

1957-58

NEW 40

DS
35
A3
Pers
Orien
Col

سراز همین شما ره در سالنامه افغانستان لزوماً اجراآت دواير
مملکتی و تصدی های دولتی، با اساس سال مالی کشور یعنی تا اخیر
برج سنبله، تهیه و بطبع خواهد رسید. این شما ره که با چهلمین
سالگره استقلال وطن مصادف است، حاوی مطالب و گزارشهای
چهل ساله کشور نیز میباشد که طور فوق العاده بمعرض مطالعه
قاریین گرامی تقدیم گردد.

د افغانستان کمالی

۱۳۲۷-۳۶

DS

350

A35

1957-58

Pasra

Oriental

Coll.

د مطبوعاتو مستقل ریاست

د داخلی نشراتو مدیریت

مسؤل مدیر : سراج الدین وهاج

د افغانستان کالنی

خوړانېکمرغه یوچه دافغانستان کالنی، کومه چه پخپل پنځویشتم مطبوعاتی کال کښی پل ږدی. په داسی بختو رو ورځو کښی خپروو او گرانو لوستونکو ته ئی وړاندی کوو، چه ځمونږ دگران هیواد داستقلال گټلو دڅلویشتم تلین لپاره پکښی په پوره خوشالۍ جشن جوړدی.

په دی کالنی کښی برسیره دوزارتو د دواړو او دمو سسو دیونیم کال (۱۳۳۶ او ۱۳۳۷ شپږ میاشتني) پراجراآتو، کوشش شویدی چه دوطن داستقلال دڅلویشتم تلین داحترام لامله په فوق العاده صورت باندی دخپل هیوادتاریخی، اقتصادی، فرهنگی او عمرانی څلویشتم کالنی واقعی او پښی په ښه او لنډه توگه، لوستونکو مخی ته ور سوؤ.

که څه هم (دماخذو نواو معلوماتو دلبزوالی نه مخی) دداسی مطالبو ترتیب، تدوین اوراټولول، پخپله یوگران کار اودچیر تحقیق اوزیات کوښښ وړدی، خوسره له دی بیا هم دلوی څښتن په مرسته او دهیواد دځینو لیکوالو او پوهانو په همکاري اوددواړو اوموسساتو په ملگرتیا ددغه کار په پوره کولو کښی تریوی اندازی موفقیت حاصل کړی دی، هیله ده چه دمنلو وړ وگرځی.

په دی کچه کښی موددی کوښښ کړیدی چه دکالنی په وړه قطعه کښی تغیر راوړلو دمتن مخونه ئی زیات کړو، اود صحافت له مخی ورته یوښه شکل ورکړو ترڅو چه له هری خوا ښکلی اود منلو وړشی. دتاریخی تمثالونو خپرول، درنگه فوتو گانو تر تیبول، د مختلفو ټونونو تنظیم، دتاریخی مستندو مطالبو غونډول، دنوی احصائیو خپرول او دڅلویشتم کالو دسیاسی پیښو تتبع اولته، هره یوه داسی نوی اوبی سابقی موضوع ده چه یواځی دخدمت په نوم دوطن دجریاناتو علاقمندانو او گرانو کتونکو ته په دی کچه کښی ځای ورکړ شویدی.

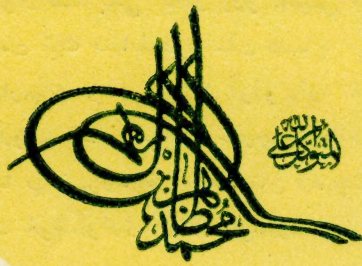
هیله لرو چه دغه دنه یادونې چوپې دمنلو ځای ونیسی اودتولو هغو نیمگړ تیاؤ سره چه ئی لرو، له دی څخه مو دښکلیو گڼو دتیارولو لپاره، تشویق کړی.

«سراج وهاج»

ارشادات ذات شانانه

بروز عید فطر :

... کمال مسرت دارم که ملت ما از شعایر خجسته اسلام احترام می‌کنند و از آداب منوره این دین الهی که مبنای سعادت بشر است مواظبت می‌نمایند. امید داریم در کشور ما تربیت فردی و اجتماعی همیشه برین بنیان عالی استوار باشد...

افتتاح فابریکه برق سروبی :

... با مسرت و امتنان ایند ستگاه را که مرحله نخستین سیستم استفاده از آبهای این منطقه میباشد افتتاح می‌نمایم. گشایش ایند ستگاه عامل موثریست که زمینه را برای استفاده از این منابع و ایجاد قوه برای پیشرفت پلان عمومی این منطقه مساعد می‌گرداند.

ما معتقدیم نیازمند بهایرا که افغانستان به فعالیت و مساعی فرزندان خود دارد، ملت ما احساس کرده‌اند و میدانند که رسیدن این کاروان بمنزل مقصود وابسته به ملت و تصمیم خود آنهاست.

ما مراتب خرسندی خود را بکسانیکه در انجام این موسسه موفق شده‌اند اظهار می‌نماییم و امید داریم افغانستان را بتأییدات الهی و همت هموطنان همواره سربلند و معمور مشاهده کنیم...

بروز عید اضحی :

... ما معتقدیم در جهانیکه اندیشه‌های انسانی بسوی مادیات رهسپار است، بشر بیشتر از هر چیز بفروغ حقیقت نیازمند است، فروغیکه ضامن نجات و سعادت وی باشد. این فروغ را جز در مشعل دین الهی و اخلاق عالی نمیتوان جستجو کرد.

احترام ایام عید هنگامی درست بجا آورده میشود که مردم این شعایر فرخنده را سرمشق زندگانی قرار دهند.

در مسافرت با اتحاد شوروی:

...علاقه دوستانه، مناسبات خوشگوار همسایگی که از روز تاسیس مناسبات سیاسی بین هر دو کشور بوجود آمده است، دلیل واضح سیاست نیک متقابل هر دو ملت همسایه میباشد.

افغانستان به تاسی از روحیه و امیدواریهای مردم خویش، آرزو دارد تا مناسبات دوستانه را با تمام ملل جهان توسعه بخشد و تعقیب از همین روحیه اساس سیاست خارجی افغانستان میباشد. تذکار مسافرت دوستانه جلالتآب بولگانین و جلالتآب خروسچف با افغانستان و همچنان مسافرت بنساعلی سردار محمد داؤد بروسیه شوروی خاطرات خوشگواری را تازه میسازد.

۰۰. از قرنهای باینظرف بر اعظم آسیا ساحه مجادله مردم و ملل است. اگرچه در راه این مجادلات ملل این گوشه جهان آخر به موفقیت نایل گردیده باز هم مجادلات عظیم و بزرگی برای تلافی و جبران صدمه های گذشته، دارند. سیاست بیطرفی افغانستان معرف دوستی و دوام مودت با همه مردم و ملل جهان است که اساس آن قضاوت آزاد و مثبت بوده و هدف آن زیستن با همدیگر در حال صلح میباشد. عقیده افغانستان به سیاست مشور و ملل متحد نیز از همین حقیقت سرچشمه میگردد که این منشور در کلمات و روحیه مؤید این مفکوره است.

مردم افغانستان عقیده راسخ دارند که رسیدن به آمال ملی بدون صلح جهانی و امن بین المللی ممکن نیست و نیز صلح و امن جهانی بدون تحکیم دوستی میان مردم و ملل امکان پذیر نمیشود. دوستی افغانستان با اتحاد شوروی نیز جزء این عقیده عمومی مردم افغانستان است که تاریخ گذشته دو کشور همجواری طبعاً آنرا بیشتر تأیید و تحکیم می نماید ...

درد عوت قصر کرملین:

... این ملاقات دوستانه موقعی دست میدهد که نقاط مختلف کشور شوروی را دیده و دو باره به شهر بزرگ تاریخی مسکو وارد گردیدیم. مشاهدات مختصری که در فرصت مسافرت من در خاک شوروی میسر گردید. در ساحه های مختلف حیاتی مانده تنها طرف استفاده و دلچسپی بود بلکه مایه مسرت زیان گردید. هدف ملی افغانستان عمران و انکشاف کشور و بلند بردن سویه حیات ملی معنوی مردم است که افغانستان بیشتر از همه چیز به آن نیاز مند بوده و مساعی خود را برای تأمین آن وقف نموده است. نیازمندیهای افغانستان زیاده و همه آن مولود سوانح ناگواریست که هر چند مردم افغانستان برین سوانح غالب آمده اند نتایج اثرات آن هنوز محتاج مساعی و مجادلات عظیمیست که ملت افغانستان به آن مشغول میباشد. کامیابی افغانستان درین مجادلات برای وصول به نصب العین ملی خویش بیشتر از همه چیز بصلح جهان محتاج است. سیاست بیطرفی افغانستان که بطوریکه عنقه دوام نموده است یگانه چیز یکه آنرا راهنمایی نماید قضاوت آزاد و مثبت می باشد. هدف ملی و بین المللی افغانستان را بحیث یک هدف ملی واحد می شناسد ازینرو استقرار اوضاع بین المللی، اعتماد و احترام متقابل و حسن معاوضه و همکاری میان ملل جهان آرزوی طبیعی و صمیمی افغانستان را شکل میدهد ...

بمناسبت جشن استقلال:

...ملتیکه بدون آزادی، خود را فاقد همه چیز میدانند، این ایام بزرگ برای ویرایشته هر گونه تجلیل

وا احترام است. بزرگی و شکوه این روزها مرهون عزم و ثبات مردانیت که در طی قرون و اعصار در راه آزادی مبارزه کرده اند.

سیاست خارجی کشور بر اساس حفظ و تشدید مناسبات نیک با دول متعابه استوار میباشد. در طریق ایجاد و توسعه دوستی با همه مردم و ملل جهان جریان دارد. هدف این سیاست حفظ نوامیس و منافع ملی در سایه صلح و آرامش جهان بشریت است. این روش را آن آرزوهای ملت افغانستان ره نمایی میکند که از معتقدات معنوی و شعایر ملی ما سرچشمه میگیرد. افغانستان در مجاری امور بین المللی سیاست بیطرفی خود را همواره حفظ نموده و آنرا بر اساس احترام و اعتماد متقابل و بر اساس قضاوت آزادمتکی نگه داشته است.

افغانستان استقلال صلح و امن گیتی را هدف سیاست بین المللی و موید مرام های ملی خود میداند و درین راه از هیچگونه مساعدت و همکاری دریغ نمیکند.

مسافرت بانقره :

... از لحظه ورود تا ایندم از حسن استقبال و احساسات دو ستانه مردم انقره خیلی متحسین گردیدم. درین موقع نیک میخواهم تمنیات قلبی و آرزومندیهای صمیمی مردم افغانستان را که برای سعادت و اعتلای برادران ترک خود دردل می پرورند، بنام ملت افغانستان بشما اظهار نموده و این بیتام دوستی دیرین و نزدیکه را بواسطه شما به ملت نجیب ترک و شهریان انقره ابلاغ دارم..

مسافرت به پاکستان :

... احساسات نیکو و معاونت های اخلاقی که از طرف مردم این قسمت جهان در موقع مجادلات ملی افغانستان علیه مقاصد استعماری ابراز گردیده است. در نزد هیچ فرد افغان فراموش نگذریده و همیشه مورد قدر و باقی خواهد ماند.

افغانستان در هیچ موقع همدردی قلبی خود را در راه حصول مرام های ملی مردمان همسایه و دوست خود که در تحت استعمار اجنبی بودند دریغ ننموده است. بهمین اساس در موقعیکه آزادی با این قسمت جهان آمد، هیچ ملت بیشتر از ملت افغان مسرور نگردد.

افغانستان پیرویک سیاست کاملاً آزاد بیطرفانه و صلح جویانه است که اساس آن دوستی با همه مردم و ملل جهان است و این سیاست را بحیث یک عنعنه تاریخی و آراء ملی تعقیب نموده است. درین صورت ممکن نیست که جز دوستی، تمنای دیگری نسبت بمردم یا کستان دردل مردم افغانستان جای داشته باشد.

در پوهنتون کراچی :

ازینکه موقع دست داده درین مؤسسه علمی و فرهنگی شرکت کنم مسرت قلبی خود را اظهار میکنم. بیامیکه آرزو دارم درین موقع برسانم پیام تمنیات نیک مردم کشور من برای خیر و سعادت مردم جهان خاصه ملل شرق و دنیای اسلام است.

جوانان عالم اسلام و شرق به مسئولیت های مشترک بزرگ آینده مواجه هستند که انتفات مصلحتان را بوظایف شان ایجاب می کند. با جلب این التفات موفقیت شان آرزوی مطلق قلبی منست، چون

سعادت حقیقی ملل شرق و عالم اسلام منوط به عمومیت و ارتقای علم و فرهنگ است، مشاهده این کانون درخشنده در یک کشور اسلامی مایه مسرت منست. علایق فرهنگی میان مردم افغانستان و مردم پاکستان که تاریخ درخشان باستانی شرق شاهد مقام ارجمند آنست، نیکو ترین خاطره ایست که درین فرصت تجدید میشود. بایقین کامل خاطره این موقع را بایک احساس قدردانی عمیق که نزد من ایجاد کرده است حفظ خواهم نمود.

مسافرت به هند :

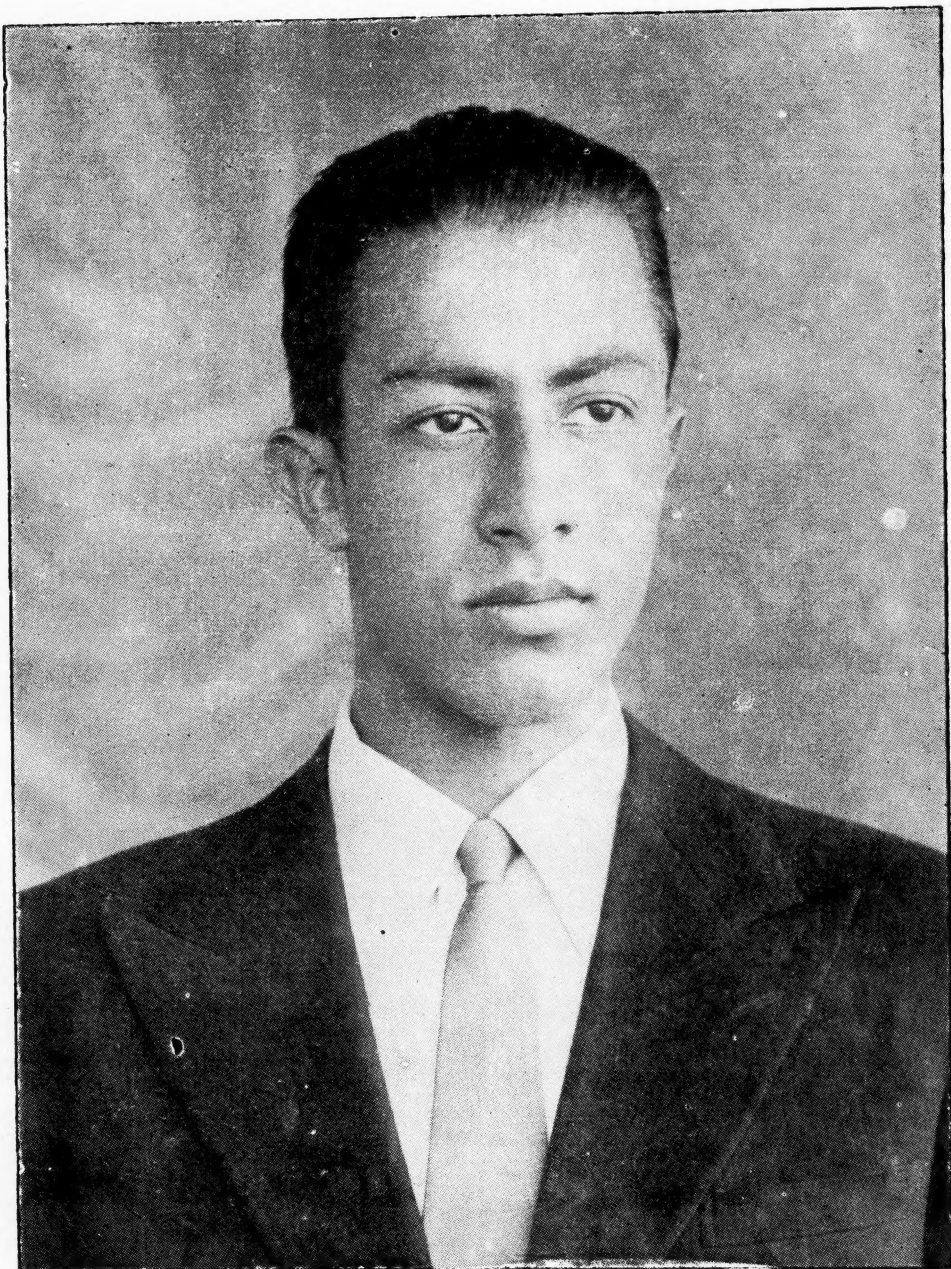
شناسایی دیرین که میان مردم افغانستان و مردم هندوستان از باستان تا کنون موجود بوده است یک سلسله محکم روابط حسنه را تشکیل میکند. تشدید و دوام آن از آرزوهای صمیمی مردم افغانستان است. هدف بین المللی افغانستان سعی در راه استقرار دوستی و مودت میان مردم و ملل جهان است که یگانه پایه قابل اعتدای صلح گیتی شمرده میشود.

مردم افغانستان ایجاد، تشدید، توسیع و دوام روابط مودت و دوستی را با مردم جهان عامل بزرگ صلح جهانی دانسته و تمسک بان اصل را عملاً و بحیث یک عنعنه ثابت نموده اند.

مردم دنیا، خاصه ملل آسیا، در مقابل نیاز مندی های مشترکی واقع شده اند که رفع آن جداً به اشتراك مساعی و همکاری صمیمانه به اساس تجدید مطلق از انحرافی که بشریت را به مصائب دچار میسازد و پیروی از قضاوت آزاد مردمان این قسمت جهان محتاج است، تلاش فکری ملت و حکومت افغانستان تعبیر تمامیت استقلال ملل آسیایی را جز درین قضاوت آزاد نمیتواند سراغ نماید. امید وار هستم که نهضت جدید ممالک شرق و مردمانیکه با اثر مجادلات ملی خود بر استعمار در هر شکل و هر مجاز غالب آمده اند، با عقیده مهر گردد که این مردم با عظمت در گذشته خود حایز گردیده و وظایف و خدمات خود را برای سعادت عالم بشریت به نحو احسن انجام دهند.

والاحضرت شهزاده احمد شاه دافغانى سرهمياشت
د توانى افتخارى رئيس

شہزادہ میر ویسی کوچکترین فرزند شاہ محبوب ما

یادگار استقلال کشور

دوالا حضرت شهرزاده احمد شاه له ويناؤ څخه

د سري مياشتي افتتاحيه وينا

اموسه لکه څرنگه چې تاسو ته څرگنده ده يو بين المللي حيثيت لري او هدف يې انساني خدمت او د دنيا دمصبيت ځپلو خلکو سره مرسته ده اولکه چې موږ ته ښايي ده د دې موسسې اهميت په درست جهان کښي ورځ په ورځ ډيريږي او هر حساس فرد او جامعه دهغي په تقو په کولو کښي برخه اخي. او همدا وجه ده چې ده قرب په مياشت کښي (۷۲) مملکتونو نمايندگانو په گډون په دهلي کښي نوښم کنفرانس جوړيږي او په هغه کښي دده يک مقصد د وړاندي بيولو له پاره گټور تصميمات نيول کيږي.

د افغاني سري مياشتي موسسه چې د دې نیک مرغ بين المللي سازمان يو جزه دی اوستاسو د خيرخواهانه او خيرپالونکي غوښتنې په نتيجه کښي د وجود د گټه راوتلي ده هم په خپل وارا انساني خدمتونه په غاړه اخستي او دخپلو همنو عاوسره ئي هم په داخل اوهم په خارج کښي څرگندي مرستي کړي دي چې په هغه کښي د سيقان او کهمرد اود چغانسور دمصبيت ځپلو سره کمک او په تيره ژمي کښي د يوزلو سره مرسته اود مصري زخميانو او مظلومانو سره خواخوږي کړې ده همدغه راز ئي دخپل توانه سره له ترکيې او ايراني مصيبت ځپلو سره همدردی ښکاره کړي ده.

تبريکيه حلول سال نو

حلول سال (۱۳۳۷) را که کنون در آستانه آن قراردادريم به اعضای سره مياشت، هموطنان عزيزو به جهان بشریت مبارک باد ميگويم.

درين لحظاتيکه سالي از سالي جدا ميگردد وما بين زمان گذشته و آينده قرار داريم، طبعاً طرما متوجه هر دو است به آنچه گذشته و به آنچه مي آيد علاقمنديم.

خوشبختانه وقتی به علاقمندی به سالي که کنون از آن جدا ميشویم، مينگریم ديده ميشود که نه تنها اعضای سره مياشت بلکه همه هموطنان گرامي در طول سال با سره مياشت همکاري مادي ومعنوي داشته اند. من بحيت رئيس افتخاري اين جمعيت خدمتگار به بود بشریت، فرصت را غنيمت يافته ويک بارد گراز همه آنهائي که در طول سال با جمعيت افغاني سره مياشت معاونت نموده اند تشکرات عميق خود و جمعيت را ابراز مي داريم.

علاقمندی ما به سالي که اينک در آن قدم ميگذاريم از جهتي است که آرزو مندیم در سال نو آرزوهای ديرينه که در انکشاف امور جمعيت داريم جامه عمل پيوشد.

انکشاف و توسعه امور خيرخواهانه و بشریت پرورانه خواه به سطح ملي باشد و خواه به سطح بين المللي در پرتو صلح وسلم گيتي مجال خوبيتر مي يابد، اميد واريم مساعي سره مياشت هاي ملي و بين المللي که از عواطف خيلي بزرگ و قيمتدار انسانيت منشاء گرفته است، از فروغ صلح و آرامش جهان نيرو يافته و سره مياشت ها بخدمات مفيد تر موافق گر دند.

د دربار وزارت

تشکیل :

د دربار وزیر

ع، ج سر دار احمد علی

معین

ع، ص حاجی امین الله

د سلطنتی تشریفاتو دریاست کفیل

ع، ص سر دار محمد علی

د حرم سرای ناظم

ع، ص محمد آصف

د محاسبی لوی مدیر

ع، میر امام الدین

د حضور د دواخانی لوی مدیر او د اکثر معاون

ع، میر عبدالغنی

د تنظیماتو مدیر :

ص محمد زمان

د اوازمو مدیر :

ص شیر احمد

د پانو مدیر :

ص محمد عظیم

د نقلیه مدیر :

ص میر اکبر

د خزانی مدیر :

ص عبدالباقي

د کارخانی ناظر

ص محمد عثمان

فراش باشی

ص خوشدل

د همایونی ذات د مبارکی حضور مصاحبان :

ع، ص سردار خلیل الله

ع، ص سردار عبدالرزاق

بناغلی د دربار وزیر

دارالتحریر شاہی

تشکیل:

ددارالتحریر شاہی کفیل بناغلی حافظ نور محمد (کھگدای)
 ددارالتحریر شاہی مشاور بناغلی سراج الدین (سعیدی)
 داعلی حضرت مطبوعاتی مشاور بناغلی خلیل اللہ (خلیلی) - دقلم وخصوص مدیر
 بناغلی عبدالواحد (معروفی) - دامری خانگہ مدیر بناغلی غلام محمد (آری زاد)

بناغلی حافظ نور محمد کھگدای دکار بہ حال کسبی

د دومی خانگی مدیر بناغلی عبدالقدوس - دخلورمی خانگی مدیر بناغلی محمد دلاور (قاضی)
 دعراضو مدیر بناغلی عبدالنبی - درسامی اوکتا بخانی د خانگی مدیر بناغلی محمد ہمایون (اعتمادی)

اعطای نشانہا

ذواتیکہ بہ اخذ نشان های مختلف نائل شدہ اند:

- ۱- ع ش سزائی اور افرقہ مشرثانی معلم ح پ ومکتب لو ازم قرار اعتبارنا مہ ۶۲۷-۲۲-اسد ۳۶
- نشان استور درجہ سوم .
- ۲- برای ح نامق کمال غندمشر اول ارکان تجرب معلم ح پ قرار اعتبار نامہ ۶۲۸-۲۲-اسد نشان استور سوم
- ۳- ح احمد ضیاء غندمشر ثانی » » » » ۶۲۹ » »
- ۴- ح شوکت الہام غندمشر اول معلم لو ازم روغتون » » ۶۳۰ » »
- ۵- ح احمد نجاتی کند کمشر متخصص امراض شفا خانہ ق م » ۶۳۱ » »
- ۶- ح طاروق چوکر متخصف فارمو کولوژی روغتون » ۶۳۲ » »
- ۷- شاغلی ابرلین سرمهندس ساختمان فابریکہ سروبی » ۲۵۳۶ » »
- ۸- برای (یکصد و ہفتاد نفر) وکلای دورہ نہم شورای ملی نشان یاد دار دورہ نہم شورای ملی

اعلیحضرت معظم همایونی در اثنای مسافرت رسمی شان (۲۶ اگست ۱۹۵۷) به ترکیه، بهذوات آتی نشانهای افغانی اعطا فرموده اند:

نشان المراءلی	جلالتمآب جلال بابا در رئیس جمهور ترکیه
نشان المراءلی	«عدنان مندرس صدراعظم»
» » »	«رفیق کوراالتان رئیس مجلس کبیر ترکیه
نشان سردار اعلی	«اتم مندرس وزیر خارجه
» » »	«شمسی ارگین وزیر دفاع ملی
نشان سردار عالی	«فکرت بلین سرمنشی رئیس جمهور
» » »	«ملیح اسنبل سکرتو ژنرال وزارت خارجه
» » »	«احمد صالح کروور مستشار صدارت
» » »	رئیس ارکان تجربه عمومی جنرال حقی تونا بویلو
» » »	جنرال نورالدین اق نوز قوما ندان بری
» » »	«فوزی اوچانو » هوائی
» » »	ارمیرال صادق التین جان » بحری
» » »	جنرال نظمی اتاج قوما ندان اردوی اول
نشان استور اول	والاشان جمال گوکتان والی انقره
» » »	«حادم لی کفیل والی استانبول
» » »	«ادهم یت کنیو » از میر
» » »	«جلیل گلیش او غلو والی قونیه
» » »	«احسان صبری چاغلین وکیل والی زگلداغ
» » »	«جلال اونسل والی بورسه
» » »	«حلم الیوت رئیس مطبوعات
» » »	عالیقندرویسور سان رئیس تشریفات
» » »	«فاروق برکل (ترجمان موظف بحضور اعلیحضرت همایونی)
» » »	جنرال ارکیای یوز قوما ندان مکتب حریبه
» » »	«احسان بین گل » گار نیزون انقره
» » »	«اکرم اکالین » استانبول
» » »	«اسمعیل حقی سوقولو قوما ندان مرکز استانبول
» » »	والاشان اورهان ارن رئیس بلدیة انقره
» » »	«نافذ تجرالی » قونیه
نشان استور دوم	حتمند معرم اولگن قوما ندان مرکز انقره
» » »	عالیقندر فاروق اوکتای مدیر امنیه انقره
» » »	«خیرالدین تقیب اغلو مدیر امنیه استانبول
» » »	«صفیا بالچوق مدیر عمومی خط آهن
» » »	«ضیاء تبه دین مدیر قلم مخصوص وزیر خارجه

نشان استور درجه دوم

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

نشان استور درجه سوم

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

نشان خدمت

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

«البقدر حلقو کورا (مهما ندار ملکی ذات شاهانه)

جنرال اتم (» » » عسکری » »)

» تانسيل (» » » » » »)

» تورگت (» » » » » »)

کیتان فایق تالوی سرباور رئیس جمهور

بشاغلی شهبندر ار مدیر بانگ دریانور دی

اردوان قوناقچی یاور رئیس جمهور

س مصطفی طیار یاور رئیس جمهور

ارتردل چوک دیر » » »

فواد بلجان یاور رئیس جمهور

برهان اوکول مدبر ترافیک انقره

اوهان ایوب اغلو مدیر ترافیک استانبول

بشاغلی ارجمند معاون تشریفات وزارت خارجه

» انور » » »

» اورهان شرف اباق مدیر عمومی لوازم وزارت خارجه

کومودور

نجدت اوکیتان کشتی ترسوس

انیس جان باکان دکتور رئیس جمهور

بشاغلی انور کند کمشربچه (مهما ندار ذات شاهانه)

بشاغلی اردوان گون معاون تشریفات

» کاکاظم دمیرمدیر لوازم وزارت خارجه

» سچوق امر نماینده اژانس انارولو

» نجدت اوغور مدیر امنیه از میر

» شکیب دیزدار کیتان کشتی غیرت

» امیل دینیز کورت » » معاونت

» انور اوز کیتان کشتی امور

کند کمشربلوت

وحدت اروال کمیسر پولیس

ساحرا ما اوغلو معاون تشریفات

په کابل راډیو کېنې دخپلواکۍ د جشن په دوهمه شپه براد گاست شو

گرانو عزیزانو وطنوالو !

خدای ته شکر کوم چه په دې نیکمرغه فرصت کېنې ، چه خپله ډیره اویه ملی ورځ تجلیلوو ، خپل صمیمانه تبریکات د زړه له کومې احساسات او نیکې آرزو گانې خپلو گرانو وطنوالو ته ، دهیواد دننه او د دنیا به هر کوټ کې وی ، وړاندې کوم .

ددې لوی شکر له ادا ینې سره دا علی حضرت محمد نادر شاه غازي اودهیواد دخپلواکۍ ډیر ته لاس ته راوستلو دلاری د ټولو مجاهدینو سپیڅلي روح ته درودونه او تجیات لېږم .

په دې موقع کېنې چه د افغان ملت افکار یوې ډیرې لوئې ملی خاطرې ته وقف دی زموږ آرزو گانې داسې وظایفو ته متوجه دی چه تیرویشو زموږ پر غاړو اچوولی اویه راتلونکې وخت کې دنوا میسو دساتنې اراده دهغو وظایفو پر غاړې کول ، زموږ څخه انتظار اری .

له همدې امله نوهیله اړم چه دخپلو گرانو وطنوالو ته چه مستقیما اوسنیو اورا تلونکو تسکالیفو ته وړاندې کوم .

زما لومړۍ توقع ، چه ددې صحبت فرصت دهغې د ښکاره کولو دپاره غنیمت گڼم دهغه مو قعیت پیژندل دی ، چه پخپل ملی ژوند کېنې له هغه سره مخامخ یو .

یوازنی سمله لاره چه دې مقصد ته درسیدلو دپاره لیده کیږی ، هغه عمیق او حقیقت خو ښو و نی تفسکر دی چه موږ تر هر یو بل ملت د تیرو عواملو او پېښو په تحلیل کېنې ، اودخپل اوسنی زیار د لارې اوطار په غوره کولو کېنې ، او درا تلونکې مأمول دستایېجو په آرزو مندی کېنې هغه ته اړ یو .

دا ډول تفسکر د ښې چه د ژوند په ډیرو کامیابو دقیقو کېنې موږ اندیښنه او عمل دې دکامیا بهی دساتلو ، بشپړولو او تینگولو دپاره وقف شی ، نه دا چه خپل ځانونه ، د احساساتو په طوفان کېنې غولونکې غرور ته وسپارو .

د تسکیمیل یوازنی لاره داده چه خپلې نیمگړتیاوې او اړتیاوې وویښو اودمو قعیت حقایق د ځان و د لار ښوونکې کړو .

لوی جهاد په لاره کښی زیار ایستل دی ، په دی تعریف نودخپل حکومت داخلی سیاست ستاسی حقیقت خوشو ونکی تفکرته سپارم .

پدی لار کښی دیوہ مسئول فرد په حیث له یوہ شی څخه تاسی ته چا دزکوم ، او هغه دا دی چه زما حکومت هېڅ ډول یومقدور او خالصانه زیار او کوښښ نه دی سپمولی او انشاء الله نه به ئی وسپموی که په کومه ساحه کښی مو بریالیتوب په برخه شوی وی او بریالی شوی نه یو په هر حال زمونږ تصمیم او اراده ددی سعیی ، دجاری ساتلو دپاره دوام لری اودوام به ولری .

دیر موفقیت او یالیزه ناکامی دهیواد دټولو افراد په زیاتی مرستی پوری اړه لری خواړم چه د هغو کسانو له مرستی څخه چه په یوہ ډول دواو ئی د حکومت په ملی مجاهدو کښی برخه اخیستی ده ، تشکر اوا متنان څرگند کړم .

څنگه چه زمونږ آرزومندی اوزیار پای نه لری نوددی همکاری دوام هم دټو لو افرادو له خوا په تیره بیادهیواد دخوانی طبقی له خوا ، تل زما آرزوده ، اودهغی لاس راوستلو ته قوی امیدلرم .

باید ووايم ، چه یولږ شمیر استفاده غوښتونکی عناصر هم موجود وو چه ، غوښته ئی چه دنورو تر تاثیر لاندی دخپل ځان دآرامی او هوسایی دپاره دخلکو دآرامی او هوسایی په قیمت ټیټو او غیر متوقع کارونو ته لاس واچوی ، ملگردخدای په فضل دالاسونه په هروخت کښی ناکامه شوی ، اوحکومت قطعی تصمیم نیولی دی چه دمملکت دقوانینو دتطبیق اوداداری له لاری ، لاسونه لنډکړی په تیره بیا هغه کسان چه دملت اوحکومت له اعتماد څخه ئی بده استفاده کړی اودخدای داوامرو اودمملکت دقوانینو ، اودانسانی وجدان اوشرافت دحکم پر خلاف ئی ددی پر ځای چه دخلکو خدمت وکړی ، دخلکو پر معنوی او مادی حقوت تجاوز کړی اوضررنی وررسولی ادی دداسی کسانو څخه به قانونی بازخواست وشی دهیواد دژوند په مختلفو لارو کښی دمختلفو شقوقو دانسکشاف اوترفی دپاره دحکومت زیار چه تل ئی جا ری ساتلی په تیر کال کښی هم هغه یوہ سلسله جاری اقدامات دی چه البته زما محترم همکاران به په خپل نوبت گران وطنوال پری خبر کړی چه پدی باره کښی نورو توضیحات له خپلی خواتکرار بولم ، ددی زیار کامیابی یو څه بین المللی همکاری ته اړه ده دافغانستان بین المللی سیاست دهیواد دملی آرزوگانو پر اساس زمونږ دخلکو دمادی اومعنوی ژوند دانسکشاف دپاره طرح شوی دی مونږ دملی آرزو مندو او زیارو له مخی په واضح ډول معلومیزی چه زمونږ دآرزوگانو پوره کیدل تر هر څه ډیو ددنیا سولی ته ایدی هېڅ یوهیواد بی دنیا دسولی په سیوری کښی نشی کولای چه خپلوملی آرزوگانو ته ورسیږی څنگه چه مونږ تر هر چا دخپل هیواد دانسکشاف په لار کښی ځان زیار ته اړ بولونو ځکه تر هر چا ډیر دنیا دسولی اوسلا غوښته نکي یو ، لدی کبله نودافغانستان دسیاست لومړی څښتنه دجهان دملتو او خلکو سره ددوستی اوسرای غوښتلو پر بنسټ ایښول شوی ده پدی آرزومندی کښی هېڅ یو تبعیض دهېڅ یو هیواد یا خلکو لوی وی که وړه که لری وی که نژدی زمونږ په نزد دودولری دامستقله اراده د افغانستان دخلکو دآرزوگانو څخه سرچشمه اخلی چه دهیواد په بین المللی سیاست کښی د حکومت د تفکر د طرز یوازی نی لار شونکی دافغانستان حکومت دبی طرفی دسیاست په اختیارولو اودهغه په تعقیب اودوام کښی دبی غرضانه آرزو اومثبت تفکر اومستقل قضاوت پر اساس دملت د فیصلی پیروی کړی او به ئی کړی پدی سیاست کښی هېڅ یو ډول تغیر ندی راغلی هغه عنصر چه دافغانستان عنعنوی بی طرفانه سیاست ته امتیاز ورکوی هغه شکاره صمیمیت اوصراحت دی چه د افغانستان دملی ارادی داستقلال نمایندگی کوی پدی اساس دمتحا به دولتو سره دافغانستان ددوستی روابط پر یوه داسی بنسټ ولاړ ساتلی شوی دی چه

له همدې لخواه ده ، چه بايد داخبره هيره نسكړو چه مونږ دهيواد په مقابل كښې نخپلو واجباتو داداينې په ساحه كښې كهڅه هم ، دخپلواكۍ په بېرته لاس ته راوستلو بريالې شوى يو او ددې ملي ناسموس دساتلو دپاره په خپل تصميم او اراده كښې كامياب يوڅو دهغه دبشپړ والى دپاره اوس هم زمونږ فرائض او وظيفې پاى ته ندې رسيدلى دملټو په نښې ژوند كښې خپلواكۍ تعبير يو ازى ، په سياسى خپلواكۍ محدود كېداى نه شي دسياسى خپلواكۍ ارزښت دادى چه يوملت په خپلواك تصميم او اراده او خپلواك عمل اوفسكرو او بخپلواك روح سره دكمزورى ، ناپوهۍ ، بې وزلۍ ، او وروسته پاتې كيدو له پنجې څخه خپل ځان آزاد كړى ، ددې موقعيت پيژندلو ته التفات زمونږ ملي وظيفې ټاكي ، زه ديوه افغان فرد په حيث او هم ديوه فرد په حيث چه دهيواد په حكومتى چارو كښې مسئول يم غواړم چه په پير صراحت سره ووايم ترڅو چه دكمزورى ، ناپوهۍ ، بې وزلۍ ، او وروسته پاتې كيدو په مقابل كښې په لوى جهنډ كښې بريالې به شو حق نه لرو چه كوم غرور مونږ غافل كړى ، او هغه خوښې غوره كړو ، چه مونږ غولوى او هغه قناعت ته لارور كړو چه مجروميت راولى ، د افغانستان ملي سياست پوهنډ لري ، او هغه ددى تزلزل نه منى او دهغو دپراخوالى او ټينگې او اوزياتوالى دپاره دد پيلوماسى شخصى تماسو دبين المللى همكاري دايجاد ولو او جلبو لوله لارى زيارايتل شوى اومشېتى او علمي نتيجه ورڅخه اخستل شوى دى دافغانستان حكومت په ټولو مواردو كښې دملې نواميسو ساتل او دهيوادد كړوځوندى كول دمتقابلو احترام او اعتماد مراتب ښه نيت اوښه مفاهمه دملگرو ملتو دنشورا ساسونه اود بشري دپاډ آرامى او نيكمر غي هدف دافغانستان دذات البينى روابطو په ساحه كښې دمتحابه هيوادو په تړه بيا دگاونډيو هيوادو او هغه ملتكو به چه دهغو سرمايه كچه دپوهنې معنوى او جغرافيوى حوزه كښې ژوند كووهم دحكومت دسياست دمدار اصول دى دپاكستان سره زمونږ دروا بطو په باب كښې چه يوازينى ملكت دى چه دپښتونستان دقضى له مخې له هغه سره سياسى اختلاف لرو چه تراوسه مې په حل باندې بريالې شوى نه يوژ مونږ دايمى زيار دپښتونستان دقضى دحل دلارى دپيدا كولو دپاره دوام لري دجلالتماب شهيدسپهر او ددى دپاكستان دصدراعظم وروستى راتك كابل ته گټور قدمو ، چه ديوى گليې ابلاغى په خپروندو منتج شويدي ابلاغى دپښتونستان دقضى په باب كښې ددوو حكومتو ترمنځ ددوستانه مذاكراتو تصميم تائيد كوى او دهمدى دپاره مې دلو يو سفيرانو ليږل را ليږل ددى مقصد په لاره كښې لومړى گام وپيژاند هيله لرو چه ددى ابلاغى دمحتو ياتو تطبيق خپل مراتب په دوستانه ډول طى كړى او ددواړو هيوادو گليې آرزو په لاره كښې دپښتونستان د قضى دحل اوددو مسلمانو هيوادو دروا بطو دښه كيدو دپاره خدمت وكړى دپښتونستان په قضيه كښې دافغانستان موقف هميشه غوندې دپښتونستان دخلكو اومشرانو دملې آرزوگانو كامل ډاډاوازاد قناعت دى پدې موقع كښې چه مونږ خپله ملي ورځ تجليلو وغواړم خپلې شخصى او دافغانستان دحكومت اوخلكو آرزوگانې دخپلو پښتونستانى ورونيو دسعادت دپاره وړاندې كړم .

په پاى كښې يو وار بيا ددى او مې ورځې خپلو گرانو وطنوالو ته مباركى وركوم . ستاسى ټولو سلامتى نيكمر غي دلوى خداى له درباره غواړم او خپله دزړه آرزو دبشريت دټول عالم اودمسلمانانو دنړۍ د سعادت دپاره غرگندوم .

✱

چهلمین سالگرد استرداد آزادی کشور، ما را موقع بخشید با وزارت خانه ها
و مؤسسات حساس که در رشته های مختلف حیاتی هماکت سهیم با رز و بر جسته
دارند و در چهل سال گذشته متصد ريك سلسله فعالیت هایی گرا دیده اند که تا
اندازه یی نیا زمندی های جامعه را مرفوع داشته است، تماس گرفته بغرض
مزید معلومات علاقمندان محترم سالنامه افغانستان منتشر سازیم. در اینجا
حتی المقدور سعی شده است از حشو و زوائد و جزئیات صرف نظر نموده مطالب را
باختصار تقدیم قارئین عزیز نماییم. البته بی مورد نیست از همکاران گرامی
این نامه که اولتر از همه بصدا ی مال بیک گفته و موضوعات مربوط را با اختیار
ما گذاشته اند، سپاسگزاری نماییم

- اداره -

یک عکس تاریخی: اعلیٰ حضرت محمد نادر شاه شهید (رح) با فرزند و شهیدشان
 اعلیٰ حضرت محمد عظیم همایونی

مرحوم سردار عبدالقدوس خان، اعتمادالدوله قوماندان محاذ قندھار باصاحب منصبان معینی ومتران قومی ازراست به چپ : (نفر ۴) مرحوم محمد ابراهيم خان مدير گمرک هرات، (نفر ۶) نياغلی امير محمد خان کندکشمير، (۷) نياغلی عبدالعزيز بارکراخی ياوړه، (۹) نياغلی محمدشريف پيشخدمت باشی (۱۰) مرحوم سردار عبدالقدوس خان اعتمادالدوله (۱۱) مرحوم شامغاسی عبدالحيب خان بارکراخی، (۱۲) مرحوم محمد رفيق خان الکوزاتي، (۱۴) مرحوم سيدحسن خان قندهاری، (۱۵) مرحوم ميرعبدالرحيم خان، (۱۶) يکنفر رسالۀ شاهي (چند نفر ديگر شناخته نشدند)

ترقیات عمومی افغانستان

ما س مملکت اسلامی افغانستان بادیای جدید غربی از اواخر قرن ۱۸ آغاز میباید ولی صدسال اول این تماس زیاد تر جنبه مجادله مستقیم را در مقابل استعمار داشته و در اثر آن برای حفظ یک حصه از خاک خود یک حصه دیگر آنرا از دست میدهد و دست استعمار راحتی المقدور از گریبان خود کوتاه میسازد و در نتیجه میتوانند استقلال کامل خود را به نسبت بسا از مالک آسیائی و افریقائی زودتر مسترد دارد. و بعد از ۱۹۱۹ باریگر در سلسله مالک آزاد جهان قرار گیرد. البته مقدمات این پیش آمد از ناحیه سیاسی و ذهنی و اداری و اقتصادی تا یک اند از ده در آخر قرن ۱۹ چیده میشود مگر انکشاف اساسی آن بعد از اسر داد استقلال کامل افغانستان شروع به طرح ریزی مینماید و مناسبات دوستانه سیاسی با دول مجاور و دول مقتدر تاسیس میکند. روابط اقتصادی - تجارتی و عرفانی منعقد میشود و افغانستان رو به عصری شدن میگذارد تا اینکه در اثر بعضی بی احتیاطی هادر ۱۹۲۹ دچار اختلال میگردد. در اثر آن پیشرفت افغانستان نه تنها متوقف میشود بلکه اساسات تجدید هم برای یک سال از هم میپاشد و نتایج بدست آمده اکثر اوقات میگردد تا اینکه خدمات برجسته و خستگی ناپذیر اعلی حضرت شهید محمد نادر شاه غازی آنرا از این ورطه نجات میدهد و اساسات سابق بر شالوده متین تر بنامی یابد و از ۱۹۳۰ تا امروز همیشه در تقویه و توسعه میباشد و مملکت مدارج ترقی و تعالی را میپیماید. چون موضوع ما زیاد تر متوجه پیشرفت های اخیر افغانستان است گنجایش ندارد که تحولات نیم قرن اخیر بهیچ وجه دیده نمیشود. بنا بر آن سالهای اخیر مورد بررسی قرار گرفته و از سابق تاجای حرف زده میشود که حفظ تسلسل منطقی آنرا ايجاب مینماید. برای این منظور شئون مختلف حیات افغانی اعم از سیاسی - اقتصادی - اجتماعی - عرفانی و توسعه مناسبات بین المللی در نظر گرفته شده اولاً به تحلیل تحول سیاسی پرداخته میشود. دولت افغانستان در اواخر قرن (۱۹) هنوز زیاد تر متوجه داخلی خود بوده بمیان آوردن وحدت داخلی و از بین بردن ملوک الطوائفی راه هدف اصلی خود قرار میدهد و در اوایل قرن (۲۰) چون حکومت مرکزی قوت لازم را بدست میآورد دولت بیشتر بطور ذهنی راه میپیماید تا استقلال افغانستان بدست آید. بعد از ۱۹۱۹ تاسیس و مناسبات بین المللی زیاد تر مطمح نظر بوده اندیشه عصری شدن مبالغه آمیزی افکار را بخود جلب نموده و منجر باختلال میشود. بعد از ۱۹۲۹؛ در عصر نادرشاهی بعد از آنکه از ورطه هلاکت نجات میابد اولاً استقرار امنیت و احداث مجدد مناسبات بین المللی را در نظر میگیرد. سپس به اصلاحات داخلی میپردازد و برای این منظور به تشدید علائق بین اداره شوندهگان و اداره کنندگان اشتغال ورزیده اساس حکومت شاهی مشروطه را در ۱۹۳۱ در اثر انعقاد لوی جرگه (که حکم مجلس مؤسسات را در افغانستان داشته و در مسائل مهم و خطیر بآن مراجعه میشود) توسط نمایندگان ملت میگذارد و باین ترتیب افغانستان دارای اصولنامه اساسی میگردد. اصل تفکیک قوا بر روی کار میآید و کار تقنین آغاز میشود. در این ایام شوری افغانستان در سال سوم حیات دوره نهم خویش میباشد. در این ۲۷ سال قوای مقتدره بر علاوه و طوائف عادی خود از قبیل تصویب سالانه بودجه دولت و تصویب معاهدات با دول خارجی مؤسسات بین المللی به ترتیب (۶۵) اصولنامه و اساسنامه که در حیات مملکت حائز اهمیت میباشد پرداخته است که از بعضی آنها حسب ذیل با تاریخ تصویب آن یاد دهانی میشود: اصولنامه تجارت (۱۹۴۲) اصولنامه ترفیع و تقاعد دولتی (۱۹۴۳) (این اصولنامه در ۱۹۵۵ تعدیل یافته است) اصولنامه کار و کارگر (۱۹۴۵) اصولنامه بلدی (۱۹۴۷) اصولنامه مطبوعات (۱۹۵۱) اصولنامه مکلفیت عسکری (۱۹۵۴) اصولنامه سرمایه گذاری در افغانستان (۱۹۵۴) اصولنامه هوا نوردی ملکی (۱۹۵۶).

درقوای قضا تبه آزادی شرعیت غرای محیدی از مداخله حکومت همیشه در نظر بوده محاکم سه-
 گانه ابتدائیه، مراغه و تمیز مطابق قوانین اسلامی حنفی اجراءات مینمایند وزارت عدلیه امور اداری
 مربوط بآن را اجرا نموده و ارتباط اجرائیه و قضایه را تأمین مینماید از آنرود رساله های اول تطبیق اصولنامه
 اساسی چون حیات جوامع افغانی ساده تر نبوده و اجراءات محاکم احتیاج مبرم به تثبیت و تدوین نداشت و میشد
 مطابق کتب فقه خود بخود بعمل آید؛ لزوم تدوین دیده نمیشد و اگر احیاناً مشکلی تواید میگردید مورد
 استغناء جمعیت العلماء واقع میشد مگر در این ده سال اخیر که حیات مردم این مملکت عصری شده میروند و
 احتیاجات جوامع هم مرکب میگردد و لزوم تثبیت و تدوین تعلیمات ما ه های سوانح و اصولنامه ها بشدت
 حس شده اصولنامه اداری محاکم عدلیه و تعلیمات تمامه های ترکیه شهود و صایه و کالت دعوات و بر وثائق
 ترتیب و به ساحه عمل میاید و در تدوین قوانین از روی فقه اسلامی قدم جدی گذاشته میشود تا بدین وسیله
 وحدت کلی در بین محاکم حکم فرما شده قوای قضائی مشرف به نظم و ترتیب کامل گردد و اگر احتیاج
 افتد برای ساختن قوانین جدید نیز اقدام میشود.

بر علاوه برای فیصله منازعات تجار تی از سالیان درازی است محاکم تجارتی بصورت جدا گانه دائر
 گردیده است و هم ده سال میشود که برای محاکمه مامورین خدمات عامه محاکم اداری تاسیس یافته است
 هر کدام این محاکم مطابق اصولنامه های خاص اجراءات مینمایند.
 این محاکم نیز عین مراحل سه گانه را تعقیب میکنند تا حقوق مامورین خدمات عامه و تاجران حفظ شود.
 هکذا تشکیل دیوان عالی نیز حسب احتیاج پیش بینی شده است تا در موقع محاکمه مامورین عالی-
 رتبه مطابق بآن رفتار گردد.

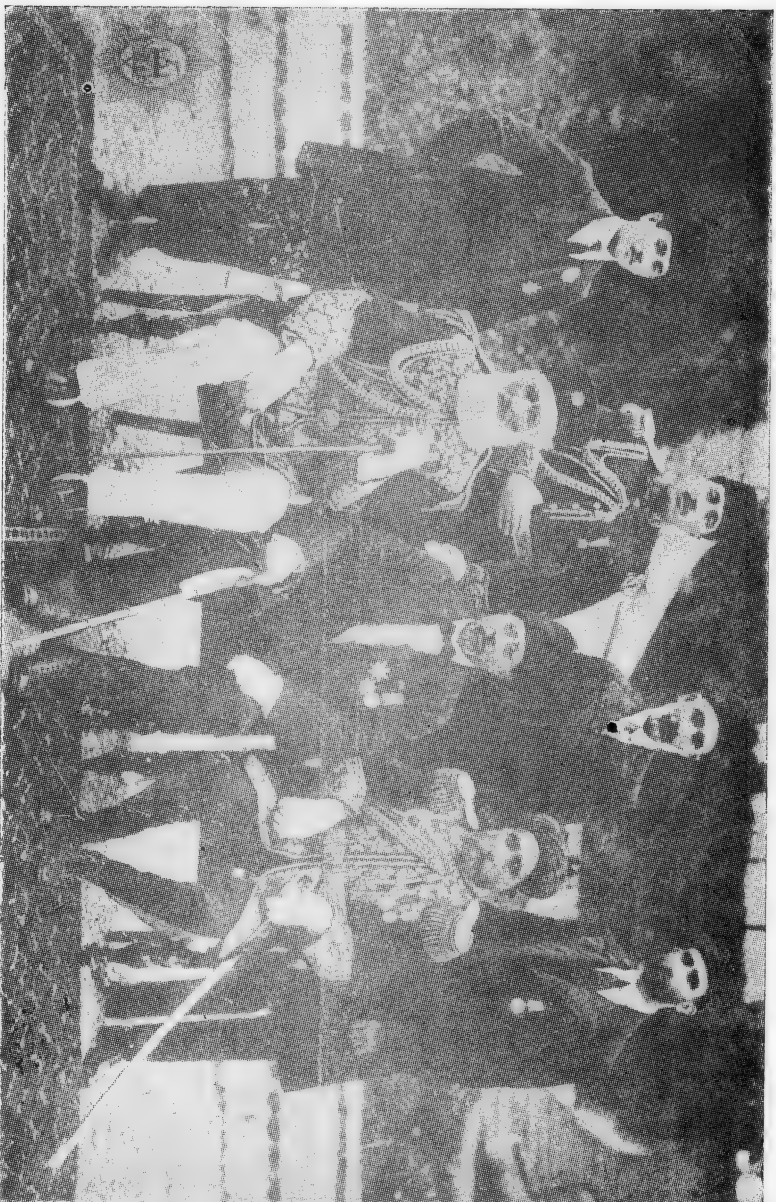
باین ترتیب به صیانت حقوق فردی در هر مرحله موقع گذارده میشود و توسعه ساحه قوای قضائیه افغانستان
 از آن هویداست. در ساحه اجرائیه نیز دولت افغانستان از بدو تاسیس حکومت مشروطه مصدر خدمات شایان
 وقت میگردد، چه سازمان های اجرائی و اداری آن پرور ای. ایام چه از روی کمیت و چه از نظر کیفیت ترقیات
 قابل وصفی را نائل گردیده است. برای این منظور تفصیلات و تشکیلات دوائر مرکزی در سال ۱۹۳۱ و
 ۱۹۵۶ حسب آتی بر سبیل مقایسه بیان میشود: در سال ۱۹۳۱ دولت افغانستان دارای صدارت، وزارت
 حربیه، وزارت خارجه، وزارت داخله، وزارت عدلیه، وزارت مالیه، وزارت تجارت، وزارت معارف، و مدیریت
 های مستقل طبیه و پست و تلگراف بود. در حالیکه در سال ۱۹۵۶ بر علاوه وزارت های بالاتر تشکیلات مرکزی
 دارای وزارت های فوائد عامه، معادن و صنایع، زراعت، پلان، صحیه و مغا برات و ریاست های مستقل مطبوعات
 و قبائل میگردد؛ البته سال تا سیس و اوقای وزارت خانه ها و ریاست های جدید یکی نیبیا شد
 و تدریجاً نظر با احتیاج بوجود آمده اند. این از دیاد منحصر بوزارت های بالاتر تشکیلات مرکزی
 در داخل هر وزارت نیز دوائر متعدد مطابق ایجابات عصری و ازدیاد و تنوع وظائف بروی کار میاید. مثلاً
 وزارت معارف که در سال ۱۹۳۱ دارای یک معین، ریاست دارالتالیف، مدیریت های تفتیش، مامورین و تدریسات
 و تنظیمات و اوراق و محاسبه و تحریرات و موزیم بود، در سال ۱۹۵۶ دارای دومعین و چندین مشاور
 و ریاست های تدریسات مسلکی، ثانوی و ابتدائی، تفتیش، ببتو تولنه، انجمن تاریخ، دارالتالیف و انجمن
 دائرة المعارف و مدیریت های ارتباط خارجه، موزیم، کورسهای ببتو، مجله عرفان، کتابخانه، مطبعه، معلمین،
 مامورین، سپورت، حفظ الصحه، تعلیمات اساسی، احصائیه، تالیف و ترجمه، قلم مخصوص، محاسبه نقدی، محاسبه
 جنسی، اوراق، تعمیرات و لوازم میگردد.

این بسط تشکیلات مخصوص بر مرکز نیبماند بلکه تأثیر آن در ولایات نیز دیده میشود.
 بر علاوه در اثربیان آمدن حس و ارسی زیاد تر به امور ملت و فراهم آوری تسهیلات برای مردم و مرکب شدن
 حیات در اثر عصری شدن موسسات و واحدهای اداری ولایات و حکومتی های اعلی که خیلی وسیع گرفته شده بود

اعلیٰ حضرت محمد نادر شاه غازی شهید رحمه الله علیه محصل استقلال وطن
در موقع سیه سالاری

هيات اعزامي افغانستان براي عقد معاهده صلح بادولت انگليس : از راست بچپ نشينگان :
 ديوان نرچند اس ، مرحوم محمود طرزي (رئيس هيات) ، مرحوم غلام محمد خان وردك
 ايستادگان

بشاغلي عبدالهادي داي ، بشاغلي باز محمد منشي ، كرنيل بير محمد تره خيل ، بشاغلي عبدالوهاب طرزي

رفه رفته خورده شده میرود و چندین حکومتی از این ولایات بزرگ اعلیٰ جدیداً تاسیس میابد و بدین ترتیب تعداد ماورین کشور را به نسبت سال ۱۹۳۱ زیاده از (۲۰) برابر میسازد. که این از زیاد خود مثل توسعه کارها و تعمیق در امور میباشند.

افزودی فوق در صاحب منصبان لشکری نیز نظر به عصری شدن اردوی شاهانه و مرکب شدن و ظائف بوقوع میبویند و از آنجا است که حین مجهز شدن اردوی شاهانه به اسلحه جدید هیچ نوع مشکل سدره نیسگردد.

چون منظور تریه صاحب منصبان اردو و تعمیم مکلفیت عسکری حفظ ناموس و استقلال مملکت و دفاع از خاک افغانستان است، بنا بر این اسم وزارت حریری بوزارت دفاع ملی تبدیل شده و بدین ترتیب اسم با مسمی را حائز میشود.

وزارت دفاع ملی بر علاوه وظائف مسلکی و وظائف تربیوی و عرفانی قابل اهمیت نیز دارد که در عصری شدن افغانستان نقش بارزی بازی کردنی است چه هر سال علاوه از صاحب منصبان در حقوق مختلفه قشون نظامی یک تعداد اطباء و متخصصین بیطاری و منسلکین حساب و فارغ التحصیلان دوره ثانوی راتیه میدار و دو همچنین در تعمیم سواد و انتشار معلومات مدنی در بین افراد اردو جدیت نامه دارد که موازی با فعالیتهای وزارت معارف و مطبوعات در راه تنویر افکار و بلند بردن سطح ذهنی جامعه پیش میرود. در سیاست خارجی خود دولت افغانستان همیشه حفظ صلح و اصل دوستی و احترام متقابل را با تمام سلسل جهان در نظر داشته در توسعه و تشدید مناسبات و ابراز حسن نیت و احترام عالم بشریت با طرفداری از اساسات منشور ملل و سایر مناسبات بین المللی پویان میباشند و بروی همین اساس با تمام ملل صلح دوستت جهان هم نموده هر نوع مداخله را در امور دیگران نکوهش میکنند و تعین سرنوشت هر کتله بشری را مطابق اراده خودشان به تاسی اعلامیه حقوق بشر آرزو دارند. بهمین علت است که حین شمول در مؤسسه ملل متحد در سال ۱۹۴۶ باتفاق اراده در آن مجمع جهانی پذیرفته شد و تا امروز بحیث یک عضو صادق و صمیم از اساسات مفید آن پشتیبانی و پیروی مینماید. و در مجالس آن همیشه از آزادی ملل و مردم جهان طرفداری میکند و روی همین اساس حق تعین سرنوشت را برای برادران پشتونستانی مطالبه و تأکید مینماید و در کنفرانس بانکو و سنگ و سایر کنفرانسهای بین المللی که بقصد دفاع و سعادت نوع بشر در هر گوشه دنیا تشکیل میگردد با مسرت اشتراک مینماید و از روی خیرخواهی و ابراز احساسات نیکو و خواهش شناسائی بهتر بمریان آوردن حسن تفاهم و همکاری در تأمین خوشبختی جهان بشری و حفظ علائق نیک با همی و کوشش در تقویه دوستی میان همه مردم و ملل جهان است که افغانستان احترام و دلچسپی بسا از دول جهان را بخود جلب میدارد چنانچه رؤسای جمهور مصر و پاکستان و صدر عظمی های روسیه، برما ترکیه و جمهوریت مردم چین یکی بعد دیگر مسافرت های دوستانه با افغانستان بعمل میاورند و اعلیحضرت همایونی را بروسیه و ترکیه و پاکستان دعوت میگردند. صدر عظمی افغانستان نیز از روسیه پاکستان و ترکیه مصر و یونان و چکوسلواکیا و اطیش و چین توده و بر ما و هند بنا بر دعوت صدر عظمی های ایشان دیدن میکنند و صدای پیام دوستی و صلح خواهی و مساوات پسندی ملت افغان را در نقاط مختلف جهان میرسانند. ضرورت توایند حسن تفاهم و رفع اختلافات سیاسی که روی موضوع پشتونستان از بدو تاسیس پاکستان بین این دو ملت مسلمان (افغانستان و پاکستان) بوجود دارد نیز از نظر حکومت پوشیده نمانده و برای حل و فصل یگانه اختلاف مذکور در بین دو کشور اهمیت و لزوم مذاکرات مستقیم بی برده است چنانچه بهمین علت است که ذات همایونی دو سال گذشته از جلالت مقام رئیس جمهور پاکستان دعوت مینماید تا بکابل آمده با سران کشور افغانستان تماس

مستقیم گرفته بتوانند و بهین منظور متعاقباً صدراعظم افغانستان به کزاجی میروند و صدر عظم پاکستان در این سال به کابل مسافرت مینمایند و اکنون اعلیحضرت همایونی بدعوت رئیس جمهور پاکستان عازم کراچی میباشند تا مگر شود که یگانه عقده که در بین دو مملکت است یعنی مسئله پشتو نستان از راه مذاکرات مستقیم حل گردد و برادران پشتوستانی ماحق تعیین سرنوشت خود را مثل سایر ملل جهان مطابق آرزوی خود حاصل نمایند.

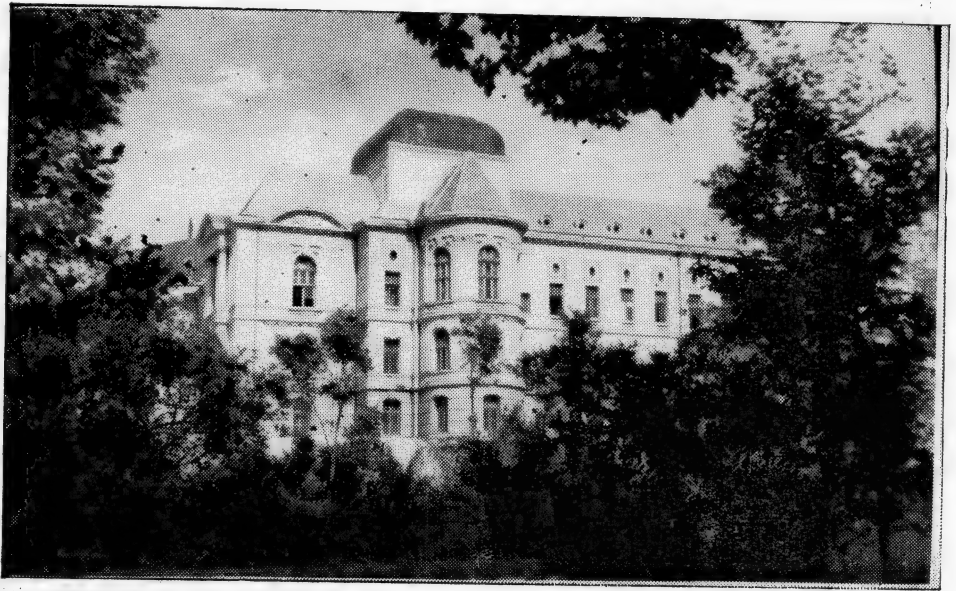
ترقیات عرفانی: تماس افغانستان با معارف جدید در ۱۹۰۴ (سال تا سیس لیسه حیمیه) آغاز میابد. در این سال است که سیستم مکاتب متوسطه انگلستان که در هند انطباق یافته داخل افغانستان میگردد به سال بعد تأثیر فرانسوی اگرچه بصورت خفیف و غیر مستقیم بود از راه تربیه عثمانی که یک ملت مسلمان بوده و از علوم عربی و نحو خاص استفاده میکرد و بروحیه و سنن افغانی میخواند، وارد میشود. آهسته آهسته با سیستم سابق در رقابت میاید. این مناسبات کلتوری بعد از حصول استقلال کامل افغانستان کسب شدت مینماید. معلمین به فرانسه و آلمان و ترکیه اعزام میگردد و معلمین مصری، ترکی، ایرانی، فرانسوی و آلمانی استخدام میشوند.

در ساحه سیستم تربیوی ارتباط بیشتر با ترکیه قائم میشود و چون آن مملکت زیاده تر از فرانسه در تشکیلات خویش استفاده مینمود، پروگرام تربیوی و تعلیمی عصری در افغانستان بصورت غیر مستقیم با حفظ عناصر ملی و اسلامی خود از فرانسه استفاده می نماید.

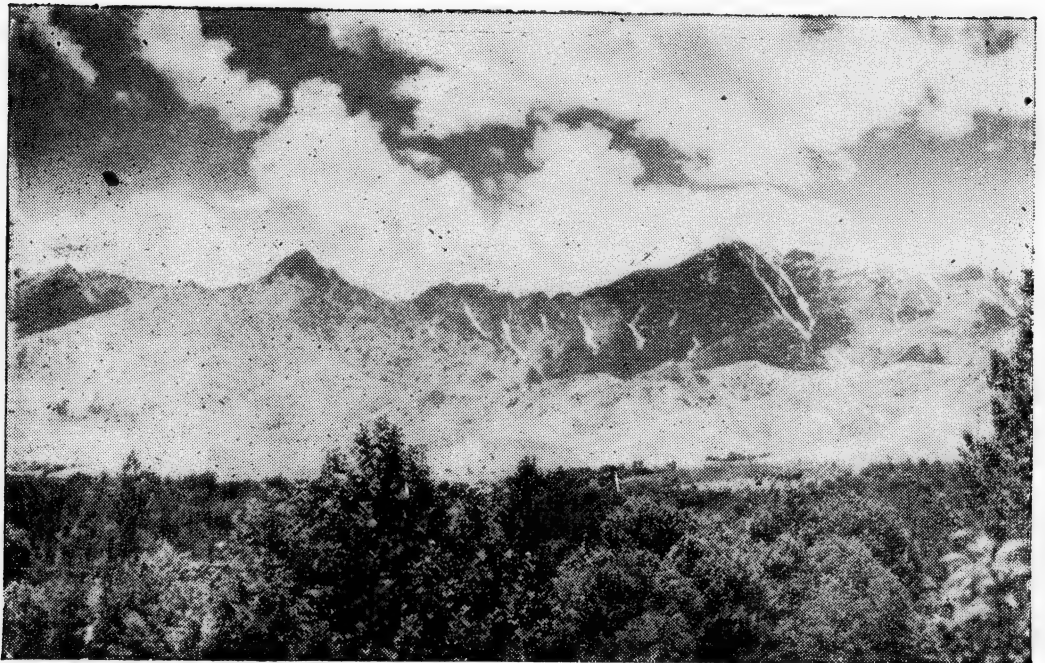
بعد از دوره اختلال در ۱۹۲۹ مناسبات کلتوری سابق دوباره در عصر نادرشاهی احیا گردیده توسعه میپذیرد و طلاب علاوه بر آسای غربی باروپا امریکا و جاپان نیز فرستاده میشود. این وضعیت تا ۱۹۴۰ دوام میورزد بعد از این تاریخ مراجعت محصلین فارغ التحصیلان از خارج باب استفاده از ممالک غربی را مستقیم تر میگردانید و در تدوین پروگرام ها و غیره به علاوه استفاده که از ترکیه میشود و متخصصین افغانی مستقیماً از ممالک غربی و علوم و پروگرام های شان استفاده می نمایند.

این جنبش بعد از جنگ عمومی جهان کسب شدت مینماید معلمین از امریکا انگلستان و اطیش بر علاوه ممالک سابق استخدام میشوند و این استخدام بتدریجات مسلکی و ثانوی منحصر نمی ماند بلکه در ساحه تعلیمات عالی نیز توسعه پیدا میکند بتأسی از این بین المللی خواهی در امور عرفانی افغانستان عضو یونسکو میگردد و در اثر موافق با آن مؤسسه جهانی یک هیئت عرفانی با افغانستان میاید و راپور تهیه میدارد راپور مذکور جنبه آفاقی و بین المللی را دارا میباشد که در آینده مناسبات کلتوری افغانستان نقش بارزی را بازی میکند. از این تاریخ به بعد مناسبات بین المللی در تمام ساحات کلتوری چنان توسعه پیدا مینماید که در تمام شئون کلتوری اجتماعی آغاز مرحله جدیدی را اعلام میدارد مثلاً اگر تنها دارالفنون کابل در نظر گرفته شود در این باره شاهی خوبی شده میتواند چه در اثر تنوع ملیت و فیسوران، دارالفنون مذکور شکل یک دارالفنون بین المللی را بخود گرفته است. در ساحه اصول تدریسی نیز تماس با غرب جنبشی را بمیان میارد یعنی از سی سال باین طرف اصولنامه جدیدی تربیوی که از کتاب و مضمون انطباق بروجه طفل را ترجیح میداد و طفل مقیاس تربیه میشود در معرض تطبیق میاید تا رفته رفته جای اصول فعال و انطباق بحیات تدارک میگردد. در اثر این جنبش در موارد درس نیز تحوالی بمیان میاید و عناصر ملی و متداول از پیچیدگی خود می کاهد و عنصر ملی بر علاوه رنگ سیاسی رفته رفته رنگ کلتوری را نیز بخود میگیرد و تلون و تنوع پیدا میکند به این ترتیب لافق نگاه مردم افغانستان را وسعت می دهد و مسافحه میبخشد و با وجود آن خصوصیت افغانی حفظ میگردد چون تحول عرفانی و خطوط اساسی آن تحلیل گردید اینک برای ارائه مدارج تعلیمی که فعلاً در افغانستان جریان دارد پرداخته میشود. تعلیمات

قصر دارالامان

منظره‌ی از سلسله‌کوه بابا (مار حنی) افغانستان

يكه نظره از چار دهی كابل

يکي از چادر نشينان در يکي از جاده های كابل

افغانستان به چهار دوره ابتدائی ثانوی مسلکی و عالی منقسم میگردد که سه دوره اول آن از طرف وزارت معارف و تعلیمات عالی از جانب یوهنتون با حفظ ارتباط بشخص وزیر معارف اداره میگردد.

تعلیم و تربیه ابتدائی که مطابق ماده (۲۰) اصولنامه اساسی اجباری و مجانی است دو نوع مکتب را احتوا میکند که عبارت از مکاتب دهاتی که سه سال میباشد و مکاتب ابتدائی صنفی. منظور از این مکاتب باسواد ساختن و دادن معلومات ضروری حیاتی ملی - دینی - بشری است برای کافه اطفال افغانستان بنابراین کورسهای اکابر که تعلیمات اساسی را برای عنصر محسن تر عرضه می دارند نیز بآن متعلق میباشد.

تعلیمات ثانوی بدون دوره منقسم میگردد که هر یک سه سال دوام می نماید دوره اول آن بنام متوسط یاد میشود و در مکاتب متوسط در مرکز و اکثر ولایات و شهرهای افغانستان دائر است بعمل می آید. دوره دوم آن در لیسه های که تعداد زیاد آن در کابل جمع شده است و در مراکز و ولایات نیز جای دارند، صورت میگیرد از (۴) لیسه بزرگی لیسه نجات ۱۹۲۵ و سال افتتاح لیسه غازی ۱۹۲۸ است.

منظور از تدریسات ثانوی اعطاء تعلیمات عمومی به پیمانان و بلندتر و تربیه و تفریباتی تعلیمات عالی و احراز درجه بکلوریا میباشد.

تعلیمات مسلکی: موسسات را که این تعلیمات در بر میگیرد عبارت از دارالمعلمین اساسی - دارالعلوم - عربیه و مکتب صنایع که در سال ۱۹۲۹ تاسیس شده اند مکتب میخانیک ۱۹۳۷ لیسه تجارت ۱۹۳۹ - دارالمعلمین متوسط ۱۹۴۳ مکتب زراعت ۱۹۴۳ مدرسه علوم شرعی ۱۹۴۴ تخنیک ثانوی ۱۹۵۱ - مکتب میخانیک خوست و قندهار ۱۹۵۷.

در بعضی از این موسسات شاگردان فارغ التحصیلان ابتدائیه شش صنفی گرفته میشود، مگر عموم این مکاتب بعد از متوسط شاگرد می پذیرد هدف این مکاتب تهیه کارمندان فنی و اشخاص مسلکی بسویه متوسطه و ثانوی است. تعلیمات عالی توسط یوهنتون کابل انجام میپذیرد. اگرچه این یوهنتون بسال ۱۹۴۶ از وزارت مجزا شده و بصورت واحد جداگانه عرض اندام مینماید. مگر بعضی از یوهنتنی های آن قبلاً وجود داشته است (یوهنتنی طب در سال ۱۹۳۲ حقوق و علوم سیاسی ۱۹۳۸ سانس در ۱۹۲۱ ادبیات در ۱۹۴۰ تاسیس یافته اند) متباقی که شرعیات و موسسات شروع بکار نموده اند.

منظور از این یوهنتنی ها تربیه متخصصین، استادان و مامورین خدمات عامه در رشته های مختلف حیات عصری افغانستان است. این موسسه سالانه بین (۱۵۰) و (۱۷۰) لیسانسه بدسترس جامعه افغانی میگذارد که در پهلوی فارغ التحصیلان که از خارج درجه گرفته می آیند، مصدق خدمات میگردند.

باید متذکر شد که در افغانستان تعلیمات ثانوی مسلکی عالی نیز مجانی بوده و حتی کتب درسی و - سامان و لوازم تحصیل و سپورت نیز برای طلاب بصورت رایگان داده میشود همچنین برای محصلین بی - بضاعت مدد معاش و یا وسایل اباثه و اعاشه نیز تحصیلی میشود در آخر برای اینکه صورت تحول معارف دولتی بدون تعلیمات عالی از ۱۹۳۲ تا ۱۹۵۶ واضح گردد بازائه گراف آتی پر داخته میشود.

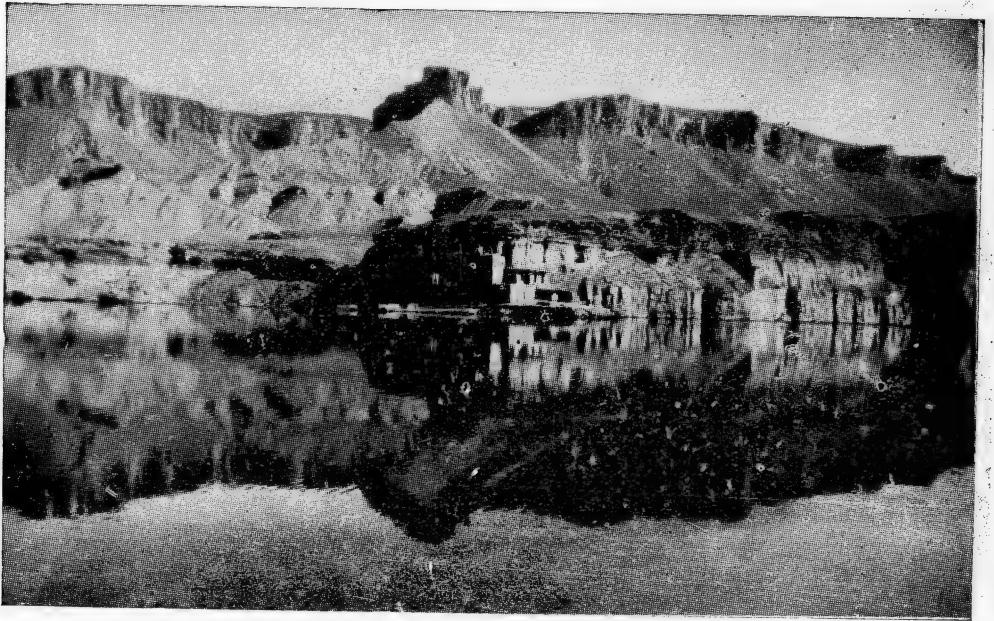
تعداد مکاتب و معلمین معارف از سال ۱۹۳۲-۱۹۵۶

شماره	سنوات	تعداد مکاتب	معلمین ذکور و انات	معلمین ذکور و انات
۱-	۱۹۳۲	۲۲۲	۱۰۵	۱۳۵۰
۲-	۱۹۳۳	۳۷	۱۶۵	۴۵۹۹
۳-	۱۹۳۴	۳۹	۲۰۶	۶۱۵۷
۴-	۱۹۳۵	۵۰	۲۰۹	۶۱۸۶
۵-	۱۹۳۶	۹۲	۳۹	۹۲۲۵
۶-	۱۹۳۷	۱۵۰	۵۸۶	۱۷۵۱۶
۷-	۱۹۳۸	۱۲۸	۸۲۳	۱۸۸۷۷
۸-	۱۹۳۹	۳۱۲	۱۵۰۷	۵۰۰۰۰
۹-	۱۹۴۰	۳۲	۱۹۹۰	۶۰۰۰۰
۱۰-	۱۹۴۰	۲۳۱	۳۱۹۰	۶۴۰۰۰
۱۱-	۱۹۴۲	۳۲۲	۲۵۴۸	۷۲۲۰۳
۱۲-	۱۹۴۳	۳۵۳	۲۴۵۴	۸۴۱۲۴
۱۳-	۱۹۴۴	۳۴۸	۲۵۲۲	۸۷۵۳۹
۱۴-	۱۹۴۵	۳۴۱	۲۵۴۶	۹۳۲۷۶
۱۵-	۱۹۴۶	۳۳۹	۲۶۷۷	۹۳۳۴۲
۱۶-	۱۹۴۷	۳۳۸	۲۷۴۷	۹۸۶۳۱
۱۷-	۱۹۴۸	۳۲۵	۲۷۵۸	۹۸۶۰۰
۱۸-	۱۹۴۹	۳۲۸	۲۸۳۳	۹۵۹۸۲
۱۹-	۱۹۵۰	۳۳۴	۳۰۰۷	۹۹۷۸۸
۲۰-	۱۹۵۱	۳۷۸	۳۱۲۸	۹۸۷۴۳
۲۱-	۱۹۵۲	۵۱۲	۲۳۵۱	۱۵۰۸۸۰
۲۲-	۱۹۵۳	۶۲۷	۳۴۲۱	۱۱۱۲۵۴
۲۳-	۱۹۵۴	۶۸۵	۲۷۴۳	۱۱۴۹۴۴
۲۴-	۱۹۵۵	۷۱۲	۳۸۹۳	۱۲۰۵۰۰
۲۵-	۱۹۵۶	۷۶۰	۳۹۹۰	۱۲۵۸۰۰

ترقیات فوق دراز دیان: تعداد و نوعیت روزنامه ها و مجلات هفتگی و ماهوار و سایر نشرات نیز به مشاهده میرسد چه در حالیکه تعداد نشرات در ۱۹۳۲ در تمام افغانستان (۱۴) مجله و روزنامه میرسد در سال ۱۹۵۶ به (۵۵) بالغ می گردد و این غیر از نشرات رادیو کابل است که روزانه (۶) ساعت نشرات دارد و علاوه از موزیک و سایر جهت تفریحی بنشر اخبار و معلومات آفاقی و تربیوی نیز میرد از د.

همچنین کتبی که سالانه در معرض اشاعه گذاشته میشود غیر از کتب درسی دهها برابر زیادت حاصل کرده است. مقارن با انکشاف عرفانی و انکشاف در امور صحتی افغانستان نیز به ملاحظه میرسد که منظور از آن وقایع صحرا عامه و مجادله با امراض ساری و تداوی مصابین است. مؤسسات مذکور که در ابتداء بیابخت و مراکز

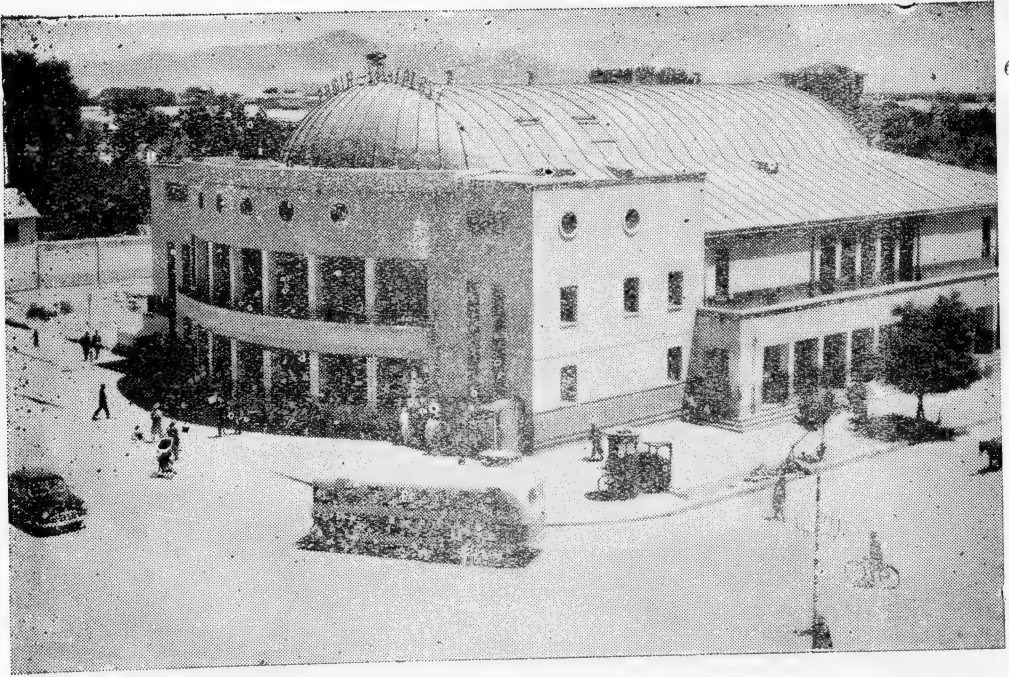

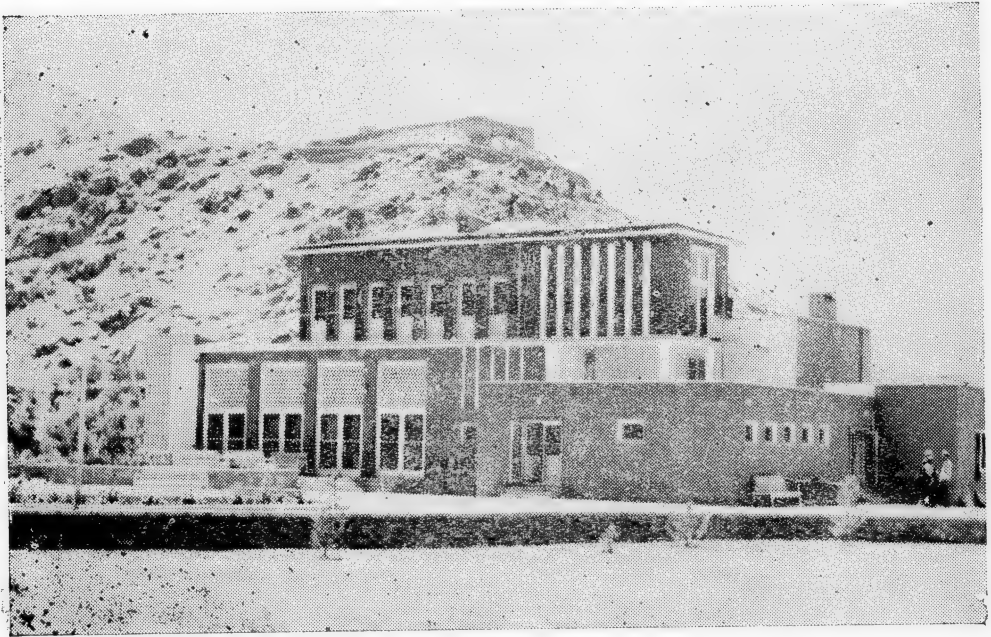
یکی از مناظر بندامیر

طاق ظفر پغمان

سینمای پامیر کابل

کافی بریکوت

بزرگ ولایات منحصر مانده بود در این ده سال اخیر در اثر تربیه داکتران افغانی به پیمانه زیاد تری و تهیه و تدارک وسایل روز بروز در نقاط مختلف افغانستان در توسعه می باشد، یعنی در پایتخت و شهرهای بزرگ در پهلوی مؤسسات سابق شقوق جدید اضافه میشود در شهرهای کوچک و مراکز دهات مؤسسات صحی جدید احداث میگردد تا روز بروز نیاز مندی مردم از این ناحیه مرفوع گردد.

مجادلات مهمه که در سالهای اول صورت می گرفت مجادله با کولیرا و امراض وبائی دیگر بوده است آلان که الحمد للہ از این ناحیه خطری متوجه افغانستان نمی باشد، مجادلات متوجه امراض ساری، سل و غیره و مجادله ملاریا از یک طرف مجادله با امراض اطفال نوزاد و مادران از جانب دیگر، گردیده است. نتایج آن از هر جانب اطمینان مردم را فراهم آورده است.

چون مجادله با امراض و وقایع صحت به امور اجتماعی دیگر ارتباط دارد و خصوصاً مکش صحنی و تفرج گاه در شهر ضروری است حکومت افغانستان عصری شدن و اعمار و ایجاد شهرهای بزرگ را نیز در نظر گرفته است، بنابراین منظور است که بنابر والی نه تنها دارای سرویسهای صحی می گردند بلکه در شهرسازی نکات صحنی نیز در نظر گرفته می شود ولی چون بنیه مالی شهرها که ده سال میشود که مطابق اصول نامه ملدی امورشان بخود ملت مغفوض گردیده است هنوز از عهده تمام مصارف برآمده نمیتواند. دولت هر گونه پشتیبانی از بنابر والی ها نموده و از هیچگونه مساعدت دریغ نمی نماید در اعمار پایتخت نقش بانک رهنی و تعمیراتی نیز قابل قدر است در این مجاهدات نقشی روز نئون و مرستنه ها خصوصاً هلال احمر نیز مهم است تا مجادله با این قدر بدبختی ها راه مثبت را پیموده حیات بینوایان و مستحقین خوشتر تامین گردد.

پیشرفت های اقتصادی : تحولات اقتصادی افغانستان عین سیر را تعقیب می نماید و بعد از آنکه بادیای معاصر بتماس مستقیم می آید اولاً مواد خود را در بازارهای مالک همچو ادب فروش میرساند و مصنوعات اروپائی را از آنجا بدست می آورد ولی بعد از ۱۹۱۹ مانع آن می شود راه مناسبات مستقیم تجارتی را پیدا نماید و اساسات استقلال اقتصادی خود را بگذارد مگر اخلاص ۱۹۲۹ مانع آن می شود کوشش مجدد در این زمینه سال ۱۹۳۲ آغاز می باشد چنانچه در خط مشی حکومت نادرشاهی واضحاً باین مسئله تماس میشود. (تجارت و زراعت افغانستان بیش از پیش اهمیت پیدا میکند با دول همچو اروپائی و جاپان و هر مملکت که آرزو داشته باشد مناسبات تجارتی قائم میگردد و دولت سعی مینماید که معادن را بکار باندازد و نهرا و بندها برای زراعت آبیاری تعمیر نمایند و وسایل زراعت دنیای متقدم حتی الامکان در بهبود زراعت خود استفاده نمایند و صنایع نیز همگام با حوادث و ترمیم جاده های بزرگ که مملکت را با مالک همچو اروپا و بوط می سازد و هم تجارت داخلی را رونق میدهد بپردازد.

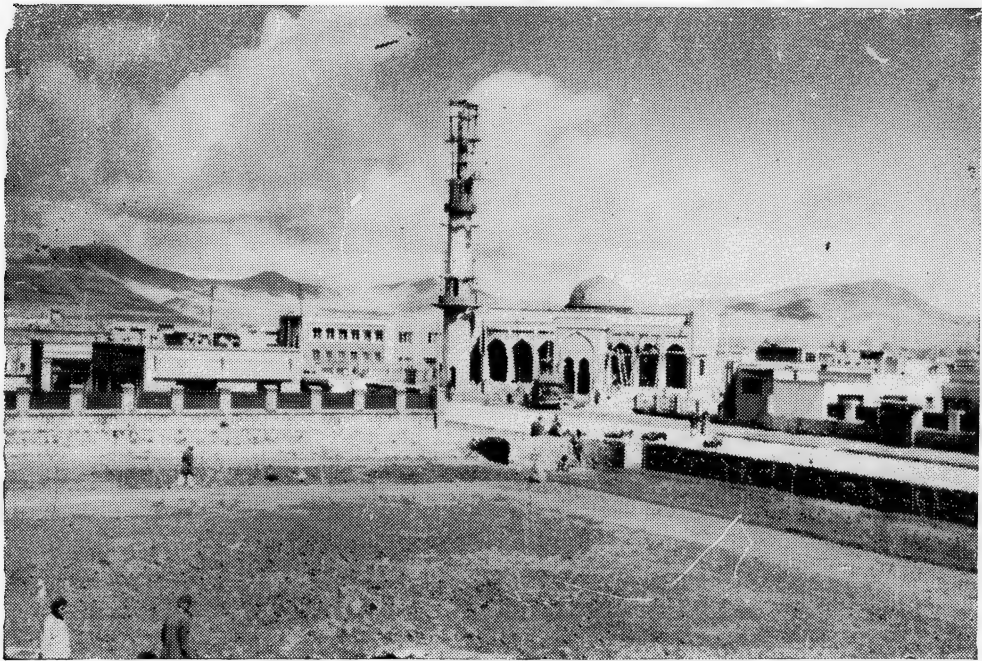
روی این اساس در ابتدا تمام این شقوی به وزارت زراعت متعلق بود تا هم آهنگی حس کردند. بعد تر سیاست اقتصادی دولت توسعه پیدا می نماید هر یک از شقوق توسط وزارت و ریاست مستقل اداره می گردد.

بر علاوه بانک ملی و بانک مرکزی به فعالیت آغاز نموده شرکت های تجارتی متعدد زیاد تاسیس میشود و پول کاغذی را بیج می گردد و معاملات و اسعار تجدید نظام می آید و به این وسیله در داخل مملکت سرمایه های متمرکز می شود و مناسبات مستقیم تجارتی با آلمان و مالک اروپائی دیگر از یک طرف امر یسکا و جاپان از جانب دیگر بر علاوه مناسبات با مالک همچو اروپا قائم میشود. برای معلومات پولی

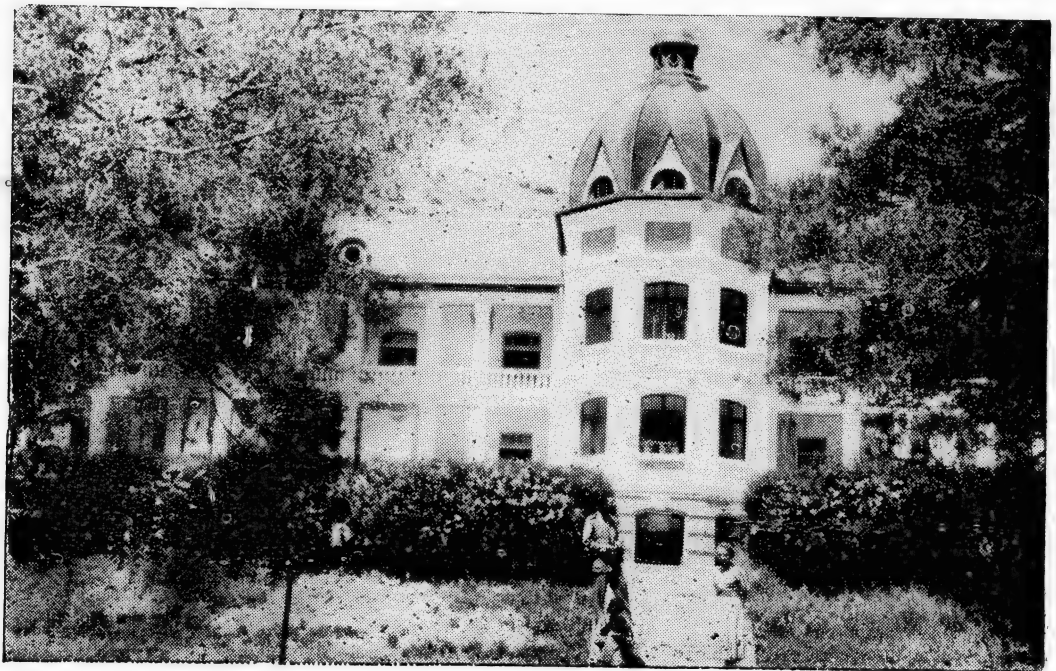
بانک هادرو لایات و مراکز مهم هند، اروپا و امریکاشعبات خود را افتتاح مینماید، تا اینکه مجال این پیدامیشود که اساسات محکم برای تقویه صنایع سابق و احداث صنایع جدید گذارده شود چنانچه احداث فابریکه های نساجی و پشمینه بافی تواید برق، قندسازی، حجاری و نجاری و حفظ میوه و غیره از این روحیه نمایندگی می کنند. البته جنگ دوم جهانی برای پیشبرد این کارها قی بزرگی را تولید مینماید مگر بمجرد تمام شدن جنگ توجه مزید درین باره مینول میگردد و سرمایه بعضی شرکت های بزرگ و بانسکها زیاده تر بصنایع سوق داده شده و مؤسسات متعدد صنعتی از قبیل فابریکه گلبهار، سربوبی، سمیت سازی جبل السراج، چینی سازی و غیره به میان آمده که آینده درخشانی را از این رهگذر افغانستان پیش بینی میتوان کرد. البته توریذات آلات و ماشینهای بزرگ نیازمندی افغانستان را به اسعار خارجی زیاده نمود دولت بکمک مالی بین المالی و ممالک بزرگ ضرورت زیاد تربیدا نموده است و اگر همکاری از جانب شان صورت گیرد با این جنبش سرعت مزید پیدا شده نتیجه مطلوب زودتر بدست خواهد آمد چنانچه اساس سرمایه گذاری خارجی در مملکت فراهم و قوانین آن ترتیب و سرمایه های خارجی تازه بمملکت دعوت شده است.

در امور معادن، و معادن نمک و لاجورد از سابق بکار انداخته شده بود و معادن زغال به پیمانۀ کافی استخراج شده می رود اما چیزی که درین اواخر زیاده توجه وزارت معادن را بخود جلب مینماید مسئله تفحصات بطرول است چه حفر شدن چاه های امتحانی ثابت میسازد که افغانستان منابع زیاد یترو ل را دارا میباشد چیزی دیگری که در این سالها کسب اهمیت نموده سروی عمومی معادن و ترتیب نقشه طبقات الارضی افغانستان میباشد که در این راه کارهای مقدماتی قبلا انجام و نقشه های چندی ترتیب گردیده است چنانچه در کنفرانس ای کافی مربوط این موضوع ارائه نقشه های افغانستان توجه حضار را جلب نموده است (نومبر ۱۹۵۷) ترقیات زراعت نیز به اساس خط مشی بالائی مورد نظر بوده و از بدو تاسیس خود وزارت زراعت به احداث جنگل های بهتری نسل حیوانات، انتخاب تخم حیوانات و تهیه فارم های زراعتی پرداخته و اصلاح آلات زراعتی و استعمال کودهای کیمیاوی اهمیت می گمارد. مجادله با امراض نباتی و حیوانی نیز با تمام جدیت جاری بوده، تلقیح حیوانات و ادویه پاشی نباتات آسیب زده نظر به احتیاجات صورت می گیرد که از آن نتایج مثبت گرفته می شود از جانب دیگر احداث بند ها ساحه زمین های مزرعی را وسیع ساخته می رود و باعث از دیاد تولیدات زراعتی گردیده است و هم در بعضی از مناطق بزرگ نباتات صنعتی زیاده تر رائج میگردد و زراعت افغانستان را تنوع بخشیده، استفاده مطلوب بدست آمده می رود. مهم ترین اقدام در راه انکشاف زراعت، بلند بردن تولیدات زراعتی مملکت، طرح و تطبیق پروژه متعدد الهی هدف وادی هیرمند میباشد. با تکمیل این پروژه در حدود نیم ملون جریب زمین با اثر جنوب غربی افغانستان آبیاری شده از آبهای هیرمند چه برای زراعت و چه برای تولید برق استفاده بعمل آمده یک عده زباد مردمان کوچی افغانستان در آنجا اسکان میابند.

چون توسعه و پیشرفت زراعت با تجارت و صنایع و استخراج معادن از همه او لتر احتیاج با حداث و ترمیم طرق و شوارع عصری دارد، وزارت فوائد عامه این اصل را مطمح نظر داشته توسط قوا های کار خود در سالهای اخیر در هر طرف مملکت با برافعالیتهای سابقه اشتغال دارد و هم احداث و ترمیم بند ها را از نظر دور نداشته روز بروز مصدر خدمت زیاده تری شده می رود. از جانب دیگر توسعه تجارت با ممالک همجوار

دورنمای شهرنو

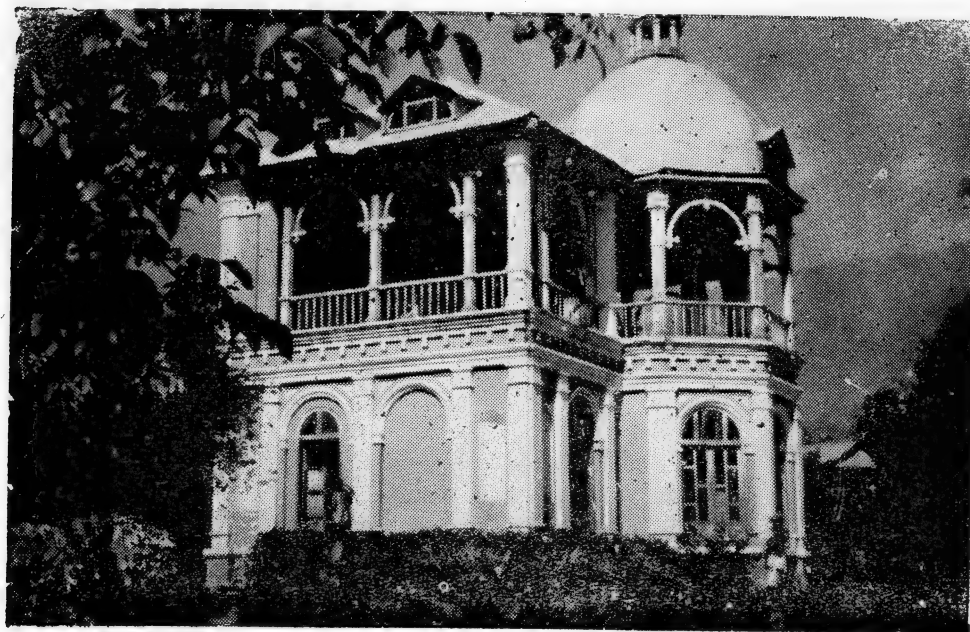

سناتوریم علی آباد

یکی از مناظر شهر
قدیم غزنه

کافی مهتاب پغمان

و خصوصاً با شوروی ساختمان بندرهای دریائی متعدد عصری را در ساحل دریای آموبه‌یان آورده است که احداث این بندها بکمیت مبادلات تجارتی ما خواهد افزود. وسائل مخابراتی نیز عین تحول را میبیمایند و نظر بشورویات روز افزون ملی و بین المللی دستگاه های تلگراف و تلیفون از چند سال باین طرف رو با افزایش قابل فدر بوده است. احداث شرکت هوائی آریانا اولاً برای ملحق ساختن مراکز مهم مملکت به پارتیخت خدمت مینماید مگر دیری نمیگذرد که ارتباط خود را با ممالک همجوار نیز قایل میکند و در آن طیارات شرکت مذکور آغاز به سرویس بین المللی خود نموده دیری نخواهد گذشت که با تمام دنیا ارتباط آن قایل خواهد شد.

تکثر این آمد رفت ها نه تنها از رهگذر مسافرت، مهم است بلکه در حمل و نقل اموال نیز حائز اهمیت میباشد. بر علاوه چون افغانستان در مرکز آسیا واقع بوده و تمام خطوط هوائی با استفاده از راه هوایی افغانستان میتواند خط سیر خود را به پیمانه کافی کوتاه نماید از این رو لزوم احداث یک میدان طیاره بین المللی جدا حس گردیده و از هر طرف تأیید و تشویق میگردد و بناء غایه ریاست هوایی مملکتی که از بد و تاسیس خود در این راه بذل توجه مینماید در این سال با مضاعف قرار داد با امریکا و پروژه آن جا مه عمل پوشانیدند چنانچه یک ماه قبل کار میدان هوائی بین المللی قندهار افتتاح گردیده امید میرود - مطابق پیش بینی تکمیل شود و برای افغانستان مصدر رخد مات شایانی گردد بزودی ممکنه افغانستان را با تمام نقاط دنیا توسط خطوط متنوع و متعدد وصل نماید.

این جنبش های اقتصادی وسائل دیگر حمل و نقل را به پیمانه بیسابقه توسعه داده و شرکت های متعدد حمل و نقل را در مرکز و ولایات بروی کار آورد. همچنین در اثر این جنبشهای بیسابقه با نسک های مختلفه جدید آریا به عرصه وجود میگذازد با یک زراعتی و صنایع دوستانی، با یک تجارتی، کیسه صنایع از آن جمله میباشد که هر کدام بنا بر اساس نامه مخصوص در ساحه که به آن متعلق است اجراات مینمایند بر علاوه با یک های بزرگ مؤسسه دیگری که از ناحیه منبع عایدات و سرمایه گذاری و تمام تصدیات بزرگ اقتصادی سهم دارد ریاست انحصارات دولتی است که در اثر انحصار قند و پتروئول و توریوم و تر صنایع بزرگی را تمرکز داده و به امور عام المنفعه اقتصادی منبغات شایان قدری مینماید.

این است پاره از ترقیات اقتصادی که در سالهای اخیر نصیب افغانستان میگردد. این پیشرفت های اقتصادی در مراحل اولی خود محصول اقتصادی آزاد میباشد مگر چون در بعضی از مواد مؤا زنه چنانچه باید حفظ نمیشود و هم دولت میخواهد منابع خود را داخل یک نظام بکار اندازد از چند سال باین طرف است که اقتصاد رهنمائی شده محور سیاست اقتصادی میگردد و دولت به منظور انکشاف اقتصادی در فعالیتهای اقتصادی بیشتر علاقه نموده و رفته رفته لزوم و انسجام و هم آهنگی کامل در بین امور اقتصادی هم از زراعتی و صنعتی - عمرانی - مخابراتی - حمل و نقل - مواصلات و خصوصاً مالی از هر طرف و امور عرفانی و اجتماعی از جانب دیگر حس میگردد که در تدارک یک پلان طویل المدت اقتصادی از هر گوشه و کنار حس میگردد در پلان پنجساله اقتصادی کشور سال گذشته بمیان میاید. حکمت این پلان از فرمایش های ذات اشرف ملوکانه که در زمینه حسب ذیل ابراز داشته اند خود بخود هویدا است که میفرمایند (پلان پنجساله را که در این اواخر حکومت

بفرض آبادی ویشرفت کشور طرح نموده به نگاه ما نتایج سودمندی بار می آورد. در این پلان بنیان ملی و اقتصادی کشور استفاده از ثروت های طبیعی انکشاف زراعت و صنایع و ترمیم و تمدید جاده ها پیش بینی گردیده امید داریم با عملی شدن این پلان بتوفیق الهی و همت هموطنان آرزو های که برای سر بلندی و بزرگی ملت خود داریم تا حدی برآورده شود.

« مختصر پلان پنجسا له »

جمله مصارف انکشاف که در پلان در نظر گرفته شده با لغ بر (۵ / ۷۰۸ / ۶۱۲ / ۰۰۰) افغانی میشود که با این ترتیب سرمایه گذاری وسطی سالانه (۱ / ۱۴۱ / ۷۲۲ / ۴۰۰) افغانی و تناسباتی و گزاری و تناسباتی ملی سال لغ بردوازه ونیم ملیارد افغانی هشت فیصد میاید.

۷۵ فیصد مصارف انکشافی توسط منابع داخلی و ۲۵ فیصد آن بوسیله منابع خارجی فینانس خواهد شد.

مجموع ضروریات اسعار خارجی این پلان عبارت از (۱۹۶) ملیون دالر خواهد بود.

اهمیت و قدامت قسمت های مختلف اقتصادی ملی رامیتوان در جدول ذیل مشاهده کرد:

(مصارف انکشافی حکومتی در پلان پنجسا له)

فیصد مجموع مصارف انکشافی

۴۰ / ۶ فیصد

۲۸ / ۳

۱۲ / ۷

۱۱ / ۴

۴ / ۲

۲ / ۸

۱ - زراعت و آبیاری ۲۲۹۴ / ۳ ملیون افغانی

۲ - حمل و نقل مخابرات ۱۶۲۵ / ۱

۳ - صنعت ۷۲۸ / ۰

۴ - خدمات اجتماعی ۶۵۲ / ۷

۵ - معادن ۲۴۲ / ۷

۶ - متفرقه ۱۶۵ / ۳

مجموع مصارف اداری و عادی دولت در ظرف پنج سال پلان سالها

بر (۵۰۸۱ / ۳) ملیون افغانی میشود که با این ترتیب مجموع مصارف عادی و انکشاف پلان

مساوی به (۱۰۷۸۹ / ۴) افغانی میگردد. پلان مذکور که اینک سال اول خود را موفقانه سپری

نموده مطابق تجارت حاصله اکنون در جزئیات خود تحت تجدید نظر قرار گرفته و مطابق امکانات

و احتیاجات در مقررات آن وقت به تعدیل خواهد آمد ..

نتیجه عمومی: - از مشاهده تحولات و انکشافات در رشته های مختلف که در ظرف سالهای

اخیر، افغانستان به آن رسیده و بیا به آن رسیدنی است میتوان نتیجه گرفت که مملکت افغانستان

در اکتشافات خود حقیقه مراحل مثبت را فهمیده و نوشته است چه در مسائل سیاسی و اداری و چه

در موارد تقنینی و قضایی و چه از ناحیه اقتصادی و اجتماعی تنها با مبلغ عمومی و مالی خود که

در دسترس داشته با استفاده از مساعدت های مالی خارجی و بین المللی قدم مهمی در راه عصری

شدن بردارد.

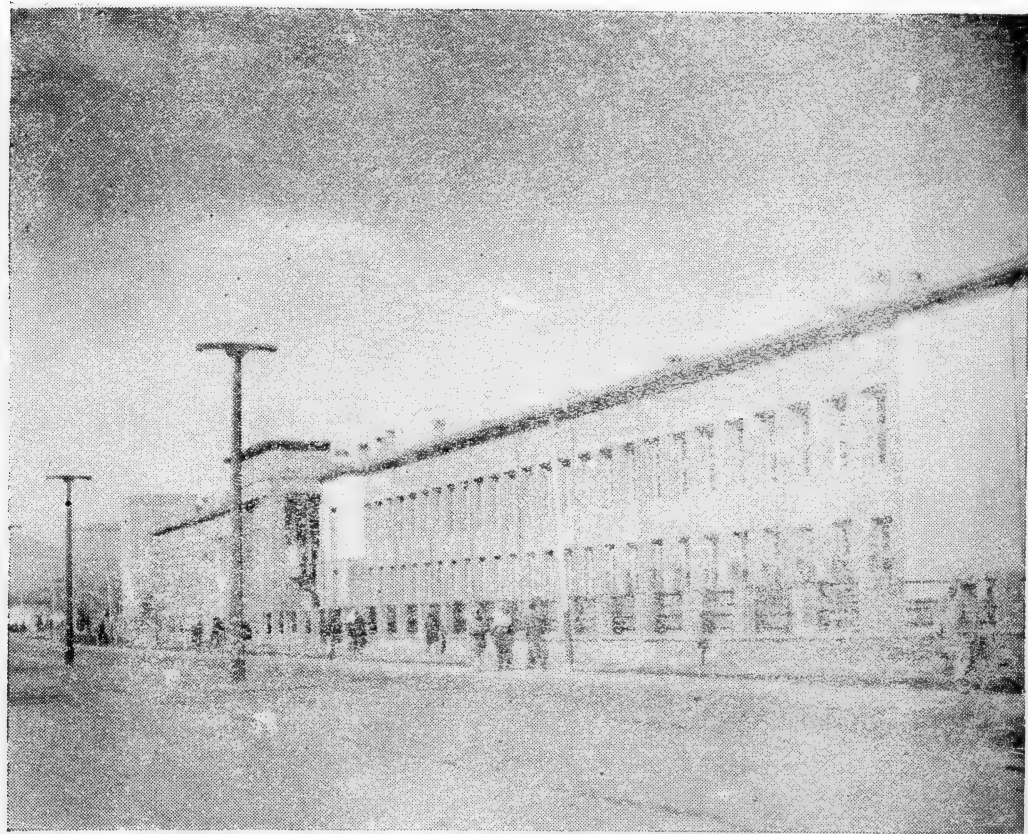
توقع میرود با نهضت جدیدی که درین اواخر پدید آمده است افغانستان بتواند مطابق

ایجابات عصری با حفظ شئون ملی و اسلامی بتصریح انکشاف خود سپردارد و در بین ملل جهان

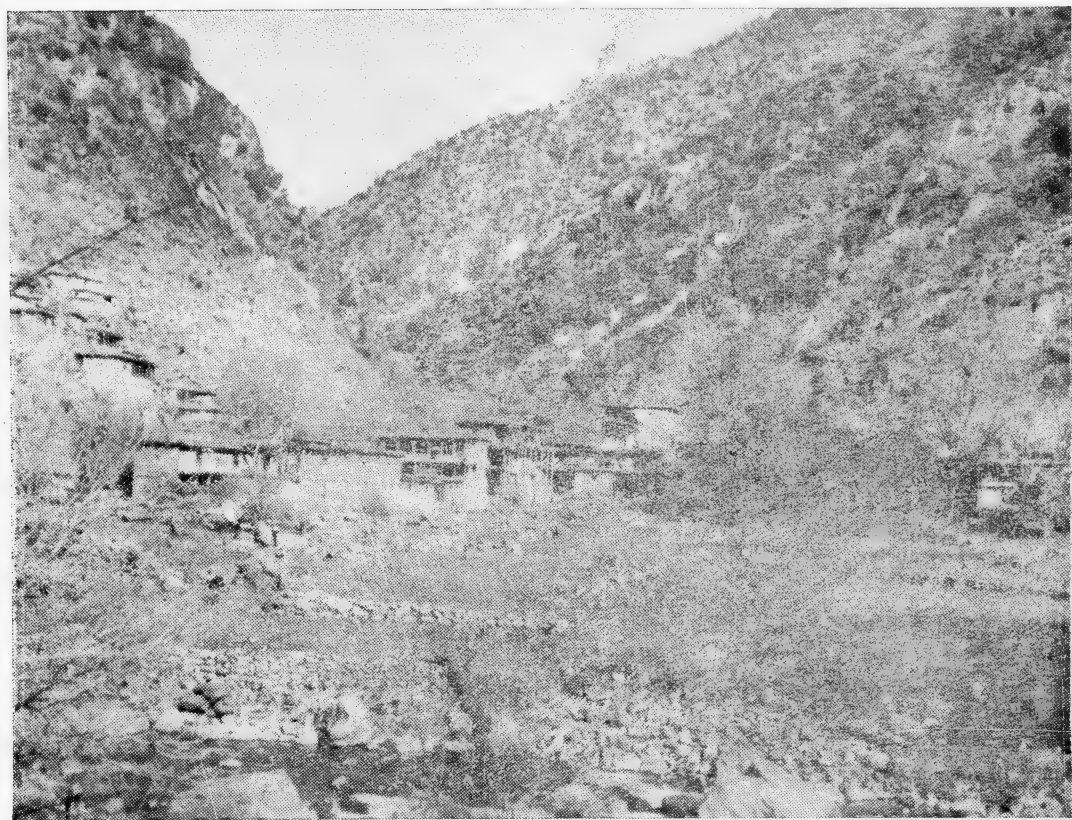
مقامی را که درخور این مملکت باستانی است احراز نموده در راه صلح، امنیت جهان و تامین سعادت

بشری خدمت بسزایی بنماید.

قسمتی از تعمیر جدید از گک شاهی .

یکی از دره های شاداب نورستان (ولایت ننگرهار) .

از موسیقی نوازان محلی .

یکی از دره های نورستان .

انحشاف زراعتی افغانستان

زراعت شغل اکثر مردم کشور ما است تا اکنون در بیشتر حصص مملکت بطور ابتدائی یعنی به قوه بازو و نیروی حیوانات مانند گاو، اسب، و مرکب به کشت و کار پرداخته می شود اما لداری نیز طرف توجه عده زیاد هموطنان ماست که از تربیه مواشی محصول بدست آورده و امرار حیات می کنند. شرایط طبیعی ساختمان خاک و اقلیم مساعد مردم کشور ما را موقع می دهد تا از اراضی وسیع که در داور سطوح مرتفع مرکزی موقع دارد استفاده برده بزراعت بپردازند. تپه های خاکی بیکه بجوار سطوح مرتفع مرکزی واقع است برای اللمی کاری مساعد بوده برای شوی و نمای حیوانات بالخاصه گندم مساعد است. سطوح مرتفع مرکزی چون تالابهای طبیعی به تمام اراضی همجوار در تمام حصص سال مندرجاً آب می رسانند. روی هم رفته طبیعت تمام مزایای زراعتی را باین مملکت بخشیده و از آن است که انواع نباتات حیوانات و میوچات مناطق سرد و گرم در کشور ما میروید و محصول می دهد. گرچه طوریکه لازم است تا امروز نتوانسته ایم زراعت و فلاح خود را عصری بسازیم و ازین موهبه بزرگ بهتر و بیشتر استفاده ببریم اما توسعه و انکشافی که در مرور چهل سال گذشته در زراعت و مالداری ما نمودار گردیده بشرح زیر توضیح می شود:

موضوع این مضمون از اخیر سلطنت امیر حبیب الله خان شهید شروع شده و تا امروز که در هر رشته نهضت و تحول محسوسی وارد گردیده است در برمی گیرد.

گرچه دوره سلطنت هجده ساله امیر حبیب الله خان شهید مستلزم یک سلسله خدمات و مساعدی در امور معارف و صنایع بود اما با هم امیر موصوف نظر به علاقه خاصی که به سرسبزی مملکت داشت در ولایت ننگرهار به احداث باغهای پرداخت که تا امروز از آن استفاده می شود. این باغها که عبارتند از باغ شاهی کوکب، سراج الممارت، بهاولی و نمه با طرز زیبا و تربیت دلپذیری احداث گردیده (۱)

بر علاوه به منظور آبیاری به حفرو و سراج اقدام شد. مشجر ساختن دامنه کوه سر دروازه عقب چند اول کابل نیز اراده شد که درختان بلوط بقسم تجربه در آنجا غرس و از عدم وسائل توسط چائی های گلی ایکه در گوشه های مختلف ساحه اشجار وضع گردیده بود آبیاری می شدند. تشکیلات اداره زراعت در آن عصر محدود بود. تنها در مرکز کابل شخصی بنام (ملک اصغر خان) فیصله معاملات زمین داری اهالی، تحصیل باقیات و جمع آوری مالیات را درشش گروهی کابل به عهده داشت و برادرش بنام باغبان باشی باغهای دولتی که حصه بیشتر آنها در پغمان، بینی حصار، بگرامی، باغ علم گنج، چهل ستون، گل باغ، قلعه فتو و باغهای ولایت ننگرهار و باغهای سرکاری قندهار و غره بود. اجرای وظیفه میکرد.

بعد از شهادت امیر حبیب الله خان در زمان سلطنت پسرش والا حضرت امان الله خان مانند سایر امور مملکت زراعت نیز مورد توجه قرار گرفت برای اولین بار مکتب زراعت در مملکت در سنه ۱۳۰۳ ش تاسیس گردید که پروگرام تدریسی آن را مضامین معرفت نباتات، معرفت حیوانات، زراعت عمو می زراعت خصوصی، زراعت اشجار، زراعت بقول، اغذیه محفوظ، گیاهای طبی، صنایع فلاحی، تربیه

(۱) می گویند نهال های باغهای مذکور تماماً از هندوستان (آن وقت) بواسطه سه صد عراده کراچی که توسط گاو کش می شد و به فواصل معینی دسته دسته قرار داشتند، به جلال آباد نقل داده شده است.

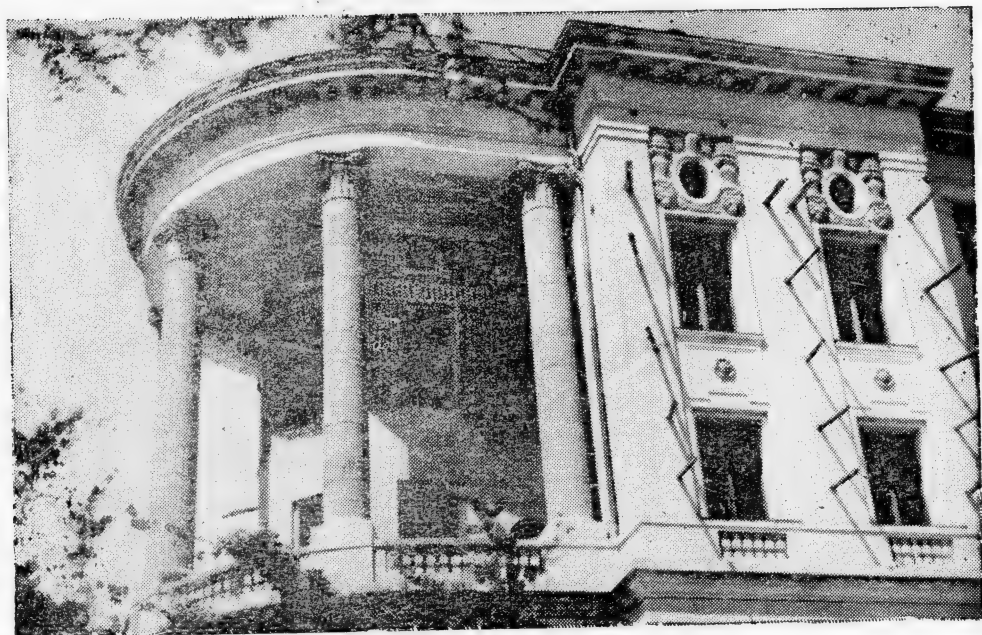
مواشي ، تربيه طيور خانگي ، تربيه كرم ابريشم ، تربيه زنبور عسل ، مهندسي زراعتي ، فارسي و رياضي متعلقه زراعت تشكيل ميداد. براي تجارب و عمليات انواع گلها اقسام حيوانات و مرغان خانگي از انگلستان فرانسه وغيره ممالك خارج تهيه و وزير تجزیه قرار گرفت. ماشينهاي قلمبه ، درو تخم ياشي و گندم پاكي كه بواسطه دست و قوه حيوانات بكار مي افتيد از خارج مملكت تهيه و بدسترس متعلمين گذاشته شدند و به منظور تكثير و ترويج مرعهاي خارجي در وطن يك پايه ماشين چوپه كشي تهيه مورد استفاده قرار گرفت. يك دسته بيست و سه نفری متعلمين به منظور تحصيلات عالي براي اولين مرتبه بخارج اعزام گرديد كه منجمله بناغلي مير محمد يوسف وزير فعليه زراعت ، بناغلي غلام صديق اچكزي معين و بناغلي محمد كريم ضيائي رئيس دفع آفات امروز پوست هاي مهم وزارت زراعت را عهده دار استند .

درايبتدای اين عصر بناغلي عظيم الله به قسم ناظر زراعت (كه در آن وقت معني وزير را ميداد) مروضف بود اما ديري دوام نكرد و امور زراعت به تشكيل مديريت عمومي در زمرة شعبات داخلي وزارت تجارت شامل گرديده تا اينكه انقلابات داخلي شيرازه كازرا از هم گسسته و نظم آن را از بين برد .

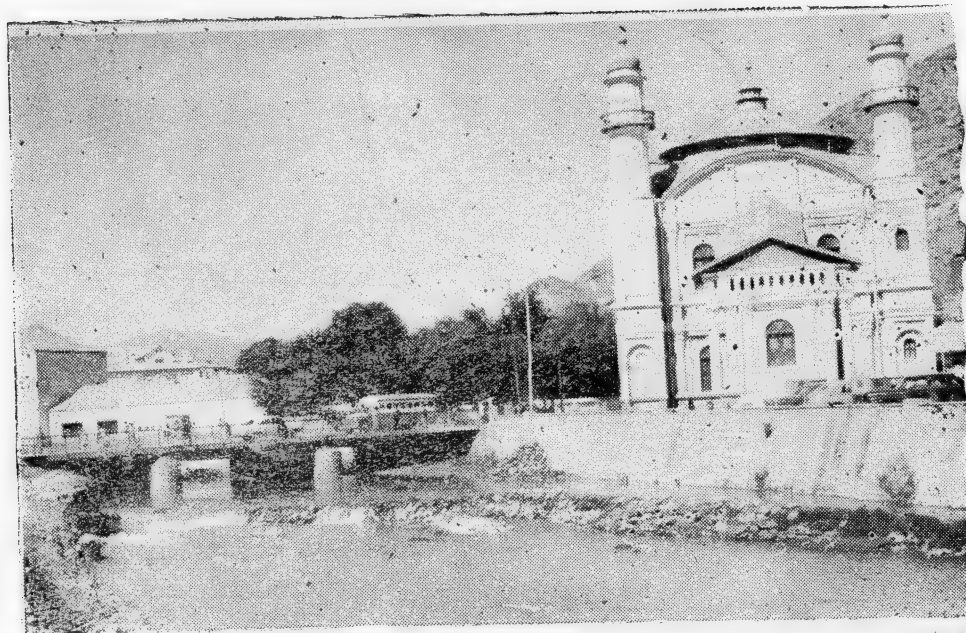
در سال ۱۳۰۹ كه مملكت به تدبير حكيمانه اعلیحضرت محمد نادر شاه شهيد از مخصه و ارهيد تشكيلات دواير تنظيم يافت و قانون اساسي براي مملكت ترتيب گرديد اما امور زراعت مورد توجه خاصي قرار گرفت چون حيات مملكت وابسته به زراعت و حيات زراعت وابسته به آب است اقدامات قابل وصفي جهت سرسبزي و شادابي مملكت بعمل آمد ، متخصصين خارجي استخدام گرديدند براي تكثير و نگهداشت جنگلها كه در آب و هوا و اقتصاديات مملكت سهم بارزي دارد مساعي خاص بخرچ داده شد . بغرض آبياري و شادابي اراضي باير و لامزروع اساس بندها گذاشته شد چنانچه بند زنگان غزني به منظور آبياري (۱۰۹۷۷) جريب زمين ، سرخاب لوگر براي مشروب ساختن (۹۰۰۰) جريب ، بند خرار براي آبياري (۳۰۰۰۰) جريب زمين بند قرغه بنگان براي سرسبز ساختن (۲۵۰۰۰) جريب زمين و بند سرده غزني براي زراعتي ساختن (۱۰۸۰۰۰) جريب زمين اساس گذاشته شد و هم نهر سراج جلال آباد كه (۱۴۰۰۰) جريت زمين را آب ميدهد و بند سراج غزني ترميم و تكميل گرديد بر علاوه تعمير بند مچلفو در سمت جنوبي كه به زراعت آن حصه مملكت پس مفيد است ، سردست گرفته شد .

دائرة نسلگيري و تربيه حيوانات به منظور تكثير و اصلاح جنس حيوانات بهتر براي اولين مرتبه تاسيس يافت و جهت تداوي امراض حيواني شفاخانه اي تاسيس گرديد داكتر ، ادويه و لوازم ضروريه آن تهيه و تدارك شد ، تخم خر بوزه قطغن كه در جنسيت خويش نسبت به ساير خر بوزه هاي وطن ممتاز است ، جهت تكثير و ترويج در محالات كابل به دهاقين توزيع گرديد .

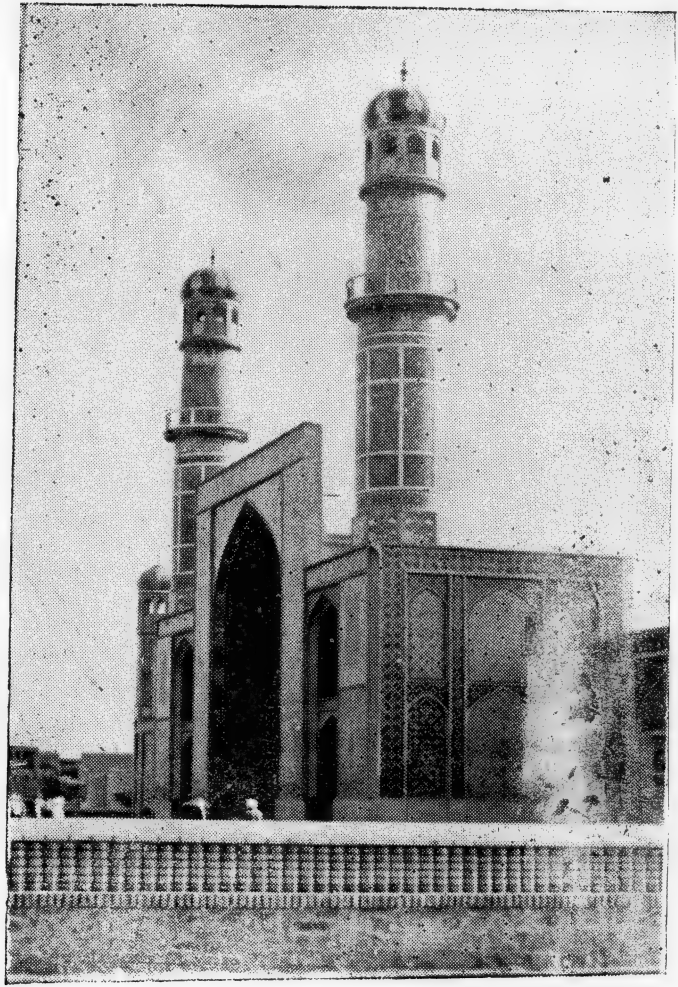
برض تكثير اشجار در مناطق مختلف دهه جريب زمين براي غرس نهالهاي مشروغ غير مشرخصيص داده شد براي اينكه اشخاص بي بضاعت مالك زمين شوند از طرف دولت مقرر شد تا يك اندازه املاك مزروعي به فروش رسا نپذه شود چنانچه روي منظور فوق (۱۴۱۰۸) اصله تاك و (۸۰۶۴) جريب زمين به اشخاص مستحق بقيمت نازل فروخته شد گويادر آن زمان قدمهاي نافعي بسوي زراعت كه پيشه اصلي باشند . گان مملكت است برداشته شد هنگاميكه اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه مجبوب ما بهار يكه سلطنت جلوس نمودند خط مشي اعلیحضرت شهيد راتعقيب نموده به زراعت و مالداري توجه خاص مبذول داشتند بند هائي را كه اعلیحضرت شهيد به ملحوظ آبياري مملكت و شادابي اراضي لامزروع بنیان گذاشته بود در عهد شان تكميل گرديد و براي جلو گيري از نقصان در وهله اول به انسداد گور ه نادعسي و اصلاح آروهاي عمومي شبله چرخ پرداخته شد و به اين صورت تقريباً (۵۰۰۰۰) جريب زمين اهالي از خساره

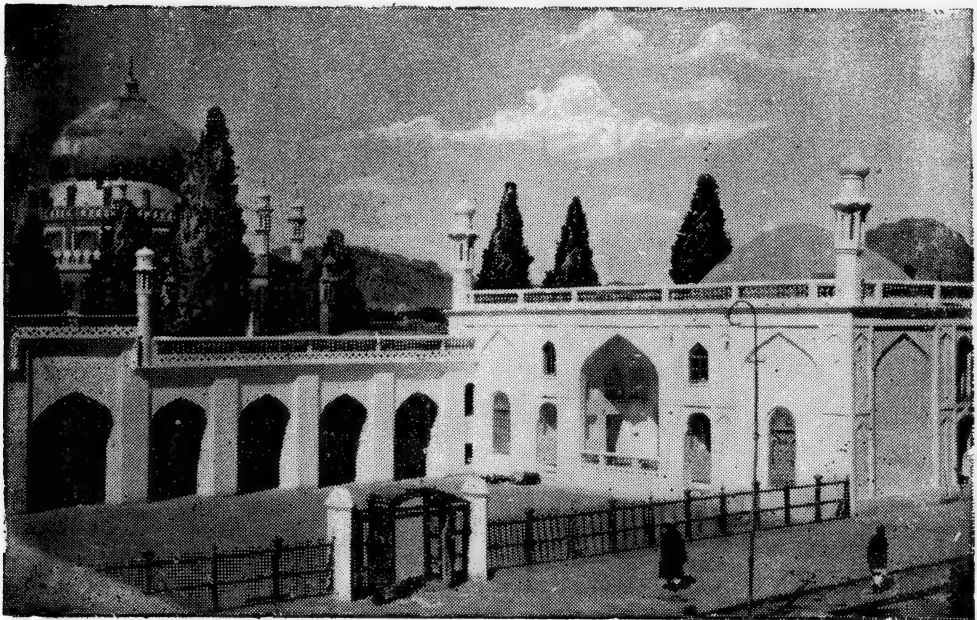
عمارت دارالامان

دور نمای مسجد شاه دوشمشیره (ع)

مسجد جامع هرات

عمارت (زرقه مبارك) و يك گوشه از مقبره احمد شاه بابا

صون گردید. نظر به علاقه مفرط و عشق وافر ذات شاهانه به سرسبزی مملکت در سال ۱۳۱۵ اولین اعلان بادشاهی در خصوص غرس اشجار صادر و هر ریزی بنام روز نهال شانی در تمام حصص مملکت تعطیل عمومی شخص گردید تا اهالی مستقیماً در روز مذکور به غرس اشجار پرداخته و با وسیله مملکت را سرسبز سازند که تا امروز، روز اول هر سال باین منظور معین است.

امور زراعت نظر به ارزش و اهمیت و حجم کار طرح نقشه ها بسط و توسعه آن در سال ۱۳۱۶ از وزارت تجارت جدا و بصورت یک ریاست مستقل تشکیل گردید که با ثران ساحه کار و فعالیت نیز توسعه و انکشاف یافته جهت اصلاح اراضی بایر سرسبز ساختن مملکت، اصلاح و تکثیر جنس حبوبات و حیوانات اقد مات بعمل آمد چنانچه در سال مذکور ریاست زراعت در ولایت قطن که از نظر زراعت اهمیت خاصی دارد یک تجربه گاه مهم زراعتی را بنام (فارم قندوز) تاسیس نمود. تاسیس تجربه گاه مذکور در ولایت قطن که حیثیت گدام غله مملکت را دارد در زراعت آنجا خیلی مفید ثابت گردید. انواع حبوبات از قبیل پنبه دانه، گندم جواری، ماش و اقسام سبزیجات بعد از تجربه ترویج داده شد بالخاصه در زراعت پنبه و اصلاح جنس آن تحول قابل وصفی رونما گردید که امروز در ولایت مذکور بهترین و پر محصول ترین جنس پنبه بذری شود بر علاوه انواع اشجار مشمر و غیر مشمر داخلی و خارجی در تجربه گاه مذکور و تکثیر و ترویج داده شد که اکنون اکثر محلات ولایت قطن از آن مستفید است بر علاوه در مرکز و بعضی ولایات دیگر مملکت تجربه گاهای زراعتی احداث شد تا حیوانات و نباتات داخلی و خارجی را تحت آزمایش قرار داده بعد از بدست آوردن نتیجه مثبت ترویج دهد و هم اقسام نهال های مشمر و زینتی همه ساله به منظور سرسبزی و آبادی مملکت با اختیار اهالی گذاشته شود.

در سال ۱۳۳۲ حکومت به احساس فعالیت بیشتر و اصلاحات مزید تر ریاست زراعت را بوزارت زراعت ارتقا بخشید و تشکیلات و سعی دران وارد ساخت که بتاسی از آن از بین بردن عوامل تنقیص تولیدات زراعتی و حیوانداری و تقویه عوامل تزئید آن محسوس شد. برای نیل باین مرام سه شعبه (تربیه حیوانات، مدافعه حیوانی و آفات نباتی و اگرونومی) رویکار شد که امروز امور زراعت و فلاح مملکت وابسته باین سه شعبه مهم است. نسل گیری و تربیه حیوانات ابتداء در سال ۱۳۱۱ نظر به علاقه خاص اعلیحضرت شهید در علی آباد کابل تاسیس گردید که در آن حیوانات مختلف داخلی و خارجی مانند اسب گاو گوسفند و مرغ تحت تربیه آمد چنانچه دیده می شود موسسه مذکور یکی از ارکان مهم وزارت زراعت میباشند و در آن یک تعداد گاوهای فویزی گوسفند های مریئوس (جهت استحصال پشم) اسب های اوراوف کپروسکا یا و مرغهای تخمی و گوشتی مشهور دنیا مانند لگورن، رود آیلیند، نوهم شیر، و وایتراک از خارج تهیه و تحت تربیه می باشد جنس فیل مرغ و مرغ آبی های نوع پیکن و غیره مرغان فوق چه به قسم چوچه و چه به قسم تخم همه ساله بین اهالی توزیع می شود و اکثر وطنداران بادلچسپی زیادی طبعاً مذکور را که زحمت کم و مفاد بیشتری دارد تربیه مینمایند وزارت زراعت امیدوار است در آینده نزدیک این شیوه، عومیت پیدا کرده و اهالی بیشتر از آن مستفید شوند. برای وقایه حیوانات از شیوع و حمله امراض شعبه تربیه حیوانات دستگاه مکمل و مجهز را بکار انداخته که واکسین ضد مرغ مری و واکسین ضد مرض بلیک لیک، بلیک دیزز، انتروک سیمیا، انتروکس و باسترولا که قبلاً از خارج تهیه میشد توسط این دستگاه تهیه و با وسیله حیوانات تداوی میشوند یعنی دسته های فنی این شعبه وقتاً فوقتاً از شیوع امراض در بین حیوانات مملکت بر رسی در تقویه و حفظ حیوانات از امراض مصدر فعالیت می شوند.

بر علاوه توسط شعبه مذکور لا براتوار تسکنا اوژی پشم با آلات و لوازم مجهز شروع بکار نمود که دران پشم گو سفندان مختلف مملکت تحت مطالعه قرار دارد. برای پیشرفت مزید و تقویه بیشتر امور حیوانداری اخیرا مکتبی بنام وترنری (بیضاری) نیز از طرف وزارت زراعت افتتاح گردید این مکتب که فارغ التحصیلان صنوف نهم دران شامل میشوند متعلمین را معادل بکلوریاتور بیمه می نماید که پروگرام تدریسی آنها عبارت از مضامین مختلف متعلق بیضاری میباشد. واضح است که به همکاری فارغ التحصیلان این مکتب در وقایع حیوانات و تکثیر آنها تحولی پدیدار خواهد گشت.

شعبه مدافعه امراض و آفات نباتی (ملخ و حشرات مضره که از دشمنهای خیلی خطرناک نباتات است) و در زمان اعلیحضرت شهید باتشکیلات وسیعی جهت مجادله ملخ که بیشتر زراعت صفحات شمال مملکت را متضرر می ساخت روی کار آمده بود اکنون با ادویه عصری و بمبهای پاش دهنده دو اوترتبات مکمل برای مجادله علیه حشرات مضره و امراض نباتی مثل ملخ، مرض خاکسترک تاک، (بین مردم به آن شک شهرت دارد) جولا گک اشجار، مورد درختان، شیشک و انواع آفات زراعتی در کار است.

بر علاوه در مدیریت های ولایات ادویه لازمه و بمبهای دوا پاش موجود است که عند احوال قلع ازان کار گرفته می شود و از خساره امراض جلوه گیری می گردد این امر در زراعت مملکت فوق العاده مؤثر است زیرا واضح است که نباتات سالم و درخت بی عیب محصول و اعری داده شد و اقتصادیات را تقویت می نماید بهر اندازه نیکه دامنه این عملیات بسط داده می شود بهمان تناسب تر این محصولات زراعتی بلند می رود. اصلاح جنس حیوانات و نباتات که در دراس امور زراعت دشور قرار دارد اساس کار را تشکیل می دهد تجربه گاهای احداث شده مرکز ولایات که منظور فوق روی کار آمده تا امروز توانسته است تا ثیر خود را در زراعت کشور نمودار سازد در تجربه گاه مرکزی که یک حصه آن ذریعه متخصصین -

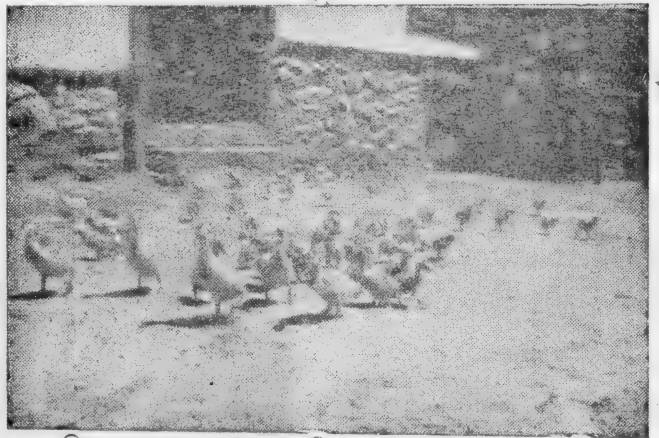
اف-ای-اوب و متخصصین نقطه تربیه و اصلاح نباتات اداره می شود ۱۲ نوع گندم خارجی و ۱۸ قسم گندم وطنی بادیگر انواع غله داخلی و خارجی تحت آزمون ۱۱ نوع گندم خارجی در آب و هوای منطقه کابل مطابقت و موافقت پیدا کرده و نیز ۱۶ نوع رشقه و ۲۵ نوع علوفه و ۱۶ نوع شبدر از نظر بهبود وضع حیوانداری بذور تحت تجربه متخصصین قرار گرفته است که بعد از بدست آوردن نتیجه مثبت بین مردم توزیع خواهد شد و البته ترویج جنس اصلاح شده مذکور در زراعت مملکت تا ثیر بارزی خواهد نمود. چون در زراعت زمین خوب و تخم خوب از مسائل اولی است امید می رود از نتیجه حاصله تجربه گاه زراعتی عنقریب افزایشی در محصولات زراعتی پدیدار و اصلاحاتی در زراعت مملکت نمودار گردد. بهمه حال مرامما از روی کار آمدن شعبه اکرونومی وزارت زراعت است که تا امروز توانسته است در مرکز ولایات مملکت بیش از (۱۹۷۰۷۱۷۷) نهال مشمر و غیر مشمر غرس نماید و صدها جریب زمین را به منظور تأسیس جنگلها تخصیص دهد که این امر در سرسبزی و آبادانی مملکت تا ثیر بس بزرگی دارد.

تحول دیگری که اخیرا در قسمت حیوانداری کشور رونما گردیده تربیه زنبور عسل و کرم پبله است زنبور عسل از جمله حیوانات خیلی کوچک اما بس با مفاد است که نسبت و فرط میوهجات مختلف و گل های رنگارنگ در اکثر نقاط مملکت آشیانه می سازد و بعضا بصورت خصوصی از عسل آن استفاده می کردند درین اواخر مانند سایر ممالک در کشور ما هم تربیه زنبور مذکور رواج یافته مراکز زنبورداری در کابل «گل باغ» کاریز میرو ولایت ننگرهار تأسیس گردید است و تا جایکه معلوم میشود نتیجه زنبورداری در مملکت مامشیت و مفید بوده و مفاد هنگفتی در تربیه آن متصور است و از آنکه تربیه آن در وطن ماعومیت پیدا نماید.

کره ابریشم که شرایط طبیعی کشور مذکور تربیه آن مساعد است گرچه در عصر امانی بان اقدام شده بود اما بعد ها صورت رسمیت آن از بیررفته و بطور انفرادی بصورت بسیار کم در هرات تربیه میشد در عصر موجوده توجه خاصی قرار گرفته و اکنون مراکز تربیه آن در مرکز و ولایات مملکت تاسیس گردیده است که همه ساله مقادیر زیادی از ابریشم آن بدست میاید .

بهمه حال در عصر موجوده مانند سایر امور کشور در امور زراعت نیز نهضت و جنبشی رونما گردیده و روز بروز اصلاحاتی رویکار میاید و باشندگان مملکت را نوید میدهد که در آینده خیلی نزدیک بزراعت عصری آشنا خواهند شد و از فلاح و زراعت خویش محصول بیشتری بدست خواهند آورد .

جوجه مرغ های جنس
خارجی و جوجه های
مرغابی نوع پیکینی
که در مرغ خانه مرکزی
علی آباد جوجه
گرفته شده

کره های اسپی که از جنس اسپ های خارجی
در تربیه خانه حیوانات، نسل گیری
شده

اولین عملیات پیوند «زیتون»
در یکی از ولایات

انکشاف زراعتی افغانستان

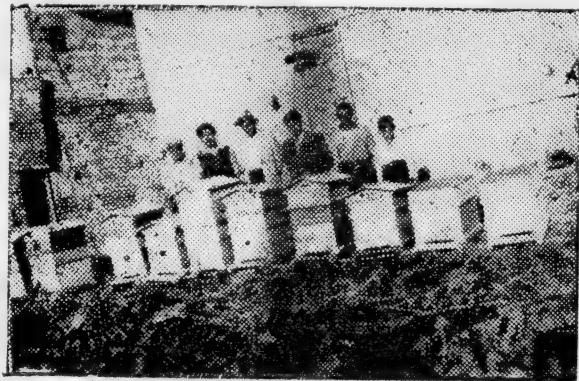

اریخ بما تدریس مینماید که انکشاف اقتصادی ممالک متمدن نتیجه قدمهای بیسنجش نبوده بلکه برخلاف ثمره امتزاج یکدسته عوامل مختلفه

وتحول پذیری میباشد که باعث از بین بردن آن مشکلات گردیده اند که در راه انکشاف اقتصادی ایشان مانع شده است.

گرچه هدف تعیین و راه توصل به آن نیز روشن باشد باز هم گذشتانند مرا حل مختلفه برای رسیدن به آن شرط اولی بشمار میرود. ناگفته نباید گذاشت که در یک مملکت مانند افغانستان که دارای تمدن باستانی وتشکل مخصوص میباشد نمیشود ساختمان حیات اجتماعی و اقتصادی را بیکبارگی بهمزد. برای هم آهنگی انکشاف اقتصادی اواخر از همه تدابیری باید سنجید که ذریعه آن حیات اقتصادی تا بع مراحل مختلفه گردانیده شود ورنه در صورت غیر آن عدم توازن راسبب گردیده وباعث تشتت و پریشانی احوال اقتصادی خواهد گردید.

در دنیای امروزی که تحول حیات اقتصادی با قدمهای سریع سیر تکامل خود را مییمید، خلق نمودن سیاست زراعتی طویل المدت از نقطه نظر علم عصری باید طوری ترتیب گردد که حالت وجوده را در نظر داشته و بهبودی آئنده را پیش بینی کند. مقصد اساسی تعالیت زراعتی همانا رفع نمودن احتیاجات اولیه انسان است.

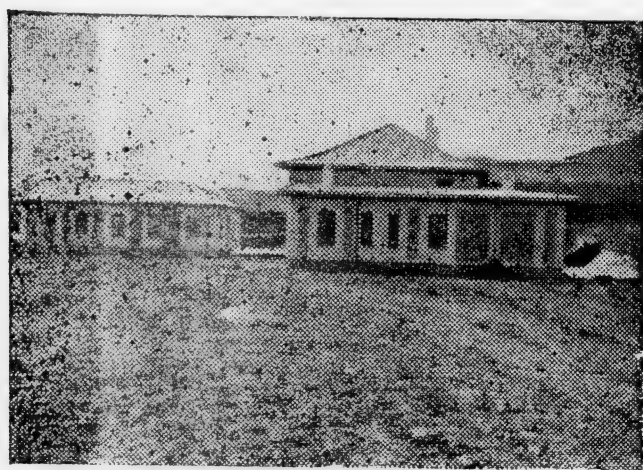
لیک با آنهم زراعت علاوه تا

خانه های منظم و مرتب زنبور عسل

رول تدارک بینند مواد خوراکی (حیوانی و نباتی) و عرضه مواد اولیه را بصنایع مستحصله نیز ایفاء میدارد. در افغانستان که بیش از ۸۵ فیصد توده زراعت پیشه میباشد، مرحله ابتدائی همانا انکشاف فعالیت زراعتی است. علاوه تا در مقابل قلت نفوس وجود سیستم اقتصادی معیشتی انکشاف اقتصادی مملکت وابسته بعصری نبودن زراعت میباشد که ذریعه آن میتوان از یکطرف قیمت عاید مواد ضروریات اولیه را تخفیف داد و از طرف دیگر عمه و کارگران را بدسترس دیگر فعالیتهای اقتصادی قرار داد.

مسلم است که حصه بزرگ اهالی افغانستان رغبت خاص بزراعت داشته و از این راه تا مین حیات می نمایند. یگانه سبب پائین بودن سطح زندگی این نفوس همانا مصرف نمودن کلیه تولیدات است برای

رفع احتیاجات ضروری ایشان؛ از طرف دیگر اهالی شهر حصه بزرگ عایدات خویش را برای خریداری مواد زراعتی منطوقی صرف می نمایند. بدین قرار ممکن نمی گردد که در عاید وسطی افزایش بعمل آید. انکشاف اقتصادی نتیجه یک سلسله تغییرات است که در تقاضا و شکل وسایل تولیداتی بعمل می آید. مملکتی که دارای استعداد زراعتی و قلت نفوس است نباید که مترقی گردیدن خویش را به صنعتی ساختن موبوط داند بلکه برخلاف در افغانستان که قلت عمده کارگر محسوس میگردد، صنعتی ساختن آن بیشتر مربوط به عصری گردانیدن زراعت آن میباشد. سرعت انکشافی این فعالیت نسبت

عمارت شعبه باکترولوژی و تشخیص
امراض حیوانی

به صنعت بیشتر بوده و هم از طرفی در تحول آن رهنا خواهد بود. ازین و صنعتی ساختن مملکت قبل از عصری گردانیدن زراعت مانع انبساط حیات اقتصادی خواهد شد. انکشاف زراعتی اهمیت اولی در ادحیات اقتصادی افغانستان داراست باید خاطر نشان نمود که انکشاف فعالیت های صنعتی هم به نوبه خود رول مهم را بازی میکنند. مسئله مهم ممالک عقب مانده انتخاب بین این دو فعالیت اقتصادی نبوده بلکه بر خلاف انکشاف متوازن این هر دو فعالیت میباشند.

تذکر باید داد که خلق نمودن صنایع مستحصه که مواد اولیه خویش را از منبع زراعتی حاصل میکنند قدم اول به طرف صنعتی ساختن مملکت میباشد. ازدیاد صنایع روستائی در افغانستان اهمیت بسزائی داشته و حد فاصل را بین فعالیت زراعتی و صنعتی تعیین میدارد. بدون برهم زدن تشکیل اجتماعی این مرحله سریع المرور بین فعالیت زراعتی و صنعتی باید تحت پرگرام دقیق و عاقلانه گرفته شود. در زمانیکه زراعت به عصری شدن شروع می نماید باید عمده زراعتی اضافی را به سمت این فورمول صنعتی که عبارت از صنایع روستائی میباشند تشویق نمود. تاریخ به ما تدریس میکند که تشبثات نیمه زراعتی و نیمه صنعتی که بدقت احداث گردیده اند قوه کار انفرادی را بصورت معقول در مزارع گاشته و مراحل اولی انقلاب اقتصادی را سبب میگردند.

علاوتاً بر قرار کردن صنایع روستائی باید در مناطق تولیدی صورت بگیرد تا سهولت برای حمل و نقل مواد اولیه زراعتی فراهم گردیده و از بلند بردن قیمت تولید مواد مستحصه جلوگیری بعمل آید. اینک به اثبات رسانیده شد ترقی افغانستان بیشتر به انکشاف زراعتی آن محتاج است بهتر خواهد بود چاره اساسی این انکشاف را تذکر داد:

الف - چاره های تخنیکی:

در یک مملکت زراعتی مانند افغانستان عصری نمودن و انکشاف زراعتی طبعاً به موازات تعدد مواجه

میگردد که از بین بردن آنها مسلماً مربوط به هم آهنگی تغیر، بینة اقتصادی موجوده بهتر نمودن تعاملات تخنیکي زراعتي و معرفی آلات جدید در ساحة زراعت میباشد. مسئله اخیر الذکر خیلی مهم بوده و به یقین تدابیر دقیق ایجاب مینماید.

۱- تخنیک تولیداتی :

بهبودی قوه تولید زراعتی در افغانستان یکی از مسایل حیاتی اقتصاد مملکت شمرده میشود. با وجود ساحة های وسیع و حاصل خیز، محصولات زراعتی امروز به پیمانه خیلی ناچیز میباشند. وسیله ازدیاد تولیدات و کم نمودن زحمت زارع همانا بهتر نمودن شرایط و اسلوب کار و میخانیکي ساختن زراعت میباشد. تجربه به اثبات رسانیده که عملی نمودن این شرایط که بالای یک قطعه زمین که قبل بر آن به صورت ابتدائی مورد استفاده و زرع قرار داده شده از يك الى سه چند محصولات بیشتر بار آورد است.

قوه تولید مربوط به ماهیت و مقدار منابع ثروت ملی يك جامعه نبوده بلکه بیشتر متکی به وسایل و ظرفی میباشند که توسط آن از همچو منابع استفاده بعمل می آید. دز زمره عواملیکه قوه تولید را مساعدت و ممانعت

عملیات دوا پاشی توسط پمپ ها

میکند عامل تخنیکي در صنف اول قرار میگیرد. میخانیکي ساختن با الذات يك نوع ترقی تخنیکي است بایستی در ساحة زراعتی طوری را ترجیح و معرفی گردد که به آلات مروجه صدمه نیاورد و مدت وقوه تولید افراد را خساره مند نگرداند. اگر زراعت مملکت بدون سیر و راحل اساسی دفن میخانیکي میشود، مدت بیکاری عمده زراعتی به بیکاری موسمی افزود گردیده و يك نوع بیکاری عمومی را در ساحة فعالیت های اقتصادی بوجود آورده. بالنتیجه باعث تقلیل عایدات افراد میگردد. مفکوره میخانیکي نمودن زراعت از چندین باینطرف در افغانستان روی کار گردیده است مگر بدبختانه تعریف اساسی میخانیکي ساختن و فرق آن با ماشین ساختن در زراعت افغانستان صورت نگرفته است. بهتر خواهد بود که این دو فرمول انکشاف زراعتی را از هم جدا کرد. اولی تبدیل قوه انسانی بقره ماشین و دومی جایگزین ساختن قوه حیوانی به قوه موتوری میباشد در حالت موجود تطبیق فرمول دومی که معرفی و استعمال تراکتورهای عصری را در زراعت افغانستان ایجاب مینماید تقلیل تولیدات را سبب خواهد گردید. چه زراعت افغان تا کنون به جز از آلات و وسایل مروجه خویش بدبختانه از تخنیک عصری بکلی بیخبر بوده طبعاً که گذاشتن تراکتور بدسترس او بدون از ضیاع سرمایه معنی دیگری نخواهد داشت. از طرف دیگر معرفی و استعمال تراکتور در مملکت که قیمت کار کم بود و وضع روستائی آن مخصوص است تولیدات را معرض خطر قرار خواهد داد. کوچک بودن مساحت زمین غربت و بیخبری زارعین - نداشتن راننده تراکتور و عمده میخانیکي و مراکز ترمیماتی و غیره... موانع مهم میباشد که ماشین ساختن زراعت را ناممکن میسازد. بنا بر نظریه اینجانب

قوه حیوانی منبع اساسی کار بود و بیشتر نمودن آن بیقین عامل موثری برای بلند بردن قوه تولید زراعتی میباشد. انتخاب جنس برای ازدیاد و بهتر گردانیدن نسل حیوانات کاریک مسئله مهمی است که بایستی متذکر شد. یگانه ساحه که فعلاً در آن میشود استعمال تراکتور را معرفی نمود همانا فارم های تجربوی میباشد تا بحیث نمونه بتوانیم تدریجاً استعمال آلات و وسایل عصری را بزارعین يك منطقه بیاموزیم.

بهترین فرمول درین ساحه همان روی کار آوردن مراکز ماشین های قوه کار میباشد. اما راجع به میخانیکی ساختن اظهار شده میتواند که وجود آن امر ضروری و حتی برای تغییر و شکل زراعت افغانستان

محسوب میگردد. ولی معرفی

بسی ماشین های امروزه نظر

باینکه تا کنون شرایط اقلیمی

هر منطقه مورد تدقیق و مطالعه

علمی قرار نگرفته شاید نتیجه

مثبت نبندد. از طرفی نیز

باید قبل از معرفی آلات عصری

در مملکت عکس العمل طبقه

زارع ذر مقابله ماشینهای ساختن

بصورت صحیح تحلیل و تجزیه

گردد ورنه عوض نمودن

آلات و وسایل عصری بحرانات

بوجود آورده و بسیار امکان

دارد که سیستم کار مروجه نیز اطعمه وارد نماید.

بنابر تجارب امروزی موثرترین ترتیب میخانیکی ساختن زراعت همانا بهتر گردانیدن آلات مروجه و تعاملات موجوده میباشد فعلاً تبدیل کردن آلات چوبی به فیز بهتر ساختن تخنیک آبیاری ترویج و استعمال کود کمیای و عضوی اصلاح و تکثیر نژاد نباتات، حیوانات و بالخصوص تربیه مواشی از نقطه نظر کار امکاناتی است که فعالیت های زراعتی را توسعه داده و قوه تولیدی را بلند خواهد برد.

شرایط فوق الذکر ثابت میسازد که تخصیص سرمایه هنگفت بشهائی رول مهم را بازی نمود و بهتر خواهد بود که قبل از مصرف پول روح تخنیکی را بین طبقه زارع خلق باید کرد تا ایشان بتوانند از آلات بسیط و ساده موجوده خود با بصورت بهتر کار گیرند. حصول به این نصب العین وابسته به تحصیلات تخنیکی و نشر نمودن افکار زراعت عصری در میان زارعین میباشد.

۲- تخنیک تحصیلاتی:

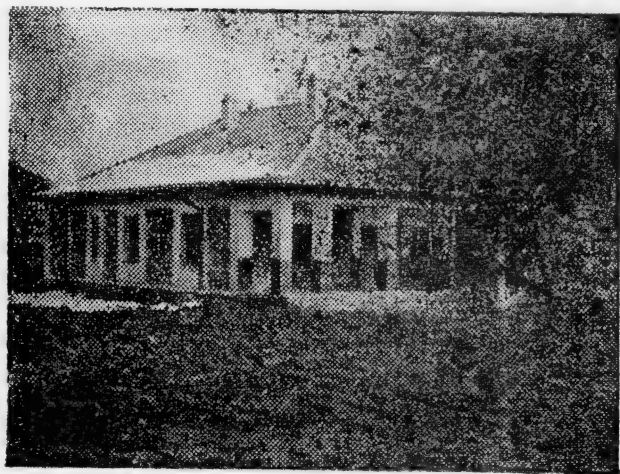
این موضوع بنا بر اهمیت خویش که کلید عصری ساختن زراعت میباشد بد بخانه از سالهای دیرین بدین طرف مورد توجه واقع نگردیده و بوضاحت میتوان گفت یکی از عوامل عقب ماندگی زراعت افغانستان همانا فیصله های سطحی میباشد که در ساحه تحصیلات زراعتی گرفته شده است.

عمارت شعبه ویرو لوژی و سیر و لوژی

بمیان آمدن فاکولته اگرونومیک اولین قدمی است که درین ساحه برداشته شده و در سال ۱۳۳۵ در کابل افتتاح گردیده است. چون روی کار آمدن این فاکولته موضوع جدیدی می باشد شاید در ابتدا نتیجه مطلوب به دست نیاید و به مشکلات مواجه گردد. برای جلب توجه متعلمین بایستی درین رشته تعویضات صحیح روی دست گرفته شود و اگر نه سوق دادن فارغ التحصیلان مکاتب عالی بسوی تحصیلات اگرونومیک کار آسانی نخواهد بود.

اولتر از همه بایستی در دوره تعلیمات ابتدائی و ثانوی معلومات عمومی زراعتی بطلاب تدریس گردد، سپس باید جوانان با کالوریا و اذریعه تبلیغات مکافات و قابل گردیدن امتیازات تشویق نمود. علاوه متعلمین که به طرف تعلیمات زراعتی سوق داده میشوند بایستی طلاب لایق باشند که بوقت کم نتیجه داده و صد ر خدمتی در ساحه زراعتی گردند نا گفته نماند که فاکولته اگرونومیک مکتب زراعت و مکاتب منطقه ای را باید تحت پروگرام صحیح در آورده و به پروفیسورهای داخلی و خارجی موقع داد تا بصورت اساسی تدریس صورت گیرد. از طرف دیگر بهتر خواهد بود که پسران زارعین را از همه اولتر در رشته تحصیلات اگرونومیک تشویق نمود تا طبقه زارع از زراعت عصری مستقیماً بهره مند گردد.

عمارت لبراتور صنایع پشم

ب. چاره های اقتصادی:

۱- تشبثات احصایوی: واضح است که بدست داشتن یک احصائیه موثوق از شرایط تولیدات زراعتی می باشد. اگر امروز مواد احصایوی در دست نداشته باشیم ناممکن خواهد بود تولیدات زراعتی آینده افغانستان را پیش بینی نموده بتوانیم. و برای تدوین پلان زراعتی طبعاً احصایه اساس خواهد بود. نا گفته نباید گذاشت که اگر معلومات احصایوی دلمی نبوده و غلط تطبیق میشود هویدا است که سهو تکرار گردیده مملکت را بسوی بربادی اقتصادی رهنمائی میکند.

چون از احصائیه بحث میکنیم بهتر است توجه را به موضوع نفوس شماری و ترتیب احصائیه های مربوطه آن نیز جلب بداریم. چه تطبیق پلنها و پروژه های اقتصادی و زراعتی در صورت نداشتن احصائیه نفوس دشوار بوده و پیش بینی های آینده صورت گرفته نخواهد توانست. هویدا است برای نیل بمقصد اساسی مشکلات و موانع متعددی وجود دارد که بایستی برای از بین بردن آن کوشید.

بهتر خواهد بود که از حالا برای بهتر ساختن وضع کوچیان تدابیری اتخاذ نمود. قدم اول باید تحلیل، تجزیه، مطالعه عمیق رسوم و عادات این طبقه و اینکه تا کدام اندازه استعداد کار در ایشان سراغ میشود، باشد. مسکون گردانیدن شان بالای مزارع که جدیداً احداث و قابل زرع گردیده است قدم اولی خواهد بود.

وقت آن فرار سیده که تا به این ثروت متحرک که بالغ بر هزاران نفر و حیوان میباشد اهمیت را قایل گردیده و سر نوشت ایشانرا بیش از این پادر هوانگذازم.

۲ - تشبثات تجارتی :

وضع اقتصادی افغانستان به يك پیمان وسیع مربوط به تجارت خارجی آن میباشد . تقویه و انکشاف زراعت وسیله خوبی خواهد گردید تا مواد اولیه زراعتی بیشتر صادر و در عوض آن مواد و اموال مورد ضرورت وارد گردد . برای سالهای متعددی قلم بزرگ اموال صادراتی و منبع عایدات اسعاری پست قره قل بوده و تاکنون هم

مقام خویش را در لست صادراتی از دست نداده است . ارزش این قلم صادراتی که در جمله اموال تجملی می آید بعضاً در بازارهای خارج سعود و زمانی هم نزول مینماید . تنزیل ارزش پست در ۱۹۴۸ که در بازارهای امریکا نظریه رقابت سائر مؤلدين رویکار گردید بهترین شاهد این ادعاست از اینرو نمینوان برای همیشه و بصورت مداوم به این منبع عایدات اسعاری که مستقر نمیشد اتکاء نمود .

مامور فنی مجادله امراض و آفات نباتی در حال دوا پاشی

لذا برای بلند بردن عایدات ملی و حصول اسعار بیشتر مناسب خواهد

بود از یکطرف به سروی از گذشته به صادر نمودن این قلم ادامه داده و هم از طرفی برای بهتر نمودن نوعیت و از دیار آن کوشیده و هم از طرف دیگر در صادر نمودن سایر مواد اولیه از قبیل پنبه - پشم و میوه جات تازه و خشک اقدام نمائیم تا اگر میشد موازنه ایراد اقلام صادراتی خویش استوار بداریم .

نا گفته نماند که فعلاً توازن تولیداتی بین تولیدات تغذیوی و صادراتی وجود نداشته مملکت را مواجه مشکلات نموده است . اگر در سیاست آینده زراعتی افغانستان ، هم آهنگی و تناسب صحیح بین این دو قلم تولیدات مدنظر گرفته نمیشود در آینده قریب مملکت را مواجه به بحرانات اقتصادی بی سابقه خواهد گردانید .

این بود چاره های پخته در فوق تذکار داده شد . ولی در حقیقت با تطبیق این چاره ها که خواه - تخنیکي -

خواه اقتصادی و خواه تجارتی باشد هیچوقت نمیتوان نتیجه مطلوب را بدست آورد . مگر اینکه معلومات لازمه و ضروری که طبعاً پادروها نبوده و مستند به تدقیقات علمی باشد به دسترس آنها نیکیه متکلف اجرا و تطبیق همچو چاره ها هستند قرار داده نشود . بدست داشتن احصائیه های

موتوق - دانستن مقدار و نوعیت پیداوار زراعتی - مساحت زمینهای زراعتی و مزایعیکه در آینده تحت زرع قرار خواهد گرفت - دانستن اندازه قوای حیوانی و غیره ، معلوماتی میباشد که با یتی بصورت حتمی در دسترس آنها نیکیه متکلف امور زراعتی افغانستان هستند گذاشته شود طبعاً که تماس این اشخاص

را بامتخصصین مؤسسه خورا که وزارت (او، آر، اف) که از سالها به این طرف در افغانستان اجرای و خلیفه می نمایند نیز حتمی باید شمرد.

در خاتمه بصورت نتیجه می توان اظهار عقیده نمود که توسعه و انکشاف زراعت بیشتر مربوط به بلند بردن سوبه حیاتی طبقه زارع بوده که میشود آنرا با دادن قرضه های زراعتی و بهتر گردانیدن الات مروجه شان برای اینکه بیشتر تولید نمایند عملی نمود توازن قوه کار در نقاط مختلفه و مسکون گردانیدن کویان و بالاخره تنظیم بازارهان داخلی زراعت توسط تشیقات حکومتی (جمع آوری غله و توزیع آن در موارد لازم جهت تثبیت نرخ) کمک و تشویق برای صادرات مواد زراعتی نیز وسایلی میبایند که در انکشاف زراعتی مملکت سهم بارز خواهند داشت.

درین مورد علاوه میگردد که برای تطبیق همچو بالیسی، پروژه وادی هیرمند و امکانات انکشاف آنرا در نظر داشت. میشود حکومت خود در این مورد تشیث نموده اولاً قطعات زمینهای بایر و دور افتاده شامل این پروژه را بطور نمونه تحت پلان گرفته و بعداً چون زمین آماده زراعت گردید در مرور ایام خانواده های کوچی و یا ساکنین حصص را که نفوس در آنجا کثرت دارد بالتدریج در این مناطق ساکن بسازد.

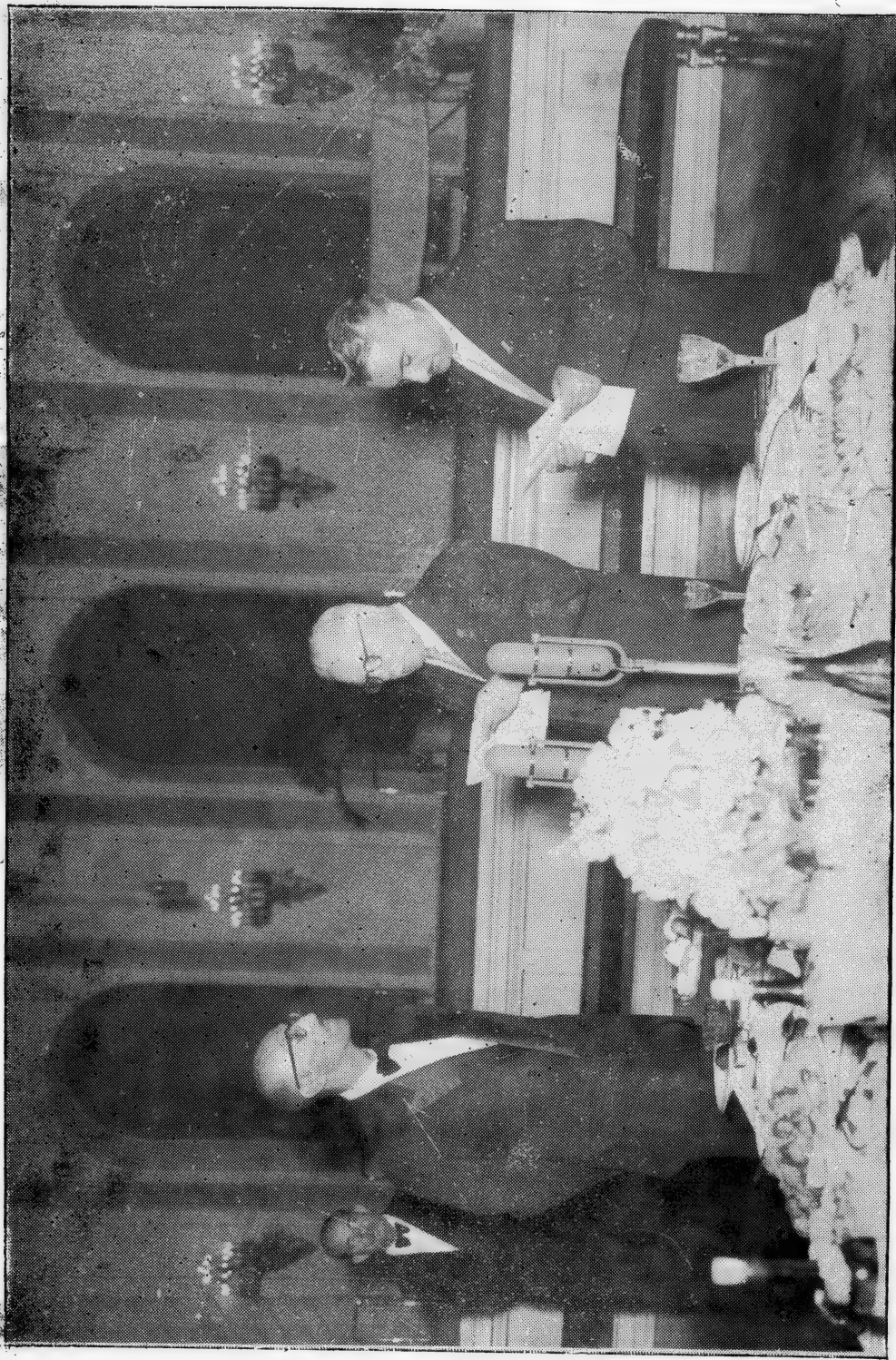

گوسفندان مریئوس که بغرض تخلیط خنسی در تریه خانه علی آباد زیر تریه گرفته شده است

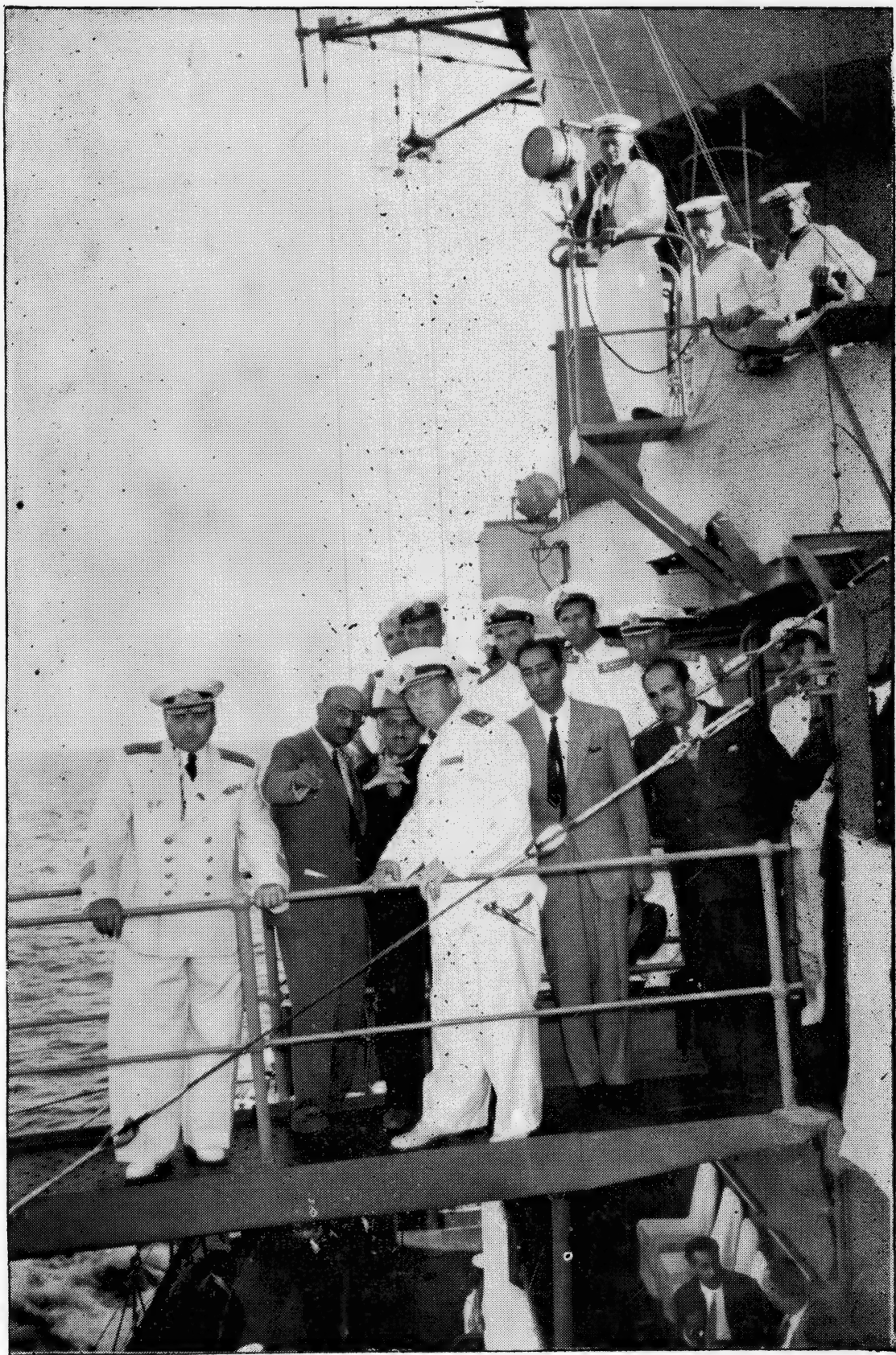
دیگر برای تامین معیشت یک دسته اشخاص منع خوبی خواهد گردید. موضوع مهم دیگر که قابل تذکار است همانا مسأله ای انکشاف پروژه دهکده می باشد که تا کنون به پیمان خلی ها بسط توسط مامورین سازهان ملل روی دست گرفته شده است. انکشاف همچو پروژه نه تنها وضع زراعتی مملکت را اصلاح مینماید بلکه شرایط اجتماعی و اقتصادی را نیز موزون تر خواهد گردانید. بالاخره بایست متذکر گردید تطبیق تمام چاره ها و وسایلی که در فوق تشریح گردید محتاج یک تشکیلات اساسی می باشد که ناگزیر بایستی توجه خاصی به آن بعمل آید.

طوری که تجربه به اثبات رسانیده برای انکشاف حیات اقتصادی و زراعتی یک مملکت تنها طرح یک پلان کافی نی باشد چه این موضوع با تطبیق و تدوین یک پلان خاتمه نیافته بلکه بطور مداوم عرض وجود می نماید. از اینرو مرجع خواهد بود اگر برای انکشاف زراعتی افغانستان دو پلانی روی دست گرفته شود که یکی ماهیت طولانی داشته و پیشبینی برای آینده باشد در حالیکه دومی وضع زراعتی افغانستان را برای رفع مشکلات حاضر و مساعدت نمودن زمینه برای آینده سروصورت دهد.

از مناظر سفر ذات شاهانه در روسیه شوروی

در دعوتیکه از طرف اعلیحضرت همایونی در قفسر کرملین داده شده است

از مناظر مسافرت اعلیحضرت همایونی در اتحاد شوروی

گزارش چهل ساله باستان‌شناسی افغانستان

زارش چهل ساله فعالیت‌های باستان‌شناسی در افغانستان و انکشاف تحقیقات تاریخی در شناسائی و معرفی مزید آبدات تاریخی کشور با تاریخ استرداد استقلال افغانستان در چهل سال قبل ارتباط خاصی دارد.

فعالیت‌های باستان‌شناسی و تحقیقات تاریخی مبنی بر معرفی آبدات پیش از (۱۲۹۷ هجری شمسی) و (۱۹۱۹ میلادی) و بعد از آن یعنی پیش از تاریخ استرداد استقلال و بعد از آن تاریخ دوشکل معین داشت که یکی ر فعالیت‌های مخفی و غیر اصولی و دیگری ر فعالیت‌های قانونی و اصولی میتوان خواند. همه میدانیم که قبل از تاریخ استرداد استقلال افغانستان در طی تهاجم اول و دوم انگلیس (۱۸۳۸-۱۸۴۰) و (۱۸۶۹) و مخصوصاً در خلال فاصله‌های دو تهاجم مذکور عده‌ئی از دانشمندان مخصوصاً باستان‌شناسان انگلیسی موقع یافته و به تعقیب لشکر یان متجاوز خود به خاک افغانستان وارد شده و در نقاط مختلف ولایت‌ننگرهار و کابل مانند خیبر، هده درون‌ته، خورد کابل، چکری، شیوکسی، اطراف بالا حصار بگرام، استوپه‌های ماحول بهلوان کوه، قندقستان، بامیان بیک سلسله کاوش‌ها و تجسس‌ات پرداخته‌اند که در نتیجه متأسفانه به بسیاری از آبدات بودائی مخصوصاً استوپه‌ها خساره زیاد رسیده است چون انگلیس‌ها مجال فرصت کاوش‌های علمی را نداشتند و اصلاً برای این کار نیامده بودند مفکوره حفريات و کاوش‌های علمی هم هنوز ایتقدر انکشاف نکرده بود بیشتر هدف آنها از کاوش استوپه‌ها پیدا کردن جعبه متروکات و یادگارها بود که معمولاً در داخل هر استوپه‌ئی به ودیعه گذاشته میشد برای ارائه مثالی ازین خرابکاری‌ها کافسیت که به استوپه بزرگ چکری در ۱۲ کیلو متری جنوب شرق کابل اشاره کنیم این استوپه را (چارلمسن) انگلیس در حدود ۱۱۵ سال قبل شوق نمود که تا حال موجود است هکذا باشق کردن استوپه‌ئی در (خواف) وردک جام فلزی را به بریتش موزیم بردند که در سطح خارجی آن نوشته‌ئی به رسم الخط خروشتی داشت و قسعلیهذا.

خوشبختانه با استرداد استقلال افغانستان همانطور که مملکت از محدودیت‌های موقتی اجنبی رهایی یافت دامنه این گونه خودسری‌ها هم کوتاه شده دروازه افغانستان که آنرا سیاست و منافع دستگاه استعمار در آنزو انکه داشته بود بصورت قانونی و اصولی بر روی خارجیان و مخصوصاً دانشمندان و محققان باز شد و به مجردیکه اولین هیئت اعزامی حسن نیت و معرفی افغانستان بصورت یک دوره به اروپا و امریکا مسافرت کرد و تعلقات دیپلوماسی افغانستان با همسایگان و ممالک بزرگ جهان برقرار گردید دانشمندان فرانسوی اول تراز همه به احراز اجازه تحقیقات باستان‌شناسی و حفريات در افغانستان اقدام کردند.

اینجا باید تذکر داد که «موسیو الفرد فوشه» یکی از خاورشناسان و مستشرقان بنام فرانسوی که بیش از تایخ استراد استقلال افغانستان به هندوختی به سرحد آمده و حین اجرای عملیات حفريات در نقاط مختلف پشاور تا «علی مسجد» معبر خیبر هم آمده و نگاهی به کوههای داخل افغانستان افکنده و حل بسیاری از معماهای باستان شناسی را در داخل کشور ما بدل می پروراند و منتظر فرصت مساعد بود فوری از استرداد آزادی افغانستان در ۱۹۱۹ مسیحی استفاده نموده و با کسب و افاق دولت افغانستان در ۱۹۲۲ با خامش به قصد افغانستان برآمد و با اشکالاتی که در آن فرصت مسافرت در مملکت داشت ذریعه (تخت روان) ازهرات بکابل آمد و بعد از مفاهمه با مقامات مربوطه و صلاحیت دار افغانی اولین قرارداد تحقیقات باستان شناسی میان وزارت خارجه افغانستان و موسیو فوشه دانشمند فرانسوی برای مدت ۳۰ سال منعقد گردید.

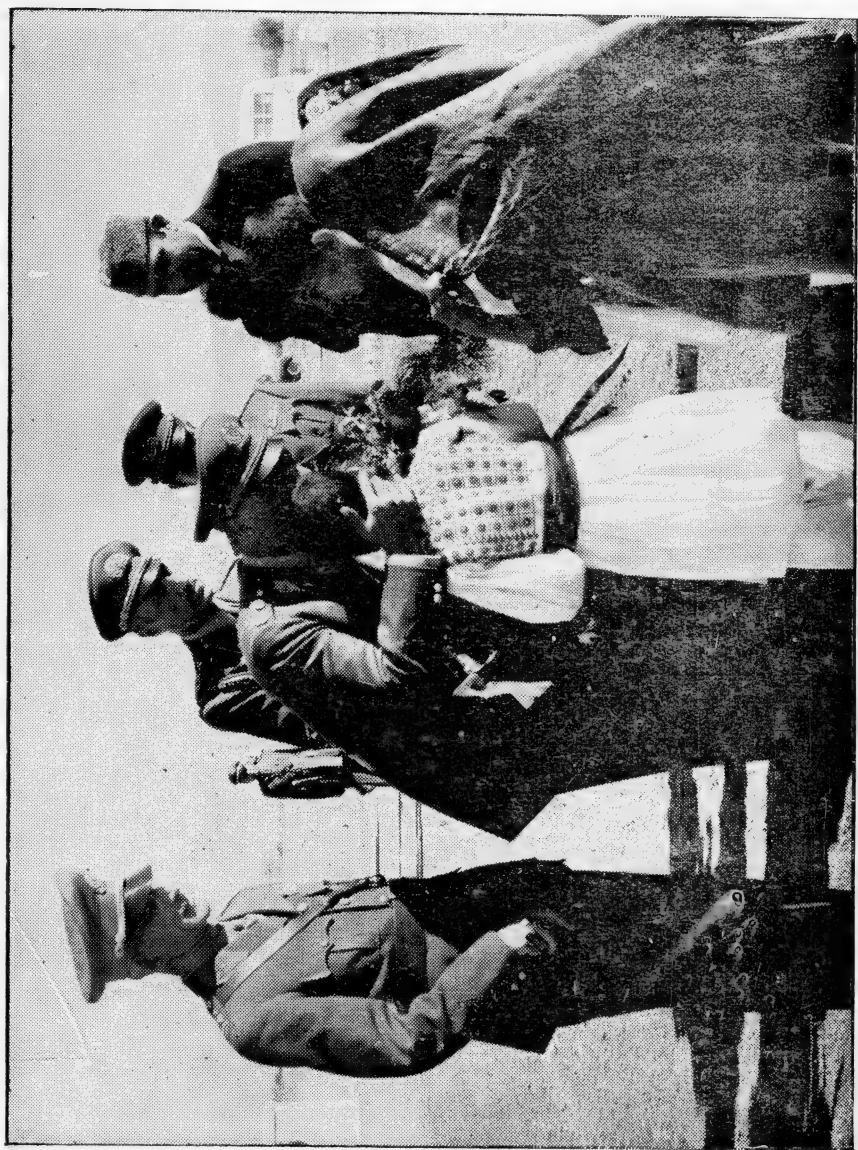
* * *

بعد از عقد قرار داد مذکور اولین کار موسیو فوشه در افغانستان گردش و مسافرت و سروی بقایای آبدات قدیمه روی یک خط معین بود که از کابل یکطرف تا (بلخ) و از جانب دیگر تا (هده) و (جلال آباد) منتهی میشد. بعبارت دیگر موسیو فوشه در حالیکه یاد داشت های زیر چینی هیوان تسنگ را (که مخصوصاً در مورد بقایای آبدات بودائی بهترین رهنما بشمار میرود) رهنمای خویش قرار داده بود روی شاخه جنوب راه ابریشم یا روی معبر قدیمی که (بلخ) راه (اتکیزیل) وصل میکرد بیک سلسله تحقیقات انکشافی پرداخت و در قدم اول اهمیت تاریخی بلخ و با میان و بگرام و هده را مسلم ساخت و پروگرامی برای همکاران خود وضع کرد چنانچه در سال بعد یعنی در ۱۹۲۳ بار اول حفريات علمی اصولی هیئت های حفريات فرانسوی از طرف خود موسیو فوشه و همکاران اولیه او موسیو **گودار و موسیو بر تو و موسیو هاکن** در هده و بلخ شروع شد و چون دامنه حفريات بلخ با وقفه ها ادامه یافت و موسیو شلوم برژه مدبر فعلی هیئت حفريات فرانسوی ۲۵ سال بعد دامنه کاوش های موسیو فوشه را در آنجا از سر گرفت کاوش های بلخ را به موقعش گذاشته با اولین حفريات هده تاریخی مختصر تحقیقات باستان شناسی را در افغانستان شرح میدهم.

* * *

هده: یکی از مقامات مهمی است در ۸ کیلومتری جنوب جلال آباد حالبه که بحیث (دل کند هارا) موقعیت ممتازی پیدا کرده بود و معابد و استوپه های باشکوه و مجلل بودائی در آنجا متمرکز شده بود. حفريات هده در سال ۱۹۲۳ هـ شروع شد. اول هیئت (فوشه - گودار) در (۱۹۲۳) و بعد هیئت «برتو» بین ۱۹۲۶ و ۱۹۲۸ در اینجا به تجسس و کاوش پرداخت و این نقطه می که توجه موسیو فوشه را جلب کرد (تپه کلان) هده بود که مشتمل بر یک استوپه بزرگ مرکزی، حویلی و یکمده استوپه های دیگر بود و به مجرد شروع کار ها مجسمه های زیادی کشف شد که بعقیده موسیو گو دار کمتر نظیر آن در سائر حصص کند هارا پیدا شده است. سپس «گودار» عازم با میان شد و موسیو بر تو حفريات هده را در سال های بین ۱۹۲۶ و ۱۹۲۸ ادامه داد و خارج هده در تپه های اطراف مثل تپه کافریه - غارنو - براتس - باغ گاهی - ده غندی - شاخیل غندی کاوش هایی بعمل آورد و در نتیجه در حدود ۲۳ هزار مجسمه گچی و سنگی که بیشتر ان کچ اسف بدست آمد که بیشتر کار قرن های بین ۳ و ۵ مسیحی است و از نظر سبک و روش هنری مربوط مدرسه هیکل تراشی معروف

از دماغتر بازگشت ذات شاهانه از سفر آجاک شوروی

ادلمحضرت همایونی اطفالی را که اکلیل گل تقدیم نمایند ، موردنوازش قرار میدهد .

1

1

«گریکو بودائی» گندهارا است که دامنه‌ان تا (تاکزیلا) ادامه دارد. آثار هده زیا، قشنگ، زنده و برازنده است و در میان هزارها مجسمه ظریف هده که در موزیم کابل به معرض نمایش گذاشته شده قیافه های اجتماعی انوقت از قبیل تیپ‌های کوشانی، سپاهیان، موسیقی‌نوازان، روحانیون، شیاطین و غیره دیده میشود و چون تابلوهای نفیس قیافه‌های قدیم قرن‌های ۳ و ۵ مسیحی افغانستان را نشان میدهد.

کابل بودائی: به تعقیب پروگرام موسیو فوشه (گودار) عندا مرا جمع از هده به کابل به معاینه آبدات بودائی علاقه شیوکی و کمری و چکری شتافت این نقاط که از ۸ تا ۱۰ کیلو متری جنوب شرق کابل افتاده عبارت از کابل بودائی میباشد که آبدات آن مثل استوبه‌ها و منار چکری به قرن‌های ۲ و ۳ مسیحی تعلق میکرد. در اینجا جز کاوش‌های امتحانی حفریاتی بعمل نیامد.

پاتیاه: در سال ۱۹۲۴ موسیوها کن حفریاتی در پاتیاه بعمل آورد. پاتیاه دهکده ایست به (۱۰) کیلو متری جنوب - شرق چاریکار و ۷ کیلو متری جنوب بگرام. از اینجا مجسمه‌ها از سنگ شست پیدا شده که بودا را در حال تعویل خارقه‌ئی بزرگ نشان میدهد به نحوی که از شانیه‌های او آتش‌زباند میکشد و از کف پا‌های او اب جاریست. این نوع مجسمه بودا مخصوص علاقه کاپیسا (کوهستان کوه‌دامن) بوده و مربوط به قرن ۳ یا ۴ مسیحی است. بعضی از هیکل‌های سنگی این نقطه نشان میدهد که هیکل تراشی در سنگ در حالیکه در کوه‌دامن طریق انحطاط می‌پیمود در هده هنوز هیکل ترشان آثار خوبی می‌تراشیدند.

بامیان: (هئیت فوشه ۱۹۲۲) (هئیت گودار ۱۹۲۳) (هئیت هاکن ۱۹۲۴) (هئیت هاکن - کرل ۱۹۳۰).
 به پافاصله ۲۴۰ کیلومتری شمال غرب کابل در میان سلاسل چال هندو کش و بابا، بامیان یکی از معروفترین نقاط

تاریخی بودائی افتاده که شهرت آن شهرت آثاران در تمام دنیا پراگنده شده است. تحقیقات علمی درین دره شهر از سال ۱۶۲۲ شروع شد و موسیو فوشه سر رشته علمای باستان شناس فرانسوی بامیان را در وسط راه بین بلخ و تاکز یلا یکی از نقاط مهمی و نمود کرد که در دل امپراطوری کوشان روی معبر بزرگ تجارتنی و کاروان رو قدیم بین بلخ و تاکز یلا واقع شده بود و مانند (لانتکمن) در چین و (اجلتا) و (الورا) در هند مر قعیت و اهمیت شایان توجه داشت. در بامیان هئیت‌های مختلف در سال‌های مختلف ابراز فعالیت کرده‌اند. فوشه، گودار، مدام گودار، هاکن، مدام‌هاکن، کرل یکی بعد دیگر و به همکاری همدیگر به تحقیق و تجسس و عکس برداری و کاپی تصاویر و کاوش در حفریات پرداختند. فوشه در نوامبر ۱۹۲۲ اولین را پورتی راجع به اهمیت آبدات بودائی بامیان نوشت. جلد اول خاطرات هئیت حفریات فرانسوی بنام آثار عتیقه بودائی بامیان به همکاری گودار و مدام گودار و هاکن نشر شد. گودار و مدام گودار بار اول به نقل گرفتن تصاویر رنگه مجاورت مجسمه‌های کلان ۳۵ متری اقدام کردند.

جلد دوم خاطرات هئیت اعزامی باستان شناسی فرانسوی بنام تحقیقات جدید را جمع به آثار عتیقه بودائی بامیان به همکاری پروفیسر هاکن و خانمش و موسیو کرل منتشر گردید و نتایج حفریات و تحقیقات سال ۱۹۳۰ را که اینجانب هم در آن هئیت شامل بودم در برداشت.

در نتیجه با میان و آثار حیرت آور آن طوریکه باید و شاید با صبغه و تحقیقات علمی به جهان معرفی شد. سپس از طرف موسیو هاکن رهنمائی راجع به بامیان به فرانسوی نوشته شد که به انگلیسی

حتی جرمینی ترجمه گردید و درین اواخر در اثرا نکشاف رهاو پیدا شدن آثار وشواهد تازه تر دوجلد رهنمای جدید به فارسی و انگلیسی و فرانسوی در قطار نشرات انجمن تاریخ به چاپ رسید و تاریخچه بودائی و سلامی با میان به سیاحان و جهانگردان معرفی شد. همه میدانیم که عجیب ترین آبادات با میان هیکل های عظیم بودائی آتست که به فاصله ۴۰۰ متر از یکدیگر تحت رواق های بلند ۳۵ متری و ۵۳ متری در جدار دیوار کبیر کنده شده. اولی متعلق به اواخر قرن اول و دومی مربوط به قرن ۲ - یا ۵ مسیحی میباشند.

در مجاورت هر کدام از مجسمه های بزرگ مذکور یکسلسله معابد منقوش وجود داشت که هنوز هم بقایای زیادی از آنها باقی مانده و نمونه های قشنگی از تصاویر رنگه در طاق های اهر دو مجسمه و در سموچ های مجاور بت ۳۰ متری بنظر میخورد.

ککړک: بازکر بامیان نمیتوان از ککړک خاموش گذشت و این دوره ایست که به فاصله سه کیلومتری جنوب شرق بت های بزرگ افتاده. در اینجا هم مجسمه های به ارتفاع ده متر وجود دارد. از ماحول این مجسمه در سال (۱۹۳۰) به دستور پروفیسر هاکن یک متخصص فرانسوی بنام (موسیو باکه) موفق به برداشتن یک سلسله تصاویر رنگه بودائی شد که یکی از مهمترین مجموعه تصاویر رنگه دیواری بودائی جهان را تشکیل میدهد و دران میان تصویری از یکی از (شارهای) بامیان یعنی از یکی از پادشاهان قدیم بیش از اسلام ایجاد شده می شود که به لقب پادشاه شکاری معروف شده. هکذا در همین سال در خرابه های شهر اسلامی ارگ شهر غلغله که از یادگارهای دودمان شنسبانی های غوری بامیان است کاوش های مختصری بممل آمد و پارچه های نوشته قبل از چنگیز و بعضی کاسه های سفای کشف گردید.

دختر نوشیر وان:

به فاصله ۱۳۰ کیلومتری شمال بامیان دود هکده موسوم به موئی (روئی) که در ته ده ئی واقع شده که از آنجا رودخانه خلم عبور میکند و محل دشوار گذار است در ۱۹۲۴ بار اول تصاویر رنگه ئی توسط موسیو فوشه کشف شد در ماه نوامبر سال مذکور مطالعاتی از طرف موسیوهاکن در اطراف آن بعمل آمد. تصاویر مذکور به سبک ساسانی است و کلاه شاهی که بنظر میخورد شاه پور ساسانی (نقش رستم) را بیاد می آرد.

هیک:

بین پل خمری و خلم روی سړک موجوده مزار شریف محلی داریم بنام هیک که سابق برین با کاروان از راه خرم و ساباغ در امتداد آب های خلم بدانجا می رفتند. در اینجا استوایه ئی از یک پارچه سنگ وجود دارد و در مجاورت آن در دل تپه ئی سموچ های بزرگ دیگر دیده میشود که روزی معابد بودائی بود موسیو فوشه در ۱۹۲۳ مقاله ئی در مجله آسانی تحت عنوان (آثار بودائی هیک) نشر کرد و چنین معتقد است که کارهای عمرانی اسپویه مذکور بعلمت فرارسیدن یقتالی ها در نیمه اول قرن ۵ مسیحی ناتمام مانده.

کوئل خیر خانه

به فاصله ۱۴ کیلومتری شمال کابل در دامنه های شرقی کوئل خیر خانه خرابه های معبد آفتاب پرستی دیده می شود اینجاد در سال ۱۹۳۵ از طرف موسیو کرل عضو هیئت حفاریات فرانسوی حفاریاتی بعمل

از منظر سفر ذات شاهانه در هند

اعلیٰ حضرت همایونی در میدان هوایی دهلی در حال ایراد خطابه

اعلیٰ حضرت مہتمم ہما یونی باجالاتما ب رئیس جمعی و رہن

آمد و در نتیجه چند پارچه هیكل تراشی در سنگ مرمر کشف شد که مهمترین آن هیكل (سو ریا) رب النوع آفتاب رادرحالی نشان میدهد که روی عراده نشسته و اسب‌هائی عراده را میکشد. این پارچه مربوط به قرن چهار یا پنجم مسیحی است و نشان میدهد که آئین آفتاب پرستی در طی قرن‌های مذکور در مضافات کابل رواج داشت.

فند قستان :

در مقابل سیاگرد دره غوربند دره زیبا و قشنگی افتاده بنام فند قستان. به فاصله يك ساعته راه پیاده از دهن دره به بالا بقایای يك معبد بودائی کشف شد و در طی سال ۱۹۲۷ مو سیو کرل تحت سرپرستی پروفسر هاکن درانجا حفریاتی بعمل آورد و در نتیجه يك مجموعه بسیار قشنگ هیكل‌های گلی ملون و رنگه بدست آمد که از مجموعه آن اطاق مخصوص درموزه کابل تشکیل شده است. در میان آثار مکشوفه غیر از مجسمه‌های قشنگ بودائی يك هیكل قشنگ خانمی است که از فرط زیبائی شاهکاری بشمار میرود. هکذا مجسمه‌های شاه و ملکه که پهلوی هم نشسته‌اند و طبعاً شاه محلی دره مذکور را نشان میدهد از نظر البسه و زیورات خیلی دلچسب است. آثار فند قستان مربوط به قرن ۷ مسیحی است و آخرین شواهد هیكل‌سازی بودائی را در افغانستان نشان میدهد.

شترک :

به فاصله ۴ کیلومتری شرق خرابه‌های بگرام کوه بچه‌ئی ایست معروف به (کوه پهلوان) یا (پهلواکوه) که در ماحول آن بقایای چندین معابد و استوپه‌های بودائی موجود بوده و هنوز هم شواهد برخی مشهود است. در خرابه‌های یکی از این معابد بنام (شترک) که در مقابل صدق آباد ریزه کوهستان کنار مجرای آب‌های شترک پنجشیر و غوربند افتاده در سال ۱۹۳۷ از طرف «موسیو موینه» تحت سرپرستی پروفسر هاکن حفریات شد و از آن يك مجموعه هیكل تراشی‌ها بدست آمده که از مجموع آن اطاقی بنام (شترک) درموزه کابل تاسیس شده است. این شواهد به قرن دوم بد مسیحی تعلق می‌گیرد.

ناد علی :

ناد علی در سیستان افغانی موقعیت شهر باستانی (زرنج) را معرفی میکند که روی پایتخت گل سیستان بود و نام آن به وسعت معنی بصورت (زرنکا) (درانجیان) بر ساحه بسیار وسیعی منطبق شده بود در ۱۹۳۵ پروفسر هاکن و موسیو گیرشمن به قصد شروع اولین حفریات قبل‌التاریخ در خاک افغانستان به تپه‌های قدیمه (زرنج) شروع به کاوش‌های نمودند. مهمترین تپه‌های اینجا که بین راه (قلعه کنگ) و (قلعه فتح) افتاده (سرخ داغ) و (سفید داغ) نام دارد. تپه سرخ داغ ۳۱ متر از سطح جلگه بلندی دارد و موسیو گیرشمن در ده متر اول آن آثار مدینت هزار اول ق م را کشف نمود.

بدین ترتیب از ۱۹۲۲ تا ۱۹۳۹ در مرور تقریباً ۱۶ سال تحقیقات باستان‌شناسی در افغانستان به استثنای نقطه اخیر الذکر (ناد علی) که آنهم ناتمام ماند تقریباً منحصر به مطالعه آثار و معابد بودائی بود و دانشمندان فرانسوی از قبیل فوشه - گودار - برتو - هاکن - مونیو - کرل - باک - و مدام گودارد مدام هاکن همه اختصاص در شناسائی آئین و هنر و فرهنگ بودائی‌ها داشتند و مرحله اول تحقیقات علمی باستان‌شناسی فرانسوی در افغانستان منحصر به کشف و کاوش و حفریات و عکاسی و نقل

برداري آثار درخرا به او نقاط معروف بودائي افغانستان شده بود تا اینکه ۱۹۳۹ جنگ دوم جهاني اعلان شد. شبهه نهي نيست که حفريات در شهر جديد شاهي بگرام که از ۱۹۳۶ به بعد ۱۹۳۷ و ۱۳۳۹ جريان داشت جنبه بودائي نداشت ولي چون دامنه تحقيقات اینجا بعد از جنگ عمومي دوم هم دوام کرد از ان در فعاليت هاي بعدي صحبت خواهيم نمود.

خلاصه با جنگ دوم عمومي موسيو ها کن و مدام ها کن موسيو کرل و موسيو مونه که هيئت حفريات فرانسوي را تشکيل داده بودند همه به فرانسه مراجعت کردند. موسيو ها کن و مدام ها کن و موسيو کرل، کشته شدند معذک در ظرف چهار سال جنگ فعاليت باستان شناسي بکلي در افغانستان معطل نشد زيرا عوض پروفيسر ها کن، داسمند ديگري بنام (گيرشمن) بحيت مدير حفريات فرانسوي در ۱۹۴۰ وارد کابل شد و تا آخر ۱۹۴۲ در افغانستان ماند و به کاوش هاي در برج عبدالله، بگرام، صدق اباد مشغول شد که بعد تر از ان ذکر خواهيم نمود. گيرشمن در آغاز ۱۹۴۳ به فرانسه احضار شد و بجای وي موسيو (شلوم برژة) بحيت مدير هيئت باستان شناسي فرانسه نامزد گرديد که تا حال اين وظيفه را عهده دارد. در فاصله يي که مدير جديد هيئت فرانسوي بکابل برسد به کار مهم ديگر اقدام شد و آن تشکيل موزة اتنوگرافي و جمع آوري آثار و ابله و خامک دوزي ها از نقاط مختلف کشور ميباشد که مجموع آن در ۱۶ اطاق دو عمارت متصل حجاري و نجاري (عمارت موجوده وزارت معادن و صنايع) به معرض نمايش گذاشته شد و امروز هسته موزة اتنوگرافي را در موزة کابل تشکيل داده است.

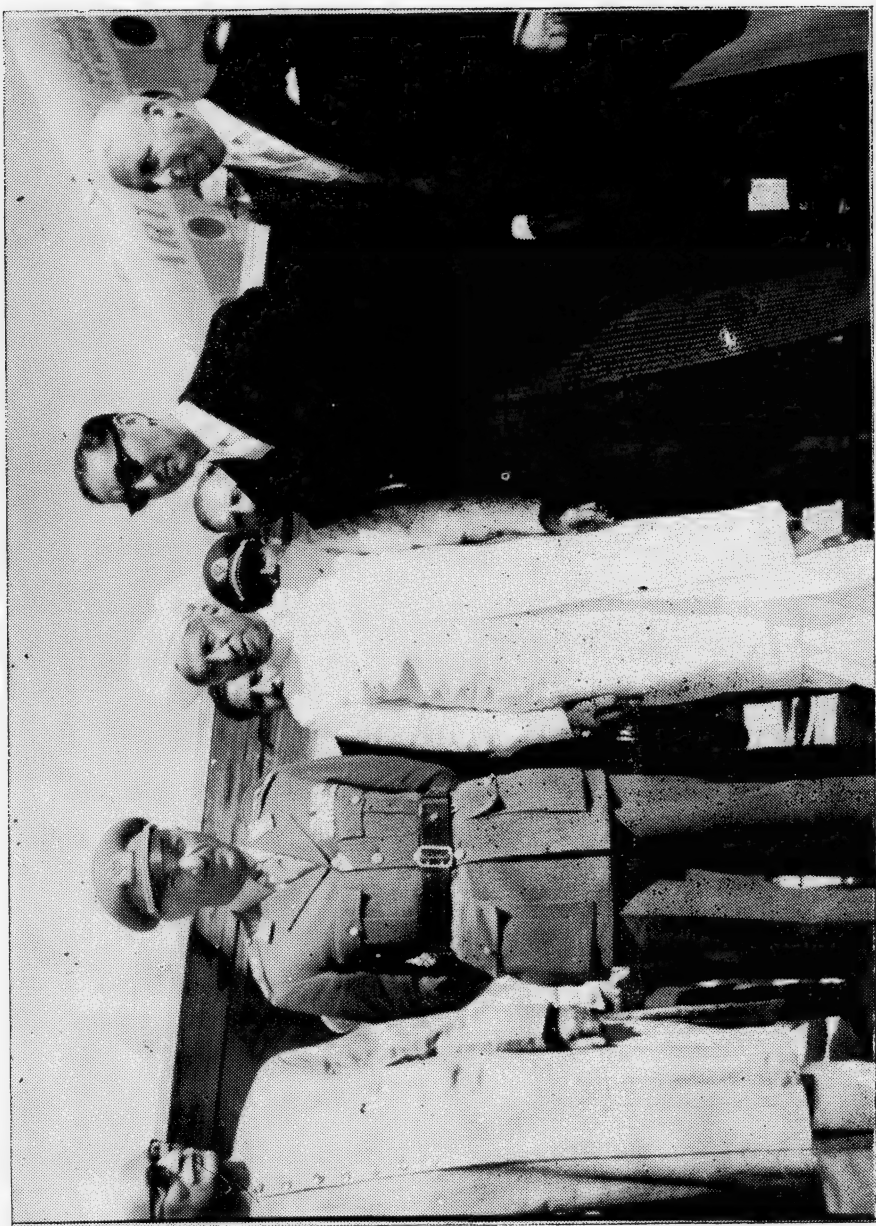
برج عبدالله: يا عبدالله برج به ۵۰۰ متری شمال بگرام متصل محل الحاق آب های غور بند و پنجشير دوی برجستگي واقع شده. در ۱۹۴۲ در اثر موسيو گيرشمن کاوش هاي مختصر بعضي خشت هائي با هلايم الفبا ي يوناني کشف نمود و داسمند مذکور معتقد است که اينجا هم به عجله قشله نظامي از طرف اسکندر بنا يافته بود.

صدق آباد: صدق آباد دهکده ايست در ريزه کهستان و بمقابل شترک بگرام افتاده در ۱۹۴۲ در اثر پيداشدن بعضي مسکوکات يفتلي که بدست استاد خليلي افتاده بود موسيو گيرشمن به کاوش هاي مختصري پرداخت در نتيجه چند سکه و بعضي ظروف سفالي کشف شد و معلوم گرديد که اينجا قبرستان يفتلي بوده و در نتيجه کتابي بنام (خيوني- يفتلي) در ۱۹۴۸ از طرف مدقق مذکور شايع شد که براي روشن ساختن يفتلي ها مواد دلچسبي دارد.

يفتلي ها در تاريخ افغانستان در طي قرن هاي ۵-۶ مسيحي نقش بزرگي دارند در شمال با ساساني ها مقابل کرده و انهارا عقب زدند و در جنوب هندوکش بنام (زاوي) در هند عليه (گوپتا) فتوحات نمودند و تا موقع ظهور دين فرخنده اسلامي در نقاط مختلف افغانستان مثل غرني، جاغوري، ديراؤت غرجهستان، شارسنان غرجهستان باميان نفوذ و آمريت داشتند.

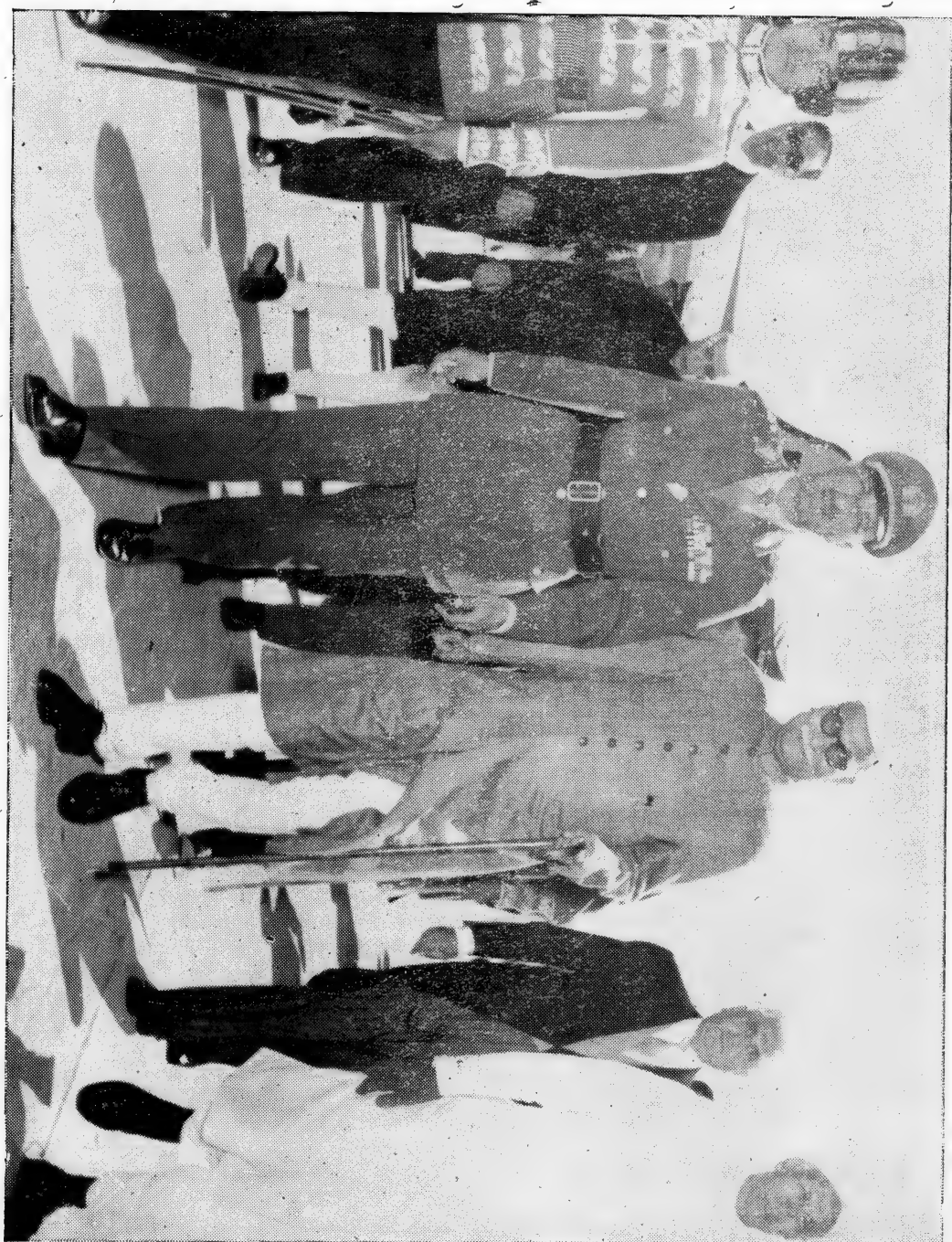
بگرام: به فاصله ۸۵ کيلومتری شمال دابل و ۶ کيلومتری شرق چاريکار خرابه هائي افتاده بنام (بگرام) که تا اندازه يي که عجله تا معلوم شده حتي در قرن ۶ م هم آباد بود و حين عبور اسکندر آباداني آن شهرت داشت و اسکندر در مجاورت آن در برج عبدالله اساس قشله نظامي را گذاشت و بعد يوناني هاي باختری در آنجا اساس شهري را گذاشتند که در عصر کوشاني هاي بزرگ بحيت پايتخت بهاري کوشان شاه کنيشکا بحساب ميرفت.

حفريات بگرام در سال هاي ۱۹۳۶- ۱۹۳۷- ۱۹۳۸- ۱۹۳۹ و بعد در ۱۹۴۲ دوام داشت و پروفيسر ها کن در سال ۱۹۳۷ موفق به کشف مجموعه بزرگ و متنوع از آثاري گرديد که در آن جمله صد ها قطعات عاج، ظروف شيشه يي منقوش و ملون، مدال هاي کچي با مجالس متيولوژي يوناني و هيکل هاي مفرغ ديده ميشود

۱- نماینده محترم جمهوری با جلائے آباد و اجندرا پرساد رئیس جمہوریہ ہند

از مناظر سفر ذات‌شاهانه در هند

ادب‌حضرت همایونی با همسر امان‌شان و بلا‌آفتاب رئیس‌جمهوری در هند

بعضی ازین کولکسیون‌ها در دنیا بی نظیر است و بصورت عمومی از همه این شواهد در يك نقطه معلوم میشود که بگرام در طی قرن اول و دوم مسیحی مرکزیت مهمی داشت و مرکز تلاقی مدنیت‌های هندی و یونانی و چینی بشمار میرفت کولکسیون عاچ بگرام در دنیا بی نظیر است و در هند يك بارچه هم مثل آن پیدا نشده در موضوع نمایش روی عاچ‌ها از هیکل تراشی هند قدیم الهام گرفته شده، شواهد هیکل تراشی (سانشی) و مدرسه‌های^۱ (ماتورا) بیشتر هویدا است مدال‌های گچی و مجسمه‌ی مفرغی مظاهر صاف هنر یونانی را وانمود میکند و چنین مینماید که اکثر این آثار از شهر اسکندریه مصر در طی قرن اول مسیحی به بگرام آورده شده باشد.

موسیو گیرشمن در طی حفاریات ۱۹۴۱ و ۱۹۴۲ بیشتر به طبقات مختلف شهر بگرام روشنی افکند و واضح ساخت که چندین مرحله آبادی در بگرام بعمل آمده قسمت قدیم شهر مربوط به شاهان یونانی باختر لیست که از بلخ فرود آمده به آبادی در اینجا پرداخته اند دوره دوم آبادی بگرام به سلاله دوم کوشانی یعنی کنیشکزی کبیر و احفاد او تعلق دارد و مرحله سوم شهر مربوط به (کیداری) ها و کوشانی‌های خوردمی باشد.

بلخ: ام‌البلاد بلخ شهر باستانی ما که در تمام دوره‌های تاریخ مملکت از قدیم‌ترین زمانه‌ها در ادوار قبل التاریخ، آغاز تاریخ عصر نیمه داستانی پیش‌دادی و کوانی واسیه و عصر یونانی و کوشانی و اسلامی شهرت داشت آنطوریکه باید هنوز از نظر باستان‌شناسی شواهدی ارائه نکرده است. در ۱۹۲۳ اولین حفاریات هیئت فرانسوی بدست موسیو فوشه شروع شد و بعد از ۱۸ ماه کار که بیشتر در خرابه‌های بالا حصار صورت گرفت چیزی مهمی بدست نیامد و ۲۵ سال بعد باردیگر موسیو شلوم برژو مدیر فعلی هیئت حفاریات فرانسوی کاوش‌های بلخ را از سر گرفت و در چهار منطقه معین (تپه زرگران) (بالاحصار) (حوالی دروازه‌ها به قو) یا دروازه جنوبی (منطقه مرکزی در حوالی میدان بلخ جدید) يك سلسله کاوش‌ها بصورت چاه‌های مربع به تعداد (۶۰) عدد روی خطوط معین حفر شد. در نتیجه این کاوش‌ها در سال ۱۹۴۷ اینقدر واضح شد که در میان چهار منطقه مذکور تپه زرگران بیش از سایر نقاط دیگر مواد دوره‌های پیش از اسلام بیشتر دارد و این تپه اقلاً یکی از اتلال بلخ عصر یونانی بشمار میرود.

بعد از ۱۹۴۷ باز ۶ سال دیگر حتی تا امروز کاوش در بلخ ملتوی ماند. از دو سال با بنظر طرف موسیو لوبر مهندس هیئت حفاریات فرانسوی دریای دیوار حصار بلخ (در ناحیه جنوب در مجاورت برج عیاران) به کاوش‌هایی مبادرت کرد تا قدامت دیوار حصار بلخ را مطالعه کند چنین معلوم شده است که عرض دیوار حصار در حدود (۳۰) متر بوده و ارتفاع آن از ۲۰ متر تجاوز می‌کرده و اصلاً در عصر کوشانی‌های بزرگ‌پو ریزی شده و در عصر اسلامی روی دیوار قدیم پیش از اسلام مهرهای دیگر بالا کرده اند.

کمه دکه: بعد از ۱۹۲۳ که موسیو گودارد حفاریات بسیار مهمی در تپه کلان‌دهه انجام داد و بیش از ۲۰ هزار مجسمه کشف کرد تا سال ۱۹۴۸ در ولایت ننگرهار (مشرقی) کدام حفاریات دیگر بعمل نیاید. در سال مذکور موسیو لوبر مهندس هیئت حفاریات فرانسوی در (کمه دکه) با (دکه کوچک) در مجاورت سرحد به حفار معبد کوچک بودایی شروع کرد و یکمده سرهای گلی نفیسی بدست آورد که از نظر سبک به کار هده شباهت دارد.

***

هیئت موزه تاریخ طبیعی نیویورک: در سال ۱۹۲۹ در وضع تحقیقات باستان‌شناسی مسجری دیگری پیدا شد و در اثر صرف مساعی، علاوه بر هیئت حفاریان فرانسوی باب تحقیق بر روی دانشمندان سایر کشورها هم باز شد. موزه تاریخ طبیعی نیویورک با اعزام مستر فیر سروس (WALTER A. Fairservis) بکابل اجازه تحقیقات را در دوره‌های سنگ و مراحل اولیه قبل‌التاریخ از وزارت معارف

افغانستان خواهش نمود و بعد بصورت امتحانی یک دوره ششماه تحقیقات در سیستان افغانی بین حوزه ارغنداب و هیرمند و هامون برای آخر سال ۱۹۵۰ و ۱۹۵۱ به موزه مذکور داده شد. مستر فریروس و همکار او مستر (دیویره) در طی یک گردش طولانی بطول ۶ هزار میل بین گرشک و فراه و چقانسر تقریباً (۶۰) نقطه را جزء اماکن قبل التاریخ ثبت نمودند و شواهد زندگانی دوره (پالاه اولی تیک) یعنی دوره قدیم حجرو زندگانی عصر (نیولی تیک) دوره جدید حجر را در خاکهای جنوب غربی افغانستان اشکار ساختند. در اواخر ۱۹۵۱ (لوی دیویره) از طرف هیئت مذکور کاوشهای کوچک در (دهمراسی غندی) و در (شمشیر غار) که هر دو در (پنجوائی) دره میلی جنوب غربی قندهار واقع است بعمل آورد.

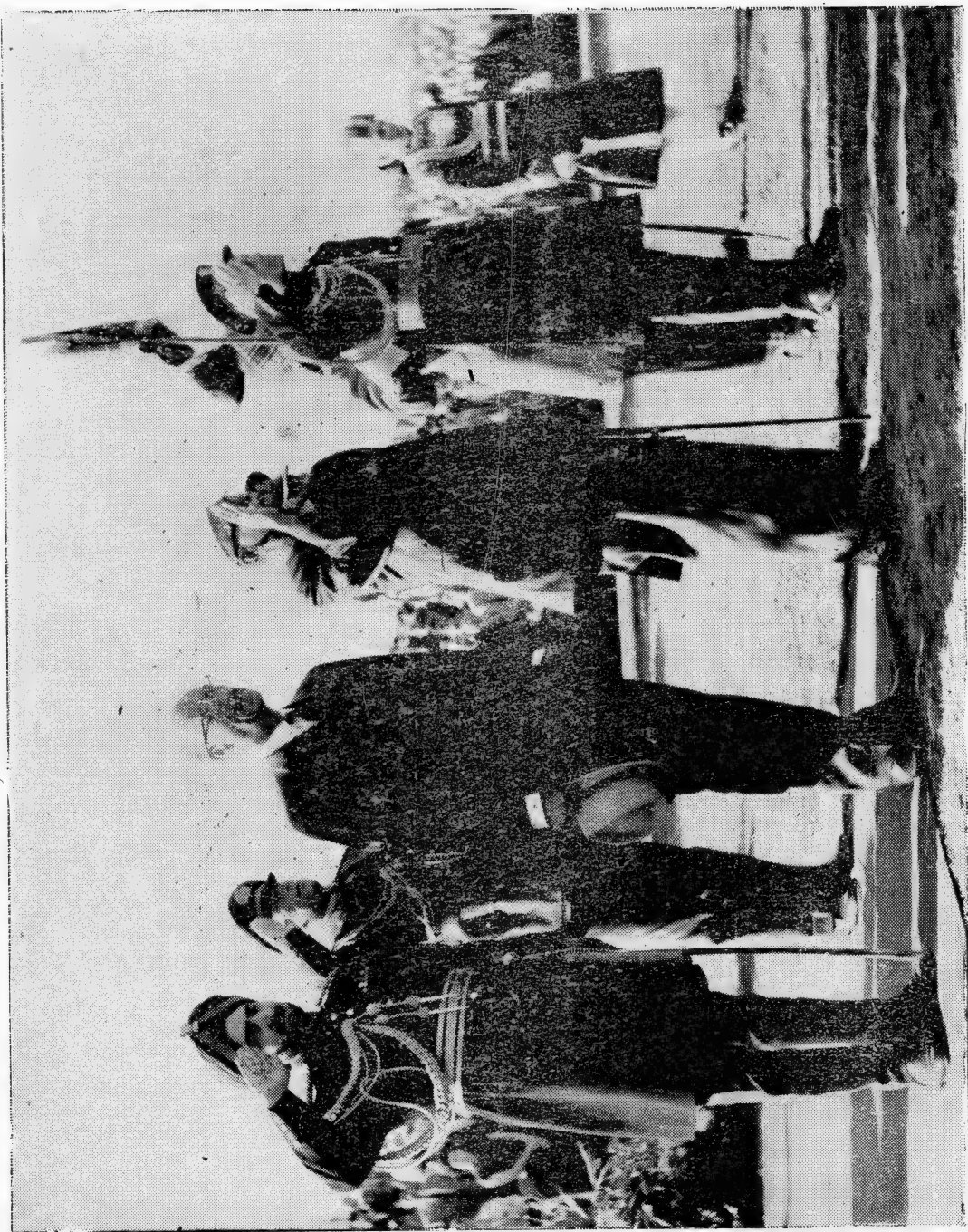

هیئت موزه دانشگاه پنسلوانیا: بعد از ختم دوره تجربه وی ۶ ماهه هیئت موزه تاریخ طبیعی نیویورک هیئت امریکائی موزه دانشگاه پنسلوانیا (فیلادلفیا) خواهان اجازه حفاریات در افغانستان شد و قرار دادی با (مستر رینی) مدیر موزه مذکور امضا شد. هیئت مذکور مختصر حفاریاتی در قندوز بعمل آورد (دو کتور کارلتن کون) متخصص قبل التاریخ عضو هیئت مذکور حفاریاتی در یکی از مغارهای هندوکش در حوالی قریب ابیک معروف به (قره کمر) بعمل آورد و با کشف ادوات اولیه سنگی چقمقی شواهد زندگانی مردمان نیمه شکاری مغاره نشینان هندوکش را کشف کرد.

لشکر گاه: مدت ها در نظر بود که در یکی از خرابه های دوره های اسلامی افغانستان حفاریاتی بعمل آید. بتاريخ ۲۶ حمل ۱۳۳۷ حين گردش بطرف طاق معروف بست به معاینه خرابه های در امتداد میسر هیرمند موقع یافتیم. این خرابه ها را (لشکری بازار) یاد می کردند. عند المراجعه بکابل و حين مرور در تاریخ بیهقی دریافتیم که (لشکری بازار) امروزی همان (لشکر گاه) عصر غزنویست بدین ترتیب به کشف یکی از آبادی های معروف عصر غزنوی موفق شدیم چنانچه این خبر فوری در روزنامه انیس نشر گردید و فرانسوی های هیئت حفاریات را ملفت این امر ساختیم و در نتیجه حفاریات و تحقیقات نظریات مذکور عملاً ثابت شد. کشف لشکر گاه و مراحل حفاریات آن که از طرف موسیو و مدام کزال صورت گرفت افق جدیدی در تاریخ صنایع مستظرفه همکاری موسیو کوریل و موسیو لوبر و موسیو و مدام کزال صورت گرفت افق جدیدی در تاریخ صنایع مستظرفه و سبک معماری و شیوه جهان داری غزنویان باز گرد.

از ۲۶ حمل ۱۳۲۷ به بعد در طرف چند سال در حدود پنج مرحله حفاریات در لشکر گاه صورت گرفت و سه مجموعه خرابه ها در جنوب و شمال و مرکز تشخیص گردید (تصویر کبیر) یا (کوشک بزرگ) حرام سرای، مقر نظامی، تالار دربار سلطان های غزنوی، مقصوده یا مسجد کوچک داخل تالار، مسجد جامع، یا مسجد ادینه لشکر گاه کشف شد و دامنه کاوشها تا خزان ۱۳۳۰ (۱۹۵۱ مسیحی) ادامه داشت. چیز مهمی که اینجا از نظر هنر بیشتر قابل ذکر می دانیم کشف یک عده تصاویر رنگه دیواری است. همه می دانیم که مورخان عصر غزنوی مثلاً بهیقی و شعرا (مثل فرخی و عنصری) حين تعریف کاخها و باغهای آن دوره در غزنه و هرات از تزیینات داخل کاخها و حتی از وجود تصاویر رنگه صحبتها کرده اند چنانچه در (کاخ) نوباع غزنه تصاویر شاه شرق یعنی سلطان محمود غزنوی در بزم و رزم چندین جا کشیده شده بود.

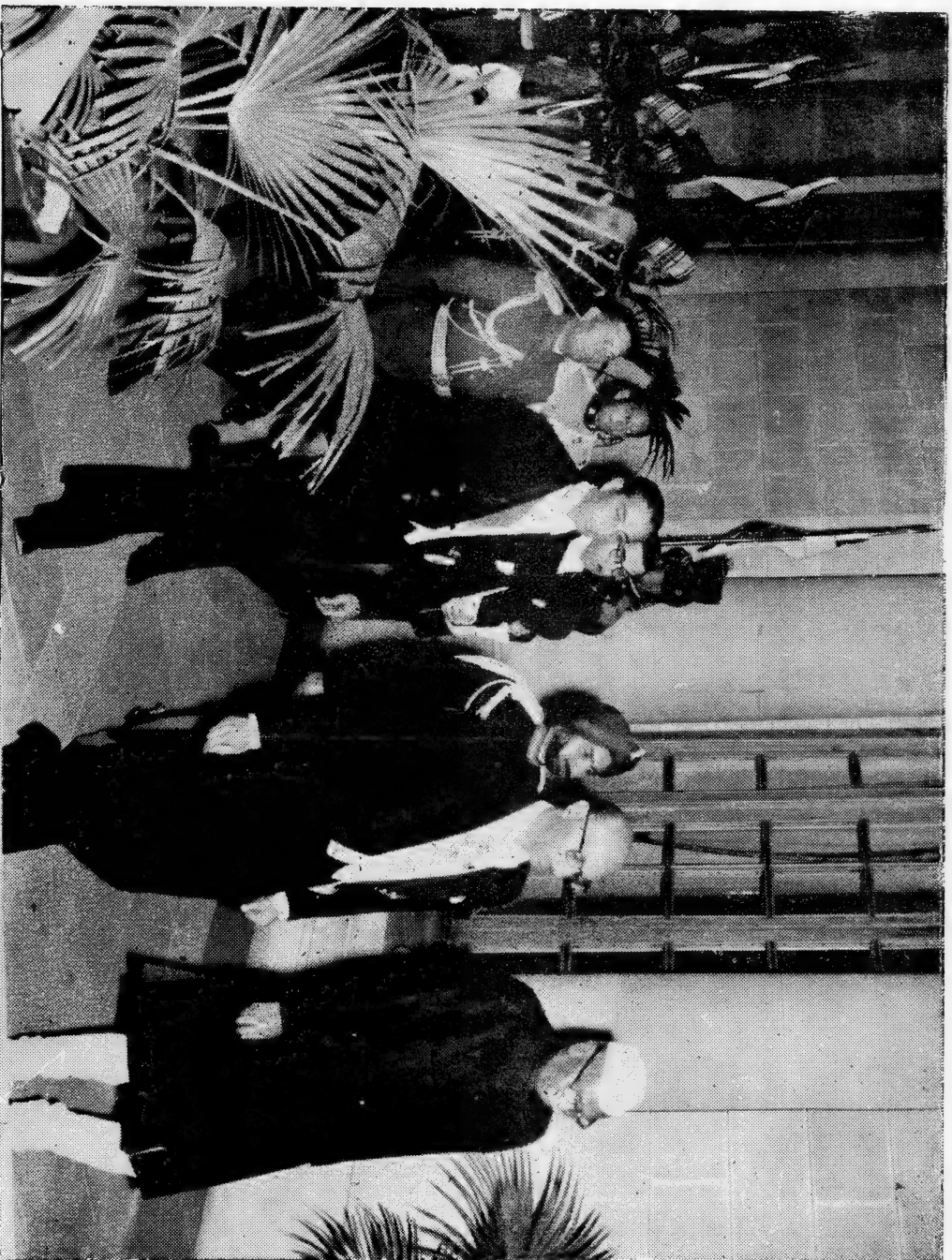
خلاصه در روی فیل پایه های بارگاه کوشک دشت لکان (قصر سلطنتی لشکر گاه) تصاویر رنگه تقریباً ۴۰ تن از محافظان یا گارد شخصی سلطانی کشف شد که ازان جمله عده ای متاسفانه بسیار صدمه دیده بود و عده دیگر در اثر صرف مساعی موسیو لوبر مهندس هیئت حفاریات فرانسوی به کابل آورده شد که قسمتی ازان به موزه کابل موجود است. راجع به لباس و اسلحه گارد سلطان های غزنوی قبل بدین مقاله در شماره

ذات شاهانه در میدان هوایی هند سلام گارد احترام را قبول میفرمایند

از مناظر سفر ذات داماده در هند

اعلیٰ حضرت همایونی در حال تشریف آوری در دعوتی که بانفخدار شان از طرف جلالت مآبیرئیس جمهور دهند ترتیب یافته است .

يك، سال ۱۹۵۱ مجله افغانستان به فرانسوی نوشته و اینجامختصر آمدند كرمیشویم كه افراد گارد سلاطین غزنوی جامه‌های بلندی بنام قبا می پوشیدند كه اصلاً از پارچه های ابریشمی شوستر ساخته می شد و شو شتر یکی از شهرهای خوزستان ایران بود كه در آن زمان در ساختن پارچه های ابریشمی شهرتی بسزا داشت و پارچه های لباس افراد گارد سلطنتی غزنوی از آنجا می آمد . افراد گارد عمودهای زرین و سیمین داشتند و در تصاویر، این عمودها هویدا است .

تصاویر رنگه دیواری اسلامی غزنوی لشكرگاه از نظر هنر دردنیای اسلام اهمیت خاصی دارد زیرا در معاصر آن جزء چند پارچه بسیار كوچك كه از حوالی قاهره كشف شده و در موزه آثار اسلامی آنجا گذاشته شده است، مجموعه دیگری بدین اهمیت نیست .

سرخ کوتل ، آتشگاه بغو لانگو : كشف آتشگاه مهم بغلان كه پیشتر بنام (سرخ کوتل) شهرت یافته از كشیفات مهم باستان شناسی در افغانستان است . سرخ کوتل در خزان ۱۹۵۱ كشف شد و حمل انكشاف در ۱۵ کیلومتری پل خمیری كنار سر ك هیبك و مزار شریف روی تپه ای قرار دارد . حفريات در سرخ کوتل از ۱۹۵۲ تا حال ادامه دارد و در این چند سال قسمت زیاد تپه حفر شده است و يك سلسله آتشكده های كی دیگر مكشوف گردیده و مهمترین آن آتشكده وسیعی بوده كه حیاط ماحول آن ۱۰۰ متر طول و ۷۰ متر عرض داشت و پته زینه بزرگ بطول قریب ۵۰ متر و عرض ۷ متر از روی جلگه تادرگاه آتشگاه كشیده شده بود . چیز غیر مترقبه درین آتشگاه وجود مجسمه های بزرگ سنگی و گلی است كه شواهد مجسمه های گلی ملون در اطاق های اطراف حیاط دیده شده و مجسمه های سنگی نیمه شكسته از زاویه های حیاط مكشوف گردیده كه از نظر لباس و قیافه شباهت كامل به كوشانی های بزرگ میرساند این مجسمه ها و كثرت مسكو كات كوشانی بخصوص كنیشكا و بالاخره كتیبه بزرگی كه در آن نام كنیشكا واضح خوانده می شود همه یكجا شده این نظریه را تأیید میكند كه آتشگاه سرخ کوتل كه آن را به نام قدیمش آتشگاه بغو لانگو یا بغلان می خوانیم اصلاً معبدی بوده كه در آن پرستش آتش و احترام دودمان سلطنتی كوشانشاه كنیشكا هر دو بهم مخلوط شده و از آن یكنوع آیین جدیدی بمیان آمده بود كه آن را شیوه تقدس دودمان سلطنتی خوانده می توانیم .

ما می دانیم كه در حوالی هزارق-م، زراتشترا آهن (مزدیسنا) را با همان شكل اولیه اش در باختر آتشكده آورد و بمیا های بزرگی در باختر داشتیم كه آوازه و شهرت یکی از آنها در بلخ بنام (آتشكده نو بهار) در تاریخ و ادبیات اعصار اسلامی بهم رسیده بود . (آتشگاه بغلانگو) یا بغلان كه مقصد از آن همین آتشكده سرخ کوتل می باشد از نظر مفهوم مذهبی با مزدیسنا عصر زراتشترا فرق داشت و قرا بكه گفتیم روش تصدیق خاندان سلطنتی عصر كوشانی های بزرگ در آن مخلوط شده بود . از بقایای این آتشكده تا حال كتیبه های پیدا شده حرف های به الفبا یونانی روی هفت خشت به ملاحظه رسیده و مهمترین همه كتیبه بزرگی است به روی يك پارچه سنگ مربع كه هر ضلع آن تا ۱/۲۰ سانتی می رسد و ۲۵ سطر نوشته دار دهر سطر دارای بیش از ۴۰ تا ۴۵ حرف میباشد رسم الخط كتیبه یونانی و زبان آن یکی از لهجه های محلی باختری است

که بنام لهجه تخاری یا کوشانی یاد شده می‌تواند. درین کتیبه نام بغلان به صورت قدیم آن (یغولانگو) و نام کوشانشاه بزرگ کوشانی کنیشکا خوانده شده و بقیه مطالب آن هنوز قرائت نشده است.

در ظرف چهل سال اخیر که افغانستان به استرداد استقلال خویش نایل شده باب استان شناسی و تحقیق در معرفی آبادات تاریخی هم توام در همین تاریخ کشاده گردیده و آنچه بالا نوشته شد مختصر است از یک فعالیت دامنه دار و مسلسل که نتایج آن در انکشاف تاریخی و فرهنگی افغانستان و در معرفی سابق این مملکت در جهان خارج دخالت تام دارد و در توسعه مزید و روشن ساختن برخی از گوشه‌های تاریک فرهنگ و هنر شرقی درین گوشه آسیای تائیر نیست.

امروز در روشنی فعالیت‌های باستان‌شناسی معتاد شده‌ایم که آبادات تاریخی و جایگاه‌های شهرهای قدیم مثل بامیان، هده و بگرام و شترک، و فندقستان و قندوز و ده‌ها جای دیگر را بچشم دیگر به بینم حال آنکه اگر به چهل سال قبل مراجعه شود اول از آثار و آبادات اینجا ها خبری نبود و باز هم اگر پاره اخباری بود چنان در لغافه اسطوره و داستان‌های تخیلی پیچیده شده بود که با علم و تحقیق بکلی سازگار نبوده بطور مثال همه میدانیم که چهل سال قبل را جبع به بامیان و مجسمه‌های بزرگ و آثار بودائی آنچه حرف‌ها می‌زدند و یک کس هم نبود که حقایق تاریخی آنجا را مکشوف سازد. بعد از تحقیقاتی که شرح مختصر آن گذشت و کتابها و رساله‌ها و رهنماها و مقاله‌های که به زبان‌های مختلف نوشته و ترجمه و پخش شد چهره حقیقی آبادات بامیان در روشنی علم آشکار گردید و آبادات بودائی از آبادات اسلامی شهر غلغلان تفکیک گردید. میان شهر غلغلان و شهر ضحاک تفکیک دیگر بعمل آمد. تاریخ ساخت مجسمه‌های بزرگ معین شد، در دره‌های ککړک و فولادی و سرخ در معابد و هیکل‌ها تشخیص داده شد و میزات مختلفه سموچ به سموچ معین گردید و آهسته آهسته بامیان در داخل و خارج به اندازه کافی معرفی شد و سال به سال بر تعداد تماشا کنندگان و سیاحان آنجا افزوده شده می‌رود.

تحقیقات باستان‌شناسی یکی از مدرسه‌های بسیار بزرگ آرت و هنر را بنام مدرسه گریک و بودائی گندهارا را تعیین کرد که یکی از مراکز فعال آن هده در جنوب جلال‌آباد بود. به هزارها مجسمه هده که امروز در موزه کابل، در موزه گیمه پاریس به معرض نمایش گذاشته شده ثابت می‌سازد که در طی قرن‌های ۲ و ۳ مسیحی هنر هیکل سازی در افغانستان بخصوص در دره کابل بکدام پای به ترقی کرده بود.

در ماحول هده و در نقاط مختلف نگره‌ها را از درونته گرفته تا کمه ده‌ها نقاط دیگر به مردم و به فرهنگ افغانستان معرفی شد.

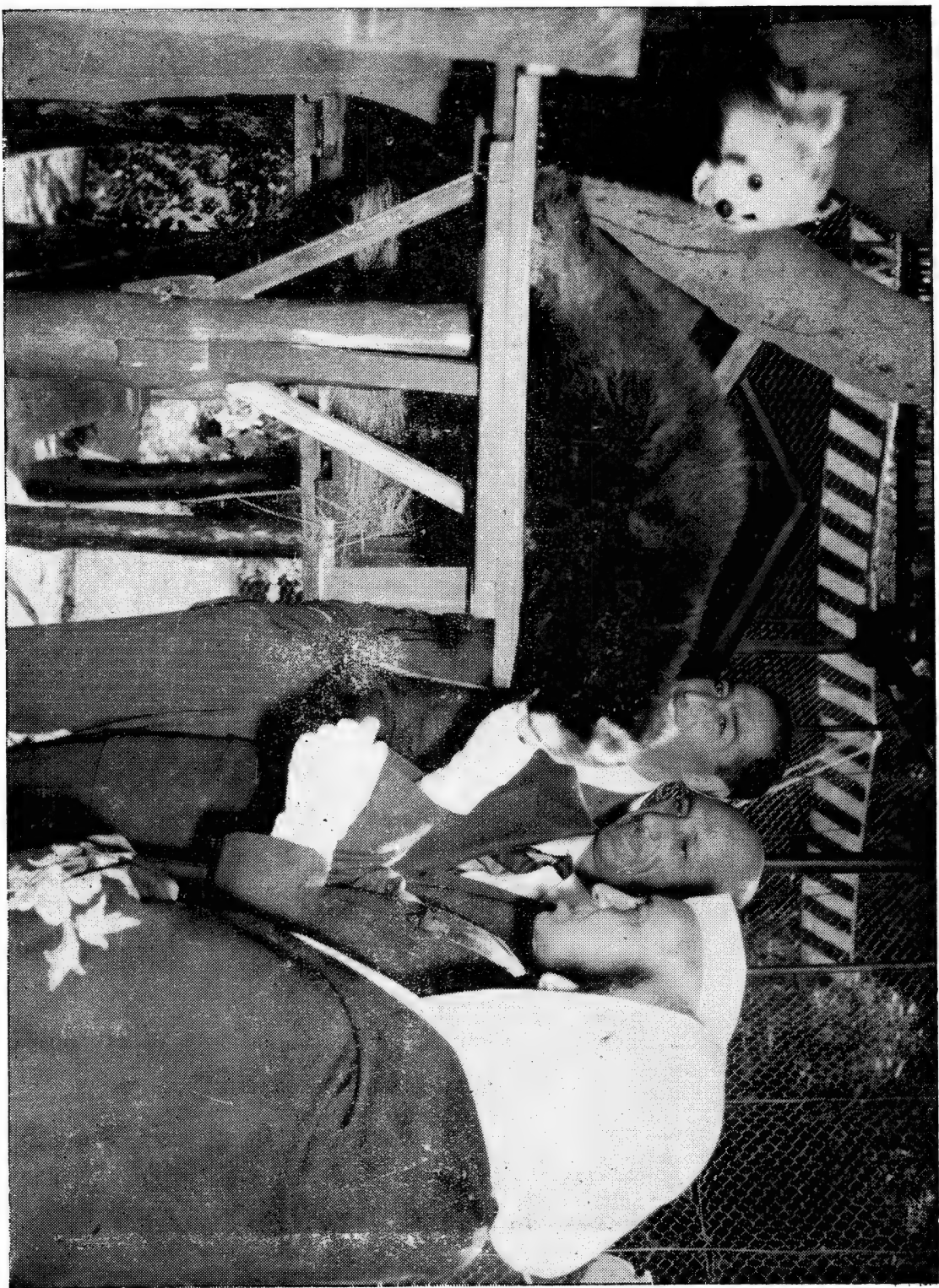
بگرام یا تخت قدیم بیش از اسلام این کشور در دوره قسمتی از پادشاهان یونان و باختری و در عصر کوشانشاهان بزرگ و کیداری‌ها و کوشانی‌های خورد با مجموعه بسیار بزرگ و نفیس آثار هنری مکشوف گردید و آثار مکشوفه اسباب استعجاب تماشا کنندگان را فراهم می‌کند. بگرام جز دشت چیزی دیگر نبود و فقط بنام

ذات شاهانه باجلالينآب نهر و صدر اعظم دند درخان صعبت

از مناظر سفر ذات‌شاهها به در هند

انلیحضرت همایونی در باغ شخصی جلال‌الملک صدر اعظم‌هند

(دشت بگرام) یاد می‌شد از همان دشت از همان اتلال خاك خزاین نفیس آثار یونا نی، هندی چینی بدست آمد و ظاهر شد که این شهر در ۸۰ کیلو متری شمال کابل نه تنها پایتخت تابستانی کوشانی‌ها بود بلکه نقطه تقاطع و تماس مدنیت‌های هندو یونان و چین هم محسوب می‌شد.

خارج نفس شهر در اطراف کوه پهلوان معابد بودایی دورترها در (پایتاوه) (صدق آباد) و غیره هیکل تراشی‌های متمیزه و کاپیسا از معابد بودایی بدست آمد.

در شمال هندو کش فعالیت‌های زیاد علمی و تحقیقاتی صورت گرفت. در قندوز از یک معبد بودایی بار اول شواهد هیکل سازی‌های شمال هندو کش مکشوف شد.

در خرابه‌های بلخ کاوش‌ها شد و در اطراف وضع بنا و ساختمان حصار کهن بلخ تحقیقاتی صورت گرفت که تا زمان کوشانی‌های بزرگ بنای آنرا بلند برده است. در سرخ کوتل در گوشه‌های شرقی باختر آتشگاه بزرگ، فلان و کتیبه‌های آن به اندازه زیاد به اهمیت فرهنگ باختر افزوده و چنین مینماید که قبل از اینکه کوشانی‌های بزرگ به جنوب هندو کش فرود آیند در بغلان مرکز و شهر بزرگ بمیان آورده بودند که دارای معابد و آتشگاه‌ها و قصرهای بزرگ بود.

دوره غزنوی تا اندازه‌ای در نظرها روشن بود ولی باتمام نوشته‌های مورخان و شعرای آن زمان، آیا چیز مثبتی از نظر هنر و معماری و غیره دستگیری میکرد؟ آیا گفته‌های شعرا اغراق و مبالغه معلوم نمیشد و هنوز هم معلوم نمیشود؟ آثار مکشوفه از لشکرگاه تاحدی نظر ما را به حقایق وضع عمرانی و هنری آن زمان روشن ساخته است. آبادی‌ها، حتی آبادی‌های کوشک‌های سلطنتی آنجا از خشت خام ساخته شده و کف اطرافها باخشت‌های پخته فرش می‌شد. تصویر سازی رواج داشت و نقاشان و تصویر سازان ما هر چه در غزنه و چه در بست و چه در بلخ و هرات وجود داشت. خرابه‌های که ۹ قرن به صورت نامعلوم از کبرانه‌های دشت و کناره‌های هیرمند افتاده بود مشخص شد، نام و نشان تاریخی پیدا کرد و در نتیجه در مجاورت بقایای سابق، لشکرگاه جدید بمیان آمد.

از سمت جنوبی یا از ولایت پکتیا آثاری بدست آمده و موافقت حاصل شد که باتمام اشکالاتی که در پیش بود در حدود ۱۵ هزار مسکوکات به موزه کابل آورده شود. اینها مسکوکاتی بود که از میرز که از حوالی شمالی گرد یز پیدا شد و کولکسیون مسکوکات موزه کابل را بسیار غنی ساخت. همین قسم چند مجموعه مسکوکات دیگر بصورت اتفاقی از نقاط مختلف ولایت مذکور مکشوف گردید.

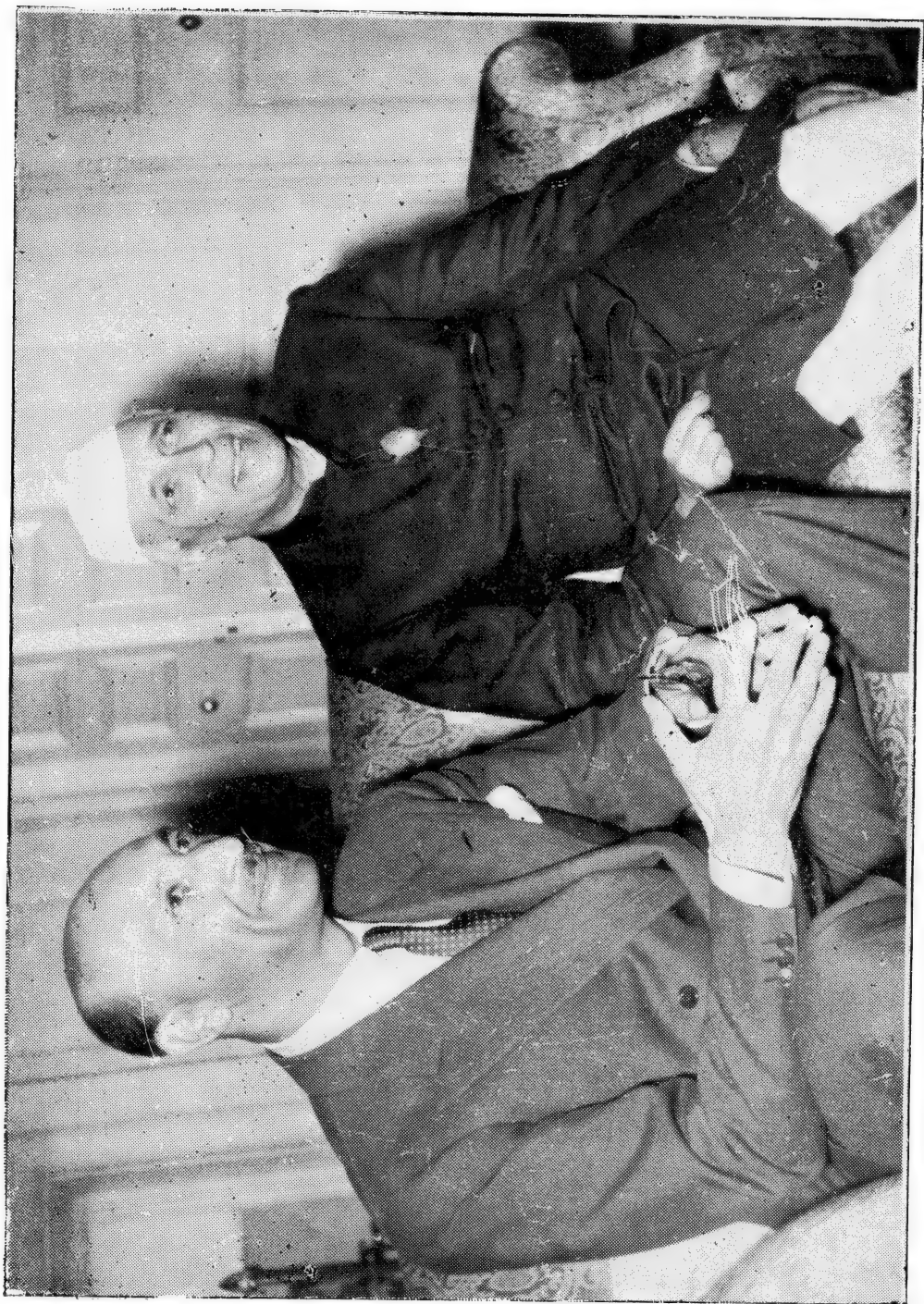
در ولایت قندهار علاوه بر کاوش‌های که در پنجوائی بعمل آمد و بدان اشاره کردید در ۵۰ کیلو متری شمال غرب شهر در تپه‌ئی موسوم به (مند یتک) یک دهکده بزرگ قبلالتاریخ از طرف موسیو کزال مکشوف شد که از چندین سال دامنش حفریات آن ادامه دارد و ۱۳ طبقه آبادی آن تمام دوره مفرغ یا برونیز را در بر میگیرد و تاجائیکه مشهود شده شواهد زنندگانی تا ۳۰۰۰ سال ق م از آنجا بدست آمده و هویدا گردیده که در دوره مفرغ ارتباطی از نظر تمدن بین

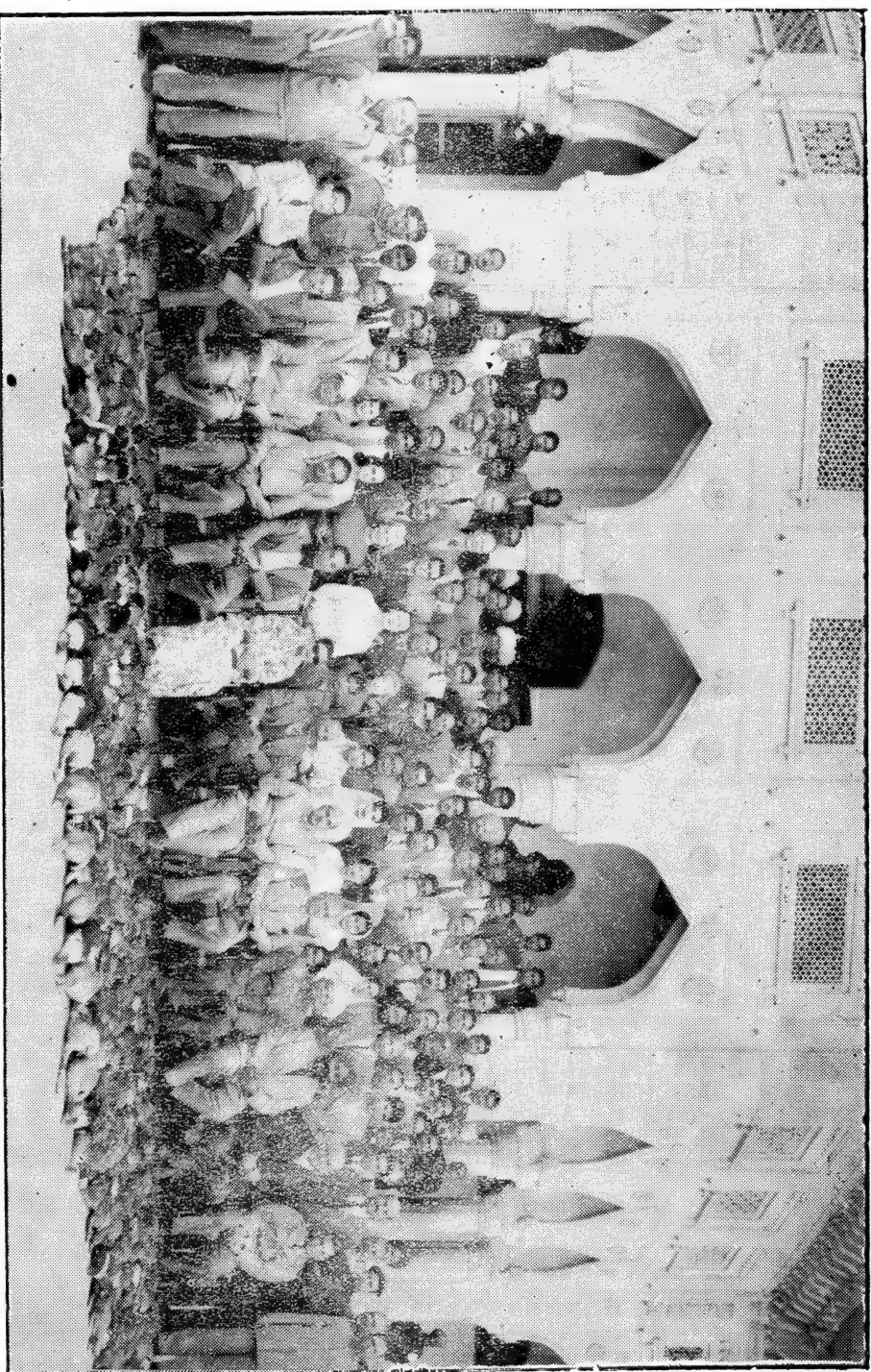
افغانستان جنوب عربی یکطرف باوادی سند (اندوس) وجانب دیگر باتمدن اکسوس (آمودریا) دوطرف دیگر باتیه های شرق ایران موجود بود وقبل ازاینکه عناصر آریائی نژاد دامنه های دوطرف هند و کش پخش شود مردمان مدنی دیگر درحوزه های رودخانه های افغانستان منجمله حوزه هیرمند وارغنداب زندگانی داشت وشهرهاوقلاع آنها را حصارها وبرجهای مستحکم بود والات وادوات بروزی (مفرغی) میساختندوبه زندگانی زراعتی خوب آشنا بودند.

شبه نیست که درهین چهل سال فعالیت تحقیقات تاریخی در معرفی آثار مکشوفه باستان شناسی کمک موثر وبزرگی کرده نشرات تاریخی انجمن ادبی و فعالیت های انجمن تاریخ وسهم بزرگی که نویسندگان ومتبعان کشور در تدوین تاریخ ومعرفی آثار وفرهنگ افغانستان متحمل شده اند و شرح آن مبحث جداگانه است هر کدام به نوبه خود در روشن ساختن مقام وارزش آثار و آبدات تاریخی کشور، سهمی قابل تقدیر وستایش دارد.

اعلیٰ حضرت معظم ہمایونی باجلالتمآب زہر و صدر اعظم ہند

اعلیٰ حضرت ہما یونی بعد از شکار مرغابی در بہارت پور

معارف و چهل سال

مد از آنکه در سال ۱۲۹۸، یعنی چهل سال پیش از امروز، افغانستان بصورت استقلال کامل سیاسی خود نایل آمد، زمینه برای قبول تمدن جدید برای مملکت و ملت

افغانستان مساعد شد و ابواب معارف و آفاق و علوم جدید بر روی مردم باز گردید. اولین کاری که توجه حکومت و ملت را جلب نمود، افتتاح مکاتب و مدارس با اصول عصری و آشناساختن اولاد افغانستان بتعلیم و تربیت جدید بود. مهم معارف و تربیت عامه داخل پروگرام حکومت شده و تشکیلات تعلیمی و تربیتی در جمله خدمات عامه شامل گردید و اداره ی بنام وزارت معارف و تشکیلات حکومت اضافه شد.

چهل سال پیش از امروز از مکاتب رسمی افغانستان يك مکتب ثانوی بنام مکتب حبیبیه، چند مکتب ابتدایی در مرکز کابل و يك مکتب برای تعلیمات حوی، با اصول عصری وجود داشت و باقی مؤسسات تعلیمی بصورت شخصی و با اصول عهد عتیق جاری بود. بعد از استرداد استقلال در ظرف ده سال اول تأسیس مکاتب جدید در اطراف و نواحی مملکت بسرعت پیش میرفت. ولی نهضت جدید یک روی کار شده بود در اثر اغتشاشی از بین رفت. بعد از اغتشاش (۱۳۹۸) تشکیلات عرفانی، و بازه احیا شد و در ظرف سی سال اخیر بتوسعه و انکشاف آن بذل مساعی گردید. برای تحمیل معارف و ترویج تعلیم و تربیت صحیح در تمام نقاط مملکت و برانگیختن وسایل ارتقاء علمی، ادبی، تشکیلات منظمی بنام وزارت معارف روی کار آمد و تعلیمات ابتدایی بموجب ماده ۲۰ اصولنامه اساسی اجباری و مجانی قرار یافت. مکاتب و مدارس با صرف دولت باز شد و روز بروز مطابق ایجاب اصول و متدهای جدید تعلیم و تربیت به مقتضیات محیط بتوسعه و اصلاح آن پرداخته آمد.

در حال موجوده برای پیشبرد و اداره امور تعلیم و تربیت عمومی يك وزارت بنام وزارت معارف موجود است. در رأس امور وزیر معارف که عضو کابینه و شخص مسؤول است قرار داشته. دومین بنام معین تدریسی و معین اداری اجراآت سایر امور علمی و اداری را برعهده دارند.

مدارج تعلیمی مطابق احتیاج امروز بمدارج آتی تقسیم شده است:

۱ - تعلیمات ابتدایی و اساسی

۲ - متوسط و ثانوی

۳- > مسلکي

۴- > عالي

در اینجا شرح مختصری راجع بهر يك داده می شود :

۱- **تعلیمات ابتدائی و اساسی :** مرام تعلیمات ابتدائی مجهز گرا بدن الحفال است برای يك حیات مسعود تادربن دوره از يكطرف معلومات ضروری و حیاتی را آموخته و از طرف دیگر قابلیت ها و مهارت های طبیعی که در وجودشان وجود است انکشاف باید وایشان را روان و جسماً قوی و دارای فضایل و خصال اسلامی و افغانی ساخته قابلیت اجتماعی و اقتصادی بخشد .

دوره تحصیل در مکاتب شش سال بوده تعلیمات درین دوره برای تمام اطفال مملکت که مکتب نزدیک مساکن شان باز شده است بموجب ماده (۲۰) اصولاده اساسی اجاری و مجانی است در مجانی بودن تعلیمات در افغانستان کتب، لوازم تحصیل، معلم، عمارت و تمام ضروریات تعلیمی مجانی است تعام مجانی در تمام دوره های تعلیمی ابتدایی، ثانوی و دارالفنون مرعی الاجراست .

اطفال بسن هفت بصنف اول دوره ابتدایی قبول شده در ذارف شش سال خط و سواد را در فارسی و پشتو مضامین دنیات حساب - تاریخ و جغرافیای وطن و معلومات لازمه حیاتی را می آموزند و درین اواخر بمنظور تطبیق نمودن تعلیم و معارف با اصول و متوذهای جدید تعلیم و تربیت جاریه دنیا و وفق نمودن با تحولیکه در حیات اجتماعی و اقتصادی مملکت وارد آمده وزارت معارف در شکل پروگرام های کلاسیک و نظاری سابقه هر روز تحولی دارد می نماید متوذهای تعلیم و تربیت جدید را که بیشتر جنبه علمی و حیاتی دارد تطبیق می نماید پیش از این پروگرام مکاتب ابتدایی شامل یکدسته معلومات نظاری برای آموختن خط و سواد و مبادی حساب معلومات ضروری دینی بوده جنبه حیاتی و علمی در آن کمتر مراعات شده بود درین اواخر از يك طرف در اثر جریان عمومی تغییر اصول کلاسیک نظاری گذشته بمنوذهای فعال و علمی جدید در دنیا و از جانب دیگر احساس احتیاج باشخاص فنی و علمی برای بکار انداختن دستگاه حیات جدید در شعب صنعتی، زراعتی و اقتصادی مملکت که روبرو انکشاف است و وزارت معارف بساین فکر افتاده تا پروگرام های مکاتب را بیشتر جنبه علمی و حیاتی بدهد برای این مقصد از منابع عرفانی خارجی معاونت و مشورت خواسته يك هیأت عرفانی را از دارالفنون کولمبیا شهر نیویورک دعوت نمود تا با افغانستان آمده و پروگرام های مکاتب را تحت غورو تدقیق بگردند همچنان نماینده های یونسکو را که برای خدمت در افغانستان می آیند متوجه این هدف ساخته تاراه های صحیح و کوتاهی با همکاری متخصصین داخلی برای رسیدن باین مرام جستجو نمایند برای رسیدن بمنظور حیاتی و فعال ساختن تعلیمات ابتدایی اخیراً تشبیهات آتی بعمل آمده است :

۱- چون پیشه بیشتر اهالی افغانستان زراعت است باید اکثریت مردم به زراعت آشنا باشند وزارت معارف در پروگرام مکاتب ابتدایی زراعت علمی را شامل نموده است و زمینه های الحاقیه مکاتب را بدسترس استفاده ملزمان دشا گردان مکاتب گذاشته است تا خودشان عملیات باغبانی و زراعت را در آن انجام داده ذوق و استعداد پیشه زراعت در طلاب مدارس بیدار شود .

۲- صنایع دستی و حرفه های ملی در یکمده مکاتب ابتدایی داخل پروگرام گردیده است تا از یکطرف طلاب بصنایع آشنا شده بعد از فراغ دوره ابتدایی اگر بتعلیمات بلندتر دوام دهند صاحب پیشه و کسبی باشند و از سوی دیگر صنایع محلی اصلاح شده بروند .

۳- در پروگرام کارهای دستی در مدارس ابتدایی توجه بیشتری مبذول شده و اضافه بر کارهایی که روی کاغذ و مقوا می‌کنند به مشورت مشاوران یونسکو کارگاه ساده بافندگی بالای طلاب ساخته شده است تا طلاب اصول استعمال کارگاه‌های ساده دستی را بیاموزند.

۴- تقویت معلومات حیاتی و اجتماعی. درسی هم بنام معلومات حیاتی و اجتماعی در مکاتب ابتدایی تطبیق میشود درین درس شاگردان از محیط طبیعی و محیط اجتماعی باخبر ساخته میشوند و درس با اصول معال تطبیق میشود تا نشاط آزادی پشتکار و اعتماد بخود در شاگردان تربیت شود.

برای مجادله با بیسوادی وسایل دیگری از قبیل تاسیس مکاتب دهاتی کورسهای اکا بر نشر یک مجله بنام مجله بخوان و بدان طور مجانی، ارسال سینمای سیار و فیلمهای تعلیمی و تصاویر چاپ آنها در قراء و دهات نیز بکار انداخته شده است.

مکاتب دهاتی: آن نوع موسسات تعلیمی است که در قراء و دهات در جاهایی که آبادیها متفرق و پاشان بوده برای یک مکتب اساسی شاگرد کافی نتواند موجود گردد، تاسیس میشود. دوره تعلیم در مکتب دهاتی سه سال بوده و درین دوره شاگرد خط و سواد و معلومات ضروری دینی و حیاتی را می آموزد. استعداد و ذوق مطالعه در وجودشان بیدار میشود. یکمده شاگردان بعد از طی نمودن دوره مکاتب دهاتی بصنف ۱ مکاتب اساسی و یکتعداد بشعبات لیلیه، شامل شده وعدهای هم سعی شخصی و معاونت مجله بخوان و بدان و دیگر نشریات و کتب که در محیط دستیاب میشود، خط و سواد خود را بهر درجه که بخواهند میتوانند ترقی بدهند.

علاوتم کورسهای اکابر برای تعلیم کلانسالان در مرکز و اطراف تاسیس شده میرود و هر ماه مرتباً ده هزار نسخه از مجله بخوان بدان مجانیاً با شخص که میخواهند خواننده و نویسنده شوند توزیع میگردد. لوازم تحصیل از قبیل کتابچه، پنسل، کاغذ و غیره ذریعه یک هیأت وزارت معارف از جاپان خریداری شده و بتمام ولایات و مرکز توزیع شده است و طلاب از ناحیه اسوازم تحصیل فنی و مستعد شده اند.

تعلیمات ثانوی پسران: اوایلن لیسه در کابل ۵۰ سال قبل از امروز تاسیس شده است که عبارت از لیسه حبیبیه است و امروز این لیسه از صنف اول تا ۱۲ (۲۶۰۰) شاگرد و شصت و دو شعبه دارد. بعد از استرداد استقلال مکاتب متوسطه و لیسه ها اول در مرکز کابل و بعداً در ولایات افتتاح شد و مخصوصاً در ظرف ۲۰ سال اخیر بتعداد آن افزوده رفت اساس پروگرامهای تعلیمی این نوع مکاتب پروگرام مکاتب فرانسه و آلمان بوده مخصوصاً در مضامین ریاضیات و ساینس با در نظر گرفتن ایجابات محیطی عیناً تطبیق میشود. لسان خارجی در اکثر لیسه ها لسان انگلیسی و در بعضی، لسان فرانسه و آلمانی تدریس میشود دوره تعلیمات ثانوی شش سال است از جمله فارغ التحصیلان دوره ابتدایی آنها بیکه استعداد دماغی کافی داشته و خواهش تحصیلات بلندتر را در تعلیمات عمومی و یا رشته های مسلکی داشته باشند بمکاتب ثانوی پذیرفته میشوند. تعلیمات ثانوی بدو دوره تقسیم میشود: دوره اول تا صنف نهم و دوره دوم تا آخر صنف ۱۲.

از آخر دوره اول یعنی بعد از فراغ صنف نهم یکمده شاگردان بمکاتب مسلکی یعنی مکاتب پیشه و هنر تخنیک، تجارت زراعت و غیره سوق میشوند و یکمده بتعلیمات خود تا آخر صنف ۱۲ دوام داده و بعد از فراغت برای شمول بدارالفنون آماده میشوند.

درمکاتب ثانوی علاوه بر مضامین دوره ابتدایی فزیک - کیمیا - بیولوژی - منطق، اخلاق و فلسفه لسان خارجه و ریاضیات بلند بغرض آمادگی دا رالفنون تدریس میشود. هدف و مرام تحصیل در دوره ثانوی علاوه بر تقویه معلومات عمومی تحکیم اعتیادات دینی و اخلاقی، تربیت حس وطن دوستی و خدمت بجامعه میباشد تاروحیه عالی و سجایای بلند انسانی در آنها تربیت شده اعضاء مفید برای جامعه بار آیند و نژاد نوینی که تربیت میشود جسماً و روحاً قوی باشند. پروگرامهای مذکور ثانوی نیز در ضمن تجارب چندین ساله محیطی و ایجاب اصول جدید تجدد نظر شده جنبه حیاتی و عملی در آن بیشتر تقویه شده است. بمضامین ساینس و ریاضیات اهمیت خاصی داده شده است و در مضامین اجتماعی جنبه های حیاتی و اخلاقی که شاگرد را شخصیت بخشد و صاحب معلومات در باره دنیای امروز و مناسبات بین المللی سازد و حس بشویت و نوع دوستی را در آنها منکشف سازد تقویه گردیده است. تاریخ و جغرافیای تمام دنیا بیمانه کافی درین دوره تدریس میشود معلومات دینی و مدنی طوری تدریس میشود که یکی بعد دیگر واقع گردد از این نوع مکاتب تا امروز ۳۰ باب لیسه و متوسطه در مرکز و ولایات تاسیس شده است :

۱۲ باب	مکتب ثانوی که دارای ۱۲ صنف است برای پسران
۳ باب	» » » » » دختران
۱۰ باب	» متوسط که دارای ۹ صنف است برای پسران
۵ باب	» » » » » دختران

۴ - تعلیم و تربیت نسوان در افغانستان

تعلیم زنان و دختران با اصول عصری پسانتر شروع شده و اول بار برای تعلیم و تربیت دختران ، مکتب منظمی در سال ۱۳۰۰ هجری شمسی در کابل باز شده و با زهم بسبب شورهای داخلی یکدوره دیگر دچار فتنه شده است اما دوره دوم آن که در عهد سلطنت اعلیحضرت المتوکل علی الله آغاز یافته با اساسات متین و جدیدترین اصول شروع گردیده است با یک حرارت و عطش معارفخواهی از طرف دختران و اولیا ه شان استقبال میشود .

دوره جدید تعلیم و تربیت نسوان در افغانستان که تقریباً از ۲۰ سال با ینطرف آغاز یافته یکدوره بیداری و نهضت قلوب تذکری برای نسوان افغانستان بوده مکاتب متعدد دنسوان در مرکز و ولایات باز شده میرود. انجمنهای نسوان، فاکولته ها و مراکز تربیت خانها یکی بعد دیگر تاسیس و افتتاح میگردد. مؤسسات تعلیم و تربیت نسوان در افغانستان عموماً با نواع ذیل تقسیم میشود :

الف : مکاتب ابتدایی نسوان دختران بسن ۷ ساله در مکاتب ابتدایی شامل شده و یکدوره ۶ ساله تعلیم ابتدایی را درین نوع مکاتب تکمیل میکند مرام تعلیم در مکاتب ابتدایی علاوه بر تعلیم خط و سواد، مجهز گردانیدن اطفال است برای یک حیات مسعود. اطفال درین دوره از یکطرف معلومات ضروری حیاتی را آموخته و از طرف دیگر قابلیتها و مهارتهای طبیعی که در وجود شان است انکشاف می یابد تا دختران روحاً و جسماً قوی شده دارای فضایل اسلامی و اخلاقی گردند و قابلیت های اجتماعی و اقتصادی در ایشان بیدار گردد

ازین نوع مکاتب برای تعلیم و تربیت دختران در مرکز و ولایات افتتاح شده است که روز بروز تعداد آن روبه ازدیاد است .

ب : مکاتب ثانوی دختران - دوره ثانوی برای تعلیم دختران نیز ۶ سال است از جمله فارغ التحصیلات مکاتب ابتدایی دخترانیکه استعداد دماغی کافی داشته و خواهش تحصیلات بلندتر را در تعلیمات عمومی و یا رشته های مسلکی داشته باشند بمکاتب ثانوی شامل میشوند .

هدف و مرام تعلیم دختران در دوره ثانوی نیز علاوه بر تقویت معلومات عمومی تحکیم اعتیادات دینی و اخلاقی تربیت حس خدمت بخانواده بوطن و بجا معهه میباشد تا روحیه عالی و سجا یای بلند انسانی در آنها تربیت شده - مادران مفید برای جوامع بار آیند و نژاد نوینی که در امان شان تربیت میشود جسماً و روحاً قوی بپاشند .

در مکاتب دختران تا صنف نهم با سشنای دوخت و بافت و بخت و پز و تربیت طفل دیگر مضامین و پروگرام تعلیمات عمومی مانند مکاتب پسران تطبیق میشود بعد از صنف نهم فارغ التحصیلات حسب خواهش خود شان بشعبات ذیل تقسیم میشوند :

الف : شعبه کامل لیسه، درین شعبه پروگرام دروس لیسه ها تعقیب میشود علاوه بمضامین دوره ابتدایی فزیک، کیمیا، بیولوژی، منطق، اخلاق و فلسفه ریاضیات بلند و لسان خارجه بغرض آمادگی دارالفنون تدريس میشود مازونین این شعبه بقا کولته طب - فاکولته ساینس و فاکولته ادبیات شامل میشوند .

ب : شعبه تدبیر منزل - مرام این شعبه اینست که طالبات برای براه انداختن یک حیات مرفه در خانه تربیت و آماده شوند و مخصوص کسانی است که بعد از فراغ مکتب داخل حیات شده و بتحصیلات رسمی خود خاتمه میدهند و مصروف وظایف حیاتی و اجتماعی خود میگردد مدت تحصیل درین شعبه بعد از صنف نهم دو سال که دوره کامل آن یازده سال شود تعیین شده است در دو سال اخیر علاوه از مضامین عمومی بیشتر اقتصاد منزل، حفظ الصحه، و تربیت طفل مضامین خیاطی و بخت و پز و قسمتی از علوم طبیعی که مربوط بکارهای خانه و حیات اجتماعی است تدريس میشود .

ج : شعبه دارالمعلمات : در این شعبه فارغ التحصیلات صنف نهم دختران پذیرفته میشوند مدت دو سال دروس مسلکی دارالمعلمات را با یکمده مضامین دیگر خوانده و برای مکاتب ابتدایی معلمه تربیت میشوند و علاوه بر انکشاف معلومات عمومی بدروس مسلکی مانند اصول تدريس و حیات انکشاف طفل توجه بعمل می آید تا معلمات در تدریس آمد با اطفال و اصول درس اطفال شناسایی حاصل نمایند .

تعلیمات عالی نسوان

- برای تعلیمات عالی نسوان عجله سه فاکولته وجود دارد . فاکولته علوم اجتماعی - فاکولته ساینس و فاکولته طب . دختران بعد از تکمیل تحصیل بکلوریا با این فاکولته ها شامل میشوند مدت تحصیل در فاکولته ادبیات و ساینس ۴ سال است مازونین این فاکولته ها علی الاکثر بحیث معلمه در مکاتب ثانوی خدمت مینمایند .

فاکولته طب مدت تحصیل درین فاکولته مانند فاکولته پسران بعد از فراغ بکلوریا ۷ سال است یک سال در پی، پی، بی، پنچسال در فاکولته و یکسال بحیث استاز مشغول تحصیل میشوند و در پایان ۷ سال به دیپلوم دکتری طب موفق شده بحیث طبیب مشغول وظیفه میشوند .

انجمنهای نسوان :

اولین انجمن نسوان یازده سال قبل از امروز در کابل افتتاح گردید این مؤسسه تحت ریاست افتخاری ملکه معظمه بمقصد بیداری زنان افغانستان بنیاد یافت و در طول این مدت از طرف بانوان متور حمایت و پشتیبانی گردید و در تنوی و بیداری زنان کشور خدمات قابل تدریایافته نمود . شعبات مؤسسه که در تنویر و تعلیم و تربیت نسوان خدمت میکنند قرار آتی است :

۱ - شعبه تبلیغات : وظیفه این شعبه در تنویر اذهان زنان و بلند بردن سوئی علمی و اجتماعی شان اهمیت زیاد دارد یک مجله بنام مجله میرمن ازین شعبه نشر میشود اداره کلوب انجمن - راه انداختن یک کتابخانه عامه مخصوص زنان و دختران ترتیب صحفنه های تیار و د را مه های تبلیغی نمایش فلمهای تربیتی اداره باغ عمومی زنانه از وظایف این شعبه است. این شعبه علاوه بر نشر مقالات در مجله میرمن از راه ایراد کنفرانسهای تربیتی صحی و اجتماعی بمعلومات زنان و دختران میپردازد. کلوب انجمن - علاوه از صحفنه های تفریحی و سپورتی صحفنه تربیتی و تبلیغی دارد که علیه خرافات فعالیت نموده در احیای سنن باستانی میکوشد. اعیاد ملی و مذهبی روزهای بین المللی از قبیل روز صحت، روز حقوق بشر، روز ملل متحد و غیره را تجلیل میکند و زنان را با جنبه های مثبت آن آشنا میسازد.

۲ - شعبه تند ریس : انجمن نسوان یک مکتب دارد که در آن دختران و زنانی را که سن شان از دوره شمول مکتب گذشته است قبول نموده و با یک پروگرام نسبتاً بسیط وای علمی و تطبیقی در ظرف شش سال تحت تعلیم میگیرد درین مدت زنان علاوه از خط و سواد معلوما تیرا که بحیات روزمره تعلق دارد از قبیل علوم دینی آداب معاشرت تربیت طفل، اقتصاد منزل، و معلومات آفاقی در تاریخ و جغرافیا، مبادی حساب، پخت و پز خیاطی و غیره را در کورسهای مختلف می آموزند.

۳ - شعبه حرفت و هنر : درین شعبه خیاطی - گلدوزی، سوزن دوزی متنوع - بافت دستی و ماشینی ساده برش البسه و غیره ضروریات دوخت و بافت اداره میشود و انکشاف می یابد. این شعبه از یکطرف بحیث یک مرکز تربیت هنرهای زیبای دوخت و بافت را بزنان و دختران می آموزد و از طرف دیگر فرمایشها را می پذیرد.

۴ - مراکز تربیت اجتماعی زنان در دهات : در حصه های یک پروژة انکشاف دهکده تطبیق میشود مراکز بنام مراکز اجتماعی تربیت زنان موجود است که زنان و دختران درین مراکز جمع شده از کنفرانسها، از کتابخانه، از کورسهای سواد خوانی و صحی و از کورسهای دوخت و بافت این مراکز استفاده مینمایند و برای زنان دهکده را هنما و معاونهای خوبی میشوند.

۵ - شفاخانه های زنانه و زایشکا ها نیز در پهلوی دستگا های تداوی و معاینه مراکز تربیت نیز دارند درین مراکز تربیتی، دختران و زنان تحصیل نموده بحیث پرستار و بحیث قابله تربیت میگردند خلاصه و سایر تعلیم و تربیت از هر ناحیت برای زنان و دختران مهیا است و مخصوصاً دستگا های حکومتی در بیداری و انکشاف ذهنی زنان توجه خاصی دارد و هر روز این وسایل در مملکت زیاد شده بتنا سبب سوئی علمی و فکری نسوان کشور بهتر و منکشف تر شده میرود.

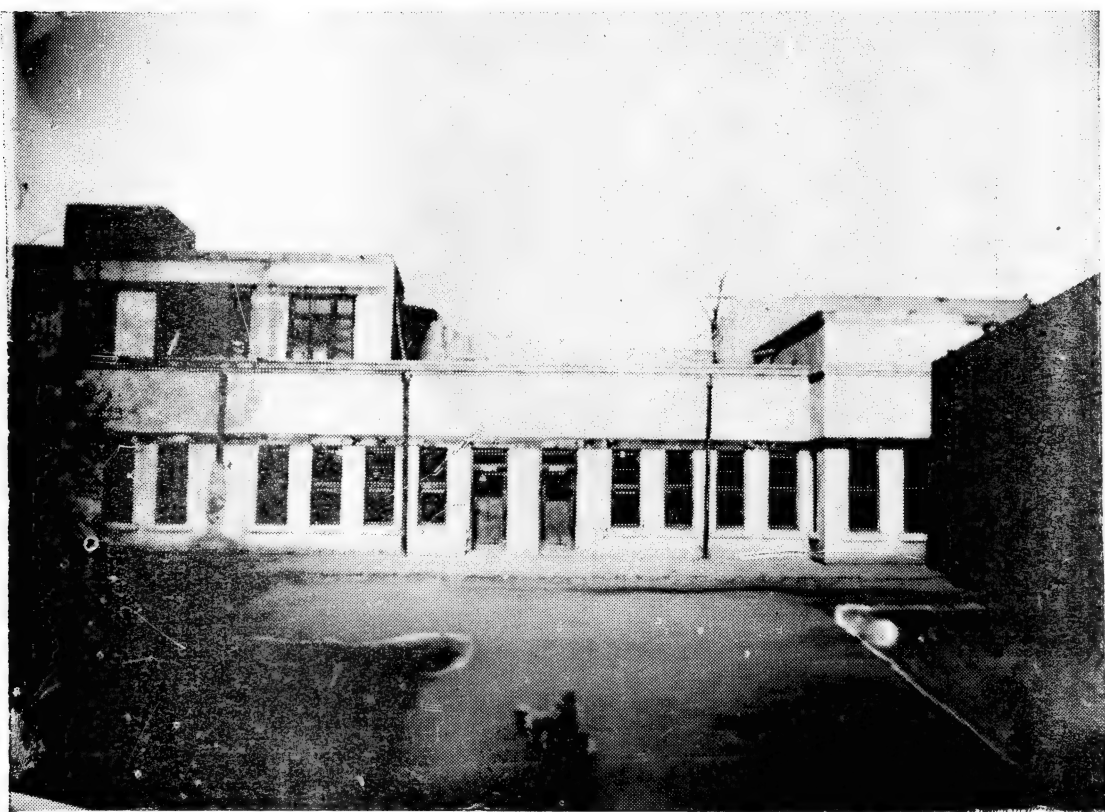
۶ - مکاتب مسلکی پیشرفت های علوم و تخنیک شکل جدیدی بزندگان بشر داده و شرایط زندگانی روز بروز در تحول است چه ماشین جای بازوی انسان را گرفته است این تحولات تاثیر بزرگی در زندگانی انفرادی و اجتماعی انسانها وارد نموده است تعلیم و تربیت جدید باید انسان را بهمه این احتیاجات آشنا ساخته و موقع بدهد تا در فرا هم آوردن آنها موفق شود.

تدریسات مسلکی جوانان را برای اینگونه احتیاجات آماده ساخته آنها را بزندگان انفرادی و اجتماعی آماده میسازد. بشاگرد موقع میدهد که یک شغل را مطابق استعداد ذهنی و ذوق طبیعی خود بیاموزد. درین تدریسات مسلکی و عوامل اقتصادی یک رابطه نزدیکی موجود است و انکشاف یکی مربوط است بتوسعه دیگری.

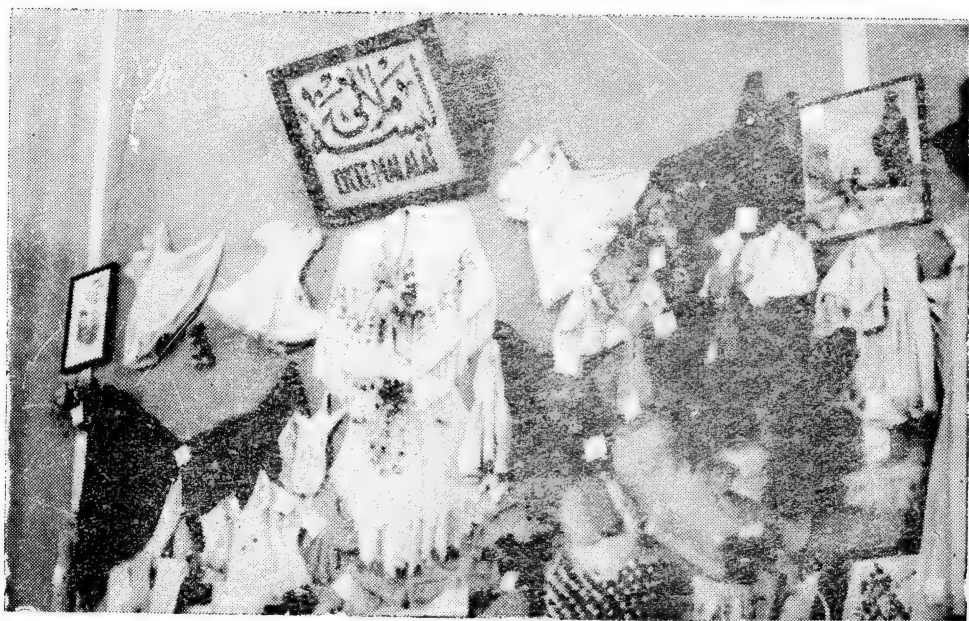

هدای وسایل طبی و جراحی از طرف سفیر کبیر مردم چین بجلا لتمام وزیر معارف

مکتب شاه‌دو شمشیر ه (ع)

نمایش آثار دستی متعلمات لیسه ملالی

طلاب مکتب شر ن کتواز با اولیای شان و بنیاد علی حاکم اعلی غزنی

در کشور ما تدریسات مسلکی خیلی جوان است اولین مکتب مسلکی دارالمعلمین کابل است که در سال ۱۲۹۱ تاسیس گردیده. مکاتب دیگر در سال های ما بعد روی کار آمد. تا سال ۱۳۳۶ تدریسات مسلکی اداره جداگانه نداشت مدتی از طرف ریاست تدریسات عمومی و بعداً رشته های تخنیکی آن از طرف پوهنتون کابل اداره میشد. در سال ۱۳۲۶ اولین بار ریاست مسلکی در تشکیل وزارت معارف بشکل واحد جداگانه روی کار آمد در سال ۱۳۲۹ ریاستهای مختلف تدریسات از تشکیل برداشته شد و در عوض آن ریاست عمومی تدریسات بمیان آمد و امور مکاتب مسلکی مربوط بیک مدیریت گردیده که جزء ریاست تدریسات عمومی شمرده میشد. در سال ۱۳۳۳ در تشکیلات دولتی تجدید نظری بعمل آمد و این ریاست عمومی تدریسات به سه ریاست تجزیه گردید که بموجب آن تدریسات مسلکی باردیگر بشکل ریاست جداگانه در چوکات وزارت معارف تاسیس شد و تا ایندم بهمان شکل دوام دارد. مکاتب مسلکی از نظر اهمیت به سه دسته تقسیم میشوند:

۱- مدارس دینی - مدرسه علوم شرعی و دارالعلومها.

۲- دارالمعلمین ها

۳- مکاتیبکه جنبه فنی یا تخنیکی دارند.

امید داریم در طی سالهای آینده مکاتب فنی و تخنیکی ما توسعه پذیرفته و احتیاجات آینده اقتصادی و صنعتی مملکت را فراهم آورد.

مدارس دینی و دارالعلومها: تعلیمات دینی در افغانستان از زمانهای قدیم طرف توجه بوده و در ادوار تاریخ در مدارس و در مساجد تدریس گردیده اند؛ اینگونه تعلیمات تا مدتی بشکل غیر منظم در مساجد تدریس میگردد. معلمین بسویه های مختلف نزد امامان و سایر علمای دینی بشکل انفرادی یا موختن علوم دینی میپرداختند. علی اکثر واقع میگردد که شاگردان برای آموختن يك كتاب از علوم دینی نزدیک عالم دريك گوشه مملکت میرفتند و باین ترتیب سالیان درازی در سفر میبودند تا میتوانستند چیزی بیاموزند. معیناً تعلیمات آنها در داخل مملکت بپایان نمیرسید و متعلم مجبور میشد در خارج مملکت مسافرت نموده و با آرزوی خود نایل شود. برای اینکه اینگونه تعلیمات رونق اساسی بخود گرفته و صاحبان ذوق بتوانند با سودگنی تمام تعلیمات خود را در يك مرکز فراگیرند. حکومت افغانستان دارالعلومها را بمیان آورد و دارالعلوم عربیه کابل اولین مدرسه منظم دینی است که در سال ۱۳۰۲ در پایتخت دایر گردید و تا امروز جریان دارد. این مدرسه در تربیت عالمان دینی خدمت بسزایی نموده امروز بکثرت علماء مبلغ و اهل قضاء بمملکت تقدیم نموده است. تعلیمات دینی در ولایات هم در طی چهل سال اخیر یکی بعد دیگری دایر گردیدند. (جلال آباد) مدارس جامع و فخر المدارس هرات - مدرسه اسدیبه مزار شریف - مدرسه تخارستان قندوز و مدرسه ظاهر شاه مینه.

مدرسه علوم شرعی: دارالعلومها و این مدارس منظم دینی است. تعلیمات درین موسسات بیشتر بشکل متداوله را دارد. کتب مروجه شرعی و عربی تدریس میگردد و درین اواخر بعضی علوم عصری نیز در پرگرام های آن ضمیمه گردیده است. در مدرسه علوم شرعی طرز تعلیم بشکل مکاتب امروزی است. يك تعادل بین مضامین شرعی و مضامین دیگر قرار گرفته است تا شاگردان آن از يك طرف علوم دینی را آموخته و از طرف دیگر از علوم عصری نیز بهره بردارند. علاوه بر این مدرسه لسان عربی از روی اصول جدید تدریس میگردد.

دارالمعلمینها: در سال ۱۲۹۱ موسسه بنام دارالمعلمین در مدرسه چوبرفروشی دایر گردید. قسمتی از ازامان مساجد و دسته دیگری از جوانان باسواد درین موسسه شامل گردیدند پروگرام آنوقت بروی مضامینکه در مکاتب ابتدایی تدریس میشد بنا یافته بود. در سال ۱۲۹۹ مکاتب ابتدایی توسعه پذیرفته وزارت معارف تشکیل گردید دارالمعلمین توسعه یافته در پروگرام تعلیمی آن مضامین بنام تعلیم و تربیت، اداره مکتب و مکتب داری اضافه گردید درین زمان قسمت بیشتر شاگردان از فارغ التحصیلان مکاتب ابتداییه تشکیل یافته این شاگردان دوسال در دارالمعلمین تحصیل مینمودند.

در ماه سرطان ۱۳۰۲ دارالمعلمین شکل منظمتری گرفته شاگردان غیر منظم پس از امتحان بمکاتب معلم شدند و ازین بعد فیصله گردید که تنها فارغ التحصیلان مکاتب ابتداییه درین موسسه پذیرفته شوند گویا دارالمعلمین اساسی از همین تاریخ بوجود آمد.

در سال ۱۳۱۶ پلان جدیدی برای انکشاف مکاتب طرح گردید. درین پلان افتتاح مکاتب متوسطه در ولایات در نظر گرفته شد باین مرام در اساسات دارالمعلمین تحولات رخ داد. مکتب از کابل پغمان نقل مکان نموده و دارای دو شعبه گردید که یکی آن بنام دارالمعلمین اساسی و دیگری بنام دارالمعلمین متوسطه یاد میشدند. در هر دوی آن فارغ التحصیلان صنوف هفتم پذیرفته میشدند. دارالمعلمین اساسی معلمین مکاتب ابتدایی تربیت مینمود و دارای صنوف ۸ و ۹ مینمود درین دوره دوسال علاوه از مضامین عمومی مسلکی مثل روحیات فن تدریس و غیره تدریس میگردد در ختم صنف نهم فارغ التحصیلان بحیث معلم در مکاتب ابتداییه داخل وظیفه میشدند.

دارالمعلمین متوسطه نیز دارای صنوف ۸ و ۹ بود اما صنف نهم نهایی نبوده و دوره تحصیل تا صنف یازده قراو یافته بود. شاگردان این شعبه مضامین مسلکی نمی خواندند در عوض لسان انگلیسی رامی آموختند دروس مسلکی برای صنوف بالا تر گذاشته شده بود. در سال ۱۳۱۸ دارالمعلمین متوسطه از پغمان بکابل آمده و دارالمعلمین اساسی با آنجا مانده در کابل در پهلوی دارالمعلمین متوسطه یک شعبه دیگر بنام دارالمعلمین مسلکی نیز تاسیس گردید.

در سال ۱۳۲۲ دارالمعلمین اساسی پغمان نیز بکابل آمده و بدارالمعلمین موجوده ضمیمه گردید گویا در سال ۱۳۲۲ دارالمعلمین مشتمل بر دو قسمت بود. دارالمعلمین مسلکی که دوره تحصیل آن تا صنف نهم و دارالمعلمین متوسطه که دوره تحصیل آن تا صنف ۱۱ دوام داشت. دارالمعلمین متوسطه دارای دو شعبه بود اجتماعی و سیانس. در همین سال دوره دارالمعلمین متوسطه از صنف ۱۱ بصنف ۱۲ از تقاء یافت و یک سال دیگر بدوره آن افزود گردید و تا ایندم بهمان ترتیب دوام دارد. اما تقسیم شعبات سیانس و اجتماعی از بین رفته یک پروگرام واحد در محل تطبیق گذاشته شد. تا سال ۱۳۲۸ دارالمعلمینهای مسلکی و متوسطه از طرف یک مدیر اداره میشد، اما درین سال اداره های جدا گانه برای هر یک تشکیل گردید و از همدیگر نظر به اداره مجزی گردیدند. در همین وقت دو سال دیگر دوره تحصیل دارالمعلمین مسلکی افزود گردید و تا سال ۱۳۳۵ شاگردان این مکتب تا صنف یازدهم تحصیل مینمودند از شروع سال ۱۳۳۵ یکسال دیگر بدوره تحصیل این مکتب افزود گردید. از سال ۱۳۳۱ باینطرف نام دارالمعلمین ابتدایی را بخود گرفت.

دارالمعلمین امروز: دارالمعلمین امروز دارای دو قسمت میباشد که بنام متوسطه و ابتدایی یاد میشود هر دو - دارای صنوف اعدایه میباشد. دوره تحصیل هر دو، سه سال است فارغ التحصیلان صنف نهم درین موسسه پذیرفته میشوند یکقسمت بزرگ فارغ التحصیلان این سینا برای فرا گرفتن

تحصیلات بلند تر بدارالمعلمین تربیت میشوند. دارالمعلمین ابتداییه از شروع سال ۱۳۳۵ دارای صنف ۱۱ گردیده است در دوره سه سال شاگردان تحت پروگرام معین بفرار گرفتن تعلیمات عمومی و مسلکی میپردازند. در ختم سال سوم بحیث معلم مکاتب ابتداییه داخل وظیفه میگردند. دارالمعلمین متوسطه دو مرام دارد یکی تربیت معلمین برای دوره متوسطه لیسه ها و دیگری جهت طلاب ولایات برای شمول بقا کولته ها. درد و سال اول تمام متعلمین یکنوع پروگرام را بطور عمومی مثل لیسه ها تعقیب مینمایند علاوه: - روانشناسی جوانان در صنف دهم واجتماعیات تربیتی نیز درین صنف تدریس مینمودند اما سال سوم بدو شعبه تقسیم میگردد یک شعبه آن پروگرام معلمی را تعقیب مینمایند و فارغ التحصیلان این شعبه بحیث معلمین مکاتب متوسطه داخل وظیفه میگردند در شعبه دیگر آن پروگرام عمومی لیسه ها تطبیق میگردد فارغ التحصیلان این شعبه - بقا کولته ها برای فرار گرفتن تعلیمات عالی شامل میشوند

دارالمعالمینهای ولایات: تربیت معلم از احتیاجات اولیه معارف بشمار میرود تا ایندم دارالمعلمین کابل تنها موسسه ای بود که معلم تربیت میشد اما نظربا انکشاف مکاتب ابتدایی و متوسطه وزارت معارف بیکتعداد بیشتر معلم نیازمند است در بلان پنجساله سه دارالمعلمین دیگر در ولایات پیش بینی گردید. دارالمعلمین ننگرهار: بتاریخ اول سنبله ۱۳۳۵ از طرف جلالتمآب وزیر معارف افتتاح گردید دارالمعلمین قندهار: بنام میرویس دارالمعلمین بتاریخ ۱۸ سنبله ۱۳۳۵ از طرف رئیس تدریسات مسلکی افتتاح گردید.

دارالمعلمین هرات: از طرف نایب الحکومه هرات بتاریخ ۱۵ حوت ۱۳۳۶ افتتاح و مدیر عمومی معارف هم در افتتاح شامل بود.

مکتب زراعت: این مکتب در سال ۱۳۰۲ (۱۹۲۵) تاسیس گردید در ابتداء فارغ التحصیلان مکاتب ابتدایی که در آنوقت از صنف پنج و بعد از صنف ششم فارغ میشدند پذیرفته میشدند در دوره تحصیل آن سه سال بوده و دروس عمومی زراعت را فرا میگرفتند قسمت بزرگ وقت آنها در کارهای عملی میگذشت درینوقت مدیر و چند نفر معلم از فرانسه استخدام گردیده بود که بتعلیم طلاب میپرداختند و بیکتعداد افغانها هم در تعلیم شاگردان با فرانسویها شرکت داشتند در اوایل تاسیس باین مکتب بیکتعداد معلمین برای تحصیل در رشته های زراعتی بخارج اعزام شده بودند که بعد از فراغ تحصیل از سال ۱۳۰۸ متدرجاً جای معلمین خارجی را گرفتند.

در سال ۱۳۲۲ (۱۹۴۲) در پروگرام وسویه تعلیمی این مکتب تجدید نظر بعمل آمد ازین تاریخ بعد فارغ التحصیلان صنف نهم در مکتب پذیرفته میشدند. پروگرام تعلیمی آن از مکاتب زراعتی فرانسه و بعضی ممالک دیگر اروپایی تدریس گردیده است. در سال ۱۳۳۲ (۱۹۵۳) تحول دیگری در پروگرام رخ داد یکنفر مدیر و چهار نفر معلم از امریکا استخدام گردید تا تازه ترین متدهای تعلیمی را درین مکتب تطبیق نمایند امروز امور تعلیمی این مکتب در بین معلمین افغان و امریکایی مشترک اند برای اینکه شاگردان از معلمین امریکایی بخوبی استفاده نمایند در تعلیم لسان انگلیسی توجه بیشتری مبذول گردیده است. مفردات از سال ۱۳۳۲ متدرجاً تغییر نموده و امروز شکل اساسی بخود گرفته است.

مکتب ثانوی تخنیک: در مکتب میخانیک کارگران ماهر برای شقوق مختلف صناعتی تربیت میشوند اما فابریکه ها بیکتعداد اشخاص فنی بسویه بلند تری ضرورت دارند که بحیث معلمان و نجیر و رئیس کارگاه ایفای وظیفه نمایند. بمنظور برآوردن این مرام مکتب ثانوی تخنیک در سال ۱۳۳۰ تاسیس گردید. دوره تحصیل این مکتب سه سال است در صنف اول آن

فارغ التحصيلان صنف نهم در نتیجه يك امتحان علم آوری پذيرفته ميشوند. بعد از فارغ تحصيل شاگردان ميتوانند يادرفا کولته انجيري بای فرا گرفتن تحصيلات عالي شامل شوند و ياد در منابع فني داخل کار گردند. اين مکتب داراي چهار شعبه ميباشد: شعبه ميخانيکي - شعبه مهندسي - شعبه برق - شعبه فني هوا نوردی (مخا برات فضايي) در سال اول و دوم دوس مشترک ميباشد اما در سال سوم بشعبات جدا گانه تقسيم ميشوند. در پروگرام آن يك موازنه مناسب بين تعليمات علمي و نظري مدنظر گرفته شده است تا فارغ التحصيلان اين مکتب بتوانند نقشه های را خوانده در اجراء و کنترل آن دسترس کافي داشته باشد. اين پروگرام مشتمل است بر سيانس تطبيقي کارهای علمي تعليمات بصري رياضات رسم تخنيکي وهندسي. در اين مکتب تعليمات تماماً بانگليسي ميباشد. يك پروگرام مخصوصی از طرف متخصصان لسان ترتيب گرديده بشاگردان موقع ميدهد که تعليمات فني را تعقيب نمايند.

مکتب تجارت: اين مکتب در اوخر سال ۱۳۲۲ تأسيس گرديده و داراي دو دوره ميباشد. دوره اول مشتملست بر صنوف ۷، ۸ و ۹ که تعليمات آن جنبه عمومي داشته و پروگرام مکاتب متوسط در آن تدريس ميشود تنها برای اعتلاي سويه مسلکي مضموني بنام اقتصاد ومضمون ديگري بنام حساب تجارت در پروگرام اين صنوف شامل است. دوره دوم مشتملست بر صنوف ۱۰-۱۱-۱۲ پروگرام اين دوره جنبه اختصاصی داشته و در آنها مسایل عمومي اقتصادي ومالي تدريس ميگردد.

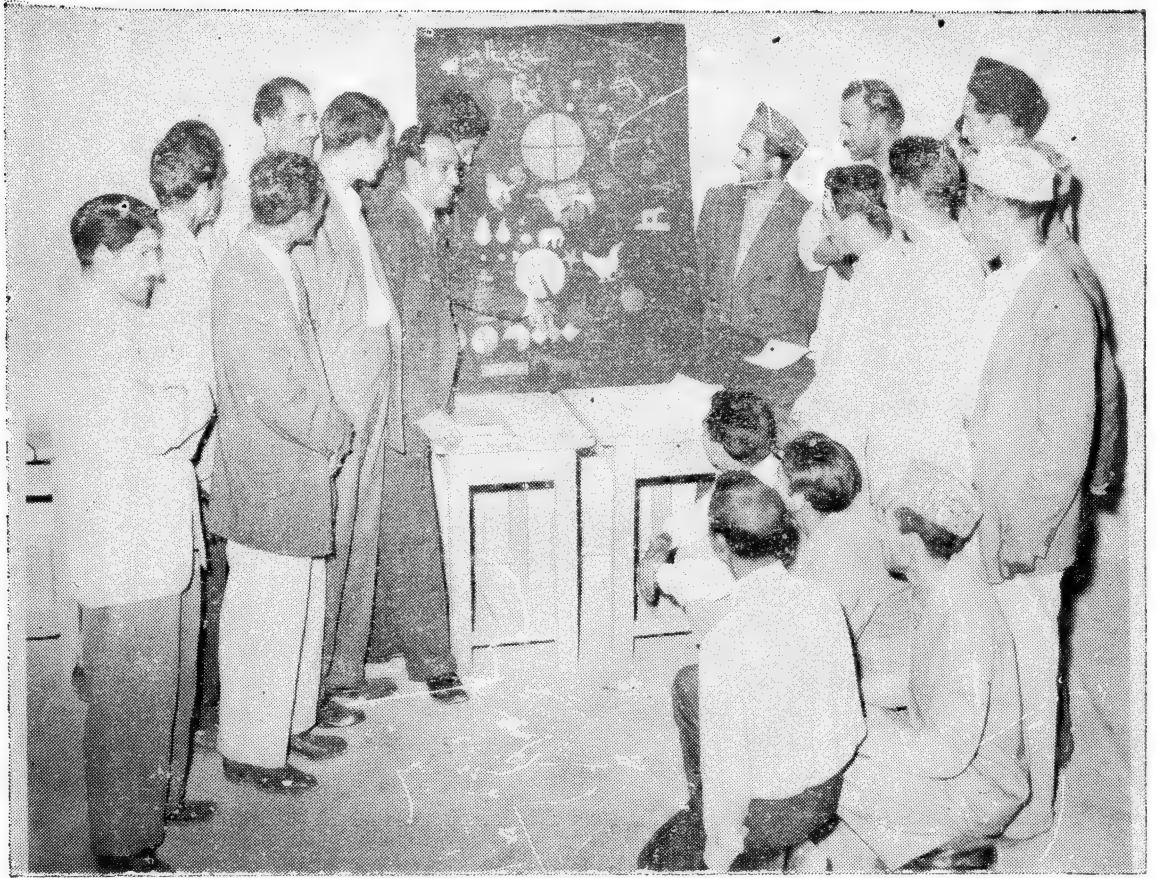
در اوایل تأسيس اين مکتب مربوط برياست پوهنتون بود بعداً حين تشکيل رياست تدريسات مسلکي باین رياست مربوط گرديد.

از سال ۱۳۲۷ اين مکتب تنها داراي صنف هفتم بوده و متدرجا داراي صنوف بالا تر گرديده تا اينکه در سال ۱۳۲۷ اين مکتب تنها داراي صنوف ۱۲ گرديد. در سال ۱۳۲۷ صنوف دوره اول آن متدرجا لغو قرار گرفته و در سال تعليمي ۱۳۲۹ اين مکتب تنها داراي دوره دوم گرديد مکتب نهاري ذخيره جديد الشمول اين مکتب گرديده و فارغ التحصيلان صنوف نهم نهاري بمکتب تجارت شامل ميشدند تا بالاخره مکتب نهاري جزء مکتب تجارت گرديده و مکتب دوباره داراي دوره اول گرديد.

در سال ۱۳۲۹ برای تقويت مضامين مسلکي دوفتر متخصصين از آلمان استخدام گرديد: يکي دکتور مرک بحيث مدير مقرر گرديد. تا ايندم مضامين مسلکي مشتمل بود بر حقوق اداره، حقوق تجارت، بانکداری حساب تجارت، اقتصاد مجاسبه تاريخ تجارت مراودات انگليسي باثر پيشهاد دکتور مرک در اطراف پروگرام مسلکي تجديد نظر بعمل آمده و در نتيجه مجالس متعدد مضامين حقوق تجارت حقوق اداره احصائيه و بانکداری لغو گرديد و در عوض آنها تکنالوژی والجبر در پروگرام زياد گرديد و بتدريس لسان ومراودات انگليسي واقتصاد اهميت بيشتری داده شد گویا تعليمات اين مکتب از جنبه خاص تجارتي بطرف مسایل اقتصادي سوق داده شد.

در ماه حمل ۱۳۳۲ نظر بتحولاتيکه در سيستم مالي مملکت وارد گرديد وزارت معارف با وزارت ماليه داخل مذاکره شد تا راجع پروگرام مکتب تجارت نظريات خود را ارائه بدارند باثر اين مفاهيم مجالس در وزارت معارف داير گرديد که در پروگرام مکتب تجارت تعديلاتي بعمل آيد تا هر دو مرام الی واقتصادی فراگيرد.

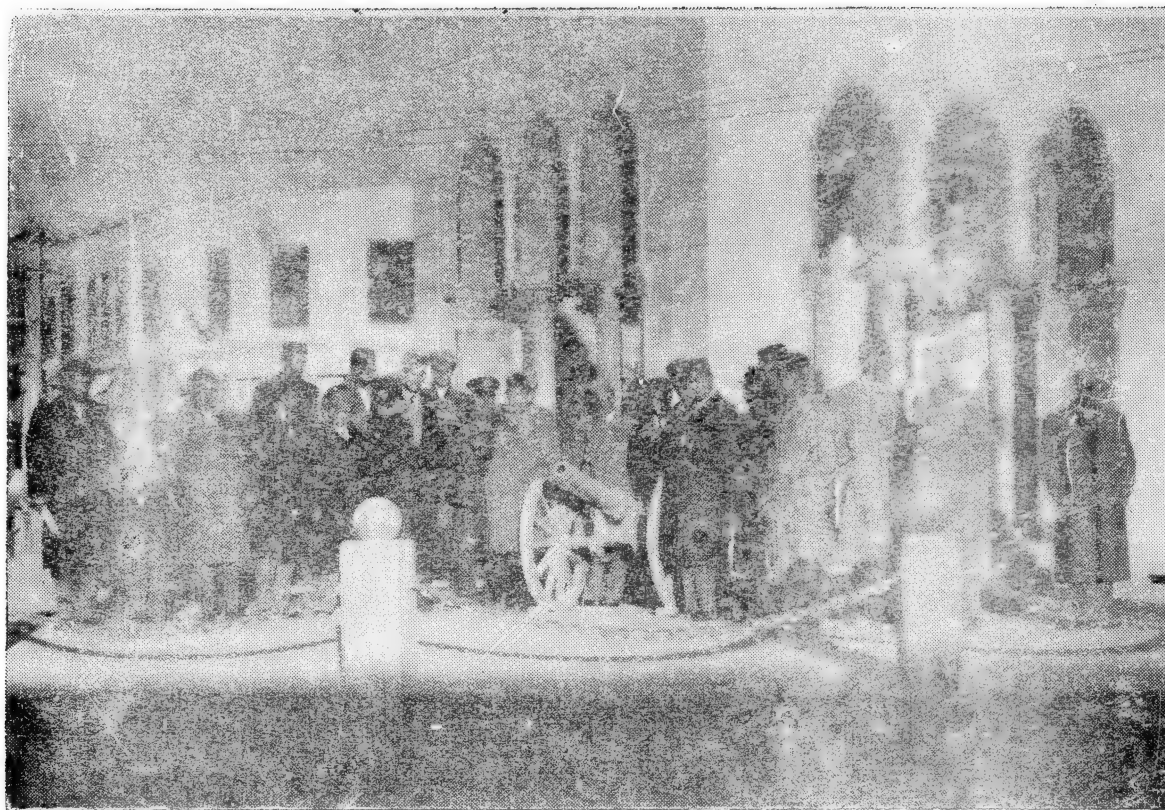
تصويب مجلس نمايندگان بتاريخ ۱۶ حوت ۱۳۳۳ بتصويب مجلس علمي وزارت معارف رسانيده شد وباساس آن تقسيم ساعات پروگراميکه امروز در مکتب جريان دارد تثبيت گرديد باساس اين تصويها تحولات ذيل در پروگرام مکتب بوجود آمد:

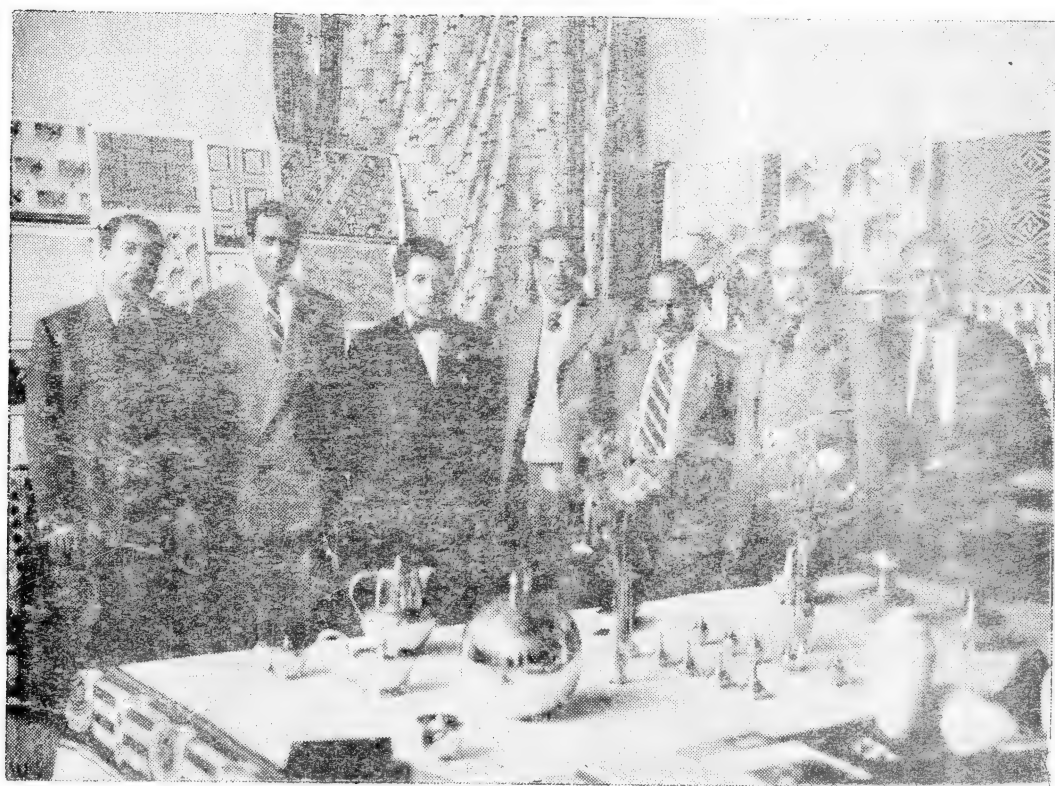
معلمان در روز افتتاح کورس سعدی و بصری

معلمات لیسه مهری هرات

هیأت جرگه تربیتی در قندهار

هیأت افغانی در مکتب صنایع (کنه پور) (هند)

۱- پروگرام دوره اول بحال خود باقی ماند.

۲- پروگرام دوره دوم حسب آتی تعمیر یافت:

مضمون تاریخ اقتصاد و دکتورین اقتصادی که تدریس آن اهمیت ثانوی داشت برداشته شد و عوض آنها مضامین دیگر بنام حقوق اداره از صنف دهم تا یازدهم و مالیه در صنف ۱۰ و ۱۱ بدرجه در صنف ۱۲ شامل گردیدند.

مکتب میخانیک کابل: - این مکتب در سال ۱۳۱۶ در کابل تأسیس گردید یک نفر مدیر و چند نفر معلم از آلمان استخدام گردیدند تا امور تعلیمی این مکتب نو تاءسیس را رونق بدهند این اشخاص در انتظام کارگاه های و ترتیب پروگرام و پیشبرد آن توجه زیادی نمودند متأسفانه جنگ دوم جهان در گرفت و آنها بوطن خود برگشتند مکتب بدون معلم ماند. خوشبختانه يك تعداد از افغانها که از همین مکتب فارغ التحصیل شده بودند و برای چند سال بحیث معاون معلم باستان آلمانی خود در کارگاهها ابقای وظیفه می نمودند جای استادان خود را گرفته و نگذاشتند شیرازه مکتب از هم بکسلد. زحمات معلمین افغانی قابل تقدیر است آنها توانسته اند پروگرام درسی و عملی مکتب را پیش ببرند در ختم جنگ دوم در سال ۱۹۴۷ چند نفر اطریشی استخدام گردیدند و با هیات معلمین افغانی برای تقویت سویه خود با لخصوص در قسمتهای نظری و تدریجاً به آلمان اعزام گردیدند و امروز یک قسمت آن برگشته و حیث معلم فنی را حایز گردیده است

۵- پوهنتون کابل: پوهنتون کابل در سال ۱۳۲۵ (۱۹۴۶) ۱۲ سال قبل بصورت يك مرکز مؤل عملی برای اداره و واری فاکولته ها و شعبات دارالفنون اعزام محصلین بخارج تاءسیس گردید قبل بران تعلیمات عالی مستقیماً زیر اثر و وزارت معارف بود.

مؤسسه مذکور دارای یک رئیس دو معاون و دو اثر تعلیم و تربیت ارتباط خارجی محصلین پروگرام ها نشریات - تحریرات - مجامعه - تفتیش و يك شورای عالی میباشد اینک از فاکولته های که پوهنتون ارتباط دار دنظر بتاریخ تاءسیس بحث را نده میشود.

۱- پوهنځی طب (سال تاسیس ۱۳۱۱)

غایه و غرض از تاءسیس این فاکولته از ابتدا تربیت دکتوران معالج که در مجادله به امراض و تقویت بنیه صحتی مملکت سهم بگیرند و متخصصین صحتی و لا براتوار میباشد مدت تحصیل آن ۷ سال را در بر میگیرد سال اول آنرا (بی سی بی) تشکیل میدهد که مربوط بپوهنځی علوم میباشد و اساسات علمی دروس طبی را به محصلین میدهد سال اخیر را محصلین بکار عمومی میپردازند.

۲- پوهنځی حقوق و علوم سیاسی (سال تاءسیس ۱۳۱۷)

غرض از تاءسیس این مؤسسه از بدو امر تربیت مامورین بسویه عالی در شعب اداري و سیاسی مملکت میباشد مدت تحصیل آن ۴ سال را در بر میگیرد. از آنجمله دو سال اول آن بفرافتن معلومات عمومی و ضروری بتمام شعبات اداري و سیاسی و بشری صرف میگردد در سال سوم - اداري و دو شعبه میشود که عبارت اند از شعبه خدمات عامه که مامورین خدمات عامه در هر رشته کشور در آن تربیت میشوند. و شعبه مناسبات بین المللی که عموماً در آن مامورین وزارت امور خارجه و شعبات دیگر مناسبات بین المللی و بعضاً مبصرین اوضاع خارجی اخبار و رادیو در آن تربیت میگردند. محصلین بعد از فراغ بکلوریا درین پوهنتون شامل میشوند تحصیل بالاتر در رشته اداره عامه سر از سال ۱۳۳۶ توسط احداث سمستر اداره عامه پوهنځی علوم نیز به میان آمده است.

۳- پوهنځی سیانس - (سال تاسیس ۱۳۲۰)

هدف تاسیس این پوهنځی درابتداء تنها تربیت معلمین سیانس تدریسات ثانوی و ما مورین مسلکی وزارت معارف بوده است مگر درین اواخر اهمیت روز افزون علوم درحیات بشری و نیاز مند یهای افغانستا در رشته های مختلف حیاتی معلوم مثبت ساحه واستفاده اذین پوهنځی را انکشاف وتوسعه بخشید وشعبات علوم تطبیقی وفنی را بهمان آورده میروند طلاب درین پوهنځی بعد از فراغ بکلوریا پذیرفته میشوند مدت تحصیل درین پوهنځی ۴ سال میباشد واز ابتداء بسه شعبه (الف) ریاضیات و فزیک (ب) کیمیا و بیولوژی (ج) ژیولوژی و معدنشناسی منقسم میگردد .

۴- پوهنځی ادبیات (سال تاسیس ۱۳۲۳)

منظور از تاسیس این پوهنځی علاوه بر تربیت معلمین تدریسات ثانوی درشعبه لسان ادبیات فارسی و پشتو و عربی و لسان خارجی و تاریخ و جغرافیه تربیت مامورین معارف ومطبوعات مدققان ادبی ثقافتی وفرهنگی مملکت میباشد .

مدت تحصیل درین پوهنځی بعد از بکلوریا ۴ سال میباشد واز ابتداء بشعبات لسان و ادبیات پشتو لسان و ادبیات فارسی- لسان و ادبیات انگلیسی تاریخ جغرافیه انشقاق میدنیرد .

۵- پوهنځی شرعیات (سال تاسیس ۱۳۳۰)

منظور از تاسیس این پوهنځی تربیت عالمان اسلامی معلمین دینیات تدریسات ثانوی از تربیت قضات ومعلمین بسیستم جدید میباشد تا فارغ التحصیلان درعین حال که معلوم اسلامی و متداول اختصاص پیدا می نمایند معلومات عصری و جدید رانیز فرا گیرند وعین تحول را که افغانستان در حقوق دیگر می پیماید درین رشته نیز بپیماید .

محصلین درین پوهنځی بعد از فراغ مدرسه علوم شرعیه پذیرفته میشوند و تحصیل درین پوهنځی ۴ سال دوام میکند .

۶- پوهنځی انجینیری و زراعت (سال تاسیس ۱۳۳۵)

غرض از تاسیس این پوهنځی تربیت انجینران لایق ومتخصصین فعال در رشته های مهندسی وفنی از یکطرف وشعبات زراعتی وصنایع زراعتی از جانب دیگر میباشد . در رشته اول فارغان بکلوریا وتخنیک ثانوی شامل میشوند ودرشق زراعت فارغان التحصیلان بشوونځی زراعت تحت تربیت گرفته میشوند .

مدت تحصیل درین پوهنځی ۴ سال را دربر میگيرد وازابتداء برد وشعبه انجینیری وزارت منقسم میشود ودر هر کدام اذین دوشعبه تعلیمات در دوسال اول شکل عمومی راداشته وتدریس اساسات دوشعبه فوق را احتواء میکند وبعد از سال سوم شعبات اختصاص نظر به احتیاجات افغانستان درهر دو رشته بمیان می آید .

۷- پوهنځی اقتصاد (سال تاسیس ۱۳۳۶)

غرض از تاسیس این پوهنځی تربیت مامورین وهتخصصان تربیت عالی تر در رشته های اقتصادی- مالی وتجارتی است درین پوهنځی شرط شمول داشتن بکلوریا میباشد . مدت تحصیل ۴ سال را دربر میگيرد . در دوسال اول آن بجز از رشته احصائیه محصلین عین پروگرام عمومی پوهنځی حقوق راقعوب مینمایند در دوسال اخیر محصلین بسه شعبه اختصاصی منقسم میگردد که عبارت اند از شعبه اقتصادی- شعبه مالی شعبه تجارتی البته باشعبه احصائیه که در سال اول تشکیل میشود دارای ۴ شعبه میباشد . امکان تحصیل

بعد از سال چهارم برای اجزاء درجات بلند تر علمی نیز درین پوهنځی در نظر گرفته شده است .

۸ - موسسه تعلیم و تربیه (سال تا سیس ۱۳۳۴)

موسسه تعلیم و تربیه که چند سال پیش تحت اثر وزارت معارف تاسیس یافته بود از سال ۱۳۳۶ بعد در زمره شعبات یو هنتون کابل داخل گردید.

این موسسه بحیث یک موسسه تحقیق و تدقیق برای یافتن راه های بهتر تطبیقی در دارالمعلمین و مکاتب کسار میکند معلمین و مفتشین را توسط کورسها و جرگه های تعلیمی و سیمینارها تربیت نموده پروگرام های جدید را در مکاتب تجربی تحت تجربت قرار میدهد و در اصلاح پروگرام ها با وزارت معارف معاونت می کند و هم در تدریس مضامین تربیتی و اصول تدریس در پوهنځی های ادبیات و سیانس سهم دارد برای تعلیم عالی نسوان عجله سه پوهنځی وجود دارد پوهنځی ادبیات. پوهنځی سیانس سال تاسیس (۱۳۲۶) و پوهنځی طب نسوان سال تاسیس (۱۳۳۶) در دو پوهنځی اول دختران بعد از تکمیل تحصیل بکلوریا شامل میشوند و ۴ سال را به تحصیل سپری می نمایند .

غرض از تاسیس این دو پوهنځی عجله تربیت معامات در مکاتب ثانوی نسوان و دادن معلومات عمومی بسویه عالی برای زنهای کشور میباشد. پوهنځی نسوان عین مرام پوهنځی طبی ذکور را برای نسوان تعقیب مینماید و مدت و شرایط آن نیز عین شرایط و مدت میباشد .

اینک برای مزید معلومات تعداد لیسانسه های پوهنځی ها از بدو تاسیس نظر بسال ارائه میگردد و هم تمداد محصلین افغانی که در ده سال اخیر بخارج اعزام شده اند نظر بممکنیت تقدیم میشود.

فارع التحصیلان پوهنځی

۱۳۱۷ - ۱۳۳۶

سال	طب	حقوق و علوم سیاسی	سیانس	ادبیات	نسوان	شعبات
۱۳۱۱	۱۳۱۷	۱۳۱۷	۱۳۲۰	۱۳۲۳	۱۳۲۶	۱۳۳۰
۱۳۱۷	۸					
۱۳۱۸						
۱۳۱۹	۷					
۱۳۲۰	۸	۱۶				
۱۳۲۱	۱۴	۶				
۱۳۲۴	۱۰					
۱۳۲۳	۸					
۱۳۲۴	۸	۷				
۱۳۲۵	۷	۶	۹			
۱۳۲۶	۷	۱۳	۱۳			
۱۳۲۷	۱۸	۱۱	۱۵	۲		
۱۳۲۸	۱۹	۱۶	۹	۷		
۱۳۲۹	۱	۱۹	۹	۹		
۱۳۳۰	۴	۲۸	۸	۱۹	۱۸	
۱۳۳۱	۱۲	۲۵	۱۲	۱۴	۷	

۱۳۳۲	۱۳	۳۶	۱۳	۲۰	۶
۱۳۳۳	۱۲	۱۶	۷	۲۳	۵
۱۳۳۴	۱۲	۲۲	۱۲	۲۵	۱۰
۱۳۳۵	۳۲	۴۴	۱۵	۱۵	۲۷
۱۳۳۶	۲۴	۳۰	۲۱	۱۳	۱۵
۳۳۵	۲۹۵	۱۴۳	۱۴۸	۶۶	۹۹

اعزای م محصلین افغانی بخارج در ده سال اخیر
۱۳۲۵ - ۱۳۳۵

سال	۱۳۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶ جمع کل
استراليا	۰	۰	۰	۰	۳	۱	۳	۳	۰	۰	۰	۸
مصر	۰	۰	۲	۰	۰	۳	۴	۰	۰	۰	۰	۸
فرانسه	۰	۷	۰	۱۱	۵	۶	۷	۵	۶	۳	۰	۵۲
المان غربی	۰	۰	۵	۱	۱۸	۱۵	۲۵	۵	۶	۲۴	۰	۱۰۲
هند	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۰	۰	۰	۸	۰	۱۰
ایران	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱
پاکستان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۳
سویس	۷	۱۶	۱۱	۱	۴	۲	۳	۱	۱	۱	۰	۴۷
برتانیه	۰	۲	۵	۰	۳	۹	۶	۲	۱	۰	۲	۳۰
اتازونی	۳	۲۵	۱۰	۲۴	۱۶	۱۲	۱۲	۳	۲۲	۹	۱۴۱	

بر علاوه سه محصل در ایتالیا و ۲ در ترکیه فرستاده شده اند درین صورت تعداد آن به ۴۰۷ بالغ می شود .

تعداد داخلة متعلمین و متعلمات مکاتب مختلف افغانستان در سه سال اخیر !

سنوات	دوره دهاتی	دوره ابتدائی	دوره متوسطه	دوره ثانوی
	ذکور	اناث	ذکور	اناث
۱۳۳۴	۱۴۹۷۸	—	۸۷۶۳۵	۹۰۳۶
۱۳۳۵	۱۶۴۲۱	—	۸۹۶۶۰	۱۰۰۱۲
۱۳۳۶	۲۱۷۴۴	۱۵۳	۹۶۱۷۳	۱۱۰۰۸
	مکاتب مسلکی	فاکولته ها	مجموعه عمومی	
۱۳۳۴	۲۹۵۳	۷۵۸	۱۲۱۹۰	
۱۳۳۵	۳۴۵۱	۸۷۴	۱۲۶۰۹۲	
۱۳۳۶	۴۹۳۹	۹۵۳	۱۴۱۵۳۶	

تعداد معلمین در سه سال اخیر

سنوات	مکاتب ابتدائی دهاتی	متوسط ها و لیسه ها	مکاتب مسلکی	مجموعه
۱۳۳۴	۳۰۱۱	۵۶۶	۳۱۶	۳۸۹۳
۱۳۳۵	۳۱۱۷	۵۴۹	۳۲۰	۳۹۸۶
۱۳۳۶	۳۱۷۰	۷۶۳	۳۵۵	۴۲۸۸

دارالتالیف شمس‌النهار و جنبش مدنی عصر امیر شیرعلی خان عمر کو تاهی داشت فطرت ادبی که پس از سقوط تیمور بهادست دادویکی دوبار در دور هو تکیها و باز عصر امیر شیر علی خان ستارگان فضل و ادب خوش بدرخشید. ولی دولت مستعجل بود تا سال ۱۳۱۹ قمری ادامه یافت در عهد پادشاهی امیر حبیب الله خان شهید ۱۸ سال سلطنت وی که از ناحیت جنگهای خارجی و داخلی قرین آرا مش بود فرصت برای نهضت ادبی و علمی دست داد: دولیسه ملکی و عسکری در کابل بنام مدرسه حبیبیه و حریبه تاسیس گشت. روزنامه معروف سراج الاخبار بنویسندگی محدود طریزی بابتشار آغاز نمود و چاپخانه سنگی و حرفی و زنگو گرافی بکا بل آمد و یک جنبش فکری و ادبی و روح استقلال خواهی پدید گشت مدرسه حبیبیه یکی از مدارسی بود که نظام درس بکلی بصورت عصری در آن ادامه داشت.

بعلا وءادبیات و قرآن کریم و علوم دینی جغرافیا، تاریخ، ریاضیات، شیمی و فزیک و زبانها بعلاوه زبان فارسی که وسیله تدریس هم بود از زبانهای خارجه اردو و انگلیسی هم تدریس میشد. یکبار هم زبان پشتو را در نصاب این مکتب برای نخستین بار داخل کردند معلمان از فاضلان و عالمان درجه اول مملکت بود در علوم عصری معلمان هندی تدریس میکردند. برای پیشبرد نظام و امور درسی درین مدرسه دارالتالیفی هم تاسیس گشت و بنام دارالتالیف حبیبیه موسوم بود که بر اساس مقررات نصاب کتابهای درسی در رشته های مختلف تهیه کنند همان بود که در ادبیات، صرف و نحو، قرائت فارسی، حساب، دنیات، جغرفیا، تاریخ و سایر علوم کتابهای تالیف شد و قسمتی در داخل کشور بیشتر آن در هند وستان بچاپ سنگی رسید. در سال ۱۳۳۷ قمری (۱۲۹۸ شمسی) بو سیله جنگ سوم افغان و انگلیس استقلال سیاسی افغانستان دوباره تامین شد. دولت جدید در کشور تشکیل ویس از اعلان استقلال و آزادی مملکت برای پذیرفتن تمدن جدید عالم حاضر گشت. معارف جدید در شهرهای کشور قبول و راه ارتباط باندنای متریقی افتتاح گردید و باینصورت یک نهضت نوعلمی و ادبی پدید آمده باندنای متمدن پیمانها، معاملات و روابط صورت گرفت ارتباط فرهنگی با جهان متر اید شد.

معلمان جوان برای تحصیل بفرانسه، آلمان و ترکیه فرستاده شدند. بوسایل مختلف مخصوصاً ارسال هیاتهای فرهنگی، نشرات، محصلان و نمایندگان سیاسی افغانستان بسایر مملکتهامعرفی و شنا ساندند شد خلاصه یکنوع تعمیم و توسعه معارف و مدارس پدید آمد که این بجای خود سبب شد تا معارف عام گردد. چون مدارس و مکاتب زیاد شد اینهمه مدارس و مکاتب کتاب زیادی ضرورت داشت بناء دارالتالیف حبیبیه را بوزارت معارف انتقال داده اشخاص صاحب علم فضل و دانش معلمان و استادان مدارس را بر آن گماشتند امروز دارالتالیف بشکل یک ریاست در تشکیلات و وزارت معارف موجود است که علاوه بر تالیف کتب درسی بتالیف و ترجمه کتب عام المنفعه میپردازد تا برای مدارس در رشته های مختلف از ادبیات تاریخ گرفته تا جغرافیا ریاضیات ساینس کتب تهیه نموده و همچنان برای مطالعه ذوقمندان کتب مفید در علوم اجتماعی و سایر علوم آماده کنند.

طوریکه دیدیم معارف مملکت دریندور بصورت بسا بقه ای بسط و تعمیم یافته. تعداد مکاتب ابتدای دهاتی مکاتب مسلکی و تخنیکی و دار المعلمینها و مدارس متوسط و ثانوی در مرکز و ولایات روز بروز زیاد شده میرود ریاستهای تدریسات و وزارت معارف در تجدید نظر و تعدیل و اصلاح و اداره مدارس مملکت منہمک بوده ریاست دارالتالیف در تهیه و تدوین کتب درسی در هر رشته بهردو زبان معمول مملکت و طبعم آنها در مطبعه های مختلف متوجه است. گذشته از آن نشرات مو قوته نیز دارد.

از جمله یکی مجله عرفان است که پس از چند سال تعطیل از سال ۱۳۲۹ دو باره بنشرین داختم
تا معلمان متعلمان را تنویر کند و ۱۳۳۶ سال بیست و یکم انتشار آنست بعلاوه اخبار عرفانسی
متضمن خبرهای فرهنگی معارف از پنجاه است بصورت بولتن نشر میشود و مجله پوهنه نشریستوی عرفان است
که هر سه ماه منتشر میگردد.

طبع کتب درسی از چند سال باینطرف بنابر محدود بودن مطبعه معارف از نا حیت تجدید طبع
و کمبود کتب درسی دچار مشکلات بودیم و بموقع معین کتب درسی بدسترس طلاب رسیده نمیتوانست
در سال گذشته کتب دوره ابتدایی ذریعه موسسه طباعتی فرانکلن در تهران بصحافت خیلی خوب طبع شده
و تعداد هزارها بدسترس استفا ده طلاب گذاشته شده است.

موزیم: موزیم کابل در سنه ۱۲۹۷ هجری شمسی در عمارت باغ بالا که در شش کیلومتری غرب کابل
واقع است افتتاح گردید در سنه ۱۳۰۳ از آنجا در داخل ارگ شاهی در کوتی باغچه انتقال یافت
در سنه ۱۳۰۹ در یکی از عمارات قشنگ دارالامان در ده کیلومتری جنوب غرب کابل واقع است
نقل داده شد چون اشیای موزیم کابل هر روز با افزایش میباشد و عمارت سابقه گنجایش آن را نداشت
بنا بران در سنه ۱۳۳۳ یک عمارت دیگر دارالامان بآن مربوط گردید و علاوه بران در سنه ۱۳۳۵
تهداب یک عمارت الحاقیه دیگر بطرف شمال عمارت اولی موزیم کابل بنا نهاده شده و فعلاً تحت تعمیر است.
در اوایل اشیاء موزیم کابل را تنها کلکسیونهای شخصی شاهان افغانستان محتویات صنایع و خانه جنسی
از قبیل کتب قلمی زره خود اسلحه البسه ملی ظروف و مسکوکات و غیره تشکیل میداد اما در سال ۱۳۰۰ هجری
مطابق ۱۹۲۲ پس از آنکه قرارداد حفريات با فرانسویها منعقد شد و وضعیت محتویات موزه کابل
نظر باشیاء منکشفه ذریعه حفريات تغییر خورد چه فرانسویها از تاریخ عقد قرارداد ببعد در نقاط مختلف افغانستان
مانند هده اطراف دور و نزدیک کابل کاپیسو و نواحی آن (بگرام و یا توات) فند قستان بامیان بلخ
قندوز اشکر گاه حفريات نموده و آثار صنایع گریک و بودیک را بیشتر منکشف و بموزیم کابل نقل دادند
حفريات هیأت مذکور فعلاً مندیگ و سرخکوتل دوام دارد در سنه ۱۳۲۸ قرارداد با موزه تاریخ طبیعی امریکا
منعقد و در نتیجه حفريات هیأت مذکور از حوالی قندهار آثار ۳۰۰۰ سال ق م ظاهر و بکابل و موزیم منتقل گردید.
در سنه ۱۳۳۳ قرار داد جدا گانه با موزه دارالفنون پینساوانیا عقد گردید در اثر حفريات هیأت حفاری
پینسلوانیا از قندوز بقایای صنعت گریک و بودیک و از قریه کمرشوا هده عصر قدیم حجر ۲۰۰ سال قبل بدست آمده
اشیاء منکشفه طبق قرارداد بموزیم کابل تحویل داده شد.

با لآخره قراردادی با هیأت حفريات ایطالی منعقد گردید هیأت مذکور از سنه ۱۳۳۶ باینطرف
در غزنی مشغول حفريات گردیده اند و تا حال اشیاء قیمت بها دوره اسلامی مانند اشیاء اسلامی
منکشف اشکر گاه بدست آمده است و هنوز حفريات ایطالیوینا در غزنی ادامه دارد.

موزیم کابل برعلاوه حفريات دریشظوف چهل سال فعالیتهای دیگری از قبیل تاسیس کتابخانه
موزه اتننوگرافی حفاظت آثار باستانی ترمیم کاری اشیاء تاریخی تربیت اشخاص علمی و فنی نیز
نموده است چنانچه در سنه ۱۳۳۳ کتابخانه موزیم و در سنه ۱۳۲۰ موزیم اتننوگرافی را تاسیس
نمود و نیز برای حفاظت آثار باستانی داخل اقدامات گردید از آنجمله تاق بست و هیکل ۳۵
متری بودای بامیان را تحت ترمیم قرار داد در سنه ۱۳۱۹ موسیو هملن فرانسوی را بقرض مرمت
کاری اشیاء داخل موزیم استخدام کرد نامبرده آثار عا جی بگرام و تیکری تپه مرجان شهر
غملغه و غیره را ترمیم نمود.

در سنه ١٣٣٣ یکنفر انجلی نام ایطا لوی را با این غرض استخدام نمود . نامبر ده مجسمه های عاجی و بعضی از مجسمه های فند قستان و غیره را ترمیم نمود در سنه ١٣٣٦ آقای رئیف حافظ مرمت کار جمهوریت متحده عربیه از طرف یونسکو بغرض ترمیم و مرمت کاری اشیاء تاریخی بموزیم کابل فرستاده شد . وی اشیای مذکور را تحت ترمیم قرار داده است . موزیم کابل برای اینکه در آینده ترمیم کار داخل داشته باشد چند تن از فارغ التحصیلان مکاتب را بحیث اسبستان با وی گماشته است تا در تحت اثر آن در اتوبه مرمت کاری جدیدالتاسیس موزیم کار کنند .

بمقصد اینکه اشخاص فنی تربیت کنند چند تن از لیسانس های ادبیات را بحیث اسبستان با هیات حفاری گماشته است . برای اینکه در امور موزیمداری نیز اشخاص علمی داشته باشد چند تن از لیسانس های مذکور را در تحت اثر مشاور خارجی موزیم و نمایندگان یونسکو بطور اسبستان مقرر نموده است تا از یکطرف گنلوک علمی موزیم را ترتیب دهند و از طرف دیگر در امور موزیم داری از قبیل کتب شناسی . سکه شناسی . تیمکشناسی و غیره اشخاص علمی بار آیند . رویهم رفته موزیم کابل در ظرف چهل سال اشیاء قیمتی بها تاریخی و باستانی را گرد هم جمع نموده و بحیث یک کانون فرهنگی . هنری . باستانی . تاریخی مملکت مقام عالی را در قطار سایر موزیمهای دنیا حایز گردیده است درین اواخر مبلغ دوازده هزار دالر و پنجاه هزار افغانی برای ترتیب و اطاق نمونه تخصیص داده شده تا با اصول عصری بمشوره و همکاری اعضاء یونسکو ترتیب گردد .

۸- انجمنها : انجمن ادبی کابل که در سال ١٣٠٩ تاسیس شده بود بدو سه انجمن تجزیه شد . شعبه ببتوی آن بنام پښتو و لهه درآمده دارای تشکیلات وسیعی گشت همچنین شعبه تاریخ آن بصورت انجمن تاریخ درآمد . هیاتهای حفاریات خارجی مخصوصاً فرانسویان طرز تحقیقات جدید علوم تاریخی را ضمن نشر رساله های شان که ترجمه شد بمردم آموختند . بوسیله این حفاریات و رساله ها بیکه در نتیجه آن ترجمه و نگاشته شد دوره های قبل از اسلام تاریخ افغانستان را در دو جلد در هزار صفحه تکمیل کردند و دوره های پس از اسلام تا سلطنت غزنویان تمام شده بقیه زیر کار است . انجمن تاریخ ماهانه مجله ای بنام آریانا قدیمترین نام تاریخی کشور افغانستان نشر میکند که متضمن تحقیقات و تتبعات نودر تاریخ و ادبیات معاصر و باستانی افغانستان است . گذشته از مجله آریانا . مجله افغانستان - بزبانهای انگلیسی و فرانسوی هر سه ماه نشر میشود . بعلاوه این انجمن نشریات دیگری هم در تاریخ و ادبیات افغانستان دارد که بتعداد کافی نشر و پخش شده است و از مهمترین آنها ذکر میکنیم :

تاریخ افغانستان در دوره های قدیم جلد اول و دوم (از قدیمترین دوره ها تا ظهور اسلام) . دور صفاریان ، دور سامانیان ، سلطنت غزنویان ، افغانستان در قرن نهم ، نوای معارک ، پرده نیشان سخنگو ، پادشاهان متاخر ، واقعات شاه شجاع .

انجمن دایرة المعارف نیز که از عمرش بیش از چهارده سال نمیگذرد باستناد دایرة المعارفهای بزرگ و شهردنیادر نگارش دایرة المعارفی برای افغانستان مشغول است که بنام آریانا موسوم میباشد .

آریانا دایرة المعارف بدو زبان پښتو و فارسی نشر میشود که تا حال در حدود دوهزار و ششصد صفحه از هر کدام بنشریه های مستقل از چاپ برآمده است . گذشته ازین قاموس اعلام بزرگ جغرافیایی افغانستان . قاموس اعلام کوچک جغرافیایی افغانستان و کتابی مستقل در باره افغانستان حاوی طبقات الارض ، تاریخ ، جغرافیا ، تاریخ ادبیات ، تاریخ معارف ، سکه شناسی و .... بهر دو زبان معمول کشور (دری و پښتو) منتشر نموده است . مقالات آن از طرف متخصصان فن نگاشته یا ترجمه میشود .

٩ پښتو ټولنه:

پښتو ټولنه يک موسسه علمي وادبي است که ٢١ سال قبل برای احيا و ارتقای زبان پښتو تاسيس و اساس آن در حقيقت از انجمن ادبي و انجمن پښتو بنا یافته است. انجمن ادبي از جانب اعلیٰ حضرت محمد نادر شاه شهيد در مرکز کابل و انجمن پښتو در ولايت قندهار تاسيس گرديد ه است. سپس این دو انجمن علمي وادبي در ١٣١٦ بنام پښتو ټولنه بصورت يک انجمن واحدی در آمد که رئيس افتخاری آن بنا غلي سردار محمد نعيم وزير معارف آنوقت بود. چينکه در سال ١٣١٨ در تشکيلات حکومت رياست مستقل مطبوعات جديده ا بميدان آمد انجمن مذکور به آن مرکز يک ديد تخميناً ١٩ سال تحت سایه آن رياست باجراي امور محوله پرداخت و بعنوان يک مديريت عمومي برای انکشاف زبان پښتو زحمت بسزاي کشيد آثار گوناگون راجع و نشر نمود. که تعداد نشرات عمومي آن از بدو تا سيس تا حال به ١٣٦ کتاب بالغ گرديد ه در سال ١٣٣٣ از روی اسانسانه جداگانه که حاوی ٥٦ ماده بود بتصويب مجلس عالي وزراء و صحنه حضور ملوکانه رسيد ه انجمن مذکور مثل انجمن تاريخ و آريانا دايرة المعارف بحيث لمتد شناخته شد و در اثر ير و گرام معين پيشرفت خوبی در امور مسلکی نصيب آن گرديد در ١٣٣٥ اين انجمن چون سايرانجمنها از مطبوعات منفک و بوزارت معارف ملحق گرديد در ١٣٣٦ از روی لايحه جداگانه که بتصويب مجلس عالي وزراء و منظوري ذات شاهانه رسيد ه پښتو ټولنه بحيث اکادمي مانند يوهنتون افغانستان صاحب امتياز درجات ششگانه علمي و مسلکی ذيل گرديد:

١ - خير و نسکی محقق درجه ٦

٢ - خير نيار » » ٥

٣ - خير غل » » ٤

٤ - خير نوال » » ٣

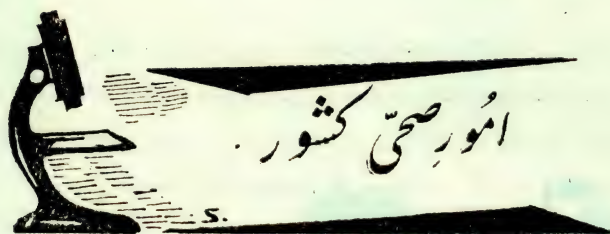
٥ - خير ندوی » » ٢

٦ - خير نبال » » ١

مجله کابل مجله مصور ادبي . لسانی واجتماعی پانزده روزه است ماهانه دومرتبه از طرف این انجمن نشر میشود وقتاً فوقتاً بتعداد ٨٥٠ شماره در پنجاه صفحه نشر گرديد ه است. انجمن موصوف علاوه بر نشرات عادی خود کتب مفیدی را نیز نشر کرده است که خیلی طرف استفا ده محیط واقع شده است

اضح است که رسیدن بار تقا و موفقیت در ساحه‌های مختلف حیاتی در هر جامعه بیک سان میسر نشده منوط به عوامل و متکی به مقتضیات جداگانه است. ولی روی هم رفته در تمام جوامع افراد در توصل با سایش و دست یافتن به زندگی آرام و مرفه نیازمند سعی و پشتکارند که این اصل مهم می‌تواند در رسیدن به غایه و هدف عالی انسانی ما را راهنمایی کرده و بینش‌آفرینی بخشد.

چنانچه تمدن حاصله امروزی اساس تہداب گذاری‌های متین تدبیر و سعی کسانست که ترقی و تعالی دنیا را از عینک آینده دیده، شب و روز مشغول اختراع و تهیه وسائل استراحت عالم بشری بوده‌اند که ما هم اکنون در آستانه نتیجه سعی و زحمت آنان قرار داریم و ثمر مجاهدات شان را در راه رفاه و آرامش بشر مشاهده میکنیم. طبابت امروزی که بشکل فعلیه دیده میشود نیز نتیجه تجارب و زحمات صدها ساله علما متخصصین و پروفیسوران بزرگ دنیا بوده که امروز توانسته است بشر را از چنگ بسی مصایب و امراض رهایی و مصونیت بخشد.

با کشف مکروب و میکروسکوب تحول جدیدی در تدایوی بیماری‌های مجهول و عملیات‌های بزرگ رونما گردید و هزاران کتب طبی محصول فکر و دماغ بشر بوجود آمد. اما بد بختانه نظر به بعضی معاذیر اقلیمه سیاسی و غیره باین شق مهم حیاتی تا چهل و پنج سال قبل مردم ما معرفت و آشنایی نداشته معالجه و تدایوی مریشان بدست طبیبان یونانی بود که این نوع طبابت از نگاه طب عصری، مخصوصاً طب وقایوی مورد انتقاد است.

طب عصری برای بار نخست در عهد سلطنت امیر حبیب‌الله خان شهید در افغانستان راه یافته اما عمومیت نداشت همچنان از نظر طب وقایوی قدم‌های درین وقت برداشته شده است که باختصار از آن صحبت میشود.

۱- شهر کابل چون فاقد منبع آب رسانی بود و مردم از آب دریاها و جویها و چاه‌ها استفاده میکردند، امراض معدوی و امعانی خیلی زیاد و امراض وبائی استیلانی کثیر دیده میشد روی این مفلوره درک در دیده بود که سبب مرض همین آبهای غیر صحتی دریاها و جویها است که مردم استعمال مینمایند لذا آب بغمان مستقیم ذریعه تبادل آورده شد و از ذخیره حوض‌ده افغانان ب قسمت‌های شهر کابل توزیع گردید که این بذات خود در صحت مردم مفید و موثر ثابت شد و تا حال از آن استفاده نمیکرد.

۲- تنويريكي از مسائل مهم صحتي بود كه بواسطه آن از امراض چشم وسينه (كه از استعمال چراغهاي تيلي وغيره متضرر ميشد) جلوگیری بعمل آمد باین اساس فابريكه جيل السراج تعمير و تاسيس گرديد و در محل استفاده قرار گرفت.

۳- باغهاي عمومي وميدانهاي بازی وسپورت كه در حيات صحتي واجتماعي مردم تأثير مثبت دارد، احداث گرديد پيشرفت هاي مزیدی كه در امور لشكري وكشوري معارف وسایر رشته هاي حياتي در عهد امانيه صورت گرفت به تناسب آن احتیاجات صحتي نیز زياد گرديد و مجبوريت انكشاف طبابت احساس شد اما از خود وطن دكتوری وجود نداشت بنابراین يك دسته اطباء هندی و تركي استخدام گرديد و يك شفاخانه بزرگ برای مريضان عسكری و ملكي در قلعه محمودخان اعمار گرديد (شفاخانه وزارت دفاع ملي) و در عين زمان يك شفاخانه ديدير مخصوص اناث در قلعه باقرخان تعمير و مورد استفاده مردم قرار گرفت شفاخانه پل محمود خان مصروف خدمت صحتي مريضان بوده و عمليات جراحی نیز در اين شفاخانه اجرا ميگرديد از نظر طب وقايوی واكسين ضد چيچك هم ب مردم تطبيق ميشد يك تعداد طلاب افغاني تحت نظر متخصصين مذکور ب عيث جراح، داکتر، دوا ساز وغيره تربيه گرديد و کورسی نیز برای تربيه معاونين دکتور دایر بود.

همچنان يك دواخانه عمومي در حصار معاینه خانه مرکزی امر رزی موجود بود برای تحصیل در رشته طب يك عده طلاب بخارج فرستاده شد تا تعلیمات عالي را فرا گیرند در دوره انقلاب افغانستان بدبختانه تمام آن نهادها از هم ياشيده شد و اکثر آن دکتوران به اوطان خود باز گشتند و امور صحتي انكشاف نکرده، ولي در عهد سلطنت اعلیحضرت نادر شاه شهيد، طبق دیگر اساسات و بناهای وطن وضع صحتي مملکت بصورت اساسي مطالعه و بنيان گذاشته شد و در تاسيس مؤسسات صحتي، عرفاني واجتماعي توجه محسوسي بعمل آمد چون بانكشاف وضع صحتي مملکت احتیاج و نیاز مندی بیشتر حس ميگرديد تاسيس شعبات صحتي در جمله دیگر تشديدات دولت روی دست گرفته شد.

يك عده طلاب برای تحصیل طب بخارج اعزام گرديد كه در آن جمله بياغلو داکتر عبدالظاهر ومحمد طاهر به امريدا وبياغلو محمد اسماعيل واورنگ زيب بلندن بياغلو، عبدالقيوم وصفر علي به پاریس فرستاده شد همچنان مدیریت صحتي وقت به افتتاح مكتب طبی كه در آن طلاب با اساس طب عصري تحت تعلیم و تربيه قرار گیرند، اقدام نمود چنانچه در سنه ۱۳۱۰ مكتب طبی افتتاح و يك عده طلاب از تمام مكاتب در آن جمع وبصورت ليله مشغول گرديدند

مصارف، غذا، لباس، كتب وغيره از طرف حكومت پرداخته ميشد مدیریت طبيه مملکت تا سنه ۱۳۱۱ به تشكيل مدیریت مستقل اجرای وظیفه می نمود وجلالتمآب محمد اكبر مدیر مستقل صحتي بودند ومجله ای بنام مجموعه صحتي به نگارندگی بناغلی رشید لطيفي نشر ميگرديد شفاخانه قلعه باقرخان بروی مريضان مردانه و زنانه باز بود و در آن سال مكتب كه يوندری، مكتب پرستاری، كورس قابلكی (در شفاخانه مستورات) افتتاح گرديد وهمه طلاب و طلبات مشغول تدریس و فرا گرفتن تعلیمات صحتي گرديدند از طرف دیگر يك شفاخانه كوچك در جوار شفاخانه قلعه باقرخان تاسيس گرديد كه مجازين از هر گوشه وكنار جمع وتحت تدای قرار می گرفت چون برای اين همه كار استخدام متخصصين ضروري بود، در استخدام متخصصين اقدامات لازمه بعمل آمد وبه تاسيس از نظريات نيك اعلیحضرت شهيد، همیشه توسعه اين شعبات در نظر بود همچنين هدايات قيمت دار از طرف حكومت در تاسيس شفاخانه ها در ولايات نیز ميرسيد كه آن نظريات وقتاً فوقتاً در معرض اجرا قرار ميگرفت درين سنه برای جلوگیری مرض خانمانسوز چيچك نیز اقدام شد يك كورس برای

تربیه آباءه کوبها دائر و بعضی شفاخانه‌های سیار برای ولایات آماده شد عمارت دارالامان در ۲۳ حوت ۱۳۱۰ برای دارالفنون افغانستان تخصیص داده شد در اول عقرب ۱۳۱۱ پوهنخی طبی کابل در قصر دلکشا از طرف اعلیحضرت شهید رسماً افتتاح شد اعلیحضرت شان بفکر افتتاح یک سنسنا توریسم برای بیماران مرض خانمان سوز سل افتتاح دند و عمارت آنرا از پول شخصی شان تهداب گذاری نمودند (عمارت مذکور در سه طبقه و برای گنجایش شصت نفر مریض نقشه گردیده بود) که تا امروز باین منظور در محل استفاده قرار گرفته است در سال (۱۳۱۲) چون امور صحتی مملکت انکشاف زیاد نموده و یک مدیریت مستقل واردات مختصر آن بوارسی امور پرداخته نمیتوانست مدیریت مستقل صحتیه بریاست مستقل صحتیه تبدیل گردید که بشاعلی محمد اکبر بحیث رئیس در رأس آن کار میکردند.

این ریاست بامشاورین صحتی و دیگر دوائر تقویه گردید از فعالیت و پیشرفتهای صحتی مملکت درین سنه همانا تکمیل شفاخانه رفقی سناتوریم بود که در ماه اسد (۱۳۱۲) از طرف اعلیحضرت شهید افتتاح گردید و سنگ تهداب شفاخانه ملکی علی آباد و سنسنا توریسم نسوان در دارالامان گذاشته شد که این خود برای انکشاف امور صحتیه مملکت قدمهای متین بشمار میرود. علاوه «برای وارد نمودن ادویه جدید تدابیر لازمه نیز بعمل آمد در سال (۱۳۱۳) بازهم نظر به پیشرفتهای امور صحتی به تاءسی از نظریات حکومت و منظوری مقام سلطنت ریاست مستقل صحتیه بوزارت صحتیه ترقی نمود و بناغای غلام یحیی بحیث وزیر صحتیه عزتقرر حاصل نمودند به اینصورت شعبات وزارت صحتیه نیز توسعه نموده و بعضی شعبات جدید تاءسیس گردید افتتاح مکتب دوا سازی در جمله کارهای خیلی برجسته این سنه میباشند. از طرف دیگر مرام اصلی امور صحتیه مملکت نسبت به فارغ التحصیلان مکتب طبی قابله ها و غیره برآورده گردید. یعنی اولین دسته فارغ التحصیلان شانزده نفری مکتب طبی و قابله ها موفق به اخذ شهادتنامه گردید. کار سناتوریم نسوان که قبلاً در دارالامان بناء یافته بود تمام گردیده و مورد استفاده گردید برای اینکه در هر گوشه و کنار مملکت از فیض تداوی هر فرد ذکور و اناث مستفید گردند در مرکز سه معاینه خانه، در بالا حصار، در شهر آراو در چند اول تاءسیس و شروع بکار نمود. در ولایات و حکومت های اعلی نیز تعمیر شفاخانه ها به پایه تکمیل رسیده و با سامان و لوازم مجهز و آماده کار گردید و فارغ التحصیلان مکتب طبی به صفت کفیل مدیریت های صحتیه مقرر گردیدند در همین سنه بعضی کتب درسی که پروفیسران تاءلیف نموده بودند تحت طبع گرفته شد و از جمله کتب امراض انتانی (درش صد صفحه) از طرف ربیع حکمت و کتاب عقلی و عصبی (نوزاد اشرف بنگین) کتاب امراض داخله (ربیع حکمت) کتابهای تشریح عظام، مفصل و عضلات (رفقی بیگ) کتاب کیمیای حیاتی (صاحب بیگ) و تشریح مرض (توفیق سناج) نیز از طبع خارج و به همه طلاب توزیع گردید. برای اساس و مراقبتهای اساسی دواخانه ها، اصولنامه ها، ترتیب و تدوین گردید. برای استفاده بیشتر مردم بعضی دواخانه های شخصی نیز افتتاح گردید در سنه (۱۳۱۴) برای واریسی از امور روز افزون وزارت صحتیه یک نفر معین نیز بوزارت صحتیه مقرر گردید. برای پیش برد امور تدریس و تجهیز شفاخانه ها در شقوق مختلف متخصصین لائق استخدام و در شعبات عقلی و عصبی، گوش و گلو، باکتریولوژی، دندان سازی شروع بکار نمودند برای اینکه امراض قابل وقایه با واکسین ها و سیرم ها بصورت کافی و به پیمان وسیع وقایه و محافظه گردند موسسهی بنام باکتریولوژی در دارالامان تاءسیس با سامان و لوازم مکفی مجهز گردیده که واکسین ها و سیروم ها برای وقایه و جلوگیری

از مراض کولرا (که همه ساله از آن تکليف وتلفات فوق العاده عايد ميگرديد) محرقه، چيچک، سگ ديوانه وغيره تحت نظارت استاد زهدي بيگ بمقدار کافي توليد ميگرديد. شفا خانه علي آباد به پايه تکميل رسيد و در نظر گرفته شد که چون شفاخانه ملکي قلعه باقر خان بآنجا نقل نمايند بايد يک يولي کلنيک براي مراجعه مريضان در خود مرکز ساخته شده تا مريضان در آنجا تداوي و مريضان قابل بستر به علي آباد نقل داده شوند. يکي از پيشرفتهاي مهم درين سال افتتاح يک دواخانه بزرگ بود تا بتواند هر نوع ادويه را بمقدار کافي در وقت احتياج بدسترس تمام مؤسسات صحي مملکت بگذارد. ومقدار ادويه کافي نيز ضرور ذخيره داشته باشد (ديپو عمومي کارته «۴» مرکز اداره اوبه مخد ره نير از طرف وزارت صحيه طبق اوامر مقامات صلاحيتدار داي رگرديد. درين سنه از اجرا آت مهم افتتاح شفا خانه علمي وعصبي در جوار شفا خانه رفقي سنا توريم ميباشد. علاوه بر کورسهاي قابله گي يک تعداد دايه هاي محيطي نيز جمع و درين رشته تربيت گرديدند. چون وظائف شفاخانه ها در ولايات، روز افزون شد ماموريتهاي صحيه به تشکيل مديريت منظور گرديد. در سال ۱۳۱۵ وزارت صحيه بغرض تنوير افکار عامه و مامورين صحي، علاوه بر مجله صحي به نشر يک مجله ماهانه اقدام و کنفرانسهاي صحي ۱۵ روزه را نيز داي ر نمود. همچنان بغرض آشنا ساختن مردم به اساسات صحي، يک دسته از متعلمات کورس قابله گي بر اي سه ماه تحت تربيه گرفته شده که بخانه ها رفته تعليمات صحي را بخانواده ها بيآموزند. در سال مذکور شفا خانه انمان، شفا خانه عقلي وعصبي، سنا توريم نسوان، کلنيک دندان، مستورات و ادويه فروشي مرکزي افتتاح گرديد.

براي مزيد معلومات اهل فن در مرکز وزارت يک کنه خانه بزرگ افتتاح شد. اصولنامه هاي دواخانه ها که قبلا ترتيب گرديده بود بعد صبحه حضور اعليحضرت همايوني مرعي الاجرا گرديد. براي تهيه آب مقطر - دستگايي در ديپوي ادويه نصب و شروع بکار کرد. کورس کمپوندي که مدتي به تعويق افتاده بود مجدداً، افتتاح گرديد. براي اعمار شفاخانه هاي عصري پول هنگفتي از طريق اعانه هابدست آمد و شفاخانه هاي اورزگان - قلات - يشت رود - بادغيسات - غورات - غوريان - سبزوار - شبرغان - بدخشان - کنر ها - ميمنه - پروان - لوگر - داي زنگي اساس گذاشته شد. که از آنجمله شفاخانه گرشک - بدخشان. اسمار افتتاح گرديد در سال (۱۳۱۶) شعبه واکسين سک ديوانه افتتاح گرديد فلمهاي صحي تهيه و براي تنوير اذهان مردم مجاناً نمايش داده ميشد. شفاخانه هاي مستورات در مزار شريف - قندهار - هرات به پول شخصي اعليحضرت معظم همايوني افتتاح گرديد. شفاخانه هاي داي زنگي - بادغيسات غورات - قلات - چخانسور - شبرغان - باپرسونل، سامان ولوازم صحي مجهز گرديد و شروع بکار نمود. شفاخانه شياردالي اندخوي از پول اعانه اهالي وبمساعدت وزارت صحيه افتتاح ويک دواخانه شخصي نيز در آنجا باز گرديد. پريوان توريم که براي اطفال عليل و مريضان دوره نقاهت از پول شخصي اعليحضرت منظور گرديد در سال ۱۳۱۷ باکمال رسيد. شفاخانه پروان نيز تکميل وبفعاليت آغاز نمود در مزار شريف عمارت شفاخانه ملکي از پول اعانه مردم کمک مامورين تاءسيس گرديد براي باز رسي از مريضان نقاط دور دست يک شفاخانه سيار با تمام سامان ولوازم آن در مرکز داي رگرديد تادر اوقات لزوم بهر نقطه مملکت رسيده بتواند.

دستگاه اکسر يز که يکي از شعبات مهم طب ميباشد تقويه وبه توريد دستگايي ديگر اقدام شد. و در کتون به پول شخصي عليا حضرت ملکه معظمه شروع بکار نمود براي تعليمات امراض اطفال يک پرو فيسر استخدام و براي تداوي آنان يک تعداد بستره در شفاخانه هاي مرکز تخصيص داده شد.

در سن سینه یکصد و سه کتورانی از یو هنجی طب فارغ و داخل ستاژ گردیدند .
متعلمین و متعلمات کورس قابلیتگی، کورس کمپو ندی، کورس پرستاری نیز به اخذشهاد تنامه ها
مؤفق گردیدند .

دوره دیگر متعلمین مکتب طبی ستاژ خود را تکمیل کردند . یک شفاخانه جدید در غور، افتتاح گردید
و شفاخانه علی آباد که اساس آن در عهد اعلیحضرت شهید گذاشته شده بود در عهد اعلیحضرت معظم
همایونی از طرف مرحوم سردار محمد هاشم خان (صدراعظم اسبق) افتتاح گردید کورس دند انسازی
مردانه و زنانه نیز افتتاح شد . معاینه خانه چمن شهر آواو چند اول به بنادوالی کابل سپرده شد .

شفاخانه مستورات قندهار که قبلا بنا گردیده بود تکمیل و شروع بکار نمود همچنین شفاخانه
عصری میمنه شروع به ساختمان گردید و دوا دویه فروشی تازه نیز افتتاح شد .
در سال ۱۳۱۸ شعبه اکسریز افتتاح و دستگاه جدید نصب گردید .

در قندوز و بغلان نیز دوشفاخانه افتتاح گردید دواخانه عمومی بنام دیپوی عمومی ادویه ازدیگر
شعبات جدا شعبه اسیرت، آب مقطرد و دوا فرشی های حکومتی همه به آن مربوط گردید .

در سال ۱۳۱۹ شاغالی غلام یحیی دوباره بوزارت صحتیه مقرر گردید و تشکیلات وزارت صحتیه
وسعت یافت شفاخانه چخانسور و ارزگان افتتاح گردید و شروع بکار کرد .

برای جلو گیری و تجرید جذامی ها، دهکده های در سرخ آب لوگر تعیین و به تهیه احصائیه آنها
از تمام مملکت اقدام گردید برای امراض عقلی و عصبی عمارت جدیدی در علی آباد تاسیس گردید .
تعمیر شفاخانه های مستورات مزار شریف، مستورات کابل معاینه خانه مرکزی کابل، دیپوی
عمومی ادویه، معاینه خانه مزار شریف قندهار، شفاخانه های حکومت کلان بغلان لغمان و کنسر
ها منظور گردید .

نسبت به ضرورت در بستر های شفاخانه عقلی و عصبی و بستر های لوکس شفاخانه ملکی و مستورات
و بستر های مجلس تزیید بعمل آمد .

علیه مرض خانمان سوز ملاریا که به نیروی جسمی - اقتصادی - صحتی ماصدمه بزرگ وارد کرده
بود اقدام بعمل آمد و بعد از غور و مذاقه برای اقدامات اساسی آن اولین مجلس مرکب از رؤسای
وزارت صحتیه، فواید عامه، وزارت اقتصاد، در وزارت اقتصاد صورت گرفت و برای خشک کردن باطلاق
های سمت شمال هیأتی اعزام گردید تا سروی اولیه خود را بوزارت صحتیه و فواید عامه تقدیم بدارند .
درین سال برای احصائیه امراض ووفیات اقدامات لازم بعمل آمد و اصولنامه صرفیات ادویه تدوین گردید
تعمیر شفاخانه مستورات تکمیل و مریضان بآنجا نقل داده شد یک عده از دکتوران که در سال ۱۳۱۰ به
خارج رفته بودند واپس بوطن عودت نمودند .

در سنه ۱۳۲۰ در بعضی نقاط مملکت شفاخانه های ثابت دیگر تاسیس و در بعضی جاها شفاخانه های
سیار آماده گردید . (شفاخانه ملکی حکومت کلان بلخ، شفاخانه سیار مزار شریف، معاینه خانه ثابت ایبک
معاینه خانه سیار قطغن و بدخشان، معاینه خانه سیار هرات معاینه خانه ثابت شیندند، غوریان، میمنه حکومت
کلان خوست، شفاخانه حکومت کلان شنوار، کلینک و بستری شفاخانه حکومت کلان تالقان، شفاخانه
عقلی و عصبی نسوان نیز تعمیر و بفعالت آغاز نمود .

مجادله ملاریا درین سنه حسب پروگرام انکشاف نمود و نسبت بسالهای قبل ۷۵ فیصد در مبتلایان
مرض ملاریا تخفیف بعمل آمد .

درفعالیت مجادلوی علیه کول را که همیشه از طریق پاکستان بوطن ماراه میابد به (۱۶۲۲۸۰) نفر و اکسین ضد کول را تطبیق و مرض بعد از تولید تلفات خیلی کم خاتمه یافت .
 کارد پیوی عمومی ادویه کارته تکمیل و بحیت گدام عمومی مورد استفاده قرار یافت .
 در ماه میزان و عقرب چون در ننگر هارملاریا کسب شد نمود یک هیئت بامقدار کافی ادویه بآنصوب ارسال گردید . برای مجادله چیچک درین سال (۱۸۰۰۰) نفر خال کوبی گردید .

برای بازرسی از مریضان دندان ، معاینه خانه های مجانی دندان در معارف و مستورات نیز تأسیس گردید در سال ۱۳۲۱ شعبه و اکسین برای بدست آوردن و اکسین ضد حمای لکه دار فعالیت نمود ، اما موفق نگردید و لوی یک مقدار کافی و اکسین مذکور را از امریکا وارد کرد . در حصه جذامی ها که قبلا تشکیل د هکده اقدام شده بود ، باساس نظریه متخصصین فیصله گردید تاجذامی ها در خانه های شان تجرید گردند .

دواخانه های شخصی سینا ، و رنا ، افتتاح گردید . برای استفاده از بعضی ادویه ، مواد وطنی در جوار دیو عمومی یک عمارت تعمیر گردید تا بعضی مستحضرات در خود دیو تهیه شود
 برای شفا خانه های افراد ژاندارم خان آباد ، مزار و مېنه ، پرسونل و وسایل طبی تهیه گردید .
 درین سال دوباره از دیاد بسترها در شفاخانه بعمل آمد و دوره اول دکتوران فاکولته طب در شقوق مختلف به تخصص نایل گردیدند .

در سال ۱۳۲۲ در تعمیر پلان های مجادلوی پیش از پیش کوشیده شد و برای جلوگیری از سرایت کول را محرقه ، حمای لکه دار ، چیچک و سفلیس تشبث گردید .

در نشریات وزارت صحیه علاوه بر مجله های ماهانه تعلیمات نامه های کورس قابلیتگی و مکلفیت نامه آنها و تعلیمات نامه وظایف مامورین و مستخدمین اداری و فنی اکسریز نیز بطبع رسید .

یک عده دکتور ، قابله ، نرس ، کمپوندر ، معاون داکتر ، و اساز های فارغ التحصیل و موفق باخذ شهادتنامه ها و دیپلوم گردید . در مرکز خان آباد یک ادویه فروشی شخصی افتتاح گردید .

در سال ۲۳ برای اینکه مریضان امراض ساری مانند حمای لکه دار و غیره بزودترین فرصت از دیگران تجرید گردد ، عمارت شفاخانه شهر آرا برای تجرید همچو مریضان تعیین گردید .

برای رفع سرگردانی مردم و تنزیل نرخ ادویه نسبت به بازار سیاه دیوی عمومی در تاء سیس بعضی شعبات فروش مبادرت نمود .

در غزنی یک شفاخانه جدید افتتاح گردید .

در قندوز نیز افتتاح یک دواخانه منظور گردید و نسبت به وسعت تشکیلات ، ماموریت صحیه بدخشان بمديريت تبدیل گردید .

در سنه ۲۴ مجادله ها بامراض ساری استیلائی زهر روی دوام داشت برای جلوگیری مرض جذام یک مرکز در حصه یکا و لنگ و یک مرکز در حصه ده سبز و یک مرکز در بتخاک تعیین و بعضی منسوبین طب هم برای این کار زیر تربیه گرفته شد باثر تشویق و ترغیب وزارت صحیه سه دواخانه شخصی بنام احمد شاه در ملتون - بیری در ملتون ، ژوندون در ملتون ، در مرکز ولایت مشرقی افتتاح گردید یک دوا فروشی از شعبات دیوی عمومی در هرات نیز افتتاح گردید .
 در کنفرانس بین المللی طبی منعقد تهران شباغلی دکتور محمد فاروق و شباغلی دکتور عبدالظاهر شرکت ورزیدند .

برای واریسی مریضان انائیه مؤسسه تداوی دندان در بېلوی شفاخانه مستورات تعمیر و امور آن انجام یافت در ماه سرطان سال ۱۳۲۶ شورای عالی وزارت صحیه بریاست شباغلی دکتور عبدالظاهر وزیر صحیه

دایر ویلان پنج ساله مجادله باملاریا-سفلیس، توبرکلوز، تراخم، جذام، تدوین احصائیه، مجادله کو لرا، تعلیمات نامه امراض ساری وغیره مورد بحث قرار گرفت.

در کنفرانس بین المللی ملاریا منعقدہ واشنگتن بناغلی دکتور عبدالظاهر اعزام گردید. کار تعمیر شفاخانه مستورات در قطن شروع و در سال ۱۳۲۷ ختم گردید. شفاخانه محبس ولایت قندهار درین سنہ افتتاح و شروع بکار نمود. ادویه فروشی های کابل در ملتون حمید در ملتون در مرکز و عبدالرحمن در ملتون در میمنه، افتتاح گردید. شعبه دیگر ادویه فروشی دیوی عمومی در شور بازار نیز افتتاح گردید. مؤسسه باکتریولوجی توانست برای پنجاه هزار نفر واکسین تهیه و به درخواست سره میاشت مجاناً بحیث کمک به دولت برادرما مصر ارسال نماید. برای تکمیل دوا سازدوا فروشی های متذکره، وزارت صحتیه مجدداً کورس کمیو دري راتاء سیس نمود. در سال ۲۷ یک دستگاه سینما برای شعبه نشریات خریداری گردید.

از امور بسیار مهم وزارت صحتیه، مجادله ملاریائی پلخمیری است که به پیمانہ وسیع شروع گردید. این عمل بعد از اجرای سروی، توپوگرافی، تعیین نسل، جنس و غیره اجراء گردید. برای جشن اطفال و اطفال دنیا اعانه جمع و حصه معین به بانک بین المللی اطفال سپرده شد. علاوة (۲۵۰۰) دالر سهمیه افغانستان به سازمان صحتی جهان حواله گردید.

در این سال فروش ادویه مخدره بصورت آزاد منع گردید و منع کشت تریاک نیز به همکاری وزارت زراعت و اقتصاد ملی و صحتیه به تمام ولایات صادر گردید. چون (۵۰) هزار دالر از طرف سازمان صحتی جهان برای پروژه های مجا دلاوی افغانستان تخصیص داده شده بود، برای بدست آوردن آن اقدامات لازمه بعمل آمد.

یک پولی کلینک علاوه بر پول کلینک موجوده در ولایت قندهار افتتاح گردید. شعبه پر و تیر دندان یکمده طلاب را تحت تربیه گرفت.

در میمنه «فاریاب در ملتون» در قندهار «شفیع در ملتون» و در غزنی «مجمود غزنوی در ملتون» افتتاح گردید. شفاخانه زایشگاه در اواخر سال ۲۷ با همکاری بنار والی در شهر آراتاء سیس گردید و در امور صحت عامه و حمایت مادران و اطفال نخستین قدم برداشته شده. دکتورس منور خانم ترکی بحیث آمره فنی آن ایفای وظیفه مینمود.

انجمن اتحادیه دکتوران دندان افغانی نیز افتتاح گردید.

در سنه ۲۸ برای وقایع امراض ساری متخصصین ملاریا و امراض ساری از مؤسسه صحتی جهان خواسته شد چنانچه در ۱۳۲۸ دکتور (مانی) مدیر منطقوی سازمان صحتی جهان با داکتر لورین متخصص مجادله ملاریا وارد کابل گردیدند.

داکتر لورین منطبق ملاریائی مملکت را سروی و متعاقباً داکتر کتار متخصص امراض زهروی وطن عزیز ما را از نظر امراض زهروی سروی نمود. داکتر تولی آمر صحتی مؤسسه سازمان صحتی جهان نیز بسکابل وارد و بعضی شفاخانه ها را از نزدیک معاينه و در خصوص مجادله حمایتی لکدار، نظریات خود را ابرار نمود.

مؤسسه صحي جهان پنجاه هزار دولار بغرض مصارف مجا دله امراض ساړي برای افغانستان تخصیص داد که از جمله (۱۶) هزار آن را برای مصارف فیلولوشپ ها تعین و باقی را سامان ولو ازم ارسال کردند. از طرف دیگر ښا غلو دکتو غلام فاروق و دکتور عبد الظاهر که در دوهمین جلسه صحي جهان به روم عزیمت نموده بودند به امریکا نیز مسافرت و ماشین های را دیولوجی و عکاسی دندان و غیره را خریداری نمودند و با بعضی کمینې های ادویه در بارهٔ بارهٔ امور صحي به وقت رسیدند. مسئله معافی محصول گمرک از اموال که از سازمان صحي جهان به این وزارت غرستانه و عقد قرار داد های بین المللی با داکتر تولی نمایند ه سازمان صحي جهان از وقایع دلچسپ و طرف علاقه وزارت صحيه است.

چون مدرك پول فیلولوشپ ها نیز موجود بود، چند نفر بطور فیلولوشپ به لندن و امریکا فرستاده شدند.

برای مصارف قرطاسیه دفتر سازمان صحي جهان در وزارت صحيه (۱۵۰۰) دلار دیگر نیز تخصیص داده شد. برای پیشرفت نشریات صحت عامه، مجله روغتیا زیری طبع گردید که از آنوقت تا اکنون مجا نسا توزیع میگردد.

در سال ۲۹ وزارت صحيه موفق گردید که به کمک مالی روزنتون برای اطفال بی بضاعت ونا توان ولایات يك يك پولي کلینک اطفال در تمام ولایات و حکومتات اعلى دایر کند و به توزیع شیر و ویتامین و حتی لباس دوخته برای اطفال نو تولد اقدام نماید.

راجع به حمایت اطفال با مؤسسه صحي جهان قراردادی عقد گردید که به موجب آن کمک های مورد نیاز زمندی افغانستان پذیرفته شد.

برای کنترل حمای لیکدار و ملاریا در افغانستان، داکتر دیر، مستر اونو و داکتر (کاول کاربرگ) جهت معاینه لابراتوار ها به کابل آمدند، تادر زمینه های فوق مطالعاتی بهم رسانده و توسعه و انکشافی را وارد سازند.

راپور مفصلی در بارهٔ صحت طلاب معارف به مؤسسه صحي جهان فرستاده شد و ښاغلی داکتر کرستن سن عضو شعبهٔ یونسف بامفدار کافی شیرپوری وارد کابل گردیدند.

(۳۵۲۳) دلار سهمیه افغانستان با تزئید سرمایه ۶۹۰۸۰ دلار در سال ۱۹۵۰ به سازمان صحي جهان پرداخته شد.

در سال ۱۳۳۰ برای رفع احتیاج مردم بدخشان يك شفاخانهٔ سیار به حکومت اعلى بدخشان افزود گردید برای توسعه امور زایشگاه بادکتورس منور دکتورس زایشگاه تجدید قرارداد و در شق پروتیز دندان دو متخصص دیگر استخدام شد.

برای شفاخانه حکومت شینوار محل مناسبی خریداری و شفاخانهٔ سابق در آنجا انتقال داده شد. برای تعمیر شفاخانهٔ قندهار (۱۴) جریب زمین خریداری گردید.

بغرض شرکت در چهارمین جلسه صحي جهان ښاغلی دکتور عبد الظاهر و ښاغلی دکتور عبد القیوم رسول به جینوا عزیمت کردند. همچنان عده طور فیلولوشپ به خارج اعزام گردید.

مؤسسهٔ یونسف (۵۵) هزار دولار برای حمایت مادران و اطفال تخصیص داد. و در مقابل مبلغ (۶) هزار دولار سهمیه اعانهٔ افغانستان برای اطفال دنیانظر به خواهش آن مؤسسه قابلین و قایلینچه فرستاده شد...

کورس پروتیز دندان مردانه و زنانۀ افتتاح و در اواخر ماه دلو سال مذکور يك عده معاونين پروتيز

فارغ التحصيل گرديدند .

چون مصارف ادويه شعبات صحي مملكت ايجاب توريد ادويه زياد را مى نمود ، در تعمير ديوي و سعت زياد و اتاق هاى متعددى در نظر گرفته شد . در شهر مزار شريف و جلال آباد امر افتتاح دوباب ادويه فروشى شعبات ديوي نيز داده شد .

براي تاسيسات مزيد لا براتوارها تجهيزات سامان جراحي و ديگر لوازم شفا خانه مبلغ (۱۵۰۰۰۰) دالر و ده هزار پوند سترلنگ تخصيص داده شد .

در ۱۳۳۱ موسسه اكسريز شفاخانه ابن سينا بكار افتاد . موسسه اكسريز هرات و معاينه خانه حكومت كلان خلم نيز افتتاح گرديد . براي جلوگيري حبي لكه دار و ضرورت تلك و مخلوط كردن پودر دي دي تي ماشين میده كردن تلك و مخلوط كردن آن وارد و نصب گرديد . شعبه مجادله امراض زهري بكمك سازمان صحي جهان افتتاح گرديد . براي مجادله مرض سل كه يك پرويلم صحي مهم مملكت بشماري رود با مقامات سازمان صحي جهان مفاهمه و بعد موافقت كامل عمارت تحتاني معاينه خانه چمن براي مجادله توبركلوز تعين گرديد . براي شعبه احصائيه امراض دندان سازي وغيره فيلوشبها تعين و نفر آن ارسال گرديد تا پر سونل شعبات مذكور تكميل گردد . و نيز كلينيك مجاني مجادله عليه مرض سفليس افتتاح گرديد . براي ادامه مجادله ملاريا در سال ۱۳۳۲-۱۳۳۳ مبلغ ۲۵۰۰ دالر با ساس معاونت هاى دوجانۀ تزييد بعمل آمد . علاوه پنج هزار دالر

از بودجه تخنيكي يونو براي مصارف ضروري مجا دله ملا ريا منظور گرديد .

مجادله توبركلوز بيك قسم عمليات مقدماتي و تربيه پرسونل فني وغيره نيز شروع نمود .

دستگاه اكسريز ، راديو گرافي ، راديو ترمي در شفا خانه ابن سينا بتاريخ ۲۸ سنبله ۱۳۳۱ شروع بكار كرد . معاينه خانه غورات بشفا خانه داراي بستر تبديل گرديد . در سال ۱۳۳۱ شش دواخانه جديد (لمر) (نادر بنستون) (جعفر) (ميرويس) (حيدر) (انصاري) بازگريدي . سنا توريم نسوان نيز انكشاف نمود .

در سال ۱۳۳۱ دوصد طفل به كودكستان جاده ميوند و يكصد طفل به كارته ۴ داخل و از جمله اطفال سابق آن ۹۸ طفل بوزارت معارف معرفي گرديد . درموال كز توزيع شير تزييد بعمل آمد و رويهمرفته پنجاه تن و هفتصد ونود و پنج كيلوگرام شير خشك بمادران ، اطفال خورد و اطفال معارف توزيع گرديد . علاوه ۷۹۵۲ كيلوگرام شير بولايات ارسال گرديد . شفاخانه ، زائيشگاه واقع شهرآرا نيز از هفت بستر به سي بستر انكشاف و به كمك سازمان صحي جهان ويونسف مجهز گرديد . به علاوه كلينيك هاى قبل الولاده مادران افتتاح گرديد تعداد طالبات قابلكي اضافه شد . لا براتوار مركزي صحت عامه با داشتن شعبات مختلف مورد علاقه قرار گرفته براي تربيه پرسونل آن فيلوشپها تعين گرديد . مجا دله ملا ريا ، به پيمانه وسيع و به فعاليت جدي تر در برج سنبله ۱۳۳۱ بكار آغاز بكمك دولت و مؤسسات ملي ، صنايعي ، سرهمياشت و معاونت هاى سازمان صحي جهان ويونسف مناطق بزرگ ملاريائي افغانستان تحت كنترول در آورده شد .

در سنه ۱۳۳۲ معاينه خانه هاى امراض جلدي و زهري در ولايت قندهار - هرات و مزار شريف و موسسه مجا دله توبركلوز بكار شروع نمود . علاوه كورسهاى احصائيه بهمكاري سازمان

صحی جهان بټا ریڅ ۱۲ سنبله ۳۳ در وزارت داخله و کورس حفظ الصحه محیطی نیز برای سه ماهه دایر گردید .

ماشین های اکسریز ولایت قند هار نصب و بکار افتاد . کورس پرستاری و معاون قا بلگی در قند هار نیز افتتاح شد پروژه دهکده شیوه کی با ساس کمک های ملل متحد ، سازمان صحی جهان . سازمان زراعت و اغذیه جهان ، وزارت صحیه ، معارف ، زراعت ، یونیسکف و غیره بعد سروی عمومی شروع بکار نمود ...

مؤسسه دندان سازی قند هار نیز توسعه یافت . در ۱۳۳۴ بعضی ماشین های طبی در مؤسسه توبرکلوزاسپریت کشی ، دهکده ، دیوی ادویه ، لابراتوارهای گردیز ، پل خمری ، مزار شریف ، هرات ، قند هار و مشرقی نصب گردید .

برای ترتیب احصائی حیاتی مطابق ستندرد بین المللی یک نفر متخصص از طرف سازمان صحی جهان برای مرکز وزارت فرستاده شد ، تادرجمع نمودن راپورو فیات ، تو لدات ، تعیین وقوعات امراض مختلفه تجزیه و تحلیل امراض ، مطابق سن و جنس و مطابق مقتضیات بین المللی و تجسس برای مجادله امراض ساری و غیره کوشیده و به ترتیب بعضی اشخاص درین شق حیاتی اقدام نمایند .

لابراتوار صحت عامه ، بر علاوه وظایف معاینات یومیه برای تربیه گروپ جوانان که در آن مؤسسه و دیگر لابراتوارها خدمت نمایند ، یک کورس تربیوی معاونین لابراتوار و تکنسین لوجست افتتاح و شروع بدرس نمودند .

لابراتوار پلخمری و گردیز و مزار شریف درین سال افتتاح و با سامان ، لوازم و پرسونل مجهز گردید ...

نسبت به کثرت مراجعین و خواهش مردم دراول عقرب ۱۳۳۴ تعداد بستر شفاخانه زایشگاه به ۶۵ رسید . تمام سامان و لوازم آن تکمیل و عمارت آن توسعه یافت . در سنه ۱۳۳۵ در ساحه طب و قایوی گامهای وسیع تری برداشته شد .

برای توسعه و انکشاف لابراتوار و تهیه واکسین ، جدیت زیاد بعمل آمد . درین سال تقریباً (۲۰۰۰۰) دالرسامان و لوازم معاونت سازمان صحی جهان وارد و درمؤسسه مذکور بکار افتاده است .

شش مرکز مجانی سک دیوانه در هرات ، مزار شریف ، قندهار ، پلخمری ، جلال آباد ، گردیز افتتاح گردید

برای واری امور حفظ الصحه محیطی شهر کابل یک نفر متخصص از سازمان صحی جهان برای ینار والی کابل خواسته شد . برای ترتیبات حفظ الصحه محیطی که احتیاج به پرسونل فنی داشت وزارت صحیه اقدام جدی نموده یک مکتب بنام مکتب سنترین افتتاح و طلاب مشغول تحصیل گردیدند . همچنین برای نرسنگ مردانه و زنانه یک مکتب بکمک سازمان صحی جهان افتتاح و طلاب و طلبات آن در علی آباد و شفاخانه مستورات مشغول درس و تمرین میباشند .

کودکان زیبای کوه کستان

برای انکشاف دھات ، انجنیر صحتی ساز مان صحتی جهان وارد و در قریه های شیوه کی بو آرسی امور متعلقه شروع کرد و به تربیة پرسونل ، قابله ها و همشیره های کارگر آنجا به اقدامات جدی آغاز گردید .

شفا خانه شیوه کی علاوه بر وظیفه مربوط ، در حفظ ا لصحه محیطی ، تبلیغات صحتی ، حما به مادران و اطفال توزیع شیرو و یتامین و غیره نیز مشغول خدمت میباشند . درین اواخر بلاک صحتی لوگرد نیز مربوط شیوه کی گردیده و یک کلینک دیگر نیز در آنجا افتتاح گردیده است .

مؤسسه صحت عامه : وزارت صحتیه ، برای استوارنگهداشتن سوبه تعلیمی دکتوران جوان وطن که مشغول تمرین میباشند ، برای تربیه پرسونل فنی ، برای تجزیه و تحلیل مواد خوراکی و اغذیه ، از نظر صحتی و برای امور تحریر و تجسس جلوگیری امر ارض سازی بفکر تاسیس یک مؤسسه علمی افتاده . بداند مشوره صحتی متخصصین سازمان صحتی جهان و منظوری مقامات صلاحیتدار مؤسسه صحت عامه تاسیس گردید . این مؤسسه از بهترین اساسات آموز صحت عامه مملکت بشمار میرود .

مجا دله توبرکلوز برای معالجه و تشخیص مرض به فعالیت آغاز و حتی مر یضان ناتوان وادر خانه های شان تحت تداوی قرار میدهند و همچنان با مودسروی این مرض مشغول است .

تاسیس شعبات حما به مادران و اطفال ، لابراتوارهای تحلیل و تجزیه و یو ای کلینک های امراض زهروی در تمام ولایات ، حفاظة واکسین ضد سكد دیوانه و غیره از پیشرفت های مهم صحتی و طب و قایوی مملکت بشمار میرود .

همچنان وزارت صحتیه از عرصه سه سال با بین طرف کورس عالی صحتی بنام ریفر یشررا هر ساله بکمک مؤسسه صحتی جهان افتتاح می نماید که در آن برای سه ماه دکتوران و سرطیبیان تمام نقاط مملکت مصروف میشوند .

در سنه ۱۳۳۵ شعبه جدید بنام تبایغات صحتی ، افتتاح گردید و سامان و لوازم سمعی و بصری آن از خارج خواسته شد . مجادله ملا ریا طبق پروگرام به عملیات خوددوام داشته نه تنها به امحاء منابع تکثیر پشه اقدام نموده بلکه به امحاء ارید یکیشین (خود ماروب ملا ریا از وجود مر یضان اقدام و در آخر به موافقه سازمان صحتی جهان برای سرو لانس تمام مناطق ملا ربائی که تحت کنترل نیسمده اند و به دوام تداوی مر یضان و کنترول مناطق سابقه مشغول فعالیت میباشند ، امکان دارد که این اجراآت تا (۱۳۶۰) ختم شود .

از احصائیه که دردست دارند ، از ابتدا . مجا دله های خود تا حال به (۱۹۱۴۳۱۵ نفر و ۶۲۲۳۶۷۱۵ - ایکر زمین مقدار ۱۵۶۳۵۸ کیلو « دی ، دی تی » مصرف نموده اند .

در اخیر باید تذکر داد که یک کومپته خیلی بزرگ احصائیه (برای مؤسسات و دوا یرکه به احصائیه حیاتی و طبی سروکار دارند) حسب پیشنهاد وزارت صحتیه و امر مقامات صالجه در وزارت داخله تشکیل گردیده که برای جمع آوری احصائیه صحیح و فیات ، تولدات و غیره اقدام نمایند .

از سال ۱۳۲۷ با ینطرف انکشاف امور صحتیه مملکت صورت بهتری به خود گرفت . وزارت صحتیه که مصر و فتلوگیری امراض ساری ، تاسیس شفا خانه ، تهیه سامان و لوازم و تداوی

مريضان بود با وجود آن تر بيه اشخاص فنى يعنى مكتب طبى و پوهنځى طبى و تر بيه نرس ها و غيره همه بدوش وزارت صعيه بوده درين سته با موافقه وزارت معارف و صواب ديد مقامات صلاحيتدار ، شق تربيه پرسونل فنى بدوش رياست پوهنتون وزارت معارف گذاشته شد . براى تمرين و تربيه منسو بين طب شفاخانه هاى على آباد مستورات معاينه خانه مركزي از بست وزارت صعيه منفك وبه وزارت معارف تعلق گرفت . باين صورت پوهنځى طب ، مكتب طب ، مكتب دوا سازى ، پرستارى ، رياست پوهنتون وزارت معارف تعلق وانكشاف فوق العاده درامور تربوي طلاب ، تعمير پوهنځى ، تعداد طلبه ، توسعه در بودجه و مصارف در آن مؤسسه نيز رخ داده است .

انكشاف علمى به پيمانه هاى وسيع در آن مؤسسه نيز رونما گرديد ، امروزه موسسات صحى على آباد و خصوصاً پوهنځى طب از نظر نظم و نسق توسعه شعبات ، تجهيزات و لوازم عصرى ، كتابخانه منظمه ، اطاق هاى تعليم عملى و نظرى ، كيمياى - فزيك - تشریح - تشریح مرضى - نداوى هاى برقى ، اطاق هاى حيوانات وغيره به سويه على تری رسیده است .

روپهمرفته طلبه بت امروز در افغانستان بوضع قابل توجهى انكشاف نموده ، و براى تد اوى مريضان و تر بيه دكتوران لايق بهترين ماشين ها و سامان تشخيصيه و جراحى وغيره تهيّه به معرض استفاده قرار داده اند .

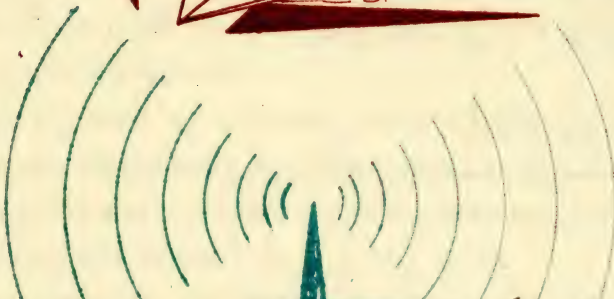
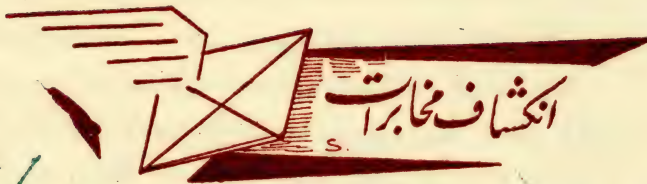
باين صورت بهمكارى رياست پوهنځى طب و رياست مؤسسات صحى سالانه نسبت به سا لهائى سابق يك تعداد زياد تر د وكتوران تر بيه و براى خدمت آماده ميگردند .

خلاصه وضع صحى مملكت بيارى خداى پاك و توجهات فوق العاده حكومت و همكارى هاى سازمان صحى جهان امروز شكل بهتوى گرفته ، با امراض خا نما نسوز ملا ربا و حماى لكدار همواره مجا دله بعمل مى آيد .

همچنان امراض سارى ديگر مانند چيچك تقرر يماً تحت كنترول درآمده اند يشه مرض كولراء وغيره كه درسال هاى پيش تلفات و نقصانات سنگيني وارد مى ساخت ، بكلى رفع گردیده است .

از طرف ديگر حفظ الصحه محيطى انكشاف نموده و از رهگذر ساختمان خانه هاى عصرى سرك هاى اسفلت احداث سرك هاى وسيع و صفا و از بين بردن خانه هاى كثيف ، تاريك ، نمناك واحداث باغ هاى عمومى و تفرج گاه ها و پارك ها و تعليم و تربيه صحى ، طلاب مكاتب و ترميد و تشويق سپورت ها در محيط تهيّه آب پاك مشروب ، تبليغات صحى و اند رز هاى طبى و اجتماعى از طرف دستگا ههاى نشراتى مملكت تأ ثير بزرگى وارد نموده است .

مجموعه مقالات و کتابها

ریان امور مخابراتی مملکت مانند سایر شقوق زیرماده در حال تکامل و انکشاف بوده و پیوسته توسعه پذیرفته است و قتی مخابراتی انکشاف امور پست، تیلیگراف، تیلیفون و رادیو ملاحظه شود واضح میگردد که پست در افغانستان (۸۵) سال قبل تا سیس واز و ر و د تیلیفون (۶۰) سال میگذرد اما نسبت به پست تیلیفون، تیلیگراف و رادیو در مملکت ما عمر کمتر دارد. اینک برای مزید معلومات در رشته پ - ت - ث مختصر معلوماتی ارائه میشود.

پوست :

امور پستی در افغانستان برای نخستین بار در سال ۱۸۷۰ ع و در عصر امیر شیر علی خان یعنی پیش از (۸۵) سال جریان پیدا نموده که در آن عصر نظر به احتیاجات آن وقت یک پسته خانه در مرکز واقع با لاجصار کابل بنام (چاپخانه) و یک پسته خانه در ولایت بدخشان در مملکت بشکل خیلی بسیط تا سیس گردیده بود.

مکاتیب دولتی و همچنان مکاتیب شخصی بصورت راجع و به وزن یک مثقال و دومثقال در مواضع پستی مذکور قبول میگردد. تکت های پستی قیمة هلال ماه و بنام (سکه آفرمان) در کاغذهای سفید و برنگ ضعیف چاپ و بالای مکاتیب نصب میگردد. پس از آنکه تکت در دست مقرر شد بلام کله شیر معروف است. در ابتدا تکت های نصب شده در روی مراسلات توسط مهر باطل نمی شد بلکه قبل از نصب نمودن یک کپیج آن قطع و بعد بالای مکاتیب نصب میگردد. پس از آنکه تکت های پستی بوسیله خط (چلیپا) باطل شده و در اخیر بقلم روی تکت های مذکور کلمه (باطل شد) تحریر میگردد. برای حرکت پسته از یکجا به دیگر جا کدام وقت معین وجود نداشته است، جریان پسته مربوط به تکمیل تعداد معینه آن بود.

مکاتیب دولتي که کلمات فوري و ضروري روی آن نوشته می بود بقسم پوسته فوق العاده شناخته شد و بنام پسته بردار یاد میشد. این قبیل پسته از طرف پسته رسان های اسپ سوار که (چاپار) نامیده میشدند نقل داده میشد. توزیع مکاتیب در مرجع مذکور به مستخدمین توزیع که بنام «نامہ رسان» مقرر بودند، صورت میگرفت.

بین شهرهای بزرگ مملکت ارتباط پستی قایم نبود و هرگاه ارسال و مرسول مکاتیب دولتي بکدام شهری ایجاب می نمود توسط نامه رسان مربوط خود ادارات دولتي صورت میگرفت. ارتباط پستی با خارج مملکت نیز قایم نبود اما وقتی ارسال کدام مکتوب دولتي بکدام مملکت دیگر ایجاب میکرد این عمل ذریعہ قاصد مخصوص تحت اجراء گرفته میشد.

این نوع اجراءات تا سال ۱۸۷۸ ع دوام داشته و از آن بعد تا سال ۱۸۹۸ متوقف بود و در هنگام این توقف اگر ارسال مکاتیب بکدام موضع ایجاب می نمود بوسیله قاصدان سوار که «چاپار» نامیده میشدند اجراء میگردد.

در سال ۱۸۹۲ یعنی در عصر ضیاءالملک والدین مرحوم ضرورت جریان امور پستی بشکل منظم بمیان آمد. درین وقت یک پسته خانہ مرکزی بشکل بسیط در قسمت پرونی سمت جنوب ارگ تاسیس گردید و در آن زمان ۳۶ نوع تکت های پستی مختلف به قیمت های علیحدہ مورد چلند قرار داده شد. تکت های آن زمان در کاغذ های باریک و ملون بطبع میرسید.

مکاتیب دولتي بدون نصب تکت با همان نشان مخصوص دولتی بدون پرداخت محصول در پسته خانہ ها قبول میشد.

برای قاصدان «چاپار» که مکاتیب فوري و ضروري دولتي را توسط اسپ بنام «پسته بردار» حمل می نمودند سامان و لوازم مخصوص چرمی تهیه و مورد استعمال قرار داده میشد. برای پست رسان های پیاده، سرنیزه ها که دارای زنگوله ها بودند تهیه دیده شد و برای حاملین سوار یک شمشیر هم داده شد. بود ترتیب فوق تا سال ۱۹۰۷ دوام داشت.

در سال ۱۹۰۸ در عصر امیر حبیب الله خان شهید امور پست انکشاف بیشتری حاصل نمود. در تعداد پسته خانہ و خطوط پستی و همچنین در حرکت مراسلات و انواع ارسالات پستی افزایش بعمل آمد. تکت های پستی با قسام مرغوب تر (به قیمت های مختلفه) چاپ گردید. بر علاوه مکاتیب ارسال و مرسول پست کارت ها، کارت لثرو پارسل پست هم در داخل مملکت مورد جریان قرار داده شد.

یک نوع تکت مخصوص برای مراسلات دولتي طبع و بکار افتاد.

مهر های تاریخدار رقم (کو به ای) که بر علاوه اسم مبداء کلمه (باطل شد) در آن حک شده بود مورد استعمال قرار داده شد درین عصر دفتر پستی مسمی به (دکخانه) بود. یک دکخانه هم موسوم به «دکخانه دولت خداداد افغانستان» در شهر پشاور تاسیس یافت که مراسلات مملکت بخارج از آنجا صورت میگرفت. امور پست تا سال ۱۹۱۷ بر طبق فوق جریان پذیر بود.

جریان امور پستی در عصر انانی (۱۹۱۸) توسعه بیشتری حاصل کرد.

باین ترتیب که یک اداره مرکزی انتظام و واریسی امور مغایر روی و یک مدیر عمومی بنام مدیریت عمومی تیلیگراف و تیلیفون تحت اثر وزارت داخله تشکیل گردید و یک نفر متخصص انتظامی

از خارج خواسته شد. در هر يك از ولايات و حكومات اعلى و كلان يك يك پسته خانه بنام « داكخانه » تأسيس گردید. داك خانه مركزى درين وقت در عمارت متصل شاه دوشمشيره عليه الرحمه واقع بود. انواع تكت هاى پستی به « قيمت مختلف » بصورت موزون تر در مطبعه مملكتى طبع و تهيه ميكردید.

همچنان مهر هاى فلزى جهت مراسلات راجستر بطور علىحد ه تهيه و مورد استفاده قرار داده شده بود. مراسلات عادى در غرفه ها مورد قبول واقع و انتقال پسته ها بند ريعه داكى هاى سوار و پياده پسته هاى فوق العاده بصورت پسته بودار بر طبق گذشته در جريان بود.

در سال ۱۹۲۵ع در خط بين كابل - مشرقى عوض حالمين پياده براى اولين بار حمل و نقل پسته ها در يعه موتر صورت پذير گرديد و يك دفتر تبادل سرحدى هم در تورخم تا سيس يافت. سرازهين تاريخ به آمران دواير پستم « مجالس مشوره ولايات حكومات اعلى و كلان » بصفت اعضا - حق شمول داده شد. اجراآت امور پست و اقدامات مربوطه بآن تا اواخر سال ۱۹۲۶ حسب ايضاحات متذكره دوام داشت كه انقلاب در افغانستان واقع و سلسله امور پستى از هم گسيخت. از اواخر ۱۹۲۶ تا اواخر ۱۹۲۷ يعنى از آغاز انقلاب تا اخير آن جريان امور پستى بصورت غير مرتب تحت اثر اداره مركزى صورت ميگرفت.

دردوره انقلاب هيچ نوع تكت پستى طبع و نشر نگردید در موقع ضرورت از تكت هاى سابق استفاده بعمل مى آمد. در اخير سال ۱۹۲۷ يعنى از آغاز سلطنت اعلیحضرت محمد نادر شاه سعيد شهيد (رحمه الله عليه) دولت در رشته امور پستى مملكت نيز توجه خاص مبذول و امور پستى بد اخل نظم و نسق صحيح ترى در آورده شد.

در اخير سال ۱۹۲۸ مديريت عمومى پست تيلگراف و تيلفون از وزارت داخله مجزى و بشكل اداره مستقل در تشكيل دولت داخل شد. چندي بعد اين تشكيل بنام رياست ارتقا - يافت در سال ۱۹۲۹ موتر هاى سرويس پستى تهيه و از كابل بسمت طورخم و قندهار بكار انداخته شد. بعد ها يك تعمير پسته خانه در مركز پست در جا نيكه قبلاً بنام باغ عمومى معروف بود و پسته خانه هاى ديگر هم در ولايات بنا نهاده شد.

تمام انواع ارسالات مكتبى، پست كارت ها، جرايد و مجلات نمونه مال، اوراق كار و پا رسالات كوچك به تمام مناطق داخله و خارجه مملكت بر حسب مقررات موضوعه بصورت عادى راجستري يكتطرفه و دو طرفه و حتى براى مالك خارجه بصورت هوائى قبول و به مقابل پرداخت محصول معينه بمراجعه ارسال ميگردید. در مركز (۴) پسته خانه شهرى هم تا سيس يافت.

تكت هاى پستى كه داراى تصاوير و مناظر مواضع باستانى و تاريخى مملكت بود به سايز هاى مروج و رنگ هاى موزون به قيمت هاى جداگانه در مطبعه دولتى طبع و تهيه گردید. پس از اين تاريخ اقدامات وسيع ترى درين زمينه بعمل آمد كه اينك ذيلاً خلاصه ميگردد:

۱ - در سال ۱۹۲۸ - افغانستان عضويت خود را در اتحاديه بين المللى پستى از راه ديپلوماسى اعلان نمود كه متعاقباً در زمره اعضاى بين المللى آن سازمان شناخته شد.

۲ - بتاسى از مقررات موضوعه قرارداد بين المللى در باره مبادله و همچنان ايصال و محصول پست ها با مالك همجوار موافقه هاى جداگانه عقد گردید.

۳ - در سرحدات افغانستان برای مبادله پوستی با ملاک خارجه اداره های پوست قرار ذیل تا سیس شد :

الف - دفتر مبادله سرحدی تورخم جانب بلندی کوتل .

» » » اسپین بولدک » » » چمن

ب : - » » » تا شگرد (مزارشریف) جانب بلندی ترمز .

» » » تورخمی (هرات) » » » کشک .

ج - دفتر تبادل سرحدی اسلام قلعه (هرات) جانب بلندی طببات .

۴ - صدور پوست ها با ملاک خارجه و کذا تبادل پوست های مذکور بوسیله دفتر سرحدی متذکره قسمت (۳) با اساس مقررات بین المللی در جریان آمد .

۵ - اخذ مراسلات هوائی برای ملاک خارجه قبول و ارسال آن از طریق کراچی جائز شده شد . بصورت خلص جریان امور پوستی در داخل و ارسال و مرسول مراسلات با خارج مملکت در پاره های اساسی خود تا اواخر ۱۹۳۳ قایم و نظم و نسق قابل وصفی را حائز گردید .

در سال ۱۹۳۴ یعنی از ابتدای جلوس اعلیحضرت المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه پادشاه ترقی خواه ما توجه دولت در پیشرفت و انکشاف مزید امور پستی بیشتر معطوف گردید و سعی کامل بعمل آمد و در این سعی و عمل تحولات خیلی زیاد و قابل وصفی رونما گردیده است که اینک ذیلا توضیح میگردد :

۱ - در اواسط سال ۱۹۳۴ برای اینکه اسم اداره عمومی پوستی ملاک اتحادیه هم نواخت باشد اسم ریاست مستقل پست و تیلیگراف و تیلیفون بنام وزارت پست و تیلیگراف و تیلیفون و چندی بعد بنام (وزارت مخابرات) تعدیل گردید .

۲ - در زمره انواع مراسلات مکتوبی برای داخل مملکت (پارسل پوست) قبول شد بدین معنی که در خطوط انتقال پوسته ها در یعه موثرتر پوست پارسل ها تا وزن انتهای (۲۰) کیلوگرام و در غیر آن تا وزن انتهای دوصد - کیلوگرام قابل قبول پنداشته شد .

۳ - هکذا در زمره انواع مراسلات مکتوبی فضائی برای ملاک خارجه مراسله (فضائی) به تخفیف محصول بصورت عادی از سال ۱۹۴۵ با بنظر افزود گردیده و مورد جریان قرار داده شد .

۴ - ارسال و مرسول (پارسل پوست) قسم عادی برای ملاک خارجه در سال ۱۹۳۶ بعد از آنکه افغانستان در مقام نامه پارسل پوست بین المللی شمولیت ورزید از طریق پاکستان توسط دفاتر مبادله سرحدی تورخم (ننگرهار) و اسپین بولدک - (قندهار) به اساس مقررات تبادل سر بسته جریان پذیر گردید .

۵ - حمل و نقل پوسته ها بر علاوه سابق الذکر در (۲۲) خطوط پستی مستقیم دیگر بوسیله موتورند ریجاً جریان پیدا نمود خطوط مذکور بصورت مستقیم یا غیر مستقیم از مرکز به ولایات و محلات سمت شمال ، جنوب ، شرق و غرب و شمال غربی مملکت بوده و طول هر یک از خطوط مذکور بصورت حداقل (صد) کیلو متر و حداکثر پنجاه و پنج کیلو متر میباشد .

۶ - در تعداد ساختمان عمارت پستی نیز انکشاف بعمل آمد در مرکز و ولایات و حکومتات اعلی و در بعضی از حکومتات کلان و غیره پوسته خانه های عصری اعمار گردید . در مرکز بر علاوه پوسته خانه سابقه که کافی نبود یک عمارت پسته خانه بنزرگ عصری که دارای تمام لوازم و وسایل مربوط به

اجراآت پستی خواهد بود تحت تعمیر است. جهت اعمار آن تا کنون مبالغ هنگفتی مصرف شده و از سال ۱۹۵۳ کار آن آغاز یافته است.

۷ - از لحاظ توسعه و رسیدگی مزید مراجعین در تعداد پسته خانه های شهری منطقوی مرکز کابل دو پسته خانه یکی در شهر نو و دیگر در دارالامان افزوده شده و پسته خانه های شهری منطقوی واقع چندول و شوربا زار در اثر تخریب و ساختمان جاده میوند منحل و در عوض یکی در چن حضوری دیگری در جاده میوند و سومی در بریکوت تاسیس گردید.

۸ - بائراز دیاد اجراآت در شقوق اداری و اجرائی پستی ایجاب نموده تا شعبه اداری پست سابقه در سال ۱۹۴۰ - بنام مدیریت عمومی پست و وزارت مخابرات و از سال ۱۹۵۱ بنام ریاست پست (تاسیس و در تشکیل وزارت توسعه داده شود. این ریاست شعبات متعددی را تحت اثر داشته و بر علاوه وظائف آمریت پسته خانه مرکزی و پسته خانه های شهری مرکز را نیز متکفل است.

همچنان جهت اینکه بتواند در جریان منظم امور پستی مراقبت بعمل آید اداره بنام مراقبت و کنترل پستی در سال ۱۹۳۶ تاسیس یافت. علاوه بر آن ایجاب نمود که جهت انتظام و فروش تکت های پستی بخارج و ترتیب یک موزه پستی اداره بنام مدیریت موزیم پستی نیز در سال ۱۹۴۷ تاسیس و تشکیل گردید همچنان دواير سابقه مخابراتی ولایات و حکومتات اعلی و کلان بمدریت های عمومی، مدیریت ها و ماموریت های مخابرات تو سعه یافت.

۹ - در ولایات مزار شریف - جلال آباد - قندهار و هرات بر علاوه پسته خانه های مرکزی از سال ۱۹۲۷ باینطرف یک پسته خانه شهری منطقوی نیز تاسیس یافت. گذا در قشله های عسکری - بعضی ولایات و محالات که از پسته خانه مراکز دور واقع بود از سال ۱۹۲۷ باینطرف بنام (پسته خانه قشله) پسته خانه تاسیس گردیده - که حسب مقررات موضوعه ازان استفا ده بعمل می آید. گذا در میدان هوایی کابل. مزار شریف، قندهار و هرات جهت تبادل پسته های قضائی پسته خانه های تبادلوی در سال ۱۹۵۵ و ۱۹۵۶ تاسیس شد در بعضی حکومتات محلی و علاقه داری های مربوط و ولایات و حکومتات اعلی و کلان پسته خانه های محلی تاسیس گردیده رویم رفته مطابق پلان پنج ساله کشور در سال - ۱۹۵۶ (۲۷) پسته خانه محلی رسمی تاسیس شد.

۱۰ - صدور پسته ها بر اساس مقررات سربسته و اساساً برای ممالک همجوار از طریق ممالک مذکور به ممالک ماورا منجیت محفوظیت و سرعت اجراآت جریان یافت.

۱۱ - صدور پسته های فضائی از افغانستان به ممالک خارجه بر علاوه هفته سه مرتبه قبلی از طریق پاکستان از سال - ۱۹۵۵ و ۱۹۵۶ باینطرف ذریعه طیاره - جریان یافت.

۱۲ - ارسال و مرسل پسته های فضائی در داخل مملکت بین کابل - مزار شریف - قندهار - هرات و قندهار - از سال ۱۹۵۶ و از سال ۱۹۵۷ بین کابل - و میمنه نیز عملی گردید.

۱۳ - بر اساس موافقه جداگانه پسته های صادره شوروی به هند و از هند به شوروی از طریق افغانستان قسم قرائتی از - سال ۱۹۴۶ باینطرف جاری گردید و صدور پسته های مذکور برای پاکستان اندونیزیا - سیلون و برما از سال ۱۹۵۶ باینطرف توسعه یافت.

۱۴ - ارسال مرسل پسته های فضائی شوروی از طریق افغانستان برای پاکستان - هند - اندونیزیا - سیلون نیز از اخیر سال ۱۹۵۶ اساس گرفت.

۱۵ - تکت های پستی ، پست کارت های تکت دار ، وبدون تکت مراسله فضائی که چندی دره طبعه صکوک - کابل طبع میگردد ، از سال ۱۹۴۷ باینطرف بعضی صکوک مذکور در خارج طبع و تهیه میشود .
۱۶ - تبادلہ پسته ها و پارسلات فضائی به سیستم سر بسته از ممالک خارجه با افغانستان که حسب موافقات جداگانه جر یان دا ده شد قرار ذیل اند :

الف : - پسته های مکتوبی فضائی : از دفاتر تبادلہ دهلی و امر تسروهند - فرانکفورت بین همبورک (جرمنی) امستردم - (هالند) لندن (انگلند) نیویارک (امریکا) و بن (اٹریش) چینوا (سویس) پاریس (فرانسه) روم (ایتالیه) ماسکو - (روسیه شوروی) تهران (ایران) کراچی (پاکستان) برای دفتر توزیع کابل .
ب : - پارسل پست فضائی :

از دفاتر تبادلوی پارسل پسته دهلی (هند) جیاوا (شویس) ماسکو (روسیه شوروی) لندن (انگلند) امستردم (هالند) روما (ایتالیه) گوین هاکن (دنمارک) برای دفتر پارسل پست کابل .
۱۷ - صدور پست های فضائی و پارسل پست فضائی به ترتیب سر بسته برای ممالک خارجه که بتاسی از موافقات جداگانه صورت گرفته حسب ذیل اند :

اول - از دفتر پست کابل برای دفاتر تبادلوی نیودلهی - کراچی - ماسکو - پاریس - نیویارک - تهران .
دوم - پارسل پست فضائی برای هندو ممالک ماواری آن از دفتر صادره کابل صرف برای دفتر تبادلوی پارسل پست .

تیلیفون:

تیلیفون را اولین بار در سال ۱۲۷۷ شمسی یعنی (۶۰) سال قبل برین سر دار نصرالله خان از لندن با خود آورده نخستین لاین تیلیفون قرار استشاره و امریه امیر حبیب الله خان شهید روی یک سیم مسی بشکل یک لینه از منزل سردار حبیب الله خان (عمارت موجوده اعیان) بمنزل سردار نصرالله خان (زین العمارت) تمدید گردیده تیلیفون موصوف رقم تکمه می تقریباً مشابه به تیلیفون کیبلی بوده وبدون مکنت و بطری کار میکرد ولین مذکور پیش از یک کیلومتر مسافه نداشت و در همین اوقات یک لاین دیگر هم از منزل سردار حبیب الله خان به قوماندانی کوتوالی (بایان چوک حالیه) تمدید و هکذا در همین سال یک لاین دیگر از سردروازه ارگ تاباغ بابر امتداد یافت، بعد به باغ چهل ستون نیز تمدید گردید سپس با کمپنی های اسلر ولورنتل قرارداد های بعمل آمده و در سال پنجم حکومت سراجیه او لاین پایه سوچورد (۲۵) لینه در دروازه شمالی ارگ نصب گردید که این را میتوان اولین دستگاه تیلیفون مملکت نام نهاد و متصدی آنرا هم بنام نائب تیلیفون یاد میکردند. در اواخر حکومت سراجیه بایک تیلیفون دولینه جلال آباد با کابل وصل داده شد، مخابره تیلیفونی محصولی هم در همین وقت آغاز یافت .

در سال اول عصر امانیه به تیلیفونها بسط و توسعه داده شد یک سوچورد (۵۰) لینه در پوسته خانه واقع بل شاه دوشمشیره نصب گردید بعد بطرف جنوبی و قندهار نیز لاین دوانی بعمل آمد هکذا در سال دوم و سوم حکومت امانیه لاین تیلیفون از راه بامیان و هزاره جات تامزار شریف نیز تمدید یافت بعد سوچورد های (۵) لینه و (۱۰) لینه و غیره از هند خواسته شده در وزارت مالیه ، حریبه و تجارت نصب شد، در همین وقت لاین تیلیفون جلال آباد تا تورخم اصلاح و بشکل اساسی و اصولی تمدید و بعد از چند منزل یک یک ترانسارمر نیز نصب گردید که ازان در مخابره تیلیگرافی نیز استفاده بعمل می آمد لاین تیلیفون سمت قندهار در سال پنجم و ششم حکومت امانیه دولینه و بشکل اساسی تمدید

یافت، این دیگر هم از سرحد کرشک تا فراه شکل اساسی بخود گرفت. در عصر اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید «رحمة الله علیه» این این تا خود قندها امتداد داده شد و برای بلند کردن آ و از درجا های لازم (امیلی فایرها) نیز نصب گردید درین لین مخابراتی نیز بعمل می آمد . در دوره سلطنت اعلیحضرت المتوکل علی الله پیشرفت های شایانی درین زمینه بعمل آمد عموم شهرها با هم پیوست گردانیده شد .

در سال ۱۳۱۲ اولین لین تلیفون کیلی (۱۲۰) لینه در مرکز بکار انداخته شد، سالهای اخیر در تعداد سوچبورد های هوایی و کیلی و اتوماتیکی و در تعداد تلیفونها زیادت قابل ملاحظه بعمل آمد در سال (۱۳۲۸) يك دستگاه (۱۳۰۰) لینه اتومات در مرکز نصب و سپس در سال ۱۳۳۶ يك دستگاه (۵) هزار لینه اتومات (چهار راهی پشتونستان) بکار انداخته شد بالاخره باید گفت که در ظرف سال های اخیر تلیفون ولین های تلیفون خیلی ترقی و وسعت پیدا کرده است حتی در علاقه های دور دست مملکت ارتباط تلیفونی قائم گردیده است بر علاوه با تورید دستگاه های عصری ارتباط تلیفونی مملکت با جهان خارج نیز برقرار گردیده است که با این ترتیب یک نفر مشتری تلیفون با پرداخت اجرت معینه میتواند از خانه خود با هر يك از دول اروپائی که خواسته باشد مخابراتی تلیفونی بعمل آورد کذا مخابرات تلیفونی بین مرکز و ولایات ذریعه دستگاه بیسیم نیز صورت پذیر گردیده و این دستگاه ها عجلتاً در بلخمری- قندوز- مزار شریف- میمنه- هرات- قندهار و جلال آباد دائر است .

تیلگراف:

در افغانستان بدو تیلگراف بیسیم و متعاقباً تیلگراف سیمدار وارد و مورد استفاده قرار یافته است. در مملکت ما برای اولین بار در زمان حکومت امیر حبیب الله خان شهید مقارن جنگ عمومی اول دو پایه دستگاه تیلگراف بیسیم سفری که بوسیله حیوان حمل و نقل میگردد وارد گردید این دستگاه ها در کمپنی مارکونی ساخته شده و بدو کیلوات قوه کار میگردد گرچه دستگاه های موصوف اصلاً مخصوص مخابرات عسکری بود اما بنا به ضرورت از کابل به پغمان و جبل السراج با آن مخابرات بعمل می آمد چندی بعد دستگاه های مذکور به سبب نابلدی کارکنان آن متروک گردید .

در حین مذاکرات حصول استقلال و قتیکه وفد برتانوی با افغانستان آمد يك پایه تیلگراف بیسیم رقم چراغدار موج متوسط را که با ۱۰۰ وات قوه کار میگردد با خود آورد و در اطاق چوبی متصل برقی خانه ارگ نصب و از آنجا تا پشاور مخابرات میگردد وفد مذکور بعد از ختم مذاکرات دستگاه بیسیم را در کابل گذاشته و در عین زمان (۶) نفر از طلاب افغانی را برای تعلیم تیلگراف بیسیم در هند قبولدار و ضمناً تمديد يك لین تیلگراف سیمدار را هم از سرحد تورخم تا کابل قبول کرد و ضمناً ۲۰ نفر دیگر طلبه افغانی را نیز برای تعلیم تیلگراف سیمدار پذیرفت در حینکه مذاکرات و مباحثات با انگلیسها جاری بود باروسها نیز در مورد فوق مذاکرات بعمل آمد تا اینکه قرار داد تمديد يك لین تیلگراف سیمدار از سرحد هرات، فراه- کرشک تا قندهار، نماینده روسی در کابل عقد گردید سامان و لوازم آنرا خود روسها متقبل گردیدند اما آنها بعضی تیلگراف سیمدار تیلگراف بیسیم را قبولدار شدند و از طرف افغانستان اصرار به همان تیلگراف سیمدار بود. که بالاخره روسها در دورا قبولدار شده و ضمناً چند نفر از طلاب افغانی را برای تحصیل بیسیم در روسیه پذیرفتند که در اثران ۸ نفر طلاب افغانی برای تحصیل تیلگراف بروسیه شوروی اعزام گردید و این اولین دسته طلابی بود که در این رشته جهت تحصیل بخارج اعزام میشد (۱۲۹۹ ش)

متما قبا ۶ نفر طلبه: برای تحصیل تیلگراف بیسیم و سپس ۲۰ نفر دیگر هم برای تحصیل تیلگراف سیمدار به هند اعزام گردید.

در خلال این جریان دوبایه تیلگراف بیسیم موج طویل یکی (۵) کیلو وات و دیگری دو کیلو وات که مخصوص مخابراته عسکری بود وارد مملکت شد. دستگاه کوچك نرچمن حضوری و دستگاه بزرگ آن در ارك نصب و مخابراته جاری گردید ما شین تیلگراف خورد سفری و هکذا يك پایه تیلگراف بیسیم انگلیسی که توام با ماشین تیلگرافی روسی کار میکرد هر دو مسدود و بساط آن چیده شد و تمام امور مخابراته تیلگرافی شرقی و غربی توسط همین دستگاه موج طویل موضوعی روسی اجرا میگردد (۱۳۰۰-۱۳۰۱ ش).

درین ضمن تمدید لین تیلگراف سیمدار نیز از سر حد افغانی تورخم که کار آن قبلا باسیم ششصد پوند و پاییه های آهنی آغاز یافته بود تا کابل ختمه پذیرفت طالب افغانی بود از اکمال تحصیل یکی بی دیگر بمملکت مراجعت و امور فوق را در دست اجرا گرفتند.

مجموع تیلگراف در داخل مملکت فی کلمه (۶۰ پل) بود و برای خارج نرخمه علیحده وجود داشت در سال ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴ تیلگراف موعود از طرف روسها روی پایه های آهنی و سیم ششصد پوند از سرحد کشک هرات تا قندهار امتداد داده شد و کذا در اواخر ۱۳۰۵- امتداد لین تیلگراف ولایت مزار و از کابل بجانب شمال شروع گردید.

در سال ۱۳۰۶ همان يك پایه تیلگراف بیسیم موج طویل سابقه ساخت روسی که سفری بوده و بقوه دو کیلو وات کار میکرد ولایت مزار شریف نقل داده شد و در اینجا نصب گردید که بدینوسیله مخابراته تیلگرافی مستقیم بین کابل و تورم روسی جاری گردید.

در ۱۳۰۷ در مملکت مکتب تیلگراف افتتاح شد.

درین فرصت که افغانستان تازه پا باستانه حیات بین المللی گذاشته بود در سال ۱۳۰۷ ش مطابق به ۱۹۲۸ ع شامل اتحادیه تیلگرافی بین المللی گردید.

امادوره انقلاب نگذاشت کارها بروفق مرام پیش برود در عصر اعلیحضرت محمد نا در شاه شهید (رحمة الله علیه) اصلاح و ترمیم لینه های تیلگراف توجه حکومت را بخود جلب و در اثر آن هفت دستگاه موج قصیر تیلگرافی و تلفونی که از آن جمله يك دستگاه آن بقوه (۷) کیلو وات و ۶ پایه دیگر آن بقوه (۵۰۰) وات کار میکرد از کمپنی مارکونی به مملکت آورده شد که در سال ۱۳۱۴ هر يك از آن در کابل، هرات، مزار، میمنه، دایزنگی و خوست نصب و بکار انداخته شد. برای دستگاه کابل نظر به مقتضیات فنی آن سه موضع انتخاب گردید دفتر مرکزی در پسته خانه موجوده باغ عمومی، مرسله در یکموت و آخذة آن در مهتاب قلعه جاگزین گردید که مطابق با ایجابات فن مرسل از دفتر مرکز (۵) کیلو متر و آخذة از مرکز (۸) کیلو متر فاصله دارد و هر سه موضع مذکور با کیمل های تحت الارضی با هم پیوسته میباشد وزارت مخابرات در عصر اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه ترقیخواه ما بنا بر مقتضیات وقت و زمان و ایجاب پلان رویدست داشته سعی ورزید در مسایل مخابراتی قدم فراتر نهد.

چنانچه در سال ۱۳۳۱ ساختمان هفت پایه دستگاه تیلگرافی به کمپنی (SFR) فرانسوی فرمایش داده شد دستگاه های مذکور در سال ۱۳۳۵ وارد مملکت گردید که يك پایه ۲۰ کیلو وات و آن بایک پایه يك کیلو وات در مرکز نصب و (۵) پایه متباقی آن که هر يك دارای ۲۵۰ وات میباشد برای ولایات هرات قندهار، ننگر هار، بلخمری و قندوز تخصیص داده شد.

کار مونتاز آن در سال ۱۳۳۶ تکمیل و در شروع ۱۳۳۷ بکار آغاز کرد وزارت مخابرات با اساس قرارداد با کمپنی زیمنس جرمنی چند پایه دستگاه بی سیم سیار نیز خریداری نمود که شش پایه این دستگاه بی سیم سیار بقوه (۱۰۰) وات در تیلگرافخانه های بی سیم ۲۵ وات آن در تلفونخانه های بیسیم مرکز وولاتیات بکار انداخته شد.

مخابره تیلگراف سیمدار امروز در افغانستان روی سیمهای موجوده تلفون بولاتیات صورت پذیر میگردد. وقوتش را در تیلگراف از ترانسفا رمرهای (ری بیتنگ) کابل که در نقاط مخصوص اینهای مذکور نصب است حاصل میدارد.

گذشته از مراتب فوق آنچه بیشتر در مخابره تیلگراف سیمدار و تلفون مهم است همانا پروژه چینل سیستم است که فعلا در بین کابل و مزار کابل و قندهار و سپین بولدک رویدست گرفته شده است این سیستم برای مخابره تیلگرافی و تلفونی داخلی و ترانزیت بین المللی رول بارزی دارد.

چنانچه سامان مورد ضرورت این دستگاه دو سال قبل با روسیه شوروی قرار داد شد و خود ماشینهای مخابره با کمپنی زیمنس در همان آوان قرارداد گردیده است با بکار افتادن این دستگاه ها و سیستم متذکره دران واحد چندین مخابره تلفونی تیلگرافی به هر سمتیکه مطلوب باشد میتواند اجرا گردد.

رادیو:

برای اولین بار در ۱۳۰۴ دودستگاه کوچک رادیو برود کاستنک خریداری و وارد مملکت شد. ضمنا بناغلی عطاءالله رئیس فعلی رادیو جهت تحصیل درین شق بخارج فرستاده شد موصوف بعد از دو سال همینکه مشاهدات عملی و نظری خود را با کمال رسانیده به مملکت معاودت و شروع بکار نمود.

در سنه ۱۳۰۷ یکی ازان دستگاهها در کابل نصب و دیگرش در نظر بود در قندهار بکار انداخته شود اما نصب دستگاه در قندهار بعمل آمده نتوانست. دستگاه اولی که در کابل نصب گردید بقوه (۲۰۰) وات بوده و بطول موج ۳۶۰ متر کار میکرد آوازان ناقدهار شنیده میشد پیش از نصب این دستگاه در حدود ۳۰ پایه رادیوی بطری دار بمردم توزیع گردید و در اواخر ۱۳۰۷ این تعداد به یک هزار پایه بالغ گردید.

رادیو کابل در تاریخ فوق دارای دوشق بود تخنیک و نشراتی: موسسه کابل رادیو علاوه بران در روزهای رسمی و ملی در بین اجتماع مردم مکرافون و لودسیکر نصب و آواز و پروگرام کابل رادیو را بسمع مردم میرسانید.

در سنه ۱۳۱۵ نظر به تصویب مجلس عالی صناعتی یک دستگاه ۲۰ کیلو وات رادیو که دارای موج متوسط میباشد از آلمان خریداری و به بناغلی عطاءالله رئیس تخنیک رادیو نیز امر داده شد تا به جرمنی رفته بار دیگر به مطالعات خود در شق رادیو ادامه بدهد از جانب دیگر در سنه ۱۳۱۷ ساختمان عمارت برود کاست دریکه توت و عمارت ستدیو در باغ عمومی سابقه روی دست گرفته شد یک تعداد طلاب مکاتب نیز جهت تعلیم میخانیک تحت تعلیم گرفته شد در اواخر سال ۱۳۱۸ سامان دستگاه بکابل وارد مونتاز آن آغاز یافت و در سنه ۱۳۱۹ نشرات رادیو بصورت امتحانی آغاز گردید.

شق نشراتی رادیو به مطلوبات و تخنیکي آن وزارت مخابرات تعلیق گرفت مدیریت تخنیکي رادیو وزارت مخابرات علاوه بر ساختن تعمیرات برود کاست ستدیو و نشرات در مرکز - در ولایات هم برای ساختن استیشن های اخذ رادیو اقدام و همیشه در ۱۳۱۹ کارش را با انجام رسانیدن سامان و لوازم اخذها و لود سیکرهای لازم را با پرسونل فنی آن در ولایات نقل داده و در اول حمل ۱۳۲۰ رادیو بصورت اساسی افتتاح شد. در سنه ۱۳۳۴ نسبت به ضرورتیکه احساس میشد فیصله بعمل آمد تا نشرات کابل رادیو بوسیله موج کوتاه نیز پخش گردد همان بود که یک دستگاه بقوه پنجاه کیلو وات جهت ممالک دور دست و دستگاه دیگری برای داخل مملکت و بعضی ممالک قریب از کمپنی زیمنس خریداری شود که دوایریل مدور و ۴- ایریل سمتی شامل این خریداری میباشد و ساختن یک سند یوی بسیار موزون که میتواند دویاسه پروگرام مختلف را در عین زمان برود کاست کند نیز قرار داد شد این ستدیوی بزرگ برعلاوه داشتن ستدیو های متعدد برای پخش موزیک مضامین و صدای انا سر دارای یک هال بزرگ نیز خواهد بود که گنجایش بیش از ۵۰۰ نفر را داشته و بعضی کنفرانسها و یا پخش از کسترا های بزرگ در آنجا صورت خواهد گرفت. تعمیر دستگاه های برود کاست دریکه توت تکمیل و ماشینهای مخصوص ده کیلوواته آن نصب شده همچنین ماشین آلات ۵۰ کیلو واته رسید هر چه زود تر به مونتاز آن اقدام بعمل خواهد آمد.

کار تعمیر ستدیو در شیرپور مقابل کلوپ عسکری بشدت جریان داشته و قسمت اعظم آن با کمال رسیده است. امید است دستگاه ده کیلو واته موج قصیر در آینده خیلی نزدیک بکار انداخته شود.

این بود مختصر گزارش امور مخابراتی در چهل سال اخیر از اوضاع کنونی و علاقهای که حکومت در پیشرفت این امور ضروری نشان میدهد متیقنیم که آینده این شعبه مهم روشن و با احتیاجات مملکت توافق خواهد داشت.

چهل سال ژورنالیزم در افغانستان

استان ژورنالیزم، داستان بشر است برای مغایره افکارش بدیگران. انسان از گاه پیدایش خود کوشیده است افکارش را بدیگران طوری تفهیم نماید که در فهمیدن آن اشتباهی رخ ندهد. بشر از آغاز پیدایش خود باینطرف، بغرض بهبود آلات مغایره سعی ورزیده است. پس تاریخ ژورنالیزم از پیدایش بشر آغاز می گردد.

اما ژورنالیزم به معنی و تعبیر امروزه اش نشر و اشاعه افکار و اخباری را می گویند که به فرد واحدی راجع نشده باشد این نشر و اشاعه عموماً یک عمایه آتوماتیک را در بر می گیرد. مثلاً، مکتوب نویسی، که روی هم رفته به یک شخص راجع می گردد، ژورنالیزم خوانده نمی شود. اما همینکه اخباری توسط ماشین طبع و برای مطالعه یک عده اشخاص نشر می گردد، دیگر آنرا ژورنالیزم می خوانند.

پس باین معنی، حقیقه (طوری که بعضی از نویسندگان گفته اند)، تاریخ ژورنالیزم در افغانستان از دوره پادشاهی امیر شیر علی خان آغاز می گردد زیرا در زمان همین شاه بود که جریده در ماشین لیتوگرافی بطبع رسید. چون موضوع بحث در این مختصر تاریخ چهل سال اخیر مطبوعات در افغانستان است در اینجا مجبّریم برای اظهار پس منظری، از جرائد و مجلات قبل از ۱۲۹۷ مختصر تذکری داده می شود:

طوری که ذکر شد، در زمان سلطنت امیر شری علی خان جریده بنام «شمس النهار» در هفته یکبار نشر می شد. همچنین بقرار بعضی اسناد در دوره سلطنت کوتاه امیر محمد اعظم خان نیز جریده بنام «کابل» تحت نظر حضرت سید جمال الدین افغان نشر می شد که متأسفانه نسخه های آن در دست نمی باشد. بهین قرار از اینکه در طول سلطنت بیست و چهار ساله امیر عبدالرحمن خان جریده بنشر رسیده باشد در اختیار ما نیست ولی در دوره پادشاهی امیر حبیب الله خان شهید دو جریده و یک مجله طبع می شد:

(۱) «سراج الاخبار افغانستان»: جریده بود که در سال چهارم سلطنت امیر حبیب الله خان فقط یک شماره آن نشر شد.

(۲) «سراج الاخبار افغانیه»: در ۱۶ میزان ۱۲۹۰ (ش) به «سرمحوری» مرحوم محمود طرزی در کابل نشر گردید. این جریده که در هر یازده روز نشر می شد از زبان شهادت امیر حبیب الله خان متوقف نگردید.

(۳) «سراج الاطفال»: نیز در کابل به مدیریت مرحوم محمود طرزی نشر می شد. طوری که از نام آن برمی آید، این نشریه مخصوص اطفال مملکت بوده است.

اماداستان، اواز «اتحاد مشرقی» شروعیږي. اتحاد مشرقی (اکنون نامش به «ننگرهار» مبدل گردیده) در سال ۱۲۹۸ (ش) در عهد امانیه در دوره ریاست تنظیمه اعلی حضرت محمد نادر شاه شهید در ولایت ننگرهار تاسیس و تا امروز نشر می‌شود. مدیر و مؤسس این جریده مرحوم برهان الدین کشککی بود. جریده اتحاد مشرقی به لسان فارسی نشر می‌شد، اما گاه گاه مضامین یا اشعاری به پښتو هم نشر می‌کرد. چاپ آن لیتوگرافی «سنگی» بود و در هر پانزده روز در دو صفحه بکاغذ رنگه «سفید، سرخ، زرد و سبز» نشر می‌شد. ۱۲۹۸ سالی بود که از استرداد آزادی افغانستان قطعی یک سال گذشته بود. اتحاد مشرقی عموماً در صفحه اولش مضامین اجتماعی را جاداده و متاقب آن اخبار داخلی و خارجی شروع می‌شد. خبرها با چنان سبکی نوشته می‌شد که به شکل اداظهار نظریات و تفاوت های شخصی نویسنده آن اجتماع بعمل می‌آمد.

بعد از استرداد استقلال افغانستان مطبوعات نیز رنگ تازه بخود گرفت. تا جایی که ساحت تبعات اجازه می‌دهد، در دوره سلطنت امیر حبیب الله خان در افغانستان سه جریده نشر می‌شدند. جریداتی که در دوره امانیه نشر می‌شد پانزده بود که بعضی ازین جریدات فقط به نشر یک دوشماره موفق گردید.

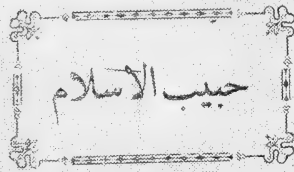
(لست جراندو مجلات دوره امانیه)

اسم	مؤسس	تاریخ	محل
اتحاد مشرقی (جریده)	برهان الدین کشککی	۱۲۰۸	کابل
المازی (جریده)	...	۱۲۹۸	جنوبی
امان افغانستان (جریده - روزنامه)	عبداللهی	۱۲۹۹	کابل
ستاره افغان (جریده)	میر غلام محمد غبار	۱۲۹۹	جبل السراج
اتفاق اسلام (جریده)	ملا احمد، عبدالله	۱۲۹۹	هرات
ارشاد النوان (جریده)	روح افزا	۱۲۹۹	کابل
افغان (روزنامه)	میرزا محمد جعفر	۱۲۹۹	کابل
پیداز (جریده)	عبدالعزیز	۱۳۰۰	مزار شریف
طاوع افغان (جریده)	مولوی صالح محمد	۱۳۰۰	قندهار
اتحاد (نهضت الحبیب) (جریده)	محمد بشیر	۱۳۰۰	قندهار
ابلاغ (جریده)	میرزا محمد اکبر	۱۳۰۰	کابل
اخبار حقیقت (جریده)	برهان الدین کشککی	۱۳۰۳	کابل
ثروت (جریده)	صلاح الدین سلجوقی	۱۳۰۳	کابل
انیس (جریده)	محمی الدین انیس	۱۳۰۶	کابل
نسیم سحر (جراید)	احمد راتب	۱۳۰۶	کابل
معرفة عارف (مجله)	محمد حسن	۱۲۹۸	کابل
مجموعه اردوی افغان (مجله)	عبدالمعز	۱۳۰۰	کابل
آئینه عرفان	هاشم شائق	۱۳۰۳	کابل
مجموعه صحیفه		۱۳۰۶	کابل

واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا

مدير: برهان الدين ككجي

نشر اول

(سال اول - شماره ۳۳)
 دوماه اول
 دوماه دوم
 دوماه سوم
 دوماه چهارم
 دوماه پنجم
 دوماه ششم
 دوماه هفتم
 دوماه هشتم
 دوماه نهم
 دوماه دهم
 دوماه یازدهم
 دوماه بیستم

اداره خانه - ده افغان کابل افغانستان - تیره تیمون
 همه امور نشر بر به و حسابیه تمام اداره فرستاده شود
 اداره در اختیار و اصلاح مقالات وارده بخار است
 در هر هفته یکشنبه جمعه و یکشنبه شنبه می شود
 او و اینکه دوچ نشود اضافه میشود

(درین اخبار از احکام دینی و مسائل اسلامی و علوم و فنون و اطلاعات سیاسی و معارف دولتی و مباحث علمی بحث میشود)

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

زبان و ادبیت

کتابی که از علوم عربی پرورد و ادبیات و لطایف زبان فارسی مستعصر و اشارات و کلمات احادیث نبوی میباشد البته که از لایق ذاتی و ذکاوت فطری و وجدان پاکیزه و ضمیر حسنه خویش بخوبی این فواید حاصل گردد بر عموم اطلاع و روشنی می نماید که تنها احادیث شریف و کلمات حضرت رسول اکرم معجز ترین اعجازها و حکم ترین دلائل نبوت او شایسته بی ...

تنها سخن بدین بود بر کلام مرید صفاها بود ثان فکر کنید دستور العمل و بیاضه که برای یک قوی و باطنی از طرف کدام پادشاه و یا کارزبان که ساخته و نشر میشود چه اندازه کرامت و بیکدام پناه برسی میباشد آیا آن حدیث نامه و استقامتی که برای کافی نوع بشر خاصه بیرون حضرت سیدالکائنات از انضامی پشت شان تقایم قیامت ساخته و وضع شده باشد بیک اندازه و جامع و مانع و به چه پایه مشتمل بر بخار و بیکدام مرایه جامعیت و امتیاز و توفیق از انکار خواهد بود ...

اینکه شاهد این مدعا و مؤید همین دعوی ما از جمله احادیث کثیره و حدیث نامه عامه غیر واحد ذات قدسی صلات حضرت نبویه همین یک حدیث مختصر و بلیغ فخریه کثرت شکوه جهان جبرائیل و غام نام نیکوئی و مانی دران مندرج و متغایر و صفاها را اگر بر آن عمل نمائید از بقدر مقصود و مقصود و شرفها و خیراتی مانع و بحد درحالی و مزایا و فوائد و خوبی ها موقی میگردد ...

المسلمین مسلم المسلمون من اسلام ویده یعنی مسلمانان کامل شخصی است که بمسلمانان دیگر از زبانش زبان و از دستش اذیت رسد ...

و اما یکی از جمله سلام و تحیات برای بزرگ مسلمانان است که بکلمه مسلمان بزرگ برادر اسلام خویش در سر دلی و به ضمان فعلی رسد ...

کیک عبارت آن امور را نمک اله که

از یک امر مهم اسلامی بحث و یک شاهد قوی مسلمانان خود را از تکلف داده اند است چون مقصد اساسی اسلام را برتری و اتحاد و برتری و برتری از شقاق است پس باید که یک برادر بزرگوار و برادر خوش مناصرت و مستغنی کند و طریقه اعتدال و یکو و یکو را شعار خود ببرد و مرتکب انکار و اعمال نشود که بر جبهه ملائیکه مسلمانان گردد و این قسم کلمات و احادیث را از زبان نگذارد که سبب مال خاطر دیگر برادر شان شود زیرا که گفته اند: آشوب خود نمایی بر دیگران نمیداند علت ذکر و تحریف (دست و زبان) را خواهد داشت که درین حدیث شریف ازین سبب است که چون یک انداز قول و فعل خود را اداره و نگرانی کرد دارای تمام صفات خدیو و اطوار و حیثیت میگردد و در آن وقت هیچ یک سرک و سرکون و هیچ یک قول عمل او از جمله تعریف این حدیث شریف بیرون نیست ...

در باب احتیاط باستعمال و ادب و زبان زبانی است هر قدر که بگویم و هر چند که بتوسیع حق آنرا آورده کرده خواهیم توانست زیرا هر چه بزرگتر از زبان ما می براید بسیار مهم است و از هر لغت یک تکلم و بزرگتر از آن خطابه میکند عیب امر خداوندی در مقابل آن ازین برسانی خود نمایی در (دور و دوزخ) بفرماید که (وما یلفظ من قول الا لله و رقبه عتیدت)

یعنی هیچ یک سخنی از زبان انسان نمی براید مگر آنکه او را آن فرشته ضبط کند و وقت گیرنده که با شما موجود و منتظر نشسته است قید و ضبط میکند ...

کتابی که از عقاید اسلامی بهره مند میباشد میدانند که مقصد ازین نویسنده و ضبط کنند و اقوال فرشته های مشهور است که آنها را (کرام الکاتبین) می نامند که این مجرب و کرام هر لحظه الطهارت را در دفتر اعمال شان میبندد و در روز میبندد و در روز حساب از روی مندیان آن پاره شمع سوختن جوان و حساب و کتاب می شود ...

زرا که از این دلائل قول خود اللسان است در باره خویش و قوی ترین اسناد اقرا

شود شمع است و بر سر - از عین ما است که هر چند انسان در قیامت مجرب نیستی بدانند میشود تا با انانیت خود حساب خود را بجهت این آفریده میباید از کارهای عبادت انجام بدهد و در نهایت حق بی حساب نیز رفع میکند که (سلامة الانسان فی حفظ اللسان)

یعنی سلامتی و نجاتی انسان در نگاه داشتن زبان است -

آن مسلمان که بر آیه کریمه قوی حدیث مذکور را عمل نماید از آن شوق آن مستعصر است چگونه در احتیاط و اداره زبان خود می کوشد و (مذکور باستعمال و ادب) را عمل می کند ...

نکته برادران خاری که نباید کردن سرخوشی این قدر که که خدای عتیدت نبوی به نایب عتیدت اوقی جزا میباید در دادن مایه و در عتیدت خویش فشار قول و جواب را اعمال و فاسد در یک موقی دیگری استوار یک مدافعی نیز اصدا داشته اند که

المرء باصره به قلمه و لسانه

یعنی انسان بدو چیز خود بخورد که دل و زبانش میباشد انسان است

مراد این حدیث تنها گوشه یک کوه دل و دنگ گوشت زبان نیست چرا که این پارچه گوشت را حیوان بی زبان می دارد بلکه معایب از اداره و حسن استعمال آن است که هر چه بدلت گذارد و زبانت آمد شکوفی و بیکدام مریدیکه میگوئی خوب باطراف آن فکر و درخت خود بگوئی و خوف خدا و حساب و دوزخ را در مقابل آن تصور کنی

عاجل کلام آگشت که در باره ۱۷ آیه بزرگ که درین و نامعده غافل گشتگو را کنوون و عمل و بی ابروم از دست خود بیات مسلمان ضرر رسانیدن بسیار ضرر و آزارها و خرابی ها دارد که از اینها در حساب و حساب بواسطه عدم گنجایش انسان در کار کرده آتیا اگر وقت و فرصت را حساب کند در اصل قول و عمل و زبانش را حساب

درین اخبار از احکام دینی و مسائل اسلامی و علوم و فنون و اطلاعات سیاسی و معارف دولتی و مباحث علمی بحث میشود

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

تاریخ جاری ۲ (ربیع الاول) ۱۳۴۸

حبيب الاسلام جریده کی که در زمان اغتشاش در مرکز کشور نشر میشود

اولین شماره جریده اصلاح که بعد از نجات وطن در کا بل به نشر آغاز نمود

امان افغان جریده‌ی بود که در پایتخت افغانستان نشر میشد. این جریده در اوائل حمل ۱۲۹۹ به سر محزری شاغلی عبدالهادی داوی به نشر آغاز کرد. امان افغان در ابتداء در هر دو هفته یک بار و سپس در هفته دو بار نشر می گردید و در روزهای آخر عمرش بود که این اخبار مبدل به روزنامه گردید.

اما چیزی که انکشاف مطبوعات را در افغانستان مانع میگردید محدودیت اشخاص با سواد بوده است. بتاسی از همین معذرت جرائد و مجلات مملکت صرف بین یک قسمت محدود افراد مملکت انتشار می یافت. سی و چند سال قبل، مخا بره از یک حصه کشور به نقاط دیگر آن کار آسانی نبود. مورتاز به افغانستان وارد شده و تلهفون فقط به دسترس اشخاص محدودی بود، همچنان پوسته رسانی نیز به سهولت صورت نمی گرفت. در سالهای اخیر خود، امان افغان به قطع بزرگتر (از ۱۳ × نیم ۱۹ به ۱۲ × ۱۹) مبدل شد. سالهای اخیر سلطنت والاحضرت امان الله خان سالی بود که آتش انقلاب در صفحات شرقی و شمالی مملکت افروخته شده بود. از اینکه امان افغان تا چه اندازه توانسته بود علیه اقدامات قوای انقلابی موفق گردد، بحثی است متضمن تتبع و تحقیق علیحده اما همینکه جریده دفعه به روزنامه انکشاف می کند رول اخبار و ژورنالزم را در انظار ابراهیمت میسازد. از مطالعه سرمقاله ها و خبرهای داخله و مضامینی که ترس و شخصیت های برجسته و پرنفوذ کشور در امان افغان نشر می شده یقین چنین بر می آید که صفحه ای از تاریخ کشور با تعجیل و سرعت کامل پایان می رسد.

قوای انقلابی بر کابل سلطه حاصل میکنند. بجه سقاء بنام پیشوای قوای انقلابی زمام امور کشور را بدست می گیرد. انقلاب ده ماهه و تأثیر آن بر شئون ملی مملکت، موضوع دلچسپی برای تحقیق و تتبع می باشد، اما تا جاییکه این انقلاب بر مطبوعات مملکت تأثیر انداخته بود، میتوان گفت که طول رژیم ده ماهه انقلابیون، جریان و مساعی در ژورنالزم افغانی به نقطه توقف رسیده بود.

این انقلاب که زاده تعصب و کوتاه فکری بود و بنا بر نظریه‌ی که ژورنالزم آئینه افکار کسانی است که با آن سروکار دارد از مطبوعات هم بوی تعصب می رسد. یگانه شاهد مطبوعات مملکت در آن وقت حبیب الاسلام است -- و آن هم آله اغراض حکومت انقلابی.

در زمان انقلاب بعضی مجلات و جرائد دیگر هم در ولایات مملکت نشر می شد. این جرائد تحت اثر کسانی بود که دست برای نجات وطن زده بودند.

حبیب الاسلام در مرکز مملکت نشر میشد. این اخبار در ماه حوت ۱۳۰۷ ابتدا به مدیریت شباغلی محی الدین بعداً به مدیریت شباغلی محمد حسین، سپس به نگارندگی شباغلی برهان الدین کشککی نشر می شد. چیزی که از ژورنالزم افغانستان در طول انقلاب بر می آید، این بود که انسان به آسانی نمی توانست از وضع سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مملکت آگاهی حاصل نماید. موضوعاتی که صفحات این جریده هفته وار در افرا گرفته بود حاکی از اقدامات حکومتی بود علیه قوای که دست به نجات مملکت زده بود یا مضامین بر موضوعاتی که اسباب تأثیر انقلابیون را در دوره امانیه بار آورده بود.

نکته دیگری که بعد از مطالعه و مشاهده مطبوعات دوره انقلابی جلب توجه میکند اینست که گوئی امروزه فردا حکومت انقلابی بر قوای که مصروف نجات وطن بود غلبه حاصل خواهد کرد.

وقتی انقلاب به پایان میرسد و اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید زمام سلطنت را در دست میگیرد، به مجرد تغییر در رژیم فرق بارزی در مطبوعات مملکت رخ میدهد -- باین معنی: جراید در نام و سر لوحه خود پیروی فلسفه نویسی را می نمایند. یعنی در حالیکه در زمان سلطنت امیر حبیب الله خان، نام جریده سراج الاخبار میباشد و در هنگام سلطنت امیر امان الله خان، نام امان افغان و در دوره انقلاب اسم حبیب الاسلام را انتخاب مینماید، در دوره

بادشاهي اعليحضرت شهيد نام اخبار باسم زه امداد کشور از تباطی نمی داشته باشد. از این نکته برمی آید که مرحله جدیدی در مطبوعات افغانستان آغاز میگردد. مرحله دوم ژورنالیزم در افغانستان باین معنی: مطبوعات بحیث خد متگزار جامعه عرض اندام میکند.

از جلوس اعليحضرت شهيد به بعد در افغانستان مطبوعات رو به اعتلا می نهید. جرائدی که در دوره انقلاب مسدود شده بود دوباره به نشر آغاز نمودند. در ۱۳۱۱ در افغانستان جراید و مجلات آتی نشر می شد: جرائد و مجلات در دوره سلطنت اعليحضرت شهيد (۱۳۱۱):

اسم	مؤسس	تاریخ	محل طبع
اتحاد مشرقی	برهان الدین کشککی	۱۲۹۸	جلال آباد
اتفاق اسلام	ملاحمد	۱۲۹۹	هرات
بیدار	عبدالعزيز	۱۳۰۰	مزار شريف
طلوع افغان	مولوی صالح محمد	۱۳۰۰	قندهار
اتحاد	محمد بشير	۱۳۰۰	خان آباد
انيس	محي الدين	۱۳۰۶	کابل
اصلاح	حسن سليمي	۱۳۰۸	جنوبی- کابل
مجموعه اردوی افغان	عبدالمطيف	۱۳۰۰	کابل
آيينه عرفان	هاشم شائق	۱۳۰۳	کابل
مجموعه صحيه	...	۱۳۰۶	کابل
حي علی الافلاح	محمد مير غلام	۱۳۰۹	کابل
مجله کابل	...	۱۳۱۰	کابل
اقتصاد	محمد زمان تره کي	۱۳۱۰	کابل
هرات	قاضي محمد صديق	۱۳۱۱	هرات
مجله پښتوي قندهار	انجمن ادبي قندهار	۱۳۱۱	قندهار
مجله بلديه هرات	عبدالله احراری	۱۳۱۱	هرات

سال ۱۳۱۱ ژورنالیزم افغانستان سال قابل ملاحظه است:

در همین سال است که اصلاح به شکل روزنامه به نشر آغاز مینماید. و از همین تاریخ با یقین طرف تا امروز ریکارد روزنامه نویسی در افغانستان قائم میگردد. درست است که در روزهای اخیر سلطنت امانیه، امان افغان نیز بقسم روزنامه نشر میشد، اما، طوریکه پیشتر ذکر شد، علت روزنامه شدن امان-افغان را عوامل محیطی، پروپاگند علیه قوای اغتشاشیون که روز بروز به کابل نزدیک شده می رفت بار آورد.

اما روزنامه شدن جریده اصلاح صورت طبیعی داشت و از جمله ریفارم های بود که در سرتاسر مملکت در حقوق مختلفه حیاتی بعمل آمده بود.

جریده اصلاح تحت نظارت شخص اعليحضرت محمد نادر شاه شهيد تاسیس و در ۱۶ اسد، ۱۳۰۸، نخستین شماره آن تحت نظر ښاغلی محمد نوروز به نگارندگی ښاغلی نصرالله لوگری در سمت جنوبی شایع گر دید. بعد از قتل داخلی از ۴ عقرب، ۱۳۱۸، به مدیریت و نگارش ښاغلی حسن سلیمی در کابل به نشر آغاز نمود و ښاغلی محمد زمان تره کي و ښاغلی محمد امین خوگیا نی هر کدام، بنو به شان موظف به نشر

جریده گردیدند. در زمان نگارندگی بنا علی برهان الدین کشککی اصلاح بحیث روز نامه تحول کرد (اول حمل ۱۳۱۱).

هیچ وقت نباید مطبوعات را بدون ملاحظه حالات علمی و سواد دریک مملکت مطالعه کرد. خریدار مطبوعات مردم است، و اگر مردم بی سواد و بی علم باشد فعالیت مطبوعات خنثی خواهد بود. بعد از جلوس اعلیحضرت محمدنادر شاه شهید یک ریقارم قابل ملاحظه در وضع تعلیم و تربیت صورت می گیرد.

اگر به احصایه ذیل نظر انداخته شود، شخص می تواند باروشنی وضع معارف را در افغانستان مشاهده کند:

تعداد مکاتب و متعلمین معارف افغانستان:	تعداد مکاتب	تعداد متعلمین (ذکور و اناث)
۱۳۱ ۱	۲۲	۱۳۵۰
۱۳۱ ۵	۵۲	۹۲۷۵
۱۳۲ ۰	۳۳۱	۶۴۰۰۰
۱۳۲ ۵	۳۳۹	۹۳۳۴۴
۱۳۳ ۰	۳۷۸	۹۸۷۴۳
۱۳۳ ۳	۶۸۵	۱۱۴۹۴۴

از ملا حظة جدول فوق برمی آید که در طول ۱۹ سال در تعداد مکاتب ۱۹ چند و در تعداد متعلمین آن ۸۵ چند تنزید رخ داده است. طبعاً این تعامل بر تعداد اشخاص با سواد مملکت افزوده و طبعاً اشخاص با سواد به خواندن اخبار علاقه می گیرند.

ژورنالزم عصری تقاضا میکند که در اخبار بر مسائل پیچیده اجتماعی، نوشتن مضامین عمومی خوب نیست. مثلاً موضوع خیانت و صداقت را دریک مضمون دو ستونه تهیه کردن و بصورت عمومی در مورد آن بحث نمودن نه تنها حق موضوع را اذیت و نکردن است بلکه خواننده نیز از آن مستفید نمی گردد چیزی که در اخبار امروز ضرور است آنست که باید مثال عمده ای از خیانت و صداقت را در کردار و اعمال روز مره افراد جامعه که اخبار در آن نشر می گردد سراغ نمود و آنرا راپور داد. متأسفانه، جرائد ۱۳۱۱-۱۳۱۸ افغانی باندازه مضامین رابر موضوعات عمومی نشر می کرد که، مثلاً در روزنامه اصلاح، هر روز یک مضمون بر آن نوشته میشد.

مراد از این تذکر آن نیست که تصور شود در خلال این سالها مطبوعات کشور قطعاً از موضوعات عمده روز بی خبر بود. بلکه برخلاف، تبصره بر موضوعات ملی و بین المللی و اخبار مشرح به تدریج برخ مهم اخبار روز را تشکیل میداد. در همین سالها بود که رومان نویسی نیز در جرائد افغانستان رائج گردید. در زمان سلطنت امیر حبیب الله خان هم تحت تو جهات بنا علی محمود طرزی رومان نویسی در سراج الاخبار موقع یافته بود.

در سال ۱۳۱۲ که اعلیحضرت محمدنادر شاه به شهادت رسیدند، اعلیحضرت معظم همایونی زمام حکومت را بدست گرفتند مطبوعات هنوز هم سیر تکامل میکرد.

در سال ۱۳۱۸ که مصادف با آغاز جنگ دوم جهانی میباشد، ریاست مستقل مطبوعات در افغانستان تاسیس و تشکیل گردید. قبل از تاسیس ریاست مطبوعات هشت نشرانی مملکت را انجمن ادبی کابل

که در سال ۱۳۱۰ بنیافته بود تشکیل میداد. طوریکه ښاغلی سید قاسم رښتیا اشاره نموده است، قبل از بوجود آمدن ریاست مطبوعات، ژورنالزم افغانستان بحیث یک موسسه مکمل و فعال در جامعه عرض اندام نکرده بود، یعنی هنوز هم مطبوعات نتوانسته بود که صورت مؤسسه «خبر رسانی کتله ای» را بخود بگیرد. حقیقتاً که با تولد مطبوعات، ژورنالزم کشور رنگ و رخ دیگری را بخود گرفت. اولین رئیس مطبوعات ښاغلی صلاح الدین سلجوقی بود.

با وجود اینکه بروز جنگ جهانی مشکلات زیادی را در راه اجرای پلانیهای مطبوعاتی عائد نمود با آنها مطبوعات افغانستان توانست در مدت کوتاهی موقعیت یک موسسه اصلی را در ساختمان اجتماعی کشور اتخاذ نماید. پس از شش ماه نشرات امتحانی، در اول حمل ۱۳۲۰، کابل را دیو اولین بشار در افغانستان شروع به برود کساست نمود. تاریخ ژورنالزم را دیو در افغانستان از همین وقت شروع میشود. با تشکیل ریاست مطبوعات، مدیریت عمومی آژانس باختر هم بمیدان آمد. این آژانس خبررسانی در اواصل خبرهای خارجی را ذریعه آژانس های بین المللی ریو تر و تاس بر اساس مقاوله های مستقیم توسط دستگاه تلگرافی وزارت مخابرات اخذ میکرد، و ضمناً ذریعه آخذهای رادیویی نیز از اطلاعات دنیا استفاده مینمود. ولی با انکشاف مزید مطبوعات و بکار افتادن دستگاه کابل رادیو از یک طرف، و شروع جنگ جهانی از جانب دیگر وظائف این موسسه کسب توسعه و اهمیت نمود. فعالیت های آژانس باختر را در ۱۳۲۰ میتوان از جدول آتی حدس زد:

۲۴۴۵۸	تعداد خبرهای که از آژانس به چرائد فرستاده شده
۱۲۴۸۰	» » » » به رادیو فرستاده شده
۳۶۱۲	» » » » به دوائر
۲۰۰	» مقالات ترجمه شده آژانس
۲۰۰۰	مقالاتی که به مدیر های مطبوعات فرستاده شد
۱۲۲۳	تعداد اعلانات
۱۳۲۶	تعداد عکس ها

بعد از ختم جنگ جهانی ریاست مطبوعات خریداری یک دستگاه آخذ را برای آژانس باختر منظور نمود که در سال ۱۳۲۳ بکار افتاد و در سال جاری یک دستگاه «تیلی تایپ» جدید به آن افزوده شد. در جنگ عمومی دوم، افغانسان باز هم سیاست بی طرفی را اختیار کرد. آژانس باختر در تدوین و مخابره اخبار ابراز لیاقت نمود، و تا جائیکه به بیطرفی مطبوعات در یک مملکت مربوط است، رول خود را با کمال موفقیت انجام داد. از لحاظ اینکه اخبار آژانس ثقه و بی طرف بود، منابع خبررسانی سایر ممالک از دباختر آژانس اسفاده میکردند.

بعد از تشکیل ریاست مطبوعات، فعالیت های مطبوعات انکشاف نمود. بعضی از جریده های ولایات بقسم روز نامه آغاز به نشر نمودند. در مرکز مملکت کنفرانس های مطبوعاتی روی کار آمد و در آن اشخاص کاردان و فهمیده به علاقمندان خطابه ها ایراد میکردند. در مرکز مطبوعات «کتابخانه مطبوعات» بنیاد شد. در نندارتون غره های بنام «غره مطبوعات» باز شد. مجله «پشتون» (که قبلاً هم نشر میشد) شکل یک مجله ادبی و ذوقی را بخود گرفت. مدیریت

دائرة المعارف (انسایکلوپدیا) تشکیل شد و برای تدوین و نشر آریانا دائرة المعارف (این نشریه را ، در حین تقریظ بر آن ، بعضی ممالک شرقی «ستاره ی درافق شرق» خوانند) اقدامات بعمل آمد . کورس های اکابر - برای بیشتر و تعمیم لسان پښتو - باز شد . در سال ۱۳۲۱ در کابل ۱۴۱ کورس اکابر مصروف فعالیت بود .

این همه ، بسا فعالیت های دیگر که در اینجا از آن نام برده نشده ، در ده سال اول مطبوعات مملکت را مصروف ساخته بود .

در سال ۱۳۲۹ صفحه دیگری در تاریخ مطبوعات افغانستان باز میشود : در همین سال است که قانون مطبوعات افغانستان تکمیل می گردد . قبلاً در قانون اساسی کشور ماده ی راجع به آزادی مطبوعات پذیرفته شده ولی از شرائطی که حدود آزادی مطبوعات را معین نماید ذکر نرفته بود ، برای تفصیل تفسیر این ماده اصولنامه مطبوعات تدوین گردید .

متعلمین و متخصصین مطبوعات راجع به رول مطبوعات در جوامع مختلفه بمقائد مخصوص دارند . با عموم ، طو ریکه و یلمارت شرایم ، ژورنالست امریکایی ، در کتابش «چهار نظریه مطبوعات» می گوید: مطبوعات همیشه رنگ و صورتش را از محیطی که در آن فعالیت میکند ، می گیرد . در افغانستان ، مطبوعات موقعیت یک مربی را دارد . مطبوعات شعله ایست که باید جامعه را در تاریکی و خم و پیچ های زندگی راه بادی کند . با وجودیکه احصائیه ی در دست نیست معیناً میتوان حکم کرد که تعداد باسواد در افغانستان زیاد نیست . طبعاً رول مطبوعات در چنین یک مملکت با رول مطبوعات در ممالکی که بین ۹۵ و ۹۹ فیصد افراد آن با سواد میباشد فرق میکند . هر اقدام و هر حرکتی که در مطبوعات افغانستان بعمل می آید باید طوری باشد که در راه تنویر افکار مردم و مفاد عامه مفید واقع شده بتواند . و همانطوریکه افلاطون برای اداره مملکتش می خواست زمام امور را به زمامداران فیلسوف تسلیم کند ، اشخاصی که در رأس رشته های مطبوعاتی افغانستان قرار می گیرند ، باید از «واقف فیصله و اقدامات شان آگاهی داشته باشند» .

غرض از این مقدمه این است که ، بعد از نشر قانون مطبوعات ، در مرکز مملکت چند جریده شخصی و انفرادی آغاز به نشر نمود . اگر چه شاید تاریخ پنجاه سال بعد از امروز خوشتر بتواند که حکم و فیصله اش را بر چگونگی این جراید صادر نماید ، قضاوت امروزه چنین تصریح میدارد که ، با در نظر گرفتن مسئولیت های بزرگ اجتماعی در جامعه ی چون افغانستان ، هنوز مطبوعات مملکت آماده نیست آزادی مطبوعات را با سویه ممالک غربی مورد تطبیق قرار دهد . هر جایکه آزادی وجود دارد در آنجا سوء استعمال آن آزادی هم سراغ میشود ، و مقدار این سوء استعمال همیشه با سویه علمی جامعه متناسب می باشد و همین است یکی از تیوری های آزادی مطبوعات !

بهر تقدیر چون عوامل و شرائط محیطی هنوز برای روی کار آمدن جرائدی که بر امور ملی و عامه ، بدون جانب داری ، نقد و تبصره نماید آماده نبود . چند جریده ی که بعد از بکار افتادن قانون مطبوعات بمیدان آمد ، دیر دوام نکرد .

بعد از تکمیل اصولنامه مطبوعات ، پیشرفت دیگری هم در تکامل مطبوعات مملکت صورت گرفت . اکثر ولایات جرائدشان را به روز نامه ها مبدل کردند . چنانچه امروز افغانستان دارای ۱۲ روزنامه میباشد .

مجله از سالیان دراز باینطرف در افغانستان نشر میشد . چنانچه در زمان سلطنت امیر حبیب الله خان شهید مجله ای بنام «سراج الاطفال» به طبع می رسید . در هنگام سلطنت اما نیه در افغانستان چهار مجله نشر می شد . در سال ۱۳۱۲ ، نه مجله در کشور بطبع می رسید .

اما رنگ و روغنی را که مجله کابل (که در ابتداء توسط انجمن ادبی کابل نشر می شد) در ژورنال مجله بار آورد بی سابقه بود . این مجله که در ۱۵ جوزای ۱۳۱۰ آغاز به نشر کرد دارای مضامین زنده و مفید اجتماعی ، اقتصادی و سیاسی بود . حقیقتاً که ، بعد از مراجعه به کلکسیون های گذشته مجله کابل ، خواننده با اعتماد کامل میتواند بگوید که مجله کابل تحت اداره و نظارت انجمن ادبی کابل (این انجمن در سال ۱۳۱۰ بمیان آمده بود) بهترین مراحل خود را پیمود ، و در راه هم آهنگی در سبک ، و ادب در افغانستان خدمات شایانی را بانجام رسانید . این مجله اکنون هم تحت نظارت «پشتو ټولنه» بزبان پشتو نشر می گردد .

تعداد مجلات مسلکی و غیر مسلکی امروز در افغانستان زیاد است . مجله ژوندون که هفته وار نشر میشود از مجلاتی است که بیشتر با موضوعات تفریحی سروکار دارد . مجله های ادبی و هنری هم در ممالک نشر می گردد .

بعد از ۱۳۳۰ اکثر وزارت خانها ، بکمک ریاست مستقل مطبوعات ، از خود مجلات مسلکی بطبع می رسانند در این چهارمین سال مطبوعات ، افغانستان ۲۲ مجله نشر می نماید . تنها در سال ۱۳۳۵ در افغانستان هفت مجله مسلکی شروع به نشر کرد .

سینما و تولید فلم و تیاتر هم جزو مطبوعات است . افغانستان از عصر اما نیه باینطرف دارای سینما بوده است ، اما در همین سالهای اخیر بوده که چندین عمارت دیگر آن در مرکز و در پای تخت ولایات بنا یافت . امروز در افغانستان ۱۷ عمارت سینما وجود دارد .

ریاست مطبوعات در توردیو انتخاب فلم های که در این سینما نمایش داده میشود رول بازی داشته است . در سال ۱۳۳۵ ، ۲۲۵ رول فلم های هندی ، امریکائی ، روسی ، چینی ، مصری و انگلیسی نمایش داده شد .

در توسعه و انکشاف مطبوعات مملکت رول مطبعه دولتی را نباید فراموش کرد . بر علاوه نشر صد ها هزار جلد کتاب برای استفاده معارف افغانستان جرائد ، مجلات ، شماره های فوق العاده ، تقویم ، فوتوهارا نیز طبع نموده است .

در همین اواخر ، ریاست مطبعه دولتی ماشین های جدیدی را که هنوز هم در سرعت فعالیت و بهتر ساختن امور طباعتی آن خواهد افزود ، خریداری نموده است .

برای اینکه ریاست مطبوعات تألیف و ترجمه کتب را تشویق و تعمیم بخشیده باشد ، با کمک علاقمندان علم و معرفت کشور ، سیستم جوایز را به تصنیف جائزه آریانا ، خوشحال خان ، ابن سینا ، و رحمن با با طرح نموده است .

در سال ۱۳۳۲ ریاست مطبوعات بدین فیصله رسید تا مؤسسات مسلکی و نشراتی خود را بحیث مؤسسه های علیجده از ریاست منفک سازد تا این مؤسسات با امداد عرفانی و اقتصادی از طرف ریاست مطبوعات ، بحیث شعبه های مستقل دست بفالیت زنند .

دربایان فعالیت های مطبوعات؟ باید حتماً از تأسیس کورس ژورنالزم ذکر شود. این کورس در تریبه ژورنالست ها برای جراید و روزنامه های مملکت خدمت بزرگی را با انجام خواهد رسانید. دوره این کورس سه سال است و امید است که متعلمین آن بعد از فراغ از کورس در بلند بردن سویه مسلک خدمات قابل انتظاری را به مطبوعات مملکت انجام بدهند.

در این مختصر، اصلیت و ماهیت مطبوعات مملکت را تعیین نمودن کار آسانی نیست زیرا امروز در افغانستان مطبوعات بحیث یک مؤسسه اصلی و فعال جامعه عرض اندام نموده است، و نوشتن بر اصلیت و ماهیت یکی از مأموریتات جامعه کار آسانی نیست.

باید متذکر شد که نمیتوان ادعا کرد مطبوعات در افغانستان به معراجش رسیده دیگر به سیر تکامل نیز دیک گردیده است بلکه در صورت مقایسه آن میتوان با مطبوعات جهان پیشرفته فهمید که مطبوعات افغانستان هنوز، و طبقه تنویر افکار را بایان نرسانیده و اگر راست گفته شود، تا وقتی که جامعه وجود دارد این وظیفه مطبوعات بر نخواهد رسید. اما مراد از تنویر افکار عبارت از مهیا نمودن یک جامعه بیدار و روشن فکری است. هنوز برخ مهم نفوس افغانستان بی سواد هستند.

انکشاف و تعمیم مواد خواندنی برای با سوادان جدید (اگرچه فی الحال معارف آنرا بدوش دارد) وظیفه ژورنالزم است.

خبر نویسی از خود سبک و سلوب خاصی دارد و تا امروز مطبوعات افغانستان در این رشته چندان انکشاف ننموده است.

خوب، این نقایص و بسا نقائص دیگر چیزهای است که با مرور زمان یکا یک اصلاح خواهند شد. مطلب این است که مطبوعات افغانستان در چهل سال اخیر توانسته است بحیث یک مؤسسه فعال جامعه عرض اندام کند و این کار در نظر آنانی که یا ماهیت و سرشت مطبوعات سروکار دارند وظیفه آسانی نیست.

لیست روزنامه، جرائد و مجلات وطن در ۱۳۳۷

اسم	تاریخ تأسیس	محل طبع
ننگرهار	(روزنامه) ۱۲۹۸	جلال آباد
اتفاق اسلام	(روزنامه) ۱۲۹۹	هرات
بیدار	(روزنامه) ۱۳۰۰	مزار شریف
طلوع افغان	(روزنامه) ۱۳۰۰	قندهار
اتحاد	(روزنامه) ۱۳۰۰	بغلان
انیس	(روزنامه) ۱۳۰۵	کابل
اصلاح	(روزنامه) ۱۳۰۸	جنوبی - کابل
ودانگه	(روزنامه) ۱۳۲۰	جنوبی
بدخشان	(روزنامه) ۱۳۲۴	بدخشان
هيواد	(روزنامه) ۱۳۲۷	کابل
سناثی	(روزنامه) ۱۳۳۱	غزنی
پروان	(روزنامه) ۱۳۳۱	چهاریکار
اقتصاد	(جریده) ۱۳۰۹	کابل

اسم	تاریخ	تاسیس	محل طبع
ستوری	(جریده)	۱۳۲۲	میمنه
سیستان	(جریده)	۱۳۲۶	فراه
پامیر	(جریده)	۱۳۳۰	کابل
هلمند	(جریده)	۱۳۳۲	گرشک
کابل	(مجله)	۱۳۱۰	کابل
عرفان	(مجله)	۱۳۰۳	کابل
روغتیا	(مجله)	۱۳۱۰	کابل
پښتون ږغ	(مجله)	۱۳۱۹	کابل
آریانا	(مجله)	۱۳۲۰	کابل
افغانستان	(مجله)	۱۳۲۴	کابل
حقوق	(مجله)	۱۳۲۴	کابل
مجله ادبی هرات	(مجله)	۱۳۲۶	هرات
ژوندون	(مجله)	۱۳۲۷	کابل
برک سبز	(مجله)	۱۳۲۸	کابل
پیام حق	(مجله)	۱۳۳۱	کابل
بخوان و بدان	(مجله)	۱۳۳۲	کابل
تعلیم و تربیه	(مجله)	۱۳۳۲	کابل
میرمن	(مجله)	۱۳۳۲	کابل
سره میاشت	(مجله)	۱۳۳۲	کابل
وته	(مجله)	۱۳۳۳	کابل
شورا	(مجله)	۱۳۳۴	کابل
ننداره	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
کانوا و صنایعو	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
الفلاح	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
طب پوهنځی	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
ادب	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
ښکینه	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
رڼا	(مجله)	۱۳۳۶	کابل
ننډرهار	(مجله)	۱۳۳۶	جلال آباد
هوا	(مجله)	۱۳۳۶	کابل
وژمه	(مجله)	۱۳۳۶	کابل
مهری	(مجله)	۱۳۳۷	هرات
د افغانستان بانک	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
اخبار افغانستان	(مجله)	۱۳۳۶	لندن
افغانستان	(مجله)	۱۳۳۴	قاهره
د زیرمې مجله	(مجله)	۱۳۳۷	کابل

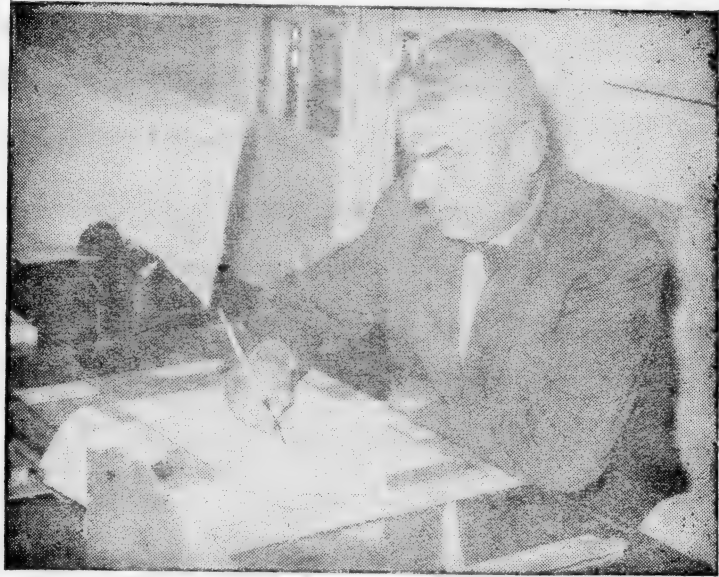
نوت: بقیه رویدادها و امور چهل ساله کشور در اخیر اجراآت یکساله دو ایر مطالعه شود

د ملی شورا

تشکیل:

ع، ج، س، ا، محمد نوروز
ښاغلی داکتر محمد اسماعیل علم

رئيس
لمري معين

ښاغلي محمد نوروز د ملي شورا رئيس د کار په وخت کېنې

ښاغلي ولي محمد رحيمی

دوهم معين

» محمد رحيم شيد ا

لمري منشي

» غلامد ستگير

دوهم »

» محمد داؤد

دايکتري د لوی مدير کفيل

» محمد نعيم

دمحاسبی او لوازمولوی مدير

» زين العابدین جمالی

د کميسيونو د مدير کفيل

» فيض محمد

داورا قو مدير

» حفيظ الله منير

د تبليغاتو او نشراتو د مدير کفيل

اجراآت شورای ملی

تصاوېب سال ۱۳۳۶ مجلس عمومی شورای ملی :

تصویب تاریخی ۲۱ جوزا راجع به تجدید انتخاب دو نفر اعضای شورا درجمله هیئت مراقبت ذخیره بانکنوت که برحسب حکم تعدیل ماده (۶۲) اساسنامه دافغانستان بانک ښاغلی میرزا عبدالعلی وکیل بگرامی و ښاغلی محمد سرور وکیل جلدک انتخاب شدند .

* تصویب تاریخی ۲۱ جوزا راجع به تعیین تعداد کمیسیون های هفت گانه و انتخاب اعضاء ورؤسای آن و تثبیت ایام کار کمیسیون ها و مجلس عمومی .

تصویب تاریخی ۲۷ جوزا راجع به انتخاب اعضای کمیسیون مؤقت (پروژه اصولنامه ښاروالی) .

تصویب تاریخی ۲۷ جوزا راجع به تعدیل اصل دو ضمیمه نمبر ۱۳ اصولنامه رخصتی و حاضری مامورین در خصوص ساعات کار مامورین در ماه رمضان که در تمام اوقات سال از ساعت ۸ صبح شروع و بعد از (۵ نیم) ساعت کار بدون وقفه بساعت (یک نیم) بعد از ظهر خاتمه می یابد .

تصویب تاریخی ۲۷ جوزا راجع به تثبیت و کالت ښاغلی عبدالصمد وکیل سپین بولدک نظر به وثیقه شرعی و اعتبارنامه مذکور .

تصویب تاریخی ۱۴ سرطان در خصوص معاهده مؤدت بین دولت شاهي افغانستان و اتحادیه جمهوری برما که به تاریخ ۸ نوامبر ۱۹۵۶ در لندن از طرف نمایندگان دولتين امضاء شده است .

تصویب تاریخی ۲۳ سرطان راجع بقرارداد کمیساران سرحدی بین دولتين افغانستان و ایران در مورد وظایف کمیساران سرحدی نسبت بوقایع عادی در داخل حدود بیست و پنج کیلومتری خاک مملکتین .

تصویب تاریخی ۲۳ سرطان راجع به تعدیل و توسعه تشکیل حکومت کلان شبرغان بحیث حکومت اعلی .

تصویب تاریخی ۲۳ سرطان در خصوص تشکیل جدید علاقدهاری لعل پور ولایت ننگرهار .

تصویب تاریخی ۲۳ سرطان در خصوص تشکیل جدید علاقدهاری درجه دوم برگ متال ولایت ننگرهار .

تصویب تاریخی ۳۰ سرطان راجع به پیش نهاد وزارت دفاع ملی راجع بایراد تبصره ماده (۱۰۹)

اصولنامه استخدام ، ترفیع و تقاعد عسکری که در نتیجه غور شورا ماده (۱۰۹) اصولنامه مذکور محتوی سه فقره تعدیل شده است .

تصویب تاریخی ۳۰ سرطان راجع به هجده مواد پروژه اصولنامه مجالس مشاوره ولایات و حکومت اعلی و کلان .

تصویب تاریخی ۳۱ سرطان در خصوص موافقت نامه خدمات هوائی بین حکومت شاهي افغانستان و حکومت جمهوری پاکستان .

تصویب تاریخی ۱۵ اسد راجع به پروژۀ اصولنامه تسهیلات هوانوردی ملکی در افغانستان .
تصویب تاریخی ۱۳ اسد راجع بافزودی پانزده فیصد معاش مستخدمین و تزئید در معاشات افراد
عسکری ، ژاندرم و پولیس غیرمکتبی .

تصویب تاریخی ۱۳ اسد راجع به دیلات و تغییرات در لایحه وظایف و کراف تشکیل وزارت پلان .
تصویب تاریخی ۱۹ اسد راجع بتعدیل تشکیلات حکومت درجه اول چخانسور بحیث حکومت کلان
و تعدیل تشکیل علاقۀاری های اصل چخانسور و چاربرجک بیک یک حکومت درجه دوم و ارتباط علاقۀاری
میل سرکی باتشکیل موجود آن بر مرکز حکومت کلان چخانسور - و الحاق علاقۀاری چوبین بحکومت
اصلی چخانسور

تصویب تاریخی ۱۹ اسد راجع به مالیات بر عایدات مغازه داران و ادویه فروشان و قالین فروشان
و مالیات بر عایدات تمام اصناف که در داخل کهنه گوری های مختلف مندرجه پلان پنج ساله تعیین گردیده است .
تصویب تاریخی ۲۰ اسد در خصوص هجده مواد موافقت نامه و ضمایم آن راجع بورود لوازم تربیتی
علمی و عرفانی که در پنجمین جلسه یونسکو در سال ۱۹۵۰ تصویب شده .

تصویب تاریخی ۲۰ اسد راجع به مصالحه ۲۸ ماده لایحه تشکیل و وظایف د افغانستان ملکی هوائی
ریاست از طرف کمیسیون تدقیق قوانین شورا بعد از فیصله تاریخی ۱۸ اسد کمیسیون مالی و بودجه .
تصویب تاریخی ۲۱ اسد در خصوص ۱۲ مواد قانون و ازنه عمومی شش ماهه سال مالی ۱۳۳۶
و بودجه مصارفات و بودجه پیش بینی واردات .

تصویب تاریخی ۲۶ - اسد در مورد موازنه بودجه عمومی شش ماهه اول سال ۳۶ موسسات تصدیهای
دولتی و لایحه موجبات و تنقیص موسسات مذکور .

تصویب تاریخی ۱۶ سنبله راجع بتعدیل ماده (۱۷) اصولنامه تعیین ميعاد دعاوی ابتدائی .
تصویب تاریخی ۱۶ سنبله از اثر بی شهاد دارالانشای شورا راجع پروژۀ اصولنامه محاسبات عمومی
و جریان سوابق آن که بالاتر موضوع نسبت داشتن نواقص با یادداشت ها و تمام سوابق آن بکمیسیون مالی
و بودجه شورا برای تدقیق و غور و لازمه محول گردیده است .

تصویب تاریخی ۲۵ سنبله راجع بموافقه نامه تبادلۀ اموال و تادیه ها بداخل پانزده ماده رضایم آن
بین حکومتین افغانستان و چین .

تصویب تاریخی اول میزان راجع بتعدیل (۱۰) ماده اصولنامه هوا نوردی ملکی .

تصویب تاریخی ۶ میزان راجع تبصره ماده (۱۸) اصول مجالس مشاوره .

تصویب تاریخی ۶ میزان راجع پروژۀ اصولنامه بناروالی که محتوی (۹۷) ماده است با تعدیل
در بعضی حصص آن .

تصویب تاریخی ۱۵ میزان راجع به الحاق علاقۀار سپدخیل و انتقال آن با عین تشکیل و بودجه
به علاقۀاری سالنگ .

تصویب تاریخی ۱۵ میزان نسبت عدم الزامیت بناغلی خان و کیل حاجی میدان در فقره قتل مغان نام .

تصویب تاریخی ۲۱ میزان راجع بتعدیلات در حکومت اعلائی گرشک .

تصویب تاریخی ۲۱ میزان راجع بتشکیل حکومت کوهدامن بحیث حکومت کلان .

تصویب تاریخی ۲۱ میزان راجع به یک ضمیمه اصول تعیین ميعاد استماع دعاوی با ایزاد یک تبصره که
از طرف شورا بعمل آمد .

تصویب تاریخی ۲۹ میزان راجع بتصویب بودجه عادی و انکشافی سال مالی ۳۶ الی اخیر سنبله ۳۷ مملکت محتوی یازده ماده قانون موازنه عمومی .

تصویب تاریخی ۳۰ میزان اصول تقسیمات ملکیه محتوی چهارده فصل .
تصویب تاریخی ۳۰ میزان تمدیده روز کار مجلس شورا در برج عقرب برای واریسی امور ضروری باقی مانده .

تصویب تاریخی ۶ عقرب بودجه یکساله تصدیهای دولتی یعنی از اول میزان ۳۶ الی اخیر سنبله ۳۷ بعدوضع تکالیف شان .

تصویب تاریخی ۶ عقرب تشکیل جدید و بودجه وزارت مالیه مطابق گراف مرتبه .
تصویب تاریخی ۱۰ عقرب ۳۶ راجع بکنوانسیون بین المللی سړک و ترا سپورت موثر مندرج شخص، هفت ورق .

تصویب تاریخی ۱۰ عقرب راجع به اصولنامه منفع زرع، تجارت، خرید و فروش، ورود صدور و استعمال تریاک در افغانستان که در ضمن اصولنامه تریاک مورخه ۹ اسد ۳۵ افغانستان نیز ملغی شده و علاوه اصول موافقت ای را که دولت قبلاً با کنوانسیون بین المللی زرع تریاک برای حصول اجازه زرع آن بعمل آورده بود در ردیف قانون منع زرع تریاک الغای آن تصویب و تاکید شد .

تصاویر سال ۴۷ از اول حمل تا ۱۵ جوزا :

تصویب تاریخی ۷ جوزای ۳۷ راجع بانتخاب رئیس شورا ایملی .
تصویب ۷ جوزای ۲۷ راجع تعین هیئت تدقیق و تحقیق وثایق و اعتبار نامه ها .
تصویب تاریخی ۱۲ جوزای ۳۷ در موضوع انتخاب و تثبیت و کالت یکعهده و کدای محترم از کمیسیون تدقیق و تحقیق ثانی .

فیصله های کمیسیونهای سال سوم دوره نهم شورا ایملی حسب ذیل است :

الف - کمیسیون امور مالی و بودجه :

قرار مورخ ۸ سرطان ۳۶ در مورد تشکیل علاقه داری درجه دوم بر گمناال حکومت کامندیش ننگرهار .
» ۸ سرطان ۳۶ در مورد تشکیل یک علاقه داری جدید در لعل پور ننگرهار .

» ۲۲ سرطان ۳۶ در مورد تشکیل جدید و بودجه حکومت کلان چغانسور .

» ۲۸ » ۳۶ در مورد ایزادیک تبصره بنماذه (۱۰۹) اصولنامه ترفیع و تقاعد عسکری .

» ۲۸ » ۳۶ در مورد تشکیل جدید بودجه حکومت اعلی شبرغان .

» ۶ اسد ۳۶ ترمید معاشات مستخدمین - افراد عسکری ژاندازم و پولیس غیر مکنتی

و تائید زیادت معاشات مامورین و تاریخ اجرای آن .

» ۷ اسد ۳۶ در مورد تعدیلات - تغییرات تشکیلات و لایحه وزارت پلان .

» ۹ » ۳۶ راجع به مالیات بر عایدات اصناف .

» ۱۸ اسد ۳۶ در مورد قانون موازنه عمومی بودجه مالی شش ماه اول سال ۱۳۳۶ .

» ۱۸ اسد ۳۶ در مورد بودجه تشکیل لایحه وظایف ریاست هوانوردی ملکی .

» ۲۲ اسد ۳۶ موازنه بودجه شش ماه اول سال ۳۶ موسسات دولتی و لایحه موجه این .

قرار ۱۹ میزان ۳۶ راجع به تشکیل جدید حکومت اعلیٰ گرشك .
 » ۲۰ » ۳۶ درمورد تبدیلی حکومت کوهدامن به حکومت کلان و تشکیل دو حکومت درجه ۳
 درقره باغ و شکر دره عوض علاقه داری های آن .

» ۲۶ میزان ۳۶ درموضوع موازنه عمومی بودجه سال مالی دواوردولتی ازاول میزان .

۱۳۳۶ الی اخیر سنبله سال ۱۳۳۷ .

» ۳ عقرب ۳۶ در موضوع تشکیلات جدید وزارت مالیه .

» ۵ » ۳۶ درموضوع موازنه عمومی بودجه سال مالی تصدیهای دولتی ازاول میزان ۱۳۳۶

الی اخیر سنبله سال ۱۳۳۷ .

ب- کمیسیون خاجیه :

فیصله مورخه ۲۹ جوزای ۳۶ درمورد معاهده مؤدت بین دولت شاهي افغانستان و حکومت جمهوری برما .

قرار مورخه ۲۲ سرطان ۲۶ درموضوع قرارداد کمیساران سرحدی بین دولتین افغانستان و ایران .

» ۲۹ » ۳۶ درموضوع خدمات هوایی بین حکومت شاهي افغانستان و حکومت جمهوری پاکستان .

» ۲۴ سنبله ۳۶ راجع به موافقه نامه تبادل اموال و تادیجات بین حکومت شاهي افغانستان

و دولت جمهوری مردم چین .

» ۴ عقرب ۳۶ درمورد الحاق افغانستان به کنوانسیون بین المللی سرك و ترانسپورت مو تر

تغیر و تفسیر قوانین .

قرار مورخ ۲۵ جوزای ۳۶ درموضوع تعدیل ماده (۲) و ضمیمه نمبر ۱۳ اصولنامه رخصتی و حاضری

ما مورین .

قرار مورخ ۴ سرطان ۳۶ درمورد ایزاد يك تبصره بماده (۱۲۹) اصولنامه ترفیع و تقاعد عسکری .

» ۲۲ سرطان ۳۶ درمورد پروژه اصولنامه مجالس مشاوره .

» ۲۸ سرطان ۳۶ پروژه اصولنامه تسهیلات هوانوردی ملکی .

» ۱۰ سنبله ۳۶ درمورد تعدیل ماده (۱۷) اصول تعیین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه

و تمیز در دعاوی حقوقی و جزائی .

قرار ۲۹ سنبله ۳۶ درمورد تعدیل جمله (مدیریت هوا نوردی ملکی) مندرجه بعضی مواد اصولنامه

هوانوردی ملکی به جمله (ریاست هوایی ملکی) .

قرار ۱۷ میزان ۳۶ درمورد دعاوی ابراء و اقراریکه دراثنای خصومت بوده و ظاهر ا لعال مکذب

آن باشد بنام ضمیمه ۱ صول تعیین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه و تمیز در دعاوی حقوقی و جزائی .

قرار ۲۷ میزان ۳۶ درمورد پروژه اصولنامه تقسیمات ملکیه .

» ۵ عقرب ۳۶ درموضوع اصولنامه منع زرع - تجارت - خرید - فروش و ورود - و صدور و استعمال

تریاك در افغانستان .

قرار ۷ عقرب ۳۶ درمورد الحاق افغانستان به کنوانسیون بین المللی سرك و ترانسپورت مو تر .

د- کمیسیون امور داخله - قبائل و سماع شکایات :

قرار تاریخی ۲۶ جوزای ۳۶ راجع به تشکیل يك علاقه داری جدید در لعل پور ننگرهار .

» ۲۶ جوزا ۳۶ راجع به تشکیل علاقه داری درجه دوم بر گتال حکومت کامدیش ننگرهار .

» ۲۶ » ۲۶ راجع به تشکیل جدید و بودجه حکومت اعلیٰ شبرغان .

قرار ۱۲ سر طان ۳۶ راجع به تشکیل جدید و بودجه حکومت کلان چنغا نسو ر .
 » ۸ میزان ۳۶ راجع به الغای علاقه داری سمدخیل و تشکیل يك علاقه داری جدید در سالنگ بهمان بودجه .
 قرار ۱۷ میزان ۳۶ راجع به تبدیل حکومت کوهدامن به حکومت کلان و تشکیل د و جکومت درجه ۳ درقره باغ و شکر دره عوض علاقه داری های آن .
 قرار ۱۹ میزان ۳۶ راجع به تشکیل جدید حکومت اعلى گرشک .
 » ۲۶ میزان ۳۶ راجع به پروژه اصولنامه تقسیمات ملکیه .
 اقدامات درمورد (۲۸) قعاهه عرایض عارضین وارجاع آن بر رجع اصولی مربوطه اش .

کمیسیون امور دفاع ملی :-

قرار مورخ ۳۲ جوازای ۳۶ درمورد ایزان يك تبصره بماده (۱۰۹) اصولنامه ترفیع و تقاعد عسکری و کمیسیون امور عدلیه .
 قرار تاریخی ۲۳ اسد ۳۶ در مورد تعدیل ماده (۱۷) اصولنامه تعیین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه و تمیز در دعاوی حقوقی و جزائی .
 قرار تاریخی ۱۲ میزان ۳۶ در موضوع دعاوی ابرا و انارایکه در انانای خصوصت بوده و ظاهر الحال مکذب آن باشد بنام ضمیمه اصول تعیین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه و تمیز در دعاوی حقوقی و جزائی .
 قرار تاریخی ۱۹ میزان ۳۶ راجع به جلوگیری رشوت و ارجاع آن بر رجع مربوطه اش .
 کمیسیون معارف مطبوعات و صحیه :

قرار مورخ ۱۸ اسد ۳۶ راجع به موافقت نامه بین المللی درمورد لوازم تربیتی - علمی و عرفانی .
 کمیسیون زراعت - معادن و صنایع ، مخبرات و فوائد عامه .

۱- فیصله مورخه مورخه ۴ عقرب ۳۶ را به اصولنامه منع زرع - تجارت - خرید - فروش - ورود - صدور و استعمال تریاک در افغانستان .

کمیته فرعی تدقیق پروژه اصولنامه بناروالی :

۱- قرار مورخه ۵ میزان ۳۶ در موضوع تدقیق پروژه اصولنامه بناروالی .
 کمیسیون تدقیق و ثایق :

۱- قرار مورخه ۲۳ جوازای ۳۶ راجع به تثبیت و کالت بنای علمی عبد الصمد و کیل اسپین بولدک ولایت قندهار نظر بوثیقه شرعی و اعتبار نامه اصولی آن .
 اسامی کمیسیونهای هشت گانه سال سوم دوره نهم شورای ملی قراو ذیل است :

کمیسیون وضع تغیر و تفسیر قوانین :

بنیاعلی عبدالقدوس و کیل مرکز جلال آباد رئیس کمیسیون - محمد منیر و کیل مرکز حکومت اعلى گرشک معاون کمیسیون - عبدالعزیز و کیل کامه - سید شاموسی و کیل شهرستان - محمد امین و کیل پشتون کوت - در محمد و کیل جاجی - محمد یوسف و کیل کهمرد - عبدالستار و کیل اجرستان - عصمت الله (شرقی) و کیل سمنگان - ملا غلام نبی و کیل نهرین - میر محمد یوسف و کیل ناوړه - میر احمد و کیل کشک نخود عضو کمیسیون .

ب- کمیسیون داخله، سمع شکایات و امور قبایل:

بنیاد غلی جهاندار شاه وکیل دهنسبز، رئیس کمیسیون	(به کمیسیون قوانین نیز عضویت داشته)
» کمال الدین وکیل سرپل، معاون کمیسیون	(» » »)
» عبدالله وکیل سرخ رود، منشی	(» » »)
» عبدالباقی وکیل چهاردهی، عضو	(» » »)
» عبدالظاهر وکیل دهله	(» » »)
» لعل محمد وکیل گیزاب	(» » »)
» محمد محسن وکیل شین دند	(» » »)
» عبدالرحمن وکیل کشک	(» » »)
» محمد اسلم (نیازمند) وکیل شرن	(» » »)
» شاه عبدالعزیز وکیل مرکز بدخشان	(» » »)
» محمد نبی وکیل ینگه قلعه	(» » »)

بنیاد غلی حاجی محمد وکیل نئی خوست - تاول وکیل موسی خیل منگل - عبدالرزاق وکیل کوهستان - عبدالله وکیل بامیان - غلام نقشبند وکیل قره باغ - حاجی محمد عمر وکیل چخا نسور - محمد شاه وکیل قندوز - شاه زرین وکیل رودات عضو کمیسیون .

ج - کمیسیون امور مالی و بودجه:

بنیاد غلی عبدالعلی وکیل بگرامی رئیس کمیسیون - محمد شریف وکیل اندخوی معاون کمیسیون - عبدالعلیم وکیل وردک منشی اول کمیسیون - عبدالوهاب وکیل انجیل منشی دوم کمیسیون - احمد جان وکیل سروبی - گلبدین وکیل ارغنداب - عبدالباقی وکیل دند - نور محمد وکیل کایزک - سید عبدالعظیم (حسینی) وکیل پشتون زرغون - غلام محمد وکیل گذاره - محمد علی وکیل شهرغان - بیگ محمد وکیل دره صوف - حسام الدین صدری وکیل مرکز مزار شریف - امین الله وکیل ارگون - خان وکیل حاجی مبدان - شیر محمد وکیل گومل - ملا محمد شعیب (شامکار) وکیل کنر خاص - احمد شاه وکیل دره پیچ - عبدالواحد (اندیوال) وکیل مرکز لغمان - محمد یوسف وکیل جبل السراج - غلام نقشبند وکیل نجرا - محمد علی لعلی وکیل جغتو - معراج الدین وکیل مقر - عاشور محمد وکیل واخان - حاجی عبدالروف وکیل اناردره - محمد ایوب وکیل تالقان - محمد نسیم وکیل بفلان - عبدالرحمن وکیل حضرت امام صاحب سردار محمد رحیم وکیل نهر سراج - محمد محسن وکیل موسی قلعه - شیرعلی وکیل قرغه نی - محمد اعظم وکیل جدران عضو کمیسیون .

د- کمیسیون خارجه:

بنیاد غلی عبدالرشید وکیل آقچه رئیس کمیسیون خارجه .
هدایت الله وکیل کوز کنر معاون و منشی کمیسیون خارجه .
بنیاد غلی عبدالحق وکیل بگرام - ملا عبدالرحیم وکیل شورا بک - حاجی عبد الشکور وکیل غوریان - ملا اسلام وکیل ادرسکن - حاجی جان محمد وکیل زرمتم - محمد صادق وکیل کتوا ز - شامیران وکیل کوچی کتوا ز عضو کمیسیون .

ه - کمیسیون امور اداری وزارت عدلیه:

بنیاد غلی مولوی احمد الدین وکیل مرکز خوست رئیس کمیسیون عدلیه .

ښاغلی موای محمد رجب وکیل نهرشاهی معاون کمیسیون عدلیه.

» محمد سرور وکیل پرچمن منشی کمیسیون.

ښاغلی حاجی غلام نبی وکیل مرکز لاهو گرد - غلام بهار الدین وکیل دایه چوپ - ان - صالح محمد وکیل - کهستان - حاجی نور الله وکیل دولت آباد - میا لطف الله وکیل کاپی سا - سید عبدالجلیل وکیل مرکز غزنی - ملا دلدار وکیل درواز - حاجی ملا بابا وکیل اندراب - عبدالقا در وکیل کوچی ننگرهار - علی احمد وکیل - اچین - در محمد وکیل نورستان - داد محمد وکیل کوچی عضو کمیسیون.

و- کمیسیون وزارت دفاع ملی:

ښاغلی محمد سرور وکیل جلدک رئیس کمیسیون.

» غلام صدیق وکیل تیزین معاون کمیسیون.

» نیک محمد وکیل سرخپارسا منشی کمیسیون.

ښاغلی میر علم وکیل پغمان - عبدالرحیم وکیل بهسود - امین الله وکیل شینکی - سعد الدین وکیل اوبه - عبدالرحیم وکیل گلران - عزیز الله وکیل بلخ - قاری عبدالله وکیل شور تپه - گلاب الدین وکیل چکنی - محمد حسین وکیل جاغوری - میرزا محمد وکیل اشکاشم - محمد صدیق وکیل قیصار - عبدالستار وکیل قلعه ذال - امام عالی وکیل دوشی.

ښاغلی ولی محمد وکیل کوچی پشت رود - سعادت وکیل حصا رک غلجائی - ملک محمد همیش

وکیل خوگیاڼی عضو کمیسیون.

ز- کمیسیون معارف، مطبوعات، وصحیه:

ښاغلی محمد اسماعیل (علم) وکیل مرکز کابل رئیس کمیسیون (به کمیسیون خارج نیز عضویت داشته)

» محمد ایوب (صابر) وکیل فرخار معاون کمیسیون (» » »)

» عبدالرحمن وکیل پنجشیر منشی (» » »)

» سید احمد وکیل کوهدامن عضو (» » »)

» وصال الدین وکیل سنگ چارک (» » »)

» آقا محمد وکیل نوزاد (» » »)

» حبیب الرسول وکیل کنړها (» » »)

ښاغلی بسم الله وکیل ازرو - غلام حجت الله وکیل جرم - عبدالقیوم وکیل اسمار - غلام جان وکیل اندر عضو کمیسیون.

ح- کمیسیون مخابرات، فوائد عامه، همدان و صنائع و زراعت

ښاغلی محمد کبیر (عبرت) وکیل خلم، رئیس کمیسیون.

حاجی محمد رضا وکیل خوست فرنگ منشی کمیسیون.

محمد حسن وکیل پنجواڼی معاون کمیسیون.

ښاغلی عبدالحکیم وکیل میدان - محمد امیر وکیل یکاولنگ - محمد ابراهیم وکیل دایزنگی - سلطان محمد وکیل تولک - اعل محمد وکیل پسابند - حاجی مزین الدین وکیل کشند - ازبر وکیل جانی خیل - عبدالوهاب وکیل غور بند - خواجه محمد وکیل کشم - عبدالاحد وکیل شیرین تگاب - حاجی محمد عمر وکیل گرم سیر - میر باز وکیل چوکی - عبدالله وکیل بکوا - محمد اکبر وکیل دایکنندی عضو کمیسیون.

بنیادلو محمد رحیم (شیدا) منشی اول مجلس وکیل مرکز حکومت اعلیٰ میمنہ - محمد کبیر (عبرت) منشی دوم مجلس وکیل خلم ولایت مزار شریف - جهاندار شاہ وکیل دہ سبز ولایت گابل - نور محمد وکیل خاکریز ولایت قندھار - فخر الدین وکیل غوروات ولایت ہرات - مولوی احمد الدین وکیل مرکز خوست ولایت پکتیا - محمد ایوب وکیل تالقان ولایت قطغن - عبدالرشید وکیل آقچہ ولایت مزار شریف - ہدایت اللہ وکیل کوز کمر ولایت ننگرہار - محمد یوسف وکیل کھمرد حکومت اعلیٰ پروان - محمد علی (املی) وکیل جغتو حذرت اعلیٰ غزنی - عبدالمجید وکیل بدخشان حکومت اعلیٰ بدخشان - حاجی عبدالروف وکیل اناردرہ حکومت اعلیٰ فراء - محمد محسن وکیل موسیٰ قلعہ حکومت اعلیٰ گرشک - محمد امین وکیل پشتون

بنیاد غلو محمد ایوب وکیل تالقان رئیس کمیسیون وثایق - جہا ندار شاہ وکیل دہ سبز معا ون
کمیسیون وثایق - محمد محسن وکیل موسیٰ قلعه منشی وثایق - ہدایت اللہ وکیل کوز کٹر منشی وثایق -
عبدالحلیم وکیل وردک - عبدالرحیم وکیل بہسود - عبدالباقی وکیل دند - نور محمد وکیل خا کر یز -
گلاب الدین وکیل ارغنداب - سعد الدین وکیل او بہ - حاجی عبدالشکور وکیل غوریان - عبد ا لو ہاب
وکیل انجیل - عز یز اللہ وکیل بلخ - عبدالرشید وکیل آقچہ - محمد کبیر (عبرت) وکیل خلّم - عبد المحمد
وکیل خان آباد - امام علی وکیل دوشی - عبد القدوس وکیل جلال آباد - شازرین وکیل رودات امین اللہ وکیل
ارگون - در محمد وکیل جاجی - حاجی جان محمد وکیل زرمّت - محمد یوسف وکیل کہمرد - محمد یو سف
وکیل جبل السراج - سید عبدالجلیل وکیل مرکز غزنی - محمد علی (اعلیٰ) وکیل جغتو - غلام حجت اللہ وکیل جرم
عاشور محمد وکیل واخان - حاجی محمد عمر وکیل چچان سور - عبدالروف وکیل اناردہ - محمد امین وکیل
بشتون کوت - محمد صدیق وکیل قیصار - محمد منیر وکیل مرکز - گرشک عضو کمیسیون -

(اعضای کمیسیون امور وثایق در برج جوزا ۱۳۳۷ از مجلس عمومی تعیین و تصویب شده حسب ذیل است):

بناغلی، جهاندار شاه، ده سبز - وای محمد (رحیمی)، آتچه - امیر محمد، کرخ - محمد کبیر و کیل، مام - حاجی غلام نبی، آهو گرد - عبدالباقی، چهاردهی - محمد نادر، کشک نخود - عطا محمد، پنجوائی - لعل محمد دهله، عبدالملوك، مرغاب - محمد ظریف، گلران - عصمت اله، سمنگان - عبدالعزیز، خان آباد - حاجی محمد رضا، خوست - فرنگ - امام علی، دوشی - عبد القدوس، جلال کویت - گل محمد، کنر خصاص - محمد صدیق، کنر هار - محمد - رور، ارگون - محمد صدیق، خوست - محمد کریم، سید کریم - عبدالحکیم، مرکز فراه - میرزا محمد، بکوا - مولوی محمد سلیم، مرکز بدخشان - ملا عبدالرحمن، درواز - حبیب اله، اندخوی - غلام دستگیر، جبل اسراج - محمد غوث، کاپیسا - معراج الدین مقر، حبیب اله، مرکز گرشک - عبدالعنان، نهر سراج -

فصله تاربخ ۸ برج جوزا ۱۳۷۱ کمیسیون تدقیق و ثایق نسبت و کالات و کلا ی ذیل دوره دهم شو رای ملی.

تشیت وثیقہ و اعتبار نامہ و کالت بناغلی عبدالباقی وکیل چہاردہی

»	»	»	»	»	محمد زمان	»	»	»	»	»	کوهدامن
»	»	»	»	»	ولی محمد (رحیمی)	»	»	»	»	»	آقچه
»	»	»	»	»	عبد الرحمن	»	»	»	»	»	پنجشیر
»	»	»	»	»	محمد نوروز	»	»	»	»	»	کلنگار
»	»	»	»	»	غلام غوث (سلم عالمی)	»	»	»	»	»	غزنی

وکیل حصارک غلجای

تثبیت وثیقه و اعتبار نامه و کالت سعادت

» شبرغان	» عبدالرحیم	»	»
» اهوگرد	» حاجی غلام نبی	»	»
» ده سبز	» جهاندار شاه	»	»
» کوهستان	» عبدالرزاق	»	»
» پغمان	» محمد عثمان	»	»
» کابل	» محمد اسماعیل (علم)	»	»
»	» فقیر محمد (شفا)	»	»
» وردک	» علی حیدر	»	»
» غور بند	» حاجی عبدالوهاب	»	»
» کاپیسا	» محمد غوث	»	»
» نجراب	» محمد اکبر	»	»
» شرن	» بهاول	»	»
» پشتون زرغون	» سید عبدالعظیم	»	»
» جبل السراج	» میرزا غلام دستگیر	»	»
» کتوا ز	» محمد حکیم	»	»
» کوز کنر	» میرزا هدایت الله	»	»
» بگرام	» جلاد	»	»
» بامیان	» محمد نسیم	»	»
» سرخ پارسا	» میرزا محمد	»	»
» خوگیا نی	» خیر محمد	»	»
» خاص کنر	» گل محمد	»	»
» سرکانی	» میرزا محمد عمر	»	»
» سبرولی	» مولوی حفیظ الله	»	»
» دره پیچ	» پیر محمد	»	»
» اندر	» محمد سعید	»	»
» سرخ رود	» دوست محمد	»	»
» جلال آباد	» عبدالقدوس	»	»
» کسامه	» سید کریم	»	»
» مهمند دره	» غلام نبی	»	»
» رودات	» میرزا محمد	»	»
» رستاق	» شیر علی	»	»
» مقر	» معراج الدین	»	»
» شنکی	» کمال	»	»
» قره باغ	» غلام نقشبند	»	»

» » » » » » » محمد ناصر » یکا وانگ

» » » » » » مولوی محمد سلیم و کیل مرکز بدخشان

» » » » » » لعل محمد وکیل دہلہ

فصله مورخه ۱۰ جوزا ۳۷ کمیسیون تدقیق و ثایق راجع به تثبیت و کالات و اعتبار نامه و کلای محترم مذیل:

تثبیت وثیقہ واعتماد نامہ وکالت بناغلی مولوی صالح محمد وکیل مرکز قندھار .

» » » » » » » محمد اکبر » » دایکندی .

» » » » » » رستم علی » » ناهور.

» » » » » عبدالحکیم » » مرکز فراه .

» » » » » میرزا محمد » » یلواہ .

» « » » » » حاجی محمد حسن » » اناردره

» » » » » » » حبيب » » شنوار.

» » » » » غلام سخی » حضرت امام صاحب .

» » » » » » » عبد اللہ » جا چی .

» » » » » » » ملامحمد » کوچی قلات.

» » » » » » » لعل گل » گومل.

» » » » » محمدخان » گرمسیر .

» » » » » شاه جهان » کوچی بلوچی لکھنؤ .

» » » » » » » غلام محی الدین » بهسود.

» » » » » » » آقامحمد » نوزاد .

» » » » » » » »

» » » » » شادمحمد » واز خو ا .

» » » » » » » عطا محمد » پنجواہی .

» » » » » گل محمد » جاحی میدان .

» » » » » » » محمد علی جاویری.

» » » » » عبد الستار » قلعه زال :

» » » » » عبد القدوس » قندوز .

» » » » » حاجی عبدالشکور » غوریان .

» » » » » دوست محمد » ارغستان .

» » » » » » »
وېس محمد   ارغندا ب .

» » » » » غلام محمد » » زنده جان .

» » » » » » » » موسیٰ » کوچی غزنی .

» » » » » محمد کریم » سید کرم .

» » » » » «« محمد صدیق »» دوست .

» » » » » حبيب الله » گرشك.

» » » » » محمد کبیر (عبرت) » خلم .

» » » » » محمد ظریف » گلران .

» » » » » غوث الدین » ا درس کن .

» » » » » محمد علی قادس .

» » » » » » عبد الله » » لندی سین .

» » » » » حبيب الله » اند خوى .

» » » » » عبد الشکور » مرغاب.

» » » » » نازك » جدران .

» » » » » محمد نازب » گیزاب .

» » » » » عبدالحق » ارزگان .

» » » » » »

» » » » »
حاجی محمد رحیم   » جوید .

» » » » » محمد رجب » نهر شاہی .

» » » » » عيد الرؤف » ملح، اغ.

» » » عبدالحکیم وکیل چوکی

» » » » کشمیر » کوچی کتواز

» » » قارى عبدالله » شورتيه

» » » شیر محمد » نورستان

قرارد مورخه بعد از ظهر ۱۱ جوزا ۳۷ کمیسیون تدقیق و ثایق راجع به تثبیت وثیقه و اعتبار نامه و کالات و کلای محترم ذیل دوره دهم شورای ملی:

تہذیب و ثقہ و کالت بناغلی عبدالحکیم وکیل چوکی

» » » محمد رحیم شیدا » مرکز میچنه

» » » آغا گل » » پر وان

» » » واعتبار نامه میر آجان » پلخمري

قرار مورخه ۱۳ جوزا ۳۷ کمیسیون تدقیق وثایق درخصوص تثبیت وثیقه و اعتبار نامه و کالت وکلای محترم ذیل دوره دهم شورای ملی:

تثبیت وثیقہ و اعتبار نامہ و کالت بشاغلی عبدالحکیم وکیل میدان

» » » » » محمدیونس وکیل بگرامی

» » » » » عبد القدیر اعظمی » جفتو

» » » » » عبدالمتمين » مرکز

قرار مورخه ۱۴ جوزا ۳۷ کمیسون تدقیق وثایق راجبه تثبیت وثیقه وکالت وکلای محترم :

تثبیت وثيقه ښاغلی خليل الرحمن وکیل اجرستان
 » » » محمد ظریف » گلران
 » » » محمد نادر » کشک نخود
 » » » میر محمد سرور بیگ » لعل و سرچنگل

قرار مورخه ۱۷ برج جوزا ۳۷ کمیسیون تدقیق وثایق نسبت تثبیت وثيقه و اعتبار نامه و کالات وکلای محترم آتی:

تثبیت اعتبار نامه وکالات ښاغلی محمد اکرم وکیل سنگ چارک
 » » » محمد غلام » بغلان
 » » » عبدالوهاب » پرچمن
 » » » وثيقه و اعتبار نامه عبدالخالق » اررگان
 » » » غلام فاروق » ترین
 » » » میرزا محمد » اشکاشم
 » » » عبدالرحمن » درواز
 » » » عطا محمد » شورابک

قرار مورخه ۲۱ جوزا ۳۷ کمیسیون تدقیق وثایق راجع به تثبیت اعتبار نامه و کالات وکلای محترم ذیل:

تثبیت اعتبار نامه وکالات ښاغلی عبدالغفور وکیل سپین بولدک
 » » » میرزامحی الدین » غورات
 » » » حفیظ الله سیرت » تالقان
 » » » وثيقه حبیب الله » ادخوی
 » » » حاجی احمد » دولت آباد
 » » » محمد نائب » گیزاب
 » » » قاری عبدالله » شور تپیه
 » » » کشمیر » کوچی کتو از
 » » » مولوی محمد رجب » نهرشاهی
 » » » نازک » جدران
 » » » خالقداد » قلات

تثبیت وثيقه وکالات ښاغلی غلام رسول وکیل دهر اوډ
 » » » محمد غلام » بغلان
 » » » دین پادشاه » موسی خیل منگل
 » » » الیاس الدین » بلخ

قرار تاریخ ۲۴ جوزای ۳۷ کمیسیون تدقیق وثایق راجع به تثبیت اعتبار نامه وکلای محترم آتی:

تثبیت اعتبار نامه ښاغلی محمد موسی وکیل کشنده
 » » » محمد خان » قر قین

کمیسیون های (۷) گانه شورای ملی که در برج جوزا ۳۷ از مجلس محترم عمومی تعین و تصویب گردیده اند حسب ذیل است :

الف - کمیسیون وضع، تفسیر و تغییر قوانین امور داخله، قبایل و سماع شکایات:

بناغلی جهاندار شاه وکیل ده سبز - بناغلی میرزا محمد وکیل بکواه - بناغلی محمد نسیم، بامیان بناغلی - خالقداد، قلات - بناغلی محمد اکبر، دایکنندی - بناغلی محمد یونس، بگرامی - بناغلی لعل محمد، هله - بناغلی غوث الدین وکیل ادرس کن - بناغلی محمد افضل وکیل کهسان - بناغلی میرزا فخرالدین وکیل غورات بناغلی محمد موسی وکیل کشنده - بناغلی میرمقیم وکیل اشکمش - بناغلی غلام نبی وکیل نهرس - بناغلی میرزا محمد وکیل رودات - بناغلی سید کریم وکیل کامه - بناغلی محمد صدیق وکیل مرکز خوست - بناغلی گل محمد وکیل حاجی میدان - بناغلی محمد غوث وکیل چخانسور - بناغلی عبدالرحمن وکیل درواز بناغلی حبیب الله وکیل اندخوی - محمد حکیم وکیل کتواز - بناغلی عبدالخان وکیل نهرس راج - بناغلی محمد اکرم وکیل سنگ چارک بناغلی - محمد غلام وکیل بغلان - بناغلی عطاء محمد وکیل پنجوائی

ب : کمیسیون امور مالی بودجه و تجارت:

بناغلی عبدالحکیم وکیل مرکز فراه - بناغلی عبدالعزیز وکیل خان آباد - بناغلی غلام غوث و سلیم عالمی وکیل غزنی بناغلی گل محمد وکیل خاص کنر - بناغلی غلام نبی وکیل لاهور گرد - بناغلی محمد انور وکیل دایزنگی بناغلی محمد زمان وکیل کوه دامن - بناغلی حاجی محمد وکیل کوچی قلات - بناغلی عبدالخالق وکیل ارزگان - خلیل الرحمن وکیل رستاق - محمد علی وکیل قادس - میر محمد وکیل کرخ - غلام محمد وکیل گلسدره - حاجی بیگ محمد وکیل دره صوف - عصمت الله (شرقی) وکیل سمنگان - حفیظ الله (سیرت) وکیل تالقان - میر جهانگیر وکیل یشگی قلعه - محمد صدیق وکیل کنرها - عبدالمتین وکیل برکنر - محمد کریم وکیل سید کرم ولی محمد وکیل زرمات - محمد حسن وکیل ناردرد - حاجی سید شیر وکیل کشم - محمد علی بیگ وکیل جرم - عبدالرحمن وکیل پنجشیر - معراج الدین وکیل مقر - محمد علی (لعلی) وکیل جاغوری - موسی وکیل کوچی، غزنی - محمد خان وکیل گرمسیر - شاه جان وکیل کوچی بلوچی گرمسیر -

ج : کمیسیون خارجه:

بناغلو کمال الدین وکیل سرپل - علی حیدر وکیل وردک - هدایت الله وکیل کوزکنر - محمد نادر وکیل کشک نخود - محمد محسن وکیل شین دند - حاجی عبدالشکور وکیل غوریان - قاری عبداللہ وکیل شور تپه - حاجی محمد رضا وکیل خوست و فرهنگ شیرعلی وکیل رستاق - لعل گل وکیل گو مل - عبدالرازق وکیل کوهستان - غلام نقشبند وکیل قره باغ - حبیب الله وکیل گرشک - کمیسیون اداری وزارت عدلیه: مولوی حفیظ الله وکیل سروبی - محمد رجب وکیل نهرشاهی - خیر محمد وکیل خوگیانسی - ویس محمد وکیل ارغنداب - محمد ظریف وکیل گلران - محی الدین وکیل تولک - حاجی ملا بابہ وکیل اندراب - میرا جان وکیل پل خمری - محمد سرور وکیل اورگون - دین پادشاه وکیل موسی خیل منگل - مولوی محمد سلیم وکیل مرکز بدخشان - محمد اکبر وکیل نجراب - ملاشاه محمد وکیل وازخواه - عبدالحکیم وکیل چوکی

ه: کمیسیون امور وزارت دفاع ملی:

ښاغلو سید عبدالعظیم چینی وکیل، پشتون زرغون- عبدالملوک وکیل مرغاب- سیدایشان جان وکیل چامه آب- عبدالحکیم وکیل میدان- عبدالغفور وکیل اسپین بولدک- میر محمد سرور وکیل لعل و سرجنگل- غلام فاروق وکیل تیزین- شیرمحمد وکیل نورستان- عبدالله وکیل حاجی، میرزا محمد وکیل اشکاشم- جلادخان وکیل بگرام- عبداللہ وکیل لنډی سین.

و: کمیسیون معارف، صحیه و مطبوعات:

ښاغلو، فزیر محمد شفاء وکیل مرکز کابل، غلام سخی (پوپل) وکیل حضرت امام صاحب- ابوبکر (محزون) وکیل بادغیسات- عبدالباقي وکیل چاردهی- دوست محمد وکیل- ارغستان، غلام رسول وکیل دهر اود- محمد صدیق وکیل اوبه خایسته وکیل اچین- پیر محمد وکیل دره پیچ- دین محمد وکیل گردیز- حاجی عبدالوهاب وکیل غور بند- عبدالقدیر (واعظی) وکیل جغتو.

ز: کمیسیون مخابرات، فواید عامه، زراعت، معادن و صنایع

ښاغلو- محمد طاهر، وکیل مرکز هرات- عبدالرحیم وکیل شبرغان، محمد ناصر وکیل یکاولنگ محمد نایب وکیل گیزاب- عبدالوهاب وکیل پرچمن- احمد خان وکیل دولت آباد- میر محمد طاهر وکیل فرخار- عبدالقدوس وکیل قندوز- میرزا محمد عمر وکیل ترکانی- مازک خان وکیل جدران- شاه جان وکیل واخان- محمد غوث وکیل کاپیسا- کشمیر وکیل کوچی کتواز.

اعضای رئیس کمیسیونهای (۷) گانه دوره دهم شورا که در برج جوزا ۳۷- از مجلس عمومی تعیین و تصویب گردیده اند:

۱- کمیسیون امور مالی، بودجه و تجارت:

ښاغلی عبدالحکیم (اسپین) وکیل مرکز فراه، رئیس کمیسیون- ښاغلی عبدالعزیز وکیل خان آباد معاون رئیس کمیسیون- ښاغلی غلام غوث (سلیم عامی) وکیل غزنی منشی کمیسیون- ښاغلی گل محمد وکیل خاص کشر منشی کمیسیون.

۲- کمیسیون خا رجیه:

ښاغلی کمال الدین وکیل سرپل رئیس کمیسیون- ښاغلی علی حیدر وکیل وردک معاون کمیسیون ښاغلی هدایت الله وکیل کوز کشر منشی کمیسیون.

۳- کمیسیون مخابرات، فواید عامه، زراعت، معادن و صنایع:

ښاغلی محمد طاهر وکیل مرکز هرات رئیس کمیسیون- ښاغلی عبدالرحیم وکیل شبرغان معاون کمیسیون- ښاغلی محمد ناصر وکیل یکاولنگ منشی کمیسیون.

۴- کمیسیون صحیه، معارف و مطبوعات:

ښاغلی دکتور فقیر محمد (شفاء) وکیل مرکز کابل رئیس کمیسیون- ښاغلی غلام سخی (پوپل) وکیل حضرت امام صاحب معاون کمیسیون- ښاغلی ابوبکر (محزون) وکیل بادغیسات منشی کمیسیون.

امور مجلس عالی اعیان

لوايح و پروژه معاهدات موافقت نامه ها و اصولنامه ها و قوانين موضوعه ذيل در ظرف سال ۱۳۳۶ بعد از تصويب مجلس شورای ملی به مجلس اعیان و اصل و پس از غور و مذاقه مجلس، تصويب و تائيد گردیده است :

- ۱ : تعديل اصل ۲ و ضميمه ۱۳ اصولنامه حاضری و رخصتی مامورين
- ۲ : معاهده مودت بين حكومت شاهي افغانستان و اتحاديه برما در (۸) ماده
- ۳ : راجع به قرارداد كمپساران سرحدی دولتین افغانستان و ايران در (۱۵) ماده
- ۴ : تعديل ماده (۱۰۹) قانون استخدام و ترفيع و تقاعد عسکری
- ۵ : پروژه اصولنامه تشكيل و وظائف مجالس مشوره ولايات در (۱۸) ماده
- ۶ : موافقت نامه هوانوردی بين حكومت شاهي افغانستان و حكومت جمهوري پاكستان در (۱۵) ماده
- ۷ : پروژه تشكيل جديد حكومت شبرغان و تعديل آن از حكومت كلان به حكومت اعلى
- ۸ : پروژه تشكيل جديد يك علاقه داری در اعلی پور و لايت ننگرهار
- ۹ : پروژه تشكيل جديد علاقه داری درجه ۲ در برگم تال مربوط ولايت ننگرهار
- ۱۰ : پروژه اصولنامه هوانوردی ملكی در افغانستان (۷۰) ماده و ضمايم آن
- ۱۱ : پروژه تشكيل جديد حكومت چخا نور و تعديل آن از حكومت محلی به حكومت كلان
- ۱۲ : موافقت نامه بين المللی در مورد لوازم تربیتی علمی و عرفانی ۱۸ ماده و ضمايم آن
- ۱۳ : تعديل ماده (۱۷) اصولنامه تعین میعاد استماع دعاوی
- ۱۴ : موافقت نامه مراجع به تبادل اموال و تادیبه ها بين حكومت افغانستان و دولت جمهوريت مردم چین در (۱۵) ماده و ضمايم آن
- ۱۵ : راجع به مدیریت هوانوردی ملكی که بریاست هوانوردی ارتقا یافته .
- ۱۶ : راجع به بیست ماده تعديلات مجلس شورای ملی دایر به پروژه اصولنامه بناروالی
- ۱۷ : پروژه تشكيل جديد حكومت اعلاي گرشك
- ۱۸ : ضميمه اصولنامه تعین میعاد و استماع دعاری
- ۱۹ : تشكيل جديد حكومت كوه دمن که از حكومت محلی به حكومت كلان ارتقا یافته و اساساً بولايت كابل مربوط گردیده
- ۲۰ : پروژه منع زرع و تجارت و خرید و فروش و ورود و صدور و استعمال ترياك در افغانستان .
- ۲۱ : راجع به موضع الحاق افغانستان به كنوانسیون بين المللی شرك و ترانسپورت
- ۲۲ : پروژه اصولنامه تقسیمات ملكيه در افغانستان در چهار ده فصل و پنججاه ماده

صدارت عظمیٰ

تشکیل :

صدر اعظم	ج، ع، ج، ل، ع والا حضرت سردار محمد داؤد
لمپی معاون	ع، ج، س، ا، علی محمد .
دوہم معاون	ع، ج، ل، ع والا حضرت سردار محمد نعیم

د قلم مخصوص مدیریت :

داکٹر محمد حسن (شرق) شپزمرہ رتبہ مامور دیندھی رتبہ کفیل
مامور پہ اتمہ رتبہ یوتن

د وزیرانو عالی مجلس :

مدیر پہ ۲ رتبہ	ع، ج، محمد مرید دوزیرانو عالی مجلس دمنشی وکیل
تایپست پہ ۵ »	ص، اختر محمد .
مامور پہ ۶ »	ص، سعید احمد .

د تحریرا تو مدیریت :

مدیر پہ ۴ رتبہ	ص، غلام جیلانی
مامور پہ ۶ »	دوہ تنہ
» » ۸ »	یوتن
» » ۹ »	» »

د قوانینو مدیریت :

خلورمہ رتبہ مامور	ص، فقیر نبی (الفی) دمدیر د کفیل پہ حیث
(۵) » ماموران	دوہ تنہ
(۶) »	» »
۱۰ » مامور	یوتن د تایپست پہ حیث

د عارضینو مدیریت :

دخلورمہ رتبہ مامور	ص، داکٹر محمد حسن شرق دمدیر د وکیل پہ حیث
(۶) » ماموران	دوہ تنہ
(۷) » مامور	یوتن
(۸) » »	» »
(۹) » »	» »

د مامورینو مدیریت :

خلورمہ رتبہ مامور	ص، محمد ابوبکر د کفیل پہ حیث
(۶) » »	یوتن
(۸) » »	»

دمحاسبی مدیریت:

ص، فضل حق دمدير به حيت	(۴) رتبه مامور
۱ تن	(۶) » »
(۲) تنه	(۷) » ماموران
(۲) »	(۹) » »
(۲) »	(۱۰) » »

د پانوي مدیریت:

ع، محمد رفيق دمدير به حيت	۴ رتبه مامور
۱ تن	۶ » »
۳ تنه	۸ » »
۳ »	۹ » »
۲ »	۱۰ » »

د حنظيی خانگه:

۱ تن	۶ رتبه مامور
۲ تنه	۹ » ماموران
۱ تن	۱۰ » مامور

د تبليض خانگه:

۱ تن	۶ رتبه مامور
۲ تنه	۷ » ماموران

دمحا کما تو لوی ریاست:

لوی رئیس له رتبې وتلی ...

د تمیز محکمه:

ع، ص، محمد شریف تره کی د کفیل به حيت	۲ رتبه مامور
...	۳ » »
۲ تنه ص فیض محمد...	۴ » »
۲ تنه ص حبیب اله ...	۵ » »
۱ تن	۸ » »
۱ تن	۱۰ » »

دمرافعی محکمه:

ع، ص، محمد شفیع در رئیس به حيت	۱ رتبه مامور
ص، محمد هاشم د کفیل به حيت	۴ » »
ص، محمد انعام کفیل - ص عبد الهادی کفیل	۵ » » ۲ تنه
	۱۰ » » ۱ تن

د ابتدایي محکمه:

ع، ص عبدالسلام درئيس په حيث	رتبه مامور	۲
ص نورالدين - ص مير غلام محمد	» »	۴
ص مير عباس ..	» »	۵
(۱) تن	» »	۶
(۱) تن	» »	۸
(۱) تن	» »	۱۰

ديوان د ارتبا طو هديریت:

ص فقير نبي الفی دمدير د کښل په حيث	رتبه مامور	۴
(۲) تنه	» »	۶
(۱) تن	» »	۸
(۱) تن	» »	۱۰

د پلټنې لوی رئيس در تبې نه وتلی (دمحاسبانو د عالي ديوان اوداداري پلټنې لوی آمر)...

(۱) تن	رتبه مامور	۸
(۱) تن د تاييست په حيث	» »	۱۰

دمحاسبانو عالي ديوان:

ع، ص حبيب اله درئيس په حيث	رتبه مامور	۱
حقوقی متخصص ..	» »	۳
دمدعي العموم په حيث	» »	۳

(الف) دارالانشأ:

...	رتبه مامور	۲
-----	------------	---

د دارالانشأ د تحریراتو خانګه:

ص محمد صديق د کښل په حيث	رتبه مامور	۴
۱ تن	» »	۶
۳ تنه	» »	۶
۲ »	» »	۸

د دارالانشأ د پانو خانګه:

۱ تن	رتبه مامور	۶
۱ »	معتمد	۶
۲ تنه	ماموران	۷

(ب) توحيد:

۱ تن	رتبه مامور	۳
۱ »	» »	۹

د توحید د واد اتو خانگه:

- ۵ رتبه مامور ص محمد نعیم
۶ » » ۲ تنه

د توحید دمصار فاتو خانگه:

- ۵ رتبه مامور ص محمد اسحق
۶ » » ۲ تنه

د توحید دولت داموالو د دارایی خانگه:

- ۵ رتبه مامور
۶ » » ۲ تنه

(ج) مراقبین:

- ۵ رتبه سر مراقبان ۱۷ تنه
۶ » مراقبان ۳۴
۵ » فنی بر آوردیان ۲
۵ » صحی فنی ماموران ۲
۵ » انگلیسی ترجمان ۱ تن

(د) محاکم:

لمړلی محکمه:

- ۳ رتبه مامور ص میر محمد
۴ » غړی ۳ تنه (ص عبدالغفار، ص، محمد حسن...)

دوهمه محکمه:

- (۳) رتبه مامور ع محمد سلیم
(۴) » غړی ۲ تنه غلام جیلانی کفیل...

دریمه محکمه:

- (۳) رتبه مامور ع عبدالعلی
(۴) » » ۳ تنه ص سعداله کفیل، ص عبدالرزاق...

د پلټنې ریاست:

- (۱) رتبه مامور ع ص پاینده محمد درئیس به حیث
(۳) » » ع محمد عمر دمعاون به حیث
(۴) » » ص محمد یوسف وحدت دمیرد کفیل به حیث
(۶) » » ۲ تنه
(۸) » » ۲
(۱۰) » » ۲

لمري گروپ:

دالف کمیسیون:

(۳) رتبه مامور

(۲) > >

(۵) « «

دب کمیسیون:

(۴) رتبه مامور

(۵) رتبه >

(۶) « «

دوهه گروپ:

دالف کمیسیون:

(۳) رتبه مامور

(۴) « «

(۵) « «

دالف کمیسیون:

(۴) رتبه مامور

(۵) « «

(۶) « «

دریم گروپ:

دالف کمیسیون:

(۳) رتبه مامور

(۴) « «

(۵) « «

دب کمیسیون:

(۴) رتبه مامور

(۵) رتبه

(۵) «

خلورم گروپ:

دالف کمیسیون:

(۳) رتبه مامور

(۴) « «

(۵) « «

ع، عبداله غفار شاد د گروپ درئيس په حيث

ص، محمد يوسف د کفيل په حيث

ص، عبدالغني « «

ص، محمد زمان د کفيل په حيث

ص، محمد اکبر د کفيل په حيث

۱ تن

ع، غلام دستگیر درئيس په حيث

ص، عبداله رقيق

ص، حضرت الدين د کفيل په حيث

ص، حشمت امله

فتح محمد د کفيل په حيث

۱ تن

...

ص، عبدالروف د کفيل په حيث

ص، محمد انور

ص، نجيب اله

ص، غلام نبی د کفيل په حيث

۱ تن

ع، عبدالغفار درئيس په حيث

ص، عبدالوکیل د کفيل په حيث

عبدالغفور د کفيل په حيث

د ب کميسيون:

(۴) رتبه مامور

« » (۵)

« » ۶

ص سردار سلطان محمود در رئيس به حيث

ص، غلام دستگيرد کفيل به حيث

۱ تن

دا لمپک رياست :

(۱) رتبه مامور

دا اجرائي خانگه:

(۴) رتبه مامور

« » (۱۰)

« » (۸)

ص، عبدالمجيد ابدالو

۲ تنه

۱ تنه

فني خانگه :

(۵) رتبه مامور

« » (۷)

« » (۱۰)

ص، نور محمد

۲ تنه

۱ تن

د نشراتو خانگه :

(۶) رتبه مامور

« » (۱۰)

۱ تن

« »

د پانو خانگه:

(۱۰) رتبه مامور

د سپورت فابريکه:

(۵) رتبه مامور

« » (۸)

۱ تن

۱ تن

امور صدارت عظمی

ریاست دیوان محاسبات:

امور ربکه ریاست دیوان محاسبات دز ظرف سال ۳۶-۳۷ بانجام آن موفق گردیده است به ترتیب آتی خلاصه میشود:

- ۱- ویزه تخصیصات: تعداد ویزه ۶۷۰۵ قطعه، حاوی اجرای مبلغ ۱۳۱۸۶۷۳۷۴۹/۹۷ افغانی
- ۲- ویزه تحقق: تعداد ویزه ۱۸۰۰ قطعه متضمن ۲۰۳۳۴ قطعه سند و حاوی اجرای مبلغ ۱۳۴۰۱۶۲۳۱۶۲۶۰ افغانی
- ۳- ویزه استیذان پیشگی: ۱۲۴۵ قطعه متضمن ۳۶۹۲ قطعه سند حاوی اجرای مبلغ ۴۰۴۶۵۱/۳۳۵/۷۰ افغانی
- ۴- ویزه تحقق محسوبی: ۲۳۱ قطعه متضمن ۱۷۶۷۹ قطعه سند حاوی اجرای مبلغ ۷۲/۲۴۸۰۷۳۸ افغانی
- ۵- ویزه مقاوله ها: ۱۳۸ قطعه متضمن ۲۱۱۷ قطعه سند.
- ۶- تفتیش اجمال جنسی ۱۸۷۲۷ قطعه.
- ۷- در اثر غور و تدقیق ویزه ها ماده ۲-۳-۴ مبلغ ۱۳/۴۵ افغانی بقناعت محاسبین و صاحبان استحقاق بمقادیر دولت وضع گردید.
- ۸- تفتیش ویزه بعدی حساب نقدی: ۱۷۰ حساب در ۹۰۱۰۰ و رق سند مورد اعتراض واقع و بغرض فیصله بوزارتخانه های مربوط تحت دوران می باشد.
- ۹- فقراتی که تفتیش و بغرض تدقیق محول و پس از اصدار فیصله بمراجع مربوط ابلاغ گردد ۲۲ فقره.

ریاست تفتیش:

ریاست تفتیش در جریان سال ۳۶ بانجام واری امور ذیل پرداخته است:

تفتیش و رسیدگی عرائض اهالی قندهار و حکومت اعلیٰ گرشگ که بمقام منبع صدارت عظمی تقدیم نموده بودند، توسط هیأت سه نفری تحت ریاست ع، عبداله غفار شادر رئیس گروپ اول ریاست تفتیش اداری.

تفتیس دوایر مرکزی و حکومت کلان بلخ و ولایت مزار شریف توسط هیئت مختلفه ریاست تفتیش و وزارت داخله تحت ریاست ع محمد بوسف «وحدت» رئیس گروپ دوم ریاست تفتیش اداری.

تفتیش امور فواید عامه مشرقی توسط هیئت مختلفه ریاست تفتیش صدارت و وزارت فواید عامه تحت ریاست عبدالغفار رئیس گروپ چهارم.

تفتیش موضوع عرض غلام محی الدین کدامدار مقروچراغ نام تحت ریاست ص عبدالروف «ویسا» عضو ریاست تفتیش اداری.

تفتیش امور سپین غر ترا نسپورت توسط هیأت تفتیش مختلفه ریاست تفتیش اداری صدارت عظمی وزارت داخله و ریاست ترانسپورت عمومی، تحت ریاست بناغلی میر غیاث الدین عضو گروپ سوم ریاست تفتیش اداری .

تفتیش امور شرکت سهامی نقلیات توسط هیئت مختلفه ریاست تفتیش اداری و دیوان محاسبات صدارت و وزارت دفاع ملی تحت ریاست بناغلی عبدالغفار رئیس گروپ اول ، ریاست تفتیش اداری .
تفتیش امور ریاست انحصارات دولتی تحت ریاست غلام دستگیر معاون ریاست تفتیش اداری صدارت عظمی .

تفتیش امور ریاست دیو تعاونی توسط نمایندگان مختلفه دیوان محاسبات و مدیریت قلم مخصوص ریاست تفتیش اداری تحت ریاست ع، ص سید احمد شاه معین وزارت فوائد عامه .

تفتیش امور ریاست کوپراتیف مامورین توسط هیأت مختلفه دیوان محاسبات و ریاست تفتیش اداری صدارت عظمی تحت ریاست ع محمد یوسف (وحدت) رئیس گروپ دوم ریاست تفتیش اداری .

تفتیش امور فوائد عامه و لایق قندهار، حکومت اعلی غزنی توسط هیأت مختلفه وزارت فوائد عامه و ریاست تفتیش اداری تحت ریاست ص حبیب الله رئیس کمیسیون گروپ سوم .

قنرات و موضوعات سال ۳۶ و سالهای ماقبل که بعد از غور انجمن تحقیق و طی مراتب غرض تطبیقات بمراجعه مربوطه ظاهر ارجاع شده:

اوراق مربوطه به تفتیش امور ریاست پوهنتون .

» » » » » مکتب خوشحال خان .

» » » » » مدیریت مامورین و غیره دوائر وزارت معارف .

» » » » » حکومت کلان کاپیسا و دوائر مرکزی حکومت اعلی پروان .

» » » » » مدیریت مامورین وزارت داخله .

اوراق تفتیش حکومت دایکندی مربوط حکومت کلان دایزنگی .

» » » » » یکه ولایت مربوط حکومت کلان دایزنگی .

» » » » » کلان قلات مربوط ولایت قندهار .

اوراق تفتیش علاقه داری شنگی مربوط ولایت قندهار .

موضوعات متفرقه که در سال ۱۳۳۶ تحت اجراء آمده:

تفتیش امور جابداد منقول و غیر منقول و حاصلات املاک ملک قیس و ارجاع آن بعد از طی مراتب اصولی بوزارت داخله .

موضوع دعوی و گفتگوی زمین و حفر نهر گچ محمد علی بین مردم الیاس خیل و جبار خیل .

انفصال دوسه موضوع منازعه بین بناغلی میاء حسین و بناغلی داکتر عبدالمجید .

موضوع گفتگوی زمین محمد موسی کاظم و ورثه میر غلام .

موضوع گفتگوی اسباب و املاک بیدک و نو نیاز که بین حکومت و یک عده اهالی متنازع فیه بود .

تحقیق اوراق اسباب تفتیش آمریه تفتیش و ماموریت قلم مخصوص ولایت قندهار که تفتیش آن از طرف وزارت داخله صورت گرفته .

اشتراک در فقره تفتیش دستبازی تیل قوماندانی ح پ .
تحقیق موضوع عرض محمد علم بامیانی مربوط حکومت اعلی پروان .
اشتراک نماینده ریاست تفتیش در اس هیئتیکه مرکب از نمایندگان وزارت مالیه و ولایت کابل جهت
تطبیق اسناد ملکیت اهالی ده سبز و غیره مواضع تعیین شده اند .
تحقیق اوراق تفتیش امور موسسه ساختمان فابریکه برق سروبی و مصارف آن تحت اثر بناغلی رئیس
تفتیش صدارت .

تحقیق اوراق تفتیش نمایندگان گیهای شرکت اتحادیه پنبه در ولایات شمالی تحت اثر بناغلی رئیس
تفتیش صدارت .
تحقیق دوسیه های اوراق تفتیش دیو در انجمن ریاست تفتیش صدارت .
ریاست تمیز:

موضوعاتیکه در جریان سال گذشته بغرض و بررسی و تحقیق مزید بغرض تمیز خواهی بر ریاست تمیز محول
گردیده است حسب ذیل ارائه می شود:

الف: درباره فقراتیکه فیصله بعمل آمده و بغرض تطبیق و تعمیل فیصله ریاست تمیز بمراجعه ارسال
گردیده ۳۸ فقره .

ب: فقراتیکه بغرض رفع نواقض تردید گردید ۱۷ فقره .

ریاست محکمه مرافعه:

فقراتیکه بغرض فیصله طور مرافعه خواهی بر ریاست محکمه مرافعه رجعت داده شده به ترتیب ذیل
اختصار آن ارائه میشود:

در سال ۱۳۳۶ شخصت و سه قضیه محوله در ریاست محکمه مرافعه مورد غور و مذاقه قرار یافته و درباره
آن فیصله صادر گردیده است .

در سال ۱۳۳۷ از جمله قضایاییکه به محکمه مرافعه محول گردید درباره بیست قطعه آن فیصله صادره
گردیده است .

ریاست محکمه ابتدائیه:

فیصله های که در سال ۱۳۳۶ - از ریاست محاکمات ابتدائیه صدارت عظمی صادر شده:

الف: جزای نقدی: درباره (۴۰) نفر در ۱۵ فقره جمعاً مبلغ (۵۴۵۳۴۹) افغانی .

ب: جزای طرد از ماموریت در (۸) فقره در باره (۱۰) نفر .

ج: جزای حبس در (۱۰) فقره درباره (۲۰) نفر بمیعاد مختلف از ۱۰ سال تا ۳ روز صادر گردید است
با حکم تحصیل ۱۹ ملک افغانی مال دیو .

د: تنقیص قدم درباره (۴) نفر از یک سال تا ۳ ماه .

ه: تعصیب ملاذمت درباره (۳) نفر از ۳ سال تا ۵ ماه .

و: بر طرف ۱۷ نفر در (۴) فقره .

ز: کسر معاش (۱۸) نفر در (۲) فقره از یک ماه تا سه روز .

ح: - بری الذمه (۳۲) نفر .

ترفیعات:

بناغلی غلام جیلانی: امور رتبه چهار مدیریت تحریرات در سلسله ترفیعات سنوی بر تبه ۳ ترفیع نموده است

» محمد اختر » » ۴ » مجلس عالی وزراء » » بر تبه ۳ » »

» حشمت الله » » ۴ » عضو تفتیش اداری » » بر تبه ۳ » »

» میر عباس » » ۴ » محکمه ابتدائیه ریاست محاکمات » » بر تبه ۳ » »

دخارجہ چارو وزارت

تشکیل :

ع، ج، ل، ع سردار محمد نعیم

دوہ تنہ .

دوہ تنہ .

یو تن .

ع، ج، غلام محمد سلیمان .

ع، نثار احمد شیرزی .

غلام محمد نیکزاد

یو تن .

یو تن .

دوہ تنہ .

دخارجہ چارو وزیر

درتبی دچوکات نہ دباندی دلوئ سفیر بہ حیث مشاوران

پہ لمپی رتبہ دمختار وزیر بہ حیث

سیاسی معین پہ لمپی رتبہ

اداری معین » » »

دشفر او قلم مخصوص لوی مدیریت :

لوی مدیر بہ (۳) رتبہ

دقلم مخصوص منشی بہ (۴) رتبہ

غری بہ (۶) رتبہ

» » (۸) رتبہ

» » (۹) رتبہ

سیاسی لوی مدیریت :

لوی مدیر بہ (۲) رتبہ

دافریقا او منٹینی ختیز خانگہ :

مدیر بہ (۳) رتبہ

غری بہ (۷) رتبہ

» » (۹) رتبہ

دامریکا او اروپا خانگہ :

مدیر بہ (۳) رتبہ

غری بہ (۷) رتبہ

» » (۹) رتبہ

دآسیادختیز خانگہ :

مدیر بہ (۳) رتبہ

غری بہ (۷) رتبہ

» » (۹) رتبہ

داقتصادی خانگہ :

مدیر بہ (۳) رتبہ

غری بہ (۶) رتبہ

» » (۸) رتبہ

دمتحدہ مللو خانگہ :

مدیر بہ (۳) رتبہ

غری بہ (۵) رتبہ

ع، نور احمد اعظمادی (۳ رتبہ) دکفیل بہ حیث .

ع، عبدالقیوم عطائی

یو تن

» »

ع، ص، عبدالقیوم (۲) رتبہ درتبی بہ حفظ

یو تن

» »

ع، محمد نعیم یونسی .

یو تن .

» »

ص، زلمی محمدود غازی (۷ رتبہ) دمو جودہ

رتبی بہ حفظ دکفیل بہ حیث .

یو تن .

دوہ تنہ .

ص، محمد یونس رفیق (۸ رتبہ) دمو جودہ

رتبی بہ حفظ دکفیل بہ حیث .

یو تن .

خلورتنه

غړی په (۶) »

یوتن .

» » (۷)

د تدقیق او مطالعاتو څانګه :

خلورتنه .

د څانګې آمران په (۱) رتبه

اته تنه .

متتبع » (۲)

خلورتنه .

سکرتر » (۵)

د کتابخاني څانګه :

یوتن .

د کتابخاني آمر په (۷) رتبه

»

» معاون » (۸)

»

دمطبوعاتو معاون په (۸) »

د تشریفاتو ریاست :

ع، ص جلال الدین طرزی (۱) رتبه .

رئیس په (۲) رتبه

یوتن .

تشریفاتو معاون په (۵) رتبه

»

اداری معاون په (۵) رتبه

»

غړی » (۹)

»

غړی » (۱۰)

د اداري لوی مدیریت :

ع، ص محمد شعیب (۱) رتبه .

لوی مدیر په (۲) رتبه

د قونسلګری او تابعیت مدیریت :

یوتن .

مدیر په (۴) رتبه

»

غړی » (۸)

»

غړی » (۱۰)

د ویزی مدیریت :

ص، سید محمد امین .

مدیر په (۴) رتبه

یوتن

غړی » (۸)

غړی » (۹)

د مامورینو مدیریت :

ص، محمد ولی (۶) رتبه درتبی په حفظ

مدیر په (۴) رتبه

د کفیل په حیث .

یوتن .

معاون » (۶)

»

غړی » (۸)

دوه تنه

» » (۹)

د آرشيو لوی مدیریت :

ع، ص محمد یونس سروری .

لوی مدیر په (۲) رتبه

افغانی نمایندگان به خارج کښی

په واشنگتن کښی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر اومستشار په (۲) رتبه
 دوهم سکرتر په (۶) رتبه
 آتسه په (۹) رتبه

په ماسکو کښی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر په (۲) رتبه
 دوهم » په (۶) »
 آتسه » (۹) »

په لندن کښی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر په (۳) رتبه
 دوهم » (۶) »

په پاریس کښی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر په (۴) رتبه
 دوهم » (۷) »
 آتسه په (۹) رتبه

په انقره کښی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر په (۴) رتبه
 دوهم » (۷) »
 ترجمان

په تهران کښی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی نه پرته)
 لمړی سکرتر په (۳) رتبه
 دوهم » (۷) »

په قاهره کښی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر په (۲) رتبه
 دوهم » (۷) »

ع، ج محمد هاشم میوند وال
 ع، م فضل احمد شیرزاد
 یو تن
 دوه تنه

ع، ج عبدالعظیم شاه عالمی
 م عطاء الله ناصر ضیائی
 یو تن
 »

ع، ج محمد کبیر لودین
 کفیل م محمد ابراهیم (۲) رتبه
 یو تن

ع، ج غلام یحیی طرزی
 یو تن
 »
 یو تن

ع، ج سردار اسد الله
 م محمد ابراهیم
 یو تن
 »

ع، ج محمد عثمان امیر
 کفیل م سید فضیح الدین (۸ رتبه)
 یو تن

ع، ج صلاح الدین سلجوقی
 کفیل م سدو منگل (۵ رتبه)
 یو تن

په توکیو کښې افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندي)

لمړی سکرتري په (۵) رتبه

په سهودی عربستان کښې لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندي)

لمړی سکرتري په (۵) رتبه

دوهم » » (۷) »

دریم سکرتري په (۸) رتبه

په دهلي کښې افغانی لوی سفارت :

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندي)

لمړی سکرتري په (۴) رتبه

دوهم سکرتري » (۶) »

دریم سکرتري » (۸) رتبه

په کراچی کښې افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندي)

لمړی سکرتري په (۳) رتبه

دوهم » » (۶) »

دریم » » (۸) »

په چین کښې افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندي)

لمړی سکرتري په (۳) رتبه

په پراک کښې افغانی وزارت مختاری:

مختار وزیر په (۱) رتبه

لمړی سکرتري په (۵) »

په بغداد کښې افغانی وزارت مختاری:

مختار وزیر په (۱) رتبه

لمړی سکرتري په (۵) »

دوهم سکرتري په (۷) رتبه

په اندونیزیا کښې افغانی وزارت مختاری:

مختار وزیر (۱) رتبه

لمړی سکرتري » (۵) »

په روم کښې افغانی وزارت مختاری:

مختار وزیر په (۱) رتبه

لمړی سکرتري په (۵) »

ع، ج دکتور عبدالمجید

کفیل ص عبدالله نوابی (۶) رتبه

ع، ج فیض محمد ذکر یا

کفیل ص محمد اسحق (۸) رتبه

یوتن

یوتن

ع، ج، س محمد عمر

ص محمد ایوب عزیز

دوه تنه

دری تنه

ع، ج دکتور عبدالظاهر

کفیل دکتور عبدالغفور روان فرهادی (۸) رتبه

دوه تنه

دوه تنه

ع، ج عبدالصمد

ص عبدالحمید قاری (۶) رتبه

ع، ج محمد عارف

کفیل ص محمد امین اعتمادی (۸) رتبه

...

کفیل ص عبدالواحد کریمی (۸) رتبه

یوتن

ع، ج عبدالهادی داوی

ص حبیب الله

ع، ص محمد قاسم

کفیل ص عبدالقادر سلیمان (۷) رتبه

په بن کښي افغاني وزارت مختاری:

مختار وزیر په (۱) رتبه

لمړی سکرتر» (۵)

دوهم سکرتر» (۷)

په یو نو کښي افغاني نمایندگی:

نماینده په (۱) رتبه

دنمایندی مرستیال» (۲)

لمړی سکرتر» (۳)

په مشهد کښي افغاني جنرال قونسلگری:

جنرال قونسل په (۳) رتبه

لمړی سکرتر» (۶)

دوهم سکرتر په (۷) رتبه

په بمبئي کښي افغاني جنرال قونسلگری:

جنرال قونسل په (۴) رتبه

لمړی سکرتر» (۶)

دوهم سکرتر» (۸)

په پشاور کښي افغاني قونسلگری:

قونسل په (۴) رتبه

لمړی سکرتر» (۷)

دوهم سکرتر» (۸)

په کویته کښي افغاني قونسلگری:

قونسل په (۴) رتبه

لمړی سکرتر په (۷) رتبه

دوهم سکرتر» (۸)

ترجمان» (۸)

ع، ج دکتور غلام فاروق

کفیل ص، محمد علی امیر (۷) رتبه

ص، محمد شفیع (۷) رتبه

ع، ج عبدالرحمن پژواک

کفیل ص، دکتور عبدالحکیم طیبی (۶) رتبه

کفیل ص، امان الله حسرت (۸) رتبه

ع، ص سید تاج الدین (۲) رتبه

یو تن

یو تن

ع، ص عبدالرؤف ناصر خیلانی (۲) رتبه

یو تن

یو تن

ع، غلام حسن صافی

یو تن

دو تنه

ع سید مسعود پوهنیار

یو تن

یو تن

یو تن

امور وزارت عدلیه

ریاست عالی تمیز :

در سال ۱۳۳۷ به تفصیل ذیل فقرات حقوقی و جزائی در ریاست عالی تمیز حل و فصل گردیده است :

الف حقوقی :

تائیدی ۱۰۷ فقره

» نقض ۹۷

» مسترد ۱۲

» استهداثیه ۹

ب جزائی :

تخفیف ۱۸۱ فقره

» ترمیمی ۱۲۵

» حبس دوام ۸

» قصاص ۱۳

» مستردی ۲۰۴

» تائیدی ۶۳۰

» برائت ۹

۱ - اصولنامه اداری محاکم عدلی : این اصولنامه که در اجراءات امور اداری محاکم عدلی دارای اهمیت می باشد و بطور عموم در فراهم نمودن عوامل و وسائل سرعت جریان کار و در تنظیم امور محاکم عدلی تاثیر مثبت و بارزی می بخشد فعلاً از طرف وزارت عدلیه ترتیب و به تصویب مجلس شورای ملی رسید . بود همانا بعد از طی مراحل قانونی که در سال ۱۳۳۶ شرف منظوری و صحه حضور ذات شاهانه را حاصل داشته و به طبع رسیده - يك تعداد کافی از آن بدسترس محاکم و دوائر مربوطه گذاشته شده و از طرف آنها در معرض اجراء قرار یافته است . اصولنامه مذکور دارای (۲۷۹) ماده و يك عده احکام و مقررات را در موضوعات ذیل در برگرفته است :

فصل اول در مورد تقدیم و طرز اجراءات استدعا . .

فصل دوم جریانات محکمه و حفظ انضباط .

فصل سوم در حضور خصمین و کیفیت رویت دعوی .

فصل چهارم مراجعات محاکم ابتدائیه .

فصل پنجم اسباب حکم .

فصل ششم اعتراضات بر فیصله محاکم ابتدائیه در محکمه مرافعه .

ماده (۲۲۳) الی (۲۷۹) مبحث تمیز .

۲ : تعلیماتنامه وصایت - تعلیماتنامه وکالات - تعلیماتنامه تحریر و نایق : قراریکه درسالنامه ۱۳۳۵ تذکر دادیم ترتیب و تقدیم تعلیماتنامه های مذکور بمقامات صالحه قبلاً صورت گرفته بود همانا درسال ۱۳۳۶ از مقامات صالحه شرف منظوری را حاصل و از طرف وزارت عدلیه يك تعداد کافی طبع به محاکم عدلی توزیع و در معرض تطبیق گذاشته شده است .

تعلیماتنامه وصایت که در حفظ اموال صغار و تعلیماتنامه وکالات دعوی در امور وکالات دعوی متخاصمین و حسن دفاع از حقوق مردم و همچنان تعلیماتنامه تحریر و نایق که در سرعت اجرائات و حسن ترتیب و تنظیم امور تحریر و نایق در محاکم شرعیه رهنمونی کرده و از طرف وزارت عدلیه برای رفع مشکلات و جلوگیری اسباب حق تلفی و ترتیب و تنظیم امور محاکم عدلی تدوین گردیده است . طوریکه از ملاحظه راپورهای وارده بر می آید تطبیق این تعلیماتنامه عا در رفع مشکلات و بوجود آوردن نظم و نسق در امور محاکمات تأیید مثبتی بار آورده است .

۳ : حسب مقتضیات ماده ( ) تعلیماتنامه وکالات دعوی لازم بود کسانیکه وکالات دعوی را پیشه خود می سازند از مقام وزارت عدلیه تصدیق اخذ و سپس مصروف کار وکالات دعوی گردند . بر این اساس اینک تصدیق با شخاص مذکور تحت يك نظم و ترتیب صورت گرفته باشد - مدیریت عمومی تدوین قوانین تحت ده ماده مقرر وضع به انجمن علمی وزارت ارائه و پس از موافقت و تصویب انجمن موصوفه آنرا طبع و در توزیع آن به محاکم مربوط مبادرت ورزیده است .

۴ : - همانا طوریکه تدوین لوايح و رسایل که بتواند محاکم عدلی را بصورت منظم در امور شرعی و اداری شان رهنمونی میکند یکی از وظایف محموله این دائره است . کمک به محاکم در راه توضیح مطالب و تطبیق صحیح آنها نیز وظیفه مسلكی این شعبه میباشد - لذا درسال ۱۳۳۶ علاوه بر انجام واکمال بعضی امور و مراحل باقی مانده اصولنامه اداری و تعلیماتنامه های وصایت ، وکالات ، تحریر و نایق ، مقررات و مورخه داوطلبان پیشه وکالات در این ساله نیز فعالیت بعمل آمده است .

همچنان اداره در تهیه جوابات مراجعه کنندگان از روی کتب فقه و مقررات اصول مملکت سعی نموده و بعمل مشکلات شان پرداخته است و در موارد لازمه که وضع ماده یا حکم جدیدی را ایجاب میکرد مواد جدیدی برای آن تسوید و بعد از تصویب انجمن علمی وزارت بمقامات مربوطه تقدیم گردیده است که از آنجمله در سال ۱۳۳۶ مشوره های ذیل حائز تصویب قانونی گردیده اند :

تعددیل ماده (۱۷) اصولنامه تعیین میعاد استماع دعادی ... که بتاریخ ۲۰ میزبان ۱۳۳۶ مراحل خود را طی کرده است .

که باساس آن تمام مسائل قبل از جریان در محکمه ابتدائیه نباید به هیچ نوع به محکمه مرافعه یا ریاست عالی تمیز تقدیم و تحت غور قرار داده شود .

زیرا وظیفه محکمه مرافعه و تمیز تنها اینست که از طریق اصولی فیصله های ابتدائیه یا مرافعه را تحت غور و رسیدگی قرار داده و فیصله خود را صادر نمایند .

(دعاوی ابراء و اقرار اینکه در اثباتی خصوص مت بوده و ظاهر الحال مکذّب آن باشد و یا مستحیل عادی و عقلی گفته شود قابل شنیدن نیست - محاکم عدلی از حیث تقیدات قضائی از استماع چنان دعاوی خود داری نمایند .

تبصره : اقرار و ابرائیکه مستحیل عقلی و عادی گفته نشود و ظاهر الحال مکذّب آن نباشد از حکم ماده فوق مستثنی است)

نظر به حکم ماده ۱۷ اصولنامه تعیین معیاد استماع دعاوی استهداآت محاکم که مستقیماً از وزارت عدلیه صورت میگیرد بدو نوع تقسیم می شود :

۱ : قسمتی ازان که تهیه جوابات و اصدار آن مکتوباً از طرف مدیریت تدوین قوانین صورت میگیرد با در نظر داشتن مقررات شرع شریف و اصول و لواایح موضوعه مملکت کتباً جوابات آنها صادر و سجل مشکلات وارده شان پرداخته شده که بسیاری همچو استهداآت و پیشنها ذات محاکم و وائز مرجوعه و هم هدایا تیکه در اثر آن صادر گردد . است بشکل يك كتاب تنظيم و ترتیب شده . و اکنون مستهداآت و جوابات سال ۱۳۳۶ به شکل يك مجله منظمی جهت مراجعه در وزارت موجود میباشد .

۲ : قسمت دیگری ازان که ایجاب غور و تصویب انجمن علمی وزارت را داشته جهت غور و استصواب با انجمن تقدیم و بعد اصدارای و تصویب انجمن بمراجع مربوط ابلاغ شده است . که آن هم در کتاب تعارض و یب بطور مرتب و منظم محفوظ و ثبت میباشد .

مدیریت قلم مخصوص :

تعداد عرائض و مکاتیب که در طول سال ۱۳۲۶ در ریعه این مدیریت اجرا گردیده ذیل توضیح میشود :

- ۱ - عرائض - ۱۶۱۳ قطعه
- ۲ - مکاتیب شهری - ۳۱۰
- ۳ - مکاتیب عرضه چیبی - ۹۶۵
- ۴ - « متفرقه - ۷۱۴
- ۵ - « متحد الاول - ۱۷۹
- ۶ - « فرامین - ۵۸

مدیریت ماهورین :

- ۱ - قضات و مفتی ها یکیکه در سال ۳۶ يك رتبه تر فیج نایل گردیدند : ۲۸ - نفر
  - ۲ - قضات و مفتی های که تبدیل گردیدند : ۸۷ - نفر
  - ۳ - قضات و مفتی های که جدیداً مقرر شده اند : ۳۷ نفر
- علاوتاً بناء بر تراکم و کثرت کارها در محکمه مرافعه کابل در سال ۱۳۳۶ به تشکیل يك محکمه جداگانه بنام محکمه واثائق اقدام گردیده است .

د فواید عامی وزارت

تشکیل:

د وزارت کفیل: ع، ج، دیپلوم انجینیر محمد کبیر.

معین: ع، ص، سید احمد شاه.

....

معین

خارجی مشاوران دوه تنه

د قام مخصوص لوی مدیریت:

لوی مدیر: ع، سید محمد مؤمن سترومان

د نشر اتو مدیر کفیل: ص، محمد اکبر شایگان شهر یاری

د ماورینو لوی مدیریت:

مدیر: ع، محمد اسلم

د حساسې لوی مدیریت:

لوی مدیر: ع، محمد طاهر

د تحقیق مدیر: ص، عبدالرشید

د جنسی مدیر: ص، خواجه فقیر احمد

د لوازمو مدیر: ص، سید جلال

د دیوگانو مدیر: ص، عنایت الله (عزیزی)

د بند و او و یالو لوی مدیریت:

د لوی مدیر کفیل: ع محمد حسنین

د بندو فنی آمر: ع ص عبدالباقي

د پلټنې لوی مدیریت:

لوی مدیر: ع ص میر عنایت الله حباب

د کنترول او سنجش مدیر: ص عبدالغفار

د پلټنې د لوی مدیریت فنی غړي:

برآوردی په (۴) رتبه: ص عبدالرحمن

برآوردی په (۴) رتبه: ص محمد محسن

برآوردی په (۵) رتبه: ص عبدالکریم

برآوردی په (۵) رتبه: ص عبدالحمید

.... برآوردی په (۵) رتبه

د پلټنې ادارې مدیریت:

ادارې مدیر: ع، محمد آصف درتبی په حفظ

غړی په (۴) رتبه: ص میر عبد الله

« په (۲) رتبه: ص میر غلام حیدر

« (۵) رتبه: ص محمد اسحق

« (۵) رتبه: ص غلام غوث

« (۵) رتبه: ص سید محمد

ع، ج محمد کبیر

غری به (۵) رتبه   من این الدین
« (۵) »   من محمد یعقوب
« (۵) »

دپانوی مدیریت :

مدیر کفیل   من سید محمد حسین

د مها بر ولوی مدیریت :

لوی مدیر   ع، محمد عظیم

دسر کو مدیریت   من عید الضمد

دیپلان مدیر   من غلام جیلانی

دمها بر وفنی لوی مدیریت :

لوی مدیر   ع، عبدالحمید

غری به (۳) رتبه   ع محمد رضا

« به (۲) رتبه   ع مسجدی

« به (۳) رتبه   ع غلام محمد

« به (۴) رتبه   من عبدالاحد

« به (۴) رتبه   من محمد امان

« به (۵) رتبه   من عبدالغفار

« به (۵) رتبه   من عبدالمنان

« به (۵) رتبه   من خواجه عبدالاحد

« به (۴) رتبه   من بسنت سنگ

د تعمیراتو فنی لوی مدیریت :

مدیر کفیل   ع شیر آقا

غری به (۴) رتبه   من محمد افضل

« به (۴) رتبه   من یار محمد

« به (۵) رتبه   من محمد امین

« به (۵) رتبه   من محمد ایوب

« به (۵) رتبه   من محمد علی

د تعمیراتو لوی مدیریت :

دلوی مدیر کفیل   ع سید برهان الدین

داجرایی لوی مدیر   من آدم خان

رنگمالی لوی مدیر   ع محمد علی

دهوختیف دکمپنی دارتباط مدیر   من غلام دستگیر (صدیقی)

د کابل دهوتل   من محمد انور

دخارج وزارت تعمیر   من محمد حبیب

د بگرام دهوایی دسمر دارتباط لوی مدیریت :

دلوی مدیر کفیل   من محمد ابراهیم (بول)

امور وزارت فوائد عامه

یادانیم که هر يك از امور دنیا باصل و مرجع خود رجوع میکنند . کشور ما که قرون زیادی کانون عظمتها بود و خرابه های بلخ و بامیان ، لشکرگاه و غزنی ، غور و هرات ، و عدرانات عالی ، فیروزه کوه و فیروزه کاخ از مد نیت و ثقافت آن نمایندگی میکنند گامهای چابکی را بسوی ارتقاء و تعالی برداشته امید است عظمت و جلال از دست رفته خود را بائرز حمات و فداکاریهای اولاد صالح خود دوباره زنده سازد . این آرزو و آرمان کلیه افراد وطنپرست این خاک است .

وزارت فوائد عامه که بر آوردن قسمتی ازین آمال بان مربوط است سعی میورزد باوجود نداشتن وسایل مکفی راهسازی و تعمیری ، اشخاص فنی ، کافی برای پیشبرد پروژه های که بان سپرده شده است قسمت مهم امور مربوطه را بپاری خدای متعال انجام بدهد . در قسمت اعظم شاهراههای عمده کشور مانند : کابل - تورخم ، قندوز - قزل قلعه ، دوشی - قندوز کار نموده و برای اکمال میدانهای هوایی بگرام و تعمیرات مهمی مانند موسسه صحت عامه ، عمارت جدید لیسه حبیبیه قصر جدید وزارت خارجه و عمارت جدید وزارت معادن و صنایع حتی الوسع مساعی بخرج داده و جهت امکانات پروژه های سرک سالنگ و کانال درون به مطالعات و مساعی لازمه پرداخته است که اختصاری از امور انجام یافته تقدیم می شود :

قوماندانی قوای کار از ابتدای سال ۱۳۳۶ تا امروز

فعالیت عناصر مرکزی و یونتهای قوای کار از سال ۳۶ باینطرف عبارت است از دو قسمت یکی ادامه و تکمیل کارهای گذشته و دیگری اقدام به کارهای جدید .

کارهاییکه در سال های قبل آغاز و از سال ۳۶ باینطرف تکمیل و یا روبه تکمیل گذاشته عبارت است از ساختمان اساسی سرک قندوز - قزل قلعه ، سرک پلخمری - کلیه گی ، پلخمری - بغلان درو لایت قطن و سرک تورخم - جلال آباد سرک تنگی ابریشمین درو لایت ننگرهار همچنان سرک تنگ غار و ، سرک کابل چاریگار در ولایت کابل و پروان .

آنچه در سال ۳۶ و از آن بعد تا امروز تحت کار گرفته شده مرکب است از ساختمان اساسی سرک جلال آباد - سرک ندوبا ، سرک بغلان - علی آباد ، کیله گی - دوشی و قیریزی تجر بوی در سرک شمالی .

اجرا آتی که از طرف دوائر در مرکز بعمل آمده مشتمل است بر عقد چندین قرار داد با کمپنی های خارجی جهت خریداری و تهیه سامان و وسایط مورد ضرورت و همچنین ترتیب چندین لایحه و تعلیمات و موضوع اکمالات .

اینک پیشرفت های که وزارت فوائد عامه بان توفیق یافته است :

سرک سازی : در قسمت سرک سازی کارهاییکه در مدت فوق تکمیل یارو به تکمیل گذاشته حسب آتی است .

الف - سرک قندوز - قزل قلعه : ساختمان این سرک که از طرف قواء کار ۳۵/۱/۷ شروع گردیده تا اوایل سال ۳۶ کار انجام شده عبارت بود از (۳۱) کیلومتر خامکاری و (۱۸/۵) کیلومتر پخته کاری . این سرک از حیث اهمیتیکه از رهگذر اتصال بندر تجاوتی - قزل قلعه به قندوز دارد کار آن در سال ۱۳۳۷ با توجه بیشتری ادامه داده شد . چنانچه از یونتهای ۳ و ۴ که اولی در سرک بغلان -

علي آباد و دومی در سړک پلغمري - کيله گي مصروف فعالیت بود ۳۰ متر دمترك و دو موتر آب باشي به تقويه يونت ۲ که در آن سړک موظف بود گماشته شد . با ينصورت کار متبقي در اخير حمل ۳۷ تکميل و قزل قلعه به قندوز وصل گرديد . اکنون در طول سړک قندوز - قزل قلعه که ۶۱ کيلو متر امتداد دارد کاریکه باقي مانده تنها ساختمان پل آلچين است که کارهای مقدماتي آن در ماه دلو پارسل و کار اصلي اش از ابتدای سال جاری شروع شده است . برای ساختمان این پل يك دستگا ه مکمل پل سازی درکنار دریا بنا یافته و مشغول فعالیت میباشد . پليکه درینجا تجویز گردیده نوع مخصوصی است که بالای میخ ها تاسیس میگردد و علت این است که بیشتر دریا تمامآخامه و غیر مقاوم است . این پل ۱۱۰ متر طول داشته و قسمت بالایی آن قرار پروژه مرتبه از گار در و کانکريت بالای پنج پایه تاسیس میگردد .

ب - سړک پلغمري کيله گي : کار این سړک در زمستان سال ۳۵ توسط يونت ۴ آغاز و در سال ۳۶ نیز ادامه دارد . این سړک که تا ۱۰ کيلو متر در دامنه کوه و از آن بعد تا کيله گي (کيلو متر ۲۱) درین دشت امتداد دارد کار آن بتاريخ ۱۵ / ۱۰ / ۳۶ تکميل گردیده و در امتداد آن ۲۵ پل و پلچک نیز از طرف يونت ساخته شده است . درین سړک باستثناء پل بوغای که تحت کار است ساختمان باقي پلها و خود سړک یکجا خاتمه یافته است . پل بوغای که از طرف پلغمري به کيلو متو ۳۰۰ - ۸ واقع میباشد آهنی و دارای چار پایه میباشد .

ج - سړک پلغمري - بغلان : بعد از انجام سړک پلغمري - کيله گي ، يونت ۴ ساختمان اساسی سړک پلغمري - بغلان گماشته شد . این سړک که در بین میدان و انتها بطول ۲۰ کيلو متر امتداد دارد از دامنه يك سلسيه تپه های خاکی عبور نموده و درین کنديکاری ویر کاری های زیاد امتداد یافته است . يونت ۴ ساختمان این سړک را بتاريخ ۱۰ ثور ۳۷ تکميل وجهه احداث سړک کيله گي - دوشي انتقال نمود . در سړک تووخم جلال آباد بتاريخ ۲۰ / ۳ / ۳۶ از طرف يونت اول تکميل و برای قيرریزی مساعد گردید . سړک مذکور از تورخم تا جلال آباد به طول ۷۶ کيلو متر امتداد دارد .

ج - تنگی ابريشمين : - شروع کار این سړک در ماه خوت ۳۴ از طرف يونت ۳ و دوام آن در زمستان سال ۳۵ از طرف يونت ۵ و يونت تعليمی و در بهار سال ۳۶ مصارف به ۲۰ / ۳ از طرف يونت اول میباشد که تا الحال ادامه دارد . اکنون حصه باقی مانده از آب دلی تاسنگ سوراخ و از آنجا تا سرو بی میباشد که هر دو قسمت تحت کار است . قسمت دیگر از آب دلی تا سر کندو بابا بطول ۱۵ کيلو متر تکميل گردیده و مورد استفاده ترافیک قرار گرفته است . سړک تنگ غارو سابقه طولانی دارد آنچه به سال ۳۶ تا امروز تعلق میگيرد عبارت است از دیوار کاری اصلاح و وسعت دادن سړک از تونل ۴ تا کچ شیرخان بطول ۱۹ کيلو متر و ترمیم کاری در تمام طول سړک که از طرف يونت ۵ بعمل آمده و تاکنون تکميل نشده است . چون برای ساختمان بندي درپوزه غلویك حصه این سړک زیر کاسه بشد قرار میگيرد لهذا تجویز گردیده که در آن حصه مسیر سړک تغییر داده شود . این حصه بعد از آنکه يونت ۵ از کار روی دست دارغ شود تحت کار گرفته خواهد شد . و - سړک کابل - چهاریکار : کار این سړک که در بهار سال ۳۵ شروع و در زمستان هما سال مطلق بود در سال ۳۶ مجدداً ادامه یافت . چنانچه بتاريخ ۷ / ۱ / ۳۶ يونت ۶ از تنگرها تا حضار و به تکميل آن

کار گماشته شد. که سرک تاجهاریکار پخته کاری نموده و به قیرریزی مساعد سازد. این یونت الی او ایل زمستان ۳۶ از سرای خواجه تانزدیک چهاریکار (چیکل) به پخته کاری ۲۳ کیلومتر سرک موفق گردید و سپس دز اخیر قوس ۳۶ نسبت حلول زمستان بمشرقی اعزام و به ساختمان سرک سر کندو بابا - جلال آباد گماشته شدند.

در سرک هائیک از سال ۳۶ باینطرف تحت ساختمان گرفته شده کارهای اجراء شده بر وجه آتی است الف - سرک بغلان، علی آباد - کار این سرک ذریعه یونت ۳ بعد از فراغت قسم کلی اش از سرک کلفت بتاریخ ۱۳۹۲/۲/۳۷ آغاز یافته و اخیراً روی هم رفته به پایه تکمیل رسیده است. از جمله طول این سرک قسمت تکمیل شده کنار دربارا تمقیب و از یک منطقه بسیار نا هموار و تپه زار گذشته به علی آباد وصل میشود. گرچه کار سرک مذکور مرکب است از سرنگیرانی تراش و پرکاری های بزرگ ولی با اثر فعالیت های یونت ۳ کار آن مدت نسبتاً کوتاهی انجام یافته و یونت مذکور اخیراً جهت اشتراک در ساختمان سرک کیله گی - دوشی، به دوشی انتقال نموده است. در همین حصه تکمیل شده سرک بغلان - علی آباد قسمت زیاد پل و پلیچک هائیک از طرف یونت ساخته شده است. این سرک از حیث بزرگی و اهمیت مواصلاتی بخش مهم لین بغلان - قندوز را تشکیل میدهد و ساختمان اساس آن تمام مشکلات را که قبلاً در عبور و مرور ترافیک وجود داشت رفع ساخته است. زیرا لین سابقه از حیث فراغی میل به گولایی ها فاقد اوصاف لازمه بود حال آنکه لین جدید عاری از همچو نقایص میباشد. الغال در خطوط مواصلاتی دوش - قزل قلعه آنچه باقی مانده تنها ساختمان اساسی سرک از بغلان صناعتی تا گردابی، از علی آباد تا قندوز و از کیله گی تا دوش میباشد که طول مجموعی آنها به ۹۹ کیلو متر میرسد. از آن جمله فاصله کیله گی - دوشی دوماه قبل و فاصله قندوز علی آباد در همین روزها تحت کار گرفته شده است. امید است تا آخر سال جاری مسافت مذکور وصل و باین صورت ساختمان لین دوشی - قزل قلعه که سراسر در ولایت قطن امتداد دارد تکمیل شود.

ب - سرک سر کندو بابا - جلال آباد: خامکاری و پلسازی این سرک در سال ۳۵ ذریعه قرار دادی ها و پخته کاری اش بشمول تکمیل خامکاری، متباقی از طرف قوا، کار ذریعه یونت اول و ۶ و یونت تعلیمی بتاریخ ۱۰ / ۱۰ / ۳۶ آغاز یافت و الحال هم جریان دارد. در طول این سرک از سر کندو بابا - جلال آباد ۵۲ کیلومتر امتداد دارد تا کنون کارهای اجراء شده عبارت است از ۴۵ کیلومتر پخته کاری و خامکاری که منجمده ۱۰ کیلومتر آن کاریونت اول و یونت تعلیمی و ۳۵ کیلومتر متباقی کاریونت ۶ است. ناگفته نماند که یونت تعلیمی بتاریخ ۱۷ / ۲ / ۳۶ جهت قیرریزی بسرک شمالی احضار گردیده یونت ۶ با تمام موجودیت خویش در اینجا اجرای فعالیت مینماید در حالیکه از یونت اول یک قسمت آن در تنگی ابرایشمین مصروف کار میباشد. امید است که کار باقیمانده این خط که یک بخش خط مواصلاتی، کابل تورخم میباشد به شمول کارهای دیگری که درامداد این راه بزرگ باقیمانده ۹۰ - ۹۵ فیصد آن تا آخر سال جاری انجام یابد.

ج - قیرریزی: یکی از کارهای مهمیکه در سال ۳۶ به آن اقدام شده موضوع قیرریزی است قدم اول درین راه همانا ۱۵ کیلومتر قیرریزی تجربوی است که بتاریخ ۲۵ - سرطان ۳۶ در سرک شمالی آغاز یافت و مقصد از آن یکی تجربه و مقایسه اصولهای قیرریزی از حیث نتیجه و مصارف و دیگری آما دگی جهت قیرریزی عمومی بوده است. این قیرریزی که یونت تعلیمی بایک دستگاه بدان و موظف بود در سال ۳۶ تا اخیر قوس ادامه یافت و سپس به نسبت سردی هوا معطل شد درین مدت کار اجراء شده عبارت بود از ۱۱ کیلومتر قیرریزی از حصه کوچکین تا زیر کوتل خیرخانه (طرف شهر کابل) در سال جاری مصادف به ۱۵۰

نور ۳۷ بازقیرریزی آغاز یافت که تاکنون هم ادامه دارد عبارت است از ۹۰۰ را کیلومتر که قیرریزی تکمیل شده با کار سال گذشته جمعاً به ۱۲۹۰۰ کیلو متر میرسد. امید است این قیرریزی تا زمستان آینده به چهاریکار وصل شود. همچنان تجویز گردیده که در ظرف سال جاری در سرک تورخم - جلال آباد نیز قیرریزی آغاز یابد برای تکمیل این منظور احضارات مقدماتی از حالا جاری است.

دوم تهیه سامان و وسایط و تدارک پوسونل :

در مورد اكمال و تهیه سامان و وسایط اجرا آتی که بعمل آمده عبارت است از تهیه و اكمال البسه و مفروشات، تجهیزات لوازم، اعاشه، ظروف، خوراکی، قرطاسیه، ادویه، پترول، روغنات، پرزه ها و غیره برای هفت یونت و مدیریت عمومی میخانیکي.

تعداد مجموعی پوسونل در قوای کار به ۶۷۳۰ نفر میرسد که با در نظر داشتن منقسم بودن یونت ها در ولایات از روی این تعداد میتوان حجم و بزرگی کارهای فوق را استنباط نمود. از جمله اقدامات موثری که بعمل آمده یکی تأسیس کورسهای تخنیکي برای تربیه پوسونل مورد ضرورت و دیگر تامین سهولت های لازمه برای کسانی است که درین یونت های قوا، کار خدمت مینمایند.

اکنون در حدود ۸۰ فیصد پوسونل تخنیکي مورد ضرورت تکمیل گردیده و برای تدارک تعداد متباقی نیز مساعی لازمه جاری است.

در قسمت تربیه پوسونل، اقداماتی که بعمل می آمده یکی گماشتن افراد بشقوق مختلفه تخنیکي و دیگری تأسیس کورسهای تعلیمی میباشد. از جمله کورسهای مجوزه یک کورس آن بنام کورس ماشین کاری تأسیس یافته و افتتاح چند کورس دیگر در آینده در نظر است.

۳- قراردادها و خریداری سامان برق و وسایط: در قسمت تهیه و تدارک وسایط قدم اول همانا عقد و قرار داد در مورد خریداری و توريد ۲۵ قلم سامان و وسایط تخنیکي میباشد که اجناس مذکور بدرجه اول مورد ضرورت می باشد. برای پرداخت قیمت سامان و وسایط داخل این قرارداد و قرارداد های مابعد از پولیکه بهمین مقصد در بودجه بلان پیش بینی شده بود استفاده بعمل آمده باینصورت بودجه جزء سرک سازی، بلان پنجساله برای تجویز قوا، کار و وجود قوا، کار برای خریداری توريد و بکار انداختن ماشین های مذکور کمک خوبی ثابت خواهد شد زیرا در قسمت ماشین و موتر نسبت به خریداری و توريد مسئله بکار انداختن و نگهداشت مهم است.

تاکنون ۱۷ قرارداد از طرف قوای کار رسماً با کمپنیهای خارجه که سامان و وسایط آنها همه چیزهای مورد ضرورت میباشد بامضاء رسیده است. از جمله اموالیکه از کمپنی های خارجی خریداری شده فیصد ۸۰ سامان آنها وارد گردیده و قسمت زیادش مورد استفاده قرار داده شده است. یک قسمت جزوی اموال قرار داد شده ابتدا از راه کلفت متباقی بصورت عمومی از طریق قزل قلعه وارد شده و امور تسلیمی و انتقال آنها بطور اطمینان بخش جریان داشته و دارد.

۴- وضع لوایح و مقررات: درین خصوص هم موفقیت های قابل ملاحظه بار آمده و تاکنون به مقتضای پروژه ۱۰ جلد تعلیمات نامه ها و لوایح ترتیب و بعد از از حصول منظوری مورد تطبیق قرار داده شده است. با وضع این لوایح و مقررات مجرای اصلی پیشبرد امور تثبیت و احتیاج شدیدیکه از عدم آنها محسوس بود رفع گردید.

از اجرا آتی که در همین روزها بعمل آمده و در پنجاقابل ذکر است یکی عقد قرار داد ساختمان قسمت اول سرک سالنگ می باشد که تشکیل آن نیز منظور گردیده و عنقریب کارش از طرف دوشی شروع می شود موضوع دیگر مسئله تشکیلات جدید حفظ و مراقبت خطوط مواصلات است که آنهم بمنظوری مقامات صالحه رسیده و در آینده نزدیکی عملی می شود. آنچه وسایطیکه به تشکیل مذکور مورد ضرورت می باشد مسئله خریداری آن روی دست بوده و قرارداد آن بزودی ممکنه امضا خواهد شد.

در اخیر باید متذکر شد که قوای کارا کنون نسبت به گذشته قوی تر و مجهز تر می باشد و امید است رسیدن وسایط و برزه جات متباقی و تکمیل پرسونل کمبود روز بروز قوت آن بیفزاید.

بنابران امید است این دستگاه در آینده نیز عهده وظایف محوله و بالخصوص از عهده وظایفیکه در تطبیق جزء سرک سازی پلان پنجساله بدوش دارد موفقانه بدر شده بتواند.

اجراآت مدیریت عمومی تعمیرات

اگر نظری به چند سال پیش بیندازیم و مقایسه کنیم واضح می شود که امروز در سرتاسر کشور عزیز افغانستان فعالیتها و جنبشهای معتنا بهی ساختمانی محسوس بوده و مخصوصاً ساختمانهای که از حیث دوام زیبایی و استحکام بنیافته در هر نقطه ولایات جلب نظر میکند. بوجود آمدن این نوع ساختمان مستلزم یک سلسله تحقیقات و مطالعات و طرح پروژه های اساسی ای می باشد که تمام شرایط و سنجشهای مربوط به فن ساختمان را در بر بگیرد.

روی این اصل در طی سال گذشته تصمیمات جدی تری در زمینه اتخاذ شده و به عمران تکمیل و تجهیز یک تعداد عمارات بزرگیکه هر کدام آن بذات خود خصوصیات ساختمانی جداگانه دارد اقدام شده است.

تعمیرات ما به دسته تقسیم می شود:

دسته اول آن تعمیراتی است که به همکاری کمپنی های ساختمانی خارجی بموجب عقد قرار داد های جداگانه که هر کدام آن مراحل قانونی خود را طی کرده است، ساخته می شود.

این ساختمانها مستلزم یک سلسله تحقیقات لازمه و طرح پروژه های مخصوص می باشد که متأسفانه ما هنوز از انجام این کارها بنا بر کمبود پرسونل فنی عاجز می باشیم.

قسمت دوم تعمیرات عبارت از آن تعمیراتی است که مستقیماً در مرکز از طرف مدیریت عمومی تعمیرات وزارت فوئد عامه اجرا می شود.

برخ سوم را آنگونه تعمیرات تشکیل می دهد که در ولایات از طرف مدیریت های فوئد عامه ساخته میشود.

۱ - تعمیراتی که به همکاری کمپنی های ساختمانی خارجی ساخته می شوند:

تعمیر جدید بنو نخچی حبیبیه:

کار ساختمان تعمیر جدید بنو نخچی حبیبیه که در امتداد سرک دارالامان در بهترین موقعیت شهر کابل بنا گردیده با شرکت ساختمانی تعمیراتی هوخ تیف که یکی از مهمترین و معروفترین کمپنی های ساختمانی جرمنی است قرارداد گردیده است این شرکت همچنان مدیریت عمومی تعمیرات وزارت فوئد عامه با کمپنی مذکور یک قرارداد عمومی عقد کرد که بموجب آن طرح نقشه و ساختمان چار بناء بزرگ لیسه حبیبیه شفاخانه سه صد بستر موسسه صحت عامه و شهری خانه که دافغانستان بانک را بوی سپرد.

بیست سال قبل نقشه تعمیر مکتب حبیبیه را شرکت آبک تهیه نموده و از طرف فوئد عامه به ساختمان آن اقدام شده بود. ولی نسبت به معاذیری کار عمرانی تعمیر مذکور معطل و متوقف گردید. اخیراً وزارت

فوائد عامه مصمم شد که تعمیر مذکور را مجدداً آغاز نماید بعد از يك سلسله مطالعات و سروی حسب پیشنهاد کمپنی ، هوختیف خط تهداب تعمیر سابق باندازه ۲۵ متر بطرف غرب پیش برده شد . باوصف آن نظار به نخرابی زمین تهداب بشکل مخروطی که فشارهای واراده را تحمل کرده بتواند ساخته شد و برای استحکام مزید تهداب ها از پایه های کانکریتی که با مخلوط جغله و سمنت در چاهای برمه شده ساخته شده است استفاده بعمل آمد . برای جلوگیری از خطر زلزله در امتداد سنگ کاری غرقه از ساختمان های فنی و مخصوص حلقه های کانکریتی کار گرفته شده است .

بتاریخ ۱۳ سنبله ۲۶ تهداب مجدد این شاء بزرگ عرفانی گذار ده شده . این عمارت چهار منزل دارد و با مصرف تخمینی ۲۴ ملیون افغانی در مدت سه ماه کار تکمیل خواهد شد . عمارت مذکور مشتمل بر اطاقهای ذیل می باشد :

۴۹ صنف ۲۸ اطاق دفتر و اطاقهای معلمین ۱۵ اطاق لابراتوار فزیک ، کیمیا ، بیالوژی و کار دستی و غیره يك کتابخانه بادو اطاق قرائت و همچنان يك عمارت بزرگ برای کنفرانس ها تیاتر سینما و غیره نمایشها . يك صحن بسیار بزرگ با میدانهای ورزش و غیره ملحقات آن .

برای تسخین عمارت يك دستگاه مرکزی مشترك تسخین ذریعه زغال و تیل پیش بینی شده است .

تشناب های عصری متعدد در هر طبقه به تعداد کافی بدسترس قرار دارد .

هر صنف بایک دستگاه مکمل دست شویی مکمل الاسباب مجهز می باشد .

امور لین دوانی برق آن با کمپنی زمینس آلمانی مذاکره و موافقه شده است .

ساحه تعمیر تقریباً ۱۵۰۰۰ متر مربع بوده و ۷۰۰۰۰ متر مکعب حجم تعمیری دارد .

مصالح و مواد تعمیری ذیل برای تکمیل عمارت مورد ضرورت می باشد :

(۱) برای خشت کاری ۴۰۰۰۰۰۰ قالب خشت پخته .

(۲) کانکریت ۳۰۰۰ متر مکعب

(۳) سمنت ۱۰۰۰۰۰۰ کیلو گرام (۲۰۰۰۰ بوری)

(۴) آهن تعمیری (سیخ گول) ۵۰۰۰۰۰ کیلو گرام .

(۵) چوب برای قالب بندی ۱۹۰۰۰۰ متر مربع .

تا حال باندازه ۲۵ حصه تعمیر تکمیل گردیده و مقادیر ذیل مواد عمرانی بصرف رسیده :

(۱) خشت پخته ۱۶۰۰۰۰۰ قالب .

(۲) کانکریت تقریباً ۱۲۰۰ متر مکعب

(۳) سمنت ۸۰۰۰ بوری

(۴) سیخ گول ۲۰۰۰۰۰ کیلو گرام

تعمیر موسسه صحت عامه :

تهداب این بناء صحتی و علمی که ساختمان آن نیز ذریعه کمپنی هوختیف بعمل می آید ، بتاریخ ۱۷ سنبله ۱۳۳۶ از طرف یناغلی سردار محمد داؤد صدراعظم با مراسم مخصوصی در میدان سابق طیاره متصل قشله عسکری قلعه جنگی گذا رده شد .

ساختمان این تعمیر بطوری نقشه شده که فعالیت های صحتی و علمی بدون کدام اشکال از يك اطاق باطاق دیگر ذریعه عملی مربوطه اجرا شده می تواند وهم يك رابطه مستقیم با تعمیر شفاخانه سه صد بستر که در نزدیکی موسسه صحت عامه ذریعه کمپنی هوختیف اعمار می گردد دارد .

ساحه تعمير بشمول يك رودی تور يوم بالغ بر ۱۰۵۰۰ متر مربع می شود و رودی تور يوم مذکور گنجایش ۸۰۰ نفر را دارد . و حجم تعمير ۴۰۰۰۰ متر مکعب می باشد . این عمارت چار منزل داشته و تقریباً چارده متر ارتفاع دارد و دارای اطاقهای زیاد و تشناب و کتابخانه و غیره می باشد . قیمت تخمینی تعمير مذکور بالغ بر ۲۸۰۰۰۰۰۰ افغانی میشود و تقریباً در ۲۶ ماه کار اعمار آن ختم میشود . در برابر خطرهای یکه از طرف زلزله حادث میشود بالای سنگ کاری تهداب يك حلقه کانکریت آهندار ساخته شده است .

تا حال ۳۰ فیصد کار تعمير تکمیل شده و مواد عمرانی ، ذیل مصرف رسیده:

(۱) خشت بخته تقریباً ۱۲۵۰۰۰۰ قالب

(۲) کانکریت تقریباً ۹۰۰ متر مکعب

(۳) سمنت تقریباً ۸۰۰۰ بوری

(۴) سیخ گول تقریباً ۱۶۰ تن

نصب يك دستگاه تسخين مرکزی بادهستگاه آب رسانی، صحنی، وایرنگ برقی و وسایل تجهیزاتی لازمه بصورت خیلی عصری در تعمير مذکور پیش بینی شده است .

شفاخانه صد بستر :

این بنا که یکی عصر یتربین شفاخانهای دنیا میباشد در میدان سابق طیاره در سمت جنوب تپه بی بی مهرو (ع) واقع است ساختمان این بنا بزرگ که سه بلاک تقسیم شده از «ایرن بیتون» کانکریت آهندار بعمل می آید . هر بلاک آن گنجایش يك صد بستر را دارد . با عصری ترین سامان مربوطه به موسسات صحنی این شفاخانه مجهز میشود . دستگاه تسخين مرکزی بادهستگاه آب رسانی و برن و دیگر تجهیزات لازمه درین شفاخانه پیش بینی شده است . فعلاً وزارت فواید عامه به ساختمان يك بلاک یکصد بستر آنرا نظر به مشوره وزارت صحنیه تحت کار گرفته است پروژه ها و نقشه های لازمه آن بعد از غور و سنجش و سروی اراضی اکمال و کارهای عمرانی آن شروع گردیده با مصرف تخمینی ۳۳ ملیون افغانی در مدت سی ماه کار این بنا تکمیل شده و بدسترس استفاده قرار خواهد گرفت . شرکت تعمیراتی هوخ تیف ساختمان این عمارت را مطابق قرار داد منعقد با وزارت فواید عامه متعهد شده است .

شاری خانگه د افغانستان بانك:

شاری خانگه د افغانستان بانك در محمد جان و ات ساخته می شود . این عمارت ۵ طبقه بود و از « ایرن بیتون » بصورت خیلی عصری که احتیاج فرمایش دهنده را از هر حیث تکافومینماید بوجود می آید . برگرام ساختمانی و نقشه های آن ترتیب و کارهای مقدماتی آن از قبیل سروی موضع تعمير و تثبیت حدود عمارت شروع گردیده است .

مصارف تخمینی ساختمان عمارت شاری خانگه د افغانستان بانك بالغ بر ۱۵ ملیون افغانی شده و در مدت ۱۵ ماه کار تکمیل خواهد . برای این بناء نیز دستگاه تسخين مرکزی با آب رسانی و غیره تجهیزات یکه برای يك شاری خانگه لازم است پیش بینی شده است . حجم مجموعی عمارت ۲۵۰۰۰ متر مکعب میباشد .

تعمیر جدید وزارت امور خارجه:

این بناء مجلل در قسمت شمالی عمارت سابق وزارت خارجه واقع بود و بدو حصه تقسیم میشد و قسمت سه منزله اولی آن برای شعبات و دفاتر تخصیص داده شده و قسمت دومی يك منزله آن را اطاقهای تشریفاتی و پذیرایی تشکیل میدهد. روی کار این بناء که از سنگ مرمر میباشد مخصوصاً از نظر فن ارسطیکی مبذول شده.

بتاریخ ۲۵ سپتامبر ۱۹۵۶ سنگ تہداب این عمارت از طرف والا حضرت سردار محمد داود صدراعظم و والا حضرت سردار محمد نعیم معاون صدارت وزیر امور خارجه با مراسم مخصوص گذارده شد نقشه اولین این عمارت را بناغلی ای. سی. پی. آرشتیک طرح کرده بود و بعد بتاریخ ماه جنوری ۱۹۵۷ در اثر هدایت والا حضرت معاون صدارت وزیر امور خارجه در نقشه مذکور تغییراتی بمشوره بناغلی سراج آرشتیک به عمل آمد: از آنوقت تا حال منزل چارم قسمت دوم عمارت تکمیل و قسمت اول يك اندازه زیاد خشت کاری آن انجام یافته است.

ساختمان این عمارت از آیرن بیتون، کانکریت آهنگار صورت گرفته. قرارداد سدگاه تسخین مرکزی با کمپنی هینمن و از برق، دستگاه مخا بره، تلفون، ساعت و غیره با کمپنی زمنس جرمنی منعقد شده است. در ۱۸ ماه کار این بناء تکمیل و مجهز با تمام وسایل لازمه يك بنا آبرومندی در قمار سایر ابنیه زیبای کشور افزود خواهد شد.

عمارت ستیدیو برود کاست موج کوتاه:

در میدان سابق طیاره مقابل کلوب عسکری عمارت ستیدیو رادیو واقع است با اساس پروژهای مخصوص فنی پروفیسر بولتن ستون اتریش یلان و ساختمان این بناء ذریعه کمپنی اونی ماک به عمل آمد مصارف تخمینی ساختمان ۳۰ ملیون افغانی پیش بینی شده که منجمله تقریباً ۶ ملیون تا کنون بصرف رسیده است.

در ماه جوزا ۳۶ کارهای مقدماتی عمرانی این بناء شروع گردید این عمارت يك منزله ۱۰ اطاق رهایش ۳ گراج، ۷ تحویلخانه، يك ورك شاپ و يك اطاق کار دارد. عمارت جنوبی این دستگاه در اثر خرابی زمین بر تہداب بناء یافته که قسمت اعظمی آن از کانکریت تشکیل شده است دیوارهای تهکو و کرسی از سنگ پارچه و دیوارهای بالای تهکو از خشت پخته و سقف آن از کانکریت و آهن پوش صورت گرفته ستیدیو به قسمت علیحده تقسیم گردید که هر سه قسمت آن در بلاك واحدی جمع میشود ساخته عمومی تعمیر تقریباً ۲۶۵۰ متر مربع و حجم آن ۲۶۶۰ متر مکعب میباشد.

بعد از تکمیل شدن نقشه های پر پیچ فنی درست بتاریخ ۸ میزان ۱۳۳۶ تہداب کنی قسمت اول تعمیر شروع گردید این قسمت مرکب است از سه طبقه و واجد ۲۲ اطاق دفتر يك کتابخانه ۸ اطاق تحویلخانه يك اطاق عمده ۱۴ اطاق کار و يك هال در قسمت فوقانی میباشد. با اساس معاینه دقیق خاک تہداب در دارالفنون تخنیک وین يك قسمت تہداب ها از کانکریت آهنگار ساخته شده است. در قسمت هال مدخل يك تہداب بالای تخته های کانکریتی بضخامت ۸۵ سانتی متر ساخته میشود. در سال جصاری سمت قسمت اول تکمیل و در قسمت دوم تخته های کانکریتی آن زیر کار گرفته میشود و قسمت دوم بصورت عبودی در جوار سرك میدان طیاره واقع بوده و يك سالون کلان

برود کاست رادر برمیگیرد. این اطاق بزرگ ۱۸ متر عرض ۱۲ متر ارتفاع و ۲۴ متر طول دارد. برای اینکه آواز از یک قسمت به قسمت دیگر نفوذ نکند، تعمیر بکلی از همدیگر جدا تها ب و سقف های علی حده ساخته شده است. در پهلوی اطاق برود کاست هفت اطاق کارویک اطاق لباس گنجانیده شده است. در قسمت سوم عمارت فعال تها ب آن زیر کار گرفته شده این قسمت رادوستید یوینکه بکلی از هم جدا میباشد (۲۱ اطاق کار دارد) تشکیل میدهد. برای بردن کیبل های برقی و نل دوانی دستگاه تهویه زیر فرش اطاق های کار بار تفاع (۱۰۵) متر اطاق های انستلاسیون وجود دارد.

احاطه تمام موضع تعمیر بشکل عصری و مدرن از یک دیوار «کستاره» کانکرتی (بنجره کانکرتی) ساخته شده مقدار طرف ضرورت مواد تعمیراتی برای تمام ستید یو تقریباً ۱۳۰۰۰۰۰۰ قالب خشت پخته ۱۰۰۰۰ متر مکعب ریک و جفل ۱۶۰۰ متر مکعب سنگ پارچه، ۶۵۰۰۰ بوری سمنت و ۳۰۰ تن آهن گول میباشند تاکنون تقریباً ۲۵۰۰۰۰ قالب خشت پخته، ۲۵۰۰ متر مکعب ریگ و جفل ۱۲۰۰ متر مکعب سنگ پارچه و ۱۲۰۰۰ بوری سمنت و ۸۰ تن آهن گول مصرف شده است.

عمارت دستگاه نشراتی جدید موج کوتاه رادیو دریکه توت واقع است. در بهار سال ۱۳۱۶ کارهای ساختمانی عمارت دستگاه موج کوتاه با ساس نقشه های مرتبه اونی مارک از طرف اونی ماک شروع شد. مصارف تخمینی این دستگاه بالغ بر ۱۰ میلیون افغانی میشود که منجمله تقریباً ۴ میلیون افغانی آن برای ترتیب نقشه، کارهای ساختمانی، تهیه مواد عمرانی، مواد دوار داتی تعمیر مصرف شده.

ساحه تعمیر تقریباً ۶۱۰ متر مربع بوده و حجم آن تقریباً ۴۵۰۰ متر مکعب میباشد. این اعمارت دستگاه برود کاست دارای یک سالون بزرگ نشراتی بوده و یک اطاق ماشین دیزلی، یک ورک شاپ، دو اطاق تحویل خانه، ۴ اطاق دفتر، ۱۳ اطاق مختلف کاریک اطاق برای لباس کشیدن و دستگاه های آب رسانی دارد. جسم تعمیر از کانکرت آهن دار، تها ب از سنگ، پارچه و سقف آن از گادر های کانکرتی که روی آن با آهن چادر پوش شده ساخته شده است.

در اخیر برج جوزا ۱۳۳۷ نصب ماشین های برود کاست شروع گردید. در اواسط سپاه نور ۱۳۳۷ سمت صحیح و دقیق شمال تعیین شد و رتن رند سنترال و تها ب بیشمار آن قبلا تکمیل شده بود برای تامین و حفاظت رتن ها ساحل چپ دریای کابل بطول ۲۲۰ متر پخته کاری شده نقشه های پلیکه در عین موضع بسالای دریای کابل اعمار میشود ترتیب شده است. برای عمل و مامورین مربوطه یک عمارت دیگر پیش بینی شده است که این عمارت پهلوی سرکیکه طرف سروبی میرود ساخته میشود.

این عمارت یک منزل ۴۵۰ متر مربع ساحه و تخمیناً ۲۹۵۰ متر مکعب حجم دارد، دارای اطاق نشیمن دو اطاق دفتر، چار تحویل خانه و دو گراج میباشد.

برای حفاظت تعبیرات و اراضی وسیع سه بنا کوچک مدور در گوشه های دستگاه رتن اعمار میشود. مقدار کار آمد مواد عمرانی برای تمام دستگاه نشراتی موج کوتاه رادیو تقریباً ۶۰۰۰۰۰۰ قالب خشت پخته، ۳۵۰۰ متر مکعب ریگ سنگ پارچه و جفل، ۱۳۰۰ بوری سمنت، و ۳۵۰ تن آهن گول پیش بینی شده است. از آنجمله تاکنون تقریباً ۲۶۰۰۰ قالب خشت پخته ۱۷۰۰ متر مکعب ریگ و جفل، ۱۸۰۰ متر مکعب سنگ پارچه، ۶۰۰۰ بوری سمنت و ۱۷ تن آهن گول مصرف رسیده است.

عمارت جدید خزانه پس انداز دافغانستان بانك:

این بنادرارگ شاهی واقع است. برای اینکه تعمیر مذکور يك شكل زیمنتری را بخود بگیرد موضع آن بقسمت جنوب عمارت مدخل تعیین شده و در سمت شمال آن شفاخانه جدید ساخته میشود. عمارت مدخل که در وسط واقع میباشد ارتفاع زیادتر دارد و دو عمارت جدید به عین اندازه دارای ارتفاع کمتر و مساوی میباشد هر سه عمارت در يك لین واقع است.

جسم عمارت از کالکونیت آهنی ساخته شده، سقف، دیوارهای خارجی آن در مقابل عمل سرقت و بمب مقاومت داشته و بصورت دولا بشکل متقاطع آهن و فولاد در آن کار شده کمپنی اونیما کاتریش نظربه خواهش افغانستان بانك، نقشه و ساختمان این عمارت را بصورت بسیار مدرن منعقد گردیده است.

بتاریخ ۱۳۳۵/۵/۱۲ کار این تعمیر شروع شد و تا کنون ۳۰ فیصد آن اجراء شده.

با کمپنی های خارجی عقد قرارداد های درباره ارسال ایزویشن سرب، دروازه های فولادی-لفت، بخاری سوختادن بانك نوت ها، دستگاه های هوا رسانی، برق، و دستگاه اخطار دادن مدنظر گرفته شده است.

بندر قزل قاهه:

امور ساختمان:

با انکشاف تجارت از راه قزل قلعه ایجاب يك بندر اساسی را در آنجا مینمود پروژه های مقدماتی آن از طرف مقامات مربوطه ترتیب و اخیراً در اثر فیصله مجلس عالی و زرا ساختمان بوزارت فوائد عامه محول شد. وزارت فوائد عامه بعد از يك سلسله سنجش ها با اداره متحدۀ صادراتی و وارداتی (تخنواکسپورت شوروی) قراردادی عقد نموده و ساختمان بندر قزل قلعه را به آن سپرد که کمپنی مذکور معاینات و سروی های لازم را در زمینه بعمل آورده و اخیراً کار ساختمان آن را شروع نمود.

اموریکه عجله زبر کار و ساختمان گرفته شده قرار آتی است.

(۱) تعمیر ایستگاه کشتی

(۲) تعمیر راه های زیر جرثقیل

(۳) تعمیر دیوار های ایستگاه ساحلی

(۴) تعمیر ترتیبات برای ایستگاه ساحلی

(۵) تعمیر قپان اتوماتیک

(۶) ستیشن متحرک پمپ کردن پترول

(۷) اجرا کار های عمیق نمودن کف دریا

(۸) تعمیر میدان ها و سرب ها

(۹) تعمیر آب رسانی با تانك تصفیه آب

(۱۰) تعمیر ترتیبات فرعی برای تامین شبردهن ایستگاه استخراج

(۱۱) تعمیر احصاء در قسمت تولیداتی بندر.

ساختمان این بناء از کانکریت آهن دار و فرش آن از لیمولیم و سنگ های مرمر که با سلیقه مخصوص حجاری حجاران کشور کار کرده شده است بوجود آمده است.

این عمارت با دستگاه های تسخین مرکزی، آب رسانی تهویه، برق، تلفن، و زنگ های خبر مجهز میباشد. در سالون نانخوری آن میزاتور های پر کیفی نقاشی شده است.

صحن هوتل با اسلوب مخصوص که نمایندگی از يك ذوق عالی مينمايد نهال شانی شده و عتقريب بشکل يك باغچه قشنگی که حیثیت يك تفریحگاه را برای ساکنین هوتل خواهد داشت، درخواست آمد. بارت دوم هر تل کابل که به عمارت بزرگ شمالی آن الحاق می شود نیز نقشه شده و با تهیه شدن وسایل مالی کار آن نیز شروع خواهد شد.

قصر مهمانخانه چهل ستون و دیگر تعمیرات متفرقه:

قبلاً در تفریحگاه چهل ستون قصری وجود داشت که با اسلوب معماری قدیم بنا یافته بود مستر ایسپی ارشیتیک نقشه آنرا نظر به هدایت ذات شاهانه و وزارت فوائد عامه با جدیدیت تام با کمال تعمیر مذکور و مجهز ساختن آن با فرش، برق و سامان عصری تشناب پرداخت. اکنون قصر مذکور مکمل و مجهز با تمام سامان بدسترس استفاده قرار دارد در سمت شرقی قصر مهمانخانه يك بنا، عالی مجلل دیگری واقع است که از آن نیز بصفت مهمانخانه دولتی کار گرفته میشود. در سال ۱۳۳۶ نقشه این عمارت را حسب هدایت شاغلی سردار محمد داود صدراعظم شعبه فنی تعمیرات وزارت فوائد عامه تکمیل و متعاقباً بساختن آن اقدام نمود.

در ظرف سه ماه این بناء بزرگ و منزله در اثر فعالیت کارکنان مربوطه به پایة تکمیل رسید ساختن این عمارت از این بیتون صورت گرفته تعداد اطاق های این بناء ۲۴ میباشد.

باغ چهل ستون نیز تغییر شکل داده و خیابان های وسیع و زیبایی در آن احداث شده، برای تنویر آن نیز اخیراً اقدامی گردیده و با کمپنی زیمنس آلمانی تماس گرفته شده تا با اسلوب عصری باغ مذکور ذریعه چراغهای برق ایستاده تنویر شود.

کاشی کاری کنبد مقبره اعلیحضرت شهید و نصب سنگ های مرمر و غیره کارهای باقیمانده تعمیراتی آن تکمیل گردیده است.

کارهای تعمیر جدید فابریکه آقای علی شمس که در سال ۱۳۳۶ شروع شده بود يك قسمت زیاد آن بکلی تمام گردیده و اکنون از بناء آن استفاده میشود. کار تعمیرات دیو، شفاخانه، ولا براتوار فابریکه موصوف که در جویا سال جاری شروع شده بود بشدت جریان داشته و عتقريب به پایة تکمیل می رسد.

خشت های کپریل يك حصه پوشش قصر دارالامان که در اثر بارندگی و گذشت زمان خراب شده بود مطابق هدایت اهل فن به آهن پوش تبدیل شد.

بعضی کارهای ضروری قصر تپه تاج بیگ مثل مرتبه کاری دورادور قصر و سنگ کاری يك حصه دیوار احاطه و يك حوض جدید برای آبیاری باغ و زینه هائیکه جدید از سنگ خشتی در بین باغ کشیده شده تکمیل گردیده است.

کارهای باقیمانده تعمیرات جدید و ترمیمات مهمانخانه های دولتی دارالامان بکلی تمام شده و مورد استفاده قرار داده شده است.

کارهای باقیمانده ۱۲ باب خانهای مربوط کارته ها، مورین که طویر نیمکاره از بانك رهنی و تعمیراتی گرفته شده بود با تمام رسیده و بانصب سامان تشناب و برق مجهز گردیده و مخزن آب پیمان در آن احداث و اکنون از آن ها استفاده می شود.

شانزده عدد بارك جدید بطول ۷۰ و عرض ۱۴ متر در حصه قرغه که در بهار امسال کار آن شروع

شده بود از آنجمله ۱۰ باب آن تکمیل و ۶ باب آن قریب پوشش است .
کار تعمیر جدید نمایشگاه که در اول جوزا ۱۳۳۷ شروع شده بود کنون کار آن روبه اتمام
بوده و قبل از رسیدن ایام جشن استقلال بعضی قسمت آن مطابق نقشه مرتبه در معرض استفاده قرار
خواهد گرفت .

تعمیر جدید وزارت معادن و صنایع:

سنگ تهاد ب این عمارت را بتاريخ ۱۱ عقرب ۱۳۳۶ والا حضرت صدراعظم با مر اسم خاصی
گذاشتند. از آن تاریخ تا کنون کار آن جاری بوده و باشدت پیش میرود .
این تعمیر برای دواير وزارت جلیله معادن و صنایع اعمار میگردد . تا کنون ۳۰ فیصد کار آن
ختم شد و امور باقی مانده هم الی آخر سال ۱۳۳۸ تکمیل خواهد شد .

اجراآت مدیریت عمومی بند و نهر :

در پروژه های آبی مسایل تحقیقات قبلی جیولوژی، توپوگرافی هیدرولوژی و غیره خیلی ها دارای
اهمیت می باشد. روی همین منظور در قسمت پروژه های آبی وزارت فواید عامه مسایل مذکور را
دقیقانه لازمه قرار داده و کار های انجام شده در زمینه قرار آتی است .

۱- کانال درونته ولایت ننگرهار :

کار مقدماتی برای آبیاری (ولایت ننگرهار) بتاريخ ۲۳ قوس ۱۳۳۵ تحت اداره و راهنمایی
پناغلی پتروف انجنیر هیدرو تخنیک شو روی باساس قرار داد ۸۲۲ مورخ ۲۶ جولایی ۱۹۵۲ شروع
شده و امور سروی و اکتشافی و هیدرولوژی و غیره آن تاحدی انجام یافته است

۲- راپور مختصر بند های خروار، پالتو، سرده :

هیات متخصصین شوروی از تاریخ ۲۳ قوس ۳۵- میزان ۳۶ کارهای سروی و اکتشافی دشتی را برای تنظیم
نمودن پروژه های بند های سرده و پالتو و خروار، در حکومت اعلی غزنی باساس قرار داد ۸۲۲ مورخ
۵۶/۷/۲۶ انجام داده است. کارهای سروی و اکتشافی طور مقدماتی برای اندوختن معلومات و سنجش
های فنی بعمل آمده است .

۱) کار های توپوگرافی :

الف، اکتشاف عمومی بوسیله آلات توپوگرافی	۹۰ کیلو متر
ب - کار های مثلثاتی	۹۰ «
ج - نقشه گیری بمقیاس	۸۸ «
نقشه گیری بمقیاس ۵۰۰/۱۰۰۰ بر ۲۰۰۰	۴۷۵ کیلو متر مربع
د - لیول کاری	۶۶ کیلو متر
ه - پیمودن خط قاعده (خط اساسی سنجش های توپوگرافی)	۱ «
و - اندازه گیری بند موجوده	۱ بند
۲- کار های جیو لوجی:	
الف - نقشه گیری هیدرو جیولوژی بمقیاس ۵۰۰۰ بر	۲۰ کیلو متر
ب - نقشه گیری هیدرو جیولوجی ۵۰۰ بر ۲ کیلو متر	
ج - برمه کاری دستی در ۹ چاه بمق مجموعی	۳۰ متر

- د - کندن ۵۳ چاه آب بمق عمومی ۲۲۹ متر
- ه - کشیدن آب ویر نمودن چاهای کهنه شده در ۱۵ نقطه.
- و - جستجو و انکشاف ساختمانی در دو موضع
- ز - کندن خند قها ۲۶ متر مکتب
- مطالعات خاک و تحقیقات طبقات الارضی :
- معاینه انکشاف عمومی ۳۲۰ کیلو متر
- ۴ - کارهای هیدرو لوجی :
- سه موضع هیدرو لوجی انتخاب و مطالعات هیدرو لوجی از دریاهاى سرده و پالتو و خروار در مدت یکسال کامل بعمل آورده شده است .
- ۵ - کارهای لابر اتوار :
- لا براتوار بواسطه عملی نمودن تجزیه ها، کارهای جیو لوجی مهند سین و مطالعات خاک و تحقیقات طبقات الارضی و امور هیدرو لوجی را تامین مینماید .
- جمله تجزیه ها برای هر سه مخزن آب اجرا شده است :
- الف - تجزیه های کمیای
- ب - تجزیه ها سبت به ترکیب فیزیکی خاک ۱۷۸ تجزیه
- ج - تجزیه های جیو تخنیکى ۴۲ «
- از کارهای سروی و انکشافی، عملی، برای مخزنهای آب سرده و پالتو و خروار نظریات مقدماتی گرفته میشود .
- اجراآت مدیریت عمومی معابر :**
- کرچه وظیفه مهمه این مدیریت را تهیه مواد مورد ضرورت سرک سازی و میدان های هوایی تشکیل میدهد و اکثر مواد ضرورت آنها توسط این مدیریت عمومی ا کمال شده و به نقطه کار رسانیده میشود . اما از جانب دیگر يك قسمت از کارهای که باید توسط شبکه داران اجرا شود بوسیله تیکه داران تحت اداره این مدیریت پیش برده میشود . کاری که از شش ماه اخیر سال ۱۳۳۶ توسط شبکه داران مدیریت عمومی معابر انجام گردیده عبارت است از :
- الف - درسک کابل - مټک : کندن کاری ۸۹۷۸ متر مکعب پر کاری ۶۶۴۰ متر مکعب صفا کاری ۹۱۰ متر مربع، سنگ کاری پخته ۹۹۰۶ متر مکعب، خشت کاری پخته ۶۷۴ متر مکعب کانکریت ریزی ۶۳ متر مکعب . کارانجام شده ۵۷ فیصد .
- ب - کیله گی - بغلان صنعتی : کندن کاری ۲۶۴ متر مکعب، سنگ کاری پخته ۵۴۳ متر مکعب خشت کاری پخته ۷۵ متر مکعب، کانکریت کاری ۱۶۰ متر مکعب . کارانجام شده ۸۲ فیصد .
- ج - بغلان صنعتی علی آباد : کندن کاری ۳۷۰ متر مکعب، پر کاری ۲۸۰ متر مکعب، سنگ کاری پخته ۶۸۰ متر مکعب، خشت کاری پخته ۷۶ متر مکعب . کاری مجموعی انجام شده ۳۶ فیصد .
- اجراآت مدیریت عمومی تفتیش فنی و مسلکی :**
- اجراآت مدیریت عمومی تفتیش فنی مسلکی را قسماً فیصله حسابات و برآوردهای مربوطه دوائر و موسسات مختلفه کشور و کارهای مختلفه که توسط وزارت و فوائدها اجرا میشود، تشکیل میدهد . کارهای انجام شده توسط این مدیریت عمومی قرار ذیل است .
- دو صد و چهل و نه بر آورد تعمیر و غیره که عبارت از چهار هزار و پنجصد و پنجاه و هفت ورق میشود و به تعداد ۶۰ قطعه بر آورد سرک معابر که عبارت از ۲۸۶ ورق شود از ابتدای سال ۱۳۳۶ تسعیر و کنترول و سنجش گردیده است .

د روغتیا وزارت

تشکیل:

وزیر	ع، ص، دکتور عبدالرحیم
معین	ص، محمد یعقوب
د قلم مخصوص مدیر	ص، عبدالقادر
د پلټنې مدیر	.....
د فني مشا وريت مدير	ع، ص، دکتور عبدالرحمن حکیمي
د صحتي چارو درياست کفيل	ص، حاجي محمد
د صحتي انجنير مدير	ص، محمد موسی
د بين المللي مدير	ص احمد علي معاون دکتور
د ساري امراضو د کنترول او احصايي مدير	ص عبدالقيوم
د احصائي د څانگي آمر	ع، ص حبيب الله
د اداري درياست کفيل	دکتور محمد رسول تره کی
د روزنتون رئیس	ع، میر محمد امین
د شفا خانو مدیر	بناغلي دکتور محمد انور
د اکسريز او لابراتوار مدير	» محمد قصيم
د صحتي قوانينو مدير	ص، سيد ايشان
د مامورينو مدير	ع، عبدالغفار
د محاسبی اولواز مو مدير	ص، عبدالقدوس
د جنسي محاسبی مدير	ص، صمد علي
د فني محاسبی مدير	ص، عبدالخالق
د پانومدير	دکتور مير غلام حيدر
د تویر کلوژ د مجادلې آمر	دکتور محمد علي
د اکسريز آمر	دکتور سيد محمود
د باکتر لوژی د مؤسس آمر	

امور وزارت صحیه

مدیریت پلان

وزارت صحیه علاوه بر اجرا آت و فعالیت های عادی، از نظر انکشاف امور صحی و تأمین صحت اهالی مملکت پروگرامها و پروژه های انکشافی دیگری در ساحه پلان پنج ساله مملکت نیز روی دست داشته و میتوان فعالیت های شق انکشافی وزارت صحیه را طبق تفصیل آتی توضیح نمود:

۱- در رأس تشکیل صحی ولایات، تشکیلاتی بنام سرطبات هادائر و داخل فعالیت بود، که تنها فعالیت و اجرا آت این تشکیلات منحصر به تطبیق طب معالجوی بوده ولی وزارت صحیه آرزو داشت تا علاوه بر طب معالجوی برای تعمیم و تطبیق طب و قایوی و طب معالجوی، تشکیلات جدیدی تحت عنوان مدیریت های عمومی صحیه دائر نماید. چنانچه عجله تشکیلات مذکور را در ولایات قندهار و ننگرهار بکار انداخته است که علاوه از تطبیق طب معالجوی به تعمیم طب و قایوی و تطبیق آن نیز مبادرت و فعالیت نمایند.

۲- وزارت صحیه از حیث کنترول و ترتیب احصائیه و راپورهای بین المللی و ادویه مخدره را کنترول و راپورهای احصائیوی و غیره ادویه مذکور را جمع آوری نموده و در مواقع معین و مساعد تنظیم و ترتیب نموده و بمراجع بین المللی می سپارد.

۳- از آنجا که وزارت صحیه کمبود یک تعداد پرسونل فنی و غیر فنی را در مرکز و ولایات حس می نمود، نظریه احتیاجات خود مامورین و مستخدمین طرف احتیاج را استخدام و بکار انداخته است.

۴- وزارت صحیه بادر نظر گرفتن احتیاجات روحی آینده مملکت برای دائر ساختن و بکار انداختن یک مؤسسه علمی که مرکز علمی طبی و تجربیات علمی طبی باشد در نظر داشت تا اساسات تعمیر و تدوین یک مؤسسه صحت عامه را طرح و وسایل آنرا تهیه و بکار بیندازد روی این مفکوره نقشه و پلان عمارت مؤسسه مذکور را طرح و بعد از تأیید متخصصین داخلی و بین المللی عمارت مؤسسه مطلوبه را زیر عهده یکی از کمیته های خارجی شروع نموده که امید است در ظرف دوسه سال آینده تعمیر مؤسسه مذکور تکمیل و شعبات مورد نظر را در آن دائر نماید.

۵- چون مشکلات بیشتر وزارت صحیه کمبود پرسونل فنی میباشد لهذا برای تکمیل پرسونل شقوق مختلف طبی وزارت صحیه یک تعداد کورسها را بنام کورسهای لا براتوار، کورس سنترین، کورس معاون قابلیت و غیره را در مرکز و اطراف دائر نموده تا پرسونل طبی شقوق مختلف را تربیه و در تشکیلات صحی مملکت از آنها استفاده و استحصال خدمت نمایند.

۶- در قسمت مجادله امراض ساری از یک طرف در توریدی، دی، تی، و توسعه مجادله حمایه لکه دار اقدام و از جانب دیگر مؤسسه با کتریولوژی سابقه را با اساس نظریه و مشوره متخصصین و مراجع بین المللی یک مؤسسه مجهز تهیه و اکسین و طبق ایجابات علمی و فنی امروزه تعدیل نموده تا یک مقدار واکسین های طرف ضرورت مملکت را به «ستاندرد» های بین المللی تهیه و بدسترس اهالی، شعبات و غیره مراجعین مملکت بگذارند، برای از بین بردن آخرین ریشه و بیخ ملاریا بعوض اصول مجادله سابقه تطبیق پلان امحای ملاریا را در ولایات قطغن و ننگرهار و گرشک تطبیق و برای علمی ساختن این مفکوره طبق پروگرام، پیش بینی شده و مساعدت وسایل فنی در نظر دارد که پلان طرح شده را بالای سائر نقاط مملکت که تحت تله که مرض ملاریا قرار دارند تطبیق و هم پلان توسعه عملیات مجادلوی را در نقاط جدید ملاریائی مملکت، پهن و عملی نماید.

۷- برای روی کار آمدن یونت های طبی بسیار که بتوانند در وقایع عاجله مجادله و غیره در مناطق دوردست مملکت که از مراکز موسسات صحی موجوده بعید میباشند خدمات طبی را انجام بدهند به اساس این منظور در تهیه وسایل ضروریه یونت های سیار اقدام و یک تعداد وسایط نقلیه ضروریه و غیره احتیاجات آرا تهیه و تئوید نموده است تا تسهیلاتی در تدای و معالجه اهالی دوردست مملکت فراهم آورد.

۸- چون از یکطرف موسسات صحی پوهنتون تقریباً بحیث یک مؤسسه تربیه پرسونل فنی و مرکز علمی داخل فعالیت می باشد و از طرف دیگر شفاخانه ها مربوطه موسسات صحی آنقدر وسیع نمی باشد که بتوانند از وضع صحی و تدای مراجعین مرکز کابل رسیدگی نمایند لهذا وزارت صحیه در ساختن شفاخانه جدید یک سه صد بستر را گنجایش داشته باشد داخل اقدامات و اخیراً نقشه شفاخانه مذکور را بنظر به متخصصین داخلی و خارجی ترتیب نموده است در نظر دارد که عجله قسمت یکصد بستر آن را تکمیل و مورد استفاده قرار داده و در آینده راجع به توسعه انکشاف شفاخانه عمومی مذکور توجه بعمل خواهد آمد.

۹- ازینکه اهالی حکومت کلان کتواز از حیث عدم موجودیت یک شفاخانه عمومی دچار مشکلات حیاتی بودند وزارت صحیه با تطبیق پروژه های انکشافی خویش یک شفاخانه ده بستری را با تمام سامان و لوازم و پرسونل آن در کتواز افتتاح و دائر نمود.

۱۰- شفاخانه مستورات گردیز که در سال اول پلان مفتوح گردیده بود در سال دوم پلان تقویه و مایحتاج آن تکمیل و بر آورده شد.

۱۱- برای تأسیس یک شفاخانه ده بستری در کلنگار لو گرد، که موقعیت و مرکزیت مناسب داشت اقدامات لازمه بعمل آمد و از همه اولتر راجع به تهیه عمارت شفاخانه مذکور اقدام و اخیراً توسط مدیریت فواید عامه ولایت کابل در مورد تعمیر آن اقدامات لازمه را انجام داده است در آینده تعمیر مذکور تکمیل و برای رفع احتیاج اهالی مناطق مربوط بکار انداخته خواهد شد.

۱۲- چون از رهگذر نبودن موسسات دندان سازی در ولایت ننگرهار و پکتیا اهالی ولایت مذکور دچار مشکلات بودند وزارت صحیه یک مؤسسه دندان سازی مکمل را که از شعبات تدای و ساخت متشکل می باشد در ولایت ننگرهار، و موسسه دندان سازی دیگری را در ولایت پکتیا، افتتاح و بکار انداخته است.

۱۳- از آنجائیکه لا براتوار در قسم طب و قیوی و طب معالجوی و تشخیص صحیح هر مرض اهمیت زیادی دارد و بدون مو جو دیت لا براتوار در یک منطقه تشخیص امراض تقریباً ناممکن است و تا کنون در بعضی از مناطق مملکت که وسایل تدای موجود ولی وسایل تشخیص وجود نداشت اخیراً لا براتوار پروان افتتاح و لا براتوار غزنی که در سال اول پلان افتتاح شده بود در سال دوم پلان تقویه و احتیاجات رفع گردیده است.

۱۴- چون تعداد بستره های بعضی ولایات و حکومتات اعلی برای مراجعین اهالی منطقه مربوطه غیر مکفی به نظر میرسد وزارت صحیه برای رفع این نقیصه و فراهم آوری تسهیلات جهت تدای اهالی مناطق مربوطه ده بستره در بستر های ملکی ولایات ننگرهار و پکتیا و پنج بستر در بستره های شفاخانه های ملکی حکومتات اعلی پروان و شبرغان افزود و مصارف بستر مذکور از مدارک منظوری بودجه انکشافی خویش تأمین نموده است.

مدیریت کنترل امراض ساری:

الف - مدیریت کنترل امراض ساری منجبت وظیفه وقوعات امراض ساری در موسم آن مد نظر گرفته

برای جلوگیری و حفظاً تقدم و تدای و معالجه مصابین امراض ساری مذکور خصوصاً مرض چپچک مقدار زیادی از واکسین مزبور بتفاریق طبق ایجاب فن در بین ترموزیخ ذریعۀ طیاره بمدریت ها و ماموریت های صحیه ولایات و حکومت اعلی و کلان و غیره ارسال و در جاهائی که طیاره پرواز کرده نمیتواند توسط موترها فرستاده شده و آبله کوبی در تمام نقاط مملکت در طول سال ادامه داشت .

ب- مرض حمای لکه دار یعنی تیفوس که شیوع این مرض مملکه خانمانسوز در موقع زمستان از جهت تجمع نفوس که ناقل آن شپش است در سالهای قدیم بصورت استیلائی بروز می نمود و هزارها نفر را به پنجه مرگ آشنا می ساخت اما درین چند سال بفضل خداوند و زحمت کشتی های وزارت صحیه که بود در دی، دی، تی، تو سط یونسف و حکومت متبوعه تهیه و ذریعۀ ماشین های گراندار و میکسر که امدادیه یونسف میباشد بود در دی، تی، ده فیصده ساخته و یک مقدار کافی از بودر مذکور بسادست گن های هد سن جدید توسط مو ترهای لاری به ولایات و حکومت اعلی و کلان و غیره ارسال کرده است و شعبات صحیه مربوطه طبق هدايات مدیریت کنترول امراض ساری بودر پاشی کرده و راپورهای خویش را حسب جدول نمونه ارسالی خانه پری کرده فرستاده اند که از روی آنها را بودر مکمل عمومی ترتیب و از راه مدیریت بین المللی بنمایند یونسف تغذیه داده شده و همچنان برای سهولیت کار و اینکه اندک مشکلات و تعویق در امور ترکیب رخ نهد دو بایه مو تر برقی جدید خریداری و نصب دستگاه گردیده است.

ج- واکسین کولار او تی فوئید (محرقه) برای حفظاً تقدم و اجرا آت ورقه های سرتی بکت حجاج و سایر مسافری که بخارج میروند و مقدار لازم واکسین ضد سگ دیوانه به همه شفاخانه های ولایات و غیره ارسال گردیده است .

د- مرض انفلوانزا يك مرض ساری و در سال ۱۳۳۶ بصورت ایستلانی شیوع کرده بود مدیریت کنترول امراض ساری برای جلوگیری و تدای مرض مذکور به شعبات ذی علاقه راجع به قرانطین آن شدید آهدايات اصدار و در نقاط لازمه هیئت های صحی و ادویه قابل ایجاب فرستاده بود که در جلوگیری و تدای مرض متذکره فوق العاده توجه شود چنانچه مرض مزبور بفضل خداوند بعد از يك مدت کم بطور کلی از بین رفت .

ریاست حفظ الصحه:

در جریان سال ۱۳۳۶ شعبۀ مخدره اموری را که انجام داده ذیلاً توضیح میشود:

۱- توريد سهمیه ادویه مخدره افغانستان از مؤسسه کمیته ادویه مخدره مقیم جینوا توسط ریاست دیوی عمومی ادویه که مقدار سهمیه ادویه مخدره از طرف مقام وزارت تعیین شده و توزیع آن عند الضرورت از شعبه مخدره بد و ایر رسمی، ملی، موسسات، شفاخانه ها و ادویه فروشیهای مرکز و اطراف نظر بضرورت شان صورت گرفته و سه ماه در سه ماه و ایر متذکره مجبور و مکلف هستند که راپورهای مصرف خود را به شعبه مخدره ارسال بدارند .

۲- چون توريد ادویه مخدره بدون شعبه مخدره بوده دفتر موسسه کمیته ادویه مخدره جینوا سه ماه در سه ماه فورمه های مربوطه ادویه مخدره را با فورمه های تخمینیات ادویه مخدره جهت خانه پری به شعبه مخدره ارسال نموده که فورمه های متذکره بعد از غور و سنجش صحیح خانه پری گردیده دوباره به سر جمعش مسترد میشود .

۳- شعبه مخدره دفتری بنام جمع و خرچ کنترول ادویه مخدره دفتر اعطای لایسنس ترتیب نموده که بدفتر مذکور تمام راپورهای ادویه مخدره مناطق افغانستان بالایسنس ها ئیکه از طرف این شعبه صدور یافته در دفتر مزبور درج و ثبت است .

۴- کنترول و وادسی ادویه فروشیهای مرکز و اطراف و دواخانه ها ، شفاخانه ها، راجع به ادویه مخدره

- از طرف این شعبه کنترل گردیده و قنأً فوقنأً ادویه فروشی ها و ارسی گردیده تاده قلم ادویه مخدره به ادویه فروشی ها موجود بوده و به اجرای نسخه جاتی که طور عاجل میباشد بپردا زند .
- ۵- کنترل و ارسی بیچک های ادویه مخدره تحت نظارت شعبه مخدره بوده هنگامیکه دوایر مربوطه ادویه مخدره خویش را اخذ نمودند بیچک های شان ذریعه ریاست دیوی عمومی به شعبه مخدره مواصلت ور زیده و در دفتر این شعبه بانمره و تاریخ بیچک آن پس از کنترل و سنجش قید و ثبت میگردد
- ۶- سفارت خانه ها و موسساتیکه ادویه مخدره مورد ضرورت شان ریاست دیوی عمومی ادویه موجود نیوده لایسنس ورد آن از طرف شعبه مخدره عنوانی کمینی مربوطه تقدیم و ارسال میگردد زیرا تورید ادویه مخدره به بیچک از شعبات داده نشده باستثنای شعبه مخدره .
- ۷- شعبه مخدره و قنأً فوقنأً داخل مجادله و مبارزه باشخاص غمزه کش اعتیاد تریاک وافیون کشها بوده و درین قسمت با سازمان صحتی جهان در تماس شده نظریات و هدیات شان را در مورد اشخاص معتاد تریاک وافیون کشها جلب نموده و نسبت جلوگیری اینگونه عمل قبیح و ناگوار به تمام مناطق افغانستان هدیات لازمه داده شده است

ریاست امور صحتی

وزارت صحتیه به همکاری سازمان صحتی جهان توانست که امور احصائیه خود را تحت مراقبت و سنجش متخصص خارجی قرار دهد . چنانچه برای اجرای این کار یک نفر متخصص احصائیه بنام مسترسوپ از طرف سازمان صحتی جهان برای دو سال تعیین و مقرر گردید که متخصص مذکور با همکاری کارکنان فنی احصائیه وزارت که درین رشته با کمک سازان صحتی جهان تحصیلات خود را پیشبرد داخل کار و عمل گردیده و در امور احصائیه صحتی و تربیه نفر مجاهدات برازنده و قابل الوصف براز نموده و علاوه تنظیم امور کارهای احصائیه های صحتی، بعضی تعدیلات در اجرای راپور های امراض نیز صورت گرفته است .

اجرا آت کار احصائیه بدو دسته منقسم میگردد

(۱) اجرا آت اداری .

(۲) اجر آت فنی .

اجرا آت اداری: از ترتیب و تنوین تبلیگرامات، راپورها، توزیع راپور ها را به عمومی شفاخانه های افغانستان مراقبت مینماید و عندالزوم سفارشهای که از طرف کارکنان فنی گوسزد میگردد در رشته تحریر آورده با آنها تفهیم مینماید و علاوه چاپ هدیات نامه ها توسط ماشین گستر در اجرا آت این کار مضمیر است .

اجرا آت فنی: تعدیلات مراقبت و سنجش از کارهای احصائیه راپورهای عموم شفاخانه های افغانستان بوده و تربیه پرسونل و تدریس مضمون احصائیه به ریفرشر کورس برای آمرین مدیریت های شفاخانه ها میباشند .

تعدیلات در راپور های امراض:

(الف) سابقاً راپورهای امراض در ظرف ده ورق بوده که بعد از سنجش را پور مذکور به اجرای ذیل تعدیل یافت و راپور ها وارد در ظرف دو ورق تعدیل گردید .

(ب) کارت داخل بستر ترتیب گردید که این کارت بذات خود از نقطه نظر احصائیه بی سابقه بوده و یک قدم بزرگ در سنجش امراض محسوب میشود .

(ج) تصدیق علل فوت به شفاخانه‌ها رائج شد که این کار هم بذات خود از نقطه نظر احصائیه اهمیت بسزائی داشته یک قدم بزرگ است در راه علل و فیات امراض در مملکت .

(د) کارت های پولیکلینیک است که به معاینات متداوم مراجعین اهمیت بسزائی دارد و از نقطه نظر مطالعه پرابلیم های صحی برای کارکنان صحی اهمیت خاصی دارد ناگفته نماند که در برسی امور صحی و صحت عامه نیز اهمیت مهم بخود داشته که برویت کارت مذکور سوابق حالات صحی یک مریض بخوبی معلوم شده و تحت تشخیص صحیح قرار میگیرد که عبارت از معاینات متعدد مریض میباشد در وضعیت مریضی مریض کارت های خورد مریضان است که برای مراجعین و ویزت پولیکلینیک ها تهیه شده و اکثرها را معاونت میسکنه در پیدا کردن کارت های پولیکلینیک مریض .

(ه) کارت های مادران و اطفال است که به زایشگاه ها مراکز حمايه اطفال و مادران توزیع گردیده که وضعیت صحی اطفال و مادران را نشان میدهد و از راپورهای آن تولدات و وفیات و سقط ها فهمیده میشود تا کارکنان صحی مملکت بدانند بچه پیمانه وضعیت صحی اطفال و مادران مملکت است.

(۲) - راپور پانزده نوع امراض ساری که از طرف سازمان صحی جهان قرنطین قرار داده شده از اطراف و مراکز مملکت اخذ و به دنیای خارج اعلان و اخبار و راپور داده می شود و وضعیت امراض قرنطین را در مملکت نشان میدهد که بچه صورت توسط عمده و فعله و کارکنان صحی دفع و معدوم می گردد . سابقاً راپور امراض ساری ذریعه مکاتبی اطلاع داده می شد برای اینکه سریعتر اخبار گردد بموافقه سازمان صحی جهان توسط کود مخصوص که بین اعضاء سازمان صحی جهان ترتیب و تدوین یافته اطلاع میگردد . بالاخره مهمتر آنکه وزارت صحیه توانسته است که کمیته ملی احصائیه صحی و حیاتی رادر افغانستان تأسیس نماید تا از تمام امور احصائیه های صحی و حیاتی مملکت رسیدگی تام نماید .

(و) ترسیم چارتهای و دیگر اگرام های امراض ساری سالانه عموم شفاخانه های افغانستان است که از روی آن فیصده مراجعت های مریضای پولیکلینیک ، فیصدی مریض های کلینیک و بچارت افغانستان رویت تعداد بسترهای شفاخانه های افغانستان ، تعداد شفاخانه های افغانستان ، تعداد پولیکلینیک های افغانستان نشان داده شده است و بچارت دیگر افغانستان تعداد اکثرهای افغانستان را در ولایات ها و حکومت های اعلی و حکومت های کلان با تقریب سن و سال فراغت از تحصیلات نشان میدهند .

لیست پرسوئل فنی :

لیست اکثرهای افغانستان در ظرف (۲۰) ورق به تعداد (۵۰) نسخه گستر و برای مسئولین ادارات صحی تفویض گردید . هر دا کتر برای خود کارت جداگانه داشته و در کارت مذکور اسم دا کتر اسم پدر، سال تولد ، سال امتحان ، سال تخصیص شغل رسمی موسسه ای که در آن مشغول کار است در کدام ولایات ، آدرس ، موضوع اخذ دیپلوم بیشتر تحصیلات ، لسان مضمر است .

ترتیب لیست پرستار های ذکور ، اناث ، قابله ها ، متعلمات که در قابلیتگی مشغول تحصیل است و تعداد دا کتر دندان سازهای افغانستان .

هک یریت نشریات و تبلیغات وزارت صحیه

مدیریت نشریات و تبلیغات ریاست امور صحی وزارت صحیه که مسئول نشر یک سلسله مضامین صحی و طبی بوده و ازین ناحیه بغرض بلند بردن سویه صحی و طنداران گرامی وظیفه سنگین و مهم را بعهده دارد . چنانچه برای اجرای این اصل مهم مجلات به عناوین مجله های روغتیا ، و روغتیا زیری که مجله اول الذکر

در داخل ۳۲ صفحه بامضامین مفیده صحنی مصور ماهواره طبع و بدسترس استفاده مشترکین گرامی در داخل و خارج از طرف این مدیریت توزیع می گردد در صفحات محدود آن هر گونه موضوعات مفیده علمی و صحنی و تبلیغی و کشفیات جدید طب برای اطباء دور دست که کدام وسایلی برای مطالعه در دست ندارند نشر و زمینه برای پیشرفت معلومات فنی و تحقیقات و تنبغات فنی آنها در آن موجود می باشد .

چون وزارت صحیه که در عین حال مسئول نگهداشت صحت و سلامتی کشور می باشد بر ای تقوی و پیشبرد معلومات فنی و تنبغات علمی دو کتوران افغانی معاونت های لازم را عملی مینماید، پس لازم شمرده شد تا مجله روغتیا را مخصوص جنبه اطباء و منسوبین طب قرار بدهد که دو کتوران افغانی بستوانند نتایج تحقیقات و تنبغات و نظریات علمی خویش را در صفحات آن گنجانیده و ازین ناحیه برای مزید معلومات همکاران و هم مسلکان کشور خویش معاونتی بنمایند .

برای تنویر و افکار مردم مجله اخیر الذکر را زیر عنوان روغتیا زیری در منصفه نشر و اشاعه قرار داده است که درین مجله مباحث مختلفه صحنی بزبان بسیار ساده و بسیط و عاری از اصطلاحات طبی در (۲۸) صفحه از طرف مدیریت نشرات وزارت صحیه و ریاست روزنتون ماهواره بصورت رایگان نشر و توزیع می گردد .

هکذا مدیریت نشرات برای پیشبرد معلومات طبی جدید به یک عده مجلات طبی و کتابهای منتشره طبی خارجی که به السنه مختلف نشر می شود برای مرکز ولایات اشتراک نموده است تا از مضامین مفیده و جدیده درباره تشخیص تداوی، ادویه جدید و طرز استعمال آن دو کتوران در مرکز و ولایات از آن استفاده بنمایند . علاوه از آن یک کتابخانه عصری و مکمل در مرکز وزارت صحیه بر ای استفاده اهل فن و سائر مردم تأسیس گردیده و مورد استفاده ذوقمندان قرار گرفته است .

دو پایه ماشین گستر را هم این مدیریت بغرض طبع و اوراق طباعتی شعبات مرکز بکار انداخته است .

ریاست روزنتون

شفاخانه زایشگاه :

از اول حمل ۱۳۳۶ الی اول حمل ۱۳۳۷-۱۵۸۴ نفر حامله داخل بستر شده . و بصورت عمومی از ۱۵۸۴ نفر ۱۳۵۱ نفر آن ولادت کرده اند . که از آن جمله ۶۲ ۱۱ نفر آن بصورت نورمال و ۸۸ نفر دیگر آن بصورت غیر طبیعی بوده است .

۲- مریضه های حامله که به نسبت داشتن درد دیگر شکایات مربوطه زمان حاملگی داخل بستر گردیده اند عبارت است از - ۱۸ نفر .

مریضه های حامله که در خانه ولادت کرده نسبت پیدا شدن اختلالات به شفاخانه آمده و بستر شده اند

۵۲ نفر .

عملیات ها :

مریضه های که سزارین سکشن شده و از راه بطن طفلشان گرفته شده ۱۰۴/ نفر

حامله هائیکه بواسطه فور سپس اطفالشان گرفته شده ۳۵/ »

حامله هائیکه بواسطه عملیه کرونکتومی طفلشان گرفته شده ۵/ »

مریضه هائیکه عملیات استرکنومی شده اند ۸/ »

مريضه‌های ژنکولوژی که در طول سال ۳۶ داخل بستر گردیده‌اند ۳۳۱ نفر - از آن جمله که عملیه کروتاز شده‌اند - ۵۸ نفر .

» عملیات بعلی شده‌اند ۱۰ »

» و دیگر امراض نسائی ۱۶۳ »

مريضه‌هایی که در طول ۳۶ در معاینه خانه‌های پرتتل زایشگاه مراجعه نموده‌اند :

معاینه خانه شهر آرا :

۵۰۰/۰ نفر .

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

مريضه‌های ولادی سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه شهر آرا تداوی شده‌اند .

۲۶۳۳/۰ نفر .

معاینه خانه مرکزی :

۵۷۶/۰ نفر .

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

مريضه‌های ولادی سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه مرکزی تداوی شده‌اند .

۱۷۰۵/۰ نفر .

معاینه خانه چمن :

۷۹۰/۰ نفر .

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

مريضه‌های ولادی سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه چمن تداوی شده‌اند .

۲۴۵۴/۰ نفر .

معاینه خانه جاده میوند :

۱۰۰۴/۰ نفر .

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

» » » سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه جاده میوند تداوی شده‌اند .

۲۷۲۷/۰ نفر

معاینه خانه کارته چار :

۶۴۵/۰ نفر

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

» » » سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه کارته چار تداوی شده‌اند .

۱۲۵۴/۰

مريضه‌های نسائی جدید الشمول که در پولکلینیک شهر آرا مراجعه نموده‌اند . ۶۲۵/۰ نفر

» ۴۹۱/۰ »

مريضه‌های نسائی سابقه که در پولکلینیک شهر آرا مراجعه نموده‌اند .

تعداد شاگرد ها : در سنه ۱۳۳۶ (۲۰) نفر متعلمه جدید بکورس قابلیتگی شامل و تحصیل می نمایند
قابله‌هایی که در سنه ۱۳۳۶ دوره تعلیمی خود را بپایان رسانیده و دیپلوم اخذ نموده‌اند (۷) نفر است .

مدیریت قوا فین

خلاصه وظائف مدیریت قوانین صحتی در جریان سال ۱۳۳۶ :

۱- بعضی قانون نامه‌های صحی را از ممالک اروپائی و آسیائی بدست آورده و طر ف مطالعه

دو کتوران لایق خود قرار داده است تا آنرا مطالعه عمیق نموده و نکاتی را که از نقطه نظر صحتی تطبیق آن در مملکت اسلامی افغانستان لازمی است ترجمه نموده و مدیریت قوانین صحتی بپایان تادر و قتیکه به تدوین اساسی قانون نامه صحتی مملکت اقدام بعمل می‌آید از جمله فقرات ترجمه شده آن موضوعاتی که قابل درج و قید قانون نامه صحتی مملکت باشد داخل نماید .

۲/ وزارت صحتیه برای ترتیب و تدوین این قانون نامه به سازمان صحتی جهان در تماس بود تا یک نفر مشاور قانونی را از سازمان موصوف موافقه حاصل نموده و به افغانستان خواستار شوند تا به مشوره همکاری آن اگر خدا بخواهد بزودترین فرصت به تدوین قانون نامه صحتی مملکت موفق شویم.

۳/ مذاکرات و مقاهلهاتیکه در مجالس صحتی و اداری وزارت صحتیه بعمل می آید و در مجالس متذکره نماینده مدد یریت قوانین صحتی حاضر بوده و بعد از شور و بحث زیادی که در اضراف بعضی موضوعات بعمل آمده و آن جنبیه قانونی را بخود میگردد بعد از اینکه از طرف اعضای مجلس تصویبی اتخاذ میگردد نماینده مدیریت قوانین صحتی آن موضوعات را در کتاب مخصوصیکه برای ثبت این چنین موضوعات باز نموده داخل میدارد.

۴- بعضی پرسوئل فنی مملکت که نسبت به کپیرسن و یا بسر رسیدن میعاد خدمت اجباری به تقاعد سوق داده میشوند درباره صلاحیت و اقتدار کار ایشان قانون نامه ها وضع نموده و آنرا مورد عطفین قرار داده است.

۵- از بدو سال ۱۳۳۶ علاوه بر وظیفه اصلی متعلمین که از کورس های صحتی فارغ التحصیل میشدند راجع به اعطای شهادتنامه و امتیاز شان داخل اقدامات گردید است.

- کورسهای صحتی که بکمک و معاونت سازمان صحتی جهان در ولایات مملکت د این بزوده و از نقطه نظر احتیاج که ایجاب دایر بودن کورس مذکور لازمی است یا نه؟ بعد از یک سلسله مذاکرات و مقاهلهاتیکه بامر جمع ذی علاقه نموده و از روی مجبوری وجودیت چنین کورسها لازمی دیده می شد مقرراتی وضع نموده و بدو تطبیق آن اقدامات لازمه را عملی نموده است.

بر علاوه بر موارد فوق اموری را که روزمره انجام داد و تحت مراقبت قرار میدهند قرار آتی خلاصه میگردد:

۱- برای اینکه تصدیق دو کور صاحبان نزد وزارت صحتیه قابل قبول واقع شده بتواند برای کنترل تصدیق دو کتوران مقرراتی وضع نموده است که اگر دکتور بر ای مریضان تحت معالجه خود تصدیق ایام مریضی میدهند و مقررات موضوعه از طرف دکتور بالای مریضی تطبیق نشده باشد آن چنان تصدیق از طرف مدیریت قوانین صحتی تأیید و تصدیق نخواهد گردید.

۲- برای اینکه اهالی پایتخت از اینکه نسبت مراجعه بد کتور در شب دچار مشکلات نشوند وزارت صحتیه مقرراتی وضع نموده و یک دسته دکتورین را در شب بمنازل شان طور خدمت تعیین نموده و همه شبه اسمای شان را با سکونت و نمبر خانه آنها بغرض آگاهی اهالی بر ادیو برود کاست میدارند تا اهالی اگر به دکتور احتیاج حس نمایند بدون از اینکه سراسیمه و پریشان بد کتوری مراجعه نمایند با سماع اسم دکتور و آن به هر دو کتوریکه که در شب معینه نوبت تو گیری داشته باشند به آن مراجعه نموده و بدون مشکلات دکتور موصوف را برای معاینه و معالجه مریض خود به منزل خویش دعوت کرده بتوانند.

۳- برای ضرورت مریضان مراجعین در شب بدو فروشی ها مقرراتی وضع نموده و همه شبه علاوه بر دوشعبه ریاست دیوی ادویه که همه شبه باز مییاشد یک دسته دوا فراشی های شهر را بنوبت معینه برای رفاهیت مریضداران به نقاط مختلفه شهر امر مفتوح داده است که همه شبه یک تعداد ادویه فروشی ها تا صبح باز بوده و برای آگاهی اهالی اسمای دوا فروشی های مذکور همه شبه بر ادیو برود کاست میگردد.

علاوه بر موارد فوق بعضی تصدیق دکتوران که جنبه تحقیقات را یدان نموده و دوسه تحقیق آن از بعض مراجع باتصا دیق منضمه آن وزارت صحتیه راجع میشود برای تثبیت صحت و تقسیم تصدیق بدو قوانین صحتی راجع میشود از طرف مدیریت موصوف در اطراف تصدیق غور عقیق بعمل آمده و بعد در آن باره ابراز نظریه کرده میشود.

دپوهنې وزارت

تشکیل:

د وزارت کفیل

تد ریسې معین

اداری معین

ع ص عبد الاحمد عطائی

د فنی بورډ غړی:

ع ص داکتر میر نجم الدین

انصاری

د فنی بورډ غړی:

ع ص عبد الغفور بریښنا

تعاونی مشاور:

ع ص عزیز الرحمن فتحی

تعلیمی مشاور

ع ص صدیق الله ربیتین

د ثانوی تدریس اتو

ریاست:

رئیس

ع ص داکتر محمد اکرم

مشاور

معاون

غړی

دملکي تدریس اتو ریاست:

رئیس

معاون

غړی

د ابتدائی تدریس اتو ریاست:

رئیس

معاون

غړی

د اداراتی ریاست:

رئیس

معاون

ع ص داکتر علی احمد یوئل

ع ص داکتر محمد انس

بشاغلی داکتر یوئل

ع ص محمد اسمعیل سامی

ع ص محمد صدیق

ص محمد حیدر

ع ص داکتر محمد حیدر

محمد هاشم مجددي

ص دین محمد فروغ

ع ص محمد آصف مایل

ع ص یار محمد

ص عبد العزیز

ع ص حمید الله عنایت سراج

ع ص محمد یعقوب مفتون

د تالیف اتو ترجمی مد یوئل

غړی ع غلام سرور گویا اعتمادی

ص عبد الغنی

ص عبد الباقی ضلوع

مد یوئل ص دین محمد مضطر

ع ص محمد محسن صافی

ص عبد القادر شهاب

د عرفان د مجلی مدیریت :

مدیر

س. محمد حیدر زویل

غړی

س. محمد اکبر روشن ضمیر

د کتابخانې مدیریت :

مدیر

س. گل احمد فزید

د پښتني ریاست :

رئیس

ع. س. عزیز محمد

معاون

ع. عبدالاحد

غړی

ع. محمد اکرم

ع. امیر محمد

ع. قربان علی

ع. غلام محمد

قاری غلام محمد

ع. محمد موسی

س. محمد سالم بختیار

د پښتو ټولنه ریاست :

رئیس

ع. س. گل پاچا الفت

معاون

س. عبدالاشکور رشاد

غړی

س. محمد ابراهیم

س. قیام الدین خادم

س. محمد حسن کاکړ

س. علی محمد شنواری

س. محمد عالم

س. محمد انور

س. محمد امین

س. جدران

ع. قیام الدین خادم

ع. عزیز الرحمن سیفی

س. محمد دین زواک

ع. عبدالصمد

ع. حفیظ الله

س. محمد حسن ضمیر

س. عبدالحق واسمی

د پښتو د تدریس اتو اوی مدیر

د ترجمی اوی مدیر

د کابل مجلی مدیر

غړی

»

»

د پښتو مدیریت :

دلغاتو دقوانینو مدیر

غږی
د ګورسو مدیر
معاون
د زیر دپاڼې معاون
د انجمن تاریخ ریاست:

ښاغلی حبیب الله
«عبدالغنی»
«محمد سمیع»
«محمد اکبر»

رئیس

غږی

»

د افغانستان دمجلې مدیر

د آریانا دمجلې مدیر

د هوزی او حفریاتو لوی مدیر

غږی

»

»

»

»

»

د تجارتي صنایعو د ولسی ریاست:

رئیس

د اجرائی مدیر

د محاسبی او کنترول مدیر

معاون

فنی مدیر

د پوهنې د طبیعی لوی مدیریت:

د لوی مدیر کفیل

معاون

د اوراقو لوی مدیریت:

د لوی مدیر کفیل

د اجرائی معاون

د حفظی

ع. ص. عبدالرسول

ص. محمد علی

«عبداللطیف»

«عزیز الله»

«سعد الدین»

ص. گل محمد خیرزاد

«عبدالغفور»

ص. محمد امین

«عبدالرشید»

«غلام صدیق»

دسپورت مدیریت :

دمدیر کفیل

د تعمير اتو لوی مدیریت :

مدیر

د پوهنې د شفا خانې سر طبابت :

سر طبیب

د غاښودا کتر

داکتر

د آریانا د ائره المعارف ټولنه :

غړی

د قلم مخصوص لوی مدیریت :

د لوی مدیر وکیل

مرستیال

د مامورینو او معلمینو لوی مدیریت :

د لوی مدیر کفیل

د مامورینو مدیر

د معلمینو مدیر

د اساسي تعلیماتو مدیریت :

دمدیر کفیل

د لوازمو لوی مدیریت :

د لوی مدیر کفیل

د جنسي محاسبې مدیر

د نقدی

د انبار و معاون

د خریداری دمدیر کفیل

د معاینې د هیأت غړی

د خارجې ارتباط د چارو مدیریت :

دمدیر وکیل

د احصائي مدیریت :

مدیر

عبدالوحد اعتمادی

ع محمد اسحق

ع داکتر محمد عزیز سراج

«عبدالله طرزی

ص نور الحق

«محمد اکبر

«محمد اسمعیل

ص غلام علي

«عبد النبي

«محمد حکیم

ع محمد غلام

ص عبدالله

ع محمد غلام

ص عبدالفتاح

ص محمد اکبر

ص عبدالواحد منصورى

ع عبدالعزیز

ص غیاث الدین

«محمد نور

«غلام حیدر

«محمد امان

«محمد نادر

ص توریالی اعتمادی

ص عبدالعلی

د کلوپ مدیریت:

من محمد ایوب

مدیر

د حبیبی دلیسی مدیریت:

من محمد صدیق

مدیر وکیل

عبد الغفور قرار

مرستیال

د استقلال دلیسی مدیریت:

ع من داکتر محمد اکرم

مدیر وکیل

من عبدالحکیم

مرستیال

د نجات دلیسی مدیریت:

ع من حمید الله عنایت مراج

آمن

من حفیظ الله

مرستیال

د غازی دلیسی مدیریت:

ع عبدالحبیب حمیدی

مدیر

من محمد اسحق یوسفی

مرستیال

د ملالی دلیسی مدیریت:

من کبرایيگم

مدیر

«صالحه بیگم»

معاونه

د زرغونی دلیسی مدیریت:

من محمد عمر

مدیر

«زرین بیگم»

معاونه

د نوی کابل لسی مدیریت:

من محمد انور

مدیر

مرستیال

د ښارو د مکتبونو مدیریت:

من غید الففور ویاوند

مدیر

«یابند محمد»

مرستیال

د میرمنو د ابتدائی مکتبونو مدیریت:

من عالیہ بیگم

مدیر

د بلخی رابعی د منځنی مدیریت:

من حمیرایيگم

مدیر

د رحمن بابا دلیسی مدیریت:

من دد مرجان

مدیر

د خوشحال خان دلیسی مدیریت:

من تاج محمد

مدیر

دشرعی علومو دمدرسی مدیریت:
آمر

ع من عبدالحق

دید اگوژی دمو سسي مدیریت:

مدیر

دمتحنی دار العلمین مدیر

ع من غلام حسن مجددی

من غلام علی

«احمد ضیا»

داین سینا دایسی مدیر

د تجارت د کسب مدیریت:

مدیر

من حمایت الله

د ثانوی تخنیک مدیریت:

مدیر

من محمد نسیم

د کوهنی دلیسی مدیریت:

مدیر

...

د کابل د میخانیک بنو و نغی مدیریت:

مدیر

من غلام سخی

«محمد یعقوب»

مرستیال

د صنایعو د بنو و نغی مدیریت:

مدیر

من عبدالباقی

امور وزارت معارف

ریاست تدریس ابتدائی

و ن مرام تعلیمات ابتدائی آماده ساختن اطفال است برای يك حیات مسعود و آرام ، بنا بر پروگرام ها و اصول تدریس همیشه بر حسب مقتضیات و احتیاجات اصلاح و ترمیم میشود تا قابلیت ها و فعالیت های طبیعی که در وجود اطفال است بکار افتاده انکشاف یابد و - اطفال جسم و روان قوی شده در حیات موفق باشند .

در سابق پروگرام درسی مکاتب کاملاً نظری بود و از چند سال به اینطرف همه ساله قدم بقدم از حالت نظری برآمده و بطرف يك پروگرام فعال و حیاتی تحول میکند . این تحول از یکطرف زیر تاثیر اصول جدید تعلیم و تربیه عمومی جاریه دنیا بوده و از طرف دیگر ناشی از تحولاتی است که در حیات اقتصادی و اجتماعی مملکت رو آورده است و احتیاج به اشخاص عملی و تکنیکی بیشتر شده است تا چرخ حیات جدید را در شعبات زراعت - صنایع - اقتصادی و غیره بکار انداخته بتوانند . این تحول پروگرام تحت اثر متخصصین داخلی و خارجی که عبارت از اعضاء یونسکو - اعضاء تیم دارالفنون کولمبیا است و در کابل با وزارت معارف همکاری میکنند صورت میگیرد . در اصلاح ، حیاتی شدن و فعال شدن پروگرام ها تشبیهاتی که بعمل آمده حسب آتی است :-

(۱) چون پیشه بیشتر اهالی افغانستان زراعت است و باید اکثریت مردم به زراعت آشنا باشند - وزارت معارف در پروگرام مکاتب ابتدائی زراعت عملی را شامل نموده است - در دارالمعلمین ابتدائی نیز بدرس زراعت عملی توجه بیشتر مبذول شده است .

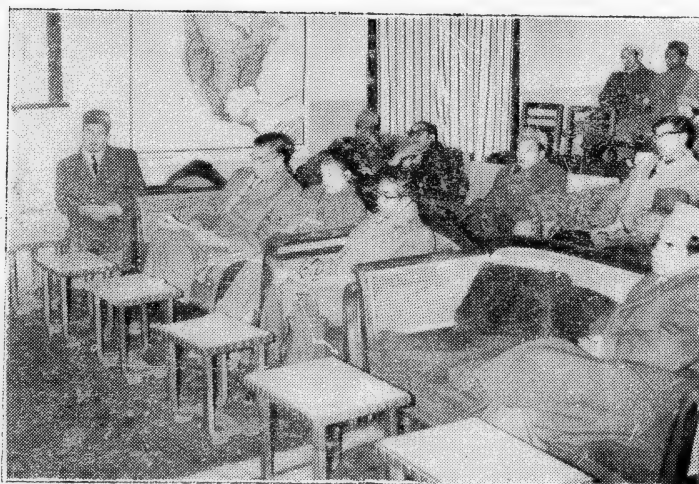
(۲) در پروگرام های کار های دستی در مدارس ابتدائی توجه بیشتری مبذول شده و اضافه بر کار هایی که بروی کاغذ و مقوا میکنند به مشوره مشاورین یونسکو کارگاه های ساده بافندگی بالای طلاب ساخته شده است تا طلاب اصول کارگاه های ساده دستی را بیاموزند -

(۳) صنایع دستی و حرفه های محلی در یکمده ازمکاتب ابتدائی داخل پروگرام شده است تا از یکطرف طلاب به صنایع آشنا شده و بعد از فراغ دوره ابتدائی اگر به تعلیمات بلند تر دوام ندهند صاحب پیشه و کسبی باشند ، و از طرف دیگر صنایع محلی اصلاح شده برود . چنانچه تا حال در ۱۸ باب مکتب حرفه محلی شامل شده است .

(۴) سیمینار ها و مجالس بغرض تعاطی افکار بین متخصصین داخلی و خارجی تعلیم و تربیه و مدیران معارف و سر معلمین و معلمین مکاتب وقتاً فوقتاً انعقاد یافته و در آن برای تطبیق اصول جدید تدریس و بیدار ساختن اطفال و تقویه بنیه جسمی و زنده نگهداشتن مشاعر و احساسات - اطفال مفاهیم و مذاکره بعمل آمده است .

سال گذشته علاوه بر جرگه تربیتی که قرار معمول همه ساله برای معلمین در مؤسسه - تعلیم و تربیه دایر شده بود ، يك جرگه تعلیمی يك هفته ای برای معلمات مکاتب ابتدائی نسوان نیز در مکتب را بعه بلخی دایر و طرف استفاده معلمات واقع شد .

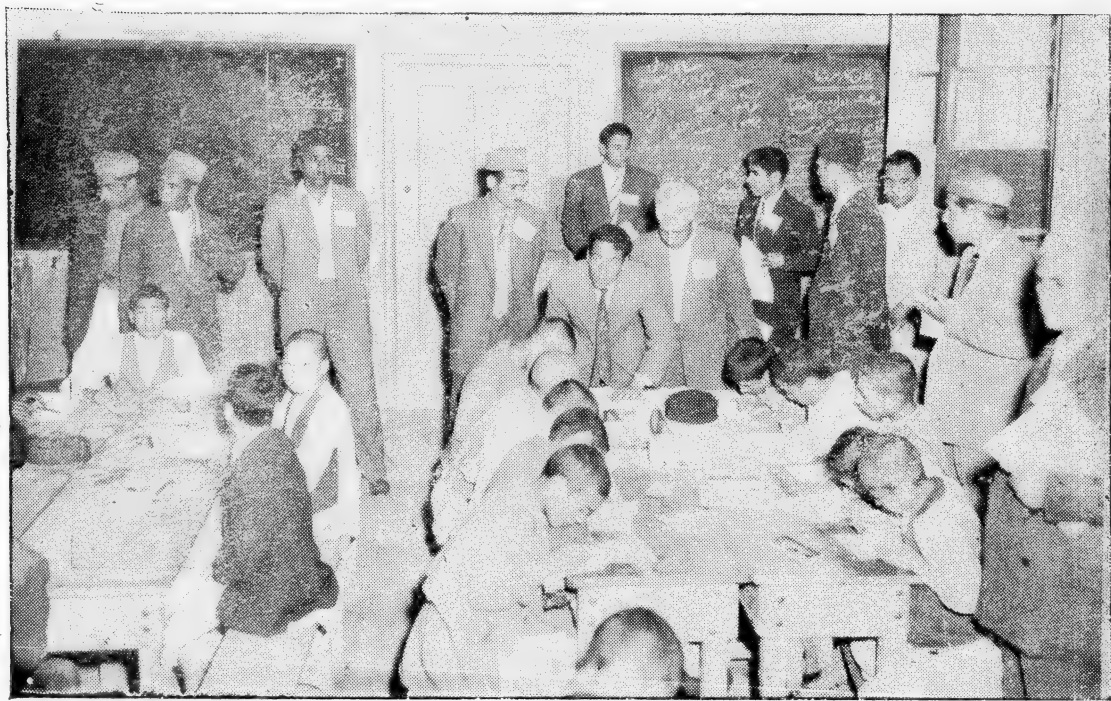
استقبالی دارالعلمین

متعلمات مکتب نسوان هرات

نایب الحکومه و یکمده از ما مورین غزنی پس از افتتاح مکتب نسوان

مدیران معارف مکاتب تجربی را معاينه میکنند .

(۵) جهة تقوية معلومات حیاتی و اجتماعی يك درس بنام معلومات حیاتی و اجتماعی در مكاتب ابتدائی تطبیق میشود. درین درس شاگردان ارمحیط طبیعی و محیط اجتماعی با خبر ساخته میشوند، قریه و دهكده خود را خوب می شناسند، از آنكه کدام پیشه و صنایع کدام نوع زراعت و تجارت در قریه رواج دارد مطلع میشوند. در حصه تربیه بدنی نیز در مكاتب ابتدائی توجه خاصی مبذول شده - بازی ها و سامان ورزشی و میدانهای جدید تهیه شده است و يك كتاب بنام رهنمای سیورت برای معلمین - مكاتب ابتدائی تهیه و بدسترس استفاده معلمین گذاشته شده است.

درین سال (۱۰) مكاتب ابتدائی شش صنفی به تفصیل ذیل در ولایات تاسیس شده است :

ولایت قطن - مكتب جنگل با شی .

ولایت ننگرهار - در وایكل نورستان .

ولایت هرات - مكتب نسوان در مركز هرات .

حکومت اعلی پروان - مكتب ده قاضی - مكتب قریه سرخ - مكتب نسوان چاریكار - و مكتب اساسی پنجشیر .

حکومت اعلی میمنه - مكتب نسوان اندخوی - مكتب عرب خانه مركز میمنه .

حکومت اعلی غزنی - مكتب نسوان مركز غزنی .

حکومت اعلی فراه - مكتب نسوان در مركز فراه .

همچنان (۱۹) مكتب دهاتی سه صنفی به نقاط ذیل جدیداً باز شده است :

ولایت كابل :-

مكتب دهاتی نسوان قلعه مسلم

مكتب دهاتی نسوان چهل ستون

مكتب دهاتی كاريز مير

مكتب دهاتی ده كپك

مكتب دهاتی ده سبز

ولایت ننگرهار :

مكتب دهاتی ججه اسمار

مكتب دهاتی قلعه گل

ولایت قطن و ولایت قطن

مكتب دهاتی خواجه غارتالغان

قندهار :

مكتب دهاتی دیشتی كاريز

مكتب دهاتی انگوری اطفر

مكتب دهاتی اتم زایی

مكتب دهاتی قریه عیسی خان

حکومت اعلی غزنی :

مكتب دهاتی یحی خیل كتواز

مکتب دهاتی جاني خپل کټوازي د پوهنيزو چارو په برخه کې د ښوونکو او ښوونکو په څېر د حکومت اعلیٰ بدخشان د حکومت د پوهنيزو چارو د مکتب دهاتي د نوڅارو د حکومت اعلیٰ گرځک :

سهم مکتب جدید دهاتي دروادي هير مېد جديد اياز شده است که جمله ۱۹ مکتب می شود و د محدود (دهمزار) طفل جديد ا شامل این مکتب ابتدائی گردیده است . برای تقویة سو ادولند بردن سو یه فارغان مکتب دهاتي و ابتدائی که به تعلیمات خود ادامه داده نمی توانند مجلة بخوان و بدان که دارای مضامین حیاتی و معلوماتی است و هر ماه ده هزار نسخه از ان ضیع و در طول سال مجا نا بدسترس استفاده مستحقین آن گزاشته شده است در حصة تعلیمات سمعی و بصری - در حدود یک صد فلم تلمی و تربیتی به مکتب نشان داده شده و برای معلمین مکتب کورسی چته آموخن اصول استفاده از تعلیمات بصری دایر گردیده و ۵۰ نفر ازین کورس فارغ شده اند که در مکتب پروگرام تعلیمات بصری را پیش میرند . یک دستگا ه سینمای سیار مرتباً در مکتب گردش نموده و فلم های تعلیمی و تربیتی را به طلاب و اهالی نمایش میدهد .

مدیریت تعلیمات اساسی:

وزارت معارف که در توسعه پروژه های دهکده سهم بارزی دارد از هجه اول و رجهت پیشبرد امور عرفانی - اجتماعی و تربیوی مناطق تحت پروژه در اخی ۱۳۳۴ پیش از منظوری مقامات عالی مدیریت تعلیمات اساسی را تاسیس کرد . این مدیریت در مورد امور مربوط به دهکده در مرکز وزارت معارف قرار آتی اجرا آت کرده :

- (۱) بررسی امور عرفانی و تربیوی مربوط پروژه انکشاف دهات .
- (۲) ترتیب و تدوین پروگرام های طلاب دارا معلمین که جهت تطبیقات و فرا گرفتن منتظمین تعلیمات اساسی برای مدت چهار و نیم ماه در دهکده کار خواهند کرد .
- (۳) ترتیب و جمع آوری راپورهای مربوط به امور عرفانی دهکده که بوزارت معارف مرتباً توصل میورزد .
- ۴- تماس گرفتن و هدایت دادن به اشخاصی که از طرف وزارت معارف درین پروژه معرفی شده اند .

- (۵) شرکت نمودن نماینده وزارت معارف در کمیسیون دهکده .
- (۶) مذاکره با متخصصین خارجی ملل متحده در امور عرفانی دهکده .
- (۷) تولید همکار ی و هم آهنگ ساختن کارهای متخصصین خارجی در قسمت امور عرفانی دهکده .
- (۸) پیشبرد و ترتیب پروگرام های تعلیمات سمعی ، بصری و تعلیمات اکا بر و غیره با همکار ی تامه مدیریت دهکده . فعالیت های این مدیریت از بدو تاسیس آن در مناطق تحت پروژه شیو کی چار آسیاب

بگرامی - لوگرد و غیره به موسسات ذیل می باشد:

(۱) مرکز تربیة ذکور :

الف) کورس منتظمین تعلیمات اساسی

ب) کاریگران دهات ملگرده

(۲) مکتب ابتدائی ذکور :

(۳) مکتب ابتدائی اناث

- (۴) مكاتب ابتدایی دهها
  - (۵) مكاتب خانگی
  - (۶) كورس اكابر اناث
  - (۷) مراكز تربیه اناث
  - (۸) كورس معلمین و معلمات
  - (۹) مراكز اجتماعی
- قرار فیصله مجلس مشورتی متخصصین بین المللی تجویز گردید که متعلمین صنوف اخیر دارا لمعلمین ابتدائی برای مدت چارنیم ماه در ساحه پروژة دهكده حیات بسربرده و تحت نگرانی این مدیریت از دروس علمی و نظری متخصصین داخلی و خارجی مستفید گردند و هم تا حال (۱۲۰) نفر از این كورس و از نقاط مختلف شامل خدمت اند
- در سال ۳۶ نیز مدیریت مذکور با مكاتب ابتدائی اناث و ذكر در مربوط دهكده كومك نمود تا پراو گرام بخوبی تطبیق بتوانند
- بر علاوه مكاتب اساسی که در فوق تذکار یافت يك تعداد مكاتب دهائی سه صنفی نیز در ساحه پروژه به مرور زمان در اثر همکاری و وزارت معارف و دهكده تاسیس گردیده كتب درسی را وزارت معارف و معاش معلم و غیره را دهكده تهیه می نماید و هم مكاتب مذکور از طرف نمایند و وزارت معارف اداره می شود .
- ازین قبیل مكاتب امسال يكیاب در شینة با ۱۸ نفر متعلم باز شده .
- البته در آینده طبق ضرورت در مواضعیكه (۵) کیلومتر از مكتب اساسی دورتر باشد طبق اساسنامه وزارت معارف مكاتب دهاتی تاسیس خواهد شد .
- برای اینکه طیلاب بی بضاعت و ذارع از فیض علم بی بهره نمایند و هم بكار روزمره خویش مشغول بوده وسیله معیشت را پیدا نمایند یكنوع كورس های مختصری از طرف صبح در مساجد از ساعت ۷ تا ۸ دایر شده تا در آنجا درس دینی و سواد خوانی و غیره را توسط معلمین یا موزند .
- در چهار آسیاب بینی حصار و دو مركز تربیه برای ما دران وطیقه اناث بوده و درین مركز را جمع به تدبیر منزل - بخت و پز - دوخت بافت و غیره مسائل حیاتی توسط معلماتیكه از طرف دهكده و همکاری وزارت معارف مقرر اند تدریس میشود و هم يك تعداد شان جهت سواد خوانی، كتب ، بخوان و بدان مجلات و چارت های اصول لایك را كه از طرف این وزارت تهیه شده تعقیب می نمایند .
- يك موتر سینمای سیار مكمل الاسبات بدسترس این مدیریت است كه طبق پروگرام مراتبه هفته وار در مكاتب و مراكز اجتماعی و دیگر مناطق دهكده نیز قلم نمایش میدهد .
- وزارت معارف در تهیه اشخاص اداری و فنی با دهكده همکاری نموده و بر علاوه اشخاص مؤظف در مؤسسات عرفاتی (۶) نفر را بصورت آمر بلاك، آمر معارف و غیره معرفی نموده است كورس سمعی و بصری از طرف این مدیریت دایر گردیده و به تعداد یازده نفر از معلمان مكاتب ابتدائی و به تعداد (۱۰) نفر از لیسه های مركز جهت فرا گرفتن درس جمع شده بودند كه سال اول كورس مذکور تقریباً نتیجه خوبی داده است و در سال ۳۷ نیز كورس مبتدئ كور افتتاح و به كورس ابتدائی اول و كورس دوم عالی تقسیم شده كه فعلاً در هفته يك روز دایر میگردد .

تعداد شاگردان در مکاتب ابتدائی در سال ۱۳۳۶

صنوف	پسران	دختران	مکاتب دهاتی	مجموعه
اول	۲۳۳۳۹	۳۲۳۴	۲۱۷۴۴	۴۸۳۱۷
دوم	۱۹۶۶۷	۲۵۷۷	-	۲۲۲۴۴
سوم	۱۶۷۵۰	۱۸۸۰	-	۱۸۶۳۰
چهارم	۱۶۲۸۲	۱۶۶۷	-	۱۷۹۴۹
پنجم	۱۲۰۰۱	۱۰۷۸	-	۱۳۰۷۹
ششم	۷۹۸۴	۶۹۲	-	۸۶۷۶
مجموعه	۹۶۰۱۳	۱۱۱۲۸	۲۱۷۴۴	۱۲۸۸۹۵

احصائیه مکاتب ابتدائی دهاتی معلمین و معلمات مربوطه آن در سال ۱۳۳۶ در ولایات و مرکز مملکت حسب ذیل است:

مکتب دهاتی پسران ۴۵۳

» » دختران ۴

» شش صنفی پسران ۳۱۵

» » » دختران ۱۸

معلمین مکاتب مذکور ۲۹۷۸

معلمات » » ۱۸۵

ریاست تدریس ثانوی

وظیفه ریاست تدریس ثانوی عبارت است از طرح پروگرامها و اساسات متین برای ادامه تحصیلات متعلمین و معلمات - وضع تقسیم ساعات روزانه و هفته وار هر صنف - کثرت دروس و امتحانات و بنا لاخره اعطای شهادتنامه دوره های معینه باشخاص مستحق و فارغان هر دوره که تفصیل هر کدام را ذیلا بعرض میرسانیم.

پروگرام های درسی :

درین سال مانده سه ساله مطالعه و مذاقه درباره پروگرام های مکاتب متوسطه و ثانوی ادامه داشت و تجدید نظر لازمه در بعضی از مضامین بکمک معلمین و متخصصین عملی گردید. که درین جمله تجدید نظر در ساعات تدریسی قرآن کریم دوره ثانوی قابل تذکر میباشد.

از برای آنکه متعلمین لایحه ها و متوسطه ها در صحت تلفظ و قرأت و هم در تجوید مهارت بیشتری حاصل نمایند پس در هر صنف دوره متوسطه که قبلا مضمون دینیات و قرآن کریم، یکجا تدریس میگردد در هفته یک، یک ساعت ضرورتا متعلق برای قرآن کریم نیز داده شد.

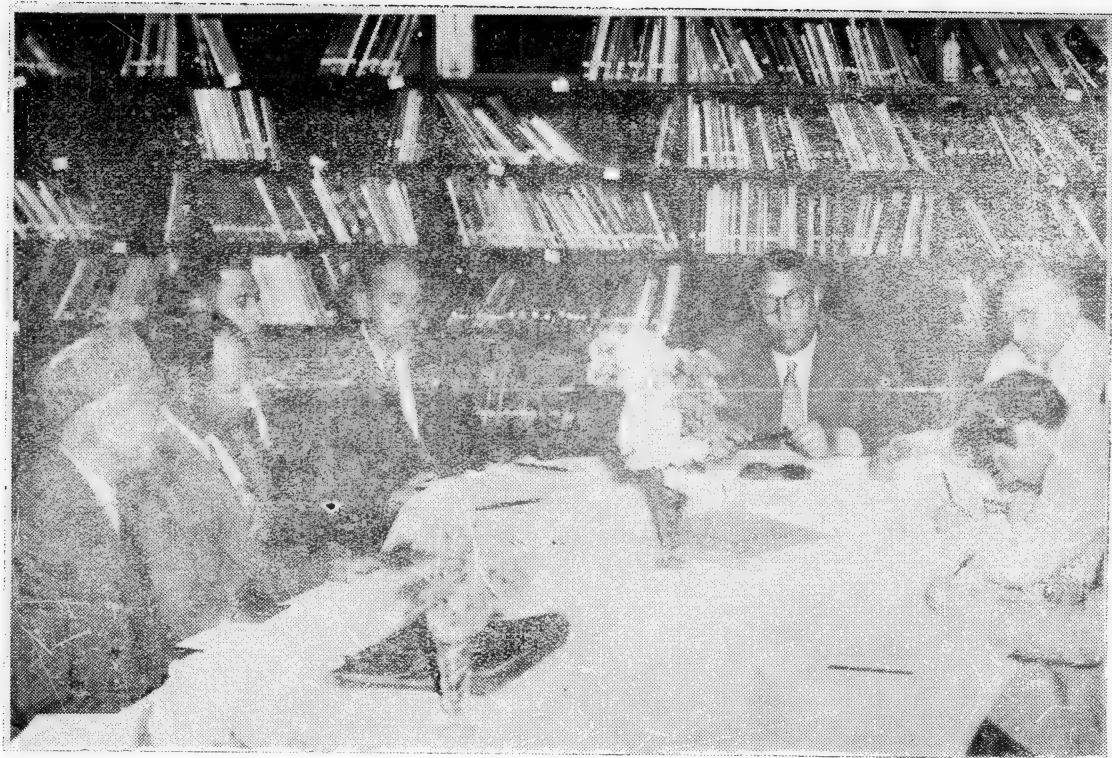
درباره تقسیم اوقاتهای مکاتب تغییرات آتی پس از طی مراحل اصولی آن در سال تعلیمی موجوده بعرض تطبیق گذاشته شد :

(الف) تقسیم ساعات صنوف دوره اعداد به لیسه های نسوان.

(ب) » » » دهم و یازدهم لیسه خوشحال خان.

(ج) تقسیم اوقات ابتدایه مکتب رحمن بابا.

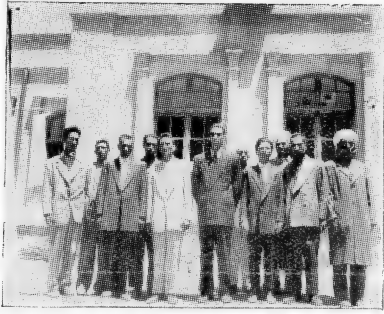

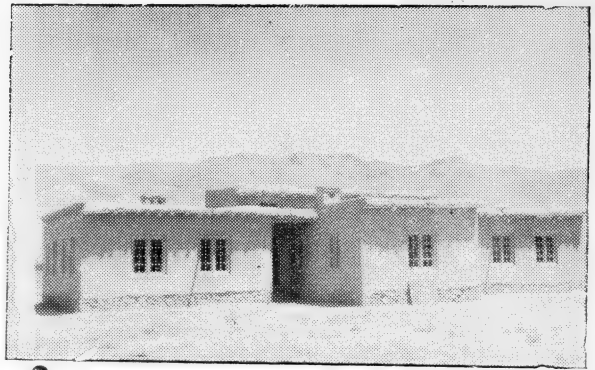
جلسه مدیران معارف بشمول شباغلی کفیل وزارت معارف

کتابخانه انستیتوی تعلیم و تربیت

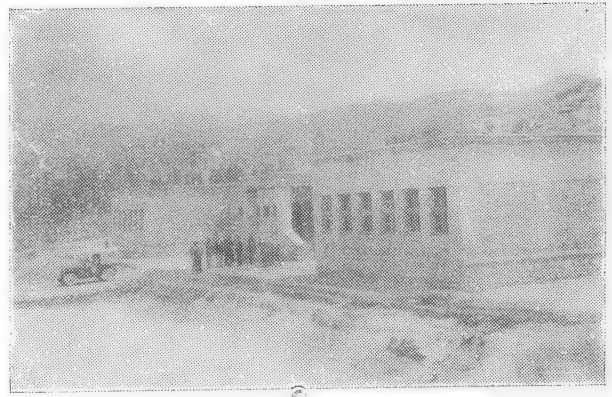
مدیر عمومی معارف هرات
باهیات تربیوی مکتب موفی

عمارت مکتب اعل و سرچنگل

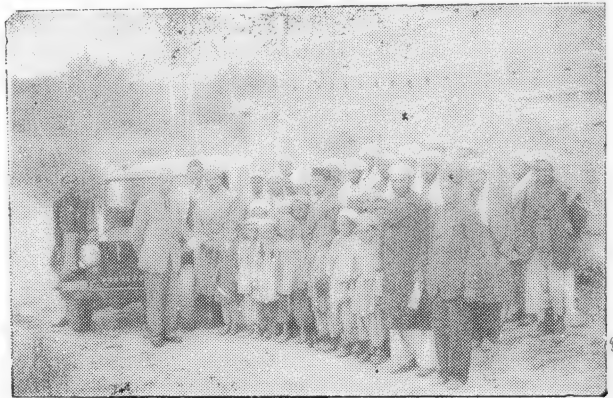
طلاب مکتب ها تفی هرات در فارغ
زراعتی

مکتب مرکز میدان

مدیر عمومی معارف هرات
از مشمولین کورس اکابر امتحان میگیرد

طلاب مکتب دهاتی بهسود نا مدیر عمومی معارف

چون دوموسسه اخیرالذکر مکاتب لیلی است پس تقسیم ساعات آنها نسبت به مکاتب نهاری مختلف و ساعات هفته وارد رسی آنها بیشتر میباشد. در تجدید نظریکه درباره تعدیل و تثبیت تقسیم ساعات درسی آنها بعمل آمده است در مضامین اساسی مانند قرآن کریم و دینیات لسان مادری - تطبیقات دروس نظری و غیره افزودی لازمه بعمل آمده است.

(۲) امتحانات:

ریاست ثانوی طبق معمول از امتحانات سالانه مکاتب مرکز طور مستقیم و از مکاتب ولایات بالواسطه مدیریت های معارف و یا توسط نمایندهای که از مرکز وزارت اعزام میگرددند بازرسی نموده است در سال تعلیمی گذشته امتحانات بکلور یا در چهار مرکز مختلف (در کابل، هرات که منطقه سرد سیراند در ماه قوس و حوت و در قندهار و تیگری لغمان، که در سرزمین های گرمسیر واقع اند در ماه جوزا) دایر گردید.

(۳) اعطای شهادتنامه:

قبلا در مکاتب متوسط تربیات تدریسات ثانوی تنها بعد از سیری شدن امتحان صنف ۱۲ شهادتنامه با فراغان آن توزیع میگردد ولی به نسبت آنکه همه طلاب شاملین لیسه ها نمیتوانند مراحل تعلیمی خود را تا صنف ۱۲ طی نمایند و بکسعداد زیاد آنها در دوران صنف ۸، ۷ و ۹ و بعضی دیگر آن قبل از صنف ۱۲ بابت در تهراتی مکاتب راترك میشوند، پس نظر بفیصله مجلس معارف بچنین اشخاص شهادتنامه های دوره های تکمیل شده آنها یعنی از دوره ابتدائی و یا دوره متوسطه اعطا میگردد.

(۴) تعلیمات نسوان:

تعلیمی از هدفهای مهمی را که وزارت معارف در تعلیم و تربیه طبقه نسوان در نظر دارد تقویه و تنبیه جنبه های حیاتی معلومات این طبقه است. از آنست که در تعدیلات و یا ترمیمات پروگرامهای نسوان مسئله فوق الذکر نیز در نظر میباشد. در سال جاری ریاست تدریسات ثانوی تغییرات آتی را در پروگرام صنف های لیسه های نسوان بعمل آورده است:

(الف) در صنف دهم لیسه های نسوان بعرض مضمون جیالوجی که قبلا تدریس میشد سر از سال جاری مضمون بیالوجی که حیاتی تراست تدریس میگردد.

(ب) برای تطبیقات دروس فزیک و کیمیا در صنف یازدهم بر ساعات نظری هفته دو ساعت عملی نیز تخصیص داده شد.

(ج) مضمون تربیه طفل بعرض آنکه طور پراکنده در صنف دهم و یازدهم لیسه های نسوان تدریس میشد سر از سال جاری تقسیم متمرکز در سال اخیر دوره لیسه یعنی در صنف ۱۲، تدریس میگردد.

(د) ساعات تدبیر منزل که در صنف اخیر شعبه کامل لیسه تدریس نمیکرد در سال جاری سه ساعت برای این مضمون در صنف ۱۲ تخصیص داده شده است تا علاوه بر دوخت و بافت و بخت موضوعات حیاتی - حفظ الصحه - اقتصاد بیتی و غیره تدریس گردد.

(ه) برای آنکه در کارهای دستی - بافت - برش و غیره هنوز هم مهارت بیشتری به معلمات مکاتب و علی الخصوص بانانیکه وظیفه تدریس این نوع مضامین را دارند بتوانیم در سال جاری وزارت معارف بکمک و همکاری شعبه امداد تعلیمی امریکا یک کارگاه مهم بافت و دوخت مودل سازی و تدبیر منزل را در لیسه ملالی ترتیب و تجهیز نموده.

پلان پنځساله :

در تطبیق پلان پنځساله فعالیت ما برای سال دوم باوجود مشکلات از نظر عدم معلم کافی لوازم تدریس وغیره قرار آتی ادامه داشت :

(الف) از مکتب ابتدائی نسوان مرکز شهر قندهار در جوزا سال ۳۶ اولین دسته فارغ التحصیل گردید: چون فارغ التحصیلات مکتب مذکور با ادامه تحصیلات خود شوق مغربی نشان میدادند و هم تقاضای آنان از طرف مقامات ذیصلاحیت قندهار و اولیای طلبات تقویه میگردد از تقای مکتب ابتدا به زر غونه انای قندهار به متوسطه در داخل چوکات پلان پنځساله صورت گرفت در ماه میزان ۳۶ افتتاح شد .

(ب) دو مکتب متوسطه که در سال دوم پلان نظریه مساعد بودن شرایط لازم به ایسه ارتقا یافته اند مکتب متوسطه را به بلخی واقع کارته ۸ کابل و متوسطه مرکز خان آباد میباشند . که از پانزده حوت ۳۶ به ایسه مبدل گردیده اند .

(ج) متوسطه های تشکیل شده سال اول پلان (سلطان پور سفلی - کرشک - سلطانه رضیه نسوان مزار شریف و لمقیس بنو نخعی مرکز کابل) و ایسه خوشحال خان که جدیداً تاسیس گردیده بود انکشاف و در سال جاری صنوف هشتم و یازدهم مربوطه را تشکیل داده اند .

(د) لیلیه های جدید التاسیس سال اول پلان که ضمیمه مکتب متوسطه عبدالهی گردیزی و ایسه بغلان در اوایل سال ۳۶ افتتاح گردیده بود انکشاف لازم خود را در سال دوم پلان حاصل و در هر کدام به تعداد شصت - شصت نفر متعلمین جدید الشمول صنف هفتم پذیرفته شده است که در جمله متعلمین جدید الشمول بغلان علاوه به طلاب ولایت قطن از مربوطات ولایت مزار شریف حکومت اعلی بدخشان و حکومت اعلی شبرغان نیز طلاب پذیرفته شده است .

امور متفرقه .

(۱) تهیه لابراتوارهای فیزیک و کیمیا و بیالوجی :

طوری که خوانندگان محترم میدانند تدریس نظری مضامین ساینس با لای شاگردان بدون تطبیقات عملی چندان موانع واقع نمیشود بنا بر این ریاست تدریس تا نوشتن سیت سامان مکمل فزیک کیمیا و بیولوژی را به ایسه های خوشحال خان، زرغونه (کابل) لغمان حکومت اعلی پروان، احمدشاه باقندهار، دارالمعلمین، ننگرهار، ایسه سلطان فیات الدین هرات توزیع نمود .

(۲) ترتیبات کورسهای مکمله :

چون امتحانات سالانه مکاتب مناطق گرمسیر در ۱۵ جوزا صورت میگردد در سال ۳۶ از ایسه لغمان (۶) نفرو از ایسه احمدشاه بابای قندهار (۱۸) نفر فارغ گردیدند به علتیکه در این موقع سال از یکطرف بست پوهنخی های ریاست پوهنتون تکمیل و از جانب دیگر از سال تعلیمی بیشتر از سه ماه آن سپری گردیده بود پس ریاست تدریسات ثانوی برای آنکه وقت فارغ التحصیلات مذکور بهدر نرود و هم سیویه تعلیمی و جنبه های عملی و نظری مضامین ساینس آنها هنوز هم تقویه گردد کورس مکمله را برای آنان باز نمود که بیش از چهار ماه کورسهای مذکور در کابل دایر شد و فارغ التحصیلان ولایات که در مکاتب لیلیه اعاشه نیز میشدند به تعقیب دروس ادامه میدادند .

(۳) معافی فیس تعلیمی طلبه تبعه خارج:

چون در مملکت عزیز ما تعلیمات و دادن سامان تعلیمی مجانی است یکتعداد زیاد متعلمین اتباع خارجی مصروف تعلیم بمکاتب افغانستان میباشد. ریاست تدریسات ثانوی نظر بمنظوری مجلس وزارت از گرفتن فیس تعلیمی که چندان قابل اعتنا نبود صرف نظر نمود این اقدام به شهرت یک بین المللی افغانستان می افزاید و باید تذکر داد که چون از دیگر ممالک بصفت فیملوشیپ یا تسکا اسرشیپ نفر کمتر می خواهیم پس این کمک معارف افغانستان تا اندازه ای در تعداد سکا اسرشیپ ها و فیملوشیپ های ما افزودی لازمه را بعمل آورده و در نزد موسسات عرفانی بین المللی مانند یونسکو و غیره این اقدام ما بحسن نظر تلقی گردیده است.

(۴) درمایشهای آثار رسامی کاردستی، متعلمات و متعلمین مکاتب متوسط و ثانوی نیز اشتراک ورزیدند از جمله (۳۵) نفر مستحق اخذ جایزه شناخته شدند.

ریاست تدریسات مسلکی

تعلیمات مسلکی تکامل تدریجی خود را پیموده در قسمت امور تخنیک قدم های تازه و فزونی گذاشته شده است در اینجا راجع به جریان یکساله مکاتب مسلکی به بحث مختصری پرداخته می شود:

الف) تعداد متعلم: در اخیر سال تعلیمی یک تعداد متعلمین ازین مکاتب فارغ التحصیل و در شروع سال تعلیمی جدید طبق احصائیه ذیل یکتعداد دیگر بحیث جدید الشمول شامل مکاتب گردیدند:

تعداد عمومی	جدید الشمول	فارغ التحصیل	
۱۷۱	۵۲	۱۹	دارالعلوم کابل
-	۱۶	۷	دارالحفاظ
۹۹	۲۲	۴۰	مدسه علوم شرعیه پغمان
۱۸۷	۸۰	۵	فخرالمدارس هرات
۹۴	۲۸	۹	مدرسه اسديه مزار شريف
۷۸	۲۶	۱۱	نجم المدارس مشرقی
۳۰۴	۱۰۲	۹۷	مکتب دارالمعلمین کابل
۱۷۶	۷۹	۲۷	« تخنیک ثانوی
۱۶۲	۴۹	۳۲	» زراعت
۴۸۱	۶۹	۵۹	» تجارت
۱۰۶۰	۳۷۰	۲۲۶	» ابن سینا
۳۸۵	۱۰۲	۸۰	» میخانیک کابل
۱۳۸	۲۸	۱۸	» صنایع
۱۰۲	۲۷	۲۴	» شی دارالمعلمین
۴۶	۵۰	-	» میخانیک خوست
۵۹	۶۰	-	» قندهار
۳۴۴	۷۵	۴۴	» تجربوی علاوالدین
۲۹۵	۳۷	۲۶	» سپین کلی

(ب) معلمین: تکمیل معلم در مکاتب مسلکی ازمهترین مصروفیتها است در جریان سال ۳۶۰ با اساس شرح آتی کمبودی معلمان مسلکی تکافو گردیده است.

معلم جدید	تعداد عموماً	
مکتب دارالمعلمین	۲	۶۱
» تخنیک ثانوی	۹	۲۱
» زراعت	۲	۱۱
» تجارت	۳	۱۵
مکتب ابن سینا	۱۰	۴۸
» میخانیک کابل	۵	۳۱
» » خوست	۳	۳۰
» » قندهار	۶	۶

(ج) مواد و سامان - تهیه مواد، سامان و افزار فنی برای مکاتب مسلکی ازمهترین عوامل تعلیمی محسوب می گردد چون قسمت همه این مواد و افزار از خارج وارد می گردد بدین ملحوظ تهیه آن يك مواظبت دائمی را ایجاب می کند - در طی سال ۳۶ يك مقدار مواد - ماشین و افزار و غیره برای مکاتب مسلکی تهیه شد و از همه مهمتر تهیه يك کارگاه ابتدائی تخنیک برای مکتب جدید التأسيس میخانیک خوست بود که بزودترین فرصت از همدن تهیه گردید.

چون تعلیمات مسلکی با ایجابات روز همدن پیش می رود در بعضی مکاتب تحولاتی در جریانات تعلیمی وارد گردیده است در جریان سال تعلیمی در تهیه مواد - سامان و افزار تخنیک و تحولات مواد تعلیمی و ترقی تریه از طرف وزارت معارف اقداماتی بعمل آمد که درین اقدامات بعضی کمکهای یونسکو دولت المان و امریکا قابل یاد آور است که در ذیل باختصار از آن ذکر می شود:

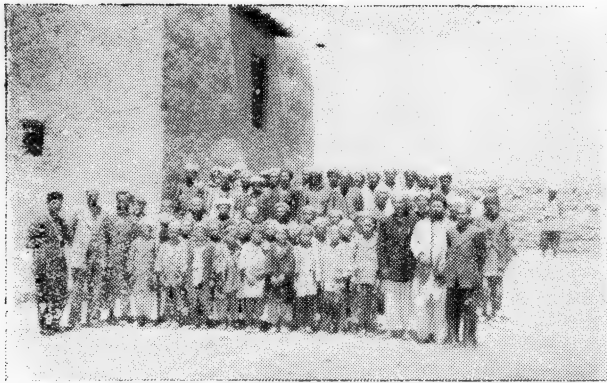
مکتب دارالمعلمین: سامان لا بر اتوار دارالمعلمین بغرض تجربه های علمی علمی بمقدار کافی تهیه شد تعدیلاتیکه درین مکتب بوقوع پیوسته قرار آتی است:

(۱) صنف دهم دارالمعلمین های متوسطه و ابتدائیه روی دو منظور با هم مشرک شد یکی اینکه متعلمین حین شمول نمیتوانند فکر خود را درباره تحصیلات آینده تثبیت نمایند بمکتب اجازه می ده بدوزق و استعداد متعلم را کشف نموده او را در تحصیلات آینده اش راهنمایی کنند. منظور دوم، دادن يك سویه متین تعلیمی است بشاگردان.

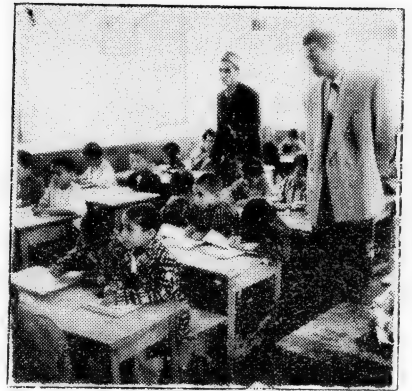
(۲) در اخیر سال تعلیمی شاگردان صنف (۱۲) دارالمعلمین ابتدائیه يك قسمت وقت خود را به فعالیت های تعلیمات اساسی و فرا گرفتن امور زعامت در دهکده ها می گذرانند. برای استفاده بیشتر درین زمینه مدت این فعالیت ها از سه ماه به چهارونیم ماه تمدید شد با اساس این پروگرام فارغ التحصیلان این شعبه می توانند علاوه بر فن تدریس اصلاحات اجتماعی - اقتصادی و صحنی اهالی اطراف و اکناف مملکت را تامین نمایند - محتویات این پروگرام قرار آتی است:

(۱) انکشاف دهات. (۲) تعلیمات اساسی. (۳) باسواد ساختن اکابر. (۴) انکشاف استعداد های سمعی و بصری. (۵) رفع مشکلات امور زراعتی از لحاظ فنی و علمی.

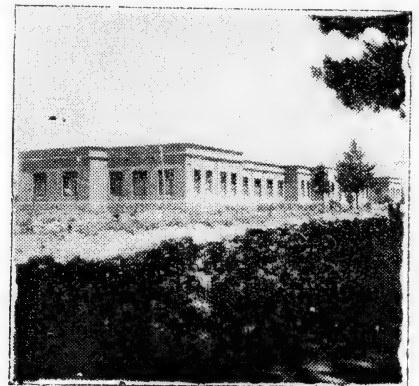
طلاب مکتب دهاتی زارین یکاوانگ

بناغلی مدیر معارف هرات در حال
معاینه مکتب نمونه (موفق)

طلاب مکاتب هرات

عمارت دادرای معلمین هرات

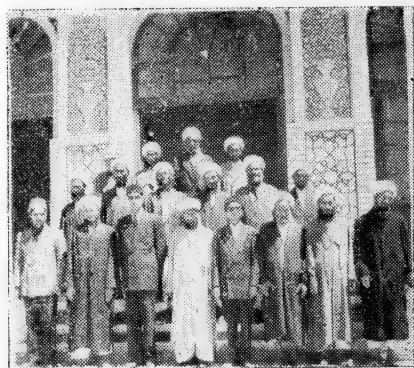
بوکسنگ متعلمین لیسه سلطان و دادرای معلمین

مکتب میخانیک قندهارا

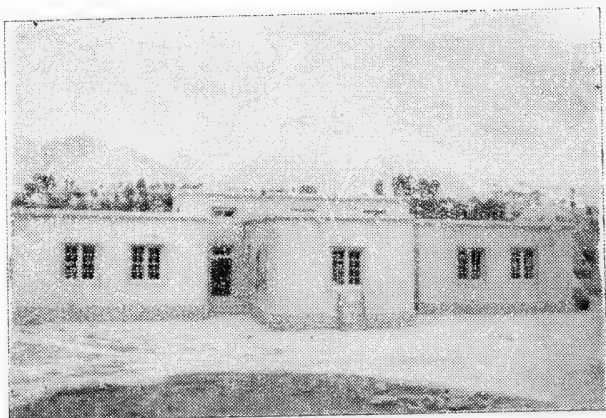
رئیس تدریسات مسلکی و سفیر آلمان
از مکتب میخانیک کابل دیدن میکنند

مدیر عمومی معارف با هیأت
تریوی مدرسه جامع هرات

طلاب مکتب موثق در اثباتی
فعالیت زراعتی

عمارت مکتب ده سرخ یکاوانگ

طلاب دارالمعلمین و هیأت تریوی معارف هرات

متعلمات خردسال مکتب سلطانه
روضه مزار شریف

در پروگرام مصنف (۱۲) در پهلوی دیگر مضامین مضمونی بنام (نمای بشری) نیز افزود گردید.
دارالمعلمین متوسطه دارای دوشعبه است - یکی شعبه که شاگردان آن بعد از تکمیل دوره مصنف: ۱۲
معلم می شوند و دیگر شعبه ای که فارغ التحصیلان آن شامل بوهنجی ها می گردند - منظور اصلی ما از
اختلاف شعبات اینست که چون فارغ التحصیلان این شعبه پس از فراغ بوهنجی مربوطه معلم می شوند بنا
بر آن بهتر خواهد بود فلسفه تربیوی مسلکی را داشته و از نظریات مهمه تعلیم و تربیه (ساینس یا اجتماعیات)
دارای اطلاع کافی باشند - مکتب دارالمعلمین تحت اثر خویش مکاتب ذیل را داراست .

(الف) مکتب سیپورت: این مکتب در برج اسد سال ۳۶ تحت اثر مدیریت دارالمعلمین تأسیس شد تا در بین فعالیتهای
دماغی و فکری و فعالیتهای بدنی شاگردان مکاتب موازنه و انسجام تأمین گردد برای شمول باین مکتب به
تعداد (۵۰) نفر معلم انتخاب و پروگرام درسی آن طبق تصویب انجمن وزارت معارف تهیه گردید
شاگردان این مکتب از مصنف (۹) فارغ التحصیل می شوند .

در همین سال سه نفر خارجی متخصصین سیپورت بر علاوه معلمین داخلی استخدام گردید در این مکتب
موسسه (ایشیا فوندیشن) کمکهای شایان تقدیر نموده اند .

(ب) مکاتب تجربوی دارالمعلمین : - دارالمعلمین برای پیشبرد و تطبیق تعلیمات خود دارای دو
مکتب ابتدائی تجربوی بنام مکتب علوالالدین و مکتب سپین کلی است . خصوصیات عمده پروگرام تجربوی
این مکاتب حاوی مواد ذیل است :

- (۱) اعتنای خاص با آموزش حرفه ها .
- (۲) صرف مساعی و کمک با اهالی در بهتر ساختن اوضاع زندگانی اجتماعی - اقتصادی و صحتی .
- (۳) اصول تدریس درین مکاتب بر اساس حل مسائل است (رسیدن به حل مشکلات مربوطه) .
- (۴) درین مکاتب مساعی جدی به کار برده می شود تا شاگردان مسائل را عملاً بیاموزند .
- (۵) درین مکاتب مساعی جدی به کار برده می شود تا شاگردان صنوف نهائی دارالمعلمین ابتدائیه عشق
و مهارت تدریس را بعمل می آورند درین حصه هیأت فرهنگی امریکا بنام هیأت کولمبیا در بهبودی این
پروگرام ها و انسجام رشته های تدریس معاونتهای قابل وصفی می نمایند .

مدارس دینی :

نظر بایجابات وقت در پروگرام مدارس دینی تبدیلاتی بعمل آمد ، در اواخر سال ۳۶ در پهلوی دیگر
مضامین از عربی مضمون محاوره عربی و از علوم عصری مضامین کیمیا و فزیک و ساینس عمومی نیز داخل
پروگرام گردید .

مدرسه علوم شرعیه :

این مدرسه فعلاً دارای صنوف ۱۰، ۱۱ و ۱۲ میباشد تعداد بر سه صنف به (۱۰۱) نفر میرسد .
درین مدرسه فعلاً فارغ التحصیلان صنوف نهم و ولایات شامل میشوند و زبان عربی را درین مدرسه معلمین
مصری با اصول جدید تدریس می نمایند عده ای از فارغ التحصیلان این مکتب معلم و باقی آن به دیگر دواپردوالتی
شامل کار میشوند در سال ۳۶ تعداد فارغ التحصیلان این مدرسه (۴۹) نفر بود .

مکتب تخنیک ثانوی :

مشکلاتیکه در حصه پروگرام - تعمیر و تکمیل معلمین این مکتب محسوس بود در جریان سال تعلیمی ۳۶
تقریباً بصورت کلی مرفوع گردید .

یک څه دغه ازموه د معلمین دین مکتب خارجو و عدو دیگر آتیا تحصیل یافتگان افغانی هستند. دین مکتب سالانه یکتعداد فارغان تحصیلان لایق از شعبات مختلفه برق- موتر- میخانیک- هوا ئی- مهندسی بمؤسسات صنعتی مملکت اهدا مینماید عدو از آنها بغرض تحصیلات عالی تر بخارج اعزام می شوند.

مکتب ثانوی تخنیک دارای صنوف ۱۰، ۱۱ و ۱۲ است در سال ۱۳۳۶ به تعداد ۲۷ نفر ازین موسسه فارغان تحصیل گردید.

نتیجه معاونت های موسسه (ای- سی- ای) یعنی هیأت تربیوی تخنیک کی امریکا از حیث امداد واستخدام متخصصین فنی برای این مکتب اطمینان بخش است.

مکتب زراعت :

این موسسه شاگردانی را تربیه می نماید که در انکشاف وتوسعه امور زراعتی وفلاحتی عصری کوشیده مشکلات امور زراعتی را از سر راه دهاقین بردارند و آنانرا درین فن رهبری نمایند که نتیجه مساعی د ارغان تحصیلان این مکتب خاصه در وزارت زراعت وادی هلند واضح است.

متخصصین که درین مکتب موظفند، افغان می باشند.

این مکتب دارای صنوف ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ است زبان فارسی وپشتووانگلیسی در آن تدریس می شود و شعبات اگر نومی، تربیه حیوانات، ساینس، انجنیری در آن دایر است.

نظر به سنجش که در سال ۳۶ بعمل آمد عائدات شعبه تربیه حیوانات از درک فروش تخم مرغ و گاو، سه چند عائدات سال ۳۵ تخمین گردید.

در تدریس لسان انگلیسی معلمین امریکائی سهم دارند علاوه بر مدبر داخلی در این مکتب یکنفر مدبر فنی امریکائی بایکنفر مامون آن بهمکاری موسسه وایومنگ ایفای وظیفه می نمایند.

مکتب تجارت :

مکتب تجارت علاوه بر شعبات دیگر خود دارای یک شعبه بنام- (شعبه مالی) نیز میباشد که این شعبه تازه تشکیل و شاگردان از صنف ۱۱ این شعبه فارغ میگرددند و برای امور دفتر داری تربیه میشدند لیکن نسبت صوابدید وزارت معارف برای شاگردان این شعبه هم اجازه داده شد که تعلیمات خود را مثل شعبات دیگر تا صنف ۱۲ ادامه بدهند.

مکتب متوسطه ابن سینا :

یکتعداد کتب برای کتابخانه جدید التاسیس یکمقدار سامانلابراتوار جهت تطبیقات علمی مضامین ساینس این مکتب از طرف موسسه تعلیم و تربیه تیه و در معرض استفاده شاگردان گذاشته شد برای پیشرفت مضمون (کار علم) که بحث مضمون مستقل خوانده میشود تا حد ممکن سامان جدید آن بهمکاری موسسه تعلیم و تربیه معیا گردید نظر به سالهای قبل احصائیه مبالغه بدیده انشول از روبرو با نشر امت و بایر امس متجاوز از هزار نفر طلبه در آن شاملند.

مکتب ابن سینا طور اجمالی دارای سه شعبه ۸، ۷ و ۹ میباشد که تعداد صنوف آن بصورت عمومی به ۳۰ صنف بالغ میگردد و سالانه تقریباً به تعداد ۱۲۵۰ الی ۳۵۰ نفر فارغان تحصیل آن بمکاتب سه گانه تخنیک ثانوی زراعت و دارالمعلمین شامل می شوند.

برای رفع خستگی شاگردان این مکتب، اطاق تفریحات عمومی با انواع لوازم تفریحی مهیا است.

مکتب میخانیککی :

در آغاز تعلیمی سال ۱۳۶ اولین قدمیکه در پیشبرد امور تعلیمی این مکتب گذاشته شد تشکیل صنف ۱۰ و تهیه پروگرام آن بود.

در سال تعلیمی ۳۶ و ۳۷ صنف ۱۱ نیز تشکیل میگردد. درین سال برای رفع مشکلات مکتب یک تعداد ماشین ولدنگ - اره آهن - اره چوب - برمه آهن و موتورهای برقی ساخت مجارستان و هم یکمقدار مواد خام از داخل مملکت خریداری و به عرض استفاده قرار داده شد. مدیر فنی این مکتب شاغلی زایل آلمانی است. در نتیجه امتحان سنوی سال ۳۶ به تعداد ۸۰ نفر شاگردان صنوف ۹ از شعبات مختلفه - بسته کاری - ماشین کاری - برق قوی و ضعیف - تل دوانی - ترمیم موتر - ریخته گری - آهنگری و لدنگ کاری - حلبی سازی و نجاری فارغ التحصیل و بمؤسسات مربوطه دولتی شامل کار شدند.

مکتب صنایع کابل :

در جریان تعلیمی سال ۳۶ درین مکتب شعبه ای بنام شعبه رسامی جدیداً تأسیس گردید و سامان ضروریه آن ذریعه آقای برشنا از آلمان خریداری و بدسترس استفاده طلاب گذاشته شد عمارت جدید این مکتب در کارته ۴ تحت تعمیر است.

قبل ازین در مکتب تدریس لسان انگلیسی و آلمانی هر دو رواج داشت ولی در جریان همین سال لسانی آلمانی بحیث لسان خارجی در تمام صنوف شامل گردید چند پایه ماشین و بعضی سامان دیگر از آلمان خریداری گردیده است درین سال به تعداد ۱۸ نفر طلبه از شعبه نجاری معماری و خیاطی فارغ التحصیل و بشعبات مربوطه برای خدمت تقدیم شدند. در همین سال برای تقویه امور شعبه نجاری و معماری دو نفر معلم متخصص آلمانی استخدام گردید.

شیی دار المعلمین :

این مکتب دارای چند کورس، زبان انگلیسی - زبان روسی و کورس ابتدائی است نظر باحوائیه سال ۳۶ فارغ التحصیلان شیی دار المعلمین به ۲۴ نفر بالغ میگردد و شهادت نامه این مکتب معادل - شهادت نامه بکلوریا است.

پلان انکشافی مکاتب مسلکی :

وزارت معارف در طی مجاهدات سال ۳۶ خویش بایجاد سه مکتب دار المعلمین و دو مکتب میخانیککی در نقاط مختلفه مملکت موفق شد در تهیه سامان و لوازم این مکاتب انکشافی سعی بعمل آمد و مکاتب مذکور عبارتند از :

مکتب دار المعلمین هرات :

این مکتب در اوائل سال ۳۶ تعلیمی در هرات بنایافت جریان تدریس آن صورت اساسی گرفت درین سال به تعداد ۶۰ نفر متعلمین برای صنوف اول این مکتب اخذ گردید

دار المعلمین ننگرهار :

این مکتب در سال ۳۶ در ننگرهار تأسیس گردید - در تهیه سامان و لوازم آن بر طبق دار المعلمین هرات اقدام شد در همین سال به تعداد ۲۶۴ نفر طلبه برای تشکیل صنوف ۷/۸/۹/۱۰/۱۱ آن آماده شمول گردید که تعداد متعلمان آن به ۲۶۴ نفر میرسد.

دار المعلمین قندهار :

این مکتب هم در سال ۳۶ در قندهار جدیداً اساس یافت و لوازم آن بر طبق دو - دار المعلمین فوق تهیه گردید درین سال به تعداد ۵۲ نفر طلبه در آن شامل شدند

مکتب میخانیکي قندهار:

این مکتب در اوسط سال ۳۶ در شهر قندهار افتتاح گردید و به تعداد ۶۰ نفر طلبه طور جدید الشمول بآن شامل و به تحصیل اشتغال ورزیدند. کارگرهای تخنیک ابتدائی مایحتاج مکتب بزود تربیت فرست تهیه شد مؤسسه یونسکو هم در تهیه افزار و سامان آن با وزارت معارف تاحد توان مساعدت کثرت بصورت عمومی قیمت سامانیکه درین سال خریداری شده است به مبلغ (۲۵۰۰۰) دالر بالغ میگردد: در همین سال ۶ نفر معلم مقرر گردید که از جمله ۳ نفر آن امریکائی اند که یک نفر آنها بحیث مدیر فنی و دو نفر دیگر آنها بحیث معلم فنی از طرف مؤسسه یونسکو استخدام گردیدند.

مکتب میخانیکي خوست:

این مکتب بتاريخ ۴ برج اسد سال ۳۶ درخواست تأسیس گردید و بتعداد ۵۰ نفر متعلم به شعبه تخنیک ابتدائی آن اخذ و سه نفر معلم برای تدریس و رهنمائی شان با اصول تخنیک فنی مقرر شد. عمارت جدید مکتب عنقریب تکمیل خواهد گردید برای تعلیمات علمی طلاب این مکتب یک کارگاه تخنیک ابتدائی مکمل از قبیل ماشین خردی - ماشین فریز - ماشین رنده، ماشین برمه - ماشین تیز کاری و کوچه آهنگری بقیمت (۴۵۰۰۰) کلدار از پول بودجه وزارت معارف خریداری شد طلاب این مکتب به سه شعبه ترمیم مویر - برق و ماشین کاری منقسم میگردد یک قسمت عمده سامان و افزار برای سال دوم و سوم شاگردان بآلمان فرمایش داده شده است.

مکتب صنایع فراه:

این مکتب حسب پیشنهاد حکومت اعلی فراه و صوابدید وزارت معارف در ۱۵ سنبله سال ۱۳۳۵ در فراه افتتاح و ۳۰ نفر شاگردان برای دو شعبه نجاری و معماری، آن اخذ گردید در همان سال ۱۳۳۵ سامان و اوازم مورد ضرورت هر دو شعبه طبق بست شعبه نجاری و معماری مکتب صنایع کابل تهیه گردید برای معلمین این مکتب مدد معاش نیز پرداخته می شود.

ریاضت دارالتالیف

دارالتالیف متکفل امور تالیف - ترجمه و نشر کتب تعلیمی - کتب معاون درسی و مطالعه تدویر کتبخانه و وزارت معارف و کتابخانه عامه کابل بوده دارای شعبات ذیل می باشد:

اول مدیریت تالیف و ترجمه:

الف تالیف کتب درسی: کتب پشتو برای متعلمین و متعلمات مناطق فارسی زبان از نظر فن آموزش و پرورش روش جداگانه را ایجاد میکند و روی این اصل دارالتالیف برای آموختن زبان ملی پشتو در مناطق فارسی زبان کتب جداگانه ای بر روش مخصوص طبع و نشر می نماید چنانچه بسلسله تالیف کتب قرائت اول و دوم پشتو برای صنف چهارم و پنجم امسال قرائت سوم پشتو برای صنف ششم مناطق فارسی زبان بر روش مخصوصی مایکل وست تالیف شد.

ب سلسله کتب قرائت فارسی اول و دوم که در سال گذشته برای صنف چهارم و پنجم تالیف شده بود امسال قرائت فارسی سوم برای صنف ششم پشتو زبان ها تالیف گردید.

همچنان کتاب کیمیا ی صنف یازدهم تالیف گردید. این کتاب علاوه بر ارائه معلومات علمی در باره کیمیا - را جمع به اتم - استفاده از انرژی ایتمی - دستگاه های ایتمی معلومات کافی میدهد.

کتاب قرائت پشتو برای صنوف دهم و یازدهم مناطق پشتو زبان که در سال گذشته جهت تالیف به مؤلفین سپرده شده بود - امسال از زده مؤلفین به دارالتالیف رسید و پس از طی مراحل قانون تالیف بحیث کتاب قرائتی آماده طبع گردید.

کتاب دیگر یکی - امسال در قطار سایر کتب درسی تالیف و آماده طبع گردید عبارت است از یک کتاب تاریخ بزبان پشتو برای شاگردان صنف یازدهم مناطق پشتو زبان کتاب تاریخ ادبیات فارسی رای صنوف دوازدهم، کتاب دیگریست که امسال تالیف شد و در این موضوع معلومات مفید میدهد و بروش خاصی تالیف شده است.

کتابی که از بدو تاسیس دارالتالیف (۱۳۲۵) تالیف و طبع شد دولی طبع دوم نشده بود یا کتب دیگری که جدید تالیف گردیده امسال حجم کار دارالتالیف را نسبت بسالهای گذشته در مورد تصحیح و آماده ساختن کتب برای طبع - زیاد تر ساخت قراریکه با مطابع داخلی مزاکره شد باین نتیجه رسیدیم که کلیه کتب مورد ضرورت وزارت معارف در ظرف دو سال در داخل طبع شده نمیتواند از یثرو محض با زده نوع کتب در مطابع داخلی جهت طبع سپرده شده و بر علاوه دارالتالیف با موسسه انتشارات فرانکلین تهران، راجع بطبع یکصد و بیست نوع کتب قراردادی منعقد نمود و با اساس مواد این قرارداد در نوبت اول (۲۵) نوع کتب قرائت پشتو و فارسی دوره ۱ بسته ائسی را بتاریخ ۲۹ - سال ۱۳۳۶ - جهت طبع بآن موسسه سپرده که اکنون تقریباً یک میلیون جلد آن از طبع برآمده در این جمله کتب قرائت و پشتو و فارسی برای مکاتب دهاتی و کورسهای اکابر نیز شامل است عده ای از این کتب فعلاً در مکاتب توزیع شده و طرف استفاده شاگردان قرارداد دارد.

به تعداد چهل نوع کتب درسی مختلف بزبان فارسی و پشتو برای دوره ابتدائی و ثانوی در نوبت دوم بتاریخ ۲۷ میزان ۱۳۳۶ جهت طبع به موسسه انتشارات فرانکلین تهران - سپرده شد که تعداد طبع این کتب نیز بالغ بر تقریباً یک میلیون جلد میگردد.

پنجاه و پنج نوع کتب دیگر که قرار است در نوبت سوم با آن موسسه جهت طبع ارسال شود آماده طبع میگردند.

تجویزیکه با اساس نظریه متخصصین فن تعلیم و تربیت در مورد چاپ این کتب گرفته شده چنین است که کتب دوره ابتدائی همگان بخط نسخ و نستعلیق و کتب دوره ثانوی حروفی چاپ شود.

علاو تا یاره های قرآن کریم جهت طبع به تعداد بیست و پنج هزار جلد به مطبعه دولتی سپرده شد که بعضاً از چاپ برآمده و برخی زیر چاپ اند.

۲) کتب معاون درسی و مطالعه - دارالتالیف غیر از ترجمه کتب درسی از فارسی بزبان پشتو برای مکاتب پشتو زبان - یکعده کتبی را که توسط علماء و متخصصین خارجی در موضوعات مختلف بالسنه غربی - عربی - ترکی - اردو و غیره تالیف و طبع شده ترجمه و بقرضی بلند بردن سوئے شاگردان و استفاده معلمین و متعلمات بطبع میرسانند.

هدف دیگر از ترجمه و نشر اینگونه کتب و وسایل ارائه معلومات جدید و حیاتی است بمردم.

امسال رساله دیگری بنام ملاریا قاتل بشر توسط مطبعه معارف بطبع رسانیده شد و شاگردان مکاتب و سایر مؤسسات از قبیل مؤسسات صحی شفاخانها - جریبی بنو و نخعی - موسسه خیریه نسوان - شاگردان کورس نرسنگ - و غیره رایگان توزیع گردید.

یکمه کتب و رسایل دیگر که معلومات ادبی و آفاقی بخواننده می‌دهد نیز توسط دارالتألیف تدوین طبع و نشر گردیده یا زیر چاپ می‌باشد.

دارالتألیف شعبه دیگری بنام اداره نشریات در تشکیل خود دارد. وظیفه این اداره طبع سپردن کتب و رسایلی است که توسط مدیریت تألیف و ترجمه تهیه و آماده طبع می‌گردد علاوه بر آن شعبه نشریات از خود دستگاه گسترده و گسترده‌تر هم دارد که در آن فرمایشات دارالتألیف و سایر شعبات و دوائر وزارت معارف را که تعداد چاپ آن کم و طبع آن عاجل می‌باشد طبع می‌رساند.

دوم) مدیریت مجله عرفان:

۱) مجله عرفان نشریه رسمی وزارت معارف در سال ۱۳۳۶ که بیست و یکمین سال نشراتی آن بود هر ماه در ۵۰ تا ۶۷ صفحه مصور نشر شده و ۱۲ شماره آن مرتب و منظم از هر کدام بتعداد (۲۰۰۰) نسخه طبع و توزیع شده است.

۲) مجله پوهنه نشریه پښتوئی مجله عرفان: در آغاز امسال بصورت يك مجله سه ماهه تأسیس شده شد و هر ماه در (۵۰) تا (۹۵) صفحه مصور نشر شده چهار شماره آن مرتب و منظم از هر کدام بتعداد (۵۰۰) نسخه طبع و توزیع شده است.

۳) مدیریت مجله علاوه نشر مجله عرفان و پوهنه رساله‌های مستقل دیگری نیز وقتاً فوقتاً در موضوعات تربیتی - فرهنگی و ادبی نشر نموده بدسترس علاقمندان گذاشته است

۴) نشر اخبار عرفانی بصورت بولتن پانزده روزه که امسال بقطع کوچک مانند پارسال در چهار صفحه هر شماره بتعداد یک هزار و پنجاه نسخه چاپ و نشر و توزیع شده است.

سوم) کتابخانه معارف:

کتابخانه معارف برای اینکه توانسته باشد بیشتر مورد استفاده قرار گرفته و احتیاجات مراجعین را رفع نماید بتاریخ ۲۲ جو زای ۱۳۳۶ شعبه دیگری را بنام «کتابخانه عامه کابل» در پهلوئی خود افتتاح کرد.

وظیفه کتابخانه‌های عامه تهیه بهترین کتب و مواد تربیتی برای تقویت و تربیت روح مردم مطابق با اندازه قابلیت استعداد و سویه آنها می‌باشد. و البته دسترس باین کتب مجانی و بلاعوض می‌باشد. کتابخانه عامه معارف نیز از نوع همینگونه کتابخانه‌ها بوده و غایه اش بلند بردن سویه علمی و سطح معلومات مردم این مملکت می‌باشد.

حق عضویت کتابخانه عامه کابل راهمه کسانی که در کابل متوطن بوده و بالاتر از سن ده می‌باشد دارند. فعالیت قابل تذکر سال ۳۶ حسب آتی ارائه می‌شود. تأسیس قرائت خانه، اشتراک به مجله‌های علمی خارجی، انعقاد کفرانسیها و ترتیب نمایش‌ها تهیه کتب برای اطفال، تهیه زمینه استفاده از کتابخانه برای نسوان، تدویر انجمن شوری و رهنمائی کتابخانه همکاری با کتابخانه‌ها و مؤسسات تنظیم کتابخانه به شکل عصری.

ریاست تفتیش

اول) شعبه خاص:

تفتیش امور اداری و تدریسی - با خبری از تطبیق تعلیماتنامه‌ها و دستور العملها و هدایاتی که وزارت به شعبات و مربوطات اعطاء می‌نماید اقدامات درباره حدوث وقایع و کوف و تحقیقاتیکه در چنان

موارد لازم می افتد. ابلاغ مکافات و مجازات اشخاص که با اثر تحقیق - تفتیش اصولاً تشیت میشود ارتباط با محاکم ثلاثه مامورین - راجع به دوسیه و قضایاییکه ایجاب فیصله محاکماتی را نمی نماید اینها همه مسایلی اند که اجراءات آن به شعبه مذکور مربوط بوده در سال ۳۶ حسب ذیل اجراءات بعمل آمده:

(۱) تفتیش مدیریت عمومی معارف مزارشریف و مکاتب مربوطه آن مدیریت معارف ممینه و مکاتب مربوطه آن مدیریت عمومی معارف کابل و لوگرد و مکاتب مربوطه آن یاره امور معارف ولایت هرات قندهار - مشرقی نتایج تفتیش سال ۳۵ ولایات قطن - قندهار - گرشک که تحت غور کمیسیون بود بعد از فیصله های لازمه و منظوری مقام وزارت ابلاغ شده .

بساس آن (۵۴) نفر مکافات و (۵۶) نفر مجازات مواجهه شده است.

(۲۹) فقره تحقیقی غیر مترقبه ذریعه مفتشین مرکز انجام داده شده و اجراءات لازمه بعمل آمده در نتیجه تحقیقات (۲۳) نفر جزای انضباطی دیده اند .

مفتشین در ایام امتحانات سه ماه - شش ماهه - سالانه مکاتب و لیسه های مرکز به حیث نگران عمومی معیز - متعین و غیره انتخاب و اشتراك داشتند و هکذا بعد از ختم امتحانات سالانه جد اول نتایج نمرات طلاب مکاتب و لیسه ها ذریعه هیئت منتخبه به شمول مفتشین تدقیق و غور شده و نتیجه مبنی بر مکافات و مجازات اشخاص ابلاغ گردید .

مفتشین در اوقات لازم جهت واریسی جریانات امور لیلی مکاتب مرکز مؤظف شده اند و به اساس راپور مشاهدات ایشان به مراجع مربوطه جهت رفع نواقص امور لیلی و تهیه سامان و لوازم هدایات لازمه اعطاء گردید .

(ب) چهار فقره محاکماتی ذریعه مدعی العموم (وکیل اثبات جرم) به محکمه ابتدائی - صدارت عظمی محول گردیدم .

سه فقره محاکماتی ذریعه مدعی العموم (وکیل اثبات جرم) به محکمه رافعه صدارت عظمی محول گردیده يك فقره محاکماتی بعد از طی محاکم دو گانه به ریاست محکمه عالی تمیز رجعت داده شده .

دوم) شعبه اول :

وظیفه شعبه اول ریاست تفتیش تغیر و تبدیل متعلمین و معلومات است از مکاتب ولایات بر مرکز و همچنان از مرکز ولایات .

سوم) شعبه دوم :

شعبه دوم ریاست تفتیش امور شمول - تبدیلی طلاب از يك مکتب به مکتب دیگر، اخراج و جواز طلاب مکاتب مرکز کابل را ایفا مینماید . بر علاوه طلابیکه بدیگر مؤسسات میروند معرفی شان بسلسله همین شعبه صورت میگیرد همچنین شمول و معرفی متعلمین مکاتب مسلسلکی لیلیه و نهاری معارف از امور محوله این شعبه است بر ای شمول کورس مترو لوجی در اثر اطلاعیه مدیریت کورس مذکور طلابیکه داوطلبانه خواهش شمول خود را نموده بودند رسماً بآن مؤسسه معرفی شده است .

در ذیل چند مسئله مهم تذکر داده میشود :

(۱) طلابیکه از يك مکتب به مکتب دیگر شامل میشوند امور تبدیلی شان از این شعبه صورت میگیرد .

(۲) متعلمینیکه با مصارف تعلیمی قابل اخراج باشند قلمداد مصارف تعلیمی شان به شعبات حساسی از وظیفه

شعبه دوم است .

(۳) بعضی طلابکه دومکاتب نهاری بوده و به نسبت پریشانی و باند داشتن سرپرست و جای شب باش در مرکز خواش خود را به لیلیه های مکاتب مسلکی میهنه میسند. در آنباره شعبه دوم اقدام می نماید همچنان امرشودل تفتیش طلاب بمکاتب و لیسه ها ازین شعبه صادر میشود .

پښتو ټولنه

در سال ۱۳۳۶ بالا تر لایحه جا. اگانه بعد تصویب مجلس وزرا و منظوری ذات شاهانه انجمن پښتو (پښتو ټولنه) بحیث يك اکادمی صاحب امتیازات ششگانه ذیل گردید:

(۱) خپرونکی

(۲) خپرنیاز

(۳) خپرنمل

(۴) خپرنوال

(۵) خپرنډو ی

(۶) شیر نیال

امور مسلکی:

(الف) مدیریت ترجمه:

(۱) کتاب (هغه وویل) دریکصدو يك صفحه به قطع مناسب که در مجله کابل پارچه پارچه نشر شده بود بصورت مستقل نیز طبع شده است.

(۲) جزء سوم سیره النبی (ص) از اردو ترجمه شده در (۵۲۰) صفحه آماده طبع است.

(۳) جز چارم سیره النبی ص از اردو تقریباً (۱۰۰) صفحه ترجمه شده.

(۴) پښتانه پاچاهان به هند کښی، از اردو در حدود (۱۰۰) صفحه ترجمه شده بشکل يك کتاب آماده طبع است.

(۵) کتاب (د انسان بدن) در (۶۰) صفحه از فارسی به پښتو ترجمه و بمطبعه معارف چپته چاپ ارسال شده.

(ب) مدیریت لغات:

(۱) جلد سوم (افغان قاموس) در (۶۲۰) صفحه بقطع کلان از چاپ برآمده.

(ج) مدیریت ادبیات:

(۱) از طرف این مدیریت کتابی بنام (لودی پښتانه) در (۳۰۰) صفحه بطبع رسیده است.

(۲) مسوده جزو سوم (پښتانه شعرا) را ترتیب و بمطبعه دولتی چپته چاپ سیرده شده کار طبع آن جاریست.

(د) مدیریت مجله کابل: مجله کابل مجله یا نزده، روزه ادبی-لسانی-اجتماعی مصور است که همواره به تعداد ۸۵۰ شماره (۵۰) صفحه نشر شده است.

(ه) مدیریت عمومی مجاسبه و تحریر:

امور اداری پښتو ټولنه (مجاسبه و تحریر) مربوط به مدیریت مجاسبه و تحریر است که در آن اجرای معاش و مصرف پښتو ټولنه تهیه و ساتل نشر کتب سارسال و مرسل نشرات خرید و فروش شامل میباشد.

مدیریت تدریسات پښتو:

مختصر اجراآت امور اداری و تدریسی سال ۱۳۳۶ مدیريت عمومي تدریسات پښتو وزارت معارف قرار ذیل است:

(الف) تعداد عمومی کورسهای بیستوی مرکز و ولایات:

(۱) در مرکز ۲۶۲ کورس

(۶) در ولایات ۲۸۰ کورس

(ب) کورسوائی کہ امتحان آنها در مرکز ولایات توسط هیئت متعین گرفته شد.

(۱) دو مرکز آزمون سبترهای مختلف ۳۵ کورس

(۲) درو لایات » » » ۷۱ کورس

انجم، تا ریخ

انجمن تاریخ افغانستان که طبق ماده اول اساسنامه خود در یک مؤسسه نهضت ملی و اجتماعی تشکیل یافته شده از بنیان و تأسیس باینطرف در روشن ساختن تاریخ افغانستان در زمینه های مختلف سیاسی، فرهنگی، هنری و ادبی صرف مساعی کرده و راجع به دوره های مختلف تاریخ مملکت (قبل التاریخ - قبل الاسلام - دوره اسلامی - قرون قدیمه - قرون وسطی - قرون جدید و تاریخ معاصر) تحقیقاتی نموده و آثار تاریخی منتشر ساخته و به معنی عام دوز و ابای تاریخ مملکت و روشن ساختن شرح حال رجال بزرگ از سلاطین و پادشاهان کبریه تا نوابع علمی و اجتماعی و فرهنگی و راجع به معرفی اماکن و بلاد و مشاهدات تاریخی و اعلام که هر کدام بحد ذیلت خود در نشر و پراشیدن افغانستان کمک میکنند یک سلسله مقاله ها و رساله ها و کتاب ها را نیز نشر کرده است.

انجمن تازی بخ غیر نشرات غیر موقوفه نشرات موقوفه هم دارد که از یکان نشراتی
انجمن ییشمار میروند و عبارت اند از : مجله آریانا - (مجله افغانستان) مجله آریانا وارد دوره شانزدهم
و مجله افغانستان وارد سال سیزدهم مطبوعاتی شده .

برخی از آثار یک دهه در ظرف سال ۱۳۳۱ در دسترس عامه گذاشته شده قرار آتی است :

(۱) جلد دوم پادشاهان متأخر افغانستان : این جلد مشتمل بر (۱۹۶) صفحه است و از دوره سلطنت محمد اعظم خان تا و آخر عصر اعلیحضرت ضیاءالملک والیدین امیر عبد البر جمیع خان را در بر میگیرد و مختصری هم بصورت دیباچه از دوره امیر حبیب الله خان مرحوم بحث میکند . طبع این دو جلد کتاب مهم انجمن تاریخ را قادر ساخت تا یک دوره تاریخ پادشاهان معدودائی را از آغاز سلطنت امیر دوست محمد خان تا شروع سلطنت امیر حبیب الله خان ششید در دسترس خوانندگان بگذارد و چون خود مؤلف آن میرزا محمد یعقوب علی خانی هم در یک قسمت آن دوره می زیسته و با جریان تاریخ آن عصر بزرگ شده است اکثر چشم دید و در یک قسمت هم شنیدگی و مسموعات دوره های نزدیک خود را نقل میکند .

(۲) جلد دوم د افغانستان بخږلني تاريخ :- انجمن تاريخي صرف مساعي د اردتاماوازي يا -

نشریات بزرگان فارسی آثار و تتبعات خود را بر زبان ملی پشتو هم انبساط دهد - جلد اول تاریخ افغانستان و ادر (۵۰۰) صفحه به پشتو نشر کرده در تمام ظرف سال ۱۳۳۶ کو شش بعمل آورد تا جلد دوم تاریخ افغانستان و هم زبان پشتو نشر نماید ترجمه این کتاب ضخیم تمام و بیش از (۳۰۰) صفحه آن طبع شده و هنوز کار آن از آغاز سال (۳۷) ادامه دارد

(۳) افغانستان در قرن ۱۹ تا ایف میاغلی سید قاسم رشتیا چند ساله قبل از اول از طرف انجمن تاریخ انتشار یافته است یکی از بهترین و مهم ترین آثار است که از طرف یکی از مؤلفان افغانی راجع به دوره محمد زاعی نوشته شده است. وجدهات این کتاب در نزد طبقات مختلف و تمام پندهن نسخه های مطبوع سبب شده که به طبع ثانی آن اقدام کنیم.

ازین اثر (۱۰۰۰) جلد چاپ شده است.

(۴) جنگنامه میر مسجدي خان غازي: این اثر قراریکه از نام آن پیدا است به عنوان یکی از پهلوانان ملی کهستانی از طرف غلامی کهستانی برشته نظم در آورده شده و کار نامه های مجاهدان ملی را درمقا بله یا اجنبی در سالهای اول تجاوز فرهنگی بر افغانستان (۱۸۴۲ - ۱۸۳۸ - م) نشان میدهد.

(۵) افغانستان قدیم یا آریانا به انگلیسی: این اثر از تالیفات پرو فیسر محمد علی استاد پوهنځي ادبیات است.

افغانستان قدیمی یا آریانا اثریست که یک دوره تاریخ قدیم افغانستان را تا آغاز اسلام احتوا میکنند و خیلی مورد توجه خوانندگان خارجی قرار گرفته.

(۶) تاریخچه مختصر افغانستان معاصر به انگلیسی: این کتاب هم از طرف جناب پسر و فیسر - محمد علی تالیف شده.

(۷) بالا حصار کابل و پیش آمدهای تاریخی: این کتاب مشتمل بر ۳۱۶ صفحه است و در حدود دهه هفتم عنوان درخاشیه دارد و بارمتون میان ناخنک تاریخچه بالا حصار و پیش آمدهای مهم تاریخی را که به حصار مذکور به پایتخت افغانستان ارتباط دارد یکا یک شرح میدهد.

(۸) دوره کثرت: تالیف محمد اسمعیل مبلغ. تالیف این اثر و طبع آن در سال ۳۶ شروع شده و ادامه دارد. (۹) دوره چنگیز: این اثر از طرف میر حسین شاه تالیف شده و طبع آن که در سال ۳۶ آغاز گردیده تا حال ادامه دارد.

(۱۰) جنگ نامه درویش محمد خان غازي: نسخه قلمی است که دراجع به لشکر کشی های محمد حکیم میرزا پسر همایون و نواسه بابر در دوره آلپشنگ لغمان علیه کفار (کنور) نورستان بحث میکند. از طرف شباغلی احمد علی کهزاد تحشیه شد.

(۱۱) تاهشیا (با ختر): ثو مائهین و ورخ قدیم چینی که در حدود دوهزار سال قبل می زیست در تالیفات خویش نام کشور های غربی، مبحثی بنام (تاهشیا) یا باختر دارد. بعد از مسافرت شباغلی سردار محمد داود صدر اعظم افغانستان به چین، آن حصه که مربوط به باختر بود از کتاب مذکور اقتباس و ترجمه شده و به کابل فرستاده شد. چون یک نقل آن از طرف سفارت کبرای چین به انجمن تاریخ فرستاده شده بود، به ترجمه و نشر متن فارسی و انگلیسی آن اقدام شد.

انجمن علمی آریانا دائره المعارف

انجمن علمی آریانا دائره المعارف در سال ۱۳۳۶ یک حصه از پروگرام وسیع خود را درباره تهیه مضامین داخلی - خارجی و علمی در قسمت یشو و فارسی با موفقیت اجرا کرده است و همچنین به تهیه و ترتیب مضامین و معلومات داخلی (افغانستان) چه ذریعه اعضا انجمن و چه در خارج انجمن ذریعه ارباب دانش وطن و متخصصین داخل اقدامات و فعالیت بوده است. بر علاوه یک مقدار زیاد مواد را که در سالهای گذشته تهیه شده بود تصحیح و برای طبع آماده کرده است. در این سال و بهر فته تقریباً دو هزار اسمای تاریخی و علمی افغانستان را با معلومات مختصر و مفصل جغرافیائی فراهم ساخته و اکثر این آر تکیل ها و معلومات برای طبع آماده شده است.

نشرات دایرة المعارف طور اجمالی ذکر میشود :

الف) نشرات پشتو :

- (۱) طبع جزء ۱۳ و ۱۴ پشتو دایرة المعارف که هر یک جزء دارای دوصد صفحه میباشد .
- (۲) طبع کتاب افغانستان به پشتو در ۵۰۰ صفحه .
- (۳) تهیه مضامین پشتو زریعه همکارانیکه بصورت اجرت کار مینمایند دوهزار صفحه مقننه .
- (۴) تهیه شرح حال شعراء و ادبای پشتو زریعه ارباب دانش در حدود (۲۰۰) صفحه مقننه .

ب) نشرات فارسی :

- (۱) طبع و نشر یک قسمت از بقایای جلد دوم (قاموس جغرافیائی افغانستان) از صفحه ۳۰۱-۵۰۳ و (۲۰۳) صفحه و (۱۴۷۴) عنوان
- (۲) طبع و نشر جلد سوم قاموس جغرافیائی افغانستان از صفحه یک الی صفحه (۲۳۰) معنوی حروف در (۱۲۰۰) عنوان بطبع رسیده .
- (۳) تهیه پاره موضوعات مهمه داخلی .
- ۴- ترجمه و تهیه برخی موضوعات علمی جغرافیائی و تاریخی از مآخذ خارجی. زریعه مترجمین و متخصصین داخلی در حدود چهار صد صفحه مقننه .

مدیریت ارتباط خارجة وزارت معارف

اول- امور مربوط به یونسکو :

مدیریت ارتباط خارجة معارف از بدو تاسیس بحیث دفتر ارتباط با سازمان تربیتی-علمی و کلتوری ملل متحد کار میکند . در اواخر سال ۱۳۳۵ نهمین کنفرانس این سازمان در دهلی جدید منعقد گردید و هیئت افغانستان بریاست جلالتماب داکتر عبدالمجید سفیر کبیر و نماینده فوق العاده افغانستان در توکیو در آن شرکت نمود .

در اینجا فقط به بعضی از فیصله های مهم کنفرانس نهم اشاره میکنیم :

- (۱) سه مملکت جدید مراکش - تونس و سودان به عضویت سازمان قبول شدند . تاختم سال ۱۳۳۶ (۸۰) مملکت عضوین سازمان بودند .

(۲) به تعداد اعضای شورای اجرائیه که در ختم کنفرانس هشتم (ماتئی ویدو ۱۹۵۴) تعداد ایشان ۲۲ نفر بود دوفتر دیگر علاوه گردید . در ختم هر کنفرانس دو ساه نصف تعداد - اعضای شورای اجرائیه تجدید میشود . در کنفرانس دهی نمایندگان مالک آتی انتخاب گردیدند :

امریکا - هند - اسپانیه - ونزیویلا - جاپان - دولت فدرالی آلمان - اسلواواک - روسیه شوروی - آسترلیا - بلجیک - پاکستان - یونان - یولیند - و فیصله شد که باید در ختم کنفرانس دهم (۱۹۵۸) نماینده یکی از این مالک تقاعد کنند . در اثر قرعه کشی نماینده پاکستان در ختم کنفرانس دهم تقاعد خواهد کرد .

(۳) سه پروژه ذیل بحیث پروژه های مهم تصویب گردید :

الف) توسعه تعلیمات ابتدائی در امریکای جنوبی .

ب) تمجید و تقدیر متقابل ثقافت غرب و شرق و ارزش آنها .

ج) تحقیقات و تبعات اوضاع خشک و بایر .

(۴) فیصله راجع به پرداخت سهمیه مالک برای بودجه سالهای ۱۹۵۷ - ۱۹۵۸ - افغانستان بااساس فیصدی که از طرف ملل متحد فیصله گردیده ۶۰۰ فی صد بودجه یونسکو را می بردارد .

!

مدیریت ارتباط خارجه در ظرف سال ۱۳۳۶ مرتباً با مرکز یونسکو در پاریس به تماس بوده و حتی-
الامکان به پرسشها و تهیه راپور هاو گرد آوری معلومات و غیره پرداخته است. فعلاً در این راپور بطور مثال به بعضی از این اجزای آن اشاره میکنیم:

الف درخواست پروفیسور برای پوهنتون:

در دفتر تبادل اشخاص یونسکو - پروفیسور پوهنتون ممالک مختلفه مراجعه نموده و سوانح و موقع فراغ و ممالکی را که میخواهند در آنها تدریس بکنند اطلاع میدهند.

در سال ۱۳۳۶ مدیریت ارتباط تقریباً سوانح چهل نفر مختلف را در شقوق مختلفه درخواست و سپس آنرا جهت انتخاب نهائی در اختیار پوهنتون گذاشته است.

تقریباً هشت سال قبل فیصله شده بود که تاریخ کلتوری بشر از طرف یک عده علمی معروف تحریر گردد. در سال ۱۳۳۶ جلد اول آن تکمیل گردیده و یونسکو آنرا جهت اظهار نظریه ممالک مختلفه فرستاد. مدیریت ارتباط این نشریه را در اختیار اشخاص صاحب صلاحیت گذاشته و پس از اخذ نظریه ایشان موضوع را به یونسکو نوشتند. قبلاً از موقعیکه جلد اول بصورت مکمل - چاپ شود نظریات ما را مدنظر بگیرند.

ج) موضوع گفتگو یونها:

راجع به کور و نهای انانوی یونسکو که از طرف اشخاص و مؤسسات خدای خدای
برای منکشف کردن اهداء شده است توضیح میشود که از طرف مؤسسات خیریه امریکائی کویونهای معادل
(۶۴۰) دلار داده شده و همچنین از طرف کمیسیون ملی یونسکو در جاپان نیز کویونهای یونسکو
معادل (۴۰۰) دلار اهداء گردیده است این کویونها برای خریداری سامان و لوازم برای منکشف
ذکور و نسوان استعمال میشود چنانچه در سال ۱۳۳۶ یک مقدار سامان و لوازم رسامی از پول همین
کویونها برای لیسه ملالی - خریداری و سامان بدسترس لیسه مذکور گذاشته شد.

د) کمک های یونسکو در سال ۱۳۳۶:

عموماً یونسکو به ممالک کم منکشف تحت دو نوع پروگرام کمک میکند
(۱) پروگرام وسیع امداد تکنیکی که پول این کمک از طرف ممالک عضو ملل متحد برضای و رغبت خود
ایشان به (UNTA) سپرده شده و این مؤسسه آنرا بین مؤسسات اختصاصی ملل متحد توزیع میکند
قسمت فیصله یونسکو تقریباً به بالغ بر (۴۰۰۰۰۰۰) ملیون دلار میشود
(۲) پروگرام پروگرام سهم گرفتن در فعالیت های خود ممالک عضو از اصل بودجه یونسکو مصرف
میشود. تحت این پروگرام متخصصین آبی در سال ۱۳۳۶ در افغانستان مصروف بودند.

(۱) متخصص مطبعه:

(۲) متخصص اداره عامه:

(۳) سه نفر متخصص برای موزیم کابل:

علاوه برد و پروگرام فوق الذکر دو نفر تکنیشن روسی جهت نصب سامان لوازم لابراتواریکه در سال -

۱۳۳۶ از طرف یونسکو به پوهنخی میانین فرستاده شده بودند یک کابل آمده و تقریباً ۹۰ فیصد سامان و

لوازم متعلقه را در پوهنخی سامان نصب نمودند.

همچنین نظر به قرار داد جداگانه مدیریت ارتباط خارجه معارف به مصرف یونسکو چهار اثر آتی یونسکو را بر بانهای فارسی و پشتو ترجمه نمود :

(۱) تعلیمات اساسی اساس و هدف آن

(۲) تدریس راجع به ملل متحد ومؤسسات اختصاصی

(۳) در صنف باشاگردانیکه سن ایشان از ۱۳ سال کمتر است

(۴) تدریس کار های دستی در مکاتب ثانوی

اداره همکاری بین المللی امریکا :

تقریباً از آغاز سال ۱۹۵۳ اداره همکاری بین المللی با معارف افغانستان همکاری می کند در سال ۱۳۳۶ این موسسه پروژه های را برای مکتب زراعت ، تخنیک ثانوی ، موسسه تعلیم و تربیت ، یوهنخی انجیری فزراعت اداره یوهنتون پیش برده است

فیلوشپ ها و سکالرشپ ها :

در سال ۱۳۳۶ مانند سال ۱۳۳۵ مدیریت ارتباط خارجه بحیث دفتر کمیته مرکزی اجرای وظیفه نموده و جلسات کمیته مرکزی را دایر کرده است . در آغاز سال ۳۶ پس از تجربه دوسال فارمه های جدید داوطلبان ترتیب گردید

امور متفرقه :

این مدیریت مانند گذشته باوزارت امور خارجه (شعبه ملل متحد مدیریت عمومی سیاسی) ارتباط خیلی نزدیک داشته ومرتب در سال ۱۳۳۶ نیز در تماس بوده است مخصوصاً درباره سکالرشپ ها وفیلوشپ های دولتی امور مربوطه یونسکو و خود ملل متحد (حقوق بشر تجلیل روز ملل متحد) بیشتر مسکاتیه ومذاکره نموده است

مؤسسات بین المللی :

(الف) موسسه صحتی جهان : در افغانستان طبعاً وزارت صحتیه مقامیست که موسسه صحتی جهان بصورت مداوم به آن مسکاتیه می نماید ولی چون این سازمان یوهنخی طب یوهنتون کابل را نیز کمک می نماید ارتباط مانیز با این سازمان استوار است . تا اخیر سال دؤستی ۱۳۳۶ در یوهنخی طب سه نفر یروفیسور این موسسه مصروف تدریس بشودند : [پروفیسور کیدونی (پروفیسور اناتومی) پروفیسور پرایو (پروفیسور اطفال) و پروفیسور کشرینیلین پروفیسور طب وقایوی واجتماعی]

(ب) سازمان بین المللی کار و کارگر (ILO) : مدیریت ارتباط با این سازمان فقط در قسم اگر فستخ فیلوشپ ها بتماس بوده واصل مرجع آن در افغانستان مدیریت کار و کارگر وزارت صنایع ومعدن است

(ج) دفتر بین المللی تعلیم و تربیت جینوا IBF :

مدیریت ارتباط خارجه معارف با این موسسه غیر حکومتی در تماس بوده واكثراً برستنها وسوالاتی را جواب داده واز نشریاتش استفاده می کند . در سال ۱۳۳۶ يك هیئت دولتری وزارت معارف بریاست داکتر معین اکرم رئیس تدریسات ثانوی در بیستمین کنفرانس سالانه این موسسه در جینوا اشتراك کرد

د راپور انکشاف پيشرفت يکسال گذشته ۱۹۵۶ - ۱۹۵۷ راتقديم و په سوالات نښاندگان ديگر مبالغه جواب دادند. قرار است يک هيئت دوفري معارف دريست وي سکمين کنفرانس اين موسسه که در ماه جولائي درجيتوا منعقد مي شود اعزام گردد.

ايشيا فونديشن :

طوريکه در راپورهاي قبلي ذکر شده بود ايشيا فونديشن غيرحکومتي بوده و مرکب از آن درسان فرانسسکو مي باشد. در ۱۳ مملکت آسيائي نماينده دارد. دفتر ايشيا فونديشن در سال ۱۳۳۳ در کابل افتتاح گرديد و از آن تاريخ بيمد که کپهائي به معارف افغانستان نموده است :

در سال ۱۳۳۶ مائده سالهاي گذشته بامديريت ارتباط تعاون خارجي وزارت پلان که قبلاً به صدارت عظمي مربوط بوده و باسم مديريت همکاري با اداره هاي اضلاع متحده امريکا و ملل متحد ياد مي شده مسلسل مکاتبه و مذاکره گرديده. مخصوصاً در ترتيب پروگرام امداد تخنيکي سال ۱۹۵۸ تهيه را يوز هاي مطلوبه و اظهار نظر درباره استخدام متخصصين آي - سي - اي يونسکو براي وزارت معارف. در ظرف سال ۱۳۳۶ وزارت معارف در کنفرانس مجامع آتي شرکت کرده است. در کنفرانس بين المللي تعليم و تربيت منعقد در جيتوا.

سيمناړ منطقوي احصائيه تعليم و تربيت که از طرف يونسکو در بنکاک داير شده بود. شرکت دريست و چهارمين کنفرانس مستشرقين منعقد موشن آلمان غرب. شرکت در اجتماع جوانان که از طرف وزارت معارف ترکيه و يونسکو در استامبول منعقد شده بود. شرکت در سيمينار اصول صفي که بکرمک يونسکو در استراليا داير شده بود. شرکت در مجمع دانشمندان شوروي که به تقريبن چهلين سالگري انقلاب سوسياليستي در ماسکوداير شده بود.

قرار داد ها :

قرارداد توريد سامان کلتوري - علمي و تعليمي که در سال ۱۳۳۵ ترجمه و جهت تصويب رسمي توسط وزارت معارف و ارالانشاي مجلس عالي وزراء به رياست محترم شوراي ملي فرستاده شده بود، در سال ۱۳۳۶ تصويب گرديده و مراتب توسط وزارت امور خارجه به دارالانشاي سازمان ملل متحد اطلاع داده شد. همچنين قرارداد ثقافتي معبر که طرح آن در سال ۱۳۳۵ ريخته شده بود، بالاخره تصويب گرديد و تبادل سند قبولي آن در سال ۱۳۳۶ صورت گرفت.

اين مديريت بصورت مرتب پرتو کولهاي مذاکرات اولياي امور معارف را که بانمايندگان خارجي صورت گرفته جمع نموده يک نقل آنرا جهت اطلاع شعبات مربوطه وزارت امور خارجه فرستاده است.

اين مديريت درباره معرفي مملکت بصورت عمومي و معارف آن بصورت خصوصي در سال ۱۳۳۶ ازسعي و کوشش خود داري ننموده و به يکدمه زيا مراجعه کنندگان خارجي در داخل و خارج مملکت مکتب و نشریات افغاني را که بزبانهاي خارجي تحرير و يا ترجمه گرديده فرستاده است.

اين مديريت بعضي از خارجيها پيرا که جهت تشييعات علمي در سال ۱۳۳۶ وارد افغانستان شده بودند زهنمايي نموده و تماس ايشانرا با ساير شعبات ذيلاقه ممکني ساخته است.

چون قرار است که سازمان يونسکو در اواخر سال ۱۹۵۸ بعبارت تجديد خویش در پاريس نقل

ممكن كند و اكثر ممالك عضواين سازمان باين تقريب هدايا و تحف فرستاده اند، مدیریت ارتباط خارجه يك لوحه سنگ كه اقسام مختلف سنگ هاى افغانستان كار شده و توسط لاجو رددرا آن نشان يونسكو حك گردیده بود بايك قطعه بزرگ مينا تور كه حاكى از مفاكوده تاسيس يونسكو بود، تهيه نموده و بسفارت كبرای اعلی حضرت درباريس فرستاده است تا هدايا مذكوره را به مقامات يونسكو بپارند

سرطبات شفا خانه وزارت معارف

از آنجا بیکه وظیفه حقیقی سرطبات شفا نه معارف تداوی و معالجه اساسی طلاب میباشد، از همه اوانر در تکمیل ادویه مورد ضرورت یکساله و نظر به گنجایش بودجه به صورت اساسی اقدامات و ادویه طرف ضرورت چه از دیوی ادویه وجه از بها زار خریداری شده.

برای جلو گیری از مرض محروقه ربا راتیفو آب در اوائل ۱۳۳۶ و اکسین ضد محرقه به همکاری ریاست مؤسسات صحی علی آباد به تمام متعلمین و معلمات مرکز تزریق گردید.

يك دستكاه كاملا مجهز برای معالجه دندان طلاب معارف كه از نمایشگاه بین المللی جشن استقلال وطن (از غزفه چكو سلواكم) خریداری شده بود، در سال ۳۵ رسماً افتتاح شد.

بعضی نواقص كه دو تعمیر فعلی شفاخانه از قبیل نداشتن تشناب عصری و تانك آب و تل و انی بین اتاق های سرویس دندان و غیره موجود بود رفع و تکمیل گردید.

طلاب بیکه از ولایات دور دست بملک جهت تداوی اساسی بشفا خانه معارف معرفی شدند، باذرایع ممکنه به تداوی آنها پرداخته شد.

برای آنكه معاینه طلاب مكاتب بصورت اساسی بعمل آید به تهیه كارت های صحی اقدامات شده تا به توسط متخصصین مر بوطه طلاب معاینه شوند.

افتتاح يك مركز شیردرلیسه ملالی با تمام سامان مورد ضرورت آن در ظرف همین سال صورت گرفته است.

این مرکز روزانه به تعداد ۱۴۰۰ نفر را شیر میدهد.

به شاگردان علاوه بر شیر روزانه ویتا مین و هفته وار به مستحقین يك كلیچه صابون داده شد و همیشه كورس كمك های اولیه كه برای معلمات بکلوریا پاس در اول میزان ۳۶ در لیسه ملالی افتتاح گردید، سه ماه را در بر گرفت.

برای تداوی معلمات کلان سال مكاتب نسوان يك پو لیكلینیک در لیسه زرغونه افتتاح گردید كه در آنجا تمام معلمات صنوف بلند معاینه و تداوی میشوند.

مدیریت سیپورت:

وزارت معارف بكمته داد سامان و لوازم سیپورتی را از هندوچایان و همچنان از سایر یکه سیورت وزارت دفاع ملی تهیه کرده و بدسترس مكاتب گذاشته است.

بست سامان و لوازم سیپورت را به نظریه متخصصین سیورت با اساس تعداد داخله مكاتب جدید ترتیب و از روی آن سامان و لوازم به مكاتب توزیع گردیده است.

بعضی نشرات از قبیل تخنیک فوتبال، باسکیتبال، والیبال، به سیستم‌های جدید به کمک مؤسسه تعلیم و تربیه که دارای تکس نیز می‌باشند از زبان انگلیسی به فارسی ترجمه و به دسترس مکاتب گذاشته شده است. یک نفر معلم برای کشتی آزاد به سیستم عصری از جایان استخدام شد موضوعی که از همه بیشتر قابل اهمیت است اینست که در این سال مکتب سیورت طور ایلمه مجدداً افتتاح گردید تا مشکلات و کمبود معلمین سیورت مکاتب مرکز ولایات ازین ناحیه مرتفع گردد.

دوره تحصیل این مکتب سه سال است فعلاً مکتب دارای صنف هفتم و هشتم بوده و تعداد طلاب به هشتاد و پنج میرسد.

اساسنامه و مقررات جدید برای کلب سیورتهای قبیله معارف به نظریه متخصصین سیورت ترتیب شد و با اساس آن فعلاً یکصد و پنجاه طلبه از مکاتب و پنجاه حاصل از یوهنجی ها بجهت اعضای کلب به شق و زبنداری در محل اجرا گذاشته شد بکسنگ و بهلولوانی شرکت نموده می‌توانند.

امسال با وجود پاره‌ای از مشکلات موفق شدیم تا دو میدانی عصری باسکیتبال (یکی برای لیسه حبیبیه و دیگری به لیسه نجات) بهمکاری ریاست شازوالی احداث نماییم.

مسابقات سیورتهی مانند سال‌های گذشته (با اساس پروگرام ناک‌اوت) و (لیک) ترتیب یغیر از تورنمنت‌های مکاتب تیم‌های معارف در تورنمنت آزاد ریاست یوهنجی و در مواقع جشن استقلال در مقابل تیم‌های خارجی نیز شرکت نموده‌اند.

نتایج مسابقات سال ۱۳۳۶ معارف که به صورت ایک سیستم بعمل آمده:

در مسابقه فوتبال که بتا ریخ ۱۷ نور در میدان لیسه استقلال شروع و بتا ریخ ۲۲ جوزا خاتمه یافت، تیم لیسه حبیبیه درجه اول، تیم لیسه نجات درجه دوم و تیم لیسه تجارت درجه سوم شناخته شد.

در مسابقات هاکی که بتا ریخ ۱۷ نور در میدان لیسه نجات شروع شد و بروز ۲۰ جوزا خاتمه یافت لیسه غازی لیسه استقلال درجه سوم شناخته شد. مکتب دارا المعلمین درجه دوم، درجه اول.

در مسابقات هندبال که بتا ریخ ۲۷ جوزا در میدان لیسه استقلال شروع شد و بتا ریخ ۲۸ سلطان خاتمه یافت، تیم لیسه نجات درجه اول و لیسه حبیبیه درجه دوم و لیسه غازی درجه سوم گردید.

در مسابقات باسکیتبال که از تاریخ ۲۷ جوزا در میدان لیسه حبیبیه شروع شد و بتا ریخ ۱۲ - سلطان خاتمه یافت. در نتیجه تیم لیسه حبیبیه نمره اول - مکتب دارا المعلمین درجه دوم و لیسه استقلال درجه سوم شناخته شد.

در مسابقات والیبال که از روز ۲۵ جوزا در میدان سیورت لیسه استقلال شروع شد و بتا ریخ ۲۰ اسد خاتمه یافت. تیم لیسه استقلال درجه اول و تیم لیسه حبیبیه درجه دوم و تیم لیسه ابن سینا درجه سوم شناخته شدند.

مدیریت عمومی مطبعه معارف

کلیه فعالیت‌های شعبات مطبعه معارف منحصر بطبع کتب و مجلات بوده لذا اوراق و کتیبه که از ابتدای سال ۱۳۳۶ تا ختم سال مذکور صورت گرفته بصورت اختصار بدین قرار است:

الف - احصائیه محصولات مطبعه:

کتاب درسی ۱۶۶۹۹۱ جلد

مجلات ۱۴۲۲۸۶

لوايح وغيره کتب ۲۷۳۲۸۵

- کتابچه خط دار
- جداول مروجی
- اکمالات
- نسبت بسته کاری ماشین آفت و توريد پرزه های کمبود آن
- » » » » تیز کاری
- » ماشین رنده مخصوص کلیشه
- » مخراج الهوا جهت تحفظ صحت کارگران
- تهیه تانک های آب ذخیره
- خریداری ادویه

مدیریت احصائیه

- نظر به مراجعه سفارت آمریکا در کابل کفیل مدیریت احصائیه را برای یکدوره سکالر شپ عازم آمریکا شد تا مراکز تعلیمی مؤسسات احصائیه آن مملکت را مشاهده نموده و در پیشبرد وظیفه از آن استفاده نماید.
- (۲) همچنان نظر بدرخواست اداره یونسکو بناغلی محمدنبی صالحی غرض اشتراك در سیمینار ممالک جنوب شرق آسیا منعقد بنکاک اعزام شد.
- (۳) ترتیب گرافهای احصائیه معارف برای نندارتون.
- (۴) برای اینکه همواره معلومات تازه در دسترس این مدیریت باشد با متخصصین تیم کو لمبیا و متخصصین احصائیه امداد تخنیکي یونو تماس گرفته شد.
- (۵) در ظرف سال ۱۳۳۶ به سلسله مدیریت ارتباط خارجه معارف فورمه های معلوماتی راجع به احصائیه مکاتب معارف و یوهنخی های افغانستان برای مزید معلومات و استفاده یونسکو ترتیب و به مؤسسه مذکور فرستاد.
- علاوتاً امور اداری و دفتری شعبه از قبیل توزیع و جمع آوری فورمه ها را برورها و اصلاح و معامله آنها در دوسیه های مربوطه جواب مکاتب - ترتیب دوسیه ها و غیره از اجرات عادی مدیریت احصائیه بشمار می رود.

اجرا آت ریاست پوهنتون

یاست پوهنتون درین او اڅر مصدر فعالیت های از قبیل تاسیس پوهنځی انجینری، زراعت، پوهنځی اقتصاد انضمام مؤسسه تعلیم و تربیه به پوهنتون، تعدیل پروگرام در پوهنځی های مربوطه، درجه بندی هیئت تدریس پوهنتون به درجات شش گانه، تکمیل تشکیل مرکزی، مطالعه و تدقیق درباره

اساسنامه جدید پوهنځی طب و تاسیس يك مؤسسه علوم قضائی در پوهنځی شرعیات، گردیده است که هر کدام بنوبه خود اهمیت این مؤسسه را در حیات افغانستان امروز نشان میدهد. برای اینکه تفصیل این اجراءات ارائه گردد اولاً از فعالیت های مرکزی، پوهنتون و بعد تر از اجراءات هر يك از شعبات مربوطه که تحت و راسی پوهنتون صورت گرفته شرح داده میشود :

مرکز پوهنتون

۱- فعالیت های علمی و تربیوی :

در بدو تاسیس پوهنتون و ارسای امور علمی و تربیوی پوهنتون از طرف مدیریت تعلیم و تربیه آن اجراء میگردد و امور نشرات هم به آن ارتباط داشت، بعد تر يك حصه امور تربیوی به مدیریت نشریات سپرده شد و مدیریت تعلیم و تربیه و نشرات زیاد ه تر نام نشرات را بخود گرفت. تا اینکه درین او اڅر مدیریت عمومی تعلیم و تربیه و نشرات مثل اول کسب اهمیت نمود و چون و ارسای امور محوله این مدیریت همکاری مزید هیئت تدریسی پوهنځی ها را شرط اساس قرارداد، کمیته ی بنام کمیته مشورتی تشکیل گردید که اعضای آن مشتمل بر ذوات آتی اند :

داکتر سید اسحق

داکتر عبد الحکیم ضیائی

داکتر عبد العظیم ضیائی

میر امان الدین انصاری

بناغلی حمید الله

بناغلی سراج

داکتر سید زبیر

بناغلی موسی شفیق

بنا غلی علی محمد زهما

این کمیته تا سنبله ۱۳۳۶ ادامه داشت و در امور تدریسی و علمی، پوهنتون مشورت های مفیدی را ارائه نمود و چون امور علمی و تربیوی پوهنتون روبه انشاف بود و حجم کارها چه از روی کیفیت و چه از روی کمیت زیادت حاصل نمود.

امور مربوط محصلین بدو دسته تقسیم میشود :

الف- محصلین افغانی در خارج .

ب - محصلین خود پوهنتون کابل .

امور مربوط به محصلین افغانی در یونیورسیتی خارج به شکل بهتر و منظم تر در آورده شد. برای هر محصل دوسیه جدا گانه تخصیص داده شده و جمیع راپورهای تعلیمی و مکاتبات منسوبه محصل در آن گذاشته شده. برای نگه داشت این دوسیه ها الماری های فولادی خریداری گردید. راپورهای واصله تعلیمی ارسال شده محصلین بیشتر مورد توجه قرار گرفته تحلیل و تجزیه میگردد. و نسبت به پیشرفت و یا عدم پیشرفت تعلیمی

هر محصل نظریه داده میشود. علاوه از اینکه به نمایندگی های کلتوری افغانی در خارج نسبت به راپورهای فرستاده اظهار نظر میگردد راپورهای واصله بوزارت خانه ودوایر فرستنده نیز فرستاده میشود همچنین باخود محصل تماس مستقیم بعمل آمده است. برای سرعت و سهولت اجرا آتاند کس کارتهاطیع و تمام معلومات لازمه بصورت مؤجز و مختصر در آن نوشته میشوند. محصلین افغانی که توسط ریاست پوهنتون به خارج فرستاده شده و در یونیورسیتی های ممالک مختلف جهان مصروف تحصیل اند به تفریق هر مملکت به قرار ذیل اند :

۱- امریکا	۱۳۴ نفر	۹- مصر	۲ نفر
۲- فرانسه	۴۹	۱۰- اطریش	۲
۳- سویس	۵۶	۱۱- پاکستان	۳
۴- آلمان غربی	۷۸		
۵- بیروت	۳۳		
۶- انگلستان	۳۱		
۷- هندوستان	۵		
۸- ایران	۲		

بعلاوه توسط ریاست پوهنتون در سال ۳۵ به تعداد ۶۶ محصل و به سال ۳۶ به تعداد ۱۶ محصل بغرض تحصیلات عالی به یونیورسیتی های مختلف جهان فرستاده شده. محصلینی که در ظرف این دو سال بعد از تکمیل تحصیلات عالی بوطن مراجعت نموده اند در سال ۳۵ (۳۳) و در سال ۳۶ (۴۳) نفر است.

به مرام تقویه پوهنتون کابل و چانس به محصلین لایق لایحه امتحان کانکور در رشته های سیانس ترتیب و بعد از تصویب مقامات صالحه درباره فارغ التحصیلان سال ۳۵ و ۳۶ لیسه ها در معرض اجراء گذاشته شد کسانی که در امتحان کانکور موفق شدند بوزارت خانه های تقاضا کننده معرفی شدند تا بغرض تحصیلات عالی ترتیبات فرستادن شان را به خارج بگیرند. رئیس مراقبت این کانکور در سال اول داکتر عبدال حکیم ضیائی و در سال دوم داکتر غلام عمر صالح و داکتر عبدالرحیم ضیائی بودند. مدیریت عمومی تعلیم و تربیه در مورد محصلین پوهنتون کابل نیز بی علاقه نمانده اجراءات آنرا عملی ساخته است.

چون يك احصائیه صحیح تا کنون در ریاست پوهنتون وجود نداشت از هبه اولتر کوشش شد تا يك احصائیه صحیح را به اساس هر پوهنخی ترتیب بدهد.

به اساس این نظریه تعداد داخله هر پوهنخی به ترتیب صنف برای سال ۱۳۲۶ تکمیل گردید این معلومات به صورت جدول ذیل تقدیم می گردد :

تعداد داخله محصلین در پوهنشی های مختلفه پوهنتون کابل در سال ۳۶

پوهنخی	بی سی بی	صنف اول	صنف ۲	صنف ۳	صنف ۴	صنف ۵	صنف ستائیر	مجموع
طب	۱۱۵ نفر	۶۰ نفر	۳۳ نفر	۴۴ نفر	۳۴ نفر	۴۰ نفر	۳۴ نفر	۳۵۹ نفر
حقوق	۰	۹۸	۱۰۷	۲۹	۳۰	۰	۰	۲۶۴
ساینس	۰	۵۷	۳۶	۱۸	۲۰	۰	۰	۱۳۰
ادبیات	۰	۴۰	۳۸	۲۴	۲۴	۰	۰	۱۲۶
نسوان	۰	۰	۰	۱۳	۷	۰	۰	۲۰
شرعیات	۰	۲۴	۲۵	۱۸	۱۵	۰	۰	۸۲

تقسیمات فارغ التحصیلان لیسه‌ها به پوهنځی‌های مختلفه قبل از سال ۳۶ به اساس شوق محصل و احتیاج پوهنځی صورت می‌گرفت. بعلاوه در نظر گرفتن این دو عامل استعداد مضامین سیانس و سمرا ت سه ساله صنوف ده - یازده - دوازده محصلین نیز در تقسیمات فارغ التحصیلان سال ۱۳۳۶ به پوهنځی‌های مختلفه سهم مهمی را بازی کرده برای دریافتن استعداد مضامین سیانس به هدایت ریاست پوهنتون - متخصصین موسسه تعلیم و تربیه تست‌های استعداد را در مضامین سیانس تهیه و در وقت امتحان سالانه سال ۳۶ طلاب لیسه‌های مرکز به طلاب داده شده امید است در سالهای آینده ازین تست‌های علمی بیشتر استفاده شده و محصلین به اساس آن به پوهنځی‌های مختلفه تقسیم گردند.

از آنجائیکه به شرف و ارتقای یک پوهنتون بطور مهم بسته به داشتن معلمین لایق است ریاست پوهنتون این مرام عالی را همیشه در نظر داشته و توسط مدیریت عمومی تعلیم و تربیه و نشرات خویش در بر آوردن آن مجاهدت نموده است این آرزو بصورت مقدماتی بدو صورت انجام یافته است :

۱ - استخدام پروفیسران خارجی .

۲ - تحکیم وضعیت مالی هیئت تدریسی داخلی .

مدیریت عمومی تعلیم و تربیه برای تکمیل اعضای تدریسی پوهنځی‌های مختلفه با نمایندگی‌های سیانس و کلتوری افغانی در خارج در تماس آمده و به کمک و همکاری‌شان موفق به استخدام یک عده پروفیسران لایق در رشته‌های مختلف شده است . تعداد این پروفیسران به قرار ذیل است :

تعداد پروفیسران خارجی در پوهنځی‌های مربوطه پوهنتون در سالهای ۳۵، ۳۶

نام پوهنځی	تعداد پروفیسران در سال ۳۵	تعداد پروفیسران در سال ۱۳۳۶	مجموع
طب	۷	۹	۱۶
حقوق	۱	۸	۹
سیانس	-	۱	۱
ادبیات	۲	۶	۸
نسوان	-	-	-
شرعیات	-	-	-
انجینیری و زراعت	-	-	-
مؤسسه اقتصاد	-	۲	۲

نظر به قلت معاش هیئت تدریسی ریاست پوهنتون حسب درخواست نمی‌توانست اشخاص با کفایت و لائق را در پوهنتون جلب نماید. برای این منظور کمیسیون‌های ترتیب و رتبه‌های علمی پوهنتون تثبیت گردید سپس لایحه ساخته شد و منظوری آن از مقامات عالی گرفته شد. بعد از آن رتبه‌های علمی اعضای تدریسی هر پوهنځی توسط یک کمیسیون مرکب از نماینده هر پوهنځی در تحت ریاست بشاغلی داکتر عبد الحکیم ضیائی تثبیت گردید. رتبه علمی در پوهنتون شش بوده و معاش آن از هم فرق دارد. این شش رتبه علمی عبارتند از :

۱- پوهاند

۲- پوهنوال

۳- پوهندوی

۴- پوهنمل

۵- پوهنیار

۶- پوهیالی

اعضای تدریسی پوهنتون به تفریق هر پوهنځی قرار ذیل می باشد :

پوهنځی	پوهاند	پوهنوال	پوهندوی	پوهنمل	پوهنبار	پوهیا لی	مجموع
طب	۹	۱۶	۱۴	۱۴	۲	۸	۶۳
حقوق	۱	۱	-	۳	۳	۴	۱۲
سیانس	۴	۵	۳	-	۲	۳	۱۷
ادبیات	۳	۵	-	۴	-	۴	۱۶
نسوان							
شرعیات	-	۱			۵	-	۶
انجینیری					۱		
زراعت							۱
اقتصاد	-	-		۲	۱	۱	۵

گذشته از آن برای تحکیم روابط عرفانی پیشبرداران و مرتبعتی، تحقیقاتی و علمی ریاست پوهنتون منظوری اعطاء نمودن سکالر شپ ها و فیلوشپ ها را به علما و متبعین خارجی ازمقامات ذیصلاح حاصل نمود.

این سکالر شپ ها و فیلوشپ ها فعلا به فرض تتبعات و تحقیقات علمی در رشته زبان پشتو و فارسی مخصوص پوهنځی ادبیات ساخته شده و علمای دول دوست که میل تتبع و تحقیق دویکی ازالسنه ملی ما را داشته باشند دعوت شده اند. کاندیدهای برای سال ۱۳۳۷ تملیمی برطبق آتی است :

امریکا - یکنفر

روسیه - دوفقر

جمهوریت متحد عرب یکنفر

داشتن يك كمیس برای پوهنتون کابل یکی از مرام های اساسی پوهنتون کابل بوده و از ابتدای تاسیس پوهنتون این مفکره موجود بوده اما این مفکور تا سال ۱۳۳۵ بصورت منظم و معین انکشاف ننمود. درینوقت است که ریاست پوهنتون درباره پروژه تعمیراتی پوهنتون پیشنهادی به حکومت تقدیم و برای این منظور مبلغ ۳ میلیون افغانی در بودجه پلان پنجساله دولت تخصیص داده شد.

بعلاوه آی، سی، ای، مبلغ (یکنیم ملیون) دالر را بنام هدیه به پوهنتون تقدیم کرد. توسعه و عمران پوهنتون برای مدت صدسال سنجیده شده و برای اینکه کدام عمارت آن اولتر آباد شود و چه شرایط برای آنها موجود باشد. در ظرف سال ۱۳۳۶ چند کمیته مرکب از اعضای علمی پوهنتون تشکیل و با انجیران آی، سی، ای، و کمیته انجینیری و تعمیراتی یاسفیک مذاکره شد در نتیجه این ملاقات ها پلان تعمیراتی پوهنتون طرح گردید. عماراتی که در حله اول به تعمیر آنها اقدام میشود و قرار آتی می باشد :

۱- عمارت انجینیری و زراعت ۴- عمارت اقامتگاه (لیلیه)

۲- » کتابخانه ۵- عمارت برای کلاسهای درسی و اداره پوهنځی حقوق ،

ادبیات، شرعیات، موسسه اقتصاد.

۳- » ریاست و اداره ۶- عمارت برای جنازیم.

لازم است تذکر داده شود که اشیا فوندیشن نیز مبلغ بیست و پنج هزار دالز را به غرض تعمیر جمناریم هدیتاً به پوهنتون تقدیم نموده است.

در ضمن سایر اجراءات مهر جدیدی برای ریاست پوهنتون از طرف مدیریت عمومی تعلیم و تربیه به کمک متخصصین، نقشه و به شوری اعالی پوهنتون تقدیم گردید. شورای عالی پوهنتون این مهر جدید را قبول نموده فعلاً از آن استفاده میشود.

معرفی فارغ التحصیلان به دوائر :

پوهنتون درین سال توانست ۱۲۳ نفر فارغ التحصیل را به جامعه تقدیم کند تفصیل آن به اعتبار پوهنخی ها قرار آتی است:

پوهنخی طب-	۳۴	نفر
پوهنخی حقوق-	۳۰	»
پوهنخی سیانس-	۲۰	»
پوهنخی ادبیات-	۱۷	»
پوهنخی نسوان-	۷	»
پوهنخی شرعیات-	۱۵	»

اشتراک به جلسات علمی بین المللی: فعالیت پوهنتون کابل منحصر بداخل نمانده روز بروز مناسبات آن با پوهنتون های خارجی در تحکیم است چنانچه در سال ۱۳۳۶ در اندعوت دانشگاه تهران ع، ص داکتر عبدالحکیم ضیائی به نمایندگی از پوهنتون کابل در جلسات کنفرانس آزادی فرهنگ که از ۲۵ الی ۳۰ میزان در تهران انعقاد یافته اشتراک نمود.

همچنین در ندوة اسلامی بین المللی که در لاهور در ماه جدی انعقاد یافت در اندعوت پوهنتون پنجاب هیئتی از جانب افغانستان اشتراک نمود.

فعالیت های اداری :

مهمترین فعالیت اداری پوهنتون همانا تدقیق سجل مامورین قابل ترفیع تقریر مامورین و مستخدمین جدید، ترتیب دعوت ها برای هیئت های عرفانی خارجی تشکیل مدیریت تفتیش ترتیب اوراق عرض بمقامات صالحه بوده است درین سال ۲۰۷ نفر مامور که سجل گرفته بودند ترفیع نمودند.

برای مزید معلومات جدول ترفیعات پوهنتون از بابت ۱۳۳۶ تقدیم می گردد.

(از رتبه ۲: برتبه اول) ۲ نفر بنا علی داکتر سید اسحق پوهاند پوهنخی طب، بنا علی رشتین پوهنوال پوهنخی ادبیات (از رتبه ۳: برتبه ۲) ۶ نفر داکتر عبدالحکیم ضیائی پوهاند پوهنخی حقوق، داکتر عبد القیوم رسول پوهاند پوهنخی طب، داکتر صفر علی پوهاند پوهنخی طب و بنا علی عبدالشکور پوهنوال پوهنخی سیانس.

(از رتبه ۴: برتبه ۳) ۵ نفر دوکتور محمود پوهنوال پوهنخی طب، داکتر فضل احمد پوهنوال پوهنخی طب بنا علی عبدالرحمن عابد، پوهنمل پوهنخی ادبیات، ع عبدالصمد مدیر ذاتیه و ع محمد نبی مدبر لوازم مؤسسات صحی.

همچنین درین سال به پوهنتون و مر بوطات آن به تعداد (۷۷ مامور) جدیداً داخل کار شده اند.

تشکیل مدیریت تفتیش :

سابقاً امور تفتیش بعضاً از جانب مدیریت تحریرات و بعضاً از جانب تعلیم و تربیه صورت می گرفت. نوسعه امور در پوهنتون دواير بالا اجازه نمی داد چنانچه شاید و باید در امور تفتیش مشغول شوند. روی این منظور در اثر پیشنهاد پوهنتون و منظوری مقامات صالحه مدیریت تفتیش بصورت جدا گانه از میزان ۱۳۳۶ در تشکیل مرکز پوهنتون افزود گردید.

پوهنځی طب

برای اینکه پروگرام های درسی از نقطه نظر دروس علمی و نظری بهتر و مکملتر گردد پوهنځی طلب توانسته است که بشعداد پروفیسر های خویش افزوده و کرسی های خالی را با پروفیسران خارجی و اعضای تدریسی داخلی بر نماید. برای اینکه در سال گذشته برای کرسی امرای داخله دوفتر پروفیسر که یکی پروفیسر الکسیف گیورگی از اتحاد شوروی توسط پوهنځی طب استخدام شد و دوم پروفیسر بلازی که به کمک وزارت صحت از طرف کمک های سازمان صحتی جهان برای پوهنځی طب رسید این دوفتر و فیسر به کمک ستاف تدریسی افغانی پروگرام امراض داخله به صورت بهتر و مکملتر در سال گذشته در پوهنځی طب تطبیق نمودند. در این سال نه تنها پروگرام امراض داخله بصورت مفصل تطبیق گردید بلکه از نتیجه مساعی و زحمت کشی پروفیسر الکسیف و معاونین افغانی آن دروس امراض داخله بشکل یک کتاب درسی تدوین کرده شد که زیر طبع بوده و به زودی بدسترس محصلین گذاشته خواهد شد. همچنان پروفیسر بلازی در تطبیق دروس کلینکی در پولیکلینیک و بالای بستر مریضان با گروپ های محصلین و دکترینان متأثر و سائر ستاف جوان تدریسی شعبه داخله کمک های شایانی نموده اند و پروگرام های عملی را بوجه حسن تطبیق نموده اند.

در شعبه طب و قایوی پروفیسر کرشنان که از طرف سازمان صحتی جهان به پوهنځی طب داده شد در سال گذشته پروگرام مفصل تری را در تعلیمات طب و قایوی و اجتماعی پیشنهاد نمود که در پروگرام تطبیقات طبی افغانستان در پوهنځی طب کابل گنجانیده شد این پروگرام در صنف ۳ - ۴ - ۵ تطبیق گردید و این قسم جدیدی بود که در تعلیمات طبی افغانستان بار اول اضافه گردید و واضح است که اهمیت طب و قایوی از نقطه نظر صحت عامه برای مملکت ما خیلی بزرگ است و اجرات که در این سرویس بعمل آمده و پیشنهادات که برای انکشاف این شعبه در سال نو گرفته شده در پایان ذکر می گردد. برای شعبه اطفال با مساعی وزارت محترم صحت و ریاست محترم پوهنتون کابل از طریق کمک های سازمان صحتی جهان پروفیسر پارابو بتاریخ ۶ ثور ۱۳۳۶ معرفی و شروع بکار نمود. پروگرام تعلیمات امراض اطفال توسط پروفیسر موصوف و کمک ستاف تدریسی افغانی در سال گذشته با موفقیت بیشتری تطبیق گردید. قرار داد پروفیسر گیدونی در سال گذشته برای یکسال دیگر طوری فوق العاده از طریق کمک های سازمان صحتی جهان تجدید گردید (پس از ختم سه سال کار) در سال گذشته پروگرام دروس اناتومی از نقطه نظر تطبیقات نظری و عملی با کمک ستاف افغانی شعبه اناتومی تطبیق گردید. پروفیسر گیدونی در پایان سال تعلیمی بعد از اخذ امتحانات و رسانیدن نفر های افغانی بوطن خویش مراجعت نمود. پروفیسر فکرت کوکای برای شعبه باکتریولوژی توسط پوهنتون کابل استخدام گردید که وارد کابل شده و بکار آغاز نمود.

قرار داده نفر استادان ترکی پوهنځی طب پروفیسر قریا تا ای، برای کرسی پتالوجی پروفیسر اونسال برای کرسی امراض عقلی و عصبی پروفیسر دوندار برگان، برای کرسی فارماکولوژی در سال

گذشته برای يك سال تجدید و دوام داده شد. علاوه بر پوهنځی طب با كمك مقامات مربوط افغانی در اروپا و بیدانشگاه های اروپائی داخل اقدامات شده که بعضی پروفیسر های کمبود پوهنځی را در حقوق طب عدلی رادیولوژی- فیزیولوژی- گوش و گلو و شعبه انستیز یولوژی، وانا تومی بدست بیاورد. در شعبه انا تومی رادیولوژی و فیزیولوژی، کاندیدهای از فرانسه و آلمان به دست آمده که از آن جمله برای رادیولوژی و فیزیولوژی دو نفر کاندید در شورای پوهنځی از روی سوابق عملی شان قبول گردید اما متأسفانه این نقری بنا بر معاذیر شخصی از آمدن خویش معذرت خواستند.

در شعبه انا تومی دو نفر پروفیسر آلمانی کاندید شده اند و ممکن است به این زودیها دفتر کلتوری افغانی کریکولوژی و پیتاوی برای مطالعه شورای پوهنځی بفرستند.

یک نفر انستیزی لوک امریکائی برای شعبه انستیز یولوژی موافقت خود را اظهار نموده بود پوهنځی طب به استخدام وی موافقه نموده است اما هنوز جواب مثبت و یا منفی وی نرسیده است. برای کرسی طب عدلی نیز دفتر کلتوری افغانی کاندید را بدست آورده که مذاکرات جریان دارد امید است موفقیت بدست آمده بتواند. کذا از طریق وزارت صحتیه و سازمان صحتی جهان برای این کرسی اقدامات به عمل آمده که شاید به نتیجه برسد. پروفیسر دینیکه آلمانی که قبلاً راجع به استخدام وی داخل اقدامات شده بودیم از رایورهای دفتر کلتوری افغانی درموندن بر می آید که بزودی ممکنه موافقت او برای کرسی با کتریولوژی سیرولوژی مواصلت کند.

تبصره ۵: ستاف تدریسی پوهنځی طب نظریه کدر تدریسی که از طرف شورای پوهنځی طب فعلاً قبول شده عمارت از ۱۴۱ نفر میباشد که ازین جمله فعلاً درچوکات پوهنځی به تعداد (۸۱ نفر) بشمول ده نفر پروفیسران خارجی شامل وظیفه هستند. قابل تذکر است که پوهنتون کابل لایحه اخیر را که در مورد طبقه بندی علمای پوهنتون پاس نموده و فعلاً در تمام شعبات در پوهنتون به انضمام پوهنځی طب تطبیق میشود عبارت از مراحل ششگانه درجات علمی میباشد:

فعلاً در پوهنځی طب ۱۱ نفر پوهاند - ۱۷ نفر پوهندوی - ۱۳ نفر پوهنوال - ۸ نفر پوهنمل - ۶ نفر پوهنیار - ۱۶ نفر پوهیالی از ستاف افغانی رسیده است.

پوهنځی طب يك پلان تدریجی را برای برگردن این کار پیش گرفته است و بروی آن همه ساکنه از فارغ التحصیلات خود طبق منظوری بودجه و لایحه پوهنتون يك تعداد نقری را به ستاف خویش می افزاید تا خدا (ج) بخواهد این ستاف برای پیشبرد و سوبه علمی خدمات خویشی را در شق تدریسی و رسانیدن دوکتوران جوان انجام داده بتواند. ستاف تدریسی هر شعبه قرار ذیل است:

اصل منظوری	موجود	کمبود
۱- کرسی امراض داخله	۱۶ نفر	۳ نفر
۲- کرسی امراض جراحی	۱۶ >	۶ >
۳- کرسی نسائی	۷ >	۲ >
۴- کرسی اطفال	۱۰ >	۳ >
۵- کرسی عقلی و عصبی	۸ >	۵ >
۶- کرسی امراض جلدی	۷ >	۵ >
۷- کرسی گوش و گلو	۸ >	۳ >

۸- کرسی امراض چشم	۷ نفر	۵ نفر	۲ نفر
۹- کرسی رادیولوژی	۸ نفر	۲ نفر	۶ نفر
۱۰- کرسی اناتومی	۹ نفر	۴ نفر	۵ نفر
۱۱- کرسی پتالوژی	۷ نفر	۳ نفر	۴ نفر
۱۲- کرسی فیزیولوژی	۶ نفر	۲ نفر	۴ نفر
۱۳- کرسی طب وقایوی	۶ نفر	۱ نفر	۵ نفر
۱۴- کرسی بیوشی	۷ نفر	۳ نفر	۴ نفر
۱۵- کرسی فارماکو لوژی	۶ نفر	۲ نفر	۴ نفر
۱۶- کرسی طب عالی	۶ نفر	۱ نفر	۵ نفر
۱۷- کرسی باکتریو لوژی	۷ نفر	۲ نفر	۵ نفر

چون شب لا راتو اړی خپلې ضعیف وشتف تدریسی خپلې کم بود در سال گذشته باوصف مشکلات زیاد پوهنځی طب توانست يك تعداد دو کتوران جوان وصاحب علاقه را برای تقویه این شعبات انتخاب وشامل وظیفه نماید.

اگرچه این درجه بندی ستاف تدریسی در پوهنځی طب تایک اند ازه سابقه داراست بانهم شرائط جدید و امتیازات مادی ومعنوی که از طرف دولت، منظور شده است شرائط بهتری کار را برای علمای پوهنځی طب تامین نموده است. عکس العمل این امتیازات را مادر پوهنځی طب به حیث عمومی مشا هده نموده که در بعضی شعب خپلې آشکار به ملاحظه میرسد. طور مثال درشعبه امراض داخله بالخاصه در کلینک داخله علی آباد فعالیت بیشتری دلچسپی زیاد تر در تطبیقات عملی ونظری بمشا هده میرسد همچنان درشعبه اطفال فعالیت و دلچسپی بیشتر دیده میشود و اموز کلینک اطفال از نقطه نظر تطبیقات پوهنځی طب قابل توصیف است. در سرویس نسائی ولادی که در امور این نوع تطبیقات و نگهداشت دوسیه های مرتب مکمل نسبتا سابقه طولانی تر دارد در طرف سال گذشته فعالیت بیشتری وبی سابقه بمشاهده رسیده. درشعبه عقلی وعصبی با آنکه دوسیه ها آنقدر مکمل بدسترس شان گذاشته نشده است اما ترتیب کار و فعالیت از نقطه نظر تدریس گروپ های متعلمین خپلې قناعت بخش میباشد. برخی از اعضای تدریسی توانسته که باوصف مشکلات وگرانی وظیفه که دارند از حیث کمبود ستاف تدریسی مجبور اند هر کدام شان کاریکی دوفتر را اجرا نمایند.

پروگرام تعلیمات طبي ومفر دات پروگرام تعلیمی پوهنځی طب :

در پوهنځی طب کابل مضامین که تدریس میشود عبارت اند از اناتومی- فیزیولوژی امبریولوژی ایستو لوژی- باکتریو لوژی، ویراژیتو لوژی- پتالوژی عمومی وخصوصی- طب وقایوی و اجتماعی وحفظا لصحه امراض داخله- امراض جراحی- اطفال- گوش وگلو- عقلی-عصبی-چشم-فارماکو لوژی انستیزو لوژی نسائی ولادی- رادیولوژی- امراض جلدی- کیمیای حیاتی تقیسم مضامین متذکره طور آتی در پوهنځی طب قبول شده است :

سال اول- فیزیولوژی- اناتومی- ایستولوژی- کیمیای حیاتی- امبریو لوژی، سال دوم- اناتومی- فیزیولوژی پتالوژی عمومی- باکتریو لوژی- کیمیای حیاتی، سال سوم- طب وقایوی واجتماعی- داخله- جلدی- جراحی پتالوژی خصوصی- سال چهارم- طب وقایوی واجتماعی- اطفال- جراحی- داخله- جلدی- گوش وگلو- عقلی- فارماکو لوژی-

سال پنجم - طب وقایوی واجتماعی - حفظ الامراض - اطفال - چشم - زادی و اوژی - عقلی و عصبی - نسائی و ولادی - استیزی و لوژی -

در سال گذشته پروگرام تعلیمات طب وقایوی واجتماعی و مضمون استیزی و لوژی در پروگرام تعلیمات پوهنخی طب کابل اضافه گردید و مضامین مذکور در پوهنخی طب قرار آتی تدریس میشود .
مضامین متذکره بصورت عملی و نظری در صنف پنجگانه تدریس میشود که عملی آن در لابراتوار ها و کلینیک ها، شفاخانه های فاکولته بالای بستر مریضان و نظری آن در اطاق های درسی پوهنخی صورت میگردد .

سال ششم - بعد از گذشتادن يك امتحان نهائی که اصلاً در اخیر سال تعلیمی گرفته میشود و طلاب این سال بنام دو کتوران ستاژیر یاد شده و تحت يك پروگرام معین در کلینیک های مختلف ستاژ و کار های عملی خود را در تمام شقوق مختلف طب میکنند و در اخیر ستاژ يك امتحان نهائی بشکل عملی و نظری گذاشته اند و دیپلوم طب برای آنها داده میشود .

ساعات درسی پوهنخی طب با ساعات درسی فاکولته های طب دنیا از نقطه نظر تعداد تقریباً بصورت نزدیک میباشد .

در شعبه جراحی : دروس جراحی نیز طوری که باید و شاید تکمیل نگردیده نقایص که دیده شده نیست که در دوس امراض جراحی در صنف ۴-۳ در هر دو سال عین چیز تکرار گردیده و منحصر به سید و لوژی و جراحی صغیر بوده در قسمت امراض و جراحی خصوصی پروگرام بصورت مکمل تطبیق نگردیده پوهنخی طب لازم سبب برای سال حاضر در این باره غور نموده پروگرام دروس جراحی را که از سال سوم شروع و پس از چهارم ختم میشود منبسط سال پنجم نیز امتداد دهد تا اینکه تدقیق تکمیل بهتر پروگرام درسی آن امکان یزیر شده بتواند دلیل دیگری که در پروگرام صنف پنجم دروس جراحی اضافه گردیده اینست که بایستی طلاب پس از ختم صنف پنجم که به ستاژ میروند در مضامین جراحی و داخله در بین يك سال خالی نداشته باشند تا اینکه ارتباط دروس نظری و تطبیقات آنها در دوره ستاژ از بین نرود .

در پروگرام امراض داخله : اگر چه در سال گذشته پروگرام امراض داخله با آمدن دو نفر پروفیسر درین شرف مکملتر گردیده و تطبیقات پروگرام نسبت به سالهای گذشته موفق تر بود با آنهم نظر به پیشنهاد پروفیسر الکسیف بعلتیکه در بالا ذکر شد در سال جاری پروگرام دروس امراض داخله در صنف پنجم دوام داده شد تا نقایصیکه باقی مانده باشد و قسمت هایی که گفته نشده باشد تکمیل گردد .

امراض گوش و گلون : در سال گذشته پروگرام خود را بصورت مکمل تطبیق کرده نتوانست علت آن فقدان نفر بود با برگشتن دو کتور محمد حسین خان نصرت و مساعی پوهنخی طب برای استخدام یک نفر پروفیسر درین رشته امید میرود پروگرام امراض گوش و گلون از نقطه نظر دروس نظری و در کلینیک شکل قناعت بخش تریرا بخود بگیرد . پروگرام های دروس زادی و لوژی و قارمکو اوژی بطور قناعت بخش تطبیق گردید پروگرام امراض عقلی و عصبی در سال ۱۳۳۶ طور مکمل تطبیق نیافته امید قوی است امسال بهتر شود . همچنان پروگرام عملی شعبه طب وقایوی و طب عدلی به نسبت نداشتن پروفیسر در سال ۱۳۳۶ و وسایل لازمه بطور مکمل شاید و باید پروگرام خود را تطبیق بتوانسته .

پروگرام دروس با کتور و اوژی در سال گذشته در قسم عمده خود تطبیق گردید درین پروگرام چون پروفیسر آن موجود نبود يك قسمت عمده آن را طرف دو کتور عبدالله عمر تدریس گردید پس از ورود

پروفیسر یک قسم دیگر از طرف پروفیسر تدریس شد. درین پروگرام دروس پرا زیتولوژی طبق پروگرام معینه خود تطبیق گردید اما دروس با کتیریولوژی از نقطه نظر تطبیق پروگرام تقابسی باقی مانده. تطبیقات عملی هم در قسم عمده خود اجرا گردید.

دروس کیمبای حیاتی از نگاه نظری و عملی طبق گذشته طور مکمل تطبیق شد. دروس فیزیولوژی - پروگرام نظری تمام تطبیق در قسم عملی تماماً تعارب و تطبیقات عمده صورت گرفته است.

فعالیت لابراتوارها:

در لابراتوار با کتیریولوژی در ظرف سال ۱۳۳۶ به علاوه امور تدریسی و عملیات طلاب به تعداد ۸۴۷ معاینه صورت گرفته است که ۴۷ آن خارج از مریضان شفاخانه ها و ۸۰۰ معاینه آن از شفاخانه های موسسات صحتی پوهنتون میباشد. این معاینات با کتیریولوژی حاوی تعاملات ذیل میباشد - سیرودیا - گنوستیک برای امراض مختلفه - هیپو کلتور برای امراض مختلفه کلتور مواد غلیظ از نقطه نظر امراض میکروبی - کلتور صفراء - کلتور تقحیات - معاینات با کتیراویک - آنژیوما - معاینات با کتیراویک مینا نشت ها - تحریر باسلیهای اسیدو ریزستان - معاینه پرا زیتولوژی مواد غایطه - تعاملات برای تشخیص تو بر کلوژ معاینات دیگر خون از قبیل تعداد و ترسیب کریوات و مقاومت کریوات صورت گرفته است.

کذا تستهای حساسیت مقابل آنتی بیوتیکها در مقابل کلتور هائیکه بدست آمده اجرا گردیده است. در لابراتوار کیمبای حیاتی علاوه بر دروس عملی و نظری طلاب معاینات و تجزیه های ذیل بعمل آمده که قسمت عمده آن مربوط به شفاخانه های موسسات صحتی پوهنتون و قسمت کم آن از مریضان خارج شفاخانه ها میباشد. مجموعاً معاینات و تجزیه هائیکه در لابراتوار مذکور صورت گرفته است عبارت از ۵۱۸ و معاینه و تجزیه میباشد در لابراتوار پتالوژی در ظرف سال گذشته ۴۸۰ پارچه پتالوژیک وارد گردیده از تمام آنها مقطع های نسجی تیار کرده شده که این کار علاوه بر وظایف دو تین لیور توار بوده که از نقطه نظر عملی صلاح قسمت عمده این پارچه ها از موسسات صحتی پوهنتون وارد و یک تعداد کم آن از واقعات شخصی و خارج شفاخانه فرستاده شده است. در لابراتوار فیزیولوژی در ظرف سال ۱۳۳۶ به تعداد ۱۰۷ الکترو کاردیوگرام گرفته شده که ۷۲ آن مربوط به شفاخانه های علی آباد مستورات و ۳۵ معاینه آن خارج از شفاخانه ها بوده است علاوه تا ۲۹ نیتابریلیزم بازال گرفته شده قسمت عمده آن مربوط به مریضان شفاخانه و قسمت کوچک آن از مریضان خارج شفاخانه بوده است.

لابراتوار فارماکولوژی در ظرف سال ۱۳۳۶ در لابراتوار مذکور ۵۱ معاینه به تفصیل آتی بر علاوه دروس عملی و نظری محصلین فاکولته اجرا گردیده.

تجزیه روغن های خارج شفاخانه ۲۵ نمونه.

تجزیه روغن های داخل شفاخانه ۲ نمونه.

معاینات تو کسکو لوژی خارج شفاخانه ۷ واقعه.

معاینات داخل شفاخانه ۷ واقعه.

سایر معاینات مختلفه داخل شفاخانه ۱۰ واقعه.

تهیه سامان و لوازم:

پوهنغی طب در ظرف سال ۱۳۳۶ مساعی زیادی بخرچ داد که یک مقدار سامان لوازم و ادات شعبات مربوط را تهیه نماید تا امور آن سهولت بیشتر اجرا شده بتواند در جریان سال برای شعبه با کتیریولوژی در حدود ۲۸ قلم سامان و ادویه طرف ضرورت از قبیل مقطع های پرا زیتولوژی - ادویه - سامان - سو شهای

مینار تاریخی دلم و جهل که یاد کار شهامت و مردانگی افغانها می باشد

بابر شاه مکتب قبا یل

نوعی از مریئوس افغانستان

مکروبی و غیره که منجمله ارقام فوق دو صد قلم از خارج که از طریق هوا و زمین وارد کرده شده به علاوه تم به بعضی سامان بزرگ از قبیل فریژریدر - ویل و غیره تهیه شده .

برای شعبه اناتومی ۲۶ قلم سامان از خارج و یک تعداد لوازم ضروری از داخل تهیه و بدسترس این لابراتوار گذاشته شده مخصوصاً برای تسلیخ سیتهای سامان لابراتوار تسلیخ به تعداد ۵۰ سیته بر علاوه ۲۶ سیته وارد گردید. عظام و اسکلتین بقدر کافی تهیه شد . برای ترتیبات و نگهداشت که او از قبیل فورمالین - فینول و غیره تهیه گردیده است .

برای لابراتوار پتولوژی ادویه از قبیل فورمالین و رنگهای طرف ضرورت و یک مقدار الکل و یکمده سیلاید پروجکتر از خارج وارد گردید . علاوه تا گروپ های اپیدیا سلوپ که از سالهای زیاده آن به نسبت نداشتن گروپ بیکار مانده بودند چندین گروپ برای آن تهیه گردید .

برای لابراتوار کیمیا حیاتی ۲۵ قلم سامان و ادویه لازمه قسمی از خارج قسمی از دیوی ادویه تهیه شد سامان طرف ضرورت شان که خیلی عاجل بود از امریکو اروپا تهیه گردید از طریق هوا خواسته شد . برای شعبه فیزیکی به تعداد ۲۵ قلم سامان و یک مقدار کافی ادویه از قبیل الکل - تینچر - فورمول - بنه - بنسهای مختلف - چکشهای مخصوص و سرنجهای مختلف تهیه گردید .

یوهنخی طب در سال ۱۳۳۶ به تعداد ۱۰ عدد فیلوشپ و چهار عدد سکارشپ برای محصلین و ستاف تدریسی خویش اعطاء نموده است .

امور عمرانی :

ریاست یوهنخی طب در سال ۱۳۳۶ دو تعمیر بزرگ را در بنه مدیریت عمومی تعمیرات ولایت کابل شروع و تقریباً به پایانه تکمیل رسانیده است . یکو جناح دوم تعمیر جراحی و دیگری تعمیر باکترولوژی و حفظ الصحة کار این دو تعمیر بصورت بی سابقه جریان یافته پول این دو تعمیر از بودجه عمرانی یوهنخی طب و بی هشتون پرداخته شد . امید که در سال جاری تعمیرات مذکور به پایانه تکمیل برسد . علاوه تا اصلاحات و ترمیمات بحیث عمومی در تمام فاکولته بعمل آمده مخصوصاً توجه خاصی به لابراتوار اناتومی و اتاق دسکسیون که فرش صحن اطاقها با سنگ سمنی صورت گرفته است . در اتاق دسکسیون چاههای برای محافظه کدفر تعمیر گردیده که باین شرط محافظه تعداد بیشتر کدفر در چاه مذکور صورت خواهد گرفت . به علاوه تا انکهای مسی کلان نیز براکه لابراتوار مذکور ساخته شده . دهنرهای زیرزمینی و تمام اطاقهای تحویلخانه عمارت فعلی فاکولته سرازو ترمیم و با سنگ سمنی فرش گردید و رنگ و روغن داده شد . یک اتاق اتویسی کلان برای شعبه اناتومی پتولوژی ساخته شده که تماماً از سنگ مرمر فرش و با آب جاری و ترتیبات مدرن مجهز میباشد .

اتاق نافغوری فاکولته که شکل خرابی داشت با جزئی تغییر نقشه و انضمام ترمیمات شکل بهتر به آن داده شد و بصورت یک کافی تیریا تبدیل و تجهیز گردید . آب جاری و پمپ برمه ای در آن نصب گردید .

تشنایهای یوهنخی طب که فرسوده و خراب بود تماماً ترمیم و لگنهای دست شوی جدید در هر طبقه آن نصب گردید . در تعمیر عمومی یوهنخی قفلهای درواز که خیلی بیکاره بودند با قفلهای جدید و دشتگیرهای مدرن معاوضه کرده شد . در باغ یوهنخی طب یک عمارت کوچک برای رهایش قابوچی یاغبانها و مستخدمین مربوط یوهنخی تعمیر گردید . لابراتوار حیوانات توسعه داده شد یک اتاق دیگر برای نگهداشت حیوانات لابراتواری مهیا گردید در لابراتوار کیمیا میزهای گلی و دست شویی های کاشی و مدرن شانه شده . قفسچه گازات لابراتوار مذکور کشیده و بجای مناسب تر تعمیر گردید .

لېکله پوهنځی :

اطاقې اېلمه صلاب پوهنځی که دارای وضع خرابی و متناسبی نبود مجدداً ترتیب گردیده و لسوازم کمبود آن تهیه شد تشفا بهای اېلمه تکمیل و آب جاري، بانصب نمودن يك پمپ آورده شد . بستر ها و شالهای آن تبدیل گردید گار شرايط صحتی و نظافت آن اقدامات جدی بعمل آمد .

شعبه طب نسوان :

این شعبه در سال جاری در پوهنځی طب باز گردید و به تعداد ۱۷ نفر متعلمات با صنف بی، سی، بی آغاز کرده شد تمام لایراتوی های ضروری به آن با سازمان عصری مجهز گردید. اطاقهای درسی با امان و لوازم عصری بشکل مدرن فراهم آورده شد . پروگرام تدریس آن ترتیب معلمین آن تعیین و از دروس آن نتایج مطلوب بدست آورده شد . اداره شعبه طب نسوان تاسیس دفتر آن ترتیب و شاغلو دو کتور میرزا محمد اعطاء بحث مدی آن مقرر گردید .

مکتب نرسنگ :

مکتب نرسنگ مردانه فعالیت خویش ادامه داد و چند نفر متعلمین در سال اول خود شامل کرد . لوازم ضروری آنها از قبیل البسه اوزم تدریس مهبل صوف وارتیه شد . معلمین آنها تکمیل گردید یک نفر معلم دیگر به کمک سازمان صحتی جهان آقای مسترواثر و ازدو در تطبیق پروگرامها آنها سهولت بیشتر وارد گردید .

مکتب نرسنگ زنانه در سال گذشته کامیابی های بیشتر را نصیب شد . تعداد محصلات که در این مکتب شامل شده اند نظیر به سالهای بیشتر بوده و مکتب توانست ۲۵ نفر را شامل صنف اول کند . اطاقهای درسی با لوازم آن خوبتر تجهیز گردید . در پروگرام تعلیمی آنها تجدید نظر کرده شد از مکتب با معلمین بیشتر تقویه گردید و پروگرامهای آنها مکملتر شد .

کتابخانه فاکولته :

در سال ۱۳۳۶ کتابخانه پوهنځی طب برای بار اول مجدداً تصنیف شد و برای اولین بار موجودی فنی بعمل آمد در تعداد کتب افزودی قابل قدری به ملاحظه رسید . این افزودی در حدود ۳۰۰ الی ۳۵۰ کتب که قسمت بزرگ آن به اساس فرمایشات پوهنځی صورت گرفته و یک قسمت از طرف سازمان های صحتی جهان با کتابخانه واصل شده از قبیل (ای-سی-ی) و غیره .

کتابدار فاکولته عوض گردید و شخص لایق تری که لسان خارجی میدانند برای این کار مقرر شد و انتظام بهتری در فائکسیون کتابخانه تامین گردید علاوه بر سال ۱۳۳۶ پوهنځی طب با هشت نوع مجله های طبی اختصاصی اشتراک نمود . علاوه بر مجله های سابق که طور منظم به کتابخانه میرسد تعداد مراجمین و قارئین کتابخانه زیاد تر شده است .

مدیریت نشرات :

شعبه نشرات پوهنځی طب فعالیت های بی سابقه را در سال ۱۳۳۶ از خود نشان داد يك قسمت عمده درس ها و کتب توسط ما شین گسترند در طبع رسانیده شد و بدسترس طلاب گذاشته شد .

بشنی طبی مجله :

مجله طبی پوهنځی طب که به آرزو دیرینه این موسسه بود بشکل موزون و قیمت علمی آن در سال گذشته شروع و مرتباً در هر سه ماه يك بار نشر میشود .

ریاست مؤسسات صحی پوهنتون

اول - فعالیت‌های اداری :

در جریان سال احتیاجات و مواد مورد ضرورت شفاخانها از قبیل ادویه - غذا - البسه و حروفات طبق منظوری بودجه تهیه شده و با استفاده شفاخانها گذاشته شده است .

وضعیت برق فعلاً قناعت بخش است با وجود آنهم برای جلوگیری از بعضی وقایع برقی که شاید از اثر حساسیت ماشین‌های برق در آینده رخ بدهد ریاست مؤسسات بخیرداری يك اندازه آلات منجمده

۴ عدد جنریتر از کمپنی سکودا چکو سلواکیاء مبادرت ورزیده که آلات مزبور مواصلت کرده است از جمله جنریترهای فوق دویایه در علی آباد و دویایه در شفاخانه مستورات و معاینه خانه مرکزی انتقال داده شده که عنقریب نصب و بکار خواهد افتاد .

ادویه و سامان طبی مورد ضرورت شفاخانها که توسط استادان و آمران سرویس پیشنهاد و بعد از بحث در درمجلس اداری و منظوری مقام ریاست بفرمایش آن از مالک خارجه اقدامات گردیده است

در سال ۱۳۳۶ از مختلف کمیته‌های مشهور دوا سازی دنیا بیشتر از دود صندوق و سهصد بارسل ادویه زقیل آنتی بیوتیکها - سلفامیدها - ویتامینها هورمونها و ادویه مقوی قلب و ضد سفلیس و سایر مهیای مختلف خریداری شده که يك مقدار زیاد آن رسیده و شفاخانهای مربوطه جهت استفاده مریضان گذاشته شده و يك اندازه آن بکراچی و پشاور مواصلت کرده که عنقریب خواهد رسید .

دوم شعبات فنی :

الف سر طبابت شفاخانه علی آباد :

تعداد عمومی بسترهای شفاخانه علی آباد به ۵۰۰ بستر میرسد که شب در روز بنا است بود و برای بیشتر دروس علمی و نظری ، محصلین پوهنی طب به معالجه و تدای هزان نفر مریض میپردازند .

شفاخانهای علی آباد دارای سرویس‌های متعدد بوده احصائیه سال ۳۶ تدای شدگان و عملیات شدگان و غیره هر سرویس آن جداگانه توضیحات داده میشود .

اسم سرویس	تدای -	عملیات داخل بستر	عملیات خارج بستر	فوت
جراحی	۱۹۵۳ نفر	۹۸۴ نفر	۳۷۸ نفر	۶۳ نفر
چشم	۷۱۷ نفر	۴۹۸ نفر	۲۶۳ نفر	
گوش و گلو	۶۰۰ »	۴۹۰ »	۱۵۵ »	۷ »
سنا توریم	۲۸۶۰ »	۲۶۰ »	۰۰۰	۱۲ »
داخله	۱۳۵۴ »	۰۰۰	۰۰۰	۱۱۲ »
جلدی	۵۷۱ »	۰۰۰	۰۰۰	۱ »
عقلی و عصبی	۶۱۵ »	۰۰۰	۰۰۰	

اکسریز رادیو سکویی (۳۰۷۹) نفر برادیو گرافی ۱۲۱۹ نفر لاسر اوار باندازه (۲۸۸۹۶) تجربه ها و معاینات خون - ادرار - مواد غایطه - بلغم - عصاره معده - و غیره را اجرا کرده است . در جریان سال ۱۳۳۶ تعداد (۶۰۹۶) نفر مریض بسر ویسهای مختلفه - شفاخانه های علی آباد داخل بستر و تحت تدای قرار گرفته است و به تعداد (۳۰۸۸) نفر - مریض عملیاتهای مختلف شده اند . و مقدار (۱۲۰۱۰۰)

سی سی خون برای عملیات شدگان زرق گر دیده است .

اصلاحات در شفا خانهای علی آباد :

از اثر فعالیت و توجه خاص سرطبابت شفاخانهای علی آباد یک حصه بزرگ کوه علی آباد که کاملاً سنگلاخ و از استفاده خارج بود مبدل یک باغ عصری گردید . نظر به پیشنهاد سرطبابت یک تعمیر قشنگ با تمام لوازم و غیره آن برای اطاق شب دکتوران نوکریوال اعمار گردید و علاوه بر کهای و خیا بانها

داخل باغ که ترمیم طلب شده بود اصلاح و به زینت باغ شفاخانهای علی آباد افزوده شد .

ب- سرطبابت شفاخانه مستورات :

کلینیکهای شفاخانه مستورات متعدد بوده و مانند شفاخانه علی آباد با هر گونه وسایل و سامان عصری و طبی مجهز میباشند خدمات بزرگی که در تداوی افراد اناث مملکت انجام میدارد از هر حیث قابل تذکر و توصیف است . تعداد عمومی بسترهای شفاخانه مستورات به ۲۰۰ بستر میرسد که دائماً در فعالیت است . هر نوع معاینات لایراتواری - اکسیریز و تداویها مختلف و عملیاتی مهم نسائی و غیره بصورت موفقانه در انجا صورت میگیرد .

اینک حصائی سال ۱۳۳۶ مریضانی که تداوی و عملیات شده اند .

اسم سرویس تداوی	عملیات	داخل بستر	عملیات خارج بستر	فوت
نسائی	۶۳۵ نفر	۲۶۲ - نفر	۴۲ - نفر	۵ نفر
جراحی	۵۰۸ نفر	۲۳۳ - نفر	۴۲۷ - نفر	۱۴ »
کوش و گلون	۴۶۹ - نفر	۲۳۶ - نفر	۱۹۰ - نفر	۵ »
چشم	۲۸۰ - نفر	۱۸۱ - نفر	۴۹۲ - نفر	۰ »
داخله	۸۶۲ - نفر	۰۰۰ »	۰۰۰ -	۷ »
عقلی و عصبی	۱۳۷ »	۰۰۰ »	۰۰۰ - »	۷ »
اطفال	۱۲۳۳ - »	۰۰۰ »	۰۰۰ - »	۹۹ »
جلدی	۱۳۳ - »	۰۰۰ »	۰۰ - »	۰۰ »

اکسیریز رادیوسکوپي (۱۳۴۳) نفر رادیوگرافی ۱۱۴۸ نفر، لایراتوار بتعداد (۱۲۵۲۱) تجزیه و معاینات

از قبیل خون - افر از - مواد غایطه عصارة معده و غیره انجام داده شده است .

در دوران سال ۱۳۳۶ بتعداد ۴۱۵۷ نفر در سرویس های مختلف شفاخانه مستورات داخل بستر و تحت تداوی

قرار گرفتند و (۱۰۶۳) عملیات مختلف صورت گرفته است .

مقدار خوبی که برای مریضان عملیاتی داده شده (۶۰۱۰۰) سی سی میباشد .

اصلاحات شفاخانه مستورات :

۱ - از اثر پیشنهادات سرطبابت شفاخانه مستورات و همکاری ولایت کابل صحن شفاخانه مستورات تماماً سنگ جفله فرش و نظر بفعالیت موسسه قیرریزی شاروالی قیرریزی آن صورت گرفته است که به زینت و قشنگی شاخانه موصوف افزوده است .

۲ - تعمیر دومنزله سمت جنوبی شفاخانه که بالای سرك جاده میبوند واقع است با تمام سامان و لوازم ضروریه آن تکمیل و با استفاده طلبه نسوان پوهنخی طب قرار داده شده .

۳- تعمیر عملیاتخانه نسائی شفاخانه مستورات که باسامان ولوازم عصری مجهز میباشد تکمیل و بفعالیّت خویش آغاز کرده است.

۴- يك دستگاه مکمل بانك خون از بودجه ریاست و سسات صحی از امریکا، خریداری و مواصلت و وزیده است که اخیراً برای خدمت بمریضان نسائی و غیره بکار انداخته خواهد شد.

همانطوریکه شفاخانهای علی آباد و مستورات دارای کلینیکهای متعدد است معاینهخانه مرکزی نیز دارای یولیکلنیکهای مختلف بوده تنهادرین اختلاف که مریضان برای مرتبه اول در معاینهخانه مرکزی مراجعه میکنند در صورتیکه مریض قابل بستردانسته شد برایش خط بستر داده شده و بستری میشد. یولیکلنیکهای آن بدو دسته تقسیم میشوند.

الف- یولیکلنیکهای مردانه.

ب- » » زنانه.

احصایه مراجعین معاینهخانه مرکزی در سال ۱۳۳۶ قرارذیل است:

اسم سر ویس	مردانه	زنانه
۱- داخله	۱۶۷۰۹- نفر	۱۹۶۸۸- نفر
۲- گوش و گلو	۱۸۶۹۷- نفر	۱۷۸۹۱- نفر
۳- جراحی	۹۹۴۷- »	۴۰۲۰- »
۴- چشم	۹۹۳۴- »	۷۹۹۸- »
۵- یورولوژی	۳۹۳۵- »	۱۴۷۸- »
۶- نسائی	۰۰۰۰۰	۲۵۲۱- »
۷- عقلی و عصبی	۳۱۸۲- »	۴۴۴۹- »
۸- جلدی	۸۳۲۵- »	۱۲۲۸۸- »
۹- عمومی اطفال	۰۰۰۰۰	۱۸۹۲۳- »
۱۰- دندان	۵۳۹۸- »	۶۳۲۴ نفر ۱۶۳۰ طفل
۱۱- یانسمان	۱۰۹۹۸- »	۵۰۲۰- » ۱۰۰۲
۱۲- بیچکاری	۳۰۶۲- »	۳۲۱۵- »
۱۳- آبله کوبی	۰۰۰۰	۱۶۴۴۶- طفل
۱۴- تداویهای برقی	۳۰۰۰- »	۳۳۱ طفل
۱۵- لابراتوار	۷۵۲- »	۶۴۰
۱۶- ختنه سوری	۰۰۰	۶۷- »
۱۷- اکسریز	۱۲۳۰۰- »	۹۱۴۱ نفر
۱۸- دوا بردگان	۳۵۲۳۴- »	۴۳۲۵۴- » ۱۳۲۰۰ طفل

آمریت دواخانه مرکز

آنچه باید تذکر داده شود فعلایت و اجرآت لابراتوار محلولات زر قی است زیرا يك اندازه ادویه که چند سال قبل از خارج مملکت تهیه میشد و سالانه يك مبلغ گزاف بخریداری آن بمصرف میرسید فعلاً در لابراتوار مذکور تهیه و بدسترس مریضان شفاخانهای مربوطه گذاشته میشود. مفاد آن سالانه در حدود:

هشتمه لک افغانۍ مېرسد. دراین اوخړیک تعداد ماشینهای تابیت سازی و آمبول سازی- نیز برای توسعه دواخانه مرکز ریاست خریداری شده امید است بزودترین وقت برسد و خدمت بزړگی "را در مقابل ادویه جات امپولی و تابیتی مورد ضرورت بریضان انجام بدهند. ادویه که ذریعه لابر اتوار محلولات ز را قسی آمریت دواخانه تهیه و بدسترس مریضان شفاخانه های مربوطه گذاشته میشود، در حدود چهل قلم مېرسد

پوهنځی حقوق و علوم سیاسي

بیشرفت هر مؤسسه علمی منوط بامورد دسی آن بوده و میبایست د عوامل مهم یعنی داشتن اسنادان لایق و تهیه کتب علمی را در نظر گرفت. بناءسی این دواصل مهم ریاست پوهنځی حقوق همکاری ریاست پوهنتون نوانست یک عده اسنادان لایق را در چوکات درسی پوهنځی موقع کار بدهد و از طرف دیگر اسنادان لایق س خارجی را با در نظر گرفتن شرایط علمی شان از خارج استخدام نماید تا مضامین حقوق و سیاست را تدریس نمایند. البته موضوع تربیه اهمیت تدریس داخلی که از رهگذر بلند بردن سویه علمی مملکت اهمیت بسزا دارد نیز از نظر دور نمانده و برای این منظور ریاست پوهنتون و ریاست پوهنځی حقوق داخل اقدامات علمی شدند تا اینکه اولاً یک عده جوانان تحصیل کرده در کدر تدریسی فبا کولته ها شامل وظائف عملی گردیدند تا دومرور زمان بحیث اسنادان لایق امور دسی را به عهده بگیرند.

ثانیاً: تا وقتیکه مشکلات علمی هیأت تدریسی داخلی مرفوع و تجربه کافی حاصل گردد پوهنځی حقوق از یک عده اسنادان خارجی نیز استفا ده علمی نموده است.

ثالثاً - علاوه بر اسنادان داخلی و استاد انیکه استخدام شده اند بعد از تثبیت و معاهات مزید ریاست پوهنتون مؤسسه بین المللی یونسکو پروفیسر سور ماند را جهت تدریس اداره عامه به پوهنځی و حقوق بقسم همکار معرفی نموده است تا مضمون مذکور را که از جمله موضوعات اداری است تدریس نماید هم در مورد نواقص اداری مشوره های علمی بدهد.

رابعاً - ریاست پوهنځی حقوق با در نظر گرفتن مشکلات سه نفر از اعضای تدریسی خود را بغرض فرا گرفتن تحصیلات عالی بخارج اعزام داشته که بعد از ختم تحصیل و عودت بوطن وظیفه سنگین معلمي را به عهده بگیرند و اسمای شان قرار ذیل است.

۱- فضل رب فرید در شق مناسبات بین المللی با امریکا

۲- عبدالاحد محمود در شق حقوق عمومی بین الدول با امریکا

۳- غلام سخی مصنون در شق حقوق خصوصي دول به آلمان

خامساً - بر علاوه اسنادان مؤظف داخلی و خارجی بنا بر احتیاج شدیدیکه بر آن موجه میباشیم ، از یک عده شخصیت های علمی داخلی نیز خواهش شده تا در ضمن کار رسمی خود جهت پیشبرد امور دسی با پوهنځی حقوق همکاری و مساعدت بنمایند .

تعداد اسنادانیکه امور دسی را در سال ۱۳۳۶ به عهده گرفته بودند بالغ بر سی و پنج نفر میشود .

ب- امور کتابخانه:

کتابخانه پوهنځی شکل یک کتابخانه اساسی را بخود گرفته و هر گونه کتب علمی خاصه به لسان انگلیسی- فرانسوی و جرمنی و توکی در آن بترتیب منظم برای مطالعه گذاشته شده است بعلاوه کتابخانه اتا ق جدا گانه ی بنام قرائت خا ترتیب یافته که دوان هر گونه کتب مجلات - اخبارچه داخلی و چه خارجی

موجود است تا محصلین بوجه احسن استفاده نمایند و هکذا در سال ۳۶ ریاست پوهنخی حقوق یکتعداد کتب قابل استفاده را خریداری و جهت استفاده متعلمین به کتابخانه گذاشته است.

(ج) **تمدیلات در مضامین:**

در دنیای امروز تحولات اجتماعی خیلی سریع بوده که مطابق آن ایجابات خاص و نوین هر ضایع انجام میکند هر محیط و هر مؤسسه مجبور است خود را بآن نوافق دهد و این اصل مخصوصاً در مورد مؤسسات علمی و فرهنگی بیشتر محسوس میگردد تا احتیاجات علمی خود را بآن هم آهنگ بنماید ریاست پوهنخی حقوق با در نظر گرفتن موقف اجتماعی و اداری مملکت نصایب مضامین و مفردات را بنا بر ضرورت شعبات دولت تجدید، متوازن و متناسبی ساخت تا هر شعبه از آن استفاده خوب کرد و بتواند برای این مقصد کمیته‌ای از استادان دائمی پوهنخی بریاست دکتر عبدالحکیم ضیائی تعیین و موظف گردید تا مضامین پوهنخی را مطابقه و دران تجدید نظر مینمایند این کمیته مدت چهار ماه (هفته سه روز) تشکیل جلسه داده تا اینکه مضامین و نصاب تسلی هر سه شعبه (مناسبات بین المللی خدمات عامه و شعبه عمومی مشترک) تعیین و تثبیت نمودند که بعد از آن از نظر استادان خارجی و مجلس عمومی استادان گذشتان و مورد تطبیق قرار گرفت صنف اول و دوم که بنای علمی پوهنخی را تشکیل میدهد مضامین بدون در نظر گرفتن اختصاص تدریس میشود و از صنف دوم به بعد شکل تخصص را اختیار میکنند.

د- نشریات و پوهنختی حقوق :

مدیریت نشریات پوهنخی حقوق بر علاوه اینکه مجله ماهوار حقوق را با صفحات ساده و زیاده اخیر هر ماه توزیع میدارد، نوتهای استادان فائز را که قبل از ساعت درسی به نشریات سپرده میشود تالیف تصحیح و طبع مینماید این نوتهای قبل از آغاز درس برای محصلین توزیع میگردد تا بر علاوه لکچر و تشریحات معام به حیث یک ماهه خدازان استفاده بنمایند.

چنانچه در سال ۱۳۳۵ به تعداد ۱۱۰۱۵۰ ورق طبع بدسترس محصلین قرار داده شده.

ه- محصان پوهنختی حقوق:

پلان پنجساله مملکت از هر ناحیه بالای پوهنخی حقوق بی تأثیر نبوده مخصوصاً بنا بر تهیه شرایط تعلیمی تعداد محصلین این مؤسسه نیز روبه افزودی گذاشت چنانچه صنف اول را نود و هفت نفر شاگرد تشکیل داد که از لحاظ کمیت در تاریخ پوهنخی بی سابقه میباشد و برای فراهم گرفتن موضوعات جدید و اگمال تحصیل بنا بر ضرورت مملکت حقوق مناسبات بین المللی خدمات عامه - اقتصاد و مالیه - شکل بهتر و خویش را بخود گرفت چنانچه به تعداد زیاد محصلین اطراف در فاکولته حقوق شامل و یک ثلث پوهنخی را تشکیل میدهد.

و- امتحانات سال (۳۶):

امتحانات سال ۳۶ نسبت به همه سال شکل و رونق خوبتر را بخود اختیار نمود. توجه و مراقبت بیش از پیش محصلین را واداشت تا بیشتر زحمت بکشد شدت مراقبت از یکطرف و مقدار درس ارجانب دیگر روح امتحان را عادلانه تر ساخت.

ز- تاسیس مؤسسه اداره عامه:

برای اینکه نواقص اداری را به اسرع زمان از بین برده بتوانند وزارت معارف و ریاست پوهنتون در فکر آن گردید تا مؤسسه‌ای بنام اداره عامه جهت فراهم گرفتن علوم اداری بمیان بیاورد چنانچه پنج ماه

قبل این فکر از قوه به فعل آمد و کورس سیمینا را داره عامه را شخص وزیر معارف و رئیس پوهنتون در حوزه پوهنځی حقوق افتتاح نمود که مشمولین آن را اِلِسانسه های پوهنځی های مختلف مملکت تشکیل میدهد. این کورس تحت نظر ریاست پوهنځی حقوق ویر فیسر سور ماند و همکاری متخصصین اداره عامه و تبیم امریکا می وزارت مالیه شروع بکار کرده و در اخیر چار دوره سند تخصص به فارغان تحصیلان آن داده خواهد شد. سیمینا را اداره عامه دارای مضامین دلچسپ و عملی بود که خود شاگردان در مباحثات آن سهم بارز دارند و راجع به رفع نواقص اداری طرق حل را با یکدیگر انداختن قدرت ذهنی خود جستجو مینمایند. مضمون اداره عامه بنا بر ضرورت دولت در جمله مضامین پوهنځی حقوق نیز جاداده شد که تقریباً همه محصلین ازان استفاده خوب مینمایند.

پوهنځی ساینس

سال تعلیمی پوهنځی نظر به اینکه از ۱۵ نور شروع شد تقریباً در اواسط ماه دلو خاتمه یافت با وجود مشکلاتی که از رهگذر اتاقهای درسی، موضوع لابراتوارها و ازدیاد تعداد محصلین به پوهنځی متوجه بود نتیجه تعلیم قناعت بخشی بود. اینک ما بفرض اختصار موضوع و تسهیل افاده اجراآت پوهنځی را ذیل شرح میدهیم:

۱- تعداد محصلین:

۲۰۳ نفر
۱۵۱ نفر تقریباً ۷۵ فیصد

تعداد مجموعی محصلین پوهنځی در سال ۱۳۳۶
تعداد مجموعی محصلین که کامیاب شده اند

شعبه معن چون اولین بار در اثر ضرورت وزارت مذکور در سال ۱۳۳۴ در پوهنځی ساینس افتتاح شد ازان رو در سال ۱۳۳۶ فاقد صنف چهارم بوده و محصلین امسال برای نفع اول به صنف سوم ترقی نمودند.

مسائل مربوط به پروگرام و سایل تدريس:

چون يك تعداد از فارغان تحصیلان پوهنځی ساینس درایسه ها و غیره موسسات علمی و طیفه معلمی مضامین ساینسی را بعهده خویش میگیرند آشنا می به فن تدريس (متوديك) مسلکی برای ایشان اهمیت بزرگی دارد و از آن جهت فن تدريس ساینس برای صنوف چهارم شعبه فیزیک و ریاضی با کیمیا و بیولوژی شروع شده و در و پروگرام درسی پوهنځی بحيث يك مضمون اصلی داخل گردید.

برای اولین بار در تاریخ پوهنتون کنفرانسی تحت عنوان (ضروریات تخنیک و مفهوم آن برای پوهنتون کابل) و پوهنځی ساینس دایر گردید. این کنفرانس پنج روز دوام کرده و بیش از شصت نفر نمایندگان معارف پوهنتون وزارت فواید عامه معادن و صنایع، مخابرات، وادی هیرومند، زرهعت و غیره اشتراک نموده بودند که در نتیجه کمیته هاتمین گردید تا درباره پروگرام پوهنځی ساینس و دیگر پوهنځی های علوم مشبته یعنی انجینیری و زراعت تجدید نظر نموده و نظریات خویش را به پوهنتون تقدیم نمایند و بنا بران کمیته ساینس و انجینیری چندین بادر کتابخانه پوهنځی تشکیل جلسه داده و نظریات خود را به پوهنتون تقدیم نمود. يك اندازه سامانیده سابقاً از طرف موسسه یونسکو به پوهنځی ساینس اهدا و از روسیه خریداری شده بود يك قسمت آن در سال ۱۳۳۵ رسید و يك حصه آن در سال ۱۳۳۶ مواصلت کرد. سامان مذکور برای دروس علمی و تطبیقات بوده در راه تدقیق و تفحص علمی به محصلین کمک زیادی میکند و حصه بیشتر سامان مذکور در مورد فیزیک جدید برای لابراتورهای علم نور-برق و رادیو بوده. همچنان سامان جیالوجی-کیمیا-بیالوجی در آن جمله شامل اند حصه دیگر شامل يك درکشاب مکمل به سوبه پوهنځی است.

که دارای ماشین های خریداری - بورنگ - اره و غیره بوده و این ورکشاپ میتواند سامان را براتوار را از هر قبیل ترمیم نموده و بعضی سامان جدید را بسازد .

دو نفر متخصصین روسی که از طرف یونسکو برای بسته کاری لا براتواری ورکشاپ مذکور موظف شده برای مدت شش ماه به بوهنگی آمدند .

یک تعداد کتب علمی که سابق از طریق بریتش کانسیل از بول بوهنگی فرمایش داده شده درین سال رسیده و همچنان یک تعداد کتب دیگر از طرف اداره همکاری امریکا به بوهنگی اهدا شده است .
بر علاوه یک مقدار سامان - ادویه و غیره لوازم که توسط شعبه روابط کلتوری افغان از آلمان غرب خریداری شده بود در سال ۱۳۳۶ به بوهنگی وارد گردید .

بوهنگی ادبیات

بوهنگی ادبیات که در سال ۱۱۳۶ تنها بایک شعبه ادبیات پشتو تاسیس یافت رفته رفته دارای یک شعبه مختلط پشتو و فارسی و یک شعبه تاریخ و جغرافیا گردید و در سال ۱۳۳۵ بعرض تربیه معلمین انگلیسی دارای شعبه لسان انگلیسی نیز شد و برای اینکه لسان و ادبیات پشتو و فارسی مفصل تر و بهتر خواننده و تحقیق گردد در اول سال ۱۳۳۶ شعبه ادبیات و فلسفه بد و شعبه ادبیات پشتو ، ادبیات فارسی متقسم و دارای شعبات ذیل گردید :

۱- شعبه ادبیات پشتو

۲- شعبه ادبیات فارسی

۳- شعبه تاریخ و جغرافیا

۴- شعبه انگلیسی

مضامین شعبات چهار گانه بوهنگی :

۱- مضامین شعبه ادبیات پشتو - (چون این شعبه نهاد دارای صنف اول است مضامین همان صنف نگاشته شد)
گرامر پشتو ، تاریخ ادبیات پشتو ، و عربی اجمال تاریخ ادبیات فارسی ، تاریخ تمدن ، رو حیات جوانان ، لسان خارجه .

۲- مضامین شعبه ادبیات فارسی - (تنها در صنف اول مضامین اصلی این شعبه خوانده میشود و در سه صنف دیگر آن مضامین پشتو و فارسی مشترک خوانده میشود) دستور زبان فارسی ، املاء و انشاء ، قرأت فارسی ، متون فارسی ، تصوف ، فلاوژی ، فنون ادبی فارسی (بدیع و بیان و عروض و قافیه و معانی) منطق ، علم اجتماع ، تاریخ تمدن ، تاریخ ادبیات فارسی ، عربی (صرف و نحو و قرائت) فلسفه تاریخ ادبیات پشتو ، متون پشتو رو حیات جوانان ، اجمال تاریخ ادبیات پشتو لسان خارجه ، اصول ، تحقیق و تتبع در ادبیات فارسی (مونو گراف)

۳- مضامین شعبه تاریخ و جغرافیه :

جغرافیه فزیکیه ، جغرافیه اقتصادی ، جغرافیه افغانستان ، جغرافیه ممالک همجوار ، جغرافیه ممالک معظم جغرافیه بشری و سرحدات ، جغرافیه شهری ، تاریخ افغانستان ، باستان ، تاریخ افغانستان از اول دوره اسلام تا حمله مغول ، تاریخ افغانستان معاصر ، تاریخ غرب قرون قدیمه تاریخ غرب قرون وسطی تاریخ

غرب قرون جديده، تاريخ غرب معاصر، تاريخ اسلام، تاريخ تمدن شرق مبادي علم سياست مبادي اقتصاد، فلسفه علم اجتماع منطق، تاريخ نويسان، روحيات جوانان، متود ولوژي .

۴- مضامين شعبه انگليسي اصول تدريس انگليسي، انکوستک انلايشز، انگليسي تطبيقي، متون انگليسي روحيات جوانان، متون و آئين نگارش فارسي .

تعداد محصلين پوهنځي در سال ۱۳۳۶

۱- تعداد محصلين از سال ۳۵ ۷۵ نفر

۲- تعداد محصلين جديد الشمول ۵۱ نفر

تعداد محصلين منظم (تمام تکاليف آنان متوجه پوهنځي ميباشد)

(الف) ليليه ۸۹ نفر

(ب) نهاري ۲۶ نفر

۲- تعداد محصلين آزاد (محصليني که تکليف آنان بدوش پوهنځي نېست)

الف - محصلين عسکري ۱۰ نفر

محصلين شامع ۱۱ نفر

سيستم کريدت:

پوهنتون کابل براي ايشکه پوهنځي هاي مربوطه را بشکل عصري درآورد خواست تاسيستم کريدت را که زياده تر در اتا زوني رايج است در پوهنځي هاي مربوطه تطبيق نمايد بنا بران چنين فيصله شد که اين سيستم ابتدا در پوهنځي ادبيات طور امتحاني عملي گردد.

ايضاح سيستم کريدت: براي هر مضمون، با اساس تعداد ساعات هفته وار آن، قيمتي قابل ميگردند حصول يك تعداد معين اين قيمت ها شرط اخذ ليسانس باشد. هرگاه محصل در پايان حد اقل چهار سال و يا بيشتر از آن بتحصيل کريدت معينه موفق گرديد البته در آن صورت مستحق ليسانس ميگردد. پس کريدت عبارت از يك ساعت درسي است که هفته وار در طول سال تعليمي تعقيب ميگردد. تعداد مجموعي کريدت ها که جهت اخذ ليسانس لازمي است فعلاً به ۱۲۰ ميرسد که بايست هر محصل اين تعداد کريدت را در هر سال تعليمي حاصل کند.

پوهنځي شرعيات

پوهنځي شرعيات در سال ۱۳۳۶ توسط رياست پوهنتون با پوهنتون مصر در تماس آمده که به ا ثروافقه عرفا نتي بين اين دو کشور تبادل استادان علوم اسلامي صورت بگيرد که مراحل مقدماتي آن طي و در جريان تکميل ميباشد.

همچنان از فعاليتهاي اين پوهنځي تثبيت درجات علمي بعضي از استادان و معلمين ميتاشد در باره تعديل پروگرام اين پوهنځي که بتواند سند تحصيل بالاتر از ليسانس را به فارغ التحصيلان بدهد به شورای عالی پوهنتون جهت تثبيت و تطبيق پيشنهاد گرديد شورای عالی برای مطالعه موضوع هياتي را مرکب از استادان داخل که در تدريس پوهنتون معين نمود بتاسي آن بروز (۵) سرطان (۱۳۳۶) مجلس داير و فيصله نمود که کميسيوني مرکب از ع، ص، بناغلي حقاني، شيا غلي رئيس پوهنځي شرعيات، داکتر عبدالحکيم ضيائي معاون پوهنتون، بناغلي موسي، شفيق کاموي و بناغلي عبدالواسع سراج تشکيل گردد و در اطراف آن پيشنهاد تدقيق نمايد، کميسيون پروگرام مدرسه علوم شرعيه پوهنځي شرعيات را از يک طرف و پروگرام هاي تخصص

موضوع جهت غور شور ای حالی پوهنتون تقدیم گردید.

درین سال یوهنخی نسوان به نسبت افتتاح یو هنخی طب نسوان نتوانست محصلات جدید بیذ یرد از آنرو تنها یک شعبهٔ سیانس را دارا بود آنهم در صنف اخیر خود دایر بود که در اخیر سال به تعداد (۷) لیسانسه علوم را بوزارت معارف تقدیم نمود. مگر چون هدف اول این یو هنخی عبارت از تربیهٔ معلمات برای لیسه های نسوان بود به پیما نه کلفی تکمیل گردید ریاست یوهنتون بفکر این افتاد که برای مشاغل دیگر نیز محصلات را سوق بدهد چنانچه بمیان آمدن یوهنخی طب نسوان برای این منظور بود و چون یوهنخی طب نسوان تنها محصلاتی رامی پذیرد که استعداد علوم ریاضی و طبیعی بیشتر ادا رند محصلات مستعد شوق اجتماعی و ادبی در آن ادامه داده نمیتواند لہذا ریاست یوهنتون امکانات تاسیس یوهنخی علوم اجتماعی و ادبی را برای نسوان مطالبه نمود و طرح یوهنخی علوم اجتماعی و ادبی را برای نسوان گذاشته تا از سال ۱۳۳۷ آغاز به کار نماید.

مذاکرات درباره تاسیس این یوهنخی در اواسط سال ۱۳۳۴ با اداره همکاری بین المللی امریکا در کابل آغاز و دروس این یوهنخی بتاريخ اول ثور ۱۳۳۵ تحت ادار یوهنخی سیاس یوهتون کابل شروع گردید. در تاسیس این یوهنخی مرامهای آتی مدنظر گرفته شده است.

- (۳) انتخاب متخصصین آینده در حقوق مخالفه انجمنی وزراعت و فرستادن ایشان بخارج برای فرا گرفتن

تعمیلات عالی تر و اختصاصی:

(۴) تأسیس لابراتوارها - ورکشاپ‌ها برای مضامین زراعت و انجینری

(۵) تهیه و رساندن پرسنل افغانی برای بدست گرفتن این پروژه در سالهای آینده.

در سال ۱۳۳۶ علاوه به کورسهای اساسی مضامین انجینری و زراعت زبان انگلیسی توسط تیم کولمبیا به سوبیه های مختلف تدریس گردیده امتحانات این یو هنخی که باساس (چهار ماهه) سمستر صورت گرفته رضایت بخش بود.

دو اواخر جولای ښاغلی پام رنگا تحت پروژه وایمنګ بحیث کتابدار به پوهنځی وارد شوی ریاست پوهنځی ښاغلی محمد اشرف رانیز که دوفن کتابداری سابقه دار بودیس از موافقه وزارت معارف مقرر شوی

يك حصه سامان كذا بغانه تكميل و مابقي در شرف تكميل است پوهنجي انجمن و وزارت و سياست
مشتري كا از اين كتابخانه استفاده خواهند كرد . همچنين چهار نفر آتني براي استفاده از سگالار شيب، آي-
سي - اي، انتخاب و عنقریب عا زم امريكا خواهند شد :

- ۱ - محمد یاسین عظیم معاون تدریسی پوهنځی برای اخذ درجه داکتری در بیواوجی .
  - ۲ - محمد نادر نوابی پوهنمل کیمیا برای اخذ درجه داکتری در کیمیا .
  - ۳ - محمد یاسین محصل صنف چهارم پوهنځی سیانس برای ماستری ریاضی
  - ۴ - رجب علی محصل صنف سوم پوهنځی سیانس برای ماستری فیزیک .
- در اواخر سال ۱۳۳۶ برای اولین بار در تاریخ پوهنتون کنفرانس تحت عنوان ضرورت تخنیکي و علمی افغانستان مفهوم آن برای پوهنتون دایر گردید . این کنفرانس ۵ روز دوام و ۶۰ نفر نمایندگان در آن اشتراک ورزیده بودند .
- موضوع کنفرانس :

- ۱ - شناسائی و معرفت متقابل بین پوهنتون وسایر وزارتخانه ها .

پوهنځی اقتصاد

توسعه و انکشاف امور اقتصادی مخصوصاً آغازیلان پنجساله احتیاج مبرم مملکت را به مطالعات عالی اقتصادی بطور جداگانه آشکار ساخت . پوهنتون کابل ومقامات صالحه مزوجه این حقیقت شده و خواستند درین راه گامی بردارند . بنابراین بتاريخ ۹ قوس سال ۱۳۳۵ شورای عالی پوهنتون پیشنهاد پروفیسر فن من مشاور اقتصادی وزارت زراعت (اکنون پروفیسر پوهنځی اقتصاد) رامبنی بر تاسیس يك مکتب اقتصاد مد نظر گرفته و کمیته ای رامقرر کرد تا در اطراف پیشنهاد مذکور مذاکره بعمل آورده ونتیجه مذاکرات خود را با پیشنهادی که لازم داند به شورای عالی رویت دهد . کمیته مذکور بر روز شنبه ۱۶ قوس بریاست داکتر عبدال حکیم ضیائی انعقاد جلسه داده وبا پروفیسر فن من، در اطراف پیشنهادش بمذاکره پرداختند . خلاصه مذاکرات تصویب ازینقرار است .

- ۱ - کمیته لزوم تعلیمات عالی اقتصادی را در افغانستان حسن کرده و به تاسیس مؤسسه ای که در آن چنین مطالعات بصورت تدریس و تحقیق عملی صورت بگیرد موافقه دارد . اما راجع به شکل آن در حالیکه ترتیب پروفیسر فن من رانیز معقول میدانند دوراه ذیل را نیز پیشنهاد می نمایند . (الف) تاسیس پوهنځی اقتصاد . (ب) تجدید و تعدیل روحیه وتشکیل شعبه اقتصادی پوهنځی حقوق وعلوم سیاسی .
- ۲ - راجع به نام مؤسسه کمیته بر آن شده که چون بيك مؤسسه تعلیمات عالی در افغانستان معمولاً نام مکتب داده نمی شود و این نام در نظر محصلین افغانی اهمیت کمتر از نام پوهنځی دارد بنابراین آن نام مؤسسه باید «انستوت تعلیمات عالی اقتصادی» باشد و درجه لیسانس را در شق اقتصادی به فراغت یافتگان خود بدهد .

- ۳ - همچنان کمیته خاطر نشان کرد که چون طلاب مؤسسه تعلیمات عالی اقتصاد از جمله طلاب پوهنځی حقوق بعد از فراغ سال دوم آن گرفته می شوند بایستی پروگرام سال اول و دوم پوهنځی حقوق تا يك اندازه تعدیل یابد تا هم محصلین اقتصاد آمادگی خوبی داشته باشند وهم محصلین حقوق دیگر به مسائل ومفا هم اقتصادی آشنائی بیشتری پیدا کنند .

- ۴ - کمیته مضامین پیشنهاد شده پروفیسر فن من را که با پروگرام بسیاری از پوهنځی های دنیا سر میخورد منظور کرده و تاکید کرد که پروگرام باید قبل از عملی شدن از طرف يك کمیسیون مرکب از اشخاص عالم وصاحب تجربه در امور اقتصادی مملکت نیز يك غور شود . همچنان برای بلند بردن سويه تعلیمات فیصله گردید که استادان لایق خارجی استخدام گردد و برای استفاده درست از چنین استادان تعلیم یافته های لایق وباتجربه بحیث اسیستان مقرر شوند تا در آینده کرسی استادی را اشغال بتوانند .

نظریات این کمیته مورد توجه وغور پوهنتون کابل و مقامات صالحه قرار گرفت تا که بالاخره تاسیس مؤسسه تعلیمات عالی اقتصاد در پهلوی پوهنخی حقوق منظور گردید . این مؤسسه در حمل سال ۱۳۳۶ بر هنمائی و ریاست داکتر عبدالحکیم ضیائی استاد پوهنخی حقوق بکار آغا ز کرد در پایان سال اول تعلیمی بروی تجربه یکساله ریاست مؤسسه اقتصاد پیشنهادی ریاست پوهنتون عرضه کرد مبنی بر اینکه (۱) طلاب مؤسسه اقتصاد باید از صنف اول انتخاب شوند (۲) نام مؤسسه (انستوت) هم بنام پوهنخی که اسم با مسمی است تبدیل گردد .

این پیشنهاد مورد قبول ریاست پوهنتون واقع گردید در اثر فعالیت ریاست پوهنخی اقتصاد توانست در سال اول به تدارک و خریداری پنجاه جلد کتاب موفق گردد حال آنکه مختصر اما جامع در علم اقتصاد و مسائل اقتصادی دارد .

برای تأمین همکاری بیشتر بین وزارت پلان و پوهنخی اقتصاد قرار برین شد تا از یکطرف از مشاورین وزارت موصوف در تدریس و ایراد کنفرانسها استفاده بعمل آید و از جانب دیگر در حالیکه یکی از اسبستانهای فاکولته به کار خود در آن وزارت دوام خواهد داد محصلین صنوف سوم و چهارم نیز در صورت امکان در اجرای بعضی پروژه های تدقیقی بامشاورین وزارت پلان همکاری خواهند کرد . همچنان مجلس فیصله کرد که کنفرانسهای هفته وار در سال ۱۳۳۷ آغاز گردد و برای این مقصد از یک عده متخصصین اقتصاد خواهش شد تا در آن سهم بگیرند .

این کنفرانسها که سراز ماه جوزا سال ۱۳۳۷ آغاز خواهد یافت را جمع به مسائل اقتصادی مخصوصاً موضوعات مربوط افغانستان خواهد بود .

برای اینکه شاگردان اقتصاد با مسائل اقتصادی و چگونگی شرایط کار و امکانات انکشاف اقتصادی مملکت از نزدیک آشنا گردند در نظر گرفته شد تا در هر سال یک یا بیشتر سیر های علمی به بعضی مراکز صنعتی مملکت مثل گلبهار و جبل السراج و دیگر مناطق صورت گیرد .

مؤسسه تعلیم و تربیه

نظر به اهمیتی که تربیه معلمین با کفایت در معارف مملکت دارد و از هم آهنگی در پروگرام موسساتیکه به تربیه معلمین اشتغال دارند وزارت معارف در سال ۱۳۳۳ به تاسیس مؤسسه تعلیم و تربیه پرداخت که وظایف و هدف آنرا بدینقرار تثبیت کرد .

۱- مؤسسه تعلیم و تربیه رهنمای وسیع و وسعات تربیه معلمین بوده و یگانه وظیفه آن تربیه معلمین و سایر موظفین تربیوی خواهد بود .

۲- این مؤسسه در بلند بردن سوبه مسلکی معلمین - مدیران معارف - معاونین و مفتشین مساعدت خواهد نمود . برای نیل به آن باین مقصد کورسهای دایر خواهد نمود که طبق یک پروگرام معین موظفین باذوق رهبری شوند .

۳ - شعبه تربیه معلمین انگلیسی از شعبات این مؤسسه بوده و البته در مورد لازمه بعضی مؤسسات دیگر اختصاصی دایر خواهد کرد .

۴- این مؤسسه در مورد انکشاف و نموی ذهنی شاگردان و مسایل فرهنگی و روابط آن با مسایل اقتصادی تدقیق مطالعه نموده و در طرح پلانهای عمومی عرفانی مساعدت می نماید .

بنابر اینکه تربیه معلمین برای مکاتب ثانوی عمده توسط پوهنخی ساینس و ادبیات انجام می یافت وزارت معارف در سال ۱۳۳۳ فیصله کرد که این مؤسسه به پوهنتون مربوط گردد .

برای مزید معلومات لازم دیده می شود تا از وظایف بعضی از شعبات و اصلاحاتی که در تشکیلات بنظر می رسد معلومات مختصری داده شود .

۱- بورد مؤسسه تعلیم و تربیه : مرکب از رئیس پوهنتون رؤسای پوهنځی ادبیات و ساینس بایک یک نفر مستادین این دو پوهنځی ها و رؤسای تدریسات وزارت معارف رئیس و معاونین مؤسسه تعلیم و تربیه رئیس اعضای تیم کولمبیا و مدیر دارالمعلمین می باشد که تمام اجراآت را مورد غور و گرفته بعد از فیصله مختص محل تطبیق قرار می گیرد .

۲- متخصصین خارجی : مرکب از هشت نفر متخصصین تعلیم و تربیه و یک نفر متخصص زراعت و تعداد پانزده نفر متخصصین زبان انگلیسی می باشد که در تهیه کتب انگلیسی برای افغانان تربیه معلمین انگلیسی و تدریس لسان و انگلیسی در مکاتب متعدد مرکز اجرای وظیفه می دارند متخصصین تعلیم و تربیه بر علاوه آنکه در پیشرفت تربیه معلمین مشاورت میکنند در تهیه کتب و مواد تدریس مضامین مسلکی دارالمعلمین و ابن سینا و غیره نیز فعالیت دارد

۳- کوثر پارت ها عبارت از خود افغانهای فارغ التحصیل فاکولته های مختلف میباشد که هر کدام رشته تحصیل خود با متخصصین خارجی در همان رشته کار کرده بعد از سابقه داری و تحصیل در خارج در رشته تحصیل خود را ادامه جانشین متخصصین خارجی می سازند و حالا به تعداد بیش از بیست نفر هم و کوثر پارت ها موجود است که بعضی از ان این دوره را تکمیل کرده بحیث متخصصین ایفای وظیفه مینمایند و برخی در خارج بوده و قسمتی در حال مرحله اولی با متخصصین در تماس و همکاری اند .

۴- همکاران افغانی اعضای این گروپ عبارت از آن کسانی اند که در مؤسسه تعلیم و تربیه در امور محوله بانها تماس مستقیم و زیاد دارد از قبیل مدیر دارالمعلمین و معاونین آن مدیر و معاون مکتب ابن سینا و سایر آنها شبکه از راه مؤسسه تعلیم و تربیه به فعالیت های مختلف مصروف اند .

کورس های زمستانی سال ۱۳۳۶ :

غایه و هدف آن اینست که از فرصت ایام تعطیل زمستانی استفاده شود حضرات معلمین از اطراف ولایات به مرکز آمده به تزیید معلومات و تقویه جنبه های علمی و مسلکی خویش بپردازند و در اطراف اجرای بهتر وظایف خویش غور و تعمق نمایند و تصمیماتی اتخاذ کنند و پروژه ای را در محل تطبیق بگذارند .

مشمولینی که بطور مثال فارغ صنف دوازده بوده و می خواهند سویه و تصدیق نامه صنف سیزده را حاصل کنند در ظرف ۳ سال کورسهای زمستانی که معادل با یکسال تعلیم است از مضامین ذیل

۹- مضمون را تحصیل میکنند .

۱- ساینس برای مکاتب ثانوی .

۲- معلومات اجتماعی برای مکاتب ثانوی .

۳- افغانستان معاصر .

۴- اجتماعات تربیوی

۵- پشتو .

۶- لاتین و آتوار ساینس

۷- روحیات جوانان

۸- تاریخ و فلسفه تعلیم و تربیه

۹- فارسی

۱۰- انگلیسی

معلمینیکه از ولایات مختلفه نظربه خواهش مدیران معارف از طرف مؤسسه تعلیم و تربیه با در نظر داشتن تقسیمات صحیح (۶۳) نفر منظوری امسال که در آن مفتیشین نیز شامل بودند حسب جدول فوق منظور و خواسته شدند که در سال ۳۶ تدریس شده عبارت اند از :

۱- کورس اول تدریس لسان انگلیسی .

۲- کورس دوم تدریس لسان انگلیسی

۳- ساپنس برای مکاتب ثانوی .

۴- تدریس صحت .

۵- ریاضی برای مکاتب ابتدائی .

۶- معلومات اجتماعی برای مکاتب ابتدائی .

۷- سپورت .

۸- معلومات اجتماعی برای مکاتب ثانوی .

۹- اداره و نظارت

۱۰- سوادخانه ای کتابر .

۱۱- بشو .

۱۲- فارسی .

۱۳- انگلیسی عمومی .

۱۴- سیانس امروز .

۱۵- ریاضی ثانوی .

۱۶- ملل متحد .

۱۷- زراعت .

۱۸- افغانستان معاصر

۱۹- تهیه لوازم تدریس .

۲۰- آرت و صنایع دستی .

۲۱- اجتماعات تربیوی .

۲۲- سیانس تطبیقی .

۲۳- اصول تدریس در مکاتب ابتدائی .

۲۴- نمای طفل .

۲۵- روحیات جوانان

۲۶- فلسفه تعلیم و تربیه .

۲۷- جرگه مفتیشین .

۲۸ - ساینس ابتدائی •

۲۹ - فن کنایه داری •

از جمله کورسهای که مختصر از آن ها نام برده شد بعضی کورسهای اند که بنام کورسهای اساسی نامیده میشوند و هر نفر از مشمولین در ظرف سه سال مکملیت دارند تا ازان ها دو کورس را تعقیب نموده باشند این کورس های اساسی ذیلا معرفی میگردد :

۱ - اجتماعیات تربیوی بسویه پوهنخی

۲ - فلسفه تعالیم و تربیه »

۳ - روحیات جوانان »

۴ - تدریس در مکاتب ثانوی •

۵ - تدریس در مکاتب ابتدائی •

۶ - نمای طفل •

۷ - افغانستان معاصر •

پروگرام رهبری:

چون درین نوع جلسات مضامین مختلف مسلکی به سویه های مختلف درس داده میشود برای اینکه مشمولین از اصل هدف و غایه هر کورس واقف باشند ضروری دیده شد که به شاگردان رهبری و مشورت قابل ملاحظه داده شود. این مشورت و رهبری شاگردان از نقطه نظر انتخاب کورسهای ضروری مطابق به غایه های تربیوی و احتیاجات فردی شان خیلی مهم میباشد.

لذا به این غرض پروگرامی طرح گردیده است مطابق آن سعی بعمل می آید برای تمام مشمولین معلومات همده تهیه گردید و از راه مذاکرات گروهی و مفاهمه با معلمین کورسها و خاکیهای هر مضمون موضوع روشن و انتخاب صحیح بعمل آورده باشند.

جریه های تربیوی ۱۳۳۶:

از آنجا که وظیفه موسسه تعلیم و تربیه بلند بردن سویه تعلیمی معلمین مرکز ولایات است بنابراین این موسسه از بدو تاسیس آن تا حال کوشش نموده در نقاط مختلف وطن و رکشاپ های تربیوی داین سازد از آن جمله جریه های که در سال ۱۳۳۶ انعقاد یافته قرار ذیل اند:

۱- جریه غزنی.

۲- ورکشاپ گردیز.

۳- ورکشاپ مدیران معارف.

۴- ورکشاپ استالیف.

۵- ورکشاپ پروان.

۶- ورکشاپ قطن.

۷- ورکشاپ هرات.

فعالیت های شعبه نشریات :

فخستین مرام مدیریت نشرات موسسه تعلیم و تربیه عبارت از تهیه و تکمیل مواد و کتب مهم درسی و معاون کتب درسی مضامین مسلکی دارا المعلمین ها- این سینا و سایر مکاتب مسلکی و تجربی میباشد.

برای رسیدن باین غایه مهم تربیوی- معلمین ماهر و متخصصین متجرب همه کوشان است که از یکطرف کتب عدیده ای بصورت رهنما موخذ بدست رس معلمین گذار د و از سوی دیگر سعی دارد که کتب مهم درسی برای مکاتب مربوطه تهیه کند- چنانچه کتب زیادی برای تدریس زبان انگلیسی برای مکاتب مربوطه بصورت کتب درسی وهم به حیث رهنما ومنبع تهیه گردیده است.

همین ترتیب به تعداد هزاران جلد کتاب دیگر درسی در رشته های مختلفه به طبع رسیده و مورد استفاده قرار گرفته است- همین سلسله وفعالیت ها روز بروز در انکشاف بوده و شاید بیشتر توسعه پیدا کند. نا گفته نماند که کتب درسی ومعاون کتب درسی که درین موسسه تهیه وتکمیل میشود ضرورت تجربوی داشته ابتدا در مکاتب تجربوی مورد امتحان قرار داده سپس به تعداد زیادی طبع و برای استفاده معلمین تمام مکاتب افغانستان در صورت لزوم فرستاده میشود.

بر علاوه فعالیت های فوق شعبه نشرات موسسه تعلیم و تربیه دو پروژه مهم دیگری را تحت بازرسی قرار داده که اول آن عبارت از پروژه جغرافیائی ودومی عبارت از پروژه تطبیق میباشد.

علاوه موسسه تعلیم و تربیه توانست در سال ۳۶ به تعداد چهار و چهار نوع کتب طبع و نشر نماید.

شعبه لوازم و تحقیق تهیه مواد درسی:

این شعبه در اخیر سال ۱۳۳۶ تاسیس گردیده است منظور ازین شعبه این است تا بوسیله تحقیق وتجارب علمی و عملی در زمینه مواد و لوازم درس از یکطرف راها و طرق اصلاح وانکشاف لوازم موجوده درس را دریافته و از طرف دیگر به ترویج و تمهیم آن قسمت از لوازم مهم و ضروری که استعمال آنها تا اکنون در مکاتب مامعرفی نگردیده بپردازد.

تهیه لوازم فوق از مواد و لوازم وطنی ومحیطی پروگرام کار این شعبه را در حال حاضر تشکیل داده وموقعیت های قابل توجهی هم از بیشتر آنها تا اکنون بدست آمده است نتایج بهتر ومثبت که از تهیه واستعمال هر یکی از لوازم فوق بدست می آید بوسیله مجله تعلیم و تربیه رساله های مربوطه به همان موضوعات وهم به ذریعه ورکشاپ ها و کورسها به اطلاع واستفاده حضرات معلمین کشور رسانیده میشود.

تحقیق علمی در سال ۳۶:

در سال ۳۶ موسسه تعلیم و تربیه دونوع تحقیقات علمی بعمل آورده:
امتحان استعداد ساینس:

بتاریخ ۱۵ جدی سال ۳۶ بصنوف دوازده لیسهای مرکز داده شده منظور حقیقی این امتحان معلوم کردن استعداد شاگردان در ساینس بوده وضمن جهت تقسیمات شان گردان در پوهنخی هانیز مورد استفاده قرار گرفت.

سوالات این امتحان دارای دو قسمت بود ریاضی ومضامین ساینس این سوالات درسی و پنج صفحه تویب شده بود ریاضی شامل شصت هفت سوال و متباقی آن سوالات ساینس بود.

مجله تعلیم و تربیه:

هدف اساسی از نشر این مجله این است تا معلمین، سرمعلمین، متعلمین وسایر منسوبین وعلاقه مندان تعلیم و تربیه را از جریانات وانکشافات اخیر عرفانی مملکت مطلع ساخته معلومات های تازه وموثوقی در ساحه های مختلفه تعلیم و تربیه چون اصول های بهتر تدریس نمووانکشاف طفل روحیات اجتماعیات تربیوی وغیره بدسترس دریون سویه های مختلفه بگذارد.

برای اینکه استفاده ازین مجله عام گردیده بدسترس استفاده معلمین اطراف، ولایات مملکت رسیده بتوانند در اخیر سال ۱۳۳۶ چنین تجویز بعمل آمده تا مجله بصورت مجانی به ادلوه‌ها و بانک‌های خزانسه های معلم مکاتب ثانوی و ابتدائی توزیع گردد .

کمک‌های مؤسسه تعلیم و تربیه به دارالمعلمین‌ها و دیگر مؤسسات :

مؤسسه تعلیم و تربیه از لحاظ وظیفه در تهیه، تعدیل و تطبیق بعضی پروگرامهای تدریسی و تربیوی با دارالمعلمین‌ها، مکاتب ثانوی، مکاتب ابتدائی و پوهنځی ساینس کمک کرده . چنانچه در دارالمعلمین کابل در مورد اصلاح پروگرام صف ۱۲ آن که فارغ التحصیلان آن بحیت معلم مکتب متوسطه تربیه می‌شوند با دارالمعلمین همکاری کرده است .

در مکاتب تجربی پروگرام های تازه و مواد تدریس بطریق جدید و مؤثر بکمک مؤسسه تعلیم و تربیه تطبیق شد . این پروگرام‌ها بعد از آنکه درین مکاتب موفقیت بار آورد در مکاتب دیگر نیز بمنصه عمل گذارده خواهد شد .

در سال گذشته بمنظور رهنمائی به دارالمعلمین‌های ولایات به اجازه وزارت معارف معلمین مر بوط از جلال آباد و قندهار خواسته شدند و طبق پروگرامی که از طرف مؤسسه ترتیب یافته بود راجع به مشکلات آنها مباحثه بعمل آمده و راه‌های حل مؤثری نشان داده شد .

مؤسسه تعلیم و تربیه از لحاظ وضع و تطبیق بعضی پروگرامهای حیاتی در مکتب ابن سینا که به حیث یک لابراتوار تعلیم و تربیه قرار داده شده و بوسیله فراهم نمودن کتب و سامان تدریسی کمک زیادی با دارالمعلمین کرد . و بهمین ترتیب امداد این مؤسسه در تهیه و طرز تدریس پروگرام مضامین ساینس و اجتماعیات زراعت، صحت و غیره ذریعه متخصصین داخلی و خارجی آن بدیگر مکاتب تجربی ابتدائی قابل تذکر است . برای اینکه تقسیمات فارغ التحصیلان ابن سینا به مکاتب دارالمعلمین تخنیک و زراعت به نحو بهتری صورت گرفته و ذوق و استعداد طلاب حتی الامکان مراعات شود یک پروگرام رهبری بکمک مؤسسه تعلیم و تربیه در آن مکتب ترتیب شد .

در مکتب حبیبیه نیز در سه‌ای نمونه در مضامین ساینس بکمک متخصصین این مؤسسه ترتیب و تعمیل گردید برای تدریس لسان متخصصین مؤسسه تعلیم و تربیه پروگرام تازه طرح کرده و یک سلسله کتب درسی بنام کتب درسی انگلیسی برای افغانها تالیف و تا اندازه‌ای هم تطبیق گردید .

نوت : برای مطالعه تفصیلات و چگونگی این پروگرامها و طرز تطبیق آن به راپورهای مربوطه دارالمعلمین‌ها و مکاتب و پوهنځی‌های مربوطه مراجعه شود .

تشکیل ریاست پوهنتون :

ع، ص محمد اصغر کفیل پوهنتون

ع، ص داکتر «ضیائی» معاون علمی پوهنتون

ع، ص سید حبیب معاون اداری

ع، «کریمی» کفیل مدیر عمومی تعلیم و تربیه و نشریات

ص، محمد حیدر «میاخلیل» معاون مدیریت عمومی تعلیم و تربیه و نشریات

ع، سلطان علی مدیر محاسبه

ص، شیر محمد مدیر تحریرات

ص، محمد اکبر مدیر تفتیش

رؤسای پوهنتنی ها :

ع، ص داکتر «انوری» کفیل پوهنځی طب

ع، ص داکتر کرام الدین رئیس موسسات صحی

ع، ص غلام سرور «رحیمی» کفیل پوهنځی حقوق

ع، ص عبدالغفار «کاکی» کفیل پوهنځی سیاس

ع، ص غلام عمر «صالح» کفیل پوهنځی ادبیات

ع، ص عبدالحق رئیس پوهنځی شرعیات

ع، ص توریالی کفیل پوهنځی انجنیری وزراعت

ع، ص عبدالحکیم «ضیائی» رئیس پوهنځی اقتصاد

ع، ص غلام حسن «مجددی» رئیس مؤسسه تعلیم و تربیه

ع، ص غلام احمد «یویل» معاون ریاست کلتوری درمونشن

دمخا براتو وزارت

تفکيل:

وزير

معين

د قلم مخصوص مدير

دنشرا تو مدير

د پوست رياست :

رئيس

د پوست لوى مدير

د واردى مدير

د تنقيش مدير

د پستى پارسلاتو مدير

د صادره مدير

د موزيم مدير

د تحصيلى دڅانگى مدير

د تيليفون او تيلگراف رياست :

د تيليفون رئيس

عمومى تنقيش

د تسمت او معاينى لوى مدير

د تعليم او تربيتي مدير

دمخا براتو لوى مدير

د ورکشاپ مدير

د يکه توت د تيلگراف خانى مدير

د مرکزي تيلگراف خانى مدير

دمهتاب قلعه د تيلگراف خانى مدير

د لين د تمديد مدير

د تيلگراف دمکتب مدير

د راډيو د تخنيکي رياست :

رئيس

مرستيال

د ادارى مدير

د سټډيو مدير

د پروډکټ مدير

د فنى مدير

د ادارى رياست :

ادارى رئيس

دمخا سې لوى مدير

ع ج محمد مريد

ع ص غلام صفدر سکندري

ص گل علم

ص فضل احمد زيارمن

ع ص غلام فا روق

ع محمد امان

ص محمد يوسف

...

ص محمد نبى

ص محمد ياسين

ص فيض محمد

ص شهبوار -

ع ج محمد مريد

ع ص محمد حسين شکور

ع ص عبدالحيب

ص محمد حسين (کفيل)

...

ع محمد عظيم (کفيل)

ص نصرالله ملکيار

ع عبدالله

ص امير الدين

ص عزيزالله انجينير

ص غلام رسول

ص سراج الدين

ع ص عطا الله

ص عبدالرحيم

ص جلال الدين

ص محمد مهدي

ص محمد حسن

ص دوست محمد

ع ص عبدالاحد فدائى

ع حاجى سلطان على

ص سيد عظيم	دترانسپورت مدير
ع غلام دستگير	داوراقو لوى مدير
ص محمد عمر	دخزانې مدير
ص عبدالغفور	دډيو مدير
ص عبدالواحد	دجنسي مدير
• • •	دقندي مدير
ص ويس الله	دخريداری مدير
ص محمد حسين	دتمقيې مدير
ص مير عبد الله شار	دجرم ذابثات مدير
ص محمد ابراهيم	دماورينو مدير

دبين المللي خارجي چك افسو لوى مديريت :

ع عبدالقيوم	دارتباط لوى مدير
ص حيدر علي	دارتباط مدير

امور وزارت مخبرات

بهترين قدمی که در راه توسعه و انکشاف مخبرات تيلفونی در سال گذشته برداشته شده بکار افتادن دستگاه تيلفون اتومات کابل است. اين دستگاه بعد از آنکه در طول سال ۳۵ بیش از یکصد نفر متخصصين تکنشن ها و عملیه در آن کار می کرد اخیراً به اتمام رسیده و بتاریخ ۱۶ برج جوزا سنه ۱۳۳۶ بکار افتاد. بعد از بکار افتادن دستگاه تا اخیر سال تيلفونهای شهر صد فیصد اضافه شد و تسهیلات

زیادی برای دوائر مرکزی و اهالی فراهم گردید.

قدم دیگری که در راه توسعه مخبرات تيلفونی در سنه مذکور برداشته شد سویی یک دستگاه اتومات (۱۵۰۰) لینه که بعداً تا سه هزار لینه توسعه داده شده میتواند در قندهار این کار در برج سرطان ۱۳۳۶ شروع و نقشه خود دستگاه باشکة شهری آن ترتیب گردید. در مورد ساختمان آن کسبنی های مختلف دعوت داده شد. آفرها از کمپنی های مختلف وارد گردید که اکنون تحت مطالعه میباشد راجع به خریداری دستگاه چینل سیستم بین کابل و مزار شریف و کابل قندهار اسپین بولدک که قرارداد آن در سال ماقبل بعمل آمده بود. سامان و لوازم این دستگاهها از طریق کلفت قزل قلعه و تورغندی وارد گردید و کسار تعبیرات آنهم (باستثنای کابل و مزار شریف و اسپین بولدک که قبلاً ساخته شده) در بلو له، بلخمری - غزنی - قلات قندهار دنبال شد. درین اواخر دو نفر متخصصين از وزارت مخبرات آلمان معرفی شده است بعد از رسیدن آنها بلافاصله کار اصلاح لینه ها آغاز خواهد شد و از طرفی کارموت تا از خود دستگاه هم شروع خواهد گردید.

یکی از اقدامات دیگر وزارت مخبرات در سال ۳۶ در قسمت تيلفون نصب و بکار انداختن يك تعداد سوچپورها است. درین سال يك سوچپورد اتومات (۵۰۱) لینه در ارگ شاهي نصب و بکار انداخته شد. يك سوچپورد اتومات دو صد لینه برای دارالامان خریداری گردید به اندازه (۳۴) دانه سوچپوردهای غیر اتومات وارد و بولایات تقسیم شد کذا يك سوچپورد یکصد لینه کیبلی در مرکز پروان نصب و بکار انداخته شد.

بر علاوه اجراآت مذکور در سال ۳۶ لینه سابقه تيلفونی بین کابل و جلال آباد از طریق جگدک بصورت صحیح ترمیم و در آن مخبره تيلفونی جریان یافته و هم لینه های سمت شمالی و مغربی تحت ترمیم گرفته شد.

تيلفون بیسیم :

ارتباط مخبره بیسیم مستقیم بین کابل پاریس و از طریق فرانسه با انگلستان - آلمان - بلجیک - اطریش - دنمارک - اسپانیه - فنلند - یونان - هنگری - ایسلند - لکسمبورک - ناروی - هایلند - پولیند - پورتگال - سویدن - سویس - چکوسلواکی - شوروی - جاپان - اضلاع متحده امریکا قایم گردید.

ارتباط مخبره بیسیم مستقیم بین کابل و کراچی .

نصب و تکمیل سه پایه دستگاه ارتباطی رادیو تيلفونی در مرکز کابل که توسط آن از تيلفو نهایی

مشترکین مخبره رادیو تيلفونی با خارج اجراء میشود .

جریان مخبره رادیو تيلفونی بین کابل بلخمری - کابل - قندهار - کابل هرات - کابل مزار - کابل مینه کابل قندوز - کابل جلال آباد و بین ولایات مذکور از یک ولایات - بولایات دیگر .

تيلگراف بیسیم :

مهمترین کاری که در سال ۳۶ درین قسمت بعمل آمده اکمال و بکار انداختن دستگاه (۲۰) کیلوواتی

رادیو تلگرافی است این دستگاه در اواخر سال مذکور بکار افتاد و امروز قسمت مهم مخبرات بین المللی توسط آن اجرا میشود. بر علاوه دستگاه مذکور دستگاهای ذیل هم در سال (۳۶) بکار افتاده :

نصب يك دستگاه (۲۵۰) وات در بلخیری، قندوز، هرات، جلال آباد و يك دستگاه صدواته در میهنه ادیو :

در سال ۳۶ معروفیت مهم وزارت مخبرات و موضوع دستگاه موج قصیر پنجاه کلیواته و ده کلیواته و ترمیم دستگاه موج متوسط موجوده تشکیل میداد: ساختمان دستگاه پنجاه کلیواته موج کوتاه در آلمان اكمال یافت برای معاینه فنی این دستگاه متخصصین از طرف وزارت مخبرات آلمان موظف گردیدند. بعد از معاینه دستگاه بطرف افغانستان نقل داده شد عمارتی که برای نصب این دستگاه در یک توت زیر کار گرفته شده بود کار آن ختم شده و همینکه دستگاه برسد بلافاصله مونتاژ آن شروع خواهد شد استودیوی جدیدی که برای این دستگاه در نظر گرفته شده کار آن بشدت جریان دارد از جمله عمارت بود و باش انجینرها و تکنشن های آن نزدیک با ختام است از عمارت فنی و اداری آن يك قسمت آن به پوشش سوم رسیده و تهداب قسمت دیگر آن کانکریت می شود. کار احاطه آن تقریباً تمام شده و بصورت عمومی میتوان گفت که تا حال ۵۰ درصد کار ختم شده است کار ساختمان ایریل های سمتی و ایریل های مدور این دستگاه هم در پیشرفت است.

دستگاه ده کیلو وات تمام سامان و لوازم آن بکابل وارد و بسته کاری آن هم قریب به اختتام است درین دستگاه روزانه در حدود (۲۰) نفر انجینر و تکنشن های افغانی تحت نظارت مستر کابل المانی کار میکنند. کار نصب ایریل مدور این دستگاه ختم شده. ماشین های دیزلی آن زیر بسته کاری است برای تهیه باور این دستگاه ۳ - و نیم کیلو متر کابل دوانی بعمل آمده ترانسفار مرهای آن نصب شده.

در سال ۱۳۳۵ یک نفر - متخصص باتجربه برای ملاحظه دستگاه موج متوسط و جوره از کمینی تیلو نکلن خواسته شده بود متخصص مذکور بکابل آمده دستگاه را بدقت تمام معاینه و بعد چندی را پور خود را در مورد ترمیم آن بوزارت مخبرات تقدیم کرد و بر حسب توصیه موصوف وزارت مخبرات بلا فاصله سامان مورد ضرورت دستگاه را فرمایش داد.

امور پست :

ترتیب موزیم پستی بصورت عصری تحت اجرا گرفته شده است .

راجع به تشویق فروش تکت های پستی افغانستان به کمپنی ها و شایقین ممالک خارجه اقدامات لازمه اتخاذ گردیده است .

طبع تکت های جدید به رنگ های مختلف و موزون .

انتقال پسته خانه ترانزیتی شوروی از تور غندی به بهار کلفت و تاسیس يك پسته خانه دوبندر مذکور توسعه پسته خانه شبرغان نظر به احتیاج .

جریان پسته فضائی بین کابل و میهنه در هفته دوباره همچنان ارسال و مرسول پسته های فضائی بین کابل و مزار شریف از چهار مرتبه به پنج مرتبه بین کابل و قندهار از پنج مرتبه به شش مرتبه ، بین کابل و هرات از دو مرتبه به سه مرتبه توسعه داده شده.

زیادتی پست و پنج فیصد در انواع مراسلات و پارسلات در ظرف سال تاسیس پسته خانه در میدان طیاره هرات و قندهار و مزار شریف.

د اوسال و مرسل پسته های فضائی سر بسته از کابل بکراچی توسط طیاره کی - ال - ام قطع و در عوض هفته دوم رتبه از کابل بکراچی هفته دوم رتبه از کابل به هند و هفته دوم رتبه (علاوه بر طیاره ایرانی) از طریق بیروت به ممالک اروپا عنوان دفتر تبادل پار یسن و ممالک امریکا عنوان دفتر تبادل نیویارک - توسط طیاره آریانا .

تاسیس یک پسته خانه جدید در بگرام یک پسته خانه در مرکز حکومت محلی قلعه ذالوسه پسته خانه جدید دیگر در حکومت محلی کوز کشر اسمار و رودات .

پرسونل فنی :

تربیه بیست نفر لین انسپکتر در مرکز وزارت .

تربیه دوازده نفر محصل تیلگراف از دوره دوم مکتب مخابرات و مقرری آنها بو ظایق مربوطه در تیلگرافخانه های مرکز و ولایات .

عودت پنج نفر محصلین افغانی از خارج که جهت تحصیلات تیلگراف بیسم به لندن اعزام شده بودند . اعزام سه نفر بالمان غربی برای تحصیل در شق چینل سیستم .

اعزام یک نفر متعلم به فرانسه جهت تحصیلات در شق تیلگراف بیسم . عودت و مقرری دو نفر میخانیک تلگراف از المان غربی که در شق تبلی برتر و کریر عدومی بعیت فیلو شب اعزام شده بودند .

عودت دو نفر فیلو شب از بلژیک و کانادا .

عودت پنج نفر میخانیک های رادیو که بقسم فیلو شب بالمان غربی اعزام شده بودند .

تعمیرات :

ادامه کار عمارت جدید پسته خانه مرکزی که قریب اختتام میباشد .

راجع به تنویر عمارت نیز با کمپنی زیمنس قرار دادی بعمل آمده است ختم تعمیر قسمت نئی برودت کاست رادیو که در سال ۳۵ دریکه توت شروع شده بود . ادامه کار تعمیر استند یوموج کوتاه که در سال ۳۵ در کارته ولی مقابل کلوپ عسکری شروع شده بود .

ولایت قندهار :

انجام یک قسمت کار مدیریت عمومی مخابرات .

ادامه کار تعمیر پسته خانه حکومت کلان ارزگان .

اکمال تعمیر پسته خانه حکومت کشک نخود اکمال تعمیر رهائش گاه برای مدیر مخابرات

ولایت مزار شریف :

اکمال تعمیر پسته خانه حکومت کلان شبرغان اکمال تعمیر پسته خانه حکومت کلان باخ اکمال تعمیر

پسته خانه حکومت بندر کلفت اکمال تعمیر رهائش گاه برای مدیر مخابرات ولایت قطن

ادامه کار تعمیر پسته خانه و تلیفون خانه پل خمی که قریب اختتام است .

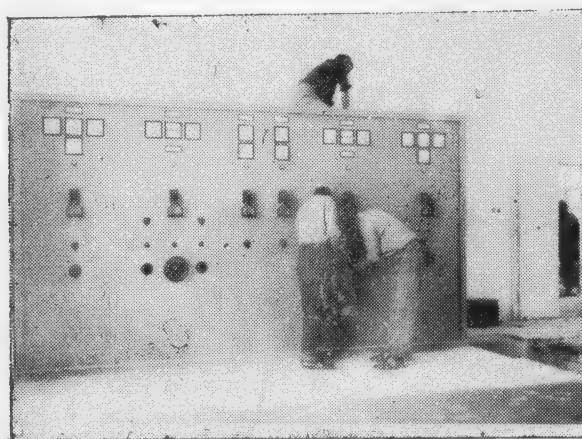
ادامه سه عمارت برای رهائش مامورین مخابرات در بغلان مرکزی . ولایت جنوبی .

ادامه کار تعمیر آخذه رادیو خوست که نزدیک پوشش رسیده است .

ادامه کار پسته خانه و تیلگراف و تلیفون خانه خوست که قسمتی مهم کاران انجام یافته است

ناغلی وزیرمخابرات، سفیر کبیر فرانسه و رئیس تلیفون و تلگراف دردعتیکه به مناسبت
اولین مخا بره رادیو تلیفونی داده شد .

فسمتی از دستگاه ده کیلو وات موج [کو. تاه رادیو در حال مونتاژ

عمارت تل‌لوا، افغانستان، میسیم یکه تو ۱۹۵۰

ولایت مشرقی :

ختم تعمیر تیلگرافخانه تو رخم

- حکومت اعلی میمنه:

ادامه کار تعمیر تیلگرافخانه بیسیم.

ادامه کار تعمیر مدیریت مخابرات که از نصف گذشته است.

حکومت اعلی غزنی:

ادامه کار تعمیر مدیریت مخابرات.

ساختمان عمارت چینل سیستم که قریب اختتام می باشد

احصائیه :

احصائیه ذیل با مقایسه فعالیت های سال ۱۳۳۵ با سال ۱۳۳۶ توضیح می شود

عایدات:

سال ۱۳۳۵	سال ۱۳۳۶	افغانی	افغانی
عایداد پستی (۳۰۵۲۰۶۴)	افغانی (۳۳۲۰۷۸۶)	افغانی	افغانی
عایدات تیلگرافی ۱۰۲۶۲۷۱۹	افغانی (۹۷۱۲۶۲۷)	افغانی	افغانی
عایدات تلیفون (۲۵۵۸۲۴۲)	» (۴،۵۴۸۳۸۰)	»	»
عایدات متفرقه (۵۹۵۰۴۸)	» (۱۹۲۱۶۴۱)	»	»
مجموعه عایدات ۱۶۴۶۸۰۷۳	۱۹۵۵۳۴۳۴		
احصائیه مراسلات پستی (۶۰۹۵۱۸۴)	عدد (۷۳۱۷۷۲۸)	عدد	عدد
» اوزان پستی (۲۵۵۲۹۷)	کیلو گرام (۲۹۱۸۶۱)	کیلو گرام	کیلو گرام
» پارسلات (۱۷۷۰۶)	عدد (۲۰۰۶۸)	عدد	عدد
» پسته های ترانزیت (۸۰۶۵)	خریطه (۴۸۷۱)	خریطه	خریطه
» تیلگرامات (۵۹۳۴۴۰)	عدد (۶۸۵۲۳۷)	عدد	عدد
» مخا بره تلیفون محصولی (۱۹۱۵۴۰)	عدد (۱۹۷۹۱۸)	عدد	عدد

د تجارت وزارت

تفکيل:

وزیر: ع. ج. غلام محمد شیرزاد
 مہمین: ع. ص. محمد سرور د کفیل په حیث
 د قلم مخصوص مدیر: ص. محمد آصف عباسی

د تجارت د توسعی ریاست:

د تجارت رئیس به د و هم رتبه: ښاغلی محمد رسول یونسی د کفیل په حیث

د خارجی تجارت لوی مدیریت:

لوی مدیر: د کتور نور علی د کفیل په حیث
 د واردات اوصا درات مدیر: ښاغلی حمید الله عزیزی »
 مرستیال: ښاغلی غلام حسین بیات »
 د خارجی ترانسپورت او ترانزیت مدیر: ښاغلی سید کاظم
 د جواز نامې او سرمایه گذاری مدیر: ښاغلی محمد سرور لودین
 د داخلی او خارجی نندارتون مدیر: ښاغلی عبدالسمع د کفیل په حیث
 د خارجی ارتباط نمایندگیو او قراردادی لوی مدیر: د کتور علی نواز
 په کراچی کښی تجارتی آتښه: ښاغلی عبدالغفور سراج

ښاغلی شیرزاد د تجارت وزیر

په د هلمی » »
 په امریکا » »
 په اروپا » »
 په مسکو » »
 په جاپان » »
 په یشاور » افغانی وکیل تجار
 په چین » »
 په پارمچنار » »
 ښاغلی غلام جیلانی صادقی
 میر غلام فاروق
 عبد الله

د داخلی تجارت لوی مدیریت:

لوی مدیر: په (۳) رتبه
 د مؤ سسا تو مدیر » (۴)
 د تصد یو او بانکو مدیر » (۴)
 د سورت اوستندرد مدیر » (۴) رتبه
 ښاغلی امان الله رسول د کفیل په حیث
 محمد علی
 حیات الله
 محمد صادق » صادق

د احصائیې، تدقیق او مطاها تو لوی مدیریت:

لوی مدیر: په (۳) رتبه
 د احصائیې مدیر » (۴)
 د تدقیق او مطاها تو مدیر » (۴)
 د کتور محمد اکبر عمر د کفیل په حیث
 ښاغلی عبدالستار
 عبد الرحیم غفوری

داداری لوی مدیریت :

د لوی مدیر کفیل	ښاغلی عبد الوهاب ملکیار
د ذاتی مدیر	» محمد حسین
دمحاسبی او لوازمو مدیر	» محمد سرور
د پانومو مدیر	» عبد القدوس

د نړ خود کمیسیون ریاست :

رئیس په (۲) رتبه	» حبیب الله
د نړ خود مدیر په (۴) رتبه	ښاغلی صوفی عبدالکریم
د بازارو د مراقبت مدیر په (۴) رتبه	» گلپاز د کفیل په حیث

د تجارتی مراجعې د محکمې ریاست :

رئیس په (۲) رتبه	ښاغلی محمد حسن
غړی په (۳) »	» غلام محمد وفا
د ثبت مدیر » (۴) »	» عبد الصمد
غړی » (۳) »	» محمد صدیق

د تجارتی د ابتدائی محکمې ریاست :

رئیس په (۲) رتبه	ښاغلی محمد امین
مرستیال » (۳) »	د کتور محمد وای ذکر یا د کفیل په حیث
غړی » (۳) »	ښاغلی یا بنده محمد
د افلا سوم مدیر » (۵) »	ښاغلی محمد اکبر
دمحکم او حکمت مدیر په (۵) »	» محمد انور
مرستیال » (-) »	» محمد حکیم د کفیل په حیث

د تجارت د اتاقو ریاست :

رئیس په (۱) رتبه	.....
لوی مدیر » (۳) »	ښاغلی عبدالرشید

د پلټنې لوی مدیریت :

لوی مدیر په (۳) رتبه	ښاغلی عبدالکریم
غړی » (۴) »	» میر حلیم الدین
» (۴) »	» محمد اکبر
» (۴) »	» عبدالودود صابر
» (۵) »	» میر محمد افضل
» (۵) »	» حفظ الله
» (۵) »	» محمد حسن

امور وزارت تجارت

ساس ترین و مهمترین فعالیت این وزارت بر موضوعات و اساسات وظیفه وی مهم متکی بوده و از آن نتایجی برای انکشاف امور تجاری و اقتصادی کشور گرفته شده است که اینک مهمترین آنها تقدیم میشود:

نقداد پیمانها و قرارهای جدید تجاری و تمديد موافقت نامه های منعقدہ با ممالک راقیه جهان و مخصوصاً مالک نزدیک و همسایه افغانستان که از لحاظ ارتباط همجواری و داشتن طرق موا

صلات تجاری و غیره حایز اهمیت و اثر مهم در امور تجاری و اقتصادی کشور میباشد.

حصه گرفتن در کنفرانسهای مهمه تجاری و اقتصادی ممالک شرقی و مطالعات راجع به نمایشگاههای بین المللی، بغرض پیدا کردن روابط تجاری و باز نمودن بازارهای جدید تجارت بر روی مواد صادراتی مملکت و تحقیق و مطالعه در خصوص مال التجاره و ارداتی جهان برای مساعد ساختن بازارهای وارداتی افغانستان تأسیس و بکار انداختن سرمایه های متراکم مملکت در ساحات حساس و فعال تجاری، صناعی، اقتصادی حمل و نقل و غیره.

وضع قوانین و تعلیمات نامیه ها مطابق احتیاج و ایجاب وقت و زمان و بر اساس پرنسپ های مدنی جهان تعهدات حسنیه بین المللی و اصلاح بعضی امور تجاری مطابق اساسات موجوده بین المللی.

توازن بیلانس تجاری مملکت از لحاظ تنظیم و ترتیب امور و ارداتی و صادراتی و صادراتی کشور در استقرار قیم و اصلاح امور و اردات و صادرات.

این ها در روس اقدامات و فعالیت های وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ است.

اول : انعقاد پیمانها و قرار دادهای جدید تجاری و تمديد موافقت نامه های منعقدہ با ممالک جهان که در وظائف و مساعی وزارت تجارت نقش حساس دارد و منظور از این پیمانها و قرارها همانا نزدیک شدن افغانستان با ممالک راقیه جهان از جهات تجاری - تخنیک و اقتصادی میباشد و هم از این نزدیکیها افغانستان همیشه استفاده های مهم و موثری در زمینه های متذکره نموده است. امسال نیز، وزارت تجارت موفق شده است تا در سلسله مطالعات وضع تجاری، اقتصادی و صناعتی ممالک مزبور با مالکیکه وضع صناعتی، تجاری و اقتصادی آنها عقد قرار دادهای جدید تجاری افغانستان را با آنها ایجا ب می نمود به عقد و امضای پیمانها و قرار دادهای بردارد و هم برخی از قرارها و موافقت نامه های قبلی را که با بعضی از ممالک منعقد نموده است به منظور استفاده مزید و ملاحظه داشتن ارتباط لازمه تجارتی با ممالک راقیه جهان تمديد نماید. مالکیکه افغانستان جدیداً با آنها در سال ۱۳۳۶ قرار دادهای تجارتی - تخنیک و اقتصادی را عقد نموده عبارت است از :

در سال ۱۳۳۵ هیأت تجارتی دولت مردم چین که بغرض حصه گرفتن در نمایشگاه بین المللی وارد افغانستان گردیده بودند و همچنان هیئت از طرف افغانستان برای مطالعه و تحقیق درباره مسایل مذکور به چین فرستاده شد بود بعد از آنکه مطالعات خود را را جمع به امور تجاری، صناعتی، تهیه مواد خام صنعتی و - امثال آن افغانستان و چین تکمیل کردند به منظور عقد قرار دادهای تجارتی در سال ۱۳۳۶ بتاریخ (۵ اسد) مطابق ۲۸ جولائی ۱۹۵۸ موافقه نامه تجارتی تبادل اموال بین افغانستان و دولت مردم چین در کابل عقد گردید که بر اساس قرار داد مذکور افغانستان از دولت مردم چین ما یحتاج صناعی تجارتی و ماشین آلات تخنیک طرف ضرورت مملکت را با شرایط مساعد اخذ نموده و در مقابل مواد خام صناعتی و غیره پیدا وار افغانستان را تبادل می نماید.

۲- در سال ۱۳۳۶ وزارت تجارت بمنظور برقراری روابط تجاری و اقتصادی با دولت جمهوری آلمان غربی و استفاده از امور تخنیکی و تجاری آن مملکت و پیدا کردن وسیله جدید عرضه مال التجاره صادراتی افغانستان در ممالک اروپا به تقاضا و مطالبه حکومت جمهوری مذکور پاسخ مثبت داده و بایهات اعزامی آن در افغانستان مذاکراتی بر اساس مطالب فوق بعمل آورد که در نتیجه بتاريخ ۳۱ جنوری ۱۹۵۸ قرارداد تبادل اموال و تادیات و قرار داد امداد تخنیکی بین افغانستان و جمهوری آندوایه آلمان غربی در کابل بامضاء رسید که با اساس قرار داد مذکور علاوه بر اینکه افغانستان یک قدم دیگر برای توسعه روابط تجاری - اقتصادی و تخنیکی بایکی از ممالک بزرگ اروپا برداشته است مطابق احتیاج موجوده افغانستان ماشین آلات صنعتی مواد پخته صنعتی، مال التجاره لازمه و امداد های تخنیکی نیز از آلمان غربی خواهد گرفت و در مقابل مواد خام صنعتی افغانستان و سایر مواد صادراتی آنرا به آلمان غربی خواهد داد.

۳- در سال ۱۳۳۶ وزارت تجارت بمنظور ادامه روابط تجاری و استفاده مزید از مساعدت های تجاری، صنعتی و تخنیکی ممالکیکه با آنها روابط تجاری و اقتصادی قبل برقرار شده بود موافقه نامه و پروتو تبادل اموال و پروتو کول قیمت های دوره هفتم را با دولت سوسیالیستی شوروی امضاء کرد که بر اساس آن برای یک سال دیگر موافقه نامه تجاری مبادله اموال و پروتو کول قیمت ها که با ختم سال ۱۹۵۷ بدوره آن اختتام می یافت تمدید گردید و این پروتو کولها بتاريخ (۴ دلو ۱۳۳۶) مطابق ۱۳ ماه فروری ۱۹۵۸ در کابل ذریعه نمایندگان با صلاحیت مملکتین بامضاء رسیده است.

۴- بمنظور تحکیم روابط تجاری در سال ۱۳۳۶ موافقه نامه تجاری هند از طرف نمایندگان مملکتین در هند عقد و امضاء شد که بامضاء موافقت نامه مذکور گویا امتدادی در روابط تجاری و اقتصادی افغانستان و دولت جمهوری هند پیدا آمده مملکتین برای توسعه و انکشاف روابط تجاری و اقتصادی خود از آن مستفید گردیدند.

۵- همچنان در سال ۱۳۳۶ هیئت تجاری از طرف وزارت تجارت بقرض عقد پروتو کول دوره چهارم - مبادله تجاری و مطالعات مزید راجع با امور تجاری و تخنیکی دولت جمهوری چکوسلواکی بآن مملکت اعزام شد هیئت مذکور ضمن مطالعات تجاری و اقتصادی پروتو کول دوره چهارم مبادله اموال بین افغانستان و چکوسلواکیا را در پراگ عقد و امضاء نمودند.

۶- هیئت مذکور برای مطالعات مزید روابط تجاری و اقتصادی افغانستان با دولت یولنده (وازا) رفته ضمن مطالعات به اساس موافقت نامه عمومی که در سال ۱۳۳۵ بین افغانستان و یولند در کابل بامضاء رسیده بود پروتو کول دوره سوم مبادله اموال بین افغانستان و یولند را در وازا امضاء نمودند.

حاصله گرفتن در کنفرانس های مهم تجاری و اقتصادی آسیا و غیره و مطالعات درباره نمایشگاه های بین المللی نیز سعی وزارت تجارت را بخود معطوف گردانیده و برای اینکه افغانستان از یکس طرف در کنفرانس های مهم بین المللی حصه گرفته و با تماس نزدیک و مستقیم با شخصیت های بین المللی اقتصادی و تجاری از اهداف و مفکوره های عالی آنها برای انکشاف و توسعه عوامل ترقی و تعالی اقتصادی و رفع مشکلات و مصلحت انکشافی جهان مستفید گردد و از جانب دیگر در اجراء و انجام نقشه های مهم جهان برای اصلاح و بهبود وضع تجاری و اقتصادی عالم و عملی نمودن برنسیب های مفیده انکشافی با سایر ممالک

انبار و همسکار باشد با اهرام نمایندگان در کنفرانس های مهمه ایکافی (کنفرانسهای مالک شرق دور) و کمیته های فرمی آن که وقتاً فوقتاً در برخی از مالک شرقی منعقد گردیده بر حسب ذیل بشمولیت ورزیده است :
در کنفرانس (ترياک) که بتاريخ ۲۹ اپریل ۱۹۵۷ در امریکا منعقد گردید در کنفرانس کمیته تجارت که بتاريخ ۲۰ ماه جنوری ۱۹۵۸ در بشکاک (تالیند) منعقد گردید .

همچنان وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ مطابق ۱۹۵۸ یک هیئت تجارتنی و مطالعاتنی که در کمسیون عمومی ایکافی در (کوالالمپور) فرستاد که هیئت میند کور درین کمسیون در ماه مارچ و اپریل ۱۹۵۸ اشتراک داشتند .

همچنان وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ مطالعات بیشتری در خصوص تاسیس نمایشگاه های بین المللی نمود که غرض ازین مطالعات بزییدا کردن روابط مزید تجارتنی با مالک جهان و باز نمودن بازار های جدید تجارت بر روی مواد صادراتی مملکت و تحقیق و مطالعه در خصوص مال البجاره و ارداتی سایر مملکت برای مساعد ساختن بازارهای وارداتی افغانستان می باشد چنانچه از تمام مالکیکه وضع تجارتنی صناعتی و صنعتیکی آنها مطالعه شده است و با افغانستان روابط تجارتنی دارند دعوت بعمل آمید تا در سال ۱۳۳۷ در دومین نمایشگاه بین المللی اشتراک نمایند .

سوم : موضوع تاسیس و بکار انداختن سرمایه های متراکم مملکت در ساحات حساس و فعال تجارتنی اقتصادی ، حمل و نقل نیز در جمله مهمترین اقدامات و اجراآت سال ۱۳۳۶ وزارت تجارت شامل بسوده و از آنجائیکه نقش تاسیس مؤسسات و شرکت های تجارتنی و تجمع سرمایه بصورت مشترک در امر تنظیم و تنسيق تجارت و ایجاد فعالیت های تجارتنی و انکشاف مواد صادراتی نهایت مهم و حساس است لهذا وزارت تجارت سعی کرده است زمینه را برای تاسیس شرکت های جدید داخلی و خارجی در افغانستان مساعدتر گردانیده برای تاسیس و بکار انداختن سرمایه در ساحات مذکور بر حسب ذیل اقدام نموده :

الف - سرمایه های خارجی :

وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ برای ۷۸ نفر از تبعه هندوستان و ۱۷ نفر تبعه پاکستان ۶ نفر از اتباع سایر مالک موقع داده است تا سرمایه های خود را در ساحه تجارت در افغانستان بکار اندازند .
ب : سرمایه های داخلی در ساحه تجارت و صنعتیک :

در سال ۱۳۳۶ بطور مجموعی مبلغ ۱۵۳۰۰۰۰۰ افغانی سرمایه در حقوق صناعتی و تجارتنی و مبلغ ۴۱۶۱۰۰۰۰۰ افغانی در ساحه حمل و نقل و تاسیس شرکت های ترانسپورتی به تفصیل ذیل بکار افتیده :

شق صناعتی :

در سال ۱۳۳۶ یک فابریکه شیشه سازی سرمایه ابتداییه (۱۰۰۰۰۰۰۰) افغانی در کابل تاسیس شده که این فابریکه را یکی از تجارمنور و حساس مزار شریف سرمایه شخصی خود تاسیس نموده فابریکه مذکور عنقریب در چهلستون کابل بکار خواهد افتید . همچنان موسسه کوچک صناعتی بنام مؤسسه پلاستیکی قندهار در سال ۱۳۳۶ از طرف یک تاجر قندهاری سرمایه ابتدایی (۱۰۰۰۰۰) افغانی تاسیس شده که محصول آن عبارت از ظروف و سامان پلاستیکی می باشد .

بیک شرکت دیگر بنام (دیوتاره اودولومیتد شرکت) سرمایه (۲۰۰۰۰۰۰) افغانی در کابل تاسیس شده که این شرکت نیز جنبه صنعتی داشت. بنیان، جراب، بندبوت و امثال آن را تهیه می نماید. مؤسسه دیگری بنام (د ملگر و لمیتد شرکت) نیز تاسیس گردیده که مرام آن صدور قالین افغانستان به خارج است و عیناً این شرکت به سرمایه ابتدائی (۱۲۰۰۰۰۰) افغانی بکار افتیده با تقویت بیشتر راجع به اصلاح و انکشاف امور بافت دیزاین، رنگ و غیره قالین افغانی نیز تشیقاتی خواهد نمود. در سال ۱۳۳۶ شرکت دیگری برای صدور پوست بزی و گوسفندی افغانستان که از جمله اقلام مهم صادراتی مملکت می باشد سرمایه ابتدائی (۲۰۰۰۰۰۰) افغانی در کابل تاسیس شده است.

شوق ترانسپورت:

برای فراهم شدن تسهیلات ترانسپورتی و تسریع حمل و نقل در سال ۱۳۳۶ هفتاد شرکت ترانسپورتی در نقاط مختلفه مملکت تاسیس و شروع بکار نموده اند و عبارت از شرکت های ذیل می باشد:

- ۱- دکمال ترانسپورت سرمایه (۲۴۰۰۰۰۰) افغانی
- ۲- دخوگیا نی » (۲۹۰۰۰۰۰)
- ۳- داحمد آباد » (۲۴۰۰۰۰۰)
- ۴- دشمالی » (۳۰۰۰۰۰۰)
- ۵- دکا بیسا ترانسپورت » (۳۵۱۰۰۰۰)
- ۶- دایرا هینی » (۳۲۰۰۰۰۰)
- ۷- داحمدشاهی » (۲۴۰۰۰۰۰)
- ۸- داحمد زائی ببتون » (۲۴۰۰۰۰۰)
- ۹- دقطغن ترانسپورت » (۵۰۰۰۰۰۰)
- ۱۰- دیوبان » (۲۴۰۰۰۰۰)
- ۱۱- دغرابو سهامی شرکت » (۲۵۰۰۰۰۰)
- ۱۲- دکریبی ترانسپورت » (۲۰۰۰۰۰۰)
- ۱۳- دهرات اتحادیه ترانسپورت » (۲۴۰۰۰۰۰)
- ۱۴- دکابل ترانسپورت شرکت » (۲۵۰۰۰۰۰)
- ۱۵- داقبال » (۲۶۰۰۰۰۰)
- ۱۶- دشیرین » (۲۵۰۰۰۰۰)

انتظار می رود برای تاسیس بیشتر آنها نیز اقداماتی صورت بگیرد.

چهارم- وضع قوانین و تعلیمات نامه: در سال ۱۳۳۶ توجه و اهتمام کامل بر مسائل قوانین و تعلیمات نامه ها مطابق اساسات بین المللی و بر نسب های حاضره جهان وزارت تجارت را جلب نمود و وزارت تجارت برای اینکه کلیه جریان امور تجاری و اقتصادی مملکت بر فوق مرام های بین المللی و مقتضیات کنونی تنظیم گردد سعی نمود تا حتی الامکان اعمال و حرکات تجاری و اقتصادی مردم را در تمام شقوق تحت نظم و قوانین حقوقی یکسانتری ترتیب و انسجام بخشد. لهذا در سال ۱۳۳۶ در تشکیلات عمومی وزارت تجارت مدیریتی بنام مدیریت عمومی اجرائیه و تدقیق و مطالعات جدید تکلیف نمود که این مدیریت دارای شعب مختلفه علمی

مثل شعبه احصائیه شعبه تدقیق شعبه تدوین قوانین، شعبه ترجمانی و شعبه نشرات و کتابخانه بوده هر يك شعبات مطابق ارتباط وظیفه وی با انجام اموری موظف گردیده اند که بیش از پیش اساسات و پرنسپ های حقوقی و مدنی و علمی را تا جائیکه تطبیق آن ممکن باشد در امور مربوط تمثیل نمایند. مثلاً شعبه احصائیه این تشکیل که در سال ۱۳۳۶ مئی نبوده است به رهنمای و کمک متخصصین داخلی و مشاورین احصائیه بین المللی^۱ (یونو) اساسات تنظیم و ترتیب احصائیه تجارتی و تولیدی مملکت را تا جائیکه به آن مربوط است با احصائیه های بین المللی وفق بدهد سیستم های جدید او عام المنفعه احصائیه وی را در حقوق احصائیه اساس کار قرار داده و برای اینکه سیر ترقی و تکامل وضع تجارت مملکت معمولاً از روی احصائیه ها، ارقام و اعداد بخوبی معرفی شود نشر بلتن ها و رساله های ماهوار، سه ماهه و یکساله احصائیه را روی دست گرفته احصائیه چهار ساله (از ۳۰-۳۴) را بطور رساله طبع و بدسترس استفاده علاقمندان قرار داده است همچنان درین سال شق احصائیه کوشش کرده تا تمام احصائیه های مربوط را بطرز کودبین المللی که دو امور احصائیه اهمیت زیادی داشته و از طرف تمام ممالک جهان قبول شده است تحول بدهد که درین امر نیز توفیق کاملی نصیب شده است.

هنگذا توسط شعبه تدقیق و مطالعات این تشکیل جدید که آنهم دارای شق علمی و مسلکی می باشد زمینه مطالعه اساسات و پرنسپ های موجوده تجارتی و اقتصادی بین المللی فراهم شده و تحقیقات مزیدی برای دانستن و گرد آوردن مقررات و سیستم های تجارتی و اقتصادی ممالک راقبه جهان و مخصوصاً ممالک همجوار بعمل آمده باین معنی که دوسیه های بنام هر مملکت وضع و مطالعاتی در خصوص طرز و طرق های تجارتی کاترک های «قرارداد» تجارتی ممالک بایکدیگر صورت گرفته است و در شق تدوین قوانین شعبه مذکور قوانین و مقررات بین المللی بیش از پیش در امور تجارتی، اقتصادی، صنعتی و امثال آن گرد آورده شده و برای اینکه امور تجارتی مملکت هم بیشتر و کاملتر از حمایت های حقوقی و قانون برخوردار گردد پروژه های تدوین چهار قانون جدید مثل قانون سرمایه گذاری خارجی در افغانستان، قانون ثبت علائم تجارتی، قانون اطاقهای تجارت و اصولنامه محاکم تجارتی ذریعہ کمیسیون های باصلاحیت علمی و حقوقی روی دست گرفته شده و نیمی از آنها تدوین و برای طی مراحل قانونی آماده گردیده. همچنان برای اینکه زمینه مطالع و تتبع در امور تجارتی اقتصادی و امثال آن بیش از پیش مهیا گردد دشا لوده تاسیس يك کتابخانه کاملاً مجهز و عصری در وزارت تجارت ریخته شده است.

پنجم: توجّه وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ بیشتر به مسئله توازن بیلانس تجارتی مملکت از لحاظ تنظیم و ترتیب امور وارداتی و صادراتی کشور و استقرار قیم و اصلاح امور واردات و صادرات مملکت معطوف بوده و کوشش شده است با عقد قراردادهای مبادله اموال یا ممالک خارجی وضع مقررات داخلی گشیک در راه انکشاف امور صادرات دادن کریدت ها، مراقبت از سورت و مستند مواد صادراتی و امثال آن که تا کنون در جای ذکر گردیده حتی الامکان بیلانس تجارتی مملکت متوازن گردد همچنان سعی شده است به کمک مؤسسات مربوط بازاریهای جدید استهلاک بزرگی اموال صادراتی مملکت کشوده شود تا روز بروز به مقدار صادرات مملکت افزایش بمال آید.

همچنان اقدام دیگر وزارت تجارت که در اینجا قابل تذکر است موضوع سعی و انهمال بر استنرا قیم میباشد البته منظور از استقرار قیم همانا قیمت های مواد وارداتی از خارج است که در سال ۱۳۳۶ مئی شده حتی الامکان استقرار و موازنه در قیمت های مال التجاره و وارداتی بوجود آید چنانچه اقدامات در تثبیت و تعیین نرخها، تثبیت قیمتی متافع، کوشش برای تشویق تجار بغرض خرید و تهیه مال التجاره و وارداتی از ممالک مبادله

یا ممایسک اصلی استحصال و کمبونی های غنچه تولیداتی بصورت راست و بدون واسطه دستهای متعدد تجارتی، کنترل بل ها و بچک های مال التجاره وارداتی ذریعه شعبات کنترل نرخها تنظیم واردات، تاسیس شرکت های وارداتی رخت، تهیه وسائل و عوامل و فرت عرضه مال التجاره، کمک و مساعدت در تشریع و تنظیم کارهای دیوی تعاونی، کمک و مساعدت بشکل دادن کريدیت های طول المدت بمنظور تکثیر تولیدات و تزئید صادرات مملکت و امثال آن در امر استقرار و موازنه نرخها موثر بوده و در حالیکه وزارت تجارت بنا بر نداشتن ذخائر کافی اسعاری نتوانسته است اسعار خرید مال التجاره وارداتی را کاملاً و مطابق احتیاج روز افزون مواد مذکور به تجارت بدهد با اقدامات و تدابیریکه در تهیه عوامل و فرت عرضه مال التجاره از راه عقد قرارداد های مبادله اموال و فراهم نمودن مقدار مال کافی ذریعه تمهیدهای دولتی انحصارات و غیره گرفته شده است از یک طرف عدم مساعدتی را که در قسمت توزیع مستقیم اسعار به تجار موجود است جبره کرده و قسمت زیاد با احتیاج وارداتی مملکت ذریعه همان مبادله های اجناس وارد گردیده و از جانب دیگر از بلند رفتن فوق العاده نرخ اسعار و با نتیجه نرخ مال التجاره وارداتی جلوگیری نموده که این عوامل مسلماً در استقرار و موازنه نرخها اثر مستقیم و غیر مستقیم وارد است.

کمیکه در سال ۱۳۳۶ برای تکثیر تولیدات، حمایت از مستحصلین و تزئید صادرات بعمل آمده دادن تقاوی و کريدیت به بعضی از موضوعات صادراتی و صنعتی و غیره بوده که بطور عموم عبارت از مبلغ (۱۱۰۰۰۰۰۰) افغانی میباشد که مبلغ (۷۴۰۰۰۰۰۰) افغانی تقاوی برای تقویه تولیدات و ازدیاد صادرات پنبه از طریق شرکت اتحادیه پنبه قندوز و مبلغ (۳۰۰۰۰۰۰۰) افغانی برای تقویه و حمایت مستحصلین قره قل و تزئید صادرات قره قل از طریق شرکت قو قو و مبلغ (۹۰۰۰۰۰۰۰) افغانی برای تقویه و تشویق امور صنعتی ولایت مزار شریف از راه شرکت (صناعتی مزار شریف و) (۷۰۰۰۰۰۰۰) افغانی از راه شرکت صنعتی ماشینکاران مزار شریف داده شده است.

همچنان موضوع دیگریکه در جمله کارها و فعالیت سال ۱۳۳۶ وزارت تجارت قابل ذکر می باشد موضوع محاکم تجارتی و برقرار نمودن و تامین عدالت اجتماعی در کلیه امور متنازع فیة تجارت می باشد که وزارت تجارت توسط محاکم ثلاثه تجارتی باین موضوع بیش از پیش ترتیب اثر داده است و هم و هم اصولنامه محاکم تجارتی را بطوریکه قبلاً ذکر داده شد امسال تحت تدوین گرفته و دعاوی تجاریکه در خلال سال ۱۳۳۶ در سراسر سر مملکت در محاکم تجارتی آنها ارائه گردیده عبارت از ۲۰۰ فقره دعاوی بوده که منجمده به (۱۷۱) فقره آن بعد از رسیدگی فیصله های قانونی صادر گردیده است همچنان وزارت تجارت در خلال سال ۱۳۳۶ از چربان عمومی کار موسسات تجاریه و امثال آن از لحاظ مقتضیات اداری و غیره ذریعه هیات تقنیشی تشکیلات تقنیشی و مراقبت این وزارت بازرسی های لازمه بعمل آورده و وقتاً فوقتاً هیات سیار خود را به نقاط لازمه ولایات نیز فرستاده و منجمله از کارهای بنادر ترانزیتی قزل قلعه کلفت و غیره نیز بازرسی های لازمه بعمل آورده و علاوه بر هیات مطالعاتی را برای کسب معلومات و مطالعات درباره مسائل عمومی تجارتی تولیداتی وضع اقتصادی مردم و غیره به اطراف ولایات مملکت نیز فرستاده است.

امور ریاست انکشاف دهکده

ریاست انکشاف دهات که - از چند سال با بنظر طرف مطابق پروگرامهای اصلاحی
 رانکشافی حیات بشری ملل متحد در افغانستان تشکیل گردیده و در خلال تشکل خود همیشه
 بر اساس پروگرامهای امدادی بین المللی به اقدامات و تشبیهاتی برای باند بردن سویه زندگی
 حمایت های صحیحی رهنما ییهای تغذیه کی و زراعتی، تعلیم و تعلم اطفال و کلان
 سالان و غیره و امثال آن سعی و مجاهده نموده این ریاست دارای يك شورای عالی می باشد که
 ریاست شورای عالی آنرا بناغلی صدر اعظم به عهده دارند بناغلی وزیر تجارت در عین حال بحیث معاون رئیس
 شورای عالی موسسه مذکور و موظف است همچنان این ریاست دارای يك کمیته انکشافی است که اعضای آن
 بحیث نماینده از طرف وزارت های مربوط مثل وزارت تجارت و وزارت معارف، وزارت صنایع و معدن و وزارت زراعت
 و وزارت صحیه و بعضی از وزارت داخله تعیین میشوند. تشکیل عمومی اداری ریاست موصوف ذیلا معرفی میگردد:

تشکیل:

رئیس دهکده	به رتبه (اول)	ع. من محمد رسول یونس بحیث کفیل
معاون ریاست	» (۲)	بناغلی محمد کریم (صمیمی)
مدیر اداری	» (۴)	» محمد ناصر کفیل
» محاسبه	» (۴)	» عبدالقیوم بحیث کفیل
» نشرات و مجله	» (۴)	» (صحرائی)
» ارتباط خارجه	» (۴)	» محمد عمر بحیث کفیل
» تفتیش	» (۴)	» عبدالغفور
» عملیات پروژه	» (۴)	» محمد عظیم (زائر) کفیل
» تعمرات	» (۴)	.....
» تربیه یونو	» (۴)	» غلام احمد کفیل

مامورین پروژه بلاک شیوکی و چهار آسیاب:

مدیر تربیه	بر تبه (۴)	ص میر محمد اسماعیل کفیل
» معارف	» (۴)	» محمد آصف کفیل
» صحیه	» (۴)	» دکتور سید مرتضی کفیل
» صنایع روستائی	» (۴)	.....
» بهبود اجتماعی	» (۴)	.....
» کویر اتیف	.....	ص محمد نعیم
مدیره بهبود اجتماعی زنان	» (۵)	بیفله نفیسه « شائق »
مدیر زراعت	بر تبه (۴)	.....

مامورین بلاک لوسر:

مدیر عمومی	بر تبه (۳)	ع عبدالروف
» بهبود اجتماعی	» (۴)	ص سعد الدین (بها)
» زراعت	» (۴)	عبد الحمید (متخصص)
» معارف	» (۴)	.....
» صحیه	بر تبه (۴)	ص وکیل احمد کفیل

مدیر تربیه	به رتبه	(۴)	.....
» کو براتیف	»	(۵)	.....
» به بود دژانه	»	(۵)	.....
مدیر صنایع و دستاوی	»	(۴)	.....

امور انگشاف دهکده

الف شوق معارف دهکده :

برای تعلیم و تعلم اولاد دهات از طبقه ذکور و اناث و همچنان طبقه کلان سالان مکاتب آتی تا سیس گردید :

۱- مکتب نسوان شیو کو :

این مکتب که درین اواخر تاسیس شده است عجلانته دارای ۴ صنف ابتدایه و ۷۰ نفر متعلمه می باشد که درین مکاتب علاوه بر امور تعلیمی در حصه کارهای دستی و امور منزل ترتیب صبح رخت شویی و غیره نیز تدریس شده است .

۲- مکتب نسوان بینی حصار :

درین مکتب که در سال ۱۳۳۶ افتتاح شده با داشتن پروگرام تعلیمی فوق دارای دو صنف و ۴۷ نفر متعلمان می باشد .

علاوه بر مکتب مذکور درین جا یک کورس اکابر نیز تاسیس گردید که تمام پروگرام آن مطابق پروگرام هادموثر دهات تعقیب شده است .

۳- مکتب نسوان چهار آسیاب :

این مکتب دارای سه صنف ابتدایه بوده و تعداد طلبات آن بطور عموم ۶۳ نفر بوده برعلاوه برای اینکه اناث کلان نیز از سواد خوانی بهره مند شوند درین ده یک کورس اکابر نسوان دایر گردیده که دو آن عجلانته ۱۵ نفر زن مشغول سواد خوانی و غیره شده اند .

۴- مکتب نسوان کمری :

مرکز عرفانی دیگری که برای توسعه علم و دانش در طبقه نسوان از طرف ریاست دهکده تاسیس گردیده مکتب نسوان کمری است که تعداد طلبات آن عجلانته به (۵۲) نفر میرسد .

ب- مکاتب دهاتی :

همچنان مکاتب دهاتی نیز در سالهای اخیر در دهات شیوکی ، سهاک ، قله آدم خان ، قله حسن خان ، قله به فلک بینی حصار ، قله شینه تاسیس گردیده که اکثر این مکاتب دارای یکی و یا دو صنف ابتدایی بوده بطور عمومی در آنها به تعداد (۱۶۰) نفر متعلم مشغول درسی خواندن هستند .

هکذا برای باسواد ساختن اشخاص مین این دهات ۵ کورس اکابر در دهات مذکور تاسیس شده که عجلانته ۵۴ نفر در تمام کورسها درس میخوانند .

۵- کورس اکابر دیگر در دهات قله حسن خان علیا ، نیازی ، خاندن ، قله بفلک و شیوکی دوره تعلیمی خود را بنیایان رسانیده و به تعداد مجموعی ۳۸ نفر را با سواد ساخته است . و هم برای اینکه وسایل و عوامل انتشار علم و دانش در بین اهالی دهات مذکور فراهم گردد در پهلوی این مراکز علمی مراکز اجتماعی نیز تاسیس گردیده است .

دوم- شق زراعت دهکده:

در سال ۱۳۳۶ شعبه دهکده به کمک وزارت زراعت و موسسه غذا و زراعت بین المللی سعی کرده است مردم را به زراعت عصری آشنا ساخته راجع با امور بیطاری، استعمال آلات جدید زراعتی، تربیه و پرورش مواشی، تخم باکی، استعمال دانه‌های کلان درو، امور باغداری، مجادله با حشرات، غرس اشجار، قوریه سازی، بیل و وری و امثال آن توجه مردم را جلب و کم کم آنها را به عملی نمودن این مسائل در امور زراعتی و غیره آنها آشنا و مقید گرداند چنانچه به تعداد صدها نفر از اهالی دهات مرکز شیو کی، چهار آسیاب، ولایتی، اوگر، مرکز گلزار و غیره را در امور مذکور تحت تربیه گرفته و مخصوصاً در شق بیل و وری دختران مکتب شیو کی، ولایتی، چهار آسیاب، لوگر و غیره خوبتر ورزیده شده و یک مقدار زیاد غوزه بیل استحصال نموده‌اند.

سوم- شق صحتی:

ریاست دهکده در سال ۱۳۳۶ ما تعداد سالهای گذشته همان طوریکه در آراء بلند بردن سطح زندگی مردم از نقطه نظر فضل و دانش، زراعت، مال داری، و بسا موضوعات دیگر اجتماعی هدفهای مفیدی را تعقیب نموده در مورد قایم صحت مردم دهات نیز پروژه‌های مفید و سودمندی را عملی ساخته و بوسیله شفاخانه مرکز شیو کی و شفاخانه های فرعی ولایتی، قلعه حسن پایان، اودخیل، قلعه حسن خان علیا، نه برجه، موزی ده، مقوب، نبازی، سهاک، بینی حصار، شینه، حسن خیل، بگرامی، قلعه احمدخان، تنگی سیدان، لالندر، موسهی، چهار آسیاب اوگر و مربوطات آن برای فراهم ساختن عوامل حفظ الصحة مادران و اطفال از امراض و تقویه آنها ذریعه مصرف ویتامین و دیگر ادویه عصری ابراز فعالیت نموده و همچنین زنان باردار و تولدات را دقیقانه تحت مراقبت قرار داده است که ماهانه از ۵۰۰ تا ۸۰۰ طفل را تحت معاینه های صحتی قرار داده و برای تمام این تعداد اطفال کارت های معاینه داده شده و برای هر طفل روزانه ۴۰ گرام شیر و یک دانده ویتامین و ماهانه یک کلبچه صابون ضروری و توزیع کرده است و برای تبلیغات و تعلیمات صحتی مردم هفته یک بار سینما های سیار تبلیغی، تربیه وی وضعی را نشان داده که به تعداد صدها نفر از تماشا آن مستفید شده اند و به مرفقه در سال ۱۳۳۶ در تمام نقاط تحت پروژه (۷۹۱۱ مرد) ۹۴۱۴۱ زن ۸۷۰۲ طفل طور مجانی تداوی و ۵۶۰۵ نفر پانسمان ۲۳۳۴ طفل آبله کوبی شده است.

اقدام دیگریکه از نقطه نظر مقتضیات صحتی در دهات ۱۰ گانه مذکور و دهات متعدد اوگر بعمل آمده همانا حفر چاهای متعدد صحتی و عصری و کمپوست های متعدد، تانکهای آب فلتری مختلفه و چندین بیت الخلا می باشد و هم در خلال سال ۱۳۳۶ تخمین ۲۳۳ قریه خورد و بزرگ اوگر که دارای ۱۸۶۲۱ خانه و ۴۰۹۹۹ نفر می باشد تحت عملیات و فعالیت های سنی تیرین قرار گرفته غرض از حفر کمپوست ها و راه های اهالی از کثافات کوچه ها، خانه ها، مصونیت از میکس و تعفن و امثال آن میباشد.

پودریاشی در زمستان سال ۱۳۳۶ در لوگر و مربوطات آن بعمل آمده است.

شق صنایع دستی -

از اقدامات قابل تذکر دیگر ریاست دهکده در خلال سال ۱۳۳۶ اهتمام و توجه بر موضوع صنایع دستی دهات تحت پروژه می باشد که درین شق اقسام چرخه های ساده برای ریشتن پشم و بینه ساخته شده و عملیات آن اولاً برای کارگرهای دهات فهمانده شده و متعاقباً توسط همان کارگران در قریه جاتی که مردم آن با بافت و ریشتن شوق و مهارت داشتند انتقال داده شده و طرز استعمال و مفاد آن بایشان نیز تفهیم گردید. چنانچه

چرخه های مذکور فعلاً در اکثر ازدهات موجود و طرف استفاده قرار دارد هکذا رشق دیگر طامع دستی نیز توجه بعمل آمده و کورس نجاری فنی و رکشاب های نجاری در مرکز تربیه افتتاح شده که شاگردان دهات کنون نجاری را ذریعه معلمین و استازان لائق فنی فرا میگرداند و عجلاناً تمام احتیاجات مبیل و اثاثیه و غیره امور نجاری موسسات دهکده ذریعه همان شاگردان دهات و رکشاب نجاری تهیه میشود و روز به روز به تعداد متعلمین آن که از دهات مربوط بلاک پذیرفته میشوند میافزاید .

تعلیمات نرسنگ (پرستاری) نیز در پروگرام پروژه های دهات در سال ۱۳۳۶ شامل گردیده يك تعداد متعلمات درین شق تحصیل می نمایند که نتایج مفیدی از آن گرفته شده است .

هکذا در پروگرام تعلیمات سمعی و بصری مضامین مختلفه علمی و اجتماعی شامل شده و يك تعداد اشخاص که از بین دهاقین در امور مختلفه انکشاف دهات فارغ التحصیل شده اند برای توسعه و انکشاف مزید امور مذکور در سایر دهات بطور معلم معرفی و در شقوق قیقه تحصیل کرده اند دیگران که بطور نظری و علمی تحت تعلیم و تدریس گرفته اند که نتایج این پروگرامها نیز مفید ثابت شده است .

د کړهڼی وزارت

تشکیل:

وزیر: ع، ج میر محمد یوسف

معین: ع، ص غلام صدیق

د قلم مخصوص مدیر: ص سید محسن

دمجاهلی لوی مدیریت:

آمر: ع، ص محمد کریم (ضیائی)

لوی مدیر: ع، مسجدی

داداری مدیر: ص محمد یوسف

د اغزو نومي لوی مدیریت:

د لوی مدیریت کفیل: ص محمد یاسین (هابیل)

د فارمونو مدیر: ص حسن عالی (زارع)

د زبور عمل او پیله وری مدیر: ص خواجه عبدالرؤف

د مرکزي فارم مدیر: ص محمد حکیم

د حیواناتو د روزني او بیطاری لوی مدیریت:

آمر: ع، ص داد محمد

د بیطاری مدیر: ص میرک شاه (شریفی)

د نشر اتو لوی مدیریت:

لوی مدیر:

ع، ج میر محمد یوسف

.....

ص حسن (پرویز)

ص محمد شریف (نسیم)

ص غلام محمد (فضلی)

.....

مدیر

د کړهڼی دمجلې مسئول مدیر

د قوا نینو دم مدیریت غړی

د کتابخانه مدیر

د خارجه چارو د ارتباط لوی مدیریت:

لوی مدیر

ع، غلام نقشینه

داداری لوی مدیریت:

لوی مدیر

ع، عبد القدیر

ص عبد الاحد

ص، محمد عباس

ص، مسجدی

ص، غلام حسین

ص، محمد ابر

.....

د محاسبې او لوازمو مدیر

د پلان د محاسبې مدیر

د ترانسپورت مدیر

د پانیو مدیر

د اتی مدیر

د محاسبې مدیر

امور وزارت زراعت

وزارت زراعت که جهت بهبود وضع زراعت و حیوانداری مملکت مصروف فعالیت میباشد در اطراف اصلاح و توسعه و تقویۀ زراعتی و حیوانداری وسائلی را میخواهد بدسترس

زارعین بگذارد که درحاصل فی جریب زمین و فی رأس حیوان تزئید بعمل آید. برای رسیدن به این هدف و آرزو لازم می افتد که تخم خوب حیوان بهتر با استفاده زارعین قرار داده شده و نبات و حیوان آنها به مقابل امراض و آفات حفاظت شود. باین منظور تاجائیکه وسائل موجود گردیده هر ساله تخم، نهال خوب، حیوان بهتر طبق شرائط محیطی بدسترس زارعین گذاشته شده و از طرف زراعت و حیوانداری بآنها کمک و مستقیماً از امراض و آفات زراعتی ایشان جلوگیری شده است.

اما چیزیکه در برآورده شدن آرزوهای زارعین و در بهتر گردانیدن نباتات و حیوان مملکت بیشتر اهمیت دارد قبول و تطبیق نمودن رهنمائی های وزارت زراعت از طرف زارعین است تا در امور زراعت و مالداري از آن پیروی نمایند.

اگرچه مسائل زراعتی تحت کنترل نیامده و در هر جا شرائط جداگانه را ایجاد میکنند و هر منطقه از خود حیوان و نبات مخصوص دارد که از عوامل خارجی زود متاثر می شوند اما باز هم برای اینکه از تجارب و مطالعات علمی نتیجه مثبت گرفته شود وزارت زراعت جهت بهتر ساختن جنس نبات و حیوان در بعضی ولایات تجربه گاهائی را تأسیس نموده که هم انواع نبات مختلفه خارجی و از خود منطقه تحت تجربه قرار گرفته و از آنها یک به یک تجارب و انتخاب تخم ذریعه متخصصین نتیجه مثبت گرفته شده با ترتیب با استفاده زارعین محیطی گذاشته شده و روز بروز زارعین با رهنمائی متخصصین و مارین توسعه زراعت به ترتیب بهتر ساختن طرز زراعت و استعمال بعضی آلات مفید آشنا شده و امید است که در آینده این موضوع سر تا سر مملکت توسعه پیدا کرده و در حاصلات بهبودی رخ بدهد و در عین حال با اثر مجادله بر ضد امراض و آفات زراعتی و حیوانی دامنه سزایت امراض کم و از آن جلوگیری بعمل آید.

تجربه گاه مرکزی

الف- قوریه علی آباد:

اول- در قسمت اشجار:

- ۱- نهال مشمر پیوندی وزینتی که به مردم توزیع گردیده (۸۶۰۰) اصله
- ۲- نهال پیوندی از قبیل: شفتالو، آلو بخارا و ناک خارجی و اکاسی که موجود است ۶۰۰۰ اصله.
- ۳- يك اندازه زمین که در ظرف سال ۳۶ جهت بندر تخمیانۀ تهیه و آماده شده در ابتدای سال ۱۳۳۶ مقدار تخمیانۀ بندر گردیده و به تعداد (۳۱۱۵۹) اصله نمو کرده اند که از جمله اشجار مشمر يك تعداد آن برای پیوند آماده گردیده و هم مقدار دوازده سیر تخم در فصل تیر ماه بزمین مذکور بندر گردیده که يك تعداد زیاد و قابل اطمینان نمو کرده اند.
- ۴- به تعداد (۶۰۰۰) اصله نهال سیب، زرد آلو، آلو بخارا و غیره از بهترین انواع خارجی پیوند شده اند که نتیجه آنها کاملاً اطمینان بخش میباشد در اوایل سال ۳۷ مقدار سه سیر تخم خسته اشجار مشمر وزینتی بمقصد ازدیاد نوع بندر گردیده.

دوم- در قسمت حبوبات، غله جات و سبزیجات :

به همکاری متخصصین موسسه بین المللی امریکا (I,C,A) اقدامات ذیل بعمل آمده :

۱- پنج نوع گندم خارجی جدید به مقصد تجربه بذر گردیده که نتیجه خوبی داده اند .
۲- پنجاه و دو نوع جواری که چهار نوع آن از دو سال باینطرف تحت تجربه میباشد تجارب دوره سوم آن در سال ۳۷ دوام داده می شود و از جمله (۴۸) نوع آن که جدیدا تحت تجربه قرار گرفته (۲۸) نوع آن در سال اول تجربه نتیجه مثبت داده یک قسم دیگر ازین جواریها که دانه های خور د سفید داشته و بنام برنج موسوم است اصلا از جرمنی توريد گردیده که آنهم در دوره اول تجربه قرار گرفته این جواری بقسم برنج پخته و مصرف می شود.

۳- هفت نوع کاهوی خارجی که از مدتست تحت تجربه به میباشد نتیجه خوب داده و یک مقدار کافی تخم آنها جهت توزیع آماده شده است .

۴- شبت فرانسوی، انواع لوبیا و دو نوع بادنجان سیاه، از دو سال باینطرف تحت تجربه قرار دارد
۵- شش نوع کدوی خارجی که از دو سال باینطرف تحت تجربه قرار دارد نتیجه خوب داده اند نسبت بکدوی مروجۀ وطنی لذیذ تر و شیرین تر بوده و از آنها یک مقدار کافی تخم جهت توزیع آماده گردیده است

۶- شش نوع کلم گلدار سبز امریکائی و کلم دوهی و یک نوع مرج ترکی و سه نوع لبلبوی قندی تحت تجربه میباشد .

سوم- تخم گیری انواع گلها :

یک تعداد انواع گلهای داخلی و خارجی در گلخانه تجربه گاه و هم در زمین های مزرعنی تحت تربیه میباشد که همه ساله یک مقدار تخم کافی و قلمه آنها بدسترس شوقمندان گذاشته شده می رود .
قوریۀ گذرگاه :

- ۱- نهالهاییکه در طول سال ۱۳۳۶ از تخم بدست آمده (۲۳۷۷۶) اصله
  - ۲- > > > پیوند شده (۵۶۲۵) >
  - ۳- > > > توزیع گردیده (۴۳۷۱) >
  - ۴- > برای سال ۱۳۳۷ آماده پیوند میباشد (۲۸۰۶۵) >
  - ۵- از جمله (۵۴۸۶۲) اصله نهال قابل توزیع در سال ۳۷ توزیع شده (۱۰۰۶۷) >
- قوریۀ پغمان :**

- ۱- نهالهاییکه از تخم بدست آمده (۲۰۳۰)
- ۲- نهال های قابل توزیع از قبیل ناجو، ارغوان، ارچه موریان، بلوط، اکاسی و غیره (۷۹۱۴) اصله که از آن جمله (۳۸۴) اصله آن در ابتدای سال ۳۷ توزیع گردیده.
- ۳- نهال های توزیع شده سال ۱۳۳۶ از قبیل ناجو، ارغوان، بلوط، اکاسی (۲۴۲۶) اصله
- ۴- به یک اندازه زمین مقدار (۲۷) سیرخسته شفتالو، زرد آلو، بادام و (۶۰۰۰) دانه چار مغز در تیرماه سال ۱۳۳۶ بذر شده که در ابتدای سال ۳۷ نتیجه نموی آنها قابل اطمینان است .

قوریۀ دارالمان :

- ۱- نهال هاییکه از تخم بدست آمده (۱۶۰۹۹) اصله

- ۲- نهال های قابل پیوند
 ۳- « « پیوند شده
 ۴- « قابل ذریع
 ۵- نهالهاییکه مستقیماً از طرف وزارت زراعت بسال ۱۳۳۷ در تپه مقبره، تنگ، غار و تپه قرغه، سرک کودامن، سرک میدان هوائی والعا قیة تعمیرات تربیه حیوانات غرس شده بتعداد چهل هزار اصله می رسد .

یک مقدار تخم جواری نوع زودرس خارجی از طرف زراعت به مقصد ترویج به اهالی چهاردهی توزیع گردیده که از طریق بذرتربیه آن بمردم هدایت داده شده.
تربیه کرم پیله:-

برای اینکه در اقتصاد زارعین بر علاوه مشاغل زراعتی، کمکی شده بتواند، از چند سال باینطرف یک دستگاه تربیه پیله به کمک شرکت قند بغلان که تحت نظر متخصصین (اف- ای- او) مربوط وزارت زراعت تاسیس گردیده و هم یک دستگاه دیگر در مرکز کابل افتتاح شد که ازین دو مرکز تخم بهتر بدسترس علاقه مندان گذاشته شده و می شود .

در سال ۱۳۳۶ برای حصول تخم انتخاب از مرکز بغلان (۷۶۲۹) جعبه، از دستگاه مرکزی (۳۵۸۸) جعبه جهت رفع احتیاجات مردم (۳۹۱) جعبه تخم مادری نیز در دستگاه مرکزی تهیه گردیده است. اگر چه استحصال سال ۱۳۳۶ نسبت به سال ۳۵ بیشتر میباشد اما باز هم رفع احتیاجات زراعتی را که روز بروز دامنه تربیه کرم پیله در مملکت رو به توسعه میرود پوره کرده نمیتواند مگر اینقدر میتوان گفت که استحصال تخم درین دودستگاه بصورت صحیح و درست بدست می آید که از هر حیث قابل اطمینان است.
 همچنین درخت توت جاپانی که برای تربیه پیله بهترین نوع توت است برای ازدیاد آن نیز ترتیباتی اتخاذ گردیده چنانچه در سال ۱۳۳۶ تنها در بغلان از طرف شرکت و اهالی به تعداد (۱۴۴۶۰۰۰) قلمه و (۱۲۰۰۰۰) نهال پیوندی موجود و تحت تربیه میباشد که این نهال ها همیشه بدسترس علاقه مندان گذاشته می شود.

تربیه زنبور عسل:-

در سال ۱۳۳۶ بر علاوه مرکز کابل در ولایت ننگرهار نیز مرکز زنبور عسل افتتاح گردیده یک تعداد فامیلی زنبور عسل در سال ۱۳۳۶ در گلپاغ که از حیث آب و هوا برای زنبورداری مساعد است تحت تربیه گرفته شده که فعلاً بت زنبورهای عسل طوریکه در جریان سال ملاحظه گردید در گلپاغ بیشتر بوده در امور تربیه زنبور عسل که استفاده مردم بیشتر گذاشته شود ترتیباتی از طرف وزارت زراعت گرفته شده که بهرورایام توسعه یافته و بدوق مندان توزیع خواهد گردید. چنانچه در ابتدای سال ۳۷ یک تعداد گروه های زنبور عسل که در ننگرهار تکثیر یافته اند بمركز زنبور داری گلپاغ نقل یافته و تحت تربیه گرفته شده اند.

تربیه حیوانات :-

در مرد و در سال ۱۳۳۶ تا آخر جوزای ۱۳۳۶ اقداماتی که در تربیه حیوانات بعمل آمده ذیلا خلاصه می شود:-

- ۱- گوساله های دورگه جنس فریزی که بدست آمده
 (۳۸) فرد
 ۲- « « « « «
 (۴) «

- ۳- بره‌های جنس خالص غلجائی » » (۳۶) راس
 ۴- » » مری‌نوس » (۸۵)
 ۵- » » دورگه مری‌نوس » (۱۱)
 ۶- کره‌جنس خالص اسپروسی » » (۷)
 ۷- » » دورگه » (۱)
 ۸- چوپه مرغ‌های نوع خارجی که به ذوق مندان توزیع گردیده (۱۰۸۴) قطعه
 ۹- تخم مرغ انواع خارجی که جهت چوپه‌کشی بزم توزیع شده (۱۲۷۱) دانه

عملیات در لابراتوار اراض و آفات زراعتی.

برای اینکه درباره مجادله عمومی امراض زراعتی، وزارت زراعت بیشتر کامیابی حاصل کرده بتواند در ظرف سال ۱۳۳۶ متخصمین (آی، سی، ای)، و (اف، ای، او) و داخلی که در اطراف و نواحی کابل و دیگر ولایات به مشاهدات و مطالعات خویش دوام داده‌اند نمونه‌های امراض مناطق مختلفه را جهت تشخیص لابراتواری بمرکز با خود آورده‌اند که تمام آنها تحت مطالعه قرار گرفته و منجمله نمونه‌های مذکور (۳۲) نوع آن تشخیص و متباقی آن تحت معاینه لابراتواری میباشند.

عملیات در لابراتوار وا کسین سازی.

- الف- مقدار وا کسین هائی که در لابراتوار مرکزی در سال ۱۳۳۶ تا اوائل سرطان ۳۷ تهیه گردیدند:
 ۱- واکن بن مرغ مرغی برای (۱۴۶۲۰۰) قطعه
 ۲- » بلك ليك » حیوان (۸۰۵۷۰)
 ۳- » بلك ديزيز » » (۵۰۰۰)
 ۴- » اشروتکسیما » » (۴۰۰۰)
 ۵- » اشترکس » » (۱۶۰۰۰)
 ۶- » پاسترولا » » (۳۲۲۲۰)
 حیواناتیکه در معاینه‌خانه مرکزی علی آباد تدای گردیده‌اند (۱۴۹۱) حیوان

لابراتوار تکنالوژی.

تاسیس این لابراتوار را که در سال گذشته خاطر نشان شده در سال ۱۳۳۶ با تمام لوازم و آلات مجهز و شروع بکار نموده است که در آن يك مقدار انواع مختلف بشم گوسفند مملکت تحت مطالعه گرفته شده و راجع بخواص بشم مطالعات دقیقی صورت گرفته است.

تجزیه نمونه‌های بشم جنس گوسفند های افغانی که در لابراتوار بعمل آمده نشان میدهد که خواص فیزیکی آنها تماماً بدخل چوکات بشم قسم بافت قالین، گلیم و غیره خوب مطابقت دارد طول الیاف بشم گوسفند های بلوچی، غلجائی، عربی، قندهاری، قره‌قول، هزارگی، مطابقت بمعباریکه برای نساجی بکار میرود دارا میباشند جنس گدک بدخشان دارای نفیس ترین بشم الیاف- موی است که ۸۱ فیصد الیاف بشم آن مرکب از الیافی است که قطر اوسط آن (۱۹،۶) مایکرون میباشد جنس بلوچی ۶۹ فیصد بشم آن از الیاف نسبتاً درشت تر با قطر اوسط (۲۵،۴) مایکرون ساخته شده است.

مجادله امراض و آفات زراعتی

الف- مجادله:-

- ۱- بمقابل آفات جولاك در سال ۱۳۳۶ در كاريز مير- آهنگران- الغوثي پغمان، مركزي كابل و نواحی آن (۵۷۴۴۷) اصله درخت ادویه پاشی گردیده و از ابتدای سال ۳۷ تا كنون ادویه پاشی در آن دارد.
- ۲- بمقابل مرض خاكستر ك تارك بمربوطات حكومت كوه دامن- كاريز مير، الغوثي (۳۴۹۲۸۵) اصله تارك در سال ۱۳۳۶ ادویه پاشی شده است و در سال ۱۳۳۷ تا كنون ادویه پاشی دوام دارد.

فعالیت در قسمت تجارت:-

طوریكه با اثر مشاهده متخصصین ظاهر گردیده بود زراعت كنندم در بعضی نقاط بمرض سیاق ساق مبتلا بوده برای اینکه در این قسمت تجارتی بعمل بیاید در وقت بذركندم در نقاط مختلف ولايت كابل يك يك مقدار كنندم ضد عفونی شده بذركردیده- طوری كه متخصصین مربوطه ایور میدهند نموی كنندم های مذکور خوب بوده و حاضر نتیجه آنها اطمینان بخش می باشد همچون به تعداد (۱۸) نوع مرض نباتی با اثر سری در كابل و نواحی آن تشخیص گردیده.

مجادله امراض حیوانی:-

- ۱- مجادله برضد بلك ليك در كابل و مربوطات آن (۲۲۵۲۳) حیوان
- ۲- مجادله برضد مرغ مرغی در كابل و مربوطات آن (۱۴۰۵۷) قطعه
- ۳- مجادله برضد كرم جگر گوسفند در كابل و مربوطات آن (۴۷۹۱) راس
- ۴- مجادله برضد طبق در كابل و مربوطات آن (۲۹۶۹) حیوان
- ۵- «پاسترولا» و مربوطات آن (۲۴۴۸) حیوان
- ۶- مجادله برضد كنه حیوانی ذریعه طیاره در چمن كته پلوان بینی حصار.

پروژه انكشاف دهات:

پروژه انكشاف دهات كه يك قسمت عمده آن مسائل زراعتی است وزارت زراعت نیز در آن سهم می باشد چنانچه عملیاتی كه تحت نظر متخصصین مربوطه وزارت زراعت در دهكده شیوكی و لوگرد تحت اجرا گرفته شده ذیلا خلاصه میشود.

- ۱- در چهل باغ رعیتی در منطقه شیوكی- و چهار آسیاب- و لوگرد اصول نهال شانی- تربیه نهال- مواظبت طریق بیوند و شاخه بری عملا بر مردم نشان داده شده.
- ۲- طریق استعمال داسهای كنندم دروی به (۱۵۰) نفر مختلف یاد داده شد.
- ۳- ازدو فرد جوانه گاو جنس اهیول مربوط دهكده تحت نظر متخصصین وزارت زراعت (۲۵) فرد گاوهای مردم جفت گیری گردیده.

۴- از مرغهای جنس تخمی و گوشتی (۴۴۰) عدد تخم بر مردم مجاني توزیع شده.

۵- به تعداد (۷۲۲۰) حیوان مریض تدای و بیچكاری شده اند.

تقویه پر سونل:

وزارت زراعت كه از همه مهمتر بنفرتی احتیاج شدید دارد برای اینکه درین راه كامیابی بیشتر حاصل نماید بر علاوه اشخاص موجوده يك تعداد نفرا جهت تحصیلات عالی در شقوق مختلفه هر ساله بخارج مملكت اعزام می نماید روی همین منظور در سال ۱۳۳۶ برای تقویه اشخاص فنی اقدامات ذیل بعمل آمده.

۱ - جهت فرا گر فتن تحصیلات عالی بمصارف وزارت زراعت و موسسه (I,C,A) طور فیلوشیپ يك تعداد مامورین بخارج اعزام شده اند :

- ۱ - در شق زراعت بمصارف (I,C,A₂) به بیروت ۱۱ نفر
- ۲ - « تربیه حیوانات بمصارف (I,C,A) به امریکا »
- ۳ - « بیطاری » « » « » به ایران ۲ »
- ۴ - « جنگل » « » « » به امریکا ۱ »
- ۵ - « زراعت » « » « » « » « » ۱ »
- ۶ - « جنگل بمصارف وزارت زراعت به فرانسه ۲ »

۲ - په تعداد (۱۲) نفر مامورین فنی که جهت تحصیلات عالی بمصارف وزارت زراعت و موسسه (G,A,I) و (F,A,O) قبلاً به خارج اعزام گردیده بودند پس از اخذ تحصیل بوطن مراجعت و در شقوق تحصیلات ایشان بکار مصروف گردیده اند .

- ۳ - بر علاوه متخصصین موسسه (A,C,I) و (F,A,O) که با وزارت زراعت در شقوق مختلفه همکاری می کنند مستقیماً از طرف وزارت زراعت يك تعداد متخصصین از خارج استخدام گردیده اند :
- ۱ - ۴ نفر متخصصین بیطاری از ترکیه استخدام گردیده اند که فعلاً در موسسه و اکسین سازی مصروف کار می باشند .
- ۲ - یک نفر متخصص حشرات مضره از ترکیه استخدام گردیده که فعلاً در شعبه مجادله کار می کند .
- ۴ - طوری که در سال گذشته با وزارت جلیله معارف موافقه بعمل آمده بود بر علاوه لیسه زراعت و پوهنخی زراعت که از طرف وزارت معارف اداره می شوند يك مکتب بیطاری تحت اداره مستقیم وزارت زراعت نیز افتتاح گردید که تعلیمات آن طبق پروگرام معینه جاری گردیده .
- ۵ - کورس مجادله امراض و آفات زراعتی .

امور مجادله امراض و آفات زراعتی که یکی از کارهای مهم وزارت زراعت محسوب می شود از یک طرف هر ساله به مقابل امراض و آفات مجادله دوام داده می شود از جانب دیگر از نقطه نظر سروی امراض و آفات مشاهدات و مطالعات متخصصین در نقاط مختلفه مملکت ادامه دارد - برای اینکه مامورین مربوطه مجادله بیشتر به امراض و آفات نباتی معلومات حاصل کرده و بطور عملی بمدافعه پرداخته بتوانند يك کورس زمستانی مجادله در مرکز وزارت افتتاح گردیده که پروگرام تعلیمی ایشان ذریعه متخصصین وزارت زراعت پیش برده می شود .

۶ - کورس پیله وری و زنبور عسل :

تعلیمات عملی و نظری در کورس پیله وری و زنبور عسل در جریان سال ۱۳۳۶ دوام داشته که در اوائل سال ۱۳۳۷ دوره سه سال سمستر سوم آن خاتمه می یابد که بعد از فراغت تحصیل طبق پروگرام وزارت زراعت در مرکز پیله وری و زنبور داری ولایات بکارموظف خواهند شد .

۷ - کورس باغبانی :

بمنظور اینکه در امور باغداری از قبیل : نهال شانی - مراقبت از آبیاری - پیوند شاخه بری و غیره يك تعداد نفر تربیه شده و بدسترس موجود باشد در سال ۱۳۳۶ يك تعداد فارغ التحصیل مکاتب ابتدائی در کورس باغبانی شامل گردیدند که تحت اثر متخصص در تجربه گاه مرکزی و قوریه های مربوطه بکارهای عملی باغبانی مصروف و تعلیمات نظری ایشان نیز دوام دارد .

د مالی وزارت

تشکیل:

وزیر
دمعین کفیل
مشاوران
ع ج عبد الله ملکيار
بناغلی عبد الکریم حکیمی
بناغلی میر ضیاء الدین - بناغلی قاضی عبد الرحمن

د قلم مخصوص لوی مدیریت:

مدیر
استخباراتو مدیر
بناغلی عبد الله
» محمد عظیم

د اداري لوی مدیریت:

د اداري لوی مدیر
د لوازمو لوی مدیر
د مامورینو مدیر
د تقاعد مدیر
د محاکمات
د کووونو
بناغلی یار محمد
بناغلی عبد الحمید
» غلام حیدر
» محمد انور
» محمد کبیر
» محمد یوسف سلیمان

د اوراقو مدیریت:

مدیر
د حفظی دځانگی مدیر
د اجرائی
د عوائدو آمر
بناغلی رحیم وردی
» میر محمد کاظم
» نا در احمد
» میر ضیاء الدین

د عوائدو د آمر مرستیال

د تمرکز مدیر
د تنظیم او قطعیه حساب مدیر
د اسناد او تابلو گانی مدیر
د مراقبت او راپور مدیر
د مالیات بر عائداتو
د تحریر او مواشی مدیر
د متفرقه واردات او محصولاتو مدیر
د تمیز او اعتراضاتو دځانگی مدیر
بناغلی عبد الرحمن انوری
» عبد الرحمن انوری
» عبد الحسین
» عبد الصمد
» تاج محمد
» نور محمد
» نور علی
» محمد حسین
» محمد انور سروری

ع ج عبد الله ملکيار

د گمرکاتو لوی مدیر :

د انسداد او کړيزی لوی مدیر   ښاغلی غلام حسن
د تعرفی او نرخونو مدیر   ښاغلی سلطان عزیز ذکر یا (د گمرکاتو د لوی مدیریت مرستیال)
د گمرکاتو د مراقبت د ادارې مدیر   « امیر محمد
د سیار کړيزی مدیر   « صاحبخان

د تدقیق مالی ، احصائی او کتابخانې مدیریت :

مدیر   ښاغلی محمد یوسف سلیمان

دار تباط مدیریت :

مدیر   محمد غوث علیزو
دوټه دمجلې مدیر   ښاغلی شاه علی اکبر شهرستانی

د بودجې لوی مدیریت :

لوی مدیر   ښاغلی عبدالاحد
د بودجې د ترتیب مدیر   « محمد یوسف ایوبی (د بودجې د لوی مدیریت مرستیال)
د قوانینو مدیر   « میر عبد الصمد
د تخصیصاتو مدیر   « محمد اسمعیل

د خزانو لوی مدیریت :

لوی مدیر ، . . .

د اسعارو او د پولې سیاست مدیریت :

د خزانو د لوی مدیریت مرستیال   ښاغلی محمد کریم نصرتی
د خزانې مدیر   « فقیر محمد
د قروض   « عتیق الله
د صکوک   « عبدالمنان

د پلټنې لوی مدیریت :

لوی مدیر   « عبداللطیف
غړی په ۳ رتبه   « عبدالرب
» ۴   « فضل احمد
» ۳   « محمد ایوب
» ۵   « عبدالنبی
» ۴   « صالح محمد
» ۵   « عبدالفتاح
» ۴   « نصر الدین
» ۵   « فضل حق

د املاکو لوی مدیریت :

لوی مدیر   ښاغلی شیر محمد
د دولتي املاکو د ادارې مدیر   « عبدالله
د آبیاری او مساحت مدیر   « میر محمد حسن

دمحاسبات لوی مدیریت :

لوی مدیر	بناغلر یعقوبعلی
دقوانین او حسابی مقرر اتمدیر	« عبدالعزیز عطائی دمحاسباتو دلوی مدیریت مرستیال
دصر فیاتو دسنجش دمحاسبی مدیر	« محمد حسن
په ۵ رتبه مدیر	« غلام نقشبند
» ۵ »	« سید زرین شاه
دقطعی حساب او تنظیم مدیر	« قربانعلی
په ۵ رتبه مدیر	« محمد اسلم
په ۵ » »	« محمد عیسی
دبقایاوی و دتصفی مدیر	« جلال الدین
په ۵ رتبه مدیر	« محمد ذکریا
» » »	« سلطان احمد
دمرکز دحسابی مراقبت مدیر	« محمد اسلم
غړی په ۵ رتبه	« عزیز الله
» ۵ رتبه	« میر عبدالرحمن
» ۵ »	« خواجه عین الدین
دتبیهی دمحاسبی مدیر	« ضیاء الحق
دلپری گروپ دمحاسبی مدیر	« محمد معصوم
په ۵ رتبه	« عبدالودود
دوهم گروپ دمحاسبی مدیر	« محمد ایوب هوتکی
په ۵ رتبه مدیر	« عبد الحبيب
ددریمی گروپ دمحاسبی مدیر	« محمد سرور
په ۵ رتبه مدیر	« عبد الحليم
په ۵ رتبه مدیر	« عبدالغیاث
دخلورم گروپ مدیر	« عبدالقدیر
په ۵ رتبه مدیر	« معراج الدین
دپنجم گروپ دمحاسبی مدیر	« محمد آصف
په ۵ رتبه مدیر	« عبداللطیف

دتبیهی لوی مدیریت :

دخارجی فرمایشاتو مدیر	بناغلی فیض محمد
دمنسوجات او ملبوساتو مدیر	« عبدالفتاح
دانشا آت او تعمیر مدیر	« محمد نعیم
دمتفرقه او قرطاسی »	« عبدالسمحان
دمعاینی مدیر	« توکل شاه - اجیر

د معاینې دلمړۍ ګروپ مدیر   ښاغلی میر احمد
 » د دوهم »   »
 د ادارې مدیر   .....
 د لوازمو مدیر   ښاغلی عبدالستار
 د محاسبې »   » میر محمد صدیق
 د دپیو ګانو د توزیع او کنټرول مدیر   » عبدالخالق رفیقي
 په ۵ رتبه مدیر   » محمد رحیم
 » » » » .....
 .....
 په اروپا کېنې ۵ رتبه نماینده .....
 » آسیا   » ۵ »   » محمد صفی

په خارج کېنې نمایندګۍ :

د ضرابخاني او صکوک ریاست :
 رئیس   ښاغلی صوفی عبدالحمید
 د ضرابخاني لوی مدیر   » میر محمد شاه
 د لوازمو مدیر   » محمد حکیم

امور وزارت مالیه

ر همگان واضع است که حکومت متبوعه در راه انکشاف منابع طبیعی مملکت قدم های جدی برداشته، خاصه با طرح و تدوین و تطبیق پلان پنجساله

اقتصادی اقدامات جدی و وسیعی در راه عمران و ارتقاء وطن عزیز و بلند بردن سویه زندگی افراد دوره جدیدی در حیات اقتصادی و مالی کشور آغاز گردیده است. عملی ساختن پروگرامها و پروژه های انکشافی و اصلاحی همه متکی بر اساس متین مالی کشور است. از همین نظر فعالیت و اجراآت وزارت مالیه بر کلیه اقدامات و جنبه های اصلاحی دولت و امور دولتی، موسسات و تشبثات مملکت تأثیر باروری داشته و دارد.

موفقیت وزارت در اجرای وظایف و مکلفیتها از یک طرف همکاری، صمیمیت و تعاون دائمی کلیه افراد مملکت را ایجاب می نماید و از طرف دیگر تثبیت پایه ایسی و ترتیب اساسات صحیح امور مالی یولی، حسابی و غیره را استلزام میکند.

در سال مالی ۳۶ و ۳۷ وزارت مالیه به همکاری تمام افراد مملکت مخصوصاً مودیان مالیات و محصولات موافق گردید جهت فینانسمان کلیه پروژه ها و پروگرامهای انکشافی دولت مدارک و ارداتی تدارک نموده همچنان بمنظور اصلاح امور حسابی، دفتر داری و جلوگیری از تورم یولی و مراقبت انسداد گریزی اقدامات ضروری نماید.

با در نظر داشتن توضیحات فوق در سال مالی ۳۶ و ۳۷ بنیه مالی مملکت تقویه گردیده و بودجه سال مالی مذکور نظر بسالهای قبل زیاده تر است از راه تحصیل مدارک عایداتی و تحصیل بقایای گذشته و اداره و تنظیم صحیح مصارف دولت موازنه گردید.

در بدست آوردن کمکهای مالی، استقراض از منابع و مدارک معینه که از طرف دولت دوست بدست آمد در انکشاف امور اقتصادی، زراعتی، صنعتی و عرفانی استغاده های ضروری صورت گرفت.

برای رفع احتیاجات دولت و تنزیل نرخ غله بین اهالی و جلوگیری از قلت در مرکز و ولایات یک مقدار غله کافی از خارج تهیه و یک مقدار دیگر از مناطق غله خیز وطن تدارک گردید.

اجراآت مدیریت ارتباط بین المللی و مشاورین خارجی

وزارت مالیه به همکاری یک عده متخصصین مالی، حسابی، بودجوی، اداری و غیره از طریق اداره تعاون بین المللی حکومت اتا زونی طور همکار گماشته شده اند، در کلیه موضوعات مالی به منظور اصلاح نواقص مطالعات و تتبعات نموده است.

بهمکاری گلبدن و اثر دولت، هیئت متعصبین وزارت مالیه تولا نشته جزئیات سیستم موجوده حسابی، دفتر داری، و اداری را دقیقاً نه مطالعه نموده در زمینه نظریات اصلاحی خود را تقدیم نمایند:

بمنظور آشنا ساختن مامورین حسابی و مالی با عصری ترین طرز محاسبه از یک طرف جدا بول و دفا تر مطلوب تهیه شده و از طرف دیگر یکمده ماشینهای حسابی و دفتر داری به خارج فرمایش داده شده است.

رسانیدن مامورین برای تطبیق و عملی ساختن سیستم جدید حسابی اساس مامول وزارت مالیه را تشکیل میدهد.

یک کورس جدید تربیوی در موضوع سروی کادستر و رساندن مامورین مساح فنی، آغاز بکار نموده است.

اساسات و توضیحات سیستم جدید حسابی و پروژه قانون محاسبات و بودجه، ترتیب و بمنظور مطالعه و تدقیق به کلبه دوائر دولت ارسال و نظریات شان در زمینه خواسته شده است.

یکمده متعلمین افغانی جهت تحصیل در شقوق مالیاتی بممالک خارج ارسال و عده دیگر هیأت متعصبین خارجی در مرکز تحت تربیه گرفته شده اند.

در ۱۳۳۶ افغانستان رسماً عضویت اتحادیه مالی بین المللی را متقبل و اسناد لازمه آن امضاء گردید. در جلسه سالانه سال ۳۶ هیأت گورنرهای بانک و فند بین المللی هیأت افغانی اشتراك نموده راپور آن رسماً تحت مطالعه قرار گرفت.

اجراآت مدیریت عمومی اداری

اداره امور استخدام، ترفیع و تقاعد، مامورین مالی کشور از نگاه وزارت مالیه مهمترین موضوعیست که از همه بیشتر مستلزم اصلاحات میباشد.

در سال مالی ۳۶ و ۳۷ وزارت مالیه توجه خاصی در شناختن و برگزیدن مامورین و منسو بین خود مبدول نموده است هم از لحاظ اینکه تشکیل مرکز وزارت مالیه نسبتاً وسیع بنظر میرسد به حدود (۲۵۰) نفر مامورین و مستخدمین مرکز وزارت در اثر تجدید تشکیل تنقیص گردیده است که مبلغ عمومی تنقیصات متذکره بالغ تر ۱۳۹۸۳۳۶ افغانی میشود.

تشکیلات تقسیم کار و لایحه وظایف دوایر مربوط وزارت مالیه از همه اولتر تحت غور و تدقیق متعصبین قرار گرفته و تدریجاً اصلاحات لازمه معرفی گردیده تا در آینده نزدیک با اساس این پرنسپ که در هر یک از ادارات متناسب با حجم کار مامور موظف گردیده و هر یک از دوایر وظایف و مکلفیتها ی خود را به بهترین صورت دانسته و مفهوم تخصص در کار و وظیفه تعقیب گردد، تشکیل و لایحه وظایف وزارت مالیه ترتیب و بمقامات صالحه جهت منظوری تقدیم خواهد گردید.

مدیریت عمومی اداری بر علاوه اینکه صرفیات بودجه وزارت مالیه را اداره و تنظیم نموده معانی و انتهای را که دولت برای مؤسسات، خیریه، بناروالی ها، و غیره در موازنه عمومی منظور فرموده نیز بوقت و زمان معین آن تحت اجراء قرار داده است که جمله بالغ بر پنجاه ملیون افغانی میگردد.

از سال ۱۳۳۳ با ینطرف حسابهای طلبات وزارت مالیه بالای دوائر ومؤسسات و همچنان طلبات دوائر ومؤسسات بالای وزارت مالیه که لاینجل باقی مانده بود که همه از طرف مدیریت عمومی اداری تصفیه گردیده و نظر به اقدامات واجراآت سال مالی ۳۶ و ۳۷ مدیریت عمومی اداری اسناد متجاوز از مبلغ یکصد و پنجاه ملیون افغانی بحسابهای معین محسوب گردیده است .

اجراآت مدیریت عمومی عوائد:

اجراآت و فعالیت دوائر مربوط به مدیریت عمومی عوائد وزارت مالیه در سال مالی ۳۶ و ۳۷ نظر بمراقبت دائمی وترتیب احصائیه ها، قناعت بخش بوده و در اقلام واردات بصورت عمومی تزئید رخ داده است مقایسه واردات ۱۲ ماهه سال ۳۵ و سال مالی ۳۶ و ۳۷ طور آتی است :-

عوائد عمومی سال ۳۵	پیش بینی عوائد سال مالی	تخصیلات ده ماه یقین و دوماه تخمین
به استثنای موجود خزان	(۳۶ و ۳۷) به استثنای	۱۳۳۶ - ۱۳۳۷
و تفاوت طلا و قروض	موجود خزاین	
	و تفاوت طلا و قروض	

۱۱۱۱۸۰۷۹۵۰ - افغانی - ۱۳۸۲۵۰۲۲۰۹ - افغانی - ۱۴۵۷۵۰۳۷۶۸ - افغانی
بملاحظه حساب فوق معلوم میشود که عوائد سال مالی ۳۶ و ۳۷ نه تنها نسبت به عوائد سال مالی ۱۳۳۵ در حدود مبلغ ۳۴۵۶۹۵۸۱۸ - افغانی تزئید یافته بلکه نظر به پیش بینی بودجه خود سال مالی، نیز بیشتر است .

بمنظور مراقبت دائمی عوائد دولت در سال مالی ۳۶ و ۳۷ از کلیه مستوفیتها و شعبات محاسبه وزارت مالیه راپور ماهوار عوائد خواسته شده و وزارت مالیه توانسته است با این اقدام احصائیه های ماهوار عوائد دولت را ترتیب و بملاحظه آن تنظیم امور مالی کشور را بنماید .

در تحصیل مدارك عوائد و باقیات، تعقیبات لازم بعمل آمده و حسابات نا تصفیه تصدیهای دولت تا اندازه ممکنه تحت فیصله قرار گرفته است .

اکثر تصدیهای دولت از سال ۱۳۳۳ با ینطرف موفق نگردیده اند طبق مقررات و قوانین مملکت بیلا نس سالانه خود را ترتیب نموده بوزارت مالیه بسپارند. در سال مالی ۳۶ و ۳۷ نظر به تعقیبات مسلسل که از طرف وزارت مالیه بممل آمد یک عدد از مؤسسات بیلا نسهای سالهای ۳۳ و ۳۴ و ۳۵ خود را ترتیب نموده و امید است در آینده قریب حسابهای نا تکمیل کلیه تصدیهای دولت تحت فیصله و تنظیم قرار گرفته بیلا نسهای شان ترتیب و تکمیل گردد .

اجراآت مدیریت عمومی محاسبات:

مدیریت عمومی محاسبات از نظر وظائف مکلف به اداره، اجرا و کنترل صرفیات دولت بوده ترتیب حساب قطعیه سالانه دولت که به همکاری کلیه دوائر دولت صورت میگردد، نیز از وظائف مهمه آن محسوب میشود . توسعه امور انکشاف و تزئید خدمات عامه و مصارف روز افزون

دولت مقتضی اجراآت صحیح بوده توجه مزیدی رامستلزم است . بروی معلومات و احصائیه هائیکه در سال مالی ۳۶ و ۱۳۳۷ از شعبات حسابی مرکز ولایات بدست آمده واضح شد که از سال ۳۶

به اینطرف با قیات وارداتی و مصارفاتی دولت درحد و دهنصد ملیون افغانی بوده است . از یکطرف بمنظور جلوگیری از تزئید حجم با قیات سا اهای گذشته و از طرف دیگر تحصیل و حل و فصل و تصفیه مبالغ هنگفت با قیات گذشته، از همه بیشتر مد یریت عمومی مجا سبه وزارت ما لیه را بخود مصروف ساخته و با اثر همکاری نا ئب الحکومه ها و حکام اعلی مبلغ (۳۵۹۳۳۱۰۳۲) افغانی در مرکز از مد رک بقایا، صورت تحصیل و تصفیه را بخود گرفته است . باوجود این مصروفیت و اجراءات اجرای بودجه معاشات و مصارف کلیه دوائر دولت بوقت و زمان معین بدون معطلی صورت گرفته و در ظرف ده ماه سال مالی ۳۶ و ۳۷ مبلغ (۱۰۳۸۱۴۰۱۴۷) افغانی معاش و مصرف دوائر دولت در مرکز و ولایات تحت اجراء آمده است .

شعبه قوانین و مقررات حسابی در اصلاح نواقص حسابیه و مطالعات سیستم موجوده و ترتیب راپور ها با هیئت متخصمین از نزدیک در تماس بوده اجراءات قابل قدری نموده است .

اجراءات مد یریت عمومی بودجه:

ترتیب بودجه های دوائر دولت و تقدیم آن بمجلس عالی وزراء و شورای ملی از جمله وظایف مهم وزارت ما لیه محسوب میگردد . ترتیب موازنه عمومی بودجه مستلزم مطالعات ، تدقیقات و ملاحظاتیست که تشریح آن درین مختصر جای ندارد . اما وزارت ما لیه در بدو سال مالی ۳۶ و ۳۷ موفق گردید بودجه واردات و مصارف دولت را بصورت متوازن ترتیب نموده بمقامات صالحه جبهه منظوری تقدیم نماید .

و در مرور سال مالی در اجرای تخصیصات کلیه دوائر دولت موفق است . بر علاوه وزارت ما لیه توانست پروژه قانون بودجه و موازنه عمومی مربوط سال مالی ۳۷ و ۳۸ را دو ماه قبل از آغاز سنه مالی ما بعد ترتیب و تکمیل نموده بمقامات صالحه بسیار د .

تقویه دفاع ملی، اصلاح امور عرفانی ، و رسانیدن جوانان تعلیم یافته و فنی ، اصلاح امور صحتی ، و انجام خدمات عامه مستلزم تقویه امور مالی و اقتصادی کشور است . و لازم است بودجه دولت متوازن بوده تکالیف جدید دوائر دولت و احتیاجات ایشان در راه اجراء و انجام وظایف و تکالیف همیشه دقیقانه و بروی حساب سنجش و فر اهم گردد .

وزارت ما لیه در سال مالی ۳۶ و ۳۷ باوجود قبول تکالیف دوائر دولت بامؤسسات عام المنفعه و بشاروایی کابل و بعضی بشارواییهای دیگر امداد مالی شایانی نموده .

در سال مالی ۳۶ و ۳۷ بودجه عادی و انکشافی دولت نسبت به بودجه سال مالی ۱۳۳۵ مبلغ (۲۹۰۹۸۱۴۸۷) افغانی بیشتر بوده و در سال مالی ۳۷ و ۳۸ بودجه عادی و انکشافی دولت نسبت به بودجه عادی و انکشافی سال مالی ۳۶ و ۳۷ مبلغ (۳۴۱۶۴۳۶۱) افغانی بیشتر است .

اجراءات مد یریت عمومی خزاین:

تنظیم و اداره امور خزاین دولت و مراقبت دائمی ، از صرفیات خزانه و وظیفه خیلی مهم وزارت ما لیه محسوب میشود . مد یریت عمومی خزاین مکلف به تنظیم و اجرای معاملات اسعاری ، قروض ، صکوک و اوراق بهادار بوده و مسئول ترتیب احصائیه های دارائی نقدی دولت میباشد .

کلیه معاملات استقراض داخلی و خارجی بمنظور تدارک فینا نسمن پروژه ها و پروگرامهای انکشافی و اصلاحی و تادیات تکت پولی و اقساط اصل قرضه دولت در اوقات معین از طرف مد یریت عمومی خزاین اجراء شده و میشود .

کلیه احتیاجات اسعاری دوائر دولت طبق پیشنهادیه شان بوقت و زمان معین تحت اجراء آمد و به همکاری (دافغانستان بانک) تمام اسعار خارجی مورد احتیاج دوائر دولت که اکثر بدالری امریکائی، پوند انگلیسی، کلد ار هندی و پاکستانی، مارک جرمنی و فرانک فرانسوی و سویسی میباشند تهیه شده بدسترس دوائر گذاشته شد.

اوراق بهادار که در مطبوعه صکوک طبع گردیده و به مراجع مربوط ارسال شده بالغ بر (۴۷۲۶۳۳۲) قطعه و ورق بوده که قیمت آن معادل بر (۲۲۶۶۷۲۴۳۵) افغانی میشود. بر علاوه به تعداد (۵۱۰) دانه نشا نهها و مدالها نیز تهیه گردیده است. حسابات موجود خزاین ماهوار در سال ۱۰ لی ۳۶ و ۳۷ ترتیب گردیده با حسابات عوام و مصارف تطبیق و مورد استفاده قرار گرفته است.

اجراآت مدیریت عمومی گمرکات:

مدیریت عمومی گمرکات راجع به اصلاح امور گمرکی و مراقبت از حسن جریان کارها و اصدار هدایات لازمه در مواردیکه بین دوائر گمرکی و اشخاص محصول ده اختلافاتی رخ داده بود و همچنان وضع مقررات آن با ساس تصاویر مجلس وزراء صرف مساعی نموده است:

(۱) در اجرای موضوعاتی که دوائر گمرکی در تطبیق مواد مندرجه و تعلیمات نامده دچار مشکلات شده و یا بین دوائر گمرکی و اشخاص اختلاف پیدا شده بود و از مدیریت گمرکات هدایت خواسته بودند مدیریت عمومی گمرکات هدایت و تصویب مجلس وزارت را حاصل و به دوائر مربوط ابلاغ نموده که این فقرات عبارت از (۳۱۰۲) فقره میباشد.

(۲) راجع به نرخ اسعار خارجی همیشه با گمرکات مربوط و اطاق تجارت در تماس بوده و معلومات لازم را به گمرکات مربوطه اطلاع داده است که عده این مکاتیب عبارت از (۵۹۴) قطعه است.

(۳) مسائلی که با صلاح و بهبود امور گمرکی و مطابق ساختن جریان کارهای آن با پیش آمد ها و اوضاع جاریه ارتباط داشته است همیشه مورد مطالعه و مراقبت مدیریت عمومی گمرکات بوده و درین باره وقتاً فوقتاً هدایات لازم به گمرکات و مراجع مربوطه آن صادر شده که تعداد این هدایات عبارت است از (۱۰۶۶) قطعه است.

(۴) در عوائد گمرکی نزدیکاً قابل ذکر نسبت به سالیان گذشته بعمل آمده است.

اجراآت مدیریت عمومی انسداده گریزی:

مدیریت انسداده قاچاق در طی این سال در باره جلوگیری از امورد قاچاق و دستگیری اموال گریزی و اشیاء ممنوعه تا حد ممکنه فعالیت نموده از یکطرف بوسیله اتخاذ ترتیبات صحیح و وسعت دادن تشکیلات افراد مؤظف و مراقبت کامله حتی المقدور از ورود و صدور اموال گریزی جلوگیری نموده است. چنانچه تعداد ارتکاب واقعات گریزی بر حسب معلوما تیکه در دست است خیلی تقلیل یافته و از طرف دیگر در دستگیری اموال گریزی و اشیاء ممنوعه حتی الامکان اقداماتی بعمل آمده چنانچه اموال گریزی که در سال مالی ۳۶ و ۳۷ دستگیر شده نشان میدهد که به تعداد (۷۲) فقره اموال وارداتی و به تعداد (۳۱) صادراتی و به تعداد (۴) فقره اموال ممنوعه دستگیر و حسب اصولات گمرکی راجع به آن معامله شده است.

اجراآت مدیریت عمومی املاک

یکی از وظایف محوله وزارت مالیه مساحت اراضی، ترتیب احصائیه های صحیح اراضی، حل و فصل منازعات مربوط با املاک می باشد. که این وظیفه از طرف مدیریت عمومی املاک اجرا می شود و از نظر تثبیت ملکیت ها اهمیت شایانی را داراست.

در سال ۱۳۳۶ و ۱۳۳۷ نظر به هدایاتیکه به تمام ولایات و مستوفیه ها و حکومت های اعلی ارسال گردیده از یک طرف راجع به پیشرفت و نتیجه امور مساحت یک سلسله اقداماتی آغاز گردیده و از طرف دیگر در تهیه احصائیه های اراضی اقدامات لازمه بعمل آمد.

کمیسون فیصله منازعات املاکی وزارت مالیه در مورد (۱۳۰) فقره فیصله و تصویب صادر کرده که بمراجعه خبر داده شد. از ابتدای سال ۳۶ الی اخیر جواز ۱۳۳۷ برای ۲۷۷ نفر متقاعد بموض استحقاق تقاعد ایشان در ولایت قطغن و مزار شریف زمین توزیع گردیده و در همین مدت برای ۱۷۸۳ نفر ناقص در حدود هفتاد هزار جریب زمین توزیع شده است.

در مورد اصلاح آبیاری و تعیین و تثبیت حق به اراضی اهالی در ظرف سنه مالی ۳۷ و ۳۶ به تعداد ۶۷ فقره در ولایت کابل، ۱۱ فقره در ولایت هرات ۸ فقره در ولایت قندهار ۶ فقره در ولایت مزار شریف ۷ فقره در ولایت قطغن ۷ فقره در ولایت ننگرهار ۳ فقره در ولایت پکتیا، ۹ فقره در حکومت اعلی غزنی، ۸ فقره در حکومت اعلی گرشک، ۵ فقره در حکومت اعلی مینه، ۹ فقره در حکومت اعلی فراه و ۱۳ فقره در حکومت اعلی و ۱۳ فقره در حکومت اعلی پروان، حل و فصل گردیده است.

اجراآت مدیریت عمومی تقاعد:

در جنب سائر اجراآت مبلغ ۸۰۸۹۷۷۷۴۲ - افغانی واردات سال ۱۳۳۶ از مدارک (۳) فیصد معاشات و اضافه ترفیع و غیره و مفاد سهم و قرضه تحصیل شده است و همچنان مبلغ (۱۷ ۸۷۸ ۱۵) افغانی بولهای قیمت ورقه هیت که از سالهای گذشته ذمه وزارت و دوائر مانده بود، تحصیل شده است.

معاشات و مصارف متقاعدین که از بودجه سال ۱۳۳۶ تقاعد در مرکز و ولایات تحت اجرا گرفته شده به مستحقین آن تادیه گردیده مبلغ (۵۳۰۳۳۶۶۴۷) افغانی و استحقاق ۲۴۶ نفر متقاعد که خواهش اخذ زمین را عوض استحقاق تقاعد خود داشتند، ترتیب و بعد از منظوری مجلس و مقام وزارت مالیه بمدریت املاک وزارت مالیه اطلاع گردیده است و دوسیه ۱۳۳ نفر متقاعدین ترتیب و بعد تصویب مجلس خزینه تقاعد و منظوری مقام وزارت به کنترل ارسال شد و معاش ماهوار گرفته اند و بمراجعه تخصیص داده شده.

دوسیه ۱۱۳ نفر متقاعد ترتیب و بعد تصویب مجلس و منظوری مقام وزارت تقدیر پول گرفته اند. ۸۷ قطعه استحقاق طلبات ماضی متقاعدین بمراجعات مربوطه غرض اجراآت تخصیص داده شده. ۴۸ قطعه استحقاق مناصف معصوم قبالة زمین متقاعدین به مراجع مربوط تخصیص ارسال شده است. ۱۰۰ قطعه دوسیه متقاعدین که از مجلس خزینه تقاعد گزارش داده شده و بمنظوری مقام وزارت رسید و به متقاعدین مراجعت داده میشود.

اجراآت مدیریت عمومی تفتیش

بمنظور مراقبت از جریان امور مالی، حسابی، اداری، تفتیش نواقص جریانبات سؤاستفاده و اجراآت مغایر مقررات و قوانین و اصول مملکت که از طرف مأمورین مربوط وزارت مالیه صورت بگیرد مدیریت عمومی تفتیش در تشکیل وزارت مالیه منظوری گردیده تا اینکه حسن و قبح اجراآت مأمورین را واضح ساخته و آن اشخاصی را که مرتکب خلاف مقررات و قانون و اصول و شئون ملی کردند بدوائر معاکماتی بادوسیه‌های مربوطه معرفی کند.

در سال مالی ۳۶ و ۳۷ هیات تفتیش وزارت مالیه در مدیریت تهیه، امور گمرک، ولایت ننگرهار در تحقیق اوراق تفتیش شرکت، پخته، در تصفیه ملکیت های قند هار و بعضی فقرات مختلفه دیگر مصروف و مشغول بوده در ظرف همین مدت (۸۳) فقره از طرف مدیریت عمومی تفتیش تحت تفتیش گرفته شده است.

اجراآت مدیریت هجاء و ته:

در ششماه اخیر سال ۱۳۳۶ جریده ثروت (زیریه) همچون سائر دستگاه های نشراتی به نشر مضامین مختلفه پرداخت ولی چنانچه معمول نشریات مسلکی است بحیثه مسلک معین خود محصور نبوده و مضامین مالی، اقتصادی، پولی کمتر فراهم میشد و ناشر مجبور به انتشار مضامین مختلف حقوقی، روانشناسی ادبی و حتی فلسفی متشبت میشد. برای مساعد ساختن زمینه جهت تهیه چنین مضامین، انجمن وزارت تصویب کرد که آغاز سال ۱۳۷ این نشریه بشکل يك مجله ماهوار تبدیل گردد. اداره مجله به علاوه نشریات عادی بکثرت کتب را نیز بطبع رسانده است.

اجراآت مدیریت عمومی تهیه

این مدیریت بسال ۱۳۳۳ بنام ریاست تهیه تأسیس گردیده و تدارک تمام لوازم و ما یحتاج وزارت ها را چه از داخل و چه از خارج متعهد گردید و چنان شده که اکمال ضروریات متنوعه تمام دوائردولت بعهده این ریاست محصور گردید. البته انجام چنین وظیفه بزرگ مستلزم آن بود که اشخاص فنی و صاحب تجربه و معلومات بر آن گماشته شود و از طرف دیگر بایست تنها مایلزم غیر اختصاصی بر این ریاست موکول میشد بنا برین فقیصه یعنی عدم اشخاص فنی و اتساع ساحه تدارک و تهیه این ریاست نتوانست به تهیه تمام لوازم و وظیفه بیکه به آن سپرده شده بود موفق آید. و اجرای کارهای توريد مایلزم ضروری وزارت و دوائر دولت از خارج طوریکه پیش بینی شده بود صورت گرفته وزارت مالیه باالنفات به چنین تقایص از یکسو تهیه حوائج ضروریه اختصاصی وزارتخانه هارا بخود ایشان وا گذاشت و از طرف دیگر به تکمیل و تهیه مواد قراردادهای نامکمل گذشته پرداخت و از جانب دیگر در تصفیه حساب های گذشته تفتیش امور مربوط آن اقدام نمود. تشکیلات وسیع این ریاست را ب مدیریت عمومی تهیه تبدیل کرد. این مدیریت چنانکه گفته شد ازجانبی به تهیه و تکافوی مواد قرارداد شده سابقه می پردازد و از سوی دیگر مواد داخلی مورد احتیاج اکثر وزارت هارا از قبیل روغن و بعض مواد خارجی دیگر تهیه میکند و در سال مالی ۳۶ و ۳۷ تا اندازه ممکنه رفع احتیاجات مواد داخلی و خارجی کلیه دوائر دولت را نموده توانست.

اجراآت ریاست کوپراتیف مامورین

ریاست کوپراتیف در سال مالی ۳۶ و ۳۷ بآدو مشکلات مالی که این موسسه به آن مواجه بود توانست به تهیه مراد واجناس مورد ضرورت مامورین حسب آتی به پردازد:

آرد	۱۲۲۹۲۴۶/۴۰	سیر
چای	۱۱۴۲/۰۰	سیر
روغن	۳۳۶۰/۰۰	سیر
برنج	۳۷۲۵/۰۰	سیر
ماش	۵۹۵۲/۰۰	سیر
نمک	۱۱۰۰/۰۰	سیر
صا بون	۴۲۱۰/۰۰	کلمچه
رخت ازهر نوع	۱۳۳۷۴/۰۰	متر
کشمیر	۹۴۰۰/۰۰	متر
پیر آهن	۲۷۱۴/۰۰	نوب
بوت	۷۸۸۶/۰۰	جوره
کلوش	۳۲۳۶۹/۰۰	جوره
جرا ب	۲۶۱۹۱۰۰	جوره

برای آینده نیز مدنظر^۲ است که احتیاجات ضروری مامورین چه ارتزاقی و چه پوشاکه باب، منحصر به همان اجناس باشد که مقتضی استهلاك اصلی مامورین است. یعنی از پوشاکه باب مایحتاج سال تمام يك فامیل منجبت مترانه و نوعیت آن و ازار تزاقیه به تناسب شروط حیاتیة بروی تخصیصه کالوری و ایند کس حیات فردی متوازن به توان مالی کوپراتیف تهیه و تدارك و توزیع گردد. نا گفته نمیگذاریم که توزیع کوپون متناسب به توسعه تشکیلات اداری مملکت در سنوات اخیر بلند رفته تمام شرایط مربوطه آن تحت غور و تدقیق قرار گرفته است چنانچه ساحة توزیع کوپون از احصائیة ذیل احتوا و ارائه میشود.

در سال ۱۳۲۷	تعداد ۸۳۶۳ قطعه کوپون مشتمل بر	۴۵۰۰۰ نفر
در سال ۳۶ و ۳۷	تعداد ۲۱۴۲۹	» » » » ۱۰۷۵۷۶

د داخلې وزارت

تشکیل :

د وزارت و کابل	ع، ج، بڼاغلی سید عبدالله .
معین په لمړۍ رتبه	ع، ص عبدالرحیم
د ژاندارم عمومی قوماندان	بڼاغلی محمد علی لمړی فرقه مشر .
د ناقلینو لوی مدیر په (۲) رتبه	ع، خداداد
د پلټنې لوی مدیر په (۳) رتبه	ع، محمد کبیر .
د محاکماتو لوی مدیر » » »	ع، محمد طاهر .
مدعی العموم په (۴) رتبه	ص، عبدالسمیع .
د احصائی لوی مدیر په (۳) رتبه	ص، فقیر محمد .
د سچل د ثبتولو مدیر په (۴) رتبه	ص، نظر محمد
د مامورینو مدیر په (۴) رتبه	ص، عبدالرحیم .
د محاسبی مدیر په (۴) رتبه	ص، عبدالرشید
د قلم مخصوص مدیر په (۵) رتبه	ص، محمد ابراهیم .
د احصائی د لوی مدیریت مرستیال په (۵) رتبه	ص، گل محمد .
د محاسبی د مدیریت د تحقق مامور په (۵) رتبه	ص، سید کمال .
د مرکز د گروپ آمر	. . . . .
د جنوب غرب د گروپ آمر	. . . . .
د شمالی گروپ آمر	بڼاغلی سید بهاول الدین .
د پانیو مدیر	بڼاغلی حافظ عبدالله .
د محلی اداراتو مامور	» عبدالستار

امور وزارت داخله

وزارت داخله مسؤل تأمین امنیت عمومی مملکت، تحکیم و بانی رفاهیت مردم و سیله تطبیق قوانین و پیشرفت آرزوهای دولت می باشد در طول این سال درین زمینه تا حد توان صرف مساعی نموده است.

وزارت داخله علاوه بر اجراءات معموله مخصوصاً به دو نکته حساس و مهم متوجه شده است نخست تدوین اصولنامه ها دوم تعدیل و تغییر قسمتی از تشکیلات.

تدوین قوانین تعلیماتیه ها :

مسلم است قوانین و تعلیمات نامیه ها وسیله تنظیم امور مملکت ضامن صحت و سرعت در کارها و تأمین منفعت عام و بالاخره سبب رفع مشکلات مامورین و مراجعین می باشد چون بدو وزارت داخله در قسمت وظائف و صلاحیت و مسئولیت های مامورین خود مخصوصاً برای حکام و علاقه داران کدام دستور العمل اساسی و مکمل نداشت و از این ناحیه وزارت داخله نائب الحکومه ها، حکام اعلی، حکام کلان و حکام محلی و علاقه داران به مشکلات مواجهه بودند.

تأسی از آن اولتر برای تنظیم و تنسیق این امر بر حسب هدایت قانون اساسی مملکت تعلیمات نامیه اداره ولایات که وظایف و صلاحیت و مسئولیت های حکام را عموماً تحدید و تعیین می نماید و از نگاه تطبیق و عمل هم دوره امتحانی خود را گذشتانده، تکمیل و تدوین نموده و بعد از طی مراتب تحت اجرا قرار داده است. از آن جا که تاحال تقسیمات مملکيه افغانستان و تعیین محلات و مناطق ولایات و حکومات اعلی و کلان قانوناً تثبیت نشده بود و این امر مشکلاتی باری آورد اصولنامه تقسیمات مملکيه را ترتیب و برای طی مراتب به مقامات صلاحیتدار تقدیم نمود.

این اصولنامه افغانستان را از روی اداره بادر نظر داشتن وضعیت جغرافی و تعداد نفوس و احوال اجتماعی و بولایات و حکومتات اعلی تقسیم می کند و هکذا ولایات و حکومتات اعلی را به چندین حکومتات کلان و حکومتات محلی و علاقه داری ها منقسم می سازد یعنی تعداد قواء و محلات و علاقه ها معین و هر علاقه داری و حکومت محلی و حکومت کلان و حکومت اعلی و ولایت قافران معین و تثبیت شده است. همچنان در این سال به ترتیب و تدوین اصولنامه مجالس مشاوره هم موفق گردید و در این اصولنامه طوری که به مطالع خواهد رسید صورت تشکیل مجالس اعضای طبیعی و منخبه - نصاب و تصویب و قرار و فیصله - وظائف و صلاحیت مجالس مشاوره تعیین و توضیح شده است.

تعدیل تشکیلات :

تعدیل قسمتی از تشکیلات که بنا بر ایجابات محیطی و رسیدگی به احوال مردم بادر نظر گرفتن پروژه های اقتصادی مملکت، بعد از طی مراتب قانونی حسب ذیل صورت گرفته است :

بولایت هزار شریف :

تعدیل حکومت کلان شبرغان به حکومت اعلی شبرغان.

حکومت اعلی فراه :

۱- تعدیل حکومت درجه اول چخانسور به حکومت کلان.

۲- تعدیل علاقه داری اصل چخانسور به حکومت درجه (۲)

۳- تعدیل علاقه داری چهار برج به حکومت درجه (۲)

۴- الحاق علاقه داری جوبین به حکومت درجه (۲) اصل چخانسور.

ولایت کابل و پروان :

- ۱- تعدیل حکومت درجه اول کوهدامن به حکومت کلان.
- ۲- انفکاک علاقه داری قرباغ و قریه استرغچ از حکومت اعلی پروان و تشکیل یک حکومت درجه (۳) از علاقه داری قره باغ و قریه استرغچ و علاقه داری استانف بنام حکومت درجه (۳) قرباغ مربوط به حکومت کلان کوهدامن.

- ۳- تعدیل علاقه داری شکردره به حکومت درجه (۳) -

حکومت اعلی گرشک:

- ۱- تعدیل حکومت درجه (۲) نهرسراج به حکومت درجه (۱)
- ۲- تعدیل حکومت درجه (۱) موسی قلعه به حکومت درجه (۲)
- ۳- تعدیل حکومت درجه (۱) گرمسیر به حکومت درجه (۳)
- ۴- تعدیل علاقه داری باغران به حکومت درجه (۴)
- ۵- تعدیل علاقه داری ریشو به حکومت درجه (۴)
- ۶- الغای علاقه داری قلعه بست.
- ۷- انتقال مرکز حکومت اعلی از گرشک به لشکرگاه و نقل مرکز حکومت نهرسراج به گرشک.

نقل و اسکان اقوام :

تحت این پروژه وزارت داخله موفق شد که در ظرف سال ۱۳۳۶ به تعداد دوهزار و نه صد خانوار نهمین و سه صد و سی و چهار خانوار مهاجرین (بی خانه و زمین) را در ولایات مزارشریف - قطغن - شبرغان و وادی هیرمند ساکن و به آن ها زمین توزیع نمود.

مسائل محاکماتی:

در سال ۱۳۳۶ به تعداد ۱۰۸ فقره و در سه و نیم ماه سال ۱۳۳۷ (۲۵) فقره محاکماتی از طریق مدیریت محاکمات وزارت داخله در تأیید تفتیش و تحقیق مرکز و ولایات و در اثر مرافعه خواهی و تمیز خواهی وزارت داخله از نظریات حقوق دولت و مرافعه و تمیز خواستن محکومین و مدعیان به محاکم ابتدائیه و مرافعه و تمیز ریاست محاکمات صدارت عظمی و مجالس مشاوره و حکومت اعلی دایر و فیصله صادر شده است و هکذا به تعداد (۸۲) فقره فیصله از ابتدای سال ۱۳۳۶ الی ۱۵ سرطان ۱۳۳۷ پس از غور و مداوله و تطبیقات قانونی به غرض تطبیق و اجراء به مقامات ذی علاقه ابلاغ شده است. هیچتان به تعداد (۱۱) فقره غرض رفع نواقص قانونی به مراجعش فرستاده شده است.

ترقیات - مقرریها - تقدیر :

- در سال ۱۳۳۶ منورین ذیل وزارت داخله ترفیع نموده اند :
بناغلی سید عباس مامور رتبه (اول) حاکم اعلی غزنی برتبه نائب الحکومه	
بناغلی غلام حیدر حاکم اعلی میمنه از رتبه	(۳) به رتبه (۲).
بناغلی عبدالغفار حاکم دند از رتبه	(۴) به رتبه (۳).
بناغلی عبدالرسول حاکم سبین بولدک از رتبه	(۲) به رتبه (۳) به حکومت کلان ارزگان.
بناغلی عبدالمجید حاکم کلان خوست از رتبه	(۴) به رتبه (۳).

- ښاغلی محمد موسی حاکم، سپین بولدک قندهار از رتبه (۵) به رتبه (۴).
 ښاغلی محمد علی حاکم انجیل هرات از رتبه (۵) به رتبه (۴).
 ښاغلی عطاء محمد عضو تفتیش وزارت داخله از رتبه (۶) به رتبه (۵).

مقرری ها :

- ۱- ښاغلی محمد صدیق مامور رتبه اول سابق رئیس محکمه مرافعه به حیث حاکم اعلیٰ شبرغان .
- ۲- ښاغلی خداداد مامور رتبه سوم مدیر عمومی ناقلین الی زمان صحت یابی ښاغلی عبدالرحمن پوپل به وکالت حکومت اعلیٰ بدخشان .
- ۳- ښاغلی سید عبد الغفار مامور رتبه (۴) سابق کمیسار اسلام قلعہ بهیث آمر تفتیش قندهار .
- ۴- ښاغلی عبدالشکور مامور رتبه ۳ سابق حاکم کلان لغمان بهیث رتبه بهیث حاکم درجه اول پشتونکوت میمنه .
- ۵- ښاغلی روشن دل مامور رتبه (۴) سابق مدیر اطلاعات قبا ئل بهیث حاکم کلان خروست ولایت پکتیا .
- ۶- ښاغلی عبدالعزیز مامور رتبه (۴) حاکم آقچه برتبه موجوده کفالت به حکومت کلان بلخ ولایت مزار شریف .
- ۷- ښاغلی عبدالکریم مامور رتبه (۴) سابق حاکم کلنگار لوگر بهیث حاکم درجه اول شیندند هرات .
- ۸- ښاغلی عبدالرحیم مامور رتبه (۴) سابق حاکم شین دند بهیث حاکم درجه اول اندخوی میمنه .
- ۹- ښاغلی محمد انور مامور رتبه (۴) ریاست انکشاف وادی هیر مند بهیث حاکم درجه اول نهر سراج گر شک .
- ۱۰- ښاغلی محمد اسلم مامور رتبه (۴) سابق مدیر مامورین ریاست قبا ئل بهیث مدیر اداری مزار شریف .
- ۱۱- ښاغلی عبدالباقي مامور رتبه (۴) سابق حاکم موسی قلعہ گر شک معادل رتبه اش بهیث مدیر اداری قندهار .
- ۱۲- ښاغلی عبدالرحیم مامور رتبه (۵) سابق حاکم امام صاحب قطن بهیث حاکم درجه اول موسی قلعہ گر شک .
- ۱۳- ښاغلی حفیظ الله مامور رتبه (۵) سابق حاکم اناردره فراه بهیث مدیر اوراق وزارت داخله .
- ۱۴- ښاغلی عبدالرشید مامور رتبه (۶) سابق حاکم کلنگار بهیث حاکم درجه (۲) شهرک هرات .
- ۱۵- ښاغلی عنایت الله مامور رتبه (۶) سابق حاکم یغمان بهیث حاکم درجه (۲) رودات ننګرهار .
- ۱۶- ښاغلی عبدالرحمن مامور رتبه (۸) احصائیه لیسانسه ادبیات بهیث مدیر احصائیه ولایت هرات .
- ۱۷- ښاغلی فیض محمد مامور رتبه (۹) لیسانسه حقوق سابق علاقه دار کلکان بهیث حاکم درجه (۲) کلنگار .
- ۱۸- ښاغلی اودنگ زیب مامور رتبه (۹) سابق علاقه دار استالف بهیث حاکم درجه (۲) چهاردهی کلبل .

۱۹- ښاغلی محمد اعظم مامور رتبه (۸) لیسانسه حقوق سابق سرکاتب مدیریت اداری ولایت کابل
بعثت مدعی العموم ولایت موصوف .

مامورینکه در سال ۱۳۳۵ طور فیلوشپ به امریکا اعزام و در سال ۱۳۳۶ موفقانه بوطن عودت ندوده اند:

۱ - ښاغلی محمد احسان (نزار) آمر شعبه اول مدیریت مامورین وزارت داخله

۲ - ښاغلی محمد سروو (ایوبی) عضو تفتیش وزارت داخله .

۳ - ښاغلی عبدالغفور (رؤفی) عضو تفتیش وزارت داخله .

۴ - ښاغلی تاج محمد (بارکزائی) سرکاتب مدیریت محاکمات وزارت داخله

۵ - ښاغلی محمد یار (غزنی) سرکاتب مدیریت احصائیه وزارت داخله

۶ - ښاغلی عبدالرحیم (وراق) سرکاتب مدیریت احصائیه وزارت داخله

۷ - ښاغلی عبدالرحمن « (سهاک) سرکاتب مدیریت احصائیه وزارت داخله

۸ - ښاغلی فیض محمد حاکم کلنگار لوگر ولایت کابل .

۹ - ښاغلی محمد یوسف (شریف زاده) حاکم ده سبز ولایت کابل .

۱۰ - ښاغلی حفیظ الله (کریمی) سرکاتب مدیریت قلم مخصوص وزارت داخله

۱۱ - ښاغلی محمد اعظم (مژده) مدعی العموم ولایت کابل .

۱۲ - ښاغلی نور محمد (هور) مدیر احصائیه ولایت قندهار .

تقدیر نامه ها

مامورین ذیل باثر حسن اجرا آت وفعایت در وظیفه باخذ تقدیر نامه موفق گردیده اند .

۱ - ښاغلی غلام حیدر حاکم اعلی میمنه . تقدیر نامه درجه (۲)

۲ - ښاغلی عبدالکریم حاکم کلان چغانسور فراه تقدیر نامه درجه (۳)

۳ - ښاغلی عبدالملک حاکم اندر غزنی تقدیر نامه درجه (۳)

۴ - ښاغلی عبدالرحیم حاکم اندخوی میمنه تقدیر نامه « (۳)

۵ - ښاغلی گل محمد حاکم برکتر ولایت ننگرهار تقدیر نامه « (۳)

۶ - ښاغلی محمد علی حاکم مقر غزنی تقدیر نامه درجه (۳)

۷ - ښاغلی سلطان حمید کاتب احصائیه حکومت شیندند هرات تقدیر نامه (۳)

۸ - ښاغلی محمد گل کاتب تحریر حکومت برکتر ولایت ننگرهار تقدیر نامه درجه (۳) .

لیسانسه های حقوق و علوم سیاسی که در سال ۱۳۳۶ به وزارت داخله شامل کار شده اند

۱ - ښاغلی عبدالرزاق (برومند)

۲ - ښاغلی محمد هاشم (ترین)

۳ - ښاغلی عبدالحبیب (صافی)

۴ - ښاغلی محمد محسن (طاهری)

دپلان وزارت

تشکیل :

وریر

ع ص عبدالحی عزیز

معین په (۱) رتبه

مشورتی کمیسیون :

خارجی مشاوره تنه

خارجی اجیران ۵ تنه

ښاغلی سید اسین الله بها دکفیل یحیث

دقلم مخصوص مدیر په ۴ رتبه

مامور په (۶) رتبه یوتن

دپلان لوی مدیر یت :

لوی مدیر په ۲ رتبه یوتن

مرستیال په (۳) رتبه یوتن

دبشری قوا دتهیی مدیر یت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن

غړی په (۵) رتبه یوتن

» » ۶ » »

دعامو د اجتماعی خدمتو نو مدیر یت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن

غړی په ۵ رتبه یوتن

غړی په (۶) رتبه یوتن

دبانکداری او مالی چارو مدیر یت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن

غړی په ۵ رتبه یوتن

» » ۶ رتبه یوتن

دکانونو او صنایعو مدیر یت :

مدیر په (۴) رتبه یوتن

غړی په (۵) رتبه ښاغلی وکیل احمدنوری دکفیل په حیث

» په (۶) رتبه یوتن

دتجارت مدیر یت :

مدیر په (۴) رتبه یوتن

غړی » (۵) رتبه

» (۶) » یوتن

دحمل او نقل او مواصلا تو مدیر یت :

مدیر په (۴) رتبه یوتن

غړی په (۵) »

» په (۶) »

د کړهڼی او ویالو مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن
غړی په ۵ » ښاغلی عبداللطیف نصیری د کفیل په حیث
غړی » ۶ » یوتن

د توحید او انسجام مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه ښاغلی علی احمد ها رونی
غړی په ۵ رتبه یوتن
» » ۶ » ښاغلی محمد اکبر د کفیل په حیث

د احصائی او تبهاتو لوی مدیریت :

لوی مدیر په ۲ رتبه ښاغلی محمد باقی یوسفزی د کفیل په حیث
مرستیال په ۳ رتبه یوتن

د کتابخانې او علمي مراجمو مدیریت :

مدیر په (د) رتبه یوتن
غړی په ۶ رتبه یوتن

د راپورو مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن
غړی » ۵ رتبه »
» » ۶ » »

د تبهاتو او تحقیقاتو مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن
غړی » ۵ » دوه تنه (ښاغلی محمودخان د کفیل په حیث)
» » ۶ » یوتن

د احصائی مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن
غړی په ۵ » دوه تنه (ښاغلی صالح محمد نورزای د کفیل په حیث)
غړی په ۶ » یوتن

د خارجي تعاون د ارتباطو لوی مدیریت :

لوی مدیر په ۲ رتبه ښاغلی فقیرنبي الفی (د کفیل په حیث)
دارتباطو او معلوماتو مدیر - ښاغلی فیض محمد د کفیل په حیث
د انسجام او توحید مدیر - ښاغلی سید محمد یاسین ضیاء د کفیل په حیث
غړی په ۵ رتبه ۴ تنه ښاغلی هدایت الله عزیززی د کفیل په حیث
غړی په ۷ رتبه ۴ تنه ښاغلی غلام محی الدین د کفیل په حیث

« یاد گارہ عارف » در بھمان

گمرک تورخم افغان

داداری لوی مدیریت :

مدیر په ۳ رتبه ښاغلی محمد موسی خداداد د کفیل په حیث

د پانډو مدیریت :

په ۵ رتبه ښاغلی سیف الدین (کفیل)

په ۶ رتبه یو تن

په ۷ رتبه »

د مامو رینو مدیریت :

په ۵ رتبه ښاغلی عبدالخلیل (کفیل)

په ۶ رتبه یو تن

په ۷ رتبه »

دمحا سبی لوی مدیریت :

په ۳ رتبه ښاغلی محمد اسحق (کفیل)

د جنسی مدیریت :

په ۵ رتبه ښاغلی عبدالاحد

په ۶ رتبه ۲ تنه

په ۷ رتبه یو تن

د نقدی مدیریت :

په ۵ رتبه یو تن

په ۶ رتبه دوه تنه ښاغلی محمد ظاهر (کفیل)

« یاد گاره عارف » در بهمنان

گهرک تورخم افغان

از میدان احمد اشرف کجید پورستان (نگرهار)

امور وزارت پلان

مد از تصویب پلان پنجساله اقتصادی کشور (در اخیر سال ۳۵) وزارت پلان تاسیس گردیده و در اوایل حمل ۱۳۳۶ یعنی تقریباً شش ماه پس از تصویب اجرای پلان، بکار آغاز کرد و اینست خلاصه اجراآت آن :

مدیریت عمومی پلان

این مدیریت اداری مسئولیت اساسی طرح و تجدید نظر در پلانهای انکشافی میباشد و باین منظور مفردات مهم پیشرفت پلان و سیاست و خطمشی اقتصادی را که در تامین و تهیه و ترتیب پروگرامها و پروژهها باید تعقیب شود بوزیر امور پلان پیشنهاد و تقدیم میدارد. مدیریت عمومی پلان مسئولیت انجام بخشیدن و توحید شقوق مختلفه پلان را بعهده دارد باین صورت این مدیریت عمومی متشکل از هشت شعبه ذیل میباشد انجام و توحید تهیه و تامین قوای بشری - زراعت و آبیاری - حمل و نقل و مواصلات معادن و صنایع - بانکها و امور مالی - خدمات فرهنگی و اجتماعی و صحتی .

در عمل این مدیریت عمومی قبل از همه هدفها و مرام های عمده پلان را که انجام و اجرای آنها بوزارت خانه ها و مؤسسات مختلفه تعلق میگیرد - از روی پلان عمومی ترتیب داده و آنها را با ساس پروژه تفریق نموده است - جهت نگهداشت يك

رکورد صحیح این مدیریت راپور های سه ماهه - شش ماهه و سالانه اجراآت انکشافی وزارت خانه ها و دواير دارای پلان چه از لحاظ اجراآت و چه از نظر حسابی بدست آورده و با طریقه جدید آنها را مرتب نموده است که با اینصورت مدیریت موصوف سعی می و رزند با بدست آوردن معلومات بیشتر و کمالتر راجع به پروژه های انکشافی برای تمام این پروژه ها دوسیه های جداگانه ترتیب و با کمال آن پیردازد .

همچنان مدیریت عمومی پلان سالانه با همکاری وزارت مالیه و وزارت خانه ها و دواير مربوطه بادر نظر داشتن وضع مالی - منجمده هدفهای پیشینی شده پلان - پروژه های مهم و پروژه های ائیرا که تحت اجرا بوده تثبیت نموده و بودجه و پروگرام انکشافی هر وزارت خانه را تعیین مینماید .

مدیریت عمومی پلان همواره با وزارت خانه ها و مؤسسات در تماس بوده و تا حد امکان سعی ورزیده است مشکلات شانرا چه از لحاظ فینا نسما ن و چه از نظر مسایل غیر پولی - بصورت مستقیم یا غیر مستقیم مرتفع سازد . از همین حالا برای تهیه و ترتیب پلان پنجساله انکشافی دوم دست با قوامات ابتدائی زده است چون پلان حاضر به بنا بر فقدان اساسات احصائیوی دقیق و معلومات و سروی های قبلی وقت و لزوم فوری شروع کار چنانچه باید و شاید تمام شرایط و ملحوظات پلان را نتوانسته مراعات نماید لذا بنا بر تجربه میک که از این موضوع بدست آمده لازم دیده میشود تا از حال به يك سلسله تبعات - جمع نمودن احصائیه ها - تحلیل آنها و از همه مهمتر بکتنه داسروی های ابتدائی پرداخته شود - بدین ملحوظ امید میرود سروی های آتی در ظرف سه سال آینده پلان تکمیل شده و برای بدست آوردن معلومات لازمه دیگر نیز سعی خواهد شد .

(۱) نفوس شماری که توقع می رود در سال ۱۹۶۰ صورت بگیرد .

(۲) سروی قوای بشری یعنی دانستن قدرت و دارائی مملکت از نقطه نظر متخصصین کارگران ماهر و عادی و غیره و هم آهنگی و تنظیم و توزیع این قوا در شقوق مختلفه پلان .

(۳) سروی منابع آبی و اراضی - یعنی دانستن قدرت و ثروت مملکت از لحاظ آبها و اراضی طرز استفاده از آنها چه در زراعت و آبیاری و چه بدست آوردن قوای برق . با همکاری وزارت زراعت - فوائد عامه و معادن و صنایع .

(۴) سروی منابع معدنی - این سروی که ثروت و دارائی مملکت را از لحاظ منابع معدنی معلوم میسازد از چندی بایست طرف شروع گردیده چنانچه وزارت معادن و صنایع از یکطرف به تفحصات و مطالعات طبقات الارضی و از جانب دیگر برای عکس برداری کل مملکت برای تثبیت و تعیین این منابع جداً مصر و ف بوده و نتایج آن امید است قبل از ختم پلان اول بدست بیاید .

(۵) سروی ها و مطالعات در حقوق - صناعت - تجارت و غیره به کمک و همکاری وزارت های مربوطه آن و یک تعداد متخصصین و مشاورین خارجی که در این وزارت مصروف میباشد تحت اجراء قرار دارد .

مدیریت عمومی احصائیه و تتبعات

این مدیریت معلومات و سوابق را راجع به اقتصاد دافغانستان و دیگر کشور ها ئیکه برای پیشرفت پلان ضروری باشد جمع و تهیه مینماید و دارای شعبات ذیل است :

الف - شعبه احصائیه : این شعبه تنظیم و توحید امور احصائیه مملکت را بعهده داشته و بمطوّر بدست آوردن معلومات مجموعی منظم احصائیه حتی امکان از فعالیت موسسات و شعبات موجوده احصائیه در وزارت ها و دوا یر لایات و موسسات استفاده کرده و موسسات مربوطه را به جمع آوری معلومات بیشتر تشویق خواهد نمود و خواهید کوشید تا از تکرار اجرا آت جلو گیری بعمل آید . این شعبه راجع به نوعیت و ماهیت معلومات ئیکه باید فراهم گردد درباره اساسات فراهم آوری بترتیب آن در مورد رجحان ئیکه در جمع آوری انواع مطلوبه لمعومات احصائیه قیوی باید مراعات شود (تا با اساس آن نظر به مقتضیات تحلیل اقتصادی ملی معلومات لازم برآی اتخاذ تصمیمات خط مشی اقتصادی بدست آمده بتواند) بوزارت ها و موسسات مشوره و سفارش ها تقدیم مینماید .

ب - شعبه تتبعات و تحلیلات : اقتصادی این شعبه برای تهیه معلومات راجع به اقتصادیات افغانستان بشمول سنجش و محاسبه عاید ملی - پرداخته و به تحقیق و تتبع در مورد سرمایه گذاری بیلانس تادیات و سایر موضوعات اشتغال می ورزد .

ج - شعبه تهیه راپور ها : معلوماتی را که شعبات احصائیه و تتبعات در باره اقتصادیات افغانستان تهیه کرده اند برای نشر آماده میکنند و این شعبه مرکز تهیه مواد (راجع به احصائیه و اقتصاد) بمنظور نشر و اشاعه میباشد .

شعبه چهارم آن کتابخانه و مراجعات علمی میباشد که در آن آثار اقتصادی مخصوصاً راجع به انکشاف اقتصادی شامل کتب - جراید پلانهای انکشافی و نشرات احصائیه و سایر ممالک جمع گردیده به معرض استفاده مامورین وزارت و سایر مراجعین قرار میدهند . . .

اجراءات این مدیریت عمومی از هنگام تاسیس تا کنون عمدتاً عبارت از تهیه و ترتیب یک سروی عمومی مملکت در تمام رشته های اقتصادی قرار آتی بوده است :

الف - قسمت تجارت خارجی: در این موضوع احصائیه تجارت خارجی افغانستان که شامل صادرات و واردات میباشد از سال ۱۳۳۰ الی ۱۳۳۵ توسط این مدیریت بدست آمده و تمام سالهای مذکور از نظر امتعه و از لحاظ ارزش و همچنین مبدأ و مرجع صادرات و واردات تحلیل و جداول جداگانه برای هر کدام آن تهیه گردیده و بعداً جداول دیگری که حاوی هر دو موضوع یعنی هم امتعه و ارزش میباشد بصورت عمومی برای هر سال ترتیب داده شده است.

ب - قسمت پول و بانکداری: این مدیریت عمومی باتمام بانکها بتماس آمده و بیلا نسهای تمام آنها را برای مدت شش سال (یعنی ۱۳۳۰ الی ۱۳۳۵) به سیستم مطلوبه بدست آورده و باسناد آن يك سلسله جداولی را که حاوی ارقام را جمع به حجم پول افغانستان - صورت پرداخت کریدت چه در سکتور رانفرادی و چه دولتی - اوضاع انفرادی سیونی یاد یغلا سیونی و بالاخره تاثیر تمام آنها بالای قییم میباشد ترتیب داده شده است.

ج - قسمت معادن و صنایع: احصائیهها و معلومات مفیدی راجع به معادن تولیدات آن و سایر موضوعات مربوطه به آن از یکطرف و مربوط صنایع از سوی دیگر - در این مدیریت جمع گردیده و بصورت تابلوهای مرتب درآورده شده است که معلومات آنها تمام معادن و صنایع مملکت را احتوا میکند.

د - مالیه: در این رشته بودجه های وارداتی و مصارف شش سال فوق را بشمول بودجه های انکشافی مربوط پلان بدست آورده و جداول تحلیلی در مورد قروض دولت و تفصیلات آن تهیه نموده است.

اکنون مدیریت عمومی در نظر دارد ترتیبی را اختیار نماید تا بتواند تمام مواد احصائیوی را که در کلیه وزارت خانه ها و موسسات جمع آوری میشود در رشته تیکه باشد توحید و تنظیم نموده علاوه تا مد نظر است تا جهت تربیه یکتعداد مامورین احصائیه به متود های جدید احصائیوی يك کورس مستعجله سه ماهه تشکیل گردد که دو ان متخصصین مربوطه طرق جدید اخذ مواد و غیره مسایل احصائیوی را با در نظر داشتن شرایط و اوضاع مملکت به مامورین احصائیه دوایر ذی علاقه نظراً و عملاً تدریس خواهند کرد.

مدیریت عمومی ارتباط تعاون خارجی:

مدیریت تیکه قبلاً بنام مدیریت ارتباط یونور بوط صد ارت عظمی بود - از ماه میزان سال ۱۳۳۶ پی بعد وزارت پلان بنام مدیریت عمومی ارتباط تعاون خارجه ملحق گردید.

این مدیریت عمومی مطالعات راجع به تعاون خارجی را (چه در ساحه فنی و چه در ساحه انکشافی) بمعهده داشته و در اجرای این عمل از شعبات و تسهیلات تیکه در مدیریت عمومی پلان از لحاظ معلومات فنی و اقتصادی که در شقوق مختلفه موجود است استفاده خواهد نمود - مدیریت عمومی ارتباط تعاون خارجه تمام امور امداد تخنکی را که از منابع خارجی بدست میسرند مملکت میرسد اداره و ارتباط داده و هم آهنگی را بین پروگرامهای مختلفه منابع خارجی و ادارات مختلفه دولتی همیشه فراهم آورده و مراقبت پیشرفت پروگرامهای مرتبه میباشد.

منابع خارجی که با حکومت افغانستان از روی همکاری پیش آمده اند عبارت اند از:

الف - ملل متحد:

امداد یک در سال ۱۳۳۶ از طرف ملل متحد و اجنسی های اختصاصی آن بعمل آمده عبارت است از مبلغ ۷۱۸۰۰۰ دلار که برای متخصصین - تربیه متعلمین افغانی در خارج و خریداری اجناس لازمه پروژه های ارتباطی به ترتیب ذیل بمصرف رسیده:

۱ - متخصصینیکه در تحت پروگرام اداره تخنیکی یو - ان در شقوق مختلفه ادارات حکومت افغانستان مشغول فعالیت گردید عبارت بود از ۶۵ نفر که ۹ نفر آن از طرف اداره تخنیکی یو - ان و ۲۱ نفر

آن از جانب موسسه خورا که وزارت جهان و ۸ نفر از جانب یونسکو ۱۰ نفر از طرف موسسه بین المللی هوا نوردی ملکی و ۱۸ نفر از جانب موسسه صحتی جهان و ۴ نفر از طرف مؤسسه بین المللی کار و ۲ نفر از طرف موسسه بین المللی مخبرات میباشند.

۲- متعلمین افغانی که در خارج در شقوق مختلفه تربیه شده تعداد آن به ده نفر میرسد.

۳- سامان ضروریه پروژه های ذی ارتباط بمبلغ ۱۲۰۰۰۰ دالر خریداری گردیده. علاوه امدادیده از طرف اداره یونسف بعمل آمده بالغ ۳۹۰۰۰ دالر بوده که در تهیه دی دی تی شیر - صابون ادویه - سامان شفاخانه زایشگاه و امثال آن به مصرف رسیده.

در مقابل سهمیه حکومت افغانستان با سهم حق المضویت بمو سسات اختصاص سازمان ملل متحد در سال ۱۹۵۸ - بالغ به ۴۹۱۵۹ دالر و مبلغ ۱۴۵۳۳ فرانک سویسی و ۸۰۸۵۰ - افغانی میشود که بر حسب ذیل از طرف وزارت خانه پرداخته شده:

۱- هوا نوردی ملکی ۳۹۲۸ دالر - ۲- مدیریت متر و لوزی ۷۷۳ دالر - ۳- وزارت صحتیه به یونسف ۸۰۰۰ دالر و به دلیو اچ او - ۷۷۶۰ دالر - ۴- وزارت زراعت ۶۶۴۴ دالر - ۵- وزارت معادن ۹۵۵۴ دالر - ۶- وزارت پلان بعوض سهمیه برای امداد تخنیکي یونو ۱۲۵۰۰ دالر - ۷- وزارت مخبرات ۱۴۵۳۳ فرانک سویسی وزارت معارف بمبلغ (۸۰۸۵۰) افغانی بر علاوه مصارف محلی متخصصین و اداری هیئت امداد تخنیکي ملل متحد مقیم کابل طبق موافقه قبلی که بردوش حکومت میباشد بمبلغ (۴۵۲۰۶۰۰/۲۴) افغانی در سال گذشته بحساب شان تادیه گردیده:

ب- اداره همکاری بین المللی امریکا:

۱- امداد تخنیکي اداره مذکور در سال گذشته به ۵ میلیون دالر بالغ میگردد که از آن جمله بمبلغ ۴۷۸۰۸۰ دالر برای فیلوشپ ۶۰۸۰۰۰ دالر برای متخصصین ۱۰۱۷۰۰۰ دالر برای قراردادی های تخنیکي - ۴۹۰۲۲۰ دالر برای اجناس ۴۰۶۷۰۰ دالر بطور متفرقه به مصرف رسیده است.

امداد تخنیکي مذکور کاملاً بصورت رایگان میباشد.

۲- امداد انکشافی اداره بین المللی امریکا:

۱- بطور رایگان

۲- بطور قرضه

مجموع امداد انکشافی بالغ به یازده میلیون و چهارصد و هفت هزار و دو صد دالر میشود که از آن جمله بمبلغ

۵۷۵۰۰۰۰ دالر آن قرضه طویل المدت بوده و بمبلغ ۵۶۵۷۲۰۰ دالر آن گران (امداد رایگان)

میباشد.

ج- ایشیا فوندیشن:

مجموعه امدادیکه در ساحه های معارف و انکشاف دهات از طرف آن موسسه بعمل آمده به ۳۱۵۰۰۰

دالر بالغ میگردد.

د- جمهوریت فیدرالی آلمان غربی:

بتاریخ ۳۱ جنوری ۱۹۵۸ - قراردادی بین حکومت شاهي افغانستان و حکومت جمهوری اتحادیه آلمان در باره همکاری اقتصادی و تخنیکي بعمل آمده که با اساس آن حکومت فیدرالی آلمان غربی متعهد گردیده تا در تکامل مکاتب تخنیکي - فیلوشپها در جمهوریت اتحادیه آلمان - تبادلۀ ما مو بین اداری تا سیس سرویس جیا لوجی - تاسیس اداره مراقبت اقتصادی آب - و درکشایهای نو نوی و متخصصین برای شقوق مختلفه اقتصادی و پلانهای مقدماتی معاونت نماید.

د مطبوعاتو مستقل ریاست

تشکیل:

ج، سید قاسم رښتیا
ع، ص عبد الستار شالیز ی

رئیس
مرستیال

مشاور   ښاغلی عبد الوهاب طرزی
د قلمم مخصوص مدیر:

ښاغلی عبد الاحد لطیف زاد •

دمطبوعاتو لوی مدیریت:

لوی مدیر   ښاغلی فضل احمد زرمټی
غړی   ښاغلی جان باز کابیسائی

»   « مفتون »

»   « عبد الغفار »

»   « فقیر محمد »

»   « محمد حسن جدی »

»   « محمد انور » مفتی »

دنشر اتو لوی مدیریت:

لوی مدیر   . . . . .

د داخل نشر اتو مدیر

ښاغلی عبدالکریم رو هیڼا « کفیل »

د افغانستان کالنیز مسؤل مدیر:

ج، سید قاسم رښتیا

سراج الدین وهاج

غړی   ښاغلی صباح الدین کشککی

»   ښاغلی حبیب الرحمن جدیر

د خارجي نشر اتو مدیر   « محمد حسن فهمی » کفیل »

غړی   « میر محمد نسیم »

»   . . . . .

د فرهنگي روابطو لوی مدیریت:

لوی مدیر   ښاغلی محمد نجیم آریا « کفیل »

د افغانستان د معرفی مدیر   ښاغلی محمد شریف ایوبی « کفیل »

غړی   « نظر محمد »

»   . . . . .

د عکاسی او فلم برداری مدیر   « عبد الصمد آصفی » کفیل »

غړی   « محمد نادر »

»   « لونگین »

بنیاد علی محمد شاه رشاد

د پیام حق دمجلې مسؤل مدیر

د پیام حق دمجلې مسؤل مدیر

دکٽر بنخاني لوی مدير

غری

لوی مدیر

د اداری مدیر وکیل

بناغلی لطیف زاده

رئیس

مسئلہ کی مرستیال

» ادارى

» ادارى

د پښتو ژبې د مجلې مدیر

• • • •

د تہذیبی مدیر

غری

دومر سبھی ملیر

دائره المعارف

امور ریاست مستقل مطبوعات

امور نشراتی

سای ریاست مطبوعات برای انکشاف سوئے نشراتی، روزنامه ها، جرائد و مجلات، یافتن طرق بهتر بغرض ارتقا سطح مطبوعات کشور و بهبودی وضع مسافت و ثقافت بیش از پیش بهداف اساسی خود که همکای بادوایر و مؤسسات نشراتی و کتب و لایات باشد نزدیک بوده و درین زمینه رویه گرفته بصورت غیر مستقیم مؤسسات متذکره و در روزنامه ها را

مساعدت کرده است. برای رسیدن باین مرام از کمک دانشمندان و فضلای مملکت استفا ده بهرجه است. همچنان بغرض توضیح نقاط نظر و تفهیم سیاست نشراتی دولت به ارباب جرائد و در نزد یکی اش مطبوعات بایکدیگر زمینه را بوسایل ممکنه مساعد ساخته است، تا نامه نگاران با اشتراک مساعی مؤثرتر بتوانند در ساحه خدمات مطبوعاتی و نشراتی و مجاهده برای رفع نیازمندی های محیط موقیت بیشتر رانصب گردند.

برای تقویة کتبخانه های ولایات ریاست مطبوعات ذریعه شعبات اختصاصی خود همکاری نموده و کتب طرف احتیاج کتابخانه های مذکوره را به سرعت ممکنه تهیه و با اختیارشان گذاشته است. همچنان برای اینکه ارتباط روزنامه های داخلی با جراید و مؤسسات نشرات خارجی استوار گردند و وسیله معرفی شده و برای استفاده بیشتر آنها از مطبوعات خارجی سعی و همکاری کرده است. مزید بر آن جهت تهیه تراجم مقالات - داستانها موضوعات روز و سایر مطالب مفیده که در بلند بردن سوئے نشراتی روز نامه خدمتی بنماید بانویسندگان، مترجمین و متشبعین نخبه تماس گرفته و همکاری فضیلاي موصوف را با مطبوعات کشور بیش از پیش جلب کرده است.

چون علاقمندان روزنامه ها به اطلاعات جهان - انکشافات علمی، اختراعات تخنیکي و ابتکارات هنری بیشتر نیازمند میباشند، ریاست مطبوعات درین زمینه نیز توجه نموده مواد مطلوبه را از منابع اولیه آن اخذ و به دوایر روزنامه ها سپرده است.

چون ولایات کشور نظر بمعاذیر اقتصادی و عدم وسایل کافی در قسمت اخذ خبرهای داخلی و لایهای انکشافی دولت و سایر تحولات اجتماعی - خدمات عامه - انکشاف امور صحی، بهبودی اوضاع ذراعتی و فلاحتی مملکت هنوز هم نیازمند مساعدت میباشند، ریاست مطبوعات درین رشته نیز سهم گرفته در تهیه و سالی که نیازمندی روزنامه ها را ازین ناحیه مرتفع بسازد، همکاری نموده و بابت دست آوردن معلومات کافی از شعبات مسؤل وزارت خانه ها و توزیع آن به جراید صرف مساعی کرده است. همچنان در تهیه سازمان و لوازم طباعتی و قنای فوقتا به همکاری ریاست مطابع با مطابع روزنامه های ولایات کمک کرده است.

جوایز مطبوعاتی :

ریاست مطبوعات برای تعمیم علم و معرفت و استفاده از آثار علمی و هنری نویسنده گان و دانشمندان مملکت و بغرض تحریک قریحه و بکار انداختن نویسنده گان نو کار و تشویق خدمات مطبوعاتی در ترتیب و توزیع جوایز مطبوعاتی مثل گذشته سعی بعمل آمده در مقررات، شروط معیار و درجات جوایز تعدیل و تزئید قابل ملاحظه ای را وارد کرده است که بتأسی از آن یک تعداد کتاب علمی - ادبی و هنری محصول فکر و دماغ دانشمندان و نویسندگان مملکت بدست آمده است که بعد از تجدید نظر، تصحیح، تعلیق و تحشی بطبع و نشر آن خدمت قابل وصفی برای نیازمندان علم و فرهنگ بعمل خواهد آمد.

نشر سالنامه افغانستان و نشرات موقوته که باستقبال از روزهای ملی و بین المللی صورت گرفته است نیز از فعالیت های نشراتی ریاست مطبوعات بشمار میرود .

تعمیم و انکشاف ژورنالیزم :

احساس این تقیصه که روزنامه و روزنامه نگاری در کشور به سویه ای که در جهان امروزی مدارج ترقی و تعالی خود را می پیماید قناعت بخش نیست ، ریاست مطبوعات را به تدویر کورس ژورنالیزم که بتواند نامه نگاران و اعضای مسلکی مؤسسات نشراتی را تقویت بخشیده و در ساحت فعالیت های ژورنالیستی بهتر آماده نماید ، وادار ساخت .

بتأسی این نیازمندی و رفع موانعیکه سویه ثقافت و طباعت روزنامه هارا از انکشاف باز داشته بود بتاریخ ۱۸ جوزا ۱۳۳۷ کورس ژورنالیزم به همکاری وزارت جلیله معارف و ریاست محترم پوهنتون و مساعدت فضلی مملکت در مرکز ریاست مطبوعات افتتاح گردید .

متعلمین این کورس عجله ۳۰ نفر مرکب از مدیران اعضای مسلکی و نشراتی جراید و مجلات پایتخت بوده و بر علاوه بیست نفر (مشتمل از کارکنان سایر مؤسسات و نویسندگان) بصورت سامع آزاد به تحصیل مسلک ژورنالیزم ادامه میدهند . پروگرام کورس برای سه سال ترتیب گردیده و در آن بر علاوه مضمون مسلک مضامین تاریخ - جغرافیه - لسان انگلیسی - ادبیات فارسی - ادبیات پشتو - مبادی فلسفه - اجتماعیات - روحیات مسلک فلسفی - منطق - صرف و نحو - تد ریس میشود .

هیأت تد ریس کورس را استادان پوهنځی ها و متخصصین مسلکی تشکیل مید هد . علاوه آن از کمک بعضی از متخصصین خارجی که برای همین مقصد از منابع امداد هیأت خارجی دعوت میشوند ، استفاده بعمل می آید ، چنانچه اخیراً نظربه مساعدت اداره اطلاعات سفارت کبرای امریکا داکتر و یلسن متخصص ژورنالیزم برای همین مقصد بکابل وارد شده است .

پس از ختم نخستین دوره کورس امیدواریم دوره دوم کورس متذکره را برای استفاده مدیران و اعضای مسلکی دوایر روزنامه های ولایات دایرواز فارغ تحصیلان دوره اول در پیش برد و انکشاف جراید ولایات و مرکز استفاده شود . همچنین یک تعداد از فارغ یافتگان تحصیلات متوسطه و پوهنځی ها حجه ادامه تحصیل در شق ژورنالیزم ، از طرف ریاست مطبوعات بخارج اعزام شده و میشوند .

همچنان بغرض آشنا ساختن یک عده مامورین ریاست مطبوعات و مؤسسات مربوط بآن به لسان انگلیسی به تدویر دو کورس به سویه ابتدایی و متوسطه اقدام بعمل آمده است .

نشرات افغانستان در خارج :

ریاست مطبوعات بغرض معرفی افغانستان بدنیای خارج عجله برای فعال ساختن نمایندگی های اطلاعات افغانی در لندن - قاهره و دهلی جدید معلومات و موادو عکس ها و نقشه ها حاوی پیشرفتهای عمرانی ، بلانهای زراعتی و فلاحتی ، پروژه های صناعتو ، تشیئات در ساحت استفاده از منابع و ثروت های طبیعی کلتور و ثقافت معارف و هنر و مختلف شئون حیات اجتماعی و فرهنگی کشور را تهیه و وقتاً فوقتاً با اختیار مؤسسات مذکور گذاشته است تا بوسیله ارکان نشراتی خویش مطالب مذکور را به نشر برسانند . چنانچه نشرات دائمی و موقوته این نمایندگی ها روز بروز بر محاسن صوری و معنوی خود افزوده و بر علاوه برخی دیگر از سفارت خانه های افغانی از قبیل سفارت کبرای افغانی در پاریس نیز بکمک ریاست مطبوعات به نشر رساله ای حجه معرفی وطن عزیز بزبان فرانسه توفیق یافته است و این سلسله درآ بنده بیشتر توسعه داده خواهد شد .

برعلاوه ریاست مطبوعات مواد و مطالبی را که در باره افغانستان در نشرات ممالک خارجه شایع میشود ذریعه نمایندگی های سیاسی افغانستان و موسسات کشتک فروشی جمع و برای استفاده علاقه مندان ترجمه و جبهه نشر بجرايد داخل می فرستند. همچنان قسمتی از این نوع شایعات را که بمقامات مختلفه دولتی ارتباط میگیرد، پس از ترجمه و تایپ بنام اخبار مخصوص بشعبات و اشخاص مسئول می سپارد.

۱. انکشاف جرائد و مجلات :

در سال ۱۳۳۷-۳۶ بتأسی از مفکوره و انکشاف تعمیم مطبوعات به نشر مجلات ذیل مواقت بعمل آمده است .

- ۱- صدور امتیاز نشر مجله سه ماهه مهری برای مکتب نسوان هرات (که تا هنوز آغاز به نشر ننموده)
  - ۲- « » « » سه ماهه هوا برای ریاست هوایی ملکی که شماره اول آن بتاريخ اول سرطان ۳۶ نشر شده
  - ۳- « » « » سه ماهه رنا « » ریاست دهکده « » « » اول حوت ۳۶ « »
  - ۴- « » « » دو ماهه وژمه « » پوهنخی ادبیات « » « » میزان ۳۶ « »
- جریده زیرمه اوزگان نشراتی وزارت مالیه که قبلا هفته وار نشر میگردید باسأس پیشنهاد وزارت موصوف و برای اینکه بتواند مضامین مسلکی را بصورت بهتر منتشر سازد (از تاریخ اول حمل ۳۷ به شکل مجله ماهوار نخست بنام زیرمه و بعد بنام (وته) تحول نمود .

تعمیم اصولنامه مطبوعات :

ریاست مطبوعات براساس مواد و مقررات اصولنامه مطبوعات، جراید و روزنامه و نشرات داخلی را از یکطرف و کتب، جراید، مجلات و نشرات خارجی را که با افغانستان وارد میشود، از جانب دیگر دائم مطالعه و آنچه را که با مقررات مطبوعات توافق نداشته است، مطابق مقررات اصولنامه مطبوعات مورد باز پرس و تعقیبات قانونی قرار داده است. همچنان درامها، فیلمها و تراکه در سینماها و صحنه ها نمایش داده شده، ملاحظه و برای جلوگیری از نمایش های مخالف قانون، اقدامات قانونی نموده است .

باساس کمک عرفانی که بغرض تقویه بنیه مالی مؤسسات نشراتی در مرکز و ولایات بروی کبار آمد درین سال جمعا مبلغ (۳۸۲۴۸۶۸۵) افغانی بمؤسسات مختلفه نشراتی ملکت پرداخته شده است .

ارتباط فرهنگی :

درین سال روابط فرهنگی افغانستان با دنیای خارج بیشتر انکشاف یافته و تماس های نزدیکتری با مؤسسات علمی و فرهنگی جهان قایلیم شده است. ریاست مطبوعات جبهه شناسایی بیشتر افغانستان بدنیای خارج، بوسیله مؤثری متشبت گردیده است. تهیه مواد و معلومات بپاسخ نامه های اشخاص و مؤسسات خارجی که راجع به افغانستان مطالبه نموده اند و ارسال نشرات رساله ها و فوتوها بغرض معرفی افغانستان بخارج به بیمانه وسیعتر و به شکلی منظم تری صورت گرفته است. همچنان يك تعداد رسائل و پستگارتها که از مناظر و ابنیه و حیات مردم عزیز ما نمایندگی کنند تهیه و توزیع شده است .

فلم برداری :

فلمهای داکو شمتری (مستند) از هر گوشه و کنار ممالک تهیه و کاپی های آن بنماینده گی های مهم افغانی در خارج ارسال گردیده است و همچنان این فلم ها با دیگر فلم های مفیدتریوی در داخل کشور به قریه ها و قصبات بمردم نمایش داده شده است .

برای تهیه فلیم ها و انکشاف شق فلم گیری و عکاسی و تربیت پرسنل فنی، بتدویر کورسهای (تصیر المدة وطویل المدة) ذریعہ متخصصین داخلی و خارجی افتتاح شده است. برای جرائد، روز نامه ها و سایر مراجع از مناظر طبیعی، اوضاع اجتماعی، آبدات تاریخی - عمارات و رجال برجسته کشور عکسها تهیه و به اختیارشان گذاشته شده است.

تربیه افکار:

در جوامع پس مانده افق نگاه افراد محصور و محدود به عواملیست که در زندگانی روزانه به آن عادت گرفته اند. در چنین جوامعی وارد ساختن مظاهر مدنیت و تنظیم اسباب زندگی و معشیت عالتر مطابق به سویه جوامع پیشرفته و متمدنی خالی از مشکلات نیست.

جامعه ما که بتاسی از مرام بهی خواهان و روشنفکران، تازه بسوی زندگی نو و رفع نیازمندیها قدمها میپردارد، باینگونه معاذیر مواجه و باذهنیتهای منحرف در مجادله است. برای رسیدن بمرام و غلبه بر افکار سوء بهترین وسیله و حرفه تنویر اذهان و تبلیغ از راه مؤثر و مثبت است. ریاست مطبوعات که قسمت اعظم این وظیفه متوجه آن مییابد و از طرفی در مجادله با خرافات نقش مهمی را ایفا نموده دارد بامواظیت کامل کوشیده است وظیفه خود را در برابر جامعه انجام بدهد.

در سال ۱۳۶۰ (نسخه) خطبه ترتیب داده شد تا در مراکز ولایات، حکومت اعلی و کلان بحیث خطبه نماز جمعه در مساجد قرائت شود که این اقدام در تربیه افکار توده خیلی مفید ثابت شده است. مسجدها بامحق نیز بانشر مضامین دینی - تربیتی - اخلاقی و اجتماعی موفق بوده است و علاقمندان تمدن صحیح و تدبیر حقیقی به نشوات آن دلچسپی گرفته اند.

برای انکشاف امور تربیه افکار جوانانی از فارغ التحصیلان پوهنهی های دینی از خارج و داخل به همکاری دایمی درین رشته موظف گردیدند. مواظبت دینی هر شام جمعه از کابل رادیو برو دکاست شده و میشود.

بمسلسله نشرات تربیه افکار کتاب دینی ملفری اثر بنیاعلی محمد یونس خاص طبع و نشر گردیده در قسمت امتحان خطبای مساجد جامع بانباروالی کابل همکاری بعمل آمد. همچنان روزنامه ها و موسسات نشراتی از مشوره های این اداره در قسمت نشر و تبلیغ مضامین دینی مستفید گردیدند.

مؤسسه گر خندوی (سیاحین):

در آغاز سال ۱۳۷۰ نظر به توجه روز افزون سیاحین خارجی از نقاط مختلف دنیا به افغانستان با تری پیشنهاد ریاست مطبوعات و همکاری وزارت معارف و منظوری حکومت یک مؤسسه مجهز و آبرومند برای بررسی از فراهم کردن تسهیلات برای سیاحین، مؤسسه گر خندوی (سیاحین) با شتر اک برخی دوا ورومؤسسات ذی علاقه تاسیس گردید. این مؤسسه با وجودیکه مدت کمی از تشکیل آن میگذرد از لحاظ تشکیلات اداری تهیه لوازم و سایل و تجهیزات طرف احتیاج بطور رضایت بخش پیش میرود.

برای حمل و نقل سیاحین به نقاط قابل دید کشور، یک تعداد وسایل حمل و نقل تهیه نموده و نقاطیکه از حیث آسایش و استراحت وسایل و عمارت موجود نبوده تهیه کمپهای طرف ضرورت اقدام شده است. همچنان برای استفاده علاقمندان، سیاحین و مؤسسات خارجی تهیه و طبع یا مفلت ها، پوستره های مختلفه، پوستکارد نقشه و تکت های مخصوص مشا هده برخی مواضع تاریخی سعی کرده است. نمایندگی های در بامیان و همچنین غرفه های در میدان هوای کابل، هتل کابل باز نموده است.

رویهمرفته در سال ۱۳۳۶ و اوایل سال ۱۳۳۷ پنجمده نفر سیاح از ممالک مختلف جهان از افغانستان دیدن نموده و از بدو تاسیس موسسه گزیندوی تمام امور مربوط به سیر و سفر اقامت آنان از طرف این موسسه تامین گردیده است .

رأه یو کابل :

رادیو کابل به مقصد نشر یلانهای دولت و تنویر اذ هان عامه در رشته های مختلف حیاتی در تربیت و تهیه پروگرام های اختصاصی خود در شقوق معارف صحیه - زراعت - تدبیر منزل - گرداب اجتماعی - تربیت کودکان معرفی افغانستان رسم رواجها تحول وارد ساخته همچنان در ترتیب پروگرام های لسان خارجی سعی بیشتری نموده است .

برای احیای موسیقی ملی و رویکار آوردن آهنگهای نو، يك كورس موسیقی را دایر و بغرض تربیه نوازندگان يك عده نوازندگان خود را برای تحصیل و مشق و تمرین بخارج اعزام نموده است . هكذا برای بخش آهنگها و موسیقی كشور های خارج در تهیه تیب ها و ریسكارد های مختلف فعالیت کرده و از گمك های كشور های دوست درین ساحه مستفید گردیده است .

ترتیبات مقدماتی برای بكار انداختن دستگاه موج کوتاه تنظیم و ترتیب پروگرامهای مكمل تر از امور قابل توجه رادیو کابل است .

د کابل ښار والي

ښاغلي دکتور محمد آصف سهیل

دکتور محمد آصف سهیل

- ښاغلي عبدالمنان دردمند
- » عبدالقيوم بیسد (کفیل)
- » عبدالرزاق امیدی
- » نوراحمد «ملال»
- » صفر علی امنی
- » ضیا الدین امبری
- » محمد عسیبی
- » محمد اسما عیل (کفیل)

ښاغلي عصمت الله عنایت سراج

- » رمضان
- » غلام حیدر

تشکیل:

ښاروال

مرستیال په (۱) رتبه

د قلم مخصوص مدیر په (۵) رتبه

ښاغلي سید جلال الدین

د تر افیک مدیر کاند کمشر

امان الله

د تنظیماتو مدیر په (۴) رتبه

ښاغلي عبد الرحمن

د جشن مدیر په (۵) رتبه

ښاغلي روح الله

د تنظیماتو د مدیر مرستیال په

(۵) رتبه ښاغلي عبدالسلام

د تشکیل او توریاست:

رئیس ښاغلي امیرالدین عبادی

په ۲ رتبه د مرستیال موقت وکیل

د تبلیغاتو لوی مدیر

ښاغلي عبدالواحد نافذ (کفیل)

د پامیر د جریدې مدیر

د کابل ننداری مدیر

د پارک د سینما مدیر

د ذاتی مدیر

د لوازمو مدیر

د احصائی مدیر

د عامو خدماتو مدیر

د پانوم مدیر

د کار او ساختمان ریاست:

رئیس

د فنی او ساختمان لوی مدیر

د فنی مدیر

دساختمان مدیر
دترمیم مدیر
دکارمدیر
دحفظ الصبحی ریاست:-

رئیس
مرستیال
دصحی مدیر
داورسولوم مدیر
دقهوه خانیه مدیر
دصحت عامی لوی مدیر
دپلتنی ریاست:-

رئیس
مرستیال
داداری ریاست:

رئیس
دوارداتولوی مدیر
دلمی ناخی مدیر
دوهمی
ددریمی
دخلورمی
دپنخمی
دشپنزمی
داوهی
داتمی
دنهمی
دلسمی
دمحاسبی مدیر
دنقدی محاسبی مدیر
دجنسی محاسبی
دسیار تصفی
دمرکز تصفی
دسرویس دتصدی
دانجمن منشی

دناجمن غری بشاغلی محمد ابراهیم - محمد کبیر - محمد حسن - غلام مصطفی - شمس الدین - محمد نعیم

امور بنار والی

ر قسمت صفا می و پاکی شهر توجه زیادی شده است آب کابل - طرد کثافات - قیر ریزی جاده ها
صحت مردم شهر را قایم می کند. در حفاظت میوه ها مارکیت ها نهال شانی و تشکیل کورس
صحی توجه کرده شده است.

از طرف سازمان صحتی جهان دوفز برای تحصیل صحت عامه بامریکا و بیروت فرستاده شدند. کتاب حفظاً لصحه
تصنیف انجنیر صحتی سازمان صحتی جهان بفارسی ترجمه و بمعرض استفاده قرار یافت.
یک لایر اتوار کوچک در حدود یک هزار دالار از سازمان صحتی جهان بنار والی داده شد که آب رسانی
و غیره کابل باینوسیله تجزیه و تحلیل میگردد.
چار صد خانه بصورت مفصل سروی شد تا ترتیبات با کمک سازمان صحتی جهان گرفته شود که بصورت
نونه سطح آنها بلند رفته در سایر قسمت های شهر عملی گردد.
معیات اصناف با اساسات صحتی آغاز یافت.
در سراسر شهر کابل مخصوصاً مقابل جاده ها، ترمیم کاری و رنگ آمیزی آغاز یافت.
بتایا به کمک وزارت داخله اکثر تحصیل گردید.

نرخها :-

در کنترل نرخها، بنار والی ترتیبات خوبی گرفته است. برای کنترل نرخها چند گروه از اعضا ریاست
تفتیش و کلاه مقرر شد تا همواره در این قسمت رسیدگی شود.
در تهیه چوب و زغال و مواد سوخت بنار والی در زمستان گذشته ترتیبات خوبی اتخاذ و از منابع
آن خریداری و مردم به نازلترین قیمت فروخته شد.
یغمان - دریغمان پل حلیمه خانم تکمیل و پل سلامتخانه و دره باستانی کارهای جزوی تکمیل گردید.
رنگ و صفا کاری عمارات یغمان آغاز و تکمیل شد.
رساله های پختونستان - بهار کابل - در خلال سال نشر گردید که مورد استقبال مردم گردید.

انجمن :-

بنار والی دوره دوم که از بدایت کار خود حرکت قانونی را تعقیب میدارد بتاسی آن همیشه انجمن را
دایر داشته است. اعضای انجمن هر سال از طرف مجلس عمومی انتخاب و بصورت مسلسل بحیث هیئت مقننه
بکارها رسیدگی مینمایند.
در جریان سال ۱۳۳۶ الی اواخر جوزای ۱۳۳۷ بیش از یک هزار و دوصد تصویب در ساحه کارهای
مربوطه صورت گرفته است.
امسال ترتیبات زیادی برای جشن چهلمین استقلال گرفته شد امید است رضایت هموطنان حاصل شود.
اعمار مساجد :

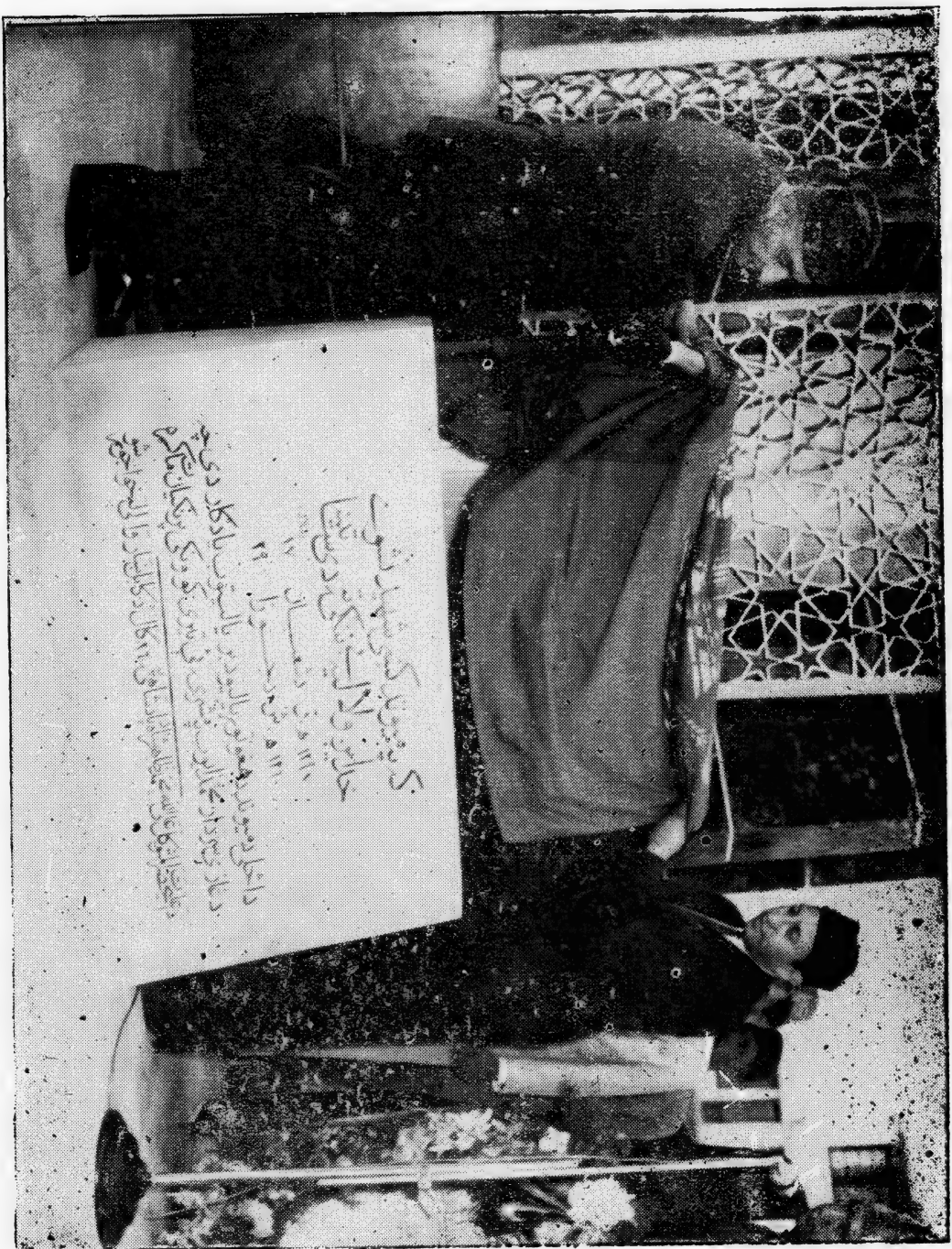
مسجد جامع شیرپور تکمیل و گنبد آن کاشی کاری گردید. کاشی کاری دیوارهای بیرونی آن بهرات
فرمایش داده شد. تنویرش نیز مکمل شد.
گنبد مسجدیل خشتی تکمیل و مینا در آن نیز آباد شد. در برخی حصص داخلی آن مرمر کاری گردید
کارهای مشکل آن انجام یافته امید است که برای نماز گزاری عنقریب آماده شود. مرکز گرمی برای
مسجد بنده هزار دالر خریداری شد.

آبدیه شهدای میوند - در میدان غازی محمد ایوب خان واقع میوند، آبدیه زیبایی که رنگ هنری دارد اعمار
و تکمیل گردیده بامر اسم خاص با جمع وجوش و استقبال مردم شهر در ۱۹ جوزای ۱۳۳۷ افتتاح گردید.
این آبدیه یاد کار هنری و معماری مردم افغانستان در قایم مهم کشور میباشد.

اعلیٰ حضرت معظمہ ہابیونی نشان مخصوص سیورت را بسینہ یکی از چاہ اندا زان نصب می نماید

شاهنای صدراعظم آبدیه میوند را افتتاح میفرماید

ترافیک: بتعداد ترافیک افزوده شد بیست عراده موتر سایکل دیگر خریداری شد در اکثر قسمت های شهر ترتیبات منظمی گرفته شد تا اهالی مرفع شوند و از پیاده روها عبور نمایند و از تصادمات مصئون بمانند گادی ها از ناحیه تنظیف منع شد تا تنظیف شهر برقرار شود تعداد تا کسی ها بدو صد عراده رسید و لوازم زیادی بشرايط و موافق عصر از خارج خواسته شد بیشتر از شش هزار دالر سامان فالتو برای سرویسهای شهر خریداری شد تا از آنها استفاده شود.

تئویر :-

چراغهاییکه بیستم عصری بزیمتس قرارداد شد بتمام حصص شهر رسید امید است در پروژه دوم تئویر تمام سرکهای اسفلت شده تکمیل شود.

سرك پروان از حصه باغ زنانه تازیركوئل خیرخانه تمام سنگ اندازی و پخته کاری و اسفلت گردیده که مشخصات آن قرار تذکراتی است .

پروان مینه الی شروع کوئل خیرخانه بطول ۵۵۰۰ متر و عرض ۹ متر بتاریخ ۱۸ سرطان تکمیل گردید .

۱- پس از یکسال بروی سرك مذکور ۱۴ سانتی متر جفل اندازی و متعاقباً بتاریخ ۲۸ نور امسال قیرریزی شروع شد ضخامت قیرریزی سرك بطور متوسط ۹ سانتی متر است که چارونیم سانتی متر قیر درشت دانه و چارونیم سانتی متر قیرمیده دانه می باشد استرسوم باورق آخر آن بضغامت ۴ سانتی متر شروع خواهد شد .

۲- این سرك دارای پنج بل کانکریت بطول ۱۱ متر و عرض ۸۰ سانتی متر الی یکمتر و یک بل کانکریت دیگر بطول چهار متر و عرض یکمتر می باشد.

دوطبقه قیرریزی این سرك بطول ۵۵۰۰ متر و ۳ روز را دربرگرفت که از لحاظ سرعت کار قیرریزی بناروالی بی سابقه می باشد .

سرك شاه شهید از حصه مینارنجات الی بل سیاه سنگ پخته کاری و اسفلت گردید .

سرك سیلو پخته کاری و اسفلت کاری آن تمام شد .

در سرك های اسفلت شده ترمیم اساسی صورت گرفت .

دوطرفه جاده دارالمعلمین سنگ اندازی و جفله اندازی و برای قیر آماده شده است .

در طول امسال ۲۶ کیلومتر در شهر قیرریزی شده است .

از طرف اسفلت کاریهای گذشته یک صفحه روی گیری شد از شاه دوشمشیره (ع) تا کلوپ عسکری و از مینار عبدالوکیل خان تا دارالمعلمین متخصصین مشهور قیرریزی شوروی از قیر کابل دیدن نمود پیمانکار و طرز قیرریزی را تمجید نمودند .

سامان کافی برای ترمیم فابریکه و پرزه های فالتوی فابریکه قیر خریداری شد یک قسمت عمده سرکهای شهر نو قیرریزی شد همین طور سامان برمه کاری و صاف کاری نیز خریده شد سه صد تن قیر خریداری گردید تا بسال آینده طرز قیرریزی سهولت پیدا کند .

مبرزها:

برای نمونه دو تعیر یکی نزدیک مینار علم و جهل دیگری دوطاهرشاهی بن بطور نمونه ساخته شده است در نظر است در تمام حصص شهر ساخته شود .

نهال شانی :

در آغاز سال در دوطرفه جاده های میدان هوای و دیگر جاده های شهر کابل نهال غرس و کمبود نهالهای گذشته شانده شد - در تپه شیرپور - ظاهرشاهی بن دربارک احمدشاهی دربارک پامیر و سره میاشت و غیره نهال هائی خدنگ - چنار - ناجو و غیره غرس گردید .

تفرجگاه ها :

باغ عمومی بریکوت و کافی آن تکمیل و به معرض سیروصفای اهالی گذاشته شد از مخزن جدید آب کابل فواره ها نصب و سامان دیکور و تزئین آن فراهم کرده شد .
ظاهرشاهی بن واقع شهر نو تکمیل و قهوه خانه آن به معرض استفاده قرار گرفت سیمای آن با تمام سامان و لوازم آن ترتیب و امید بزودی افتتاح شود .

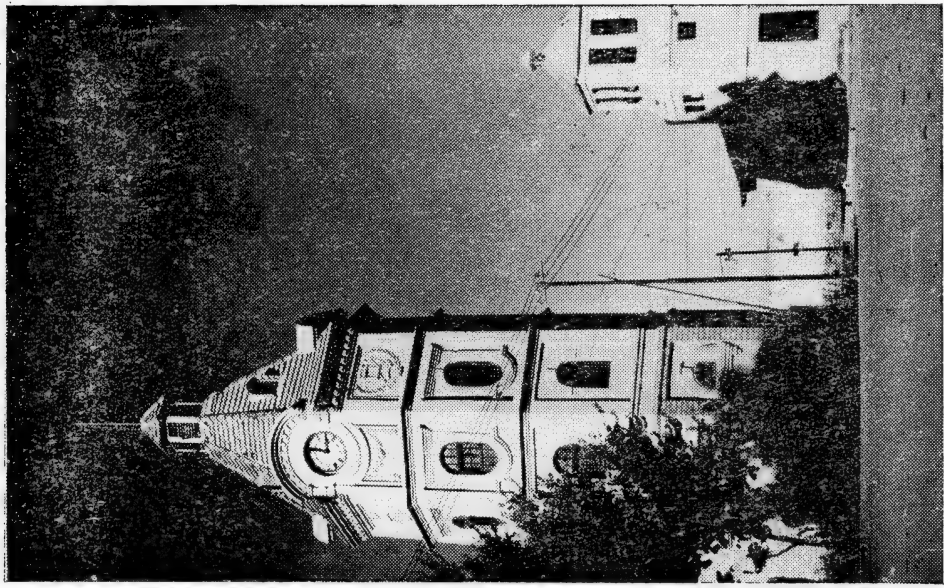
سیمای آریانا در پشتونستان میدان منزل زیر آن تکمیل و امکان دارد در طی سال تکمیل گردد .
آب کابل - پروژه اول آب رسانی که عبارت از چارچاه عمیق می باشد با بمب هاوس با آب ده مزنگ تکمیل و بعضی حصص کارته چارنل دوانی شد این آب برای اشامیدن (دو صد هزار نفر) کفایت می کند برای اینکه تمام مردم ازین آب استفاده کنند وصل دوم مخزن سروی شد و عنقریب این دوم مخزن بهم وصل می گردد .

خانه سازی :

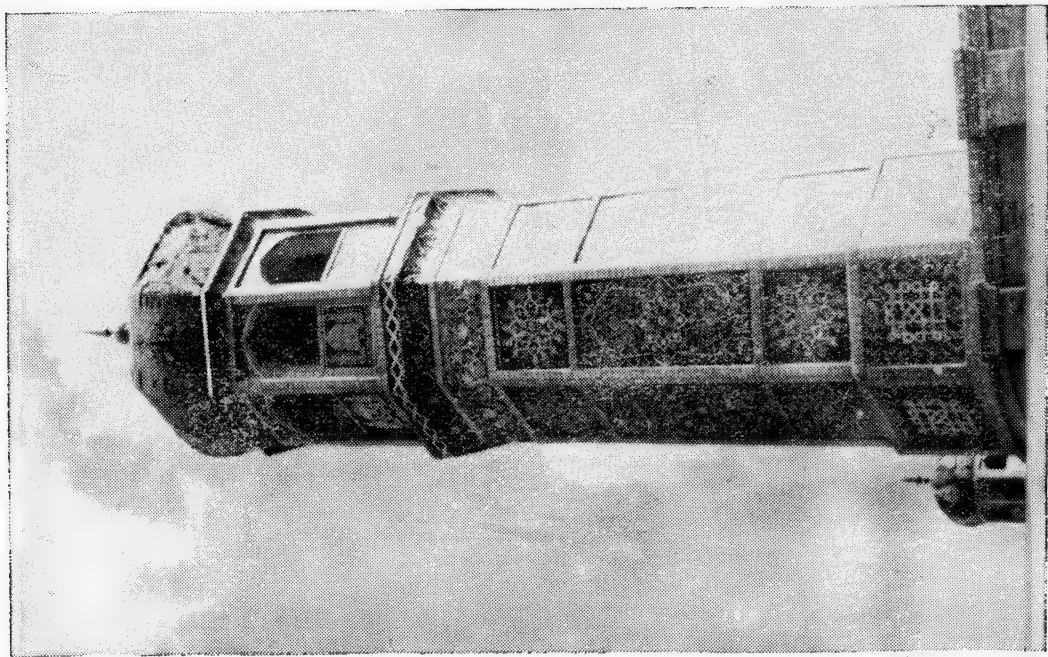
بروان مینه بصورت اساسی نقشه گردید و برای رهائش اهالی گذاشته شد و بعضاً تعمیرات آن تکمیل و برخی در شرف اكمال است - کارته سه که تحت پروژه عمرانی قرار گرفته بود مشکلات آن رفع و تقسیمات صورت گرفت و عنقریب اهالی بتعمیر آن آغاز خواهند نمود برای اینکه از صعود نرخ زمین و خرابی پروژه های منازل جلوگیری بعمل آید فیصله شد که زمین از طرف بناروالی خرید و فروش شود .
محمدجان و آب که کاز کانا ایزاسیون آن سروی شده کاناال آن تکمیل و سامان آن عنقریب می رسد کار پخته کاری سرکهای آن تکمیل اسفلت ریزی آن بزودی صورت خواهد گرفت .
چون بناروالی کابل تعمیر اساسی نداشت در حصه محمدجان و آب بنای آن برگذار شد منزل تحتانی آن تکمیل و کار در آن ادامه دارد .

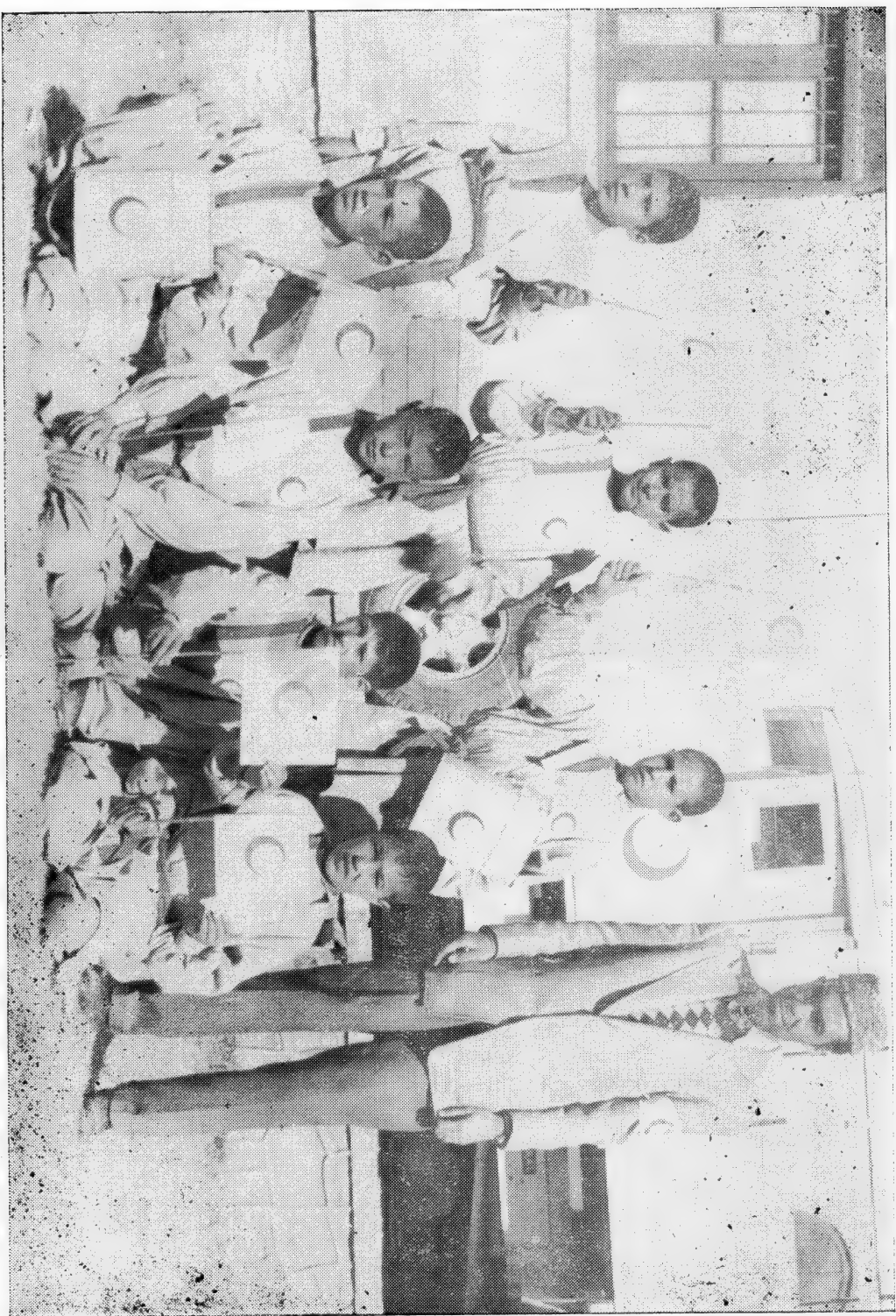
ماشین تصفیه برای کانا ایزاسیون این جاده که پروژه اول بدرفت عمومی شهر است از آلمان به مبلغ ده هزار دالر خرید شده که بکراچی مواصلت نموده است و تحت نظر کمپنی اخیف آلمانی کار بدرفت زیر ساختمان است .

برج «ساعت» مقابل پل محمود خان

یکی از مناره‌های مسجد جامع هرات

یادگشته از طلاب و معلمین در هفته مخصوص سره میاشت ' در جمع آوری اعانه

افغانی سره میاشت

تشکیل :

اداری رئیس	بنا غلی اختر محمد
د تبلیغاتو لوی مدیر	بنا غلی غلام حضرت کوشان
د محاسبی مدیر	بنا غلی میر اسلام
د سره میاشت دمجلی مدیر	بنا غلی محمد صدیق سیدالی
د روغتیا مدیر	بنا غلی محمد علی زمان
د اجرای مدیر	بنا غلی عبدالمحمد

بنا غلی اختر محمد

امور سره میاشت

مهمترین فعالیت‌های تعاونی سره میاشت را میتوان به چند مواد ذیل خلاصه کرد :

اعانه در داخل کشور:

۱- از ۶۳۹۹ نفر فقرا و بینوایان مرکز ولایات ، دستگیری بعمل آمده برای هرنیک یک دست لباس و روزانه یک قرص نان سیلو توزیع گردیده که قیمت تخمینی آن اضافه از (۸۰۰۰۰۰۰ افغانی) می شود .

۲ - به شفاخانه علی آباد ۱۲۰۰ کمپل و همچنان به شفاخانه های قندهار ، هرات ، مزار شریف ، قطغن ، ننگرهار ، پکتیا ، غزنی ، گرشک ، میمنه ، بدخشان ، پروان ، قوماندانی قوای کار ، مرستون شفا خانه مجبس ، خاردوی پنجه ، پنجه کمپل و به شفاخانه زایشگاه یکصد کمپل داده شده که قیمت آنها روی هم رفته به (۳۴۸۵۰۰ افغانی) بالغ می گردد .

۳ - به بنا غلی عبدالشکور (که قبلاً مامور رسمی بود) یک پای مصنوعی ساخته شده که قیمت آن ۱۵۲۰ افغانی است جمله اعانات داخلی در سال ۱۳۳۶ بمبلغ ۱۱۵۰۲۲۰ افغانی بالغ می گردد .

اعانه جمعیت سره میاشت در خارج :

معادل ۸۵۳۶۳/۰ افغانی

۱ - معاونت بمصیبت زدگان زلزله ترکیه

» ۴۲۸۸۸/۰ »

۲ - » » » » ایران

» ۸۵۳۶۳/۰ »

۳ - بمهاجرین الجزائر در تونس و مراکش

» ۱۰۴۵۰۰/۰ »

۴ - زلزله اخیر ایران پنجصد دانه شال و یک هزار لباس دوخته »

» جمع ۳۱۸۱۱۴/۰

مجموع اعانه ای که از طرف جمعیت در داخل و خارج در سال ۱۳۳۶ داده شده : ۱۴۶۸۳۳۴ افغانی
اعانه وارده به جمعیت :

الف نقد :

افغانی ۲۳۸۶۸/۰

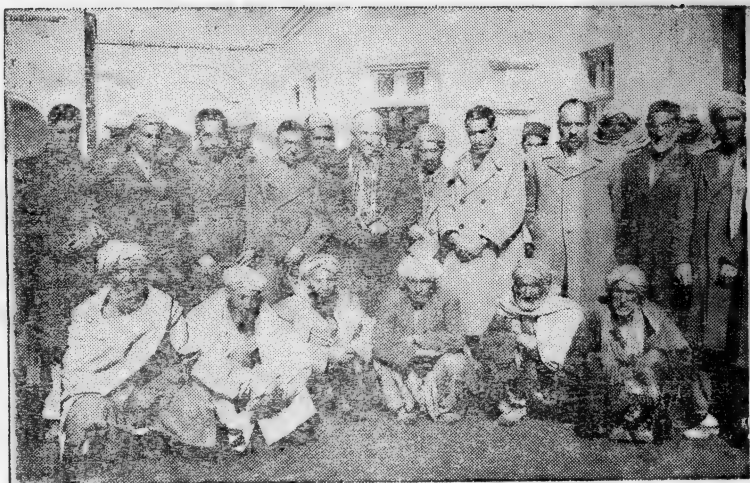
۱- عوائد حق العضویت

» ۲۳۷۹۲۸/۳۲

۲- هفته مخصوص

» ۹۱۰۰۰/۰۰

۳- کرایه عمرانات

يك منظره از توزيع رخت امداد زمستانی سره‌ياشت در كابل

يك منظره از توزيع رخت زمستانی سره‌ياشت ولايت قند هار

- ۴- اعانه ۲۰۳۱۰۰۲/۸۶ افغانی
- ۵- د مجله ۲۰۴۸/۳۵
- ۶- پوست قربانی مرکز ولایات ۱۸۱۶۵۹/۰۴
- ب جنس :
- ۱- اعانه بی سابقه عبارت از تمليك محترمه بی بی راحت سلطان بقیمت مبلغ ۱۵۰۰۰۰ افغانی می باشد .
- ۲- اعطای يك پايه ضبط الصوت بقیمت ۱۲ هزار افغانی از طرف ښاغلی حبیب الله طرزی
- ۳- اعانه صلیب احمر جوانان امریکا دوهزار جوبه تحفه ای که قیمت آن معادل هشتاد هزار افغانی می شود تایین دختران و پسران افغانستان توزیع گردد .
- فعالیت بغرض معرفی و تقویه جمعیت :**
- ۱- نشرات قسم انگلیسی مجله سره میاشت در معرفی جمعیت به خارج مؤثر افتاده و اکنون علاوه از تماسی که باد و مرجع بزرگ بین المللی قایم شده با اضافه از (۱۷) مجمع هلال و صلیب احمر تبادل نشرات استوار است .
- ۲- هفته مخصوص بغرض تبلیغ جمعیت و ایزاد عواید به وجه بهترین صورت گرفت و به نطق والا حضرت شهزاده احمد شاه رئیس افتخاری افتتاح شد و در کابل مبلغ ۷۵/۱۱۰۱۵۴ افغانی و در ولایات ۵۷/۱۲۷۷۷۳- افغانی اعانه جمع گردید .
- ښاغلی صادق تفضیلی مدیر عامل شیر و خورشید سرخ مشهد ضمن یک سفر دوستانه به کابل آمده و در یک هفته ای که مهمان سره میاشت بودند با این مؤسسه از نزدیک معرفی گردیدند .
- ۵- برای ښاغلی محمد صدیق حاکم اعلی فراه نسبت به معرفی یکصد نفر عضو حاجی عطا الله ارباب زاده نسبت به تادیه ده هزار افغانی و حبیب الله طرزی نسبت تقدیم تپ ریکارد و محترمه بی بی راحت سلطان (نسبت تمليك خانه) از حضور اعلی حضرت معظم هما یونی قاید جمعیت فرامین عضویت افتخاری شرف صدور یافت :
- ۶- در عقرب سال ۱۳۳۶ کتاب رهنمای سره میاشت جوانان از طرف مدیریت عمومی تبلیغات نشر و طبع گردید :
- علاوه از آنکه امبولانس های جمعیت عده از مریضان را به شفا خانه ها نقل راده در معاینه خانه مرکزی در ایام جشن اضافه از ۵۰۰۰ نفر را تداوی نموده .

سرمیاشت خردسالان افغانستان

«من خدمت میکنم» شعار سرمیاشت خردسالان

با اثر همکاری‌های وزارت جلیله معارف و جمعیت افغانی سرمیاشت بتاريخ ۱۸ ثور ۱۳۳۷ مو سسه جدید تربیتی واجتماعی سرمیاشت خردسالان تشکیل شد.

ماهیت سرمیاشت خردسالان:

یکی از وظایف اساسی جمعیت‌های هلال و صلیب احمر که در افغانستان بنام جمعیت افغانی سرمیاشت موسوم گردیده حمایه از صلح و تعمیم روح آشتی خواهی است که برای جلوگیری از جنگ و حفظ بهبود انسانیت باید آن را پیش ببرند و توسعه دهند لابد میدانید با همه وسعت نظر و عمل که جمعیت‌های مذکور درامداد فوری قجایع طبیعی و غیر طبیعی - تسامین و سایر حفظ صحت و تعمیم صحت عامه دارند نمی‌توانند حمایه از صلح و تعمیم روح آشتی خواهی را نیز خودشان انجام دهند لهذا برای اجرا و انجام بهترین قسمت وظایف یک رکن عمده و اساسی در تشکیلات خود افزودند که عبارت از همین سرمیاشت خردسالان است. روی این اساس هر جمعیت هلال یا صلیب احمر اصولاً مکلف است که در قطار اجرای سایر وظایف اساسی خود سرمیاشت خردسالان را متشکل از پسران و دخترانی که از سن قانونی یا نین تر باشند، دایر نماید.

سرمیاشت خردسالان یک رکن اساسی سرمیاشت کلان سالها و یک مظهر همکاری مقامات معارفی است که از اتحاد عمل و نظر هر نو بوجود آمده.

تاریخچه سرمیاشت خردسالان:

همانطوریکه بعد از جنگ معروف سلفرینو (بین قوای فرانسه و ایتالیا به مقابل استریا در سال ۱۸۹۵) هانری دونانت سوسیسی مفکوره تاسیس سرمیاشت‌ها را به دنیا تقدیم کرد؛ بعد از جنگ عمومی اول جامعه ملل بوجود آمد، بعد از جنگ دوم مؤسسه ملل متحده و نمایندگی‌های اختصاصی آن پدید آمد، سرمیاشت خردسالان نیز بعد از جنگ عمومی اول تاسیس یافت.

در سال ۱۹۱۹، هنگامیکه آتش جنگ اول بین الملل در یورپ خاتمه یافت، آن‌قاره چهره هولناکی داشت. خرابی‌های وارده گرچه بقیاس بود ولی سه‌واقعیه مهیب که اول آن تقلیل قوای انسانی در نتیجه کشتارهای جنگ دوم استیلای مرض انفلاق و آنرا بصورت خیلی شدید و سوم آن امراض متنوعه در جلبی‌های، بود سبب شد که نمایندگان دول پنجگانه فاتح و غایب جنگ (فرانسه - انگلیس - روسیه - امریکا و چین) در شهر مشهور فرانسه (کان) اجتماع نموده و برای تعمیر مجدد اروپا، مخصوصاً علاج سه‌بلیه فوق، چاره جوئی نمایند. اجتماع نمایندگان مالک فاتح به فکر افتاد که جهت حفظ صحت، تناسب اندام - تقویه روح، آشتی جوئی و زیست مصالحت آمیز یک مؤسسه بین‌المللی به وجود آید تا در اوقات صلح این مرام‌ها را پیش ببرد. چون در طول جنگ اول بین‌المللی، جمعیت‌های ملی و رضا کار صلیب و هلال احمر خدمات بس مقتدر و مطلوب را انجام داده بودند، اجرای این موضوعات نیز به آن محول گردید.

همان بود که در سال ۱۹۲۰ بین جامعه اقوام آن وقت و اتحادیه جمعیت های هلال و صلیب احمر معاهده امضا شد و اتحادیه از جمعیت ها خواهش نمود تا در وقت صلح به تشدید و تحکیم آن امیال مبادرت ورزند. در همین کنفرانس و همین معاهده قبول شد که جهت انصراف آن امیال جمعیت های هلال و صلیب احمر برای اینکه خوبتر این امور را اجرا نمایند، در داخل چوکات خودشان یک تشکیل کوچکتر بنام «سره میاشت خرد سالان» تا سیس گردد.

گرچه قبل از سال ۱۹۱۹، بعضی تشکلات محدود اطفال در بعضی ممالک موجود بود که قسمی از وظایف اجتماعی را انجام میدادند، اما تاسیس سره میاشت خرد سالان را از همان کنفرانس شهرکان (منعقد ۱۹۱۹) اعتبار میدهند.

مرام سره میاشت های خرد سالان :

گرچه از خلال - طور ۱ - لا، یک مفکوره اجمالی راجع به مرام و هدفهای سره میاشت خرد سالان تثبیت می شود ولی برای روشن ساختن موضوع متن مصوبه اصلی منعقد بین جامعه اقوام و اتحادیه جمعیت های هلال و صلیب احمر مقیم ژنیو را درباره بوجود آمدن سره میاشت خرد سالان نقل می کنیم : «سره میاشت خرد سالان به غرض تلقین مفکوره صلح خواهی خدمت گزار (مخصوصاً برای حفظ صحت خودشان و دیگران) فهمیدن و قبول مسئولیت های مدنی و بشری و تقوی روح مفید بودن دوستانه به مقابل تمام اطفال دنیا... تاسیس میشود».

مقامات بین المللی سره میاشت های جهان این تعریف را از روی عمل به سه قسمت تقسیم کرده و آنها را برنسیپ های سره میاشت خرد سالان قرار داده اند .
(۱) خدمت (وظایف اجتماعی و بهبودی) :

در تحت این مطلب هر نوع خدمتی که روابط انفرادی را از حیث تعاون و تساند اجتماعی استحکام می بخشد ، هر نوع مکارم اخلاقی که بنیان شخصیت انفرادی را بر اساس سجه عالی اجتماعی استوار میکند ، هر گونه عمل خیر را که مفادش به سایرین میرسد، جمع کرده اند و به این ذریعه اطفال از آغاز و فکر جامعه شده و روح اجتماع پسندی و خیر رساندن را در آنان تقویه بخشد .

۲- صحت :

تحت این عنوان، مبانی حفظ صحت انفرادی - اجتماعی و همگانی را در اطفال تقویه کرده و برای استحکام و رعایت اصول حفظ الصحة محیطی و طب و قایوی سعی میکنند ، معلومات آنها را بلند ببرند و معاونت های را که برای بقای صحت اطفال لازم باشد ، انجام دهند و همواره بکوشند که یک محیط مساعد صحتی برای خود و دیگران به وجود آرند .

۳- وظایف بین المللی به غرض تحکیم صلح :

زیر این عنوان است که مفکوره های صلح خواهی - همزیستی - روح مفاهمه - شناسائی و احترام متقابل در اطفال پرورده شده و آنها را به حیث افراد خانوادها بزرگ بشری تربیه میکنند و وسایل ایجاد ارتباط شخصی را بین آنها از راه تبادل تعایف - تبادل مکاتیب دوستانه - تبادل کلمسیون عکس ها - کتابها - رسم ها - گدی ها و غیره تنظیم میدهد . و آنها را طوری بار می آرد که همواره حامی صلح بوده و از جنگ نفرت داشته باشند .

سره میاشت خرد سالان در افغانستان

در سال ۱۳۳۴ مجمع عمومی سره میاشت يك هیات ۳ نفری را مرکب از بنا غاو دا کتر عبد الظاهر (کفیل وزارت صبحه وقت) دا کتر فقیر محمد شفا (معین دوم دوره نهم شورای ملی) بناغلی خیر محمد (کفیل بانک ملی افغان) را موظف نمود تا در قطار سایر اقدامات انکشافی و آغاز وظایف اساسیه و اصلیه سره میاشت از قبیل افتتاح بانک خون - کورس های پرستاری عمومی - پرستاری خانگی - امداد اولیه حفاظت آب به شفاخانه های ثابت و سیار و امثال آن، در مورد تاسیس سره میاشت خرد سالان نیز اقدام نماید در اولین مذاکره با اولیای محترم وزارت معارف آمادگی و حسن قبول ناشی از روح همکاری و هم آهنگی احساس گردید و جلا لتمام دا کتر پویل کفیل وزارت معارف این آرزوی سره میاشت را قبول نموده اجازه دادند در معارف افغانستان نیز این مفکوره خیر خواهانه و اجتماعی آغاز گردد. در اولین جلسه که بتاريخ ۴ شنبه ۱۲ نور همان سال در وزارت معارف صورت گرفت، ذوات ذیل به حیث اعضای (مجلس مرکزی سره میاشت خرد سالان) تعیین گردیدند.

از طرف وزارت معارف :

- ۱ - ع، ج دا کتر علی احمد پویل کفیل وزارت معارف
  - ۲ - ع، ص دا کتر محمد اکرم رئیس تدریسات ثانوی
  - ۳ - ع، ص بناغلی محمد آصف مایل رئیس تدریسات ابتدائی
- از طرف جمعیت افغانی سره میاشت :
- ۱ - ع، ج دا کتر عبد الظاهر (کفیل وزارت صبحه) عضو مجمع مرکزی
  - ۲ - بناغلی غلام حضرت کوشان معاون ریاست اداری جمعیت

از طرف ریاست مستقل مطبوعات :

- ۱ - ج بناغلی سید قاسم رشتیا رئیس مستقل مطبوعات

از طرف وزارت صبحه :

- ۱ - ع، ص دا کتر عبد الرحمن حکیمی رئیس حفظ الصحه

- ۲ - ع، ص دا کتر محمد عمر رئیس صحت عامه

به امر ریاست اداری اساسنامه سره میاشت خرد سالان ترجمه و احضار گردیده هما نظر و کتاب (راهنمای جمعیت سره میاشت خرد سالان) ترجمه و جمعیت افغانی سره میاشت اولی را ذریعه گسترش و دومی را در مطبعه دولتی به مصارف خود بطبع رساند.

ریاست اداری سره میاشت به این ترتیب زمینه را تهیه نموده بعداً به اجازه وزارت جلیله معارف بامکاتیبی که بصورت مقدماتی و تجربوی در کابل اجازه تاسیس جمعیت خرد سالان داده شده بود، مذاکره شد طلاب مکاتب حبیبیه - استقلال - نجات - غازی - ابن سینا و تجارت آمادگی خود را بقبول عضویت آن ابرار نمودند. روز ۱۸ نور ۱۳۳۷ که بنام (روز سره میاشت جهان) در تمام دنیا تجلیل می گردد، سالکبره تولد «هانری دونانت سوییسی» موجد فقید سره میاشت هابی باشد روز افتتاح رسمی این جمعیت تعیین گردید. در آن روز «امورین عالی رتبه وزارت معارف - سره میاشت - هیاتهای اداری و تدریسی و مکاتب و طلابی که عضویت جمعیت را قبول کرده بودند در سالون لیس حبیبیه اجتماع نمودند.

نخست ښاغلی اختر محمد رئیس اداری سره میاشت حضور راخبر مقدم گفته از ښاغلی داکتر محمدیانس معین تدریسی وزارت معارف خواهش نمودند تاجمعییت را افتتاح نمایند .
ښاغلی داکتر محمدیانس جمعیت مذکور را افتتاح نمود .
همین روز ، تجايفی که صلیب احمر جوانان امریکا په سره میاشت فرستاده بود نیزین طلاب توزیع گردید .
متعاقباً در شش لیسه مرکز (حبیبیه - استقلال - نجات - غازی - ابن سینا) این شعبات افتتاح شده .
تشکیل خرد سالان :

هر واحد سره میاشت خرد سالان در مکاتب دارای عده زیاد اعضا بوده و از بین خود یک نفر رئیس - یک نفر معاون - یک نفر منشی - یک نفر خزانه دار و یک نفر ناظر مجله انتخاب مینمایند . این پنج نفر بنام (مامورین شعبه سره میاشت خرد سالان) شناخته می شود . از طرف اداره هر مکتب یک نفر معلم یا سر معلم بنام (راهنما) اجراآت شعبه را کنترل میکند تا همواره انضباط مکتب و قواعد مکتب در آن مرعی باشد .
مجموع این شعبات از جانب (مجلس مرکزی اداری خرد سالان) اداره می گردد که ذریعه سکرتر آن تمثیل می شود .

عواید ومدارك سره میاشت خرد سالان :

سره میاشت خرد سالان در آغاز تاسیس دارائی نداشت . لهذا ریاست اداری جمعیت افغانی سره میاشت قرطاسیه و مصارف پوست - مصرف طبع کتاب را همدا و اسا سننامه را از دارائی خود ، معاونت کرد .
فعلاً سره میاشت خرد سالان منابع ومدارك عایداتی خود را قرار آتی اعلان نمود :

- ۱- حق العضویت طلاب که سالانه ۵ افغانی است .
- ۲- تبلیغ قبول عضویت بین طلاب .
- ۳- جمع آوری انواع بوتل های خالی از دوایر - مؤسسات واشخاص انفرادی .
- ۴- » » » » » قطعی های » » » » »
- ۵- » » » » » مجلات و روزنامه های سابقه .
- ۶- اخذ تکت از مسابقات فاینل فوتبال .

د کابل ولایت

تشکیل:

د کابل والی

و. ج. میر عبد العزیز

اداری مدیر

شیاغلی ولی محمد

مدعی العموم

شیاغلی محمد اعظم

د پوهنځی لوی مدیر «مجراب الدین

د پلتنی مدیر «محمد حسن

د احصائی د مدیریت کفیل «غلام حیدر

د فواید عامی لوی مدیر «فضل حق

د عدلی محاکم:

دمرافعی قاضی فمولوی غلام نبی

دوئی محاکم قاضی «محمد شیرین

داستاد لوی د محکمې «محمد یوسف

مستوفی:

مستوفی ع. ص. نور احمد

د وارداتو لوی مدیر شیاغلی محمد آصف

د وارداتو مدیر «نور احمد

دمحاسبی مدیر «غلام فاروق

داملاکو د مدیریت کفیل «محمد رسول

د تحصیلي مدیر

شیاغلی محمد کریم

دانسیکتور مدیر

«محمد اکبر

دامنیتی قوماندانی:

دامنیتی قوماندان

ح. دین محمد دلاور

د پلیسو سرمامور

شیاغلی عبد لاجد

دامنیتی د مدیریت کفیل

«عبد الحمید

د حقوقو مدیر

«نور احمد

د لوازمو

«محمد نبی کریم زاده

ذاتی مدیر

«محمد انور

لوی حکومتونه:

د لوگری لوی حاکم

ع. ع. محمد اکبر

د دایزنگی «»

ع. ع. محمد عثمان

د کوهدامن «»

ع. ع. محمد عثمان

د کلنگار لمړی رجه حاکم

ع. عبد الکریم

امور ولایت کابل

۱- معارف :

مکاتب دهاتی نسوان که جدیداً در سال ۳۶ تاسیس گردیده است :

الف - درقریه ده خدا داد

ب - درچهل ستون

ج - در قلعه مسلم

مکاتب دهاتی ذکور که جدیداً تاسیس گردیده است :

الف - درقریه کارنده

ب - درقریه ده سبز خاص

ج - « ده کپک »

یکی از مکاتب دهاتی که به مکتب اساسی تبدیل شده ، مکتب دهاتی قریه المندر میباشد . همچنین دهه هاییکه

در مکاتب منظور گردیده و فعلاً متعلمین مصروف اند :

الف - نجاری در مکتب استاف

ب - « در مکتب چهل ستون

۲ فیصله هائیکه در مجلس ولایت بعمل آمده :

الف - جزایی (۹۷۱) فقره

ب - اداری (۵۳۲) »

ج - محاکماتی (۳۱) »

همچنان اجراآت شعبه عرایض عبارت از بررسی به ۱۷۶۱ قطعه عرایض میباشد .

۳- فواید عامه :

پنجصد و دوازده کیلومتر مواضع مربوط معارف و اید عامه ولایت کابل که ریگ اندازی، جفله اندازی و ترمیم گردیده (الی اول سرطان ۳۷) عبارت از (۱۵۳۳۰۷) مکعب متر، خامه کاری کندن و پرکاری و ۲۴۶ مکعب متر جیل کاری، و (۱۱۴۳۵۹۶) مربع متر صفایی و خامکاری و ۱۹۷۱۳ مکعب متر تهداب کنی و ۱۱۳۸۲ مکعب متر سنگ کاری و ۶۸۰ مکعب متر خشت کاری کمانها و غیره که مساوی به (۲۸۵۶۰۰) قالب خشت پخته می شود و ۳۹۳۰ مکعب متر سنگ کاری خشکه و ۷۰ مکعب متر کانکریت و ۶۸۰۰ مربع متر هنگاف و پلسترکاری ها و ۱۸۶۴۸۲ مکعب متر ریگو جفله اندازی سرکها و پخته کاری پنج پل و چوب پوشی سه پل و ۲۳ آبرو جدید و یک معبر جدید نیز اعمار گردیده است .

دھرات ولایت

تشکیل :

و، ج محمد اسماعیل ما یار	نائب الحکومہ
ع، ص حافظ امیر محمد	مستوفی
ف فضل کریم	دمرافعی قاضی
ح عبدالعزیز	دامینی قوماندان
ح، عبد الرحیم	دژاندارم قوماندان
ع، ص احمد قلی	دگمرک رئیس
ع، ص میر امین الدین انصاری	دمطہواتو لوی مدیر
ع، عبد الغفور احمدی	دبوہنی لوی مدیر
ع عبد المجید	دمطہا براتو لوی مدیر
ف محمد یوسف	دابتدائی قاضی
ش عبدالکریم	د مکلفیت مدیر
ع، امیر محمد	دفوائد عامی مدیر
ص، محمد اسلم سلیمی	د روغتیا مدیر
ص، میر سیف الدین	د کرہنی مدیر
ص عبد الرحمن	د احصائی مدیر
ص میر محمد اعظم	د اداری مدیر
ص شیخ محمد اعظم	د قلم مخصوص دمدیر کفیل
ص غلام رسول نیکزاد	دیلمنی آمر
ص عبد الواحد بہرہ	مدعی العموم
ص عبد الاحد	د استخباراتو مامور
ع محمد اکرم ذکریا	د افغانستان بانک مدیر
ص غلام نقشبند مزاری	د انحصاراتو د مدیر کفیل
ص احمد ضیا	د دولتی نقلیاتو مدیر
بناغلی محمد یعقوب	د تجارتی محکمی رئیس
ع، عبد الباقی	د بادغیسات لوی حاکم
ع، ع حبیب اللہ	د غوریان لوی حاکم
ع، ع محمد حنیف	د غوراتو لوی حاکم

امور ولایت هرات

مدیریت عمومی معارف:

درسال گذشته بتأسیس دارالمعلمین هرات اقدام گردیده بود، درسال ۳۶ برای تکمیل لوازم و تهیه هر نوع ضروریات و تقویه هیئات تعلیمی آن اقدامات مزید بعمل آمد.

همچنان یک مکتب ابتدایه بنام مکتب جامی برای تطبیقات دروس مسلکی آن تخصیص داده شد صنف نهم دارالمعلمین به صنف دهم ترقی کرد و تطبیق حرفه های معلی در مکاتب صورت گرفت. از تطبیق حرفه نساجی ها تفی و حرفه نجاری در مکتب سردستان و حرفه تباشیر سازی در مکتب فوشنج نتایج بهتری بدست آمد. حرفه کاشی سازی در مکتب سیفی و حرفه قالین بافی در مکتب مورچاق مورد تطبیق قرار یافت.

درین سال نظریه پیشنهاد مدیریت عمومی معارف تأسیس یک باب مکتب ابتدائی جدید در محال غور از طرف وزارت معارف داده شده. و امر تأسیس یک باب مکتب دهاتی نیز بدست آمد. برای رسیدگی امور مکاتب حکومتکلان غور بمنظوری تأسیس ماموریت معارف که سر معلم مکتب مرکز حکو متکلان غور باجرای آن رسیدگی کند، واصل شد در موضع قریه نشینی و سلیمی مربوط حکومت گذره یک باب مکتب دهاتی جدید افتتاح که شد درسال تعلیمی ۳۶ یکمده شاملین کورسهای ۱ کا بر بعد از دادن امتحان فارغ التحصیل گردیدند و عده اشخاص جدید برای شمول در کورسهای اکابر پذیرفته شدند.

در تنظیم کلوپ معارف قدم های جدیدی برداشته شد کتابهای مفید بکتابخانه کلوپ علاوه گردید. بر علاوه روزنامه ها و مجلات داخلی و خارجی و اخبارها بدسترس منسوبین معارف و طلاب گذاشته شده. نمایش فلم های تربیوی طبق پروگرام معینه باوقات مختلفه صورت گرفت همچنان از طرف ضلاب لیسه سلطان نمایش درام های تربیوی و اخلاقی باوقات معینه بعمل آمد.

برای مراقبت امور کتابخانه و سینما و صحنه کلوپ. یکنفر تعلیم یافته و سابقه دارد که در شق تعلیمات سمعی و بصری استعداد مناسبی دارد بحیث آمر کلوپ منظور و مقرر گردید.

مکتب متوسط مهری هروی درسال ۳۶ به لیسه مهری تبدیل و متعلقات صنف نهم آن در صنف ده تحت تربیه گرفته شدند که بهمین ترتیب تحصیلات خود را تا صنف دوازدهم ادامه دهند. بر علاوه دو کورس در مکتب موصوف یکی بنام کورس لسان خارجه و کورس دومی بنام کورس ریاضیات برای بلند بردن سویه تعلیمی معلمات دائر گردید بذریعه این کورسهای معلماتیکه از صنف نهم مکتب متوسط فارغ التحصیل شده بودند معلومات خود را تقویه نموده و برای امتحان صنوف بلند آماده گی میکنند.

درسلسله جنبش های عرفانی با انتشار نشریه ی بنام مجله مهری هروی اقدامات بعمل آمد. برای پیشرفت و تنظیم امور مکاتب نسوان اداره ی بنام آمریت و اجرائیه مکاتب تأسیس شد. درسال ۳۶ چند تن از اشخاص حساس، منور و معارف دوست هرات متقبل شدند تا در ترمیمات مکاتب اقدام نمایند و مبلغ مکفی را درین راه به صرف رسانده طبق مقررات تعلیمات نامۀ مکاتب ابتدائی تحت نظر حکام و هیأت های منتخبه به تعداد یکپزار نفر طلاب باشریط مقررات لایحه مربوطه برای مکاتب ابتدائی جدید انتخاب و شامل گردیده اند. امور تدریسی و اداری لیسه ذکور و آنات و دارالمعلمین، مکاتب ابتدایه ذکور و آنات مکاتب دهاتی و کورسهای اکابر وقتاً از طرف شخص مدیر عمومی معارف و مفتشین و ارسی گردیده یکمده معلمین و منسوبین معارف مورد مکافات و مجازات اصولی قرار گرفتند. همچنان در کورسهای پبنتوی حکومت و دائر مرکز توسط مفتشین موظف با زرسی بعمل آمده نتایج امتحان سالانه هم رضایت بخش است.

فارغ التحصیلات لیسه سلطان غیاث الدین غوری برای شمول به پوهنځون کابل معرفي شول. يك عده فارغ التحصیلان مكتب ابتدائی برای شمول در لیسه ابن سینا و مكتب میخانیکي و مكتب صنایع آفیسه و سپورت بکابل اعزام گردیده اند. برای فارغ التحصیلان فخر المدارس و دارالاحفاظ در حقوق معارف و وظائف مناسب داده شد.

برای مدرسه فخر المدارس و دارالاحفاظ يك تعداد كتب مورد ضرورت شان از طرف مدیریت معارف تهیه و در اختیارشان گذاشته شد و پروگرام های تدریسی جدید مورد تطبیق قرار یافت و نتایج نیکی از آن بدست آمد.

در سال ۳۶ و در کثاب تربیوی از طرف مؤسسه تعلیم و تربیه پوهنځون کابل در هرات دایره به تعداد (۱۵۰) نفر معلمین، سر معلمین، مفتشین بصورت نهاری و لیلی در آن اشراك نموده از سیستم های جدید و روش تازه تعلیم و تربیه مستفید شدند همچنان در زمستان سال ۳۶ به تعداد (۲۱) نفر سر معلم، معلمین به شمول مفتشین معارف جهت فرا گرفتن روش های جدید تعلیم و تربیه و تزئید معلومات بکورسهای زمستان بکابل اعزام گردیدند و از جمله کسانیکه بیشتر موفقیت نشان داده بودند بر معلمی مكاتب گماشته شده اند برای تطبیق نظریات جدید تعلیم و تربیه و تهیه يك زمینه درست مشاهده برای معلمین سر معلمین اطراف در مرکز هرات مكتب ابتدائی موفق مكتب نمونه قرار داده شد و همه مقررات - تعلیمات - نامه و ایجابات تربیوی و اصلاحات لازمه عرفانی در آن تکمیل یافت و ازین اقدام ثمره نیکی حاصل شد.

کنفرانس های علمی، اخلاقی، تربیوی طبق مقررات تعلیمات نامه مكاتب بروز های معین در تمام مكاتب جاری بوده خصوصاً کنفرانس های ۱۵ روزه لیسه سلطان، لیسه مهري، دار المعلمین، فخر المدارس قابل ذکر است.

در سلسله اصلاحات و اقدامات لازمه برای تهیه آب مشروب در مكاتب توجه کامل بعمل آمد و در مكتب موفق، مكتب ها تفی دار المعلمین و مكتب مرکز غوریان چاهای آب مشروب حفر حداث گردید و وسایل آب نوشیدنی برای مكاتب مهیا گردید. طلاب معارف ذریعه دکنوران موظف معاینه صحی گردیدند. نمایشگاهی از نمونه کارهای دستی و رسامی اطفال و دختران در کلوپ معارف دائر و شخصیت های برجسته برای مشاهده آن، عوت داده شدند. این نمایشگاه خیلی مورد دلچسپی قرار یافته اجناس زیادی بفروش رسید و برای طلاب مستحق انعامات و مكافات داده شد.

برای تهیه میز و چوکی و لوازم تحصیل اقدام بعمل آمد و اجناس مورد ضرورت بقیعمت های ناز و بدسترس طلاب گذاشته شد.

مدیریت زراعت

تعداد (۶۳۰۰) جعبه تخم پبله از جمله تخم های که ذریعه متخصصین در استیشن های پبله وری کابل و بغلان استحصال شده بود از وزارت زراعت بولایت هرات ارسال و از طرف مدیریت زراعت به پبله و ران توزیع شد، قرار معلوم تخم های مذکور نتیجه خوب و اطمینان بخش داده و حاصل خوب از آن بدست آمده (۶۰۰۰) اصله نهال توت جاپانی که برگ آن مخصوصاً برای خورا که کرم پبله است بغرض تکثیر و ترویج از طرف وزارت زراعت ارسال شد. نهال های مذکور در فارم مدیریت زراعت غرس شده و در نظر است توت های مذکور در آینده به پبله و ران توزیع گردد تا از آن در توت های وطنی بیوند نموده و در خورا که کرم پبله از آن استفاده بنمایند.

در حصه مجادله امراض نباتی و حیوانی هم اقدامات بعمل آمده و طبق پروگرام مرتبه به تعداد ده هزار اصله اشجار مشعر مبتلا بمرض آتشك در مركز هرات دواپاشی گردید و نیز در مناطق مختلف ولایت هرات (۱۷۶۰۰) راس گوسفند و ده هزار مرغ ، (۱۱۰۰) فرد گاو مبتلا بمرض، ادویه لازمه تزیق شد. در مجادله علیه ملخ اقدامات بعمل آمده و بر ضد ملخ های بومی و پروازی که از خاک ایران آمده بود بصورت ملی و کیمیاوی مجادله گردیده .

مدیریت فوآئد عامه

قسمت سرکها :

در سال گذشته سرکهای عمومی و فرعی ولایت هرات به تفصیل ذیل ترمیم شده است .

۱ -	خا مکاری سرکها	۱۴۷۰۰	متر مکعب
۲ -	سرنسگ پرانی »	۱۰۰	» »
۳ -	سنگ کاری بامصالح سرکها	۲۹۰	» »
۴ -	سنگ کاری خشکه »	۳۰۴۰	» »
۵ -	خشت کاری »	۵۱۰	» »
۶ -	جفله اندازی »	۵۲۲۵۰	» »
۷ -	هنگاف و پلستر کاری »	۵۰۳۹	متر مربع
۸ -	صفا کاری سرکهای مربوط	۲۰۳۵۰۰۰	متر مربع

ب . قسمت تعمیرات :

در ظرف سال گذشته عمارات ذیل ترمیم و بعضاً تعمیر شده است :

- ۱- تعمیر نیمکاره دارالحکومگی ۴۶۶ متر مکعب خشت پخته و ۹۹ متر مکعب کانکرت گردیده
- ۲- ترمیم شفاخانه ملکی و تعمیر چاه آب و دیوار احاطه آن
- ۳- ترمیم عمارت مخابرات و تعمیر دیوار احاطه آن
- ۴- ترمیم عمارت مستوفیت
- ۵- ترمیم عمارت دارالعلمین
- ۶- ترمیم عمارت باغ شاهی
- ۷- ترمیم و ساختمان تانکهای ذخیره انحصارات دولتی .

ریاست گهرک

در سال گذشته میزان واردات و صادرات گمرک هرات نسبت بسال ۳۵ افزایش محسوسی را نشان میدهد مخصوصاً در امواد داخلی بخارج بیشتر شده و از همین جهت عایدات گمرک هرات که در سال ۱۳۳۵ بالغ بر ۳۶۲۰۷۳۶۱ افغانی میشد در سال ۳۶ به ۴۵۵۴۰۱۹۰ افغانی بالغ گردیده است

مدیریت صحیه

الف- مریضانيکه بداخل بستر معالجه و تداوی گردیده اند :

مريضان داخل بستر	۱۴۳۹	نفر
» شفا يافته	۱۳۵۱	»
فوتی	۵۴	«
تحت تداوی	۳۴	»

ب- مریضانيکه به بولي کلنیک هاتحت معاینه و تداوی گرفته شده اند :

در بولي کلنیک داخله	۶۰۶۶	نفر
» جراحی	۱۸۴۲	»
» چشم	۳۶۰۱	»
ویدی کلنیک	۳۸۰۲	»
دندان سازی	۹۴۶	»
رادیو سکوبی و رادیو گرافی در موسسه اکسیریز	۱۴۲۷	»
در لابراتوار تحت معاینه گرفته شده اند	۲۵۰۰	»
باکتر لوژی	۵۲	»
حماتو لوژی	۱۰۲	»
بیوشمی	۲۵۷	»
در سرویس جراحی پانسمان شده	۳۴۵۷	»
عملیات جراحی	۶۳۶	»

ج- صورت پودر پاشی وواکسیناسیون :

تعداد ۱۰۱۱۵ نفر و ۶۰۱۶ خانه دکان ومسجد وحمام و عمارت دواتی و مکتب ومجس واقامتگاه یولیسی

تعداد ۵۰۵۷۵ ثوب لباسی وپارچه تحت پودر پاشی گرفته شده است .

در محالات ومركز خال چیچک زده شده ۱۷۳۲۸۸۸ نفر

» برضد مرض مجرقه واکسین زده شده ۴۸۲۴

» حجاج ومسافرینکه واکسیناسیون شده اند ۲۹۰

د- يك دواخانه بنام شلمی در ملتون جدید تاسیس وافتتاح گردیده است

بنار والی ہرات

۱ - در سال ۳۶ به مؤسسه جدید التاسیس تهیه مصالح پنج لك افغانی از طرف بنیاد والی نقداً پرداخته شد كه به كمك آن مؤسسه مذکور شروع بكار نموده برای پیشرفت امور عمرانی شهر مصالح و مواد تهیه میكند.

۲ - برای تقویه کلوب ادبی که يك مؤسسه عرفانی است سی هزار افغانی طور امداد به بودجه خود قبول کرده که همه ساله به بردازد چنانچه در سال ۱۳۳۶ مبلغ مذکور يك دم به حساب کلوب دو بانگ ملی تحویل داده شده و بعد از آن سالانه مبلغ مذکور از بودجه بنابر والی به مؤسسه پرداخته میشود .

۳- علاوه بر فعالیت های دیگر برای تاسیس موزه تمثیل بصورت دائمی از طرف بنیاد والی صرف مساعی بجعل آمده است ومصارف آنرا هم را بنیادوالی بودجه خود گرفته ومیپردازد در سال ۳۶ و ۳۷ عائدات بنیادوالی از درک های مختلف ۹۳۷۳۳۳ افغانی اضافه شده است .

مدیریت عمومی مخابرات

الف- شوق بہمت :

۱ - تشکیل و ترتیب اداره پسته صادره هوای در مرکز مدیریت عمومی مخابرات کمپسته های هوای
عنوانی قندهار، کابل، مزار شریف و قطغن را ترتیب و صادر می نمایند.

۲ - تشکیل يك، يك پسته، خانه درحکومات محلی پستون زرغون و چنچران و کرخ .

۳ - تشکیل تعمیر دیوار احاطه سمت شرقی و غربی و جنوبی مدیریت عمومی مستغابرات
که از سابق ملتوی مانده بود .

ب- شق تيلفون :

۱- نصب سرج بورد های جدید به تلفن خانهای حکومت خوریان و ا در سکن .

۲ - ترمیم و تعدیل آسلیتر و دندى پايه‌هاى چوبى لين تبلفون از هرات الى كرخ و قلعه نو و مرغاب و غور ماچ و دو آبى سرحد هرات و ميمنه .

۳ - ترمیم و تعدیل آنستیکتر و دندنی بایه های چوبی تلیفون از اسلام قلعه الی کاریزالیاس .

٤ - » » » » » از هرات الى غوريان و اسلام قلعه

٥ - تولاك، شهرک، غودات و چغچران » » » » از هرات الی او به ، چشت شریف ،

۶- ترمیم و اصلاح این عمومی تیلیفون و تلگراف از هرات الی شین دندو چمه حد بخشی فراه .

۷- » » » » » از هرات، الی رباط سنگی و سرحد تور غندی

۸ - تعدیل لین تلفون از غوریان الی چاه سرخ و موسی آباد و از حکومتی شین و ند، الی کمیساری

کلاته نظر خان از طریق کمبیساری اسلام قلعه و خطوط سرحدی الی کمبیساری کلاته نظر خان .

- ۹ - ترمیم و تعدیل انسلیتر و دندی پایه های چوبی لین تیلفون اسلام و قلعه الی حکومتی کهسان .
  - ۱۰ - تیلفون هایکه ذریعه نفرنی مدیریت عمومی مخابرات ترمیم و اصلاح شده [۱۲۰] پایه
  - ۱۱ - تیلفونهایکه جدیداً نصب شده (۳۰ پایه)
  - ۱۲ - لین تیلفونهایکه بداخل منطقه مرکز شهر ذریعه مدیریت عمومی مخابرات امتداد و نصب گردیده
- ۱۱ میل و ... پایه
- ج - رادیو :
- تجدید ... سپیکر های منصوبه سابقه و تزئید چار عدد نسبت سابق
- ۵ - شق ینگراف :
- ۱ - نصب یک دستگاه تیلگراف و تیلفون بی سیم جدید علاوه به دستگاه سابقه مرکز مدیریت عمومی مخابرات هرات .
  - ۲ - جریان مخابراته تیلفون بیسیم بین هرات ، قندهار ، کابل و بین میمنه ، مزار شریف و قطغن و مشرقی و غیره
  - ۳ - ترمیم دستگاه های تلگراف سیم دار تلگراف خانه مرکز هرات و اسلام قلعه و تور غندی و قلعه نو .
  - ۴ - ترمیم و اصلاح دستگاه تلگراف بی سیم سابقه هرات .

ديروان اعلى حكومت

تشكيل :

اعلى حاكم	ع، ع، ص سيد غلام رسول
مستوفى	ع، عبد المجيد
دامني قوماندان	ش، سيجان شاه
دمرافعى قاضى	ف، سيد فقير محمد (كفيل)
دايتدائى »	ف، ملا محمد جانان
دمكلفيت مدير	ش، فيض الله
دمطبوعاتو مدير	ع، مير غلام محمد حسيني
ديوهنى »	ص، مير محمد
دمخا براتو »	»، حبيب الله
دفوايدها مى »	»، محمد سليم
دروغتيا »	»، سيد محمد رضا
دمحاسبى »	»، گل آقا
ديلقنى آمر	»، سيد جعفر
بشاروال	ع، فيض محمد
دافغانستان بانك مدير	ص، محمد عمر «رسا»

امور حکومت اعلیٰ پروان

انکشاف و توسعه امور عرفانی

در سال ۱۳۳۶ تعداد مشمولین مکاتب نسبت به سابق زیاد بوده در حدود ۱۳۳۴ نفر بمکاتب ابتدائیه و (۶۱۱) نفر بمکاتب دهاتی طلاب شامل گردیدند .
علاوةً بیش از موجودیت و تاسیس ۵۲ باب مکتب دهاتی و ۲۰ باب ابتدائیه و یک باب لیسه که درمر بوطات پروان موجود است از طرف اهالی درخواست تاسیس ۲۰ باب مکتب دهاتی و ۵ باب مکتب اساسی تقدیم و منظوری آن از وزارت معارف مطالبه شده است .

قبل از چهار یکار و مر بوطات کدام مکتب نسوان موجود نبود. همانا در اثر اقدامات حکومت اعلیٰ و منظوری وزارت جلیله معارف ، یک باب مکتب نسوان در مرکز چهار یکار افتتاح و به تعداد (۹۶) نفر طلبات رسمی و (۱۵) نفر غیر رسمی شامل گردیده و تحصیل مینمایند .

همچنان در چهارده غور بند یک باب مکتب دهاتی نسوان تاسیس و به تعداد (۵۰) طلبات در آن شامل ساخته شده و برای تاسیس مکاتب نسوان در پنجشیر و جبل السراج ، کوهستان و غیره اقدامات شده است .
تعداد (۵۰۵) نفر طلبه از مکاتب ابتدائیه مربوطه و فارغ التحصیل و در حدود ۴۰۰ نفر آن غرض شمول بمکاتب عالی مرکز وزارت اعزام شده است . یک دستگاه لابراتوار مکمل عصری و مدرن در لیسه نعمان افتتاح و یکار انداخته شده که موجودیت این شعبه مهم در تسهیل امور تدریسی عملی و نظری طلاب کمک شاینداری مینماید در اثر مراقبت متداوم وضعیت عمومی مکاتب پروان رو به اصلاحات و انکشاف دیده می شود .

امور مطبوعاتی

روزنامه پروان برای پیشبرد و بلند رفتن سویه علمی و عرفانی مردم و انتشار یکسلسله مضامین دلچسپ و خواندنی که از هر حیث بروحیه و افکار عمومی محیط تطابق دارد ، پرداخته است .
روزنامه نیز تا جائیکه امکان پذیر بود بزرگتر ساخته شده و در زیبایی صوری آن هم مساعی بیشتر بعمل آمده است .

برای اینکه در مرکز اداره روزنامه یک کتابخانه عصری که موجودیت آن از نقطه نظرایجابات عصر و از اینکه به روشنی افکار توده خدمت مہمی مینماید ، از ضروریات محسوب می شد لذا اقدامات مقدماتی اتخاذ و بهمین مقصد مردوزن جمعاً مبلغ (۱۵۵۹۰) افغانی برای ترتیب یک کتابخانه اعانتاً تقدیم داشته اند .

فعالیت های عمرانی

- ۱- عمارت نختابی وقت تکمیل و بسر رسانیده شده
- ۲- « دستگاه بافت هم بیشتر قسمت آن تکمیل و کار بقیه هم در حال پیشرفت است
- ۳- عمارت رنگ آمیزی پارچه جات هم رو به اكمال بوده که در خلال سال ۳۷ کار آن انجام میشود
- ۴- تعمیرات کدامها و تحویل خانه ها که به پیمانه بزرگی شروع شده بود در شرف اكمال است
- ۵- تعمیر مرکز دستگاه تولید بخار تکمیل گردیده
- ۶- حوض آب ذخیره تکمیل گردیده
- ۷- موضع نصب ترازوی اتومات
- ۸- « مراکز ترانسفرمر های برق و غیره
- ۹- عمارت مسجد جامع که با ارتفاع ۱۵ متره و میناره آن با ارتفاع ۵۵ متر و قطر ۴ متر فرش صحن مسجد از سنگ

- مرمر و عمارت آن بصورت کاشی کاری ساخته است و در شرف انجام است.
- ۱۰- عمارات ملحقه از دفاتر و درایر موسسه، سوچپورد های برق، ترمیم خانه های فابریکه آهنگری کورس نواموزان تخنیکي، خرا دی، رنگ سازی، تکمیل و قسمت جزوی که باقی مانده تحت اعمار میباشد.
- ۱۱- در حدود (۹۵) تعمیر از جمله (۲۰۰) تعمیریکه در نظر گرفته شده غرض رهایش مامورین و مستخدمین داخلی و خارجی فابریکه، بطرز عصری جدید تحت تعمیر بود، تکمیل و مورد استفاده قرار یافته و بقیه هم بوقت کمی تکمیل خواهد شد.
- ۱۲- کار ساختمان حوض آب بازی و مراجع تفریحی عمل فابریکه هم تکمیل و مورد استفاده قرار گرفته است.
- ۱۳- بقیه کار تعمیر بزرگ سمنت سازی جبل السراج و ملحقات آن تکمیل گردید.
- ۱۴- کار تعمیر مسجد جامع تکمیل شد.
- ۱۵- کار تعمیر ذخیره پترولیل متک که طبق نقشه تحت نظر مهندسین خارجی در اوایل سال ۳۶ شروع شده بود زیاد تر قسمت تعمیرات مذکور و ملحقات آن تکمیل و بقیه هم در شرف اكمال است.
- ۱۶- تعمیر نشیمن دواير و کاریگران بگرام که نیمه کاره بود، تکمیل و مورد استفاده قرار گرفته است.
- ۱۷- سایر کار تعمیرات بگرام و امور ملحقه آن که به بیمانه بزرگی ذریعه مهندسین و متخصصین خارجی در حال ساختمان بوده طبق نقشه و پروژه پیش می رود.
- ۱۸- کار تسطیح و قیر ریزی میدان هوایی بگرام هم بجذیت ادامه دارد.
- ۱۹- تعمیر چینل سیستم تیل فونی بلوله هم مطابق نقشه و بخته کاری تکمیل و بسر رسیده.
- ۲۰- « معاینه خانه و پولیکلینیک شفا خانه مرکز چهاریکار که مطابق نقشه و طرز عصری و بخته کاری در سال ۲۶ شروع و بمعماد کمی به پوشش رسانیده شده است.
- ۲۱- کار تعمیر مکتب اشترگرام کوهستان در شرف اتمام است.
- ۲۲- « محمود عراقی » که در سال ۳۶ مطابق نقشه طرز عصری شروع شده بود بسرعت پیش میرد.
- ۲۳- یک تعمیر مناسب در قریه سرخ جدید اعمار و مورد استفاده طلاب قرار گرفته است.
- ۲۴- کار تعمیر مکتب بازارک پنجشیر که قبلا شروع شده بود در سال ۳۶ ختم و مورد استفاده قرار گرفته.
- ۲۵- کار آهن پوش تعمیر، مدیریت مخبرات ختم و دیوار حاطه آن که از خشت پیخته و غیره و بطرز عصری ساخته میشود و به تکمیل است.
- ۲۶- یک تعمیر رهایش محافظین جنگل بانان در سال ۳۶ آباد و تکمیل شد.
- ۲۷- در حصه اشتر شهر غوربند که در ارض راه عمومی صفحات شمال مملکت واقع است کار ساختمان یک پل عصری و بخته کاری روی دست گرفته شده عنقریب بیایه تکمیل میرسد.
- ۲۸- همچنان در حصه جرخشك بنیاد یک پل بخته گذارده شده و تحت کار میباشد. همچنان در مواضع چیکل، دشت رباط، خواجه سیاران، رباط و غیره یک یک پل عصری بخته کاری گردیده است.

ب. جاده‌های جدید:

- ۱- کار باقی سرک آستانه پنجشیر و علاقه‌داری‌های حصه اول و حصه ۲ پنجشیر که تا دشت ریوت امتداد یافته بود، تکمیل و در حصه کوتل بین آستانه و چرم گرم که برای رفت و آمد ترافیک آنقدر مساعد نبود، راه آن جدیداً تمدید گردیده که اکنون ترافیک بخوبی رفت و آمد می‌نماید.
- ۲- یک سرک جدید مرکز علاقه‌داری اله‌سای تگاب بفاصله چهارونیم کوه تمدید گردیده.
- ۳- از مرکز حکومتی بامیان الی قریه ذکریا دره فولادی که قبل ازین فاقد سرک بود، بفاصله هشت کوه یک سرک بعرض هشت متر جدیداً احداث گردید.
- ۴- در دره اژدر بامیان یک سرک جدید کشیده شد.
- ۵- هکذا در دره دوکانی بامیان الی حیدرآباد که شهر تاریخی غلنه را بر مرکز حکومت وصل می‌کند جدیداً تمدید و تحت کار میباشد.
- ۶- بعلاقه‌داری کوه بند کوهستان که یک منطقه سرسبز و شاداب و خرم میباشد، یک سرک موتر رو بفاصله هفت کوه در سال ۳۶ تمدید یافته است.
- ۷- یک سرک جدید دیگر بفاصله ۱۳ کیلومتر از مرکز حکومت محلی کوهستان در بین قریه جات متصل به عبدالله برج که بعلاقه‌داری محمود عراقی وصل شده احداث و ترافیک در آن رفت و آمد می‌نماید.
- ۷- یک سرک جدید از اشترگرام کوهستان طرف خم زرگر و دشت کوهستان کشیده شده که قریه‌های مذکور را بسرک علاقه‌داری کوه بند وصل می‌کند.
- ۹- غرض تسهیلات اهالی یک راه موتر رو در بین کوچه باغی‌های قلعه بلند، جدید تمدید گردیده.
- ۱۰- باصلاح و جفله اندازی و ترمیمات سرک لین عمومی از قریه باغ الی اشیسته اقدام شد.
- ۱۱- در اصلاح و ترمیمات سرک‌های جبل السراج، گل‌بهار، پنجشیر، کوهستان، نجراب، تگاب، بگرام بامیان، سرخ پارسا، در اوقات مختلف اقدامات مقتضی بعمل آمده است.

امور متخبرات

از آنجا که موجودیت لین‌های تلیفونی و اصلاح بستی در وضع حیاتی مردم و امور مالی و اقتصادی و غیره تطبیق نقشه‌های اصلاحی مملکت رول مهمی بازی می‌کنند، در سال ۳۶ به تمدید و اصلاح لین‌های ذیل موفقیت بعمل آمد:

- ۱- ترمیم و اصلاح لین عمومی کابل الی حصه ولایت قطغن.
- ۲- اصلاح و ترمیم لین و پایه مجدد گل‌بهار الی حکومت نجراب. ۲۷ کیلومتر
- ۳ » » » الی » پنجشیر ۳۶ »
- ۴- ترمیم و اصلاح لین‌های جبل السراج، بگرام، پنجشیر، بامیان و تگاب.
- ۵- از مرکز حکومت جبل السراج الی سیدخیل یک لین بفاصله ۷ کیلومتر جدیداً تمدید گردیده.
- ۶- » » » کوهستان » علاقه‌داری کوه بند » ۱۸ » » »
- ۷- » » » جبل السراج » مرکز فابریکه سمنت سازی » ۳ » » »
- ۸- » » » تگاب » علاقه‌داری سالنگ » ۱۵ » » »
- ۹- » تیفون خانه مرکز چهاریکار الی تانگتیل ماموریت انحصارات
- ۱۰- » » » الی آمریت ترانسپورت

د ګر شک اعلی حکومت

تشکیل :

اعلیٰ حاکم	ع، ع، ص، سعادت
مستوفی	ع، ص محمد رسول
دامنېي قومانندان	ش، محمد میر
دمرافعي قاضي	ف، عبدالرحمن
د ابتدائي قاضي	» لعل محمد
د مطبوعاتو مدیر	ع، محمد يوسف ايازی
دمكلفيت »	ش، نورالله
د ګر شک ښاروال	ښاغلی حاجي محمد موسی
د مخابراتو مدیر	ص، عبدالقیوم
د پوهنې »	» عبد الرشید
د فوائد عامې »	» محمد قاسم
د ګرک »	» محمد اياز
د افغانستان بانک مدیر	ښاغلی محمد طاهر
د پلټنې آمر	» ، محمد نعمان
د غلې د تېښې مدیر	» ، اختر محمد
د احصائيې مامور	» ، شمش الحق

امور حکومت اعلی ګر شک

ماموریت وار ذات مستوفیت :

واردات سال ۱۳۳۵ بصورت مجموعی	۲۰۳ ۴۱۲۲/۲۴ - افغانی
» ۱۳۳۶ » »	» ۲۸۴۳۵۳۷/۴۸ -
» فاضله سال ۳۶ نسبت بسال ۵۳	» ۱۳۶۳ ۶۰۵/۱۴ -

امور فواید عامه

- ۱- از تانک الی حوض ۲۳ کیلومتر سړک به کلی خراب و قابل ترمیم بود با اندازه سه و نیم کیلو جفله اندازی گردیده ، هکذا قسمت های سیل بردگی پرکاری گردیده .
- ۲- از حصه حوض الی شور آب ۳۳ کیلومتر ترمیم جفله اندازی گر دیده ، یک سړک از حکومت موسی قلعه الی سربقتی که بطول ۶۸ کیلومتر است تکمیل و برای ترافیک مساعد گردید .
- برای اداره حکومت و دوائر مربوط حکومت نوزاد مواضع جدیدی تعمیر و تکمیل شده است

امور زراعت

- ۱- قوریه ناجو که در سال ۳۶ ازیل نهر بغرا الی بند برق گرشک بدو طرف سرک غرس شده (۵۰۰۰) هزار دانه .
- ۲- قوریه ناجو که ازیل بغرا مرکز گرشک در سرک حکومتی نهر سراج شانده شده (۵۰۰) دانه
- ۳- نهالهای ناجو که در سال ۳۶ به جاده های داخل شهر بدو طرف سرکها غرس شده (۳۰۰۰) «
- ۴- در حصه نهر سراج ونوزاد وغیره (۳۰۰۰) ناجو غرس شده.

مدیریت معارف

- ۱- مدیریت معارف گرشک در دوران سال ۳۶ به تاسیس يك باب مكتب دهاتی در قریه سیاه- پشته مربوطه حکومت نوزاد موفق گردیده که در سال اول تعداد شا مله آن- ۲۴- نفر میباشد
- ۲- بتعداد ۲۲ نفر از فارغان و متعلمین صنف ششم مکاتب خویش را برای شمول به لیسه حریبه اعزام داشته است.
- ۳- به تعداد ۳۸ نفر را غرض شمول بمكتب میغانیک و دارالمعلمین قندهار معرفی و اعزام کرده است.
- ۴- « ۸ » از فارغ التحصیلان صنف سوم مکاتب دهاتی بمكتب رحمن بابا بکابل اعزام شده
- ۵- یک نفر از فارغ التحصیلان صنف شش غرض شمول بمكتب سپورت بکابل اعزام گردیده.
- ۶- ۶۲۳ نفر طلاب جدید برای مکاتب رسمی و دهاتی مربوطه پذیرفته شده است.

دغز نی اعلیٰ حکومت

تشکیل :

بشاغلی سید عباس حسینی (دناوب الحکومی بہ رتبہ)

» عبدالحکیم

مولوی محمد رشید

بشاغلی محمد اکبر

» عبداللہ

» ملا محمد گل

» فدا محمد صہارم

» مہر غلام حضرت

» الیاس الدین

» سید عباس

» عبدالہادی

» سلطان محمد

» عبدالشکور

» محمد ابراہیم

» شاہ محمد

» عبدالملک

» خدایداد

» عبدالخالق

» عبدالاحد

» عبدالغیاث

» خلیل مہمند

» عبداللہ

» محمد بنارس

اعلیٰ حاکم

مسئوفی

دمرافعی قاضی

دامینی قوماندان

دژاندارم »

دابتدائی قاضی

دمطبوعات مدیر

دمکلفیت مدیر

دیوہنی مدیر

دگمرک مدیر

دقوائید عامی مدیر

دمخابراتو مدیر

دمحاسبی مدیر

دروغتیا مدیر

دکتوازلوی حاکم

داندر حاکم

دمقر »

دنہاور »

دجفتو »

دقرہ باغ »

دجاغوری »

دواز خواہ »

دشرن »

د فراه اعلیٰ حکومت

تشکیل :

ع، ع، ص محمد صدیق
 ع، عبدالغفور « احمد زی »
 ش، عبدالغنی
 ح، غلام محی الدین
 ف، مولوی خمارا الدین
 ف، « عبدالمنان »
 ح، محمد نبی
 ص، عبدالقادر (بلایغ)
 ص، نور الدین
 ص، غلام نبی]
 ص، عبدالسلام (مہمند)
 ص، عبدالشکور « نیاز مند »]
 ص، عزیز الله
 ص، خان محمد (چمتو)
 ص، عبداللہ (سیار)
 ص، سلطان شاہ
 شہا غنی دھرا الدین
 « گل محمد (فہیم باغرا نی)
 « محمد سوور
 ع، ع عبدالکریم
 ع، ا، محمد قاسم
 ع، ا، امان الله
 ع، ا، یار محمد
 ع، ا، غلام صدیق

د فراه اعلیٰ حاکم
 مستوفی
 دامنی قوماندان
 د ژاندارم قوماندان
 د مرافعی قاضی
 د ابتدائی قاضی
 د مکلفیت مدیر
 د مطبوعاتو مدیر
 د متخبراتو مدیر
 د پوهنی مدیر
 د فوائده عامی مدیر
 د روغتیا مدیر
 د کرهنی مامور
 د فراه د اعلیٰ حکومت اداري مامور
 « » « دفتیش آمر
 د گمرک مامور
 د افغانستان بانک د نمایندگی مدیر
 د کرهنی اولاسی صنایعو د نمایندگی مدیر
 د فراه د بناروال
 د چغانسور لوی حاکم
 د چاربرجک محلی حاکم
 د اصل چغانسور محلی حاکم
 د انار دري محلی حاکم
 د بکواه محلی حاکم

امور حکومت اعلیٰ غزنی

الف- معارف :

۱- از ابتداء سال ۳۶ تا کنون مکاتب ذیل تاسیس یافته :

مکتب دهاتی به یعی خیل کتوار

مکتب دهاتی بجانخیل »

مکتب دهاتی نسوان در غزنی

۲- فارغ التحصیل صنف نهم متوسط ۱۴ نفر.

ب- امور صحي :

۱- به مریضانیکه ادویه داده شده ۱۵۷۰۰ نفر.

۲- مریضان بستری ۳۹۲ نفر.

۳- معاینات لابراتواری در شق سرولوژی ۱۳۰۲ نفر - کیمیاوی حیاتی ۲۸۳ نفر - باکتر لوژی ۱۴۶

نفر هم تو لوژی ۳۰۰ نفر

۴ - شعبه قابلہ کی : ولادی ۱۲ نفر امراض نسائی ۶۱۱ نفر معاینه شده

۵- واکسین شدگان چیچک - ۲۹۶۳۸ نفر

۶- » » «کولرا وغیره ۲۰۰ نفر

۷- بودریاشی - ۶۹۹۰۰ - نفر ۲۵۸۹۵ خانه ۱۲۱۱۲۹۵ البسه :

۸- جراحی : عملیات مهم (۱۰۰ نفر) پانسمان و عملیات خفیف ۱۵۷۵ نفر .

بر علاوه يك شعبه قابلہ کی و يك دواخانه شخصی جدید افتتاح گردیده و در حکومت اعلان کتوار

یکمأموریت صحیه بامنظوری پنج بستر و يك دواخانه شخصی نیز در سال ۳۶ عرض وجود کرده است

ج - بنار والی :

۱- شهر جدید غزنه با نقشه ها و پروژه های عصری افتتاح وجاده های آن که عبارت از جاده داهوری

که يك جاده سی متره بطول چهار صد متر تسطیح و هموار کاری شده وجاده های باقیمانده آن که

نیز تسطیح و قابل گردش عراده جات گردیده است .

۲- واردات بنار والی در سال ۳۶ به تناسب سال ۳۵ - ۳۷۱۰۶/۴۲ - افغانی تزید بعمل آمده است .

د- فوائد عامه :

۱- تعمیر مکتب علاقه داری خواجه عمری قرار نقشه

۲- تعمیر چینل سیستم مخابرات.

۳- مکتب حصه اول اندر

۴- به تعداد ۹ پایه پل چک های که به جوار قریه جات کشک وغیره واقع است در سال ۳۶ بطور

اساسی بذریعه هیئت فنی اداری قنذاقهای مذکور پخته کاری و پوشش آن از چوب صورت گرفته، و از

حصه خاک خیر الی کنندی پشت که به مسافه ۱۶۲ کیلو متر شود بذریعه عمله معا برریک اندازی گردیده

وتر میمات بعمل آمده هکذا لین کتواز که در سال ۱۳۳۶ از حصه سلطان باغ دریگ اندازی گردیده بهد

از برج حمل ۳۷ باینطرف عمله معا بر به تر میمات وریگ اندازی سرک کتواز داخل فعالیت بود .

و - محصول سال ۱۳۳۶ محکمہ مر افعه غزنی (۵۹۲۹۴۰) افغانی دوماه سال ۳۷ از اول الی اخیر نور

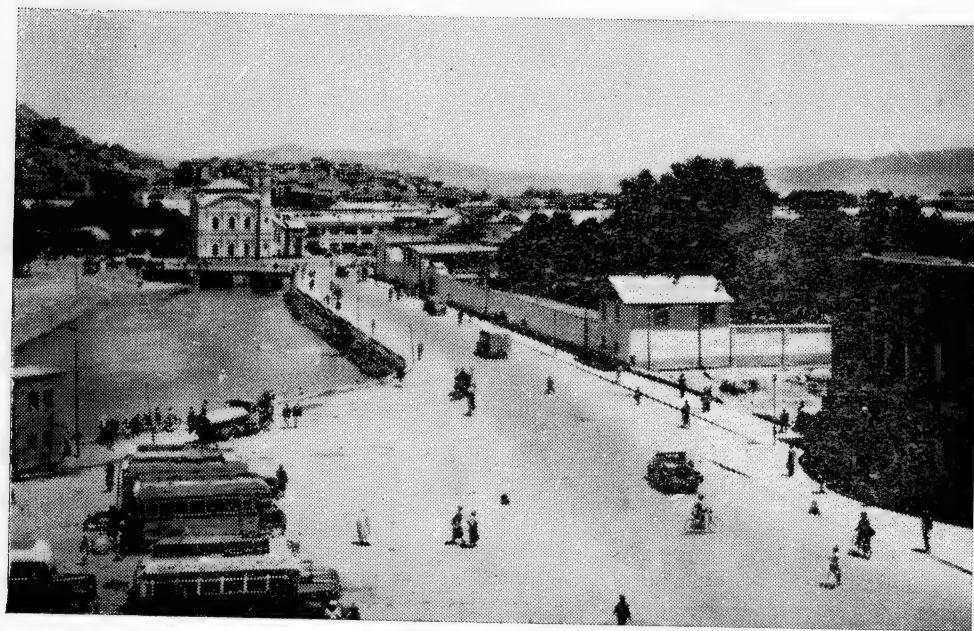
۱۴۴۵۵۵ - افغانی جمله (مبلغ ۷۳۵۴۹۵ افغانی بالغ می شود) .

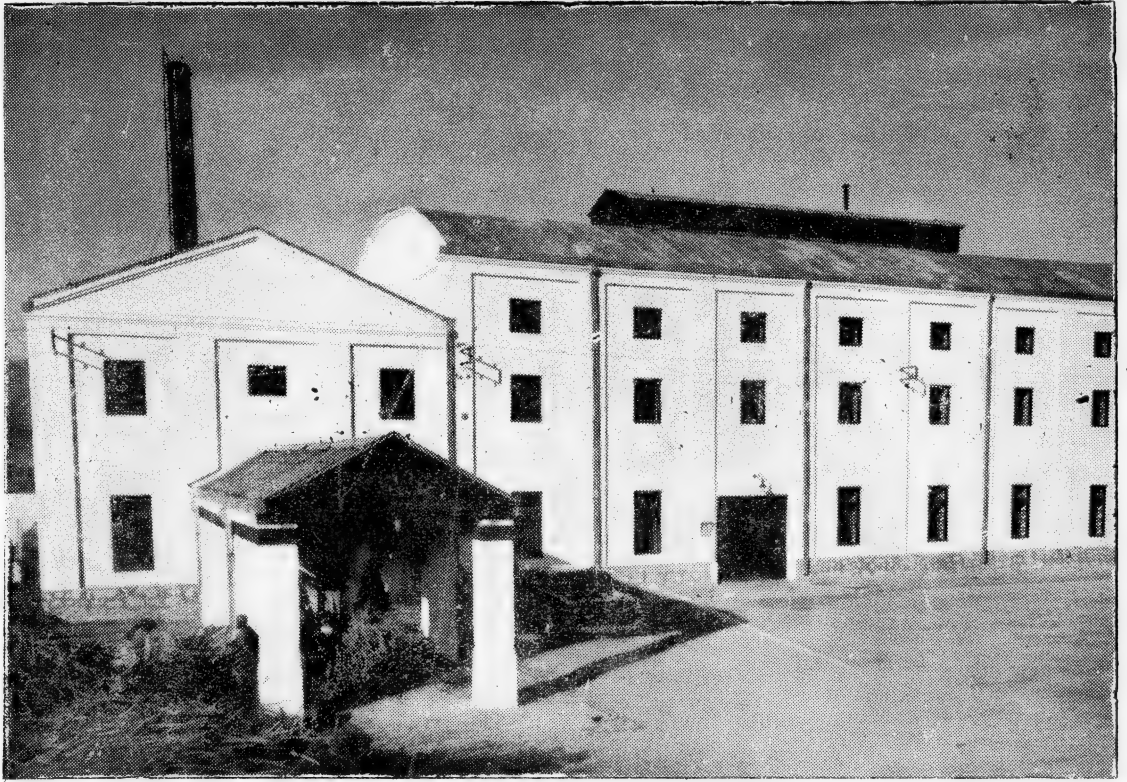
بره مخصوص 'قره قیل'

در آغوش چوپان

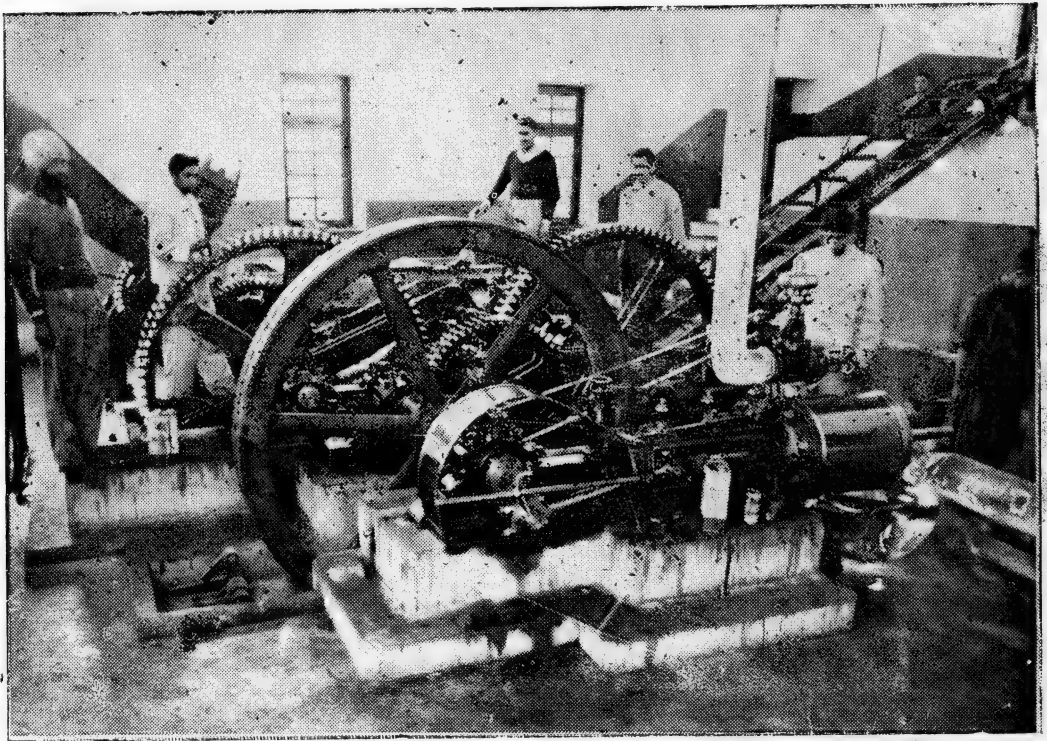
سا انخوردہ

یکی از جاده های کابل

فابریکه قند جلال آباد

ماشین های فابریکه قند جلال آباد

امور حکومت اعلیٰ فراه

مدیریت فوائد عامه:

جزء کارهای مدیریت فوائد عامه حکومت اعلیٰ فراه قرار ذیل است:

۱- صفایی رویه سرک ۲۴۸۰۰۰ مربع متر - ۲- جقله طبیعی ذریعه معاير ۱۵۰۸۵ متر مکعب .
در قسمت تعمیرات: سنگ پارچه وچونه وریگ کار شده ۵۵ متر مکعب، خشت کاری پخته چونه وریگ
پنج متر مکعب، خشت کاری پخته و گچ ۴۵ متر مکعب، شفته اندازی ۳۰ متر مکعب، بسته کاری ۵۵ متر
مربع، کانکریت اندازی گادر و صحن اطاقها ۲۱ متر مکعب، استر کاری چونه وریگ ۱۴۹۴ مربع
متر، خشت کاری پخته کاری متفرقه ۴۸ متر مکعب رنگمالی روغنی ۴۳۴ متر مربع، سفیده کاری ۵۷۵۰
مربع متر، خاک کش تعمیرات ۱۲ متر مکعب، کندن کاری ۱۵۰۰ متر طول تسهیل ۲۲۴ متر مکعب
کاه گل کاری ۸۴۰۴ متر مربع .

مصاله تهیه شده در مرکز فراه: - ۲۷۵۴۳۵ قالب خشت پخته، چونه کلوخه ۲۰۶ خروار کابل، گچ
پخته ۲۳۶ خروار کابل، سنگ تهیاد ۲۳۱ متر مکعب .

مصاله تهیه شده در حکومت چخانسور: - خشت پخته دوصدهزار قالب .

امور زراعت:

از قوریه دست داشته، به تعداد ۷۴۷۵۵ اصله نهال به اهالی و دواير رسمی توزیع شده و همچنین در سال ۳۶
به تعداد ۱۸۴۳۵ اصله درخت، ضد آفت جولاگک در فراه و مربوطات آن ادویه پاشی شده است .

د قندهار ولايت

تشكيل:

نائب الحکومه	بناغلي عبدالغني
دمستوفي کفيل	» عبدالصمد
داداري مدير	» عبدالرحمن
دمرافعي قاضي	» محمد ابراهيم کاموي
دا بتدائبي قاضي	• • • •
د گمرک رئيس	بناغلي سيد عباس
دامنبي قوماندان	» محمد رفیق
د ژاندارم قوماندان	» محمد يعقوب
دمطبوعاتو مدير	» محمد ولي (خلعي)
ديوهني مدير	» حاجي محمد آصف
دمكلفيت مدير	» محمد آصف
دمخبراتو مدير	» محمد ايوب
دا حصائبي مدير	» نور محمد
دفوايد عامي مدير	» عبدالرب
د قلم مخصوص مدير	» محمد انور
د کرهني مدير	» علي احمد
د روغتيا مدير	» عبدالغني افضل
بشار وال	» محمد افضل

امور ولایت قندهار

ولایت قندهار با اثر توجه بیشتر و همکاری مردم در رشته های مختلف خدمات عامه، چون معارف، زراعت، صحت، فواید عامه، حمل و نقل، انکشاف مؤسسات تجارتي و صناعتي در سال ۱۳۳۶ نظریه ها و اقدامات گذشته پیشرفته است که در اینجا اختصاری از آن تقدیم می شود:

معارف:

افتتاح مکتب میخانیک، نصب و بکار انداختن ماشین های آن (به کمک یونسکو).

افتتاح سرویس دارالمعلمین.

انکشاف امور عمرانی مکتب میخانیک.

ترقی مکتب ابتدائی نسوان بمکتب متوسطه.

مراقبت از امور تعلیمی و واریسی از امور اداری تمام ایسه ها و مکاتب.

تنظیم و ترتیب امور امتحان کلمیه مذاتب و مدارس نسوان و ذکور.

واریسی از امور اکمال و تهیه لوازم و سامان تحصیل.

انجام امور تبدیل شمول و انفکاک معلمین و متعلمین.

زراعت:

حفر کانال ها، تمديد و لای کشی کاریزها

اصلاح طریق آبیاری.

انتخاب و اصلاح تخم و بذر تحت نظر متخصصین زراعت

غرس ۲۰۰۰۰۰ نهال در نقاط مختلف.

طرح نقشه و اساس بنای نسلگیری در کوکران.

توزیع ادویه ضد حشرات و امرانس نباتی به باغداران و زارعین.

تعمیر مجدد کاریزهای شنکی، بیسودی، شاجوی، دند، خاکریز که در انکشاف آبیاری و توسعه زراعت خیلی مؤثر ثابت گردیده.

احداث فارم زراعتی دند و غرس نهال های خارجی بغرض تجربه.

احداث قوریه ها در قلات، کشک نخود، خاکریز.

مجادله	به ضد	بلك ليك	۲۸۵۰	حیوان
»	»	انترکس	۶۰۸۰	»
»	»	کرم جگر	۴۲۳۸	»
»	»	طبق	۵۷۰	»

امور صحت:

تکمیل دستگاه اکسریز، تدویر شعبات رادیو گرافی رادیوسکوپي، الکترو کارد یوگرام، او اترش و دیاترمی.

تداوی ۱۳۶۷ نفر در هر هفته.

انجام موفقانه ۱۳۵ عملیات کبیر و ۱۲۴ عمیات صغیر.

واکسیناسیون ۱۹۸۷۴۰ نفر.

فعالیت و توسعه در بیمانه کار و عملیات شعبات ویدی کلینیک دندان سازی، زیژ نتون.

واریسی از امور تغذیف شهر، سرای ها، دکان ها حمام ها و منازل.

مراقبت عمومی سحت مردم، کنترل آب مشروب و تطبیق شرایط حفظ الصحة در محیط.

ارسال هبات های صحی باطراف واکناف ونقاط مربوط ولایت قندهار بفرض واریسی از صحت عامه برر سی از نظر طبوقایوی وتطبیق واکسین به مریضان و بیماران .

مخا برات :

- ۱- افتتاح وجریان مخا بره بی سیم بین کابل - قند هار بلخمیری قندهار - قندهار هرات .
- ۲- تنویر تلگرافخانه بی سیم بصورت اساسی .
- ۳- افتتاح پوسته خانه های جدید در ارغنداب پنجوائی ، خاکریز وارغستان .
- ۴- ختم تعمیر اساسی پوسته خانه وتیلفونخانه حکومت کلان قلات .
- ۵- ترمیم لین عمومی تیلفون از کندی پشت تا گر شک بصورت اساسی .
- ۶- ترمیم واصلاحات لین های سرحدات به طول ۱۸۶ میل بین تپانه ها .
- ۷- نصب سوچوبورد های جدید در سپین بولدک تیرین ، پنجوای وارغستان .
- ۸- تمدید لین عمومی سپین بولدک با ۲۰ لین دیگر تیلفون ذریعه پایه های آهنی اساسی .
- ۹- تزئید ۳۰ فیصد در عایدات پوسته (نسبت به سال ۳۵)
- ۱۰- ۸ » » » « تیلفون وتلگراف » »
- ۱۱- ۹ » » » بس ها » »

تعمیرات:

ولایت قندهار که نسبت به دیگر ولایات تا انداره در امور عمرانی انکشاف یافته در سال ۳۶ باتکمیل عماراتی که اساس آن در سالهای قبل گذاشته شده بود . قدم تازه تری بسوی زیبائی برداشته است . از ان جمله عمارات آتی معرفی میشود :

الحاقیه دارالحکومگی ، دملکی شفاخانه ، د بی سیم تلگرافخانه ، اپارتمانهای رهائش مامورین دبانک کلوب ، الحاقیه احمد شاه بابا ، عمارات جاده عیدگاه ، مرستون ، ۲۳ عمارت دوایر ملکی ، تعمیر هوتل ، مجلس ، مخا برات ونمالیه حکومت محلی ارزگان .

۲۰ دکان در حکومت تیرین .

۳ تعمیر شخصی ۲۰۰ دکان وهوتل در حکومت دهر او د .

۶۵ تعمیر جدید در حکومت خاکریز .

۶۴ تعمیر جدید » » » کلان قلات ،

۸۲ » » » » پنجوایی .

۴ » » » » جلدک .

۲۳ » » » » دایه چوپان

۷۴ » » » » ارغنداب

مؤسسات صنعتی :

در سال ۳۶ مؤسسات تخنیکي وصنعتی ذیل بکار آغاز نوده اند:

مؤسسه تخنیکي حاجی عبدالله جان ،

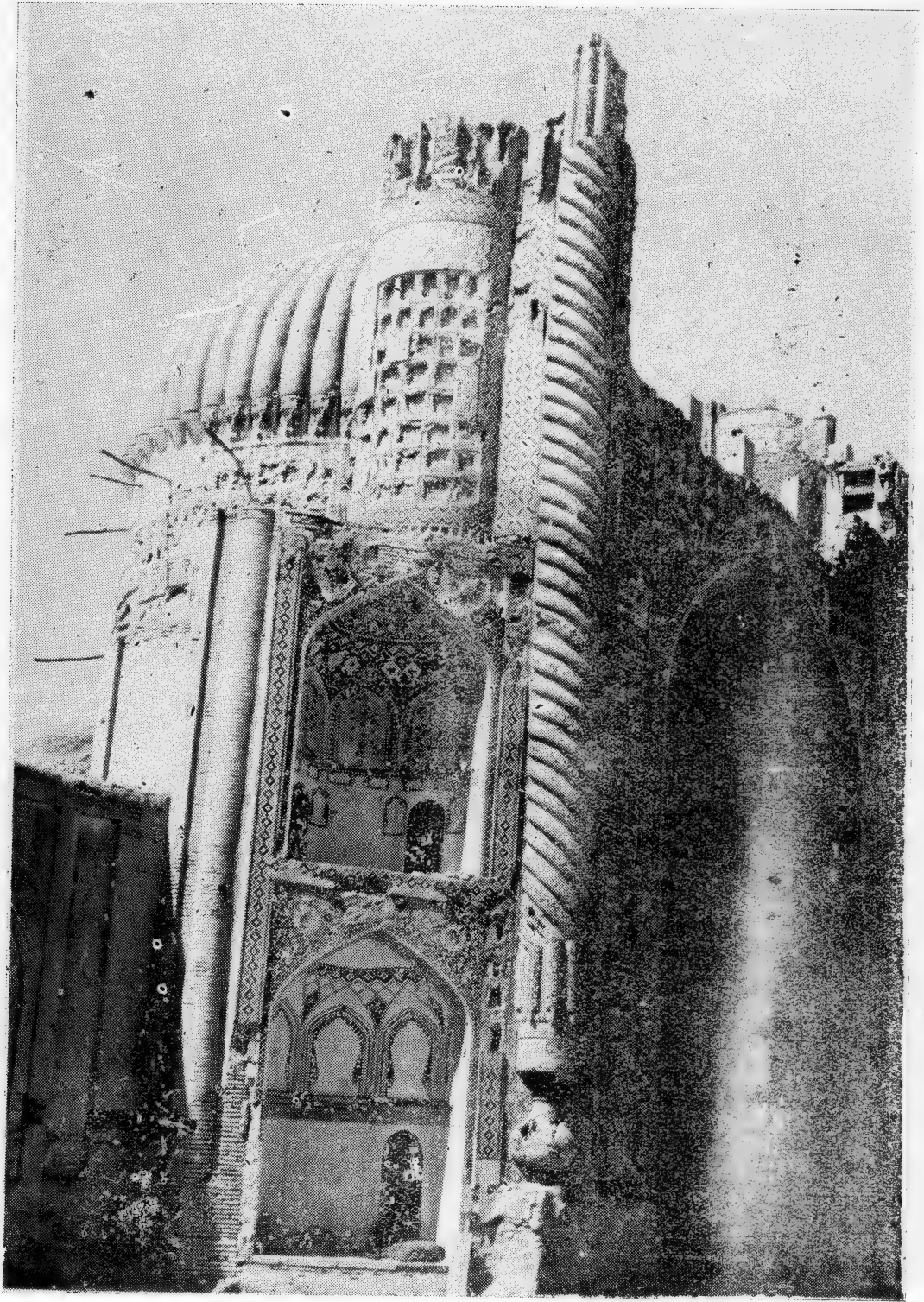
مؤسسه تخنیکي برادران سلیمی

مؤسسات صنعتی وسوزنکاری نسوان وبانک زراعتی .

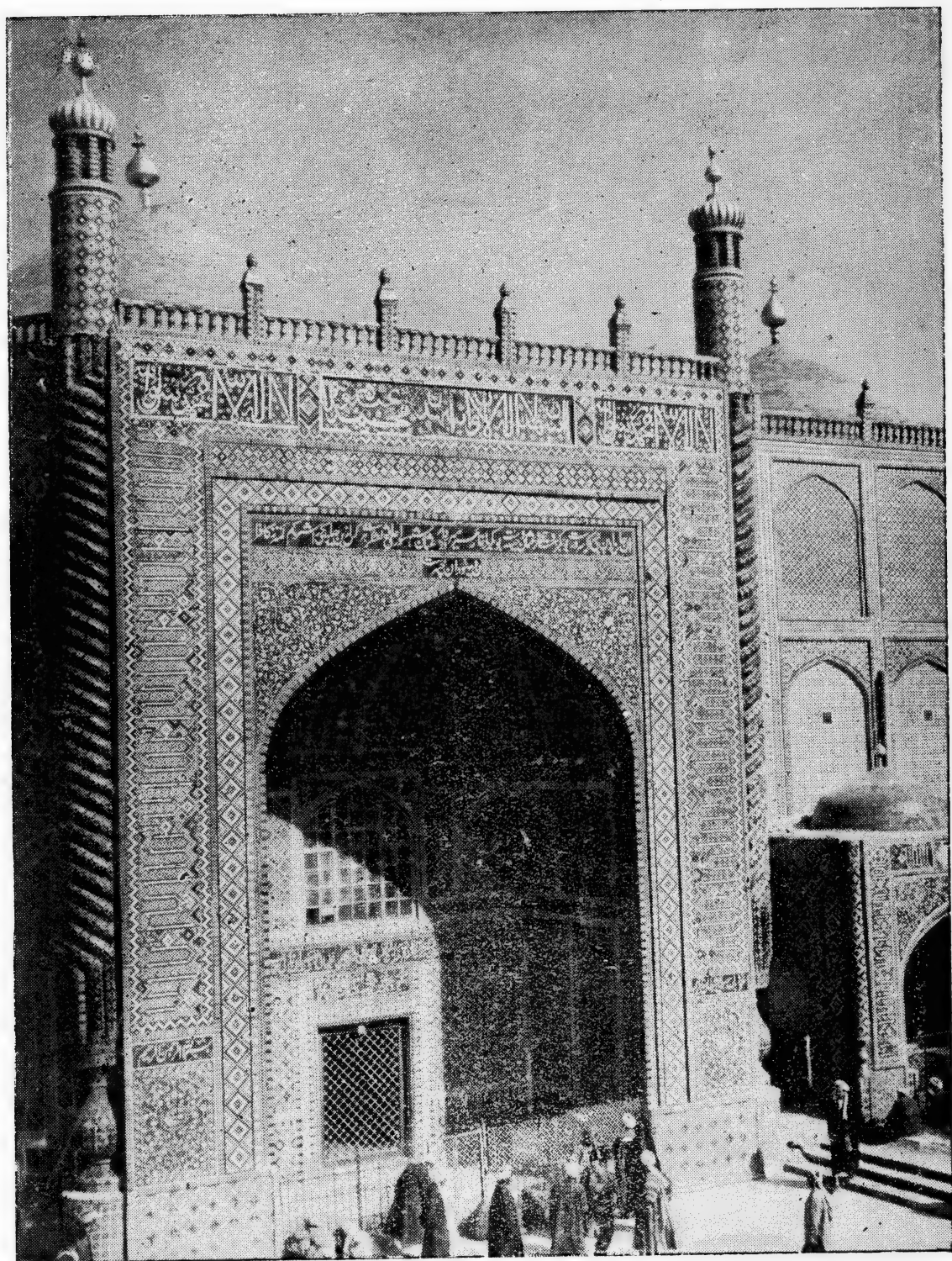
مؤسسه تخنیکي نظر محمد

مؤسسه نجاری عبدالمجید

» دستگاه یخ سازی شرکت پشتون و ۲۳ دستگاه مختلف صنعتی وتخنیکي در محالات ولایت قندهار .

از آبدات تاریخی - خواجه محمد پارسا در بلخ

يك حصه از روضه حضرت دلی (رض) در مزارش پف .

امور و لایت مزار شریف

فعالیت عرفانی:

مدیریت معارف و ولایت مزارشریف در سال ۱۳۳۶ برای انکشاف معارف سعی بیشتر بخرج داده در تهیه لوازم تدریس، تکمیل معلم، اعداد مکاتب برسی امور اداری مصدر فعالیت گردیده است که اختصاری از آن بعرض میرسد:

۱- از جمله ۶۸۸۷ معلم میکاتیب ابتدای ۵۴۹۴ نفر شامل امتحان و از جمله ۳۵۴۳ نفر کامیاب گردیده اند
۲- از جمله ۶۰۲ نفر دارالعلمیات سلطان رقیه ۴۷۸ شاغل امتحان و از آنجمله ۳۸۲ نفر کامیاب گردیده است.

۳- از ۴۴۶ نفر متعلمین دباختر لیسه ۳۳۲ نفر شامل امتحان و از آنجمله ۲۳۰ نفر کامیاب گردیده است.
۴- از جمله ۱۲۰ نفر متعلم دارا العلوم اسنیه ۱۱۷ نفر شامل امتحان و از آنجمله ۲۱۴ نفر کامیاب گردیده است.

۵- دارالمعلمات سلطان رضیه امسال به تشکیل صنف نهم موفق گردید .

۶- ۱۴۷۹ نفر متعلم درسی مکتب دهاتی پذیرفته و شامل گردیدند .

مخاطر :

در امور منجابرہ ولایت مزار شریف و ارتباط آن بادیگر ولایات و محالات تسہلات آتی بقرع پیوستہ:

۱- لین عمومی تیلیفون مزارشریف۔ بلخمری اصلاح و بصورت اساسی تمديد گردید۔ اکنون مزارشریف ۱۰ کا بل مستقیماً مخابراتہ میشود۔

۲۔ اصلاح لہن مزار شریف، مہمہ

۳- اقدامات برای مقابله چپل سیمستم بین مزار شریف کابل .

۴- کوشش و فراهم آوری وسایل و لوازم برای بکار افتادن دستگاه ۲۵۰ جنبه تیلون اتومات .

۵۔ بکار افتادن تہلفون بی سیم بین کابل۔ مزار شریف

۶- تنظیم امور پوسته‌های ترانزیستی که از اتحاد شوروی بکابل حمل و نقل میشود.

۷- نصب اصلاح و اودسیکرها در نقاط مختلف شهر .

۸- ختم تعمیر پوسه، خانه های کلفت و بلخ و تعمیر چینل سیستم، احاطه مدیریت مخازن آب منزل

مدیر مخبریات 'خانه ره' بش منتظم تدکیراف .

وار دات :

در واردات مخا بره تيلفوني نسبت به سال گذشته مبلغ ۲۷۴۹۶۶

و « پوستی » » » ۲۰۱۹۴۱۵ »

و » » » تلگرافی » » » ۲۲۰۶۹۶/۵۰ تنزید بعمل آمده است .

فوائد عامه:

امور سرک کلفت:

خام کار ۱۱۴۵۰۰ متر مکعب

جفله اندازی ۱۳۲۸۴ متر مکعب

روپوه رفته دراوړ سرک کلفت ۵۶۸۰ متر اده لاری به صرف ۴۴۲۸۳ کیلن پترول فعالیت نموده است.

امور سرک گوره اړ:

طول سرک ۲۱ کیلومتر

خام کاری ۱۹۲۰۰۰ متر مکعب

جفله اندازی توسط ۱۶۸۱ لاری به صرف ۲۵۵۹ کیلن پترول

امور سرک تاشگنډر:

خام کاری ۶۴۰۰۰۰ متر مکعب

سرکهای داخل شهر:

خام کاری ۱۸۰۶۸۰ متر مکعب

جفله اندازی ۱۶۰۰ متر مکعب

امور زراعت:

در جنگل های مناطق حضرت سلطان - خلم - شبرغان - دولت آباد - سرپل و اطراف تبه های سرپل نهرشاهی سمنگان يك يك اندازه زمین بطور قوربه ترتیب و تخم اشجار مختلفه در آن بذر و غرس گردیده.

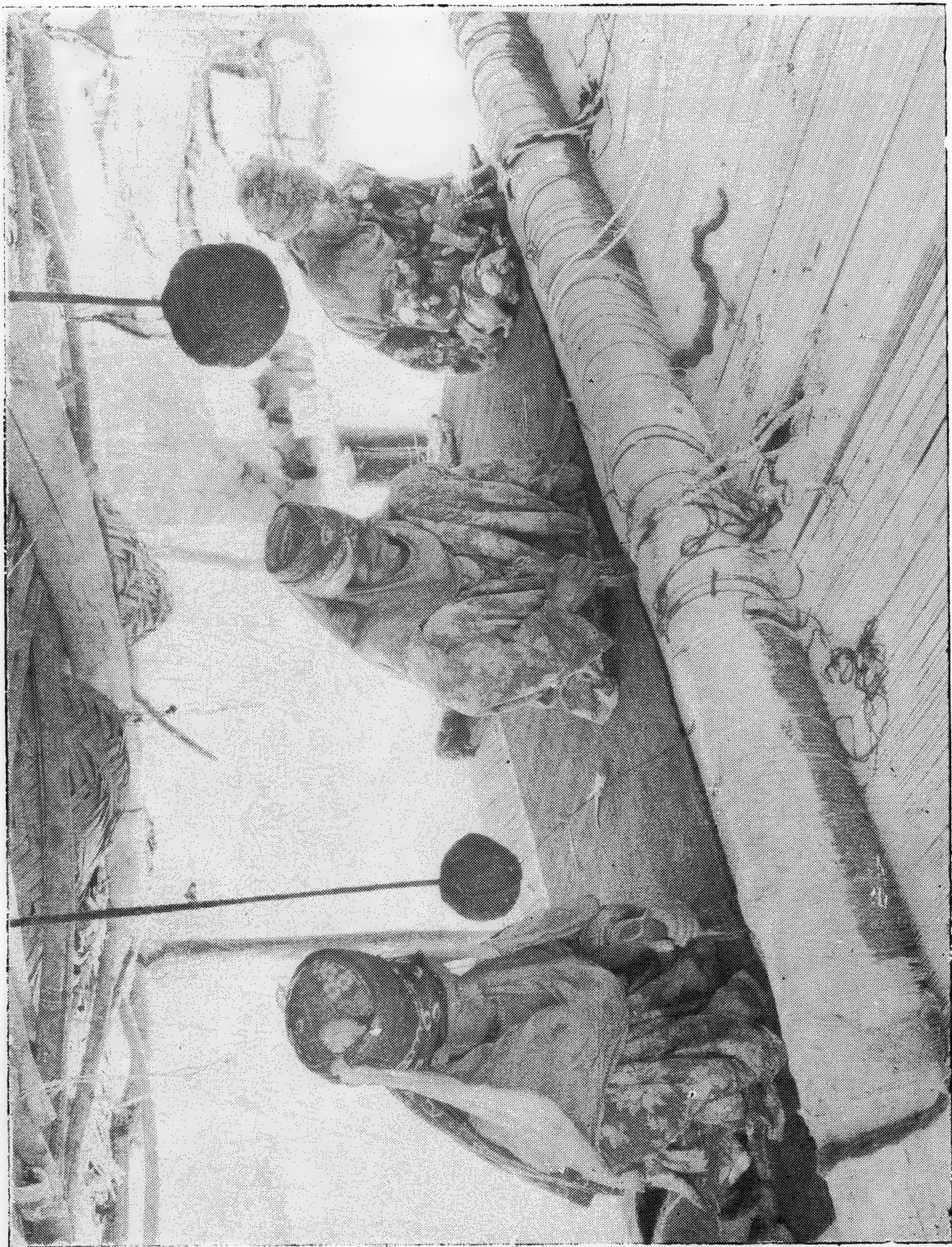
استعمال داسهای گندم دروی که از طرف وزارت زراعت و متخصصین (الف - ای - او) متخصصین کمپنی داس اری اتریشی در ولایت مزار شریف بمردم یاد داده شده چون از استعمال آن زارعین نتیجه خوب گرفته اند در حصص آنچه و شبرغان - دولت آباد يك تعداد زیاد از آن بمردم توزیع گردیده. مجادله امراض و آفات زراعتی:

اول - بمقابل امراض و آفات اشجار در حکومت دولت آباد - نهرشاهی - آنچه نواحی شهر و غیره به تعداد (۲۸۶۲۴) اصله درخت ادویه پاشی گردیده و در سال جاری مجادله آفات اشجار دوام دارد.

دوم - بمقابل ملخ ایتاوی و مراکشی در سال ۳۶ در مربوطات مزار شریف بساحه (۵۲۶۰۰) جریب زمین تحت عملیات مجادلوی گرفته شده و در سال ۱۳۳۷ مجادله دوام دارد.

در سال ۱۳۳۶ نسبت به مجادله ملخ که بسیاری بصورت ادویه پاشی صورت گرفته نتیجه عملیات خوبتر بوده چنانچه در حصص کوه البرز که از گندم حاصل گرفته نمیشد در سال ۳۶ علاوه از گرفتن حاصل گندم فالیز کاری نیز بخوبی نتیجه داده و از حاصلات آن مردم استفاده نموده اند.

قالین باف (دو 'آ' اد نه)

منظره دور نمای سرخوس میمنه

د قطغن ولايت

تشكيل:

و، ح محمد جمعه « صديقي »	نائب الحكومه
ع، ص محمد ابراهيم	مستوفي
ف مولوي محمد صديق « كباري »	د مرافعي قاضي
ح محمد زمان	داميني قوماندان
ح سيد خليل شاه	د ژاندارم قوماندان
ح، عبد المجيد	دمكلفيت مدير
ص، محمد علم (غواص)	دمطبوعاتو مدير
ع، عبد الواحد	دمخابراتو مدير
ص، محمد عمر « نفيس زاده »	ديوهني مدير
ص، عبد الرحيم (اتمانزي)	داداري مدير
ص، سيد محمد	ديلتنی مدير
ص محمد رفيع	د گمرک مدير
ص دكتور عطاء محمد	د روغتيا مدير
ص عبد الرزاق	د فوايد عامي مدير
ف يادگار « راجي »	د ابتدائي قاضي
ص عبد الغفور	د کرهني مدير

امور ولایت قطن

۱- مطبوعات.

در سال ۱۳۳۶ در مطبوعات ولایت قطن تحول بارزی واقع شده چون دوائر مطبوعات عمارت خاصی نداشته و در دکانهای کرائی بسر می برد، در اثر مساعدت ریاست مستقل مطبوعات نقشه عصری عمارات شعبه مطبوعات ترتیب و تهداب آن گذاشته شده کار تعمیر آن بسرعت جریان دارد.

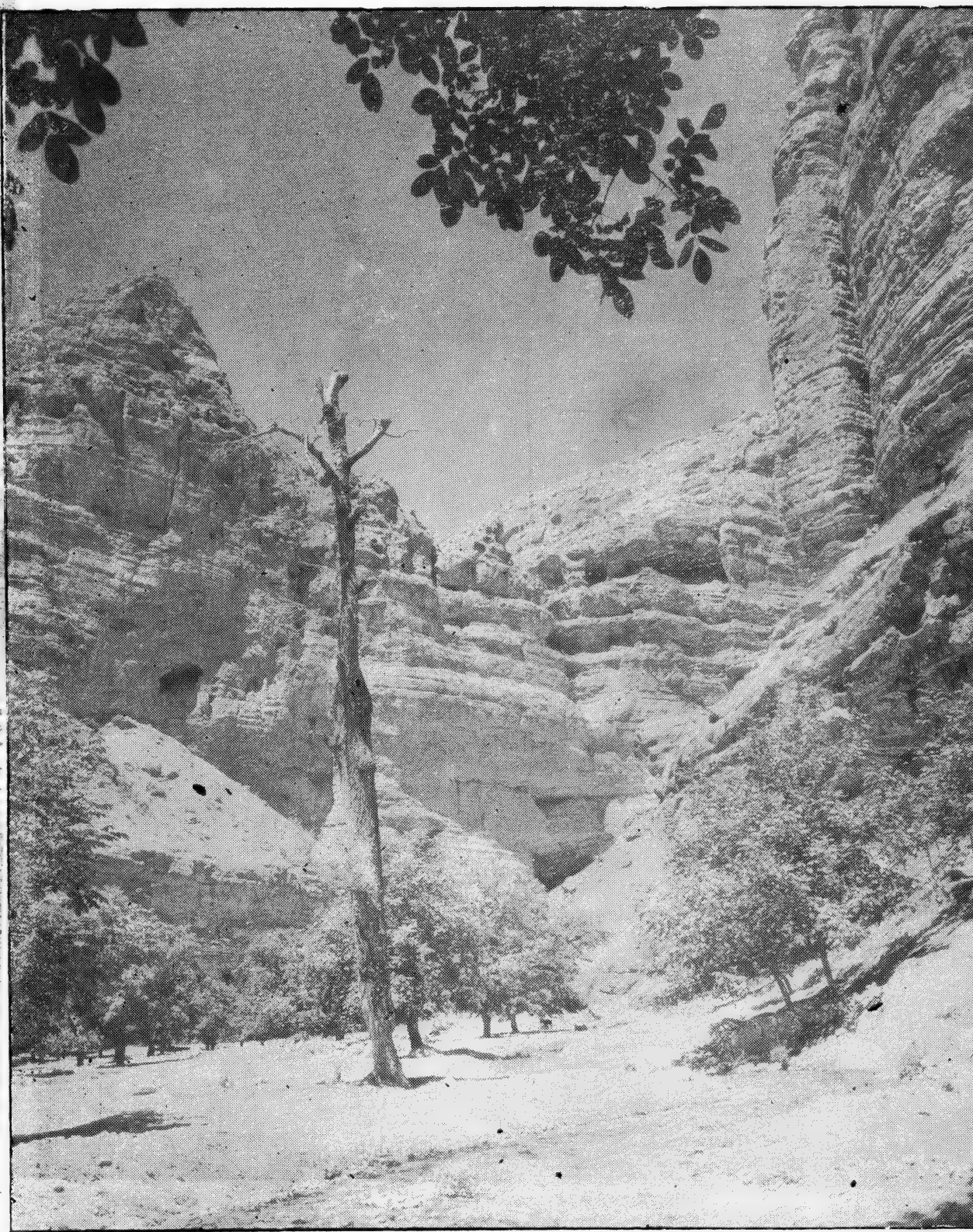
برای استفاده ذوق مندان يك مغازه فروش مطبوعات کشور بنام (دفطن د مطبوعاتو پلورنخی) در بغلان صنعتی افتتاح شده که تمام کتب و مجلات مطبوع داخل دران عرضه می گردد. اخیراً طبع روزنامه اتحاد نسبت بسال پیش سه برابر افزوده شده و نیز عایدات از درك نشر اعلانات و اشتراك و فروش روزنامه و نشرات مستقل بصورت بی سابقه زیاد شده است که از جمله عواید مذکور مبلغ یکصد هزار افغانی در پشتهی تجارتی بانک اسهام خریداری گردیده است.

وضع نشراتی این ولایت نیز انکشاف یافته و کتابهای مفیدی بنام صرف و نحو فارسی تا لیف بناغلی عبدالعزیز مولینا زاده و [اعترافات يك جا سوس] ترجمه بناغلی محمد ناصر غرغشت و (قطرات اشک) تا لیف بناغلی توفیق هروی نشریات

در جشن استقلال سال ۱۳۳۶ که مراسم آن در شهر جدید بغلان برگزار شد نیز مطبوعات کمپ مجللی ترتیب داده و دران هزارها نسخه کتب و مجلات کشور را ذوق مندان خریداری و مورد استفاده قرار دادند.

۲- نمایندگی افغانی سرهمیاشت :

جمعیت افغانی سرهمیاشت قطن درین سال به بینوایان و مصیبت رسیدگان ولایات مساعدتهائی لازم بعمل آورده و در اثر تشویقات اداره جمعیت و تبارز احساسات نوع دوستان در حدود چهارصد و پنجاه هزار افغانی عایدات جمع آوری شد که مطابق اساسنامه ذخیره و درامور عام المنفعه مصرف می گردد. در هفته مخصوص سرهمیاشت نیز در مجمع بزرگ اهالی بیرق سرهمیاشت در میدان مقابل هرگز جمعیت با مراسم شاننداری افرایشته شده و میدان مذکور بنام سرهمیاشت مسمی میگردد.

منظره دره زنگ بلجراغ (میمنه)

يك منظره از آبشار دره زنك بلچراغ (همينه)

دمیہنی اعلیٰ حکومت

تشکیل:

ع، ص غلام حیدر (عدالت)	اعلیٰ حاکم
ع، عبدالحکیم	مسو فی
ش، امین اللہ	امنیتی قوماندان
ف، عبید اللہ (صافی)	دمرافعی قاضی
ص، حفیظ اللہ (شہید)	دمطبوعاتو مدیر
ص، غلام نقشبند (دشتی)	دیوہنسی مدیر
ص، عبدالصمد (نیازمند)	دزوغتیا مدیر
ص، جمعہ گل	دمیخا براتو مدیر
ص، غلام فاروق	دکمرکو مدیر
...	دا ابتدائی قاضی
ش، عبد الشکور	دمکلفیتو مدیر
ص، عبدالصمد	دکرہنی مدیر
ص، عبدالستار (وردکی)	دفوائد عامی مدیر
...	دمطبودی قوماندان
ح، امراللہ	دعسکری قوماندان
ص، عبدالرحمن	دمیہنی بناروال
ص، آقارحیم (زارع)	دغلی دتہیہی مدیر
ص، اولیاقل (فارابی)	دمیہنی دترانسپورت شرکت رئیس

امور حکومت اعلیٰ میمنه

در تمام شقوق اجتماعی و مدنی حکومت اعلیٰ میمنه مانند سال ۱۳۳۵ جنبش‌ها و فعالیت‌های زیادی محسوس بوده و کارهای سردست گرفته شده بسرعت پیش میرود و هر روز بر عمران و آبادی اینولا افزوده میشود.

امور مطبوعات :

مدیریت روزنامه ستوری بیاری خداوند بزرگ، همکاری فضلا و نویسندگان حساس کشور و زحمت کشیهای کارگران فعال مطبعه، توفیق یافت که با نشر مضامین دلچسپ و خواندنی و بهتر ساختن صحافت نامه ستوری توجه خوانندگان خود را بطرف خود جلب تیراژ آنرا از ۱۲۵۰ به ۲۵۰۰ نسخه بالا برد و بکمک اشخاص خبرخواه و توجه بنیاد علی عدالت حاکم اعلیٰ موزیمی در مرکز میمنه تأسیس و در آن یک تعداد آثار و اشیا نفیس و گرانبهای تاریخی را محفوظ نگه داشته و در معرض نمایش قرار دهد. همچنین مدیریت مطبوعات میمنه مؤفق شد که دو کتابخانه مکمل یکی بنام «ستوری» در شهر میمنه و دیگری در اندخوی تأسیس نماید که در اول الذکر یک عدد از اشخاص منور حکومت اعلیٰ میمنه سپیم گردید. با اهدای یک تعداد کتب علمی و مفید و قبولی یک اندازه پول نقد بنام اعانه تا پنج سال آنرا تقویه کرده اند. بدو می الذکر بناروالی اندخوی وعده از اشخاص با در آن محل کمک کرده اند که بالا اثر تحت نظر هیأتی در حدود دو نیم هزار جلد کتب بسیار مفید بکتابخانه ستوری و بیش از شش صد جلد کتب بکتابخانه اندخوی خریداری شد که مجموع مبلغ این اعانه در سال ۳۶ به ۹۷۶۷۵ افغانی بالغ میگردد.

تعمیر کتابخانه ستوری که بپایه پوشش رسیده و تکمیل الماریها و میز و چوکی کتابخانه و قرائت خانه ستوری که آنهم تحت کار است با کتابخانه افتتاح و در معرض استفاده ذوقمندان گذاشته خواهد شد کتابخانه اندخوی نیز عنقریب بروی علاقمندان اینجا باز خواهد گردید.

ب- تعمیرات میمنه:

۱- عمارت عصری و پخته کاری مطبوعات میمنه تکمیل شده شعبات و دوایر مربوطه جریده ستوری و مطبعه دولتی در آن منتقل گردیده تعمیر کتابخانه و قرائت خانه ستوری که متصل تعمیر مطبوعات میمنه شد نیز به پوشش رسیده و عنقریب قابل استفاده میگردد.

۲- تعمیر سینمای سیف الملوك که بصورت عصری و خیلی زیبا در مرکز تیه بالا احصار بنا شده بود به پسایه تکمیل رسیده و به نمایشات خویش شروع کرد.

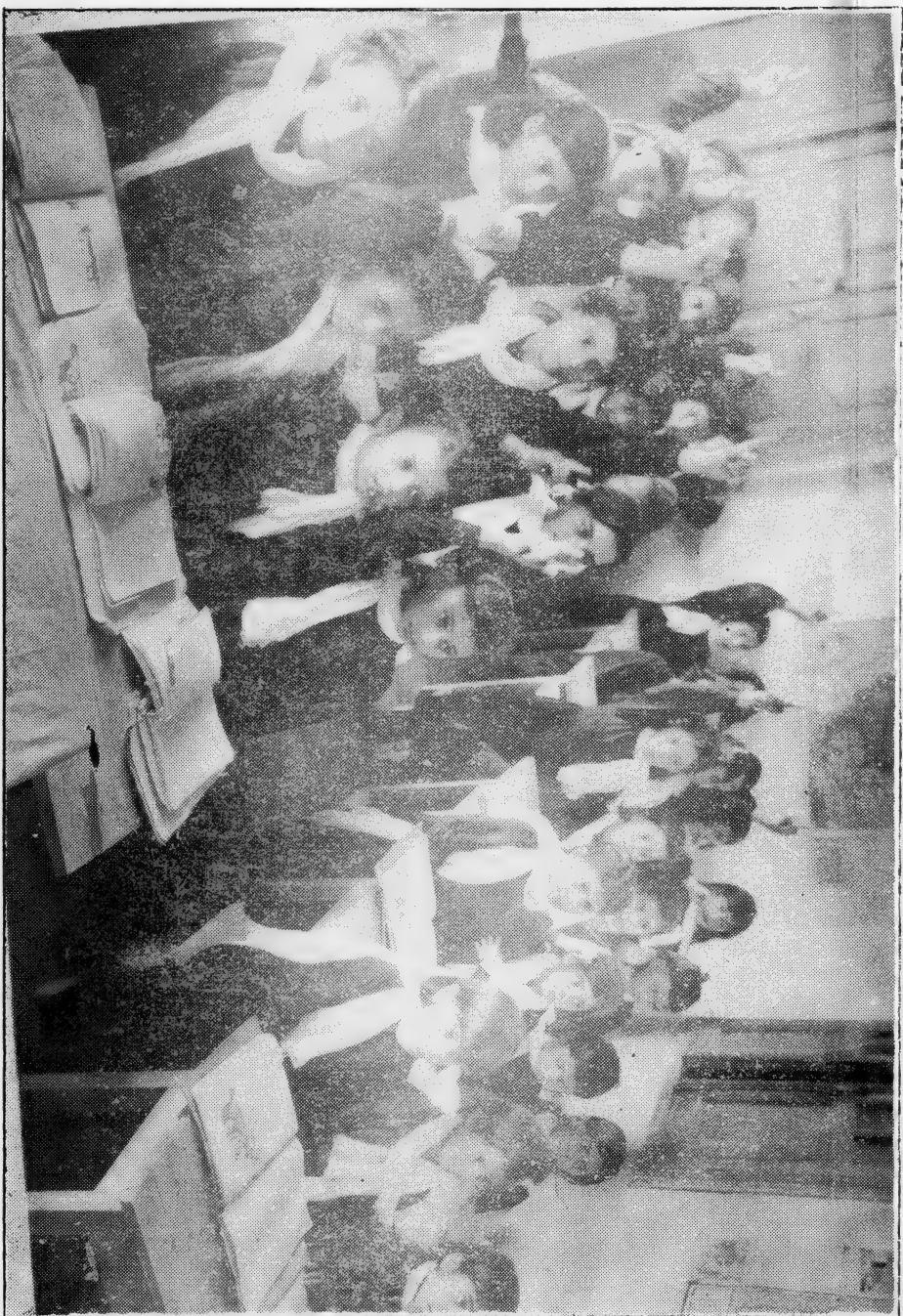
۳- تعمیر مدیریت مغایرات بپایه پوشش رسیده و سوچورد تیلیفونخانه مرکز بدانجا انتقال یافت.

۴- تعمیر حکومتی تکاب شرین که یک حصه آن در سال گذشته کار شده بود، در سال (۳۶) با تمام رسیده و تمام دوایر حکومتی باین تعمیر نقل مکان نمودند.

۵- در سال ۳۶ مکتب ابتدائی قرمقول ترمیم و تعمیر جدید مکتب ابتدائیه قرغان بسرعت پیش میروید.

۶- تعمیر دومنزله قوه اندانی امنیه که کار آن با آغاز سال ۳۷ شروع شده بود منزل اولی آن با تمام رسیده و کار منزل دوم آن بشدت جریان دارد.

۷- در اواخر سال ۳۶ عمارت جدیدی برای رهایش مامورین علاقه داری دولت آباد بنا یافته و کار آن از طرف عملیه مربوطه بشدت پیش میرود.

یک دسته از طلبه دانشجو و دختران میمنه در اطاق درس

یکمسته از طلبه کتب دختران میمنه بلباس ملی در اطاق درس

۸- کار تعمیر بزرگ مسجد جامع وعید گاه شهر میمنه که در او اخر سال ۳۶ ته دیاب گذاری شد، ب فعالیت ادامه دارد .

۹- تعمیر گدامهای قیصار وحکومتی بلچراغ بیابنه تکمیل رسیده .

۱۰- عمارت ماشین دیزلی برق ۲۵۶ کیلواته در اوایل سال ۳۷ تمام شد .

۱۱- یک عمارت عصری ومکمل در میدان هوایی طیاره میمنه تعمیر وطرف استفاده قرار گرفته است.

۱۲- تعمیر مهمانخانه حکومت اعلمی باتمام رسیده فروشو فرینچر آن بصورت عصری تهیه و تنویر شد.

۱۳- دو وسط باغ قوریه حکومتی بلچراغ یک عمارت اساسی برای آسایش مسافرین داخلی وخارجی تعمیر گردید .

۱۴- کار عمارت کمیساری اندخوی که در سال ۳۶ شروع شده بود در اوایل سال ۳۶ خاتمه یافت همچنین تعمیر تها نه ،یکه حاجی وچاه بالی، بصورت بخته کاری بیابنه تکمیل رسید .

۱۵- برای رهایش نمایندگی انحصارات دولتی بناء یک عمارت جدید وعصری در شهر میمنه گذاشته شد

۱۶- کار عمارت شخصی دوطرفه جاده سمت جنوبی بالا حصار وسردار محمد داود وات بشدت ادامه داشته

یک تعداد آن بیوشش ویک تعداد تا کرسی رسیده است .

پلها :

پلهای بزرگ چیچکتو وقیصار که کار آن در سال ۳۴ شروع شده بود در این او اخر بیابنه تکمیل رسیده وعبرو مرور عرا ده جات بر روی آن جریان دارد .

بند سرخوض : این بند که در زمان جرنیل غوث الدین خان مرحوم تعمیر شد . و سرسبزی میمنه مرهون

اوست ، بهرور چندین سال اخیراً کاسه آن از لای پر شده ودیوار آنهم رو بخرابی میرفت و مردم از کم آبی شکایت داشتند ، با اثر تشویق و کمک مادی وهمدستی اهالی میمنه ، بند مذکور این بار بصورت اساسی تعمیر وترمیم و در ارتفاع وضخامت آن باندازه لازم افزوده شدو دروازه های آهنی بدان نصب گردیده است تا در آینده بمواقع کم و زیاد شدن آب بند مذکور باختیار مردم باشد .

۱- تمدید سرکی بطول ۹۵ کیلومتر از علاقه داری دولت آباد تا علاقه داری درزاب از راه جرقوق .

۲- تکمیل کار سرک بین حکومتی بلچراغ وعلاقه داری درزاب .

۳- بخته کاری ۱۲ کیلومتر از سرکهای مربوط اندخوی که باندازه (۳۰) سانتی متر سنگ پارچه و (۲۰) سانتی متر غله در آن کار شده .

۴- ترمیم وریگ اندازی تمام سرکهای عمومی مربوط حکومت اعلی وسرک دهندره الی بند سرخوض بطول ۴۹ ونیم کیلومتر .

۵- تسطیح وریگ اندازی سردار محمد داوداوت بصورت اساسی .

مترقه : تسطیح ، واحداث خیابانها و مرتبه بندی تپه بالا حصار یعنی اطراف سینمای سیف الملوك .

۲- افتتاح یک کافی عصری با وسایل وانواع سرگرمی در جوار بنای سیف الملوك .

۳- نصب ماشین دیزلی برق ۱۲۵ کیلوواته اندخوی و خریداری سیم مسی و غیره سامان ضروری آن که در ظرف یکماه آینده ماشین مذکور بکار افتاده شهر اندخوی را تنویر خواهد کرد.

۴- نصب و بکار انداختن يك دستگاہ بی سیم در میدان طیاره میمنه.

۵- برای آبیاری خیابانهای اطراف سینمای سیف الملوك و تپه بالا حصار يك پایہ بمبہ دستی چار انچه نصب و بکار انداخته شده.

۶- تاسیس شرکت مالداري بمنظور تقویه مالدارها که عنقریب مراحل قانونی خود را خواهد پیمود.

۷- بسته کاری ماشین دیزلی برق ۲۵۶ کیلوواته میمنه کاملاً با تمام رسیده و در جاده های شهر پایہ های آهنی و سمنتی و چراغهای فلورسانس (سیماب دار) نصب و لین دوانی آن با سیم های مسی که اخیراً از خارج وارد شده بود شروع گردید که در اولین روز سال لگړه چهلیمین سال استقلال وطن عزیز این ماشین بکار آغاز کرده و شهر میمنه و دهات نزدیک آن را تنویر میکند.

امور ترانسپورتی:

ریاست شرکت ترانسپورت میمنه تا اوایل سال ۳۷ در حدود (۲۵۰) هزار سیر کابل غله طرف ضرورت دولت

را از میمنه بمزار شریف انتقال داد و با داشتن ۲۶ عراده موتورلاری و اتومبیل و ۱۶ عراده زبس و پنج عراده جیب روسی اجناس تجارتي تجاران را از میمنه بولایات دیگر و بالعکس از دیگر ولایات را به میمنه و همچنین وسیله مسافرت مسافران را آماده کرده و به تعمیرات شخصی و دولتی شهر میمنه نیز سنگ و غیره مصالح و مواد ضرورت را تهیه کرده و در شهر مزار شریف و ورکشایی برای ترمیم و ترمیمات تأسیس و بکار انداخته است این شرکت که مرکز آن در میمنه میباشد فعلاً در مزار شریف هرات قلعه نو، کابل و اندخوی نمایندگی دارد.

امور عرفانی:

۱- افتتاح دو باب مکتب نسوان یکی در گذر بغانه شهر میمنه و دیگری در شهر اندخوی که در هر یک

صد نفر طلبه فعالاً مشغول تحصیل اند.

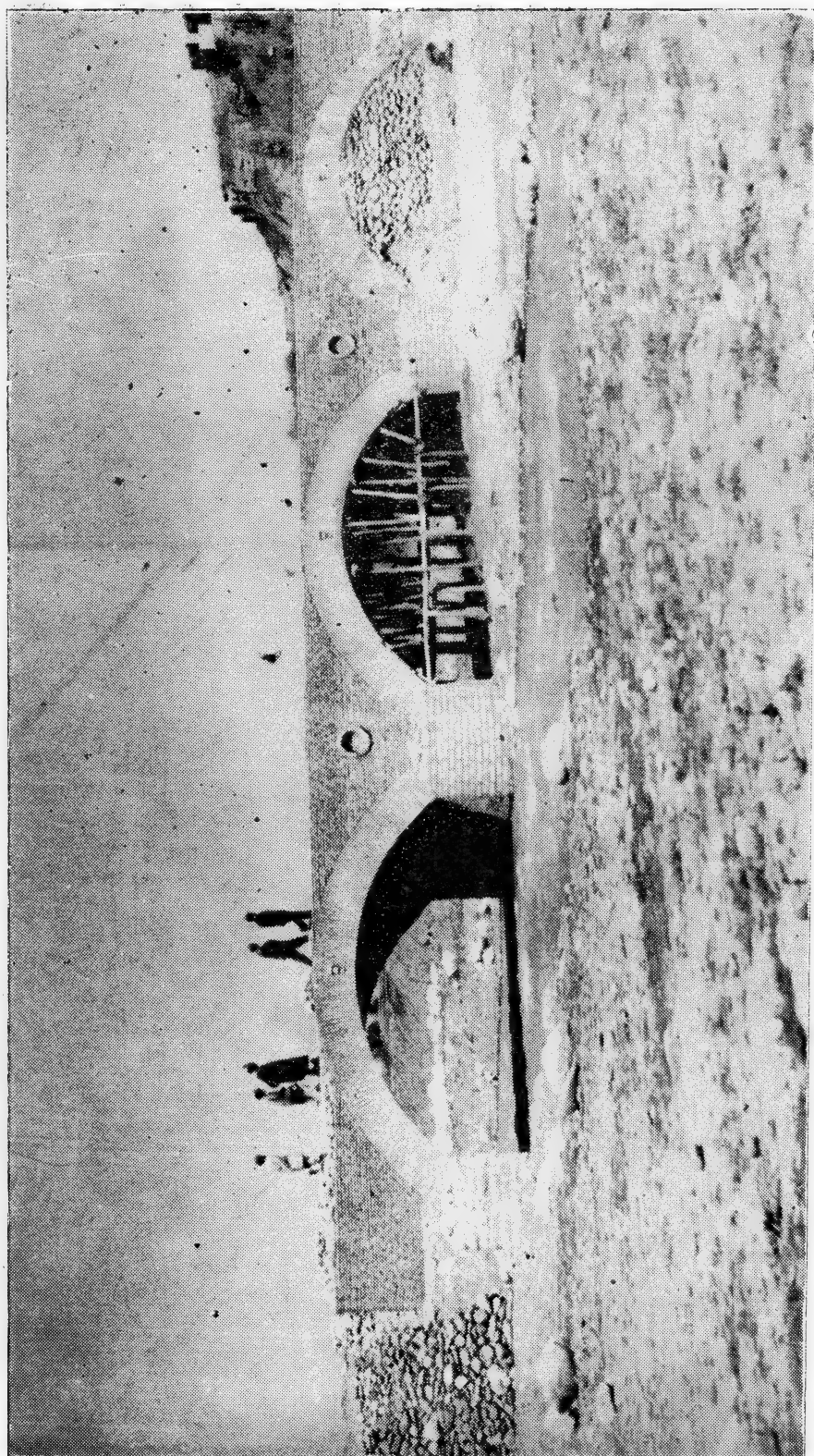
۲- ایزاد درس قالین در پروگرام تدریس مکتب نسوان اندخوی.

امور مخبرات:

مدیریت مخبرات موفق شد که تا اوایل سال ۳۷ پایہ های کهنه و فرسوده تلیفون را از حصه یعنی حد بخشی میمنه و هرات تا علاقه داری دولت آباد بطول یکصد کیلومتر پایہ های تلیفون داخل شهر را کاملاً تجدید و امتداد بدهد و همچنین يك لین تلیفون از مرکز تلیفونخانه مرکزی تا تعمیر میدان هوایی و تعمیر فارم زراعتی و تعمیر سینما.

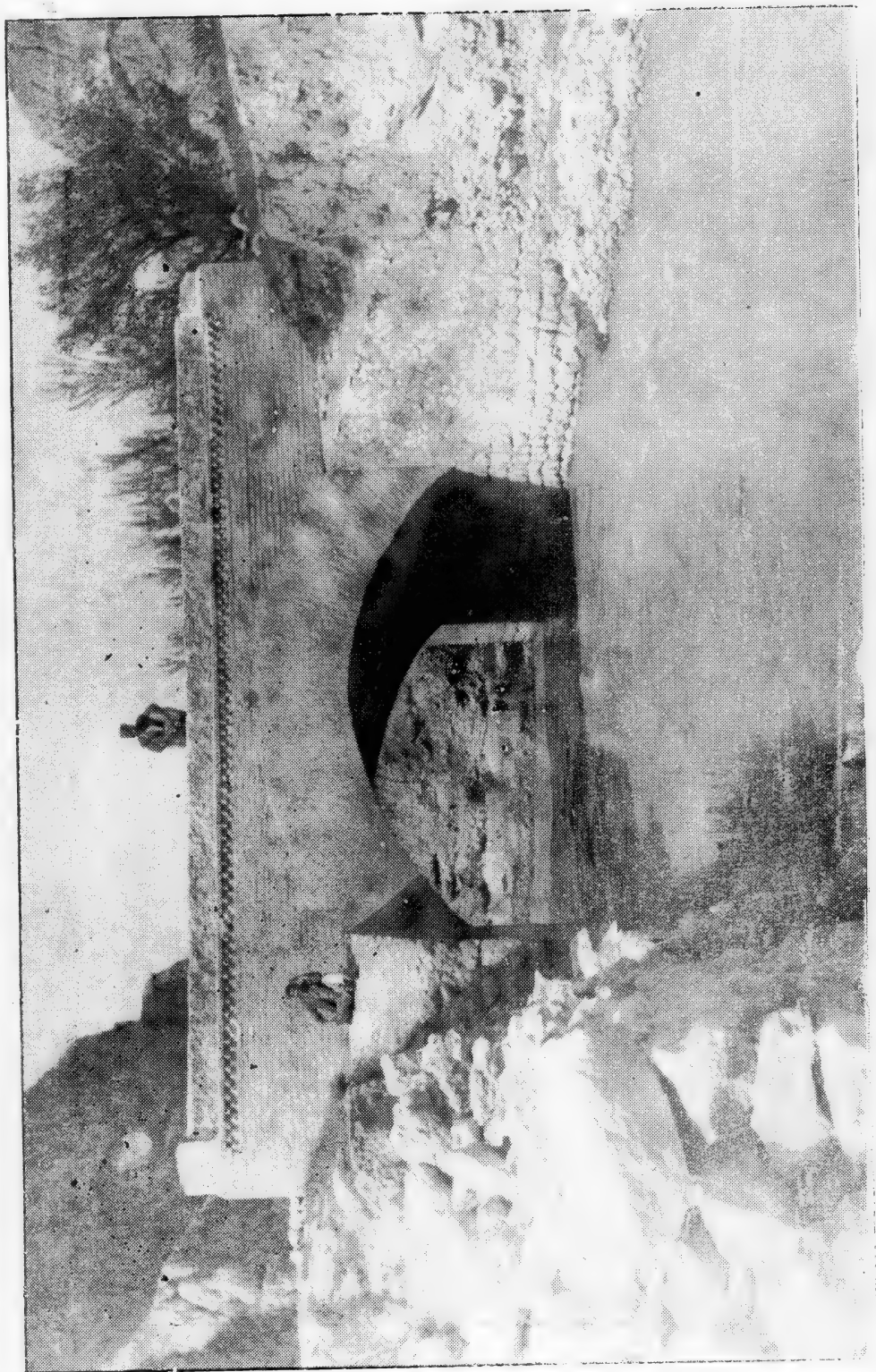
امور زراعت:

از طرف مدیریت زراعت در حدود دوصدهزار نهال توت و يك مقدار اشجار مشمر و زینتی و يك اندازہ ادویه ضد مرض سیاه ساق گندم بصورت رایگان برای مردم توزیع و باغهای قوربه مخصوصاً به نهال ناچو توسعه داده شده است.

پل بزرگ قيصار كهروي درياي قيصار بنا يافته

بیل پختنه بلجراغ (میمنه)

امور حکومت علی بدخشان

امور قضایی:

در محکمه مراغه موضوعاتی که رجعت داده شده حسب ذیل فیصله گردیده است:

جزایی ۴۲ فقره

حقوقی ۲۶ >

وثایق ۲۴۷۸ قطعه

نکاح نامه ۱۲۴۲ >

زراعت:

در باغ ذخیره فیض آباد انواع تخم نباتات بذر گردیده که از جمله در کشت توت هراتی، ناسا جو و بادام سعی بیشتر بعمل آمده است

همچنان در باغهای دشت فراخ و گشم به بند توت هراتی، بادام، آلو بالو، زرد آلو، آلو سبز، بجات مختلف، جوار، قلمه گل و غیره اقدام گردیده و یک تعداد تخم نباتات مذکور به بیمانه کافی برای باغهای شخصی استفاده اهالی نیز توزیع گردیده است.

در باغ ذخیره فیض آباد ۴۳۰ نهال سیب ۱۴۰۴ قلمه تاک ۲۲۵۰ قلمه توت، یاسمن، چرمی و ۲۰۰۰ جریبن تربیه گردیده است.

معارف:

مدیریت معارف بدخشان در سال ۱۳۳۵ برای انکشاف سوئے عرفانی محیط در ترتیب و تنظیم مکاتب، طلاب جدید الشمول، اکمال لوازم تحصیل و بررسی ازامور اداری و تعلیمی مکاتب کوشیده است.

علاوه بر مکاتب دهاتی در سال ۳۶ یک مکتب دهاتی در قریه ملنگاب و یک مکتب دهاتی در قریه سنگ کلان تأسیس و وسایل لازمه تحصیل و تدریس را برای مکاتب مذکور فراهم کرده است.

کودکهای اکابر تقویت شده و مکاتب حرفوی بکارهای عملی آغاز نمودند. برای بعضی مکاتب عوارت جدید ساخته شد.

در مکتب نسوان بغرض انکشاف سوئے عرفانی طبقه نسوان کورس معلمات افتتاح گردید.

همچنان کنفرانسهای پانزده روزه در مکاتب ابتدایی، مکتب نسوان و مکتب متوسطه تحت نظر مدیریت

معارف مسلسل و مرتب دایر گردیده است.

دولتی مطبعی ریاست

تشکیل:

رئیس ع، ص بناغلی محمد ابراهیم قندهاری

فنی مرستیال

...

اداری مرستیال

...

دمحاسبی او کنترول د لوی مدیریت کفیل

ع، عبد الحمید

داداری د لوی مدیریت کفیل

ع، محمد رحیم

د طباعتی مدیر

ص، گلاب الدین

د تخنیکي دځانگي مدیر

ص، محمد اکبر

د زنکو گرافي د لوی مدیریت کفیل

ص، داد محمد

د پلټنې مدیر

ص، غلام دستگیر

د تصحیح دځانگي مدیر

ص، گل محمد

د آرت دځانگي مدیر

ص، عزیز الدین و کیلی

«فولزانی»

د خطاطي دځانگي مدیر

ص، سید محمد طاهر

د انسه دځانگي مدیر

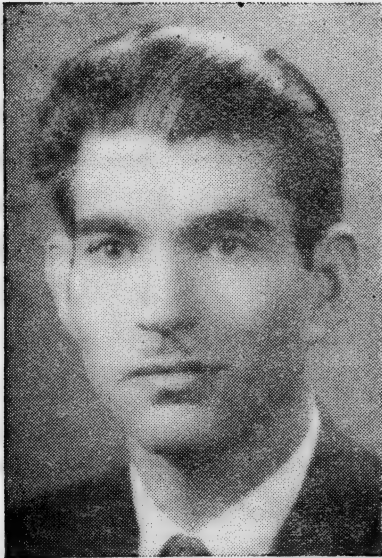
ص، عبد الحق «صیقل»

د خروف چیني مدیر

ص، چراغ علی

د آفست مدیر

ص، محمد کریم

بناغلی محمد ابراهیم قندهاری

امور مطابع دولتی

ما لیت های بی هم مطبعه دولتی در حصه طبع و صحافت انواع کتب و رساله ها، مجلات و روز نامه های مملکت تهیه دفاتر و اوراق و جدا ول کار آمد دوائر و مؤسسات دولتی و ملی و بانکشاف بوده در ظرف

سال ۳۶ در تمام رشته های طباعتی به کمک کارگران زحمت کش بموقعیت پیشرفته است. ریاست مطبعه دولتی بملاوه فعالیت های روزمره و عادی در قسمت تهیه نشرات ذوقی و هنری برای معرفی افغانستان بمؤسسات فرهنگی ریاست گرخندوی و غیره همکاری شده است.

همچنان باوجود يك سلسله معاذير موفقی شد قسمتی از مجلات مركز را طور رنگه و مرغوب طبع نماید و هم نظر به تدایر مؤثریكه اتخاذ گردیده در طبع آثار و روزنامه‌ها از حروف كهنه جلوگیری و برای مركز و مطابع ولايات وقتاً فوقتاً حروف جدید تهیه شده است. جلب مشتریان و زیبایی کار بر عایدات مادی مطبعه

مؤثر افتاده است. چنانچه با استفاده از آن پلان انكشافی مطروحه مطبعه بموفقیت پیش میرود. برای رفع يك قسمت از احتیاجات فعلی يك هیئت جهة خریداری ماشین و دیگر مواد خام به المان فرستاده شد ماشین و اشیای مورد احتیاج را خریداری و يك اندازه آن به سندر کراچی مواصلت کرده است كه عنقریب بمركز وارد و بكار انداخته خواهد شد و در پلان مذکور تقویه بنیه طباعتی مطابع ولايات نیز شامل است كه بزودی ازان مستفید خواهد شد.

مقایسه عایدات:

هایدات يكساله سه سال قبل	عایدات يكساله سال ۳۶	تزیید
(۶۰۰۰۰۰۰ افغانی)	(۱۰۰۰۰۰۰۰)	۴۰۰۰۰۰۰

مقایسه کار:

حجم و اندازه کار يكساله در سه سال قبل	حجم و اندازه کار سال ۳۶
(۵۳۴۲۵۷۳) ورق	(۸۹۱۷۹۴۸) ورق
(۴۲۶۹۲۵) جلد	(۶۷۷۲۸۲) جلد

ماشین‌های جدید:

جهة تقویه بنیه طباعتی مطابق مزار شریف يك پایه ماشین گسترده فرستاده شده هکذا یکپایه ماشین جدید طبع حرفی برقی درین اواخر برای مطبعه بغلان نیز ارسال گردید. **تربیه نفر فنی:**

چون در نظر است كه حسب پلان مرتبه فعلاً برای مطابع ولايات هرات و مزار شریف يك يك پایه ماشین زنگوگرافی مثل مطبعه قندهار داده شود، بنأ يك تعداد نفر از متعلمین مكاتب هرو لايات پذیرفته شد تا برای آموختن امور زنگوگرافی آماده شوند به شعبه زنگوگرافی مطبعه دولتی مركز تحت تربیه میباشند و هم در نظر است كه برای دیگر ولايات نیز همچنین اشخاص فنی تربیه و بكار انداخته شوند.

تهیه وسایل حمل و نقل:

چون سامان و لوازم مطابع ولايات همه ساله از مركزا کمال می شود و برای انجام این امر پول زیادی مصرف میشد، بنابراین برای جلوگیری از مشکلات و مصرف همه ساله، يك عرادۀ موثر جدید ۸ تن از ریاست انحصارات دولتی خریداری و برای حمل و نقل اموال مطابع ولايات و ضروریات مطبعه مركز بكار انداخته شد.

امور عمرانی:

چون بسیاری از مطابع ولايات عمارت منحصر بخود نداشت بنأ تصمیم گرفته شد تا در صد تعمیر عمارت مناسب برای مطابع و صوف بشویم كه در نتیجه برای مطابع بدخشان - میمنه غزنی و بغلان جاهای مناسبی تعیین و اعمار گردیده برای مطابع هرات و مزار شریف و سایر ولايات نیز نقشه و پروژه آن روی دست بوده و بزودی بكار آن آغاز خواهد شد.

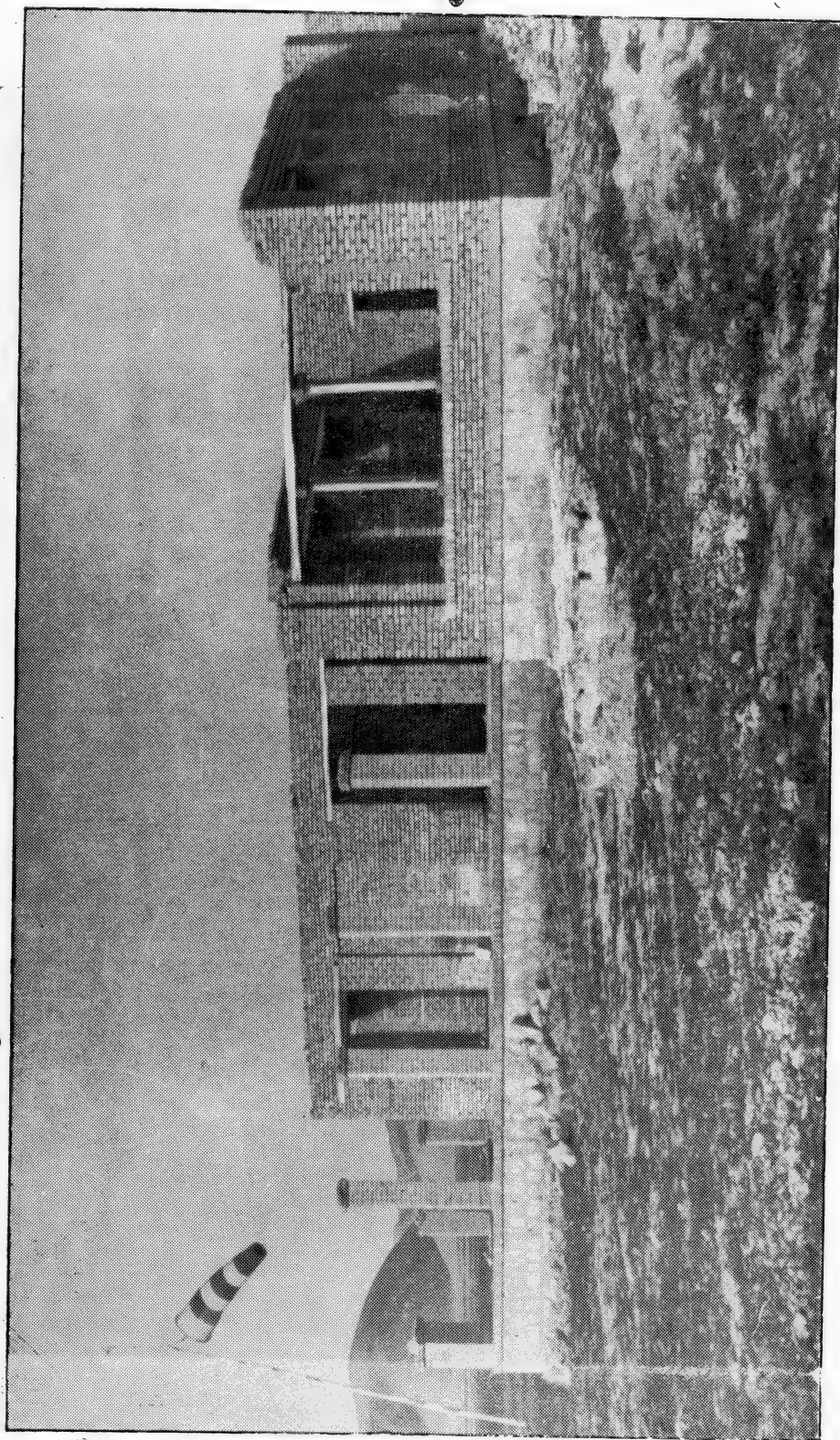
مجالس و تصاویر :

هیئت محترم شورای عالی طی ۲۲ جلسه پیشنهادات هیئت عامل را تصویب و تجاویز لازمه اتخاذ فرمودند. هکذا رئیس هیئت عامل مطبعه در جریان سال از امور مطابع ولایات بسازد و واریسی نموده است و رکشاب جدید برای ولدنگ کاری تهیه و پرزه و غیره ترمیمات ماشینهای مطابع مرکز و مطابع ولایات در مطبعه دولتی تأسیس و ماشینها و ادوات لازمه آن نیز نصب گردیده .

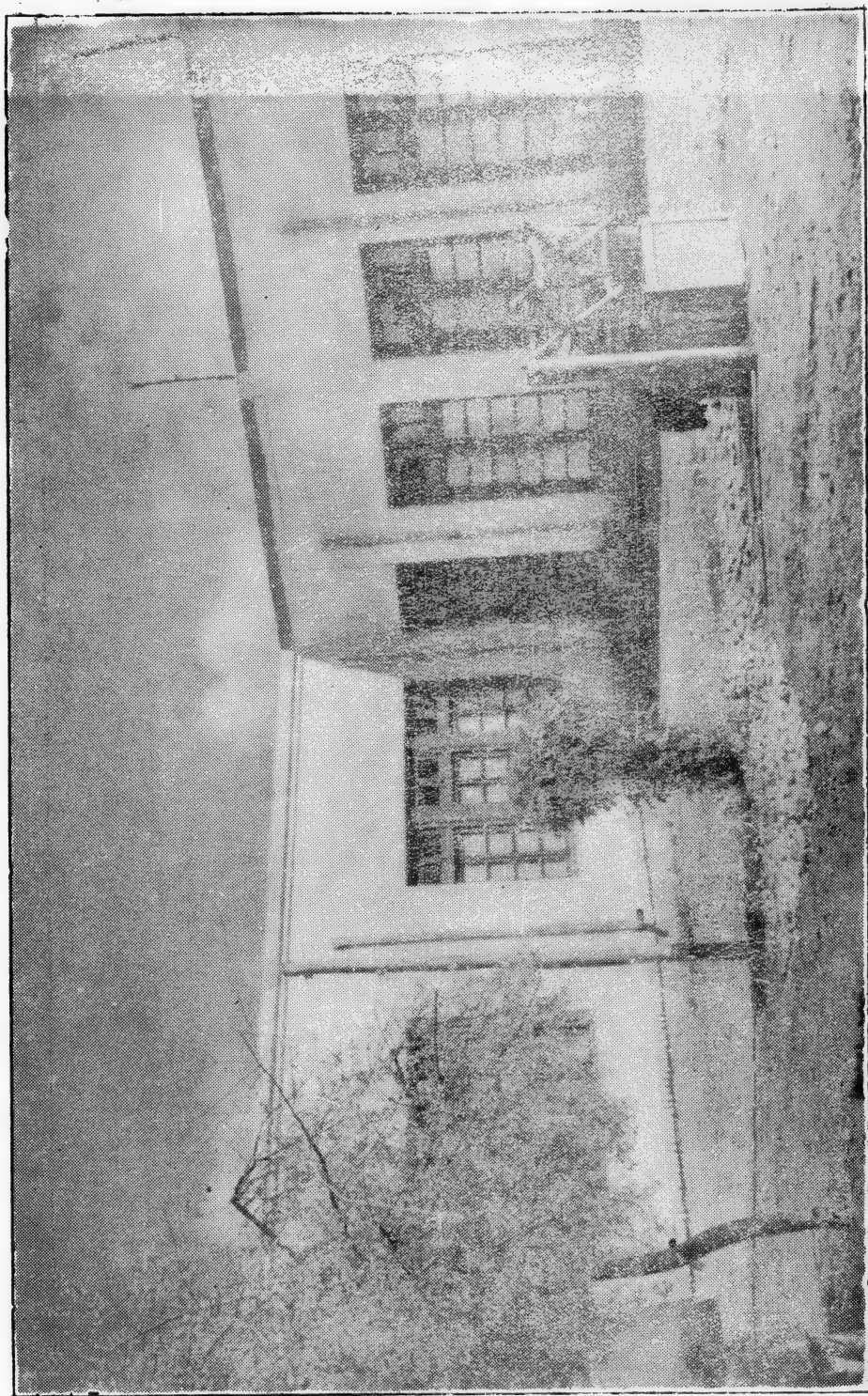
ماشینهای جدید و مواد خام:

ماشینها و سامانیکه در بدل مبلغ يك لك و پنجاه هزار دالر از عایدات مطبعه از المان خریداری شده: ماشین برای طبع اخبار دو پایه
 » » » مجلات و نگه یکپایه
 » » فرمایشات متفرقه از نوع رو تا پرند یکپایه
 برای ولایات هرات و مزار شریف ماشین زنگوگرافی دو پایه
 ماشین طبع حروفی دو پایه
 » مرکز ماشین برش یکپایه
 ادویه و دیگر اشیا و مواد خام طباعتی

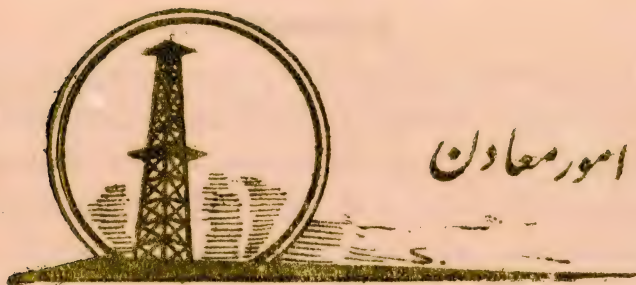

تعمیر میدان هراتی ویمه در حال نیم ناره

گوشه‌ای از مه‌بان خانه دولتی حكومت اعلی میهنه

۱۰۸

استخراج و استفاده از بعضی معادن مهمه در این کشور باستانی تاریخ طولانی دارد. مثلاً بعضی از مؤرخین ذکر نموده اند که کان لاجورد افغانی در کران و منجان از پندین هزار سال است که مورد استخراج واقع بوده تاریخ استخراج سرب از کان فرنجل - غور بند تا ۲۳۰۰ سال قبل تعقیب شده و معادن نقره پنجشیر و سیم گوه هرات و غیره از یک هزار سال مورد استخراج و استفاده قرار داشت. خلیس اینکه جمله معادن سرب - آهن - طلا، نقره در وطن عزیز ما تا جائیکه دیده شده جمله موود استفاده قرار گرفته آثار صوفهای قدیمه جاهای استخراجی آثار دایره های ذوب فلز آتار باقی فلز های گداخته در پنجشیر - خاکریز - قندهار - سرکوه کوهستان - سربل و غیره مهمترین دلیل این مطلب است .
در اوراق آتی، ماقص تاریخچه ۶۰ سال اخیر فعالیت وطن را درباره کشفیات - استخراج و استفاده از معادن را شرح میدهم:

در دوره اعلیحضرت امیر حبیب اله برای اولین بار دولت متوجه اهمیت زغال سنگ گردیده و برای کشفیات آن یک نفر متخصص انگلیسی مستراح هایدن را استخدام نمود تا در باره موجودیت معادن زغال سنگ و طرق استفاده از آن مطالعاتی بعمل آورد. هایدن در سال ۱۹۰۷ عذخایر زغال سنگ غور بند تالو و برفک و خصوصاً دره صوف را مطالعه نموده و در باب ساختمان جیالوجی شمال افغانستان کتاب مفصلی تحریر داشته که در زمره تشریحات جیالوجیکل سری هند نشر یافته است و حسب مطالعات هایدن موصوف معادن زغال سنگ بمسافه بسیار دور از کابل واقع و نسبت فقدان طرق و شوارع استفاده اقتصادی از آن امکان پذیر نبوده برای تهیه انرژی بایستی از قوه هیدرو الکتریک استفاده نمود. برهه مان اساس بود که فابریکه جبل السراج تاسیس و برای بار اولین در افغانستان تنویر و تسخین برقی به عمل آمد .

در همین عصر بود که استخراج لاجورد به پیمانته وسیع رویدست گرفته شد. هکذا در معادن سرب فرنجل و باقوت جکداک و طالی قندهار نیز حفريات و عملیات اکتشافی به عمل آمد و هکذا در رودخانه کوکچه آمو و غیره عملیات زرشویی درین دوره الی سال ۱۹۱۸ ادامه داشت .

در سال ۱۹۲۱ که در افغانستان پس از حصول استقلال با بعضی از دول پیمان های مودت امضاء نمود دولت وقت باز متوجه امور معدن و استفاده از آن گردیده و یک دائره کوچک سر کتابت معدن سر بوط مدیریت عمومی زراعت در وزارت تجارت تاسیس گردید. در سال ۱۹۲۳ برای بار اولین یک لابراتوار تجزیه مواد معدنی در کابل تاسیس گردید و تا اوایل سال ۱۹۲۸ دودوره فارغ التحصیل از آن برآمد. علمین این مکتب نه تنها مبادی علوم معدن - جیالوجی و کیمیا را تدریس مینمودند بلکه عملاً آنها را به تشخیص و استخراج مواد معدنی آشنا ساختند .

در سال ۱۹۳۱ نظر به احتیاج شدید که برای تهیه مواد محروقاتی در وطن محسوس گردیده بود در معدن زغال سنگ برفک امور استخراج زغال رویندست گرفته شد و زغال سنگ مستحصه ذریعه کاروان های اشتر به کابل نقل داده میشد. در سال ۱۹۳۲ دولت به یک اقدام بس بزرگی که عبارت از احداث سړک دره شکاری بود و برای بار او این قسمت شمال مملکت را بایک سړک خوب و تر و به کابل وصل نمود، آغاز کرد. در اثر همین اقدام در ذیل دیگر نهضت های اقتصادی برای امور معدن نیز باب نوین افتتاح گردید و یرو بلم حمل و نقل مواد معدنی خصوصاً زغال سنگ از تاله و برفک که بعدها بنام معدن اشپشته شهرت یافت - حمل گردید . در سال ۱۹۳۶ بزرگترین ذخائر زغال وطن در دره صوف مکشوف گردید . یکسال قبل ازین استخراج زغال سنگ از دره غور بند برای رفع محروقات ضرورت یختن خشت بخته و غیره استخراج و ذریعه لاری ها به کابل نقل داده شد چون زغال دره غور بند کم ضخامت بود از استخراج مزید آن صرف نظر شد . در سنه ۱۹۳۷ حکومت متبوعه نسبت انکشاف امور معدن لازم دانست که شعبه معادن را توسعه داده و یک ریاست مستقل معادن در کابل تاسیس نماید. ریاست معادن اولتر از همه توجه خود را به سه نقطه ذیل معطوف ساخت :

۱- استخراج زغال سنگ از معادن زغال سنبت اشپشته .

۲- مطالعه ساحه های نفت دار وطن ذریعه یک کمپانی امریکائی .

۳- تاسیس یک شرکت مختلط افغان و آلمان برای تدقیقات و استفاده از ذخایر فلزات .

کمپانی امریکائی آنلاند اکسپلوریشن کمپانی در قسمت شرقی ایران دست به تفحصات دامنه داری زده بود دعوت گردید که با افغانستان آمده ذخائر نفت افغانستان را تدقیقات نماید . بناغلی کلپ جیا لوجست رئیس کمپانی موصوف بایک عده متخصصین لایق خویش در سرتاسر کشور در ظرف دو سال (۱۹۳۷ - ۱۹۳۹) گردشهای تدقیقاتی نموده و بالاخره ساحه شمالی مملکت را از حصه تالقان الی سرحد افغان و ایران برای پیدا یش نفت مساعد یافته و ۱۱ خطوط انتی لاین یعنی ساختمانهای قیل دار را از عنبر کوه خان آباد الی سرحد ایران تعیین نمود و در ختم تدقیقات مذکور راجع به اخذ امتیاز ۹۰ ساله استخراج و استحصال نفت این ساحه به دولت تقدیم کرد که به نسبت بروز جنگ دوم جهانی پیشنهاد مذکور نا اجرا مانده و کمپنی موصوف د و باره به امریکا مراجعه نمود .

۱۹۳۹ یک شرکت مختلط آلمان و افغان با سرمایه مختلط افغانی^۱ و آلمان در سرتاسر افغانستان شرع به تدقیق معادن فلزی نموده و مطالعات سودمندی بعمل آوردند . متأسفانه بروز جنگ دوم عالمگیر به عمر کوتاه این موسسه نیز انجام داد .

در سال ۱۹۳۷ و ۱۹۳۸ باز هم درباره معادن توجه مزید گردید ، ریاست معادن را مبدل به وزارت معادن نموده و تشکیلات بزرگتری برای آن قایل گردیدند . وزارت معادن اولتر از همه جمله معادن را مربوط دولت دانسته و معادن نمک بنگی و نمکسارها را که قبلاً زیرا جاره اشخاص انفرادی بود به دولت مربوط نمود و تشکیلاتی را برای آن ترتیب نمود که تنها از همین مدرک پول هنگفت به خزینه دولت سالانه تحویل میشود . در همین حال معدن زغال کرکر درنه ملی شمال شرقی بلخمری مکشوف وزیر حفاریات و کشفیات قرار گرفت . یک نفر انجینیر جیا لوجست از یولند استخدام و ذریعه وی در معدن زغال سنگ دره صوف (در جر سوخته - قبر افغان و غیره) تجسسات حفاریاتی زغال زیر اجرا قرار گرفت در اثر جمله این اقدامات معلوم گردید که افغانستان دارای ذخایر کوچک و بزرگ زغال سنگ در اشپشته - کرکر - و دره صوف میباشد . جنس زغال بودری بوده و از دوره یوراسیگ است زغال اشپشته و کرکر بصورت بریکیت برش گردیده و بفروش برسد .

جنسیت آن عالی نیست مگر ذغال دره صوف با ظرفیت تخمین ۶۰ میلیون تن ذغال خوب و بمراتب بهتر از ذخائر اولین دانسته و باید بطور جداگانه و مفصل تحقیقات گردد، و اول تراز همه يك سرک از حصه د و آب میخ زوین الی مرکز ذغال سنگ مذکور احداث گردد. سرک مذکور ذریعه متخصصین سرک سازی زیر مطالعات قرار گرفته .

در سال ۱۹۴۴ ذخائر ذغال سنگ اشکمش و کرخ هرات زیر کشفیات قرار گرفته و از ذخیره ذغال اول الذکر که جنسیت خوبی برای ساختن کوکس دارد کوکس مورد ضرورت فابریکه پخته و تیل کشی قندوز و از معدن اخیر الذکر برای رفع ضرورت مصالح هرات از معدن کرخ هرات در حدود سه هزار تن ذغال استخراج و به شهر هرات حمل شده . هکذا در ساحه های جنوب هندوکش نیز برای یافتن ذخایر ذغال تجسات بعمل آمده که متأسفانه تاکنون بی نتیجه مانده و هیچ يك ذخیره مفید در این منطقه بدست نیامده است. از سال ۱۹۴۰ به بعد ذریعه متخصصین وزارت اقدامات مفصل درباره کشف ذخایر فلزی بعمل آمد و در ولایت هرات ذخایر سرب - آهن آنتیمونیت و غیره مکشوف گردید.

معادن غیر فلزی

سیلت :

در سال ۱۹۴۲ برای بار اول يك مقدار سیلت برای پوشش سقفها از دره کهنه خمار میدان استخراج و به کابل نقل داده شد و استخراج این سیلت از همان تاریخ تا امروز ادامه دارد .

گوگرد :

ذخایر گوگرد بر علاوه معدن چمتال در سنگلج بدخشان - گوگرد دشت کامرد و میمنه مکشوف گردید مگر چون بازار فروش آن در داخل قلیل و صدور آن بخارج اقتصادی اثبات نگردید تاکنون استفاده بمقا دیر زیاد از گوگرد مذکور بعمل نیامده تنها از معدن گوگرد چمتال همه ساله يك مقدار گوگرد و استخراج و در شهر مزار شریف تصفیه گردیده برای ساختن باروت و غیره به مصرف میرسد .

کاولین :

چون در جنگ عالم شول ثانی، جنگی سه ساله در وطن دستیاب میشد، فابریکه پخته قندوز يك فابریکه کوچک کاشی سازی باماشین های ساده تاسیس نمود متخصصین وزارت برای تهیه مواد خام آن موظف و با لاجره در اشکاشم يك معدن بزرگ کاولین مکشوف و يك مقدار زیاد آن به قندوز نقل داده شد.

گرافیت :

ذخایر جدید گرافیت دره غار بدخشان و غیره دستیاب و برای ساختن کتالی های فلز ریزی فابریکه حربی کابل از آن استفاده بعمل آمد .

خاکهای کاشی سازی :

از همه اطراف مملکت دستیاب و در شبهه تجارتی مکتب صنایع مورد امتحانات کاشی سازی قرار گرفت که بعضاً از آن نتایج خوبی بدست آمد از آن جمله گل بوته تالقان و غیره خیلی کار آمد اثبات گردید .

احجار نیمه جواهر

لاجورد :

در سال ۱۹۴۲ معدن لاجورد کران و منجان بدخشان مورد تدقیقات توپوگرافی، جیا لوجی و حتی استخراجی قرار گرفته يك مقدار لاجورد خوب از درجات سه گانه استحصال و بکابل داده شد در دره کران

و منجان بدخشان - اکنون ۵ ذخیره لاجورد وجود دارد که تنها در یکی آن که زر سنگ نامیده میشود استخراج مؤقته جریان دارد. ذخیره عمومی لاجورد این معدن در حدود ۳۰۰ تن تخمین میشود مقدار لاجورد درجه ۱ - ۲ و ۳ نسبتاً قلیل و از درجات نازلتر زیاد میباشد لاجورد بصورت عدسیه های طولانی که قطر آن در حدود ۱۰ - الی ۲۰ سانمی متر میباشد در بین مرمر وقوع دارد. از لاجورد مستحصله مقدار ۳۰۰ کیلو گرام بخارج ارسال گردید و در آلمان بفروش رسید. تا سال ۱۹۵۳ قیمت لاجورد خام درجه اول فی کیلو گرام در حدود ۶۰ دالر امریکائی و درجه دوم ۳۵ دالر و درجه سوم ۱۵ دالر بود - مگر بعد ها قیمت های آن تزئید یافت. در سال ۱۹۴۶ وزارت معادن توجه خود را مبدول آنکو نه معدنیات نمود که میتوان آنرا بصورت وادخام بخارج بفروش رسانید، و یک منبع وار داتی اسعاری بدست آورد - و برای اخذ مشوره درین زمینه یک نفر مشاور از امریکا استخدام و آغاز به یکدوره فعالیت نمود که از نظر علمی نتایج خوبی بار آورده برای اولین دفعه - کشفیات عمیق برمه کاری در بعضی معادن مهمه صورت گرفت که ذیلاً شرح داده میشود :

برمه کاری در معدن طلای قندهار : این معدن قریب دو میلی شمال منزلباغ قندهار واقع بوده بیش از یک معدن کوچک که شهرت زیادی حاصل نموده و طلائى سطحی آن همه استخراج گردیده، نمیشد. در سال ۱۹۴۷ تصمیم گرفت شد توسط برمه کاریهای عمیق چگونگی ذخایر تحت الارضی آن طور امتحانی معانات شود در اثر این عملیات و تجزیه هسته های برمه کاری ذریعه بیرواف ماینس امریکا معلوم گردید که مقدار فیصدی طلا در معدن مذکور خیلی قلیل بوده قابل استحصال اقتصادی نمیشد لهذا از دوام کار در آنجا صرف نظر شد .

برمه کاری سرب و جست بی بی گوهر قندهار : در سال ۱۹۴۹ در این معدن معروف سرب که در ساحه خاکریز در ۶۰ میلی شمال شهر قندهار واقع میباشد، حفريات برمه کاری و تحقیقات جیالوجی بعمل آمد که در اثر آن مقدار ۶۰ هزار تن ذخیره معدنی و مقدار فیصدی خیلی زیاد سرب و جست و یک مقدار طلا و نقره در آن تعیین گردید. چون مصارف حمل و نقل مواد مذکور از راه خشکه و بحریه بازار فروش خارج خیلی گران تمام میشد باوجود مقداری فیصدی خوب آن بفروش آن اقدام نشد البته چنانکه شرایط کار مساعد شود و ما بتوانیم این فلزات را در داخل مملکت ذوب و استحصال نماییم از آنها استفاده بعمل خواهد آمد .

برمه کاری در معدن کرومیت لوگر : در سال ۱۹۴۶ - پنج ذخیره بزرگ کرومیت در ۲۴ میلی جنوب شهر کابل در دره لوگر کشف گردید که بعدها در اثر تجسسات مزید ۵ ذخیره دیگر الی کلنگار لهو گرد پیدا گردید. در سال ۱۹۴۸ فیصله شد که برای تعیین مقدار فیصدی و چگونگی ساختمان رگ معدنی کرومیت برمه کاری عمیق هسته وی بعمل آید در اثر آن در ذخایر نمره ۲ - ۳ - ۵ برمه کاری های لازمه صورت گرفت و نمونه ها مورد تجربه قرار داده شد در اثر آن معلوم گردید که از جمله ۱۴۰ هزار تن ذخیره کرومیت مقداری ۸۰ هزار تن حاوی مقداره ۵۶ فیصد کرومیت بوده و تناسب کروم با آهن ۵۳ : ۱ میباشد. یک هزار تن کرومیت معدنی طور نمونه به امریکا فرستاده شد کرومیت مادر بازار فروش مواد معدنی امریکا شهرت زیاد یافت مگر متأسفانه قیمت حمل و نقل آن درین راه طولانی بخدی بود که نتوانستیم بازار فروش مساعدی برای آن دریابیم .

معدن بیریل دره نورنگرها: چون در اثر تدقیقات وزارت معادن و صنایع در سال ۱۹۴۹ در دره نور مشرقی ذخایر نسبتاً خوب بیریل که بصورت بلورهای سفیدالی آبی رنگ بترکیب بیریلیوم اوکساید میباشد مشکوف گردید و نمونه های ارسالی ما به بازارهای خارج طرف توجه خریداران واقع شد لهذا به استخراج آن آغاز کردیم. مقداری بیریلیوم در بین سنگ، بیک ماتیت که یکنوع سنگ خارا بوده متشکل از کرسنالهای ابرک سفید - کوارتس فیلد اسپار تورمالین سیاه و غیره است در حدود یک فیصد میباشد. استخراج آن خیلی مشکل بوده و سالانه در حدود ۲۰ الی ۳۰ تن بامشکلات و مصارف زیاد استخراج شده میتواند مگر چون قیمت آن فی تن در حدود (۳۵۰) دلار بعد از وضع مصارف دیارده، استخراج آن اقتصادی بوده و کاران از همان تاریخ تا اکنون ادامه دارد - تاکنون یک مقدار زیاد آن بفروش رسیده است.

نهضت امور معادن

چون درین دوره امور معادن بعدی انکشاف یافته که با دوره های سابق وزارت و ریاست معادن قیاس شده نمیتواند لهذا مجبوریم آنرا علیحده و مفصل تر تشریحات دهیم:

تاسیس اتحادیه دولتی زغال سنگ:

از مطالعه اوراق گذشته دانستیم که در شمال افغانستان دو معدن زغال سنگ یکی بنام اشپشته در قریب ۷ میلی شمال دواب میخزرین و دیگر بنام کرکر در قریب ۹ میلی شمال شرقی شهر پل خمری مکشوف و از ۱۹۴۴ به کار انداخته شد و زغال مستخرجه معدن اشپشته برای رفع ضرورت محروقاتی دوائر ملکی و عسکری و افرادی شهر کابل و زغال مستخرجه و کرکر برای تکافوی محروقات فابریکه قند بغلان - نساجی پل خمری - امور عمرانی شهر بغلان و پل خمری و غیره بکار برده میشد. و این اجراءات تاجدی سال ۱۳۳۳ مطابق نوامبر ۱۹۵۳ همچین ادامه داشت.

دائر پیشنهاد وزارت معادن و صنایع و قبولی مجلس عالی و زرا امر تشکیل اتحادیه دولتی استخراج زغال سنگ کرکر و اشپشته داده شد.

۱) در سال ۱۳۳۳ اتحادیه زغال سنگ بصورت یک متصدی دولتی تاسیس و مرکز در پل خمری قرار داده شد و شعبات آن بالای معدن کرکر و اشپشته قایم شد.

۲) اولتر اذمه در حصه دروازه کند پل خمری به اندازه (۱۹۵ جریب زمین) جهت رهائش عمل و مامورین معادن خریداری گردیده و باسم قشله معادن مسمی گردید.

۳) جهت رهائش مرد کار عایله دار با اندازه ده حویلی چهار اتاقه اعمار گردید.

۴) برای رهائش ۱۵۰ نفر مرد کار مجرد یک تعمیر که دارای ۱۱۵ اتاق بزرگ و برنده میباشد بنیافت.

۵) یک حمام برای استحمام مرد کاران دارای بیست اتاق انفرادی میباشد تعمیر گردید.

۶) برای معالجه و تدایو مریضان عملاً یک معدن ماهینه خانه شش اتاقه تعمیر شد.

۷) برای نگهداشت ماشین و سامان و مواد کوپراتیف یک تحویلخانه بزرگ با اندازه ۳۳ در ۶۳ متر که دارای ۱۶ اتاق و یک بهره دارخانه میباشد تعمیر گردید.

در معدن کرکر:

جهت رهائش عمل معدن یک عمارتی که دارای ۳ اتاق بزرگ و ملحقات آن میباشد تعمیر گردیده است.

یک تحویلخانه در سر معدن برای حفاظت اموال سردستی تعمیر گردیده است.

يك ساختمان مخصوص جهت نصب دستگاه تهويه آباد شده است. صوف های معدن بواسطه ماشينهای هوارسانی تهويه ميشود. دستگاه چارچنگ بطری نصب گردید که در اثر آن تنوير اصل صوفها بواسطه چراغ های برقی بطری صورت ميگيرد و ازین رهگذر خطر انفلاق کمتر گردیده است. مردان کار معدن با کلاه خودهای مخصوص عملة معدن مجهز گردیده اند.

در معدن ايشيسته:

برای رهايش متخصصين يك باب تعمير باتشباب و مطبخ و باغچه آباد گردیده است. يك حمام برای استحمام مردان کار و يك باب تحويلخانه بزرگ تعمير گردیده. يك بسته کارخانه و ترميم خانه با پنج اتاق و يك برنده آباد گردیده. يك دستگاه هويست برای کشيدن زغال مستخرجه از صوفهای مابل ماشين و يك تهويه نصب گردید. کارگران معدن با البسه معدن کنی و کلاه خود های معدنی مجهز گردیدند.

ماشينی ساختن معادن:

تا حد توان کوشيده شده و ميشود که کارهای شاقه که اذيت جسمی کار گر ميشود رفته رفته ذریعه الات ميخانيکی اجزا شود چنانچه برای همین مفکوره و منظور در هر دو معدن ماشين های کش بکار انداخته شده و در صوفها خط ريل نصب و زغال ذریعه و اگونها به بیرون صوف حمل و نقل ميشود.

تهیه انرژی برقی برای تدوير ماشينها :

دزائر کمک قابل ذکر مؤسسه ای، سی، ا، (امداد تخنيکی امریکا) يك لاین برق به طول ۷ کیلومتر با تمام وسایل و تجهيزات مکمل آن برای اتحادیه از امریکا طور مجانی توريد و ذریعه آن مقدار يك صد کیلووات برق از فابریکه پل خمري به معدن نقل داده شد که کار آن در اخير سنه ۱۳۳۶ به اتمام رسيد اکنون ماشينهای هوايست در معدن کر کرهمه با همین انرژی در تدوير بوده و این سهو لت زیاد در جریان اموريش نموده است.

پلان توسعه و انکشافی معدن کر کر:

در سال ۱۳۳۴ که مسئولیت اداره و قیادت صنایع وطن نیز به وزارت معادن مفوض گردید و وزارت معادن و صنایع بوجود آمد مجبور شدیم توجه مزیدی به انکشاف و توسعه و ازدیاد مقدار استخراج معادن زغال خود بنمائیم چونکه از يك سو صنایع موجوده وطن در قطفن و پروان احتیاج به زغال داشته و از طرف دیگر پروگرام وسیع برای تاسیس صنایع جدید طرح گردید که به هر يك آن احتیاج مبرم به زغال موجود بود چون فابریکه سمت جبل السراج و فابریکه سمت غوری که در آینده قریب در پل خمري تاسیس ميشود.

مقادیر زغال طرف ضرورت این فابریکه قرار ذیل میباشد:

فابریکه سمت جبل السراج طور تخمین	۷۰۰۰ تن	ضرورت سال ۱۳۳۶
فابریکه سمت پل خمري	۲۲۰۰۰ تن	۱۳۳۹
فابریکه گلپهار	۱۸۰۰۰ تن	۱۳۳۸
سیلوی پل خمري	۴۰۰۰ تن	۱۳۳۶
سیلوی کابل	۱۱۰۰۰ تن	۱۳۳۵
متفرقه	۱۰۰۰ تن	۱۳۳۶

زنان محلی نورستان در حال فعالیت روزانه

نظر به این احتیاج بزرگ ذریعه انجیران مرکز وزارت و اتحادیه ذغال بعد از مذاکرات طولانی فیصله بعمل آمد که علی الفور یک نفر متخصص لایق استخدام و ذریعه وی پلان توسعه وی معدن کرکر و اشیسته طرح گردد و هم جمله لوازمات معدن از خارج تهیه و به معدن نصب گردد تا در سال ۱۳۳۹- کا ملا مجهز بوده و مقادیر مذکور را که حد نهائی آن در سال ۱۳۴۰ الی ۱۲۰ هزار تن صعود خواهد نمود استخراج کرده بتوانیم.

در سال ۱۳۳۶ یک نفر انجیر برای موعده سه ماه بکابل وارد و فوراً شروع به کار نمود. وی در نتیجه یک راپورت مفصلی به وزارت تقدیم و پیشنهاد کرد که در بدل نیم ملیون دالر سا مان و لوازم تخنیکى هر نوع معدن (اشیسته و کرکر) از خارج خریداری و ضمناً یک نفر سرانجیر و ۵ نفر انجیر زیر دست استخدام گردد تا پروگرام مذکور را عملی نمایند. بعد منظور پیشنهاد آقای رحیمی- معاون اتحادیه عازم پراک گردیده به اعزام نفری مذکور و خریداری سامان اقدام نمود که از آن جمله یک مقدار بزرگ سامان و یک نفر سرانجیر به کابل وارد و متباقی هم عنقریب خواهد رسید و قراریکه وضعیت فعلی استخراج روز مره هر دو معدن نشان میدهد، با آنکه هنوز سامان ها پوره بکابل نرسیده و متخصصین هنوز به کابل موصول نکرده اند بستم و انتظام به تر حاصلات و معدن روز افزون است و یقین داریم که با این مقصود بزرگ کامیاب خواهیم گردید.

احداث جنگل:

چون برای استخراج ذغال مقادیر زیاد چون پایه بندی لازم است، اتحادیه دولتی. ذغال سنگ در حدود ۳۰۰ جریب زمین را در جوار شمالی قریه معدنچیان دروازه کند خریداری و بعد تسطیح و جویه کشی به غرس نهال- چنار- عرب، بیدروسی در آنجا پرداخت که از جمله کار نهال شانی در ظرف ۲ سال اخیر در (۱۳۰) جریب زمین آن به انجام رسیده است مابقی هم زیر کار تسطیح و جویه کشی است.

هكذا اقدامات در سر وی یک ساحه وسعت یک هزار جریب زمین در حصه کیله گی و ۵۰۰ جریب در اشکمش جریان دارد در حصه قندوز نیز در نظر است ساحه های جنگل دار خریداری و برای معدن- اختصاص داده شود.

تفحصات نفت در افغانستان

امور تفحصات جبالوجی بطرول افغانستان در حقیقت سی سال قبل آغاز یافته است- وزارت تجارت آن زمان برای تدقیقات چشمه نفت سز پل هرات که در ۸۰ میلی غربی شهر هرات در کنار دریای هریرود واقع است یک نفر مستخدم به آنصوب اعزام و نظریه اورادر تدقیقات و استفاده منبع احتمالی بطرول ساحه هرات طالب گردید در اثر عملیات جبالوجی متواتر معلوم شد که ساحه هرات با آنکه علامات واضحه موجودیت بطرول را داراست به حیث یک منبع استحصالی بطرول شمرده شده نمیتواند.

بعد از سنه ۱۳۰۷ در پاریس ذریعه وزارت مختاری افغانی مذاکراتی بایک نفر از متخصصین شرکت بطرول کالیفورنیا امریکاراجع به دادن امتیاز تفحصات بطرول در افغانستان به عمل آمد که نسبت بروز اغتشاش و انقلاب آن زمان ادامه یافته نتوانست.

در دوران اعلیحضرت شهید نیز اقدامات راجع به تفحصات بطرول گردید، مگر اقدامات وسیع دامنه دار در دوره اعلیحضرت المتوکل علی الله، به عمل آمده است. در این دوره قراریکه قبلاً ذکر شد سر کتابت معدن به ریاست معدن و بالاخره به وزارت معادن تبدیل و مدیریت کشفیات مربوطه آن از تمام نقاط شمال اطلاعات و معلومات راجع به موجودیت چشمه های نفت سلیت های تیل دار که آنرا آیل شیل میگویند و چشمه های گاز هیدروجن سلفید دار و غیره معلومیات پیدائش تیل را جمع آوری

و نقاط مذکور را بیمه مورد مطالعه مذاقه و متخصصین قرار داد.

در سال ۱۳۱۷ الی ۱۳۱۹ کمپنی ایتلاند اکیلو دیشن کار پو دیشن امریکا که امتیاز تدریقات ساحه های نفت دار غربی ایران را بدست آورده بودند. با دولت افغانستان هم داخل مذاکرات گردیده و در نتیجه کامیاب به عقد قرار دادی شدند که بالای آن در دو سال مذکور ذریعه یک عده متخصصین جیالوجی - توپوگرافی - لیتولوژی خویش تمام ساحه های غربی و شمالی مملکت را تحت تدریقات قرار دادند و در اثر این مطالعات معلوم گردید که در قسمت شمال کشور از حصه رستاق - بغلان الی سرحد ایران و از دریای آموالی شمال خط هندوکش ساحه مساعد برای پیدایش پترول موجود می باشد و یا زده سلسله ساختمان های گنبد نما که آنرا به اصطلاح علمی انتی کلین می نامند و برای پیدایش پترول تاحدی مساعدت دارند تعین کردند. در ختم این مطالعات قرار دادی برای استحصال پترول در افغانستان با کمپنی مذکور عقد گردید که بعدا نظر به پاره عوامل فسخ گردید.

در دوران جنگ جهانی دوم نقاط تیل دار شمال ذریعه دکتور آدم درات و دکتور یویل جیالوجیست مورد تدریقات قرار گرفت و هم عالم فرانسوی موسیو شلوم برژه نیز در اثر دعوت حکومت متبوعه ما نقاط تیل دار مذکور را مطالعه و مساعدت پیدایش پترول را در آن تأیید کردند.

وزارت معادن به غرض مزید تفحصات این ساحه از سال ۱۳۲۱ یک هیئت فنی متشکل از متخصصین جیالوجی و انجنیران داخلی و خارجی بصوب شمال اعزام نمود در اثر مطالعات این هیئت نقطه شبرغان برای برمه کاری تفحصاتی تعین و به تعقیب آن کوه گنبد نمای یتیم را در شرق شبرغان سری توپوگرافی و جیالوجی شد و هم در سال ۱۳۱۹ وزارت معادن در زمره کمک های تعاونی تخنیک یو نو یکنفر پترولیم جیالوجیست آقای دکتور ترومپ را بحیث مشاور در خواست و به معیت دکتور یویل وی را به تدریقات عمیق تر ساحه های پترول دار شمال و اطراف مملکت اعزام نمود. هیئت مذکور بر علاوه تدریقات جیالوجی محلی که بصورت کتاب علیحده درها لند نشر یافته است، ساحه نفت دار شمال را مطالعات مزید نمود و آنرا به شش حوضه تیل دار تقسیم و از آن جمله ساحه شبرغان را امتیاز اولیت داده کوه انکوت سرپل را برای تفحصات برمه کاری پترول تعین نمودند.

در عصر کابینه والا حضرت سردار محمد داؤد پلان جدید آغاز عملیات تفحص طور خیلی مقولای ترتیب یافت که بعد یکتنیم سال جدیت و اقدامات منجر به عقد یک قرار داد برمه کاری با کمپانی سولکا دیا منت سوید نی گردید.

نظر به شرایط مندرجه قرار داد از کمپانی موصوف در بدل یک وجه معینه یک دستگاره مکمل برمه کاری کرملیوس را با لوازمات مکمل فساتو و حتی یک برج برمه کاری فالتو خریداری نمودیم دستگاره مذکور استطاعت حفرو برمه هستوی را ۱۵۰۰ متر دارد باماشین های ورکشاپل براتوار و غیره خریداری شده است و هفت نفر متخصصین برمه کاری از سویدن اعزام گردیدند.

در عین حال یک ریاست تفحصات پترول که مرکز آن در سرپل قرار گرفت تأسیس گردید ریاست مذکور یک سرک به طول ۹ کیلومتر از شهر سرپل الی سرکوه انکوت که برمه کاری اول مذکور در آنجا تثبیت

گردیده بود احوادث و فوراً به نقشه گیری توپوگرافی و جیالوجی و تعیین نقطه اول برمه کاری پرداخته در ختم این امور سامان خریداری شده متخصمین سویدن هم به وقت مطلوب به کابل رسیده و به سر پل اعزام شدند و ۱۲ نفر میخانیک های جوان افغان و فارغ التحصیل مکتب میخانیک کی معارف که از موعده شش سال قبل به برای این منظور زیر تربیه گرفته شده بودند زیر دست آنها قرار داده شدند و بالاخره بتاریخ ۱۰ جوزای ۱۳۳۵ حفرو چاه اول برمه کاری انگوت آغاز گردیده چاه مذکور در عمق (۸۱۷ تا ۷۱) متر بتاریخ ۴ قوس سنه مذکور به انجام رسیده و نسبت مشکلات تخنیک و انحراف زیاد پیل برمه از خط عمودی ادامه برمه کاری معطل قرار داده شده مگر همین ماه اول که مقصود از حفر آن تنها اخذ معلومات جیالوجی از ساختمان تحت الارضی کوه انگوت بوده، ما را تا حدی بمو فقت نزدیک ساخت- آثار و علایم تیل به مشاهده رسیده تیل مستحصله از این چاه بغرض تجزیه بخارج فرستاده شد و در نتیجه معلوم گردید که تیل مذکور یک نوع تیل سیاه بوده و دارای همه انواع تیل های ثقیله میباشد و وجود ۵ الی ۶ فیصد تیل خفیف نیز در آن تثبیت گردید.

نظر به این امیدورای از موجودیت بطرول درست شمال در نظر گرفته شد که یک نفر مشاور لایق و قابل ازدولت شوروی استخدام گردید چونکه ساختمان جیالوجی این ساحه مشابهت زیاد با ترکستان روسی داشته و ما میتوانیم از معلومات عیدیه آنها استفاده کرد اقدام آینده ما بر اساس یک پلان صحیح اجرا گردد در اثر این اقدام بشاغلی تخصصوف جیالوجست شوروی استخدام گردید و موصوف بعد مطالعات لازمه از کوه انگوت و نتایج مستحصله جیالوجی از مطالعه هسته های برمه کاری و تطاطی نظر با جیالوجست های وزارت پیشنهاد نمود که یک چاه دیگر در انگوت ذریعه دستگاه کریلیرس برمه کاری گردد و کوشش شود این چاه الی اعماق ۱۵۰۰ متر فرو برده شود.

در عین حال نقطه چاه دوم را در ۱۲۰۰ متری چاه اول تعیین و کار آن بتاریخ ۳ برج حوت ۱۳۳۵ آغاز گردید- قرار مطالعاتیکه بعداً بعمل آمد واضح گردید که ضخامت طبقات رسوبی رخ بسوی شمال اضافه شده میرود موضوع مذکور در طول سال ۱۳۳۶ مفصل مورد غور و مذاقه قرار گرفته فیصله شد که در این ساحه بعد سروی هوایی و ترتیب نقشه های توپوگرافی تدقیقات مفصل جیوفزیک و سالیکی- گرفتاری- بعمل آید و در ساحه های جنوب که دارای اوت گروپ های جیالوجی میباشد- تدقیقات مکمل جیالوجی بعمل آید و سمت این ساحه که زیر جمله این تدقیقات قرار میگیرند در حدود (۴۳) هزار کیلومتر مربع میباشد.

بالاخره بعد از انجام مذاکرات در باره اخذ یک قرضه قراردادی بین دولت افغانستان و وزارت خارجه شوروی راجع به اعطای یک قرضه ۵۰ ساله به مبلغ ۱۵ میلیون دالر امریکائی به امضا رسید و متعاقب آن در کابل قرارداد امور تفحصاتی و تحقیقات جیالوجی و جیافزیک با تخیواکسپورت شوروی به امضا رسید و امور مقدماتی آن در اوایل سال ۱۳۳۷ آغاز گردید که اکنون یک تعداد زیاد از متخصمین مذکور که مشتمل بر متخصمین جیالوجی و جیودیزی- توپوگرافی و جیافزیک میباشد به افغانستان وارد و شروع بکار نمودند یک قسمت مهم سامان کار آنها به مزار شریف که مرکز اقامت کار آنها قرار گرفته واصل گردیده است. در ساحه ۴۳ هزار کیلو متر مذکور امور سروی هوایی آن به انجام رسید و کسار جیوریزی رو به انجام است در ساحه انگریز و همجواران به وسعت ۶۰ کیلومتر مربع سروی جیالوجی بشدت جریان دارد در ماه میزان عملیات برمه کاری به دستگاهی ۱۰ گانه خیالی قوی آغاز میگردد و تمام امور این سروی الی سال ۱۹۶۱ به انجام خواهد رسید. در عین حال در طول سال ۱۳۳۶ عملیات برمه کاری چاه دوم با بعضی

وقفه‌های طولانی نسبت مشکلات تخنیکي جریان داشت تا اینکه چاه مذکور بتاريخ ۱۳۳۷/۱/۹ به عمق ۱۱۲۰/۹۳ متر رسیده و در آنجا متوقف گردانیده شد برمه کاری به نسبت زیادت فشار گیس و اینکه به عمق پیش‌بینی شده رسیده بود. معطل قرارداد شده در جریان این برمه کاری ۲۱ طبقه که آثار تیل‌غاز-آب‌شور را دارا بود برمه کاری شد و نتایج حاصله جیا لوجی این چاه ریکارد گیری شد و راپور لیتو لوجی و لاک لیتو لوجی و جیا لوجی آن به مقیاس ۱۰۰۰/۱ و ۱۰۰/۱ از طرف جیا لوجست موظف ترتیب گردید نمونه های متعدد به غرض تجرب به های لازمه به خارج ارسال گردیده است- اکنون در نظر است چاه سوم برمه کاری در کوه انگوت ذریعه یک دستگاه قوی توپو دریل روسی حفر شود تا در صورت امکان ازین چاه یک مقدار تیل نیز استحصال شده بتواند عملیات برمه کاری سرپل مارا امیدواری میدهد که اقدامات آینده مادر سازه های شمال نتایج سودمندی بار خواهد آورد.

ریاست تفحصات پترول از آغاز کار پروژه دوم تفحصاتی پترول دست به یک عده اقدامات مهم زده است که از آن جمله تهیه یک اقامتگاه متخصصین خارجی و دفاتر مرکزی ریاست در مزار، تعمیر یک کامپ زیبادر یک ساحه به وسعت ۲ جریب زمین در سرپل که قسمت کلی آن به انجام رسیده است تعمیر چندین تحویلخانه با اطاقهای میخانیکها- محافظین و غیره و گاراژها قابل ذکر میباشد- در عین حال از آغاز کار پروژه پترول یک تعداد زیاد جوانان تعلیم یافته راه به حیث کوئتر پارت در شقوق جیا لوجی- توپو گرافی جیو ویزی و غیره تربیه و در معیت متخصصین روسی مقرر نمود که به حسن صورت از اجرای وظائف محوله بدر میشوند.

یک نفر میخانیک ماشین را برای تربیه عالی در شق ماشین باب به لندن و سه نفر را در شق برمه کاری به چکوسلواکیا و چهار نفر را به برما در شق برمه کاری ارسال نموده است سه نفر محصلین دیگر برای تحصیلات عالی نامزد به عراق اعزام شده اند.

تشبثات و اقدامات در باره تاسیس سروی زمین شناسی

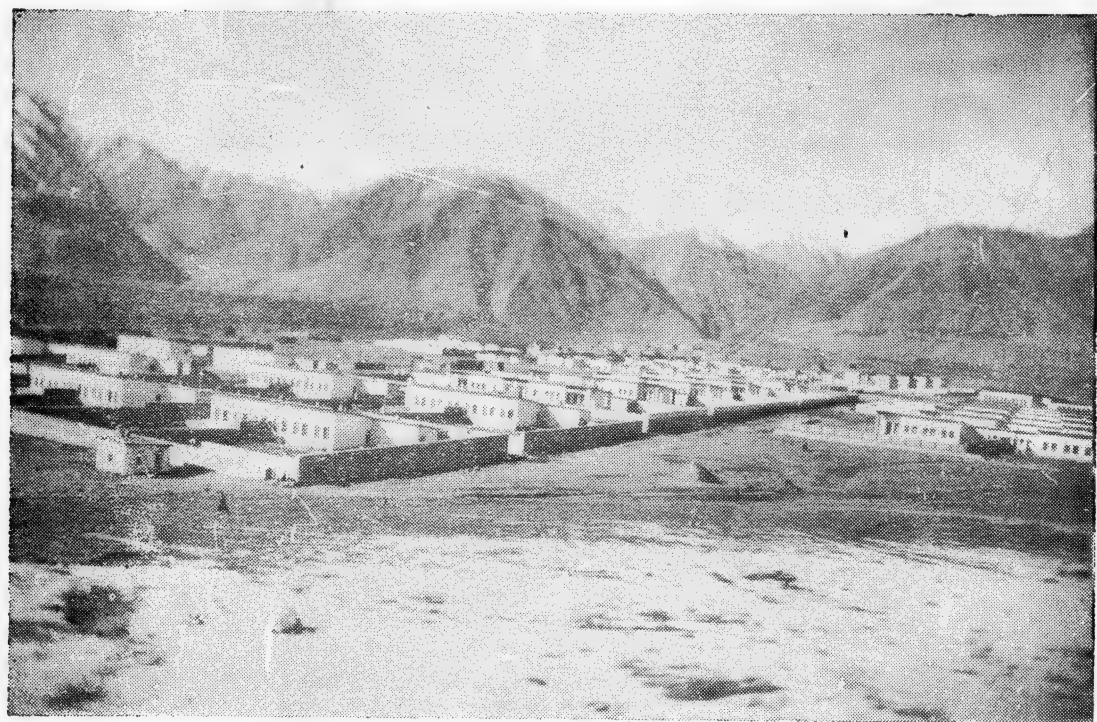
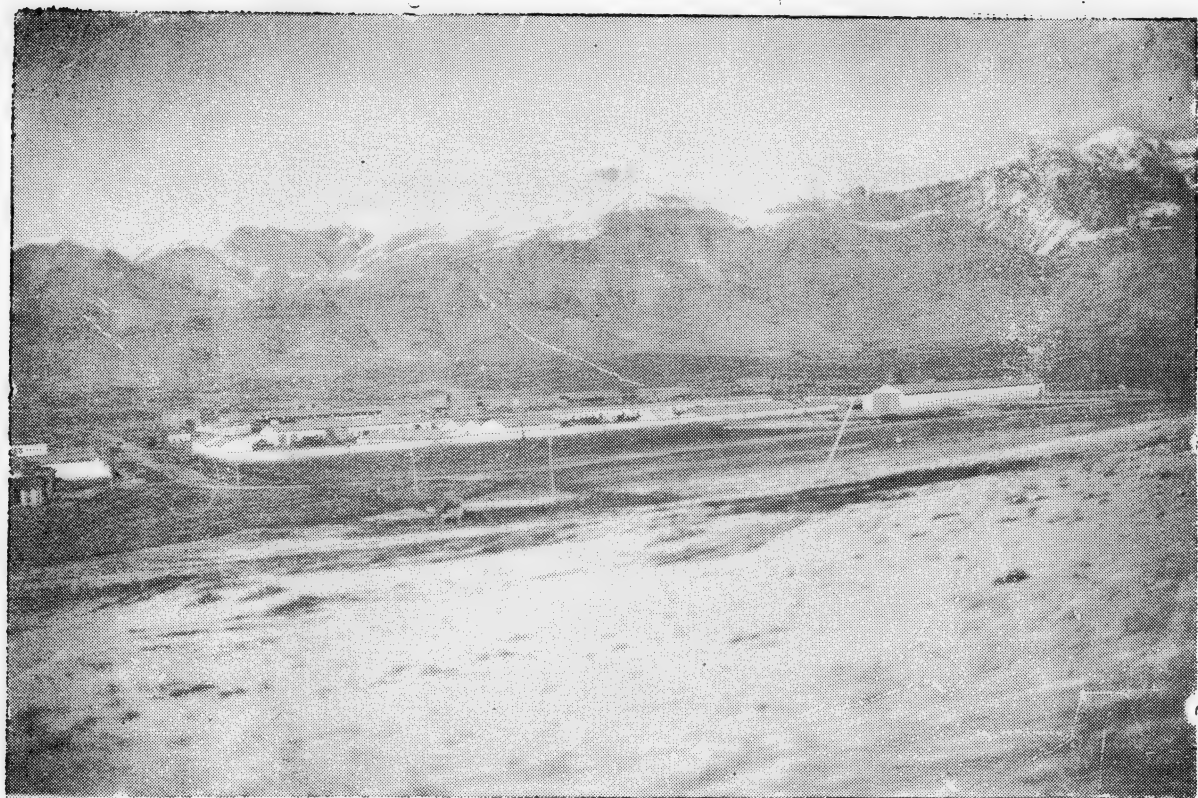
(جیا لوجیکل سروی) افغانستان

اگر تاریخچه کشفیات وزارت معادن را مطالعه کنیم میبینیم که از شروع تا سیس وزارت معادن الی حال نظر به ایجابات و تقاضای زمان متخصصین خارجی و داخلی بنوبه خویش کارهای اکتشافی نقشه برداری و غیره محل پیدایش ذخایر معدنی را تا اندازه اجرا داشته که نتایج مطالعات و نظریات شان با بعضی اسکچها و نقشه های توپوگرافی و زمین شناسی فعلا هم بصورت راپورت ها در روسیه های مربوطه قید است مگر این اجراآت اقتضائی بوده و هم به مرام محدود اجرا شده که از آن برای سروی عمومی کشور استفاده زیاد شده نمیتواند.

چون ضرورت به سروی جیا لوجی از آوان کار محسوس بوده متأسفانه تا سنه ۱۳۳۴ وزارت معادن نظربه محدودیت ضرورت مالی و علمی این آرزو خود را عملی کرده نتوانست- بالاخره در اثر کمک قابل ذکر مادی و معنوی (یونایتد نیشن) ما کامیاب به تاسیس این موسسه شده و منظوری آنرا در ماه ثور ۱۳۳۴ از حکومت متبوعه بدست آوریم:

فعالیت موسسه:

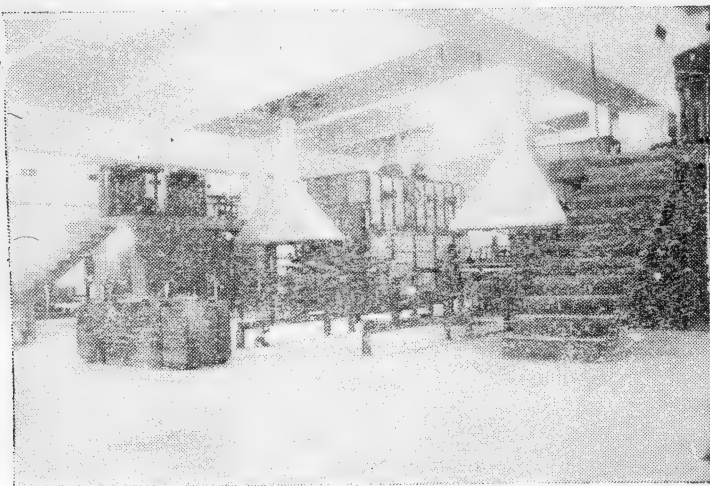
موسسه به مرام تحقیقات جیا لوجی کشور و سروی مربوطه آن و ترتیب یک نقشه جیا لوجی به مقیاس ۱/۱ میلیون و جمع آوری جمله معلومات بدست داشته و آینده که جمع آوری میشود یک پروگرام ۵ ساله ترتیب داده است که بر اساس آن امور این موسسه به شعبات ذیل تقسیم گردیده است:

دومنظره از فابریکه گابهار

شعبه رنگ آمیزی فابریکه چینی سازی شاکر

شعبه رنگریزی جنگلک

شعبه سروی جیاالوجی:

وظیفه این شعبه اینست که معلومات موجوده جیاالوجی افغانستان را جمع و تحقیق صحت آنها را بروی مشاهدات اراضی تکمیل و بروی نقشه‌های دست‌داشته ترسیم مینماید نقشه برداری جیاالوجی را ابتداء به امتداد شوارع و معابر عمومی و راهای کاروانی ترسیم و سپس به امتداد سلسله‌های جبال ادامه میدهد و درباره معادن مکشوفه تحقیقات مزید مینماید تا اکنون در اثر اقدامات شعبه اضافه از ۳/۲ کشور سروی عمومی لتولوجی شده است. در قسمت شمال و حوالی کابل سروی جیاالوجی آن نیز به اتمام رسیده است سروی اساس جیاالوجی کشور در آینده بعد تهیه نقشه‌های توپوگرافی و اتمام امور ایریال سروی به سیستم فوتوجیاالوجی به عمل خواهد آمد. مگر همین نقشه لتولوجی یعنی نقشه ساختن اجزای کم‌کم پس بسزایی در تحقیقات معادن نموده و می‌شاید این شعبه تاکنون به کشفیات مورد بحث مهم کامیاب گردیده که از انجمله مهم‌ترین آن کشف مواد خام چینی-ساز برای موسسات چینی‌سازی قندوز و شاکر کمپانی کابل میباشد.

تدقیقات مواد رادیو اکتیوی:

از سال ۱۳۳۶ به این سو همین شعبه سروی جیاالوجی توجه خاصی به تدقیقات مواد رادیو اکتیوی نموده و بعد به تهیه وسایل از قبیل گایگر کاؤنترهای متعدد و وسایل متروها و غیره به کشف ذخایر مواد رادیو اکتیوی در بدخشان - سرخ‌پارسا کامیاب گردیده است.

تدقیقات مزید این مواد به شدت جریان دارد و حتی دو نفر جیاالوجست دیگر که در این رشته تخصص دارند از طرف حکومت فرانسه در دسترس ما گذاشته شده است که تاکنون چندین پرواز هیلو کوپتر به غرض سروی هوایی مورد رادیو اکتیوی نموده و در آینده پروگرام وسیعی برای آن اتخاذ شده است.

شعبه هیدرو لوژی:

این شعبه تاریخی طولانی‌تر از موسسه جیاالوجی دارد چونکه نظر به احتیاج مبرمیکه به تهیه آب آشامیدنی در وطن موجود است این شعبه با معاونت قابل تمجید امداد تخنیک یونودرسال ۱۳۳۰ تاسیس گردیده و سامان و لوازمات آن‌طور مجانی از طرف آبهائیه و با متخصصین لازم در دسترس مافزار داده شد. از سال مذکور تا اکنون شعبه مذکور در دشت آبدان مبرعلم - خلمو شادیان مزار شریف، ساحه وسیع مثلثی بین اندخوی - سرپل - شیرخان و دیلمه مقر - تدقیقات مفصل به عمل آورده است که نتایج تدقیقات مذکور بصورت راپورت‌های خیلی مهم در از شریف فنی موسسه جیاالوجی موجود می‌باشد.

بعدها شعبه مذکور به تدقیقات هیدروالوجی شهر قندهار پرداخته و در نتیجه در ۱۰ نقطه به بزمه کلزی پرداخت که از آن جمله به آب‌های شیرین آرتنرین تصادف نموده و آب‌زیاد و آشامیدنی برای شهر قندهار تهیه شده است که استفاده بزرگتر از آن موکول به پروژه بزرگ آب‌رسانی قندهار است که از طرف آن‌ولایت زیر اجرا می‌باشد.

در سال ۱۳۳۶ شعبه مذکور در موضع خوست تدقیقات دامنه‌دار هیدرولوژی نموده و در نتیجه یک‌چاه به عمق ۱۴۰ متر در قریب مکتب میخانیک خوست برمه کرده است که آب خیلی کافی و آشامیدنی برای شهر خوست تهیه کرده است و مردم خوست از آن استفاده شایان می‌نماید.

هکدا شعبه مذکور برای فابریکه بریکت‌سازی جدید کابل در زنده بانان یک‌چاه به عمق ۱۳۸ متر خفر کرده است که آب مکفی از آن برای ضرورت فابریکه مذکور و موسسه جدید ترانسپورت بدست می‌آید.

درعين سال هيدرو لوجست اين شعبه كه از طرف يونو درين شعبه كارمى نمايد در شهر هرات و شهر ميمنه تدقيقات ابتدائى هيدولوژى را به انجام رسانيده است .

شعبه تويو گرافى :

اين شعبه نقشه هاى مورد ضرورت موسسه را تهيه و براى استفاده شعبات ديگر تقديم مى نمايد. شاغلي دالى متخصص لايق يونو كه در اين رشته اجراى وظيف مى نمايد سهم بزرگ در طرح پروژه سروي هوائى كشور كه شرح آن بعد امدى آيد و در تدريس علمى و نظرى علم تويو گرافى جيو ديزى مكتب تويو گرافى كابل دارد . خلاصه اينكه امور جيا لوجيكل سروي موفقانه جريان دارد در اين موسسه فعلاً ۵ نفر متخصصين يونو و سه نفر متخصصين مستخدم و متخصصين افغانى با معاونين آنها كار مى نمايد .

تاسيس شعبه جيا لوجى در پوهنځى ساينس :

براى موسسه جيا لوجيكل سروي يكتعداد زياد جيا لوجست ضرورت مى باشد . اگر چه وزارت معادن و صنايع تا اكنون به تعداد ۳ نفر جيا لوجست به امريكا و ۷ نفر به المان غربى ارسال داشته است با آن هم تاسيس يك مكتب جيا لوجى در وطن از اهم ضروريات بود همان بود كه در اثر همكارى وزارت معارف و رياست پوهنتون كابل در سنه ۱۳۳۴ شعبه مذكور در پوهنځى ساينس تاسيس و به تعداد ۱۵ نفر محصلين در آن پذيرفته شدند اكنون شعبه مذكور دارى ۴ صنف بوده و صنف چارم آن در اخير سال جارى فارغ التحصيل مى شوند شعبه مذكور زير نظارت مستقيم رياست معادن بوده و جمله متخصصين معادن و جيا لوجى اين وزارت در آنجا به تدريس علوم مذكور مصروف مى باشند و در فصل زمستان محصلين مذكور زير نظر متخصصين جيا لوجى عملاً به تدقيقات مى پرداختند . اقدامات مادرين زمينه در اثر توجه شايان الذكر رياست پوهنتون منتج به نتايج خوب شد و يقين داريم الى چند سال ديگر يك تعداد كافى جيا لوجست از اين مكتب بدست خواهيم آورد .

امداد تخنيكى المان غربى براى موسسه جيا لوجى افغانى :

در ۱۲ دلو ۱۳۳۶ قرارداد امداد تخنيكى و همكارى اقتصادى بين افغانستا و دولت جمهورى فيدرالى المان غربى در كابل به امضاء رسيد . در اثر آن حكومت المان متعهد شده است به تعداد ۵ نفر جيا لوجست لايق خوشر را در سروي ذخاير احتمالى بطول جنوب افغانستان و تدقيقات ذخاير ذغال به كار انداخته و هم يك شعبه مراقبت آب تاسيس و يك دستگاه مكملى برمه كارى را بادنفر هيدرو لوجست و يك نفر برمه كار در دسترس ما قرار دهند . مطالعات اين موضوع از طرف يك نفر جيا لوجست و يك نفر هيدرو لوجست در ظرف سه ماه اخير سال ۱۳۳۶ به انجام رسيده و عنقریب متخصصين مذكور به كابل مواصلت خواهند ورزيد .

اشتراک در مجالس بين المللى جيا لوجى :

نمايندگان جيا لوجيكل سروي سهم مهمى در مجالس و كنفرانس هاى بين المللى جيا لوجى گرفته اند چنانچه در كانگرس ۲۰ بين المللى جيا لوجى در مكسيكو در سال ۱۹۵۶ و در كنفرانس ماه اكتوبر ۱۹۵۷ يكافه اشتراك ورزيده است . در نظر است كه در كانگرس ۲۱ جيا لوجى در سال ۱۹۶۰ نيز نمايندگان ما شركت و رزيد .

موسسه جيا لوجيكل سروي افغان عضو يكافى بنكاك بوده و در كميسيون جيا لوجى و مهندنيات آنجا عملاً شركت دارد . هكذا با موسسات سروي جيا لوجى مسكو و سروي جيا لوجى هند و توكيو داخل مرادۀ دوستانه بوده به تبادلۀ معلومات و نشریات مصروف است .

چینکه دولت پلان ۵ ساله اقتصادی وطن را طرح نمود وزارت معادن نیز پلان ۵ ساله معدن را نیز ترتیب داد و اکنون سال دوم آن به انجام رسیده است خوشبختانه ما تا اکنون در پیشبرد پلان مذکور با وجود مشکلات زیاد کامیاب بوده و قسمت بزرگ آنرا تعمیم کرده توانسته ایم که از آنجمله سروی جیالوجی- سروی هوایی وطن انکشاف امور معادن زغال تفحصات بطرول جو مهم آن می باشد.

انکشاف صنایع در چهل سال

پهل سال پیش ازین وقتی که افغانستان استقلال کامل خود را تامین کرد اگر چه صنایع جدید درین مملکت کاملاً مفقود نبود اما آنقدر کوچک و ناچیز بود که عملاً در زندگانی اقتصادی مملکت کدام تأثیری نداشت پس از اقدامات ابتدائی امیر شبر علی خان برای عصری ساختن مملکت که سلسله آن بطور ناگهانی توسط تعرض دوم انگلیسی ها با افغانستان قطع گردید در سالهای اخیر قرن نوزدهم امیر عبدالرحمن خان اولین فابریکه عصری را در افغانستان بنام ماشین خانه تاسیس کرد. کار اصلی این فابریکه فراهم نمودن انواع مختلف اسلحه سرد و گرم بشمول توپ تفنگ و باروت و مهمات حربی برای تجهیز اردو بود اما علاوه بران يك ضرابخانه و بعضی شعبات صنایع خفیه هم در پهلوی آن وجود داشت.

چند سال بعد در عصر امیر حبیب الله خان يك فابریکه پشمینه بافی نیز وارد و به ماشین خانه سابق الحاق گردید تا این موقع نیروی حرکت دهنده ماشین خانه توسط چوب تامین میشد.

اگر چه امیر حبیب الله خان به تاسیس يك دستگاه برق آبی در جبل السراج هم اقدام نمود و ماشین های انرا بخارج فرمایش داد اما انجام این کار نظر بقصدان راه و سائر وسایل سالها بطول انجامید منبع دیگری انرژی که زغال سنگ باشد هنوز بکار نیافتاده بود. طبیعی است که در چنین شرائط و احوال انکشاف صنایع يك امر دشوار بلکه محال بود. تنها حکومت بود که برای رفع احتیاجات مبرم خود مثل تهیه سلاح و لباس برای عسکر سکه زدن پول و امثال آن بدون توجه به جنبه اقتصادی موضوع به تاسیس پاره صنایع اقدام میکرد.

ضعف امنیت فقدان راه و وسائل حمل و نقل محیط بودن به خشکه دور افتادگی از بنادر مهم تجارتی و از وی سیاسی مملکت قلت سرمایه و نبودن معلومات تکنیکی موانع دیگری درین راه ایجاد میکرد که رفع تمام آنها جز با از بین رفتن هر گونه قید و کنترل از روابط خارجی مملکت و کشوده شدن درواز های آن بروی جهان یعنی جز با تامین استقلال تام امکان نداشت.

در حالیکه زمینه باین اندازه برای انکشاف صنایع جدید نا مساعد بود صنایع دستی باستانی مملکت که از قرنهای پیش باینطرف احتیاجات اولی مردم را دفع میکرد نیز در برابر رقابت امتعه ماشین دول مترقی که راز تولید کتله ای را دریافته بودند بسرعت باضمحلال میرفت. پس از وصل شدن خطوط آهن هند و روسیه بسرحدات افغانی اجناس ساخت خارج مانند سیل درین مملکت سرازیر شده صنایع محلی را با یککلی از بین برد و یا در کوه پایه ها و نقاط بسیار دور دست مملکت طرد کرد.

تجسید استقلال مملکت و قایم شدن روابط مستقیم با دول خارجی زمینه را از نظر سیاسی و تعلقات بین المللی برای عصری شدن مملکت بطور عام و تاسیس صنایع عصری بطور خاص مساعد گردانید درین موقع دستگاه تولید برق آبی جبل السراج که کار آن قبلاً در وقت امیر حبیب الله خان شروع شده بود بمرحله تکمیل رسیده علاوه بر تنویر يك قسمت شهر کابل و بکار انداختن دستگا های صنعتی

ماشین خانه برای اولین بار يك اندازه قوه برق فارغ وارزان برای صنایعی که در آینده تا سیس گردد فراهم نمود معنالك هنوز از بسیار جهات خصوصاً از نظر اقتصادی زمینه برای انكشاف صنایع آماده نبود. دولت که درین موقع با وظائف متعدد دچار بود آنقدر توان مالی نداشت که به پیمانۀ مورد ضرورت در ساحت صنایع سرمایه گذاری نماید. سرمایه های خصوصی اصلاً مقدار آن اندک و مشتت بود در ساحت تجارت حمل و نقل و امثال آن مصروف گردیده نه مقدار آن برای انكشاف صنایع به پیمانۀ قابل ملاحظه کفایت میکرد و نه آنقدر اعتماد و حسن تشبث داشت که درین ساحت جدید و مجهول وارد گردد. بنا بر آن برای چند سال بعد از استقلال، صنایع جدید در مملکت انكشاف قابل ملاحظه پیدا نکردند. صرف چند فابریکه کوچک مثل گوگرد سازی، چرمگری، بوت دوزی، و امثال آن سرمایه دولت تاسیس گردید. اما در مقابل در زمینه اصلاح و حمایت از صنایع دستی و صنایع کوچک اقدامات جدی صورت گرفته يك اداره بنام «تعدیل صنایع» تاسیس گردید که وظیفۀ آن اصلاح تخنیک و ترویج نقشه های مرغوب تر در صنایع دستی بود. نقشه منع استعمال البسه خارجی نیز مدام این اقدامات واقع شده پروگرام توسعه صنایع دستی را به پیمانۀ زیاد تقویت نمود.

در سال ۱۳۲۶ در موقعیکه امیر امان الله خان در اروپا مشغول مسافرت بود چند فابریکه دیگر مثل قند سازی نساجی پنبه و پشم و غیره از آلمان خریداری نمود که اغلب آن نهادارای ظرفیت محدود بود. در موقعیکه ماشین ها و لوازم این فابریکه بعضی با افغانستان وارد و بعضی در راه بود انقلاب ۱۳۰۷ - ۱۳۰۸ (۱۹۲۸ - ۲۹) رخ داده يك قسمت از ماشین های مذکور در ضمن آن تلف گردید.

در سالهای بعد از انقلاب انكشاف سرک ها و وسائل حمل و نقل خصوصاً تکمیل سرک درۀ شکاری در بین قسمت شمال و قسمت جنوب مملکت کار رسا نیدن ماشین ها و سامان تخنیکی و همچنان مواد خام و مواد ساخته را به نقاط مختلف مملکت آسان ساخت. ضمناً تجارت نیز در اثر آشنائی با دنیای خارج يك اندازه حسن تشبث پیدا نمودند. علاوه بر آن بازگشت يك عده از محصلین افغانی که شقوق مختلف را در خارج فرا گرفته بودند ذهنیت تخنیکی را به مملکت وارد ساخت و باین صورت شرائط مناسب تری برای انكشاف صنایع فراهم گردید. اما از طرف دیگر موضوع قلت سرمایه همچنان باقی مانده بود در این موقع حکومت يك تعداد از فابریکه ها را که قبلاً خریداری یا قرار داده شده بود مثل فابریکه نساجی جبل السراج و پشمینه بافی قندهار بکار انداخته و چون دستگاه تولید برق جبل السراج برای احتیاجات روز افزون کفایت نمیکرد يك مرکز آبی جدید برای شهر کابل در وردک تاسیس نمود.

معنالك تاسیس فابریکه های جدید و بزرگتر که تولیدات آن بصورت اقتصادی با امتۀ خارجی رقابت کرده بتواند با ایجاد تشکیلات مناسب برای اجرای عملیات سرمایه گذاری و اعتبارات یعنی به تاسیس سیستم بانکداری عصری ضرورت داشت در سنه ۱۳۱۳ (۱۹۳۴) تاسیس اولین بانک بنام شرکت سهامی (بانک ملی فعلی) این نقیصه را هم رفع نمود. شرکت سهامی که حکومت هم از نظر مالی و هم از سائر جهات با آن صورت موثر معاونت نمود. موفق گردید که با بکار انداختن سرمایه های خصوصی در شق صنایع فراهم نمودن اعتبارات مورد احتیاج و رهنمائی تخنیکی به تاسیس فابریکه ها نسبتاً مهم پنبه - نساجی - و قند سازی شروع نماید در سنه ۱۳۱۷ (۱۹۳۶) وزارت اقتصاد ملی که شق صنایع یکی از شقوق اساسی آن بود تاسیس گردیده کار طرح نقشه و اداره امور صنایع را به عهده گرفت.

در خاتمه جنگ دوم جهانی که برای چندی سیر انكشاف صنایع را معطل ساخته بود پروژه های بزرگتری روی دست گرفته شد. با اینکه درین موقع زمینه از بسیار جهات نسبت به سابق مساعد بود. اما عدم کفایت سرمایه

همچنان احساس میگردید و چون احتیاجات کشور روبافرايش بود تولیدات نمی توانست بصورت موازی و همقدم با آن انکشاف یابد و این بی موازنگی بی لانس تادیات خارجی مملکت را روز بروز در تحت فشار شدید تر قرار میداد .

در سنه ۱۳۳۲ (۱۹۵۴) پس از تشکیل کابینه فعلی برای آنکه امور اقتصادی مملکت بیک نواخت سریع تر و منظم تر انکشاف باید حکومت بطرح یک پلان پنج ساله اقتصادی اقدام نمود که هدف های پنج ساله از سال مالی ۱۳۳۵-۱۹۵۶ الی ۱۳۴۰-۱۹۶۱ در آن تعیین گردیده است بموجب این پلان حکومت شقوق اساسی صنایع را که عبارت از وسائل تولید انرژی مثل برق - زغال و نفت باشد کاملاً بعهده خود گرفته و سائر شقوق را به تصدی آزادیات تصدی مختلط دولت و سرمایه خصوصی واگذار کرده است و ضمناً توسط وضع قانون سرمایه گذاری خارجی راه را جهت تاسیس تصدی های صنعتی خارجی باز نموده است .

اینک پس از تقدیم کلیات فوق به معرفی هر شق صنایع افغانستان بصورت جدا گانه می پردازد و سعی میکنیم که حتی المقدور در هر قسمت علاوه بر سیر انکشاف گذشته وضع فعلی پروژه ها و نقشه های آتی را هم باطلاع برسانیم .

صنعت برق در افغانستان

اولین مفکوره استفاده از نور برق در سال (۱۲۷۲) یعنی ۶۵ سال قبل در زمان سلطنت اعلی حضرت امیر عبدالرحمن خان دریابخت افغانستان (کابل) بوجود آمده و برای نخستین بار دیناموی کو چک تولید برق که تا اندازه چهل چراغ برق تولید مینمود مورد استفاده قرار داده شد .

در سال ۱۲۷۵ - ۱۲۷۷ دستگاه کوچکی دیگری از انرژی بخار بسته کاری شده و چند چراغ را روشن مینمود در سال ۱۲۹۰ یک ماشین ۲۰ کیلوواته که آنهم توسط بخار در حرکت می آمد بفرض استفاده در باغ ارگ کابل نصب و بکار انداخته شده بود .

مقارن سال ۱۲۹۵ یک پایا به ماشین برق به قوه (۱۹) کیلووات توسط بخار در شهر جلال آباد بکار انداخته شده بود که این ماشین مولد انرژی محض در چهار ماه زمستان فعالیت میکرد و بس .

در سال ۱۲۹۶ یک دستگاه کوچکی بخار مولد برق به قوه (۱۵) کیلووات در پغمان نصب و بکار انداخته شد . پس از انقضای سالهای ۱۲۹۰ الی ۱۲۹۲ در مملکت عزیز ماحرکت محسوس تری بسوی انکشاف تولید انرژی برق بعمل آمد که از اثر آن بسروی کار دستگاه مولد انرژی برق آبی جبل السراج آغاز گردید . بنای تعمیر این دستگاه پس از تثبیت دو سال دوره پروژه در سال ۱۲۹۴ اعملاً آغاز گردید و مقارن ۱۲۹۹ شروع به تولید کرد . ظرفیت این دستگاه عبارت است از (۱۵۰۰) کیلووات ناصبه که توسط سه پایا به ماشین هریک دارای - ۵۰۰ کیلووات قوه تولید میگردد . سال ۱۳۱۰ منتهی ۵۰ فیصد تولیدات این دستگاه استهلاک میگردید ولی بعد از سال ۱۳۱۰ الی ۱۳۱۳ تولیدات باقی مانده هم توزیع گردید .

پس از تکمیل کار برق جبل السراج مقارن سال ۱۳۰۲ الی ۱۳۰۴ یک پایا به دیناموی آبی به قوه - ۳۰ کیلووات در پغمان نیز به فعالیت آورده شده بود . همچنین در قندهار تاسیس یک دستگاه آبی سروی شده و بعد از مدتی برق داده بود .

در سال ۱۳۰۴ یکپایه دایمنوی مولد انرژی برق به ظرفیت ۲۰ کیلو وات به جلال آباد توريد اما به ا غلب گمان از آن کار گرفته نشده بود .

بعد از سال ۱۳۱۳ دامنه استفاده از انرجی برقی وسعت یافته نه تنها در کابل بلکه در سایر ولایات مملکت نیز ذهنیت انکشاف برق روه تکامل گذاشت . دستگاهای که بین سالهای ۱۳۱۳ و ۱۳۳۰ در افغانستان بر و ژ ه شد و عملاً در صحنه فعالیت داخل گردیده اند قرار ذیل میباشد .

۱ - احداث دستگاه تولید برق آبی وردك بظرفیت نهائی (۴۰۰۰) کیلووات ناصبه که در سال ۱۳۱۵ شروع و در سال ۱۳۱۹ کار آن ختم گردیده است .

بقیه دستگاه دیزلی ماشینخانه کابل بظرفیت نهائی (۱۳۰۰) کیلووات ناصبه که در سال ۱۳۱۵ شروع و در سال ۱۳۱۷ ختم گردیده است .

۳ - نصب دستگاه آبی با بولی قندهار با ظرفیت مجموعی (۳۰۰) کیلووات ناصبه که در سال ۱۳۱۳ شروع و در سال ۱۳۱۵ کارات آن ختم گردیده است .

۴ - نصب دستگاه دیزلی شرکت پشتون قندهار بظرفیت نهائی (۱۵۰) کیلووات ناصبه که در سال ۱۳۳۰ کارات آن شروع و در سال ۱۳۳۴ تکمیل گردیده است .

۵ - نصب دستگاه آبی جلوار چهرات بظرفیت (۱۵۰) کیلووات ناصبه که در سال ۱۳۱۵ شروع به تولید انرژی برق نموده است .

در سال ۱۳۲۵ نظر به احتیاجات روز افزون در مورد برق و از جهت که دستگاههای موجوده آنوقت نمیتوانست احتیاجات مرکز را بخوبی برآورده برهنمائی دولت مؤسسه دبرشنا لوی شرکت توريد دو پایه ماشین دیزلی را بظرفیت (۱۰۰۰) کیلو وات، تاسیس دستگاه سرويی، و همچنان ساختمان یکدسته استیشن های برقی را در ولایات مملکت زیر نظر گرفت .

دستگاههای مولد انرژی برق از سال ۱۳۳۰ تحت پروژه گرفته شده و اکنون عملاً در فعالیت میباشد . قرار ذیل اند :

۱ - دستگاه مولد انرژی برق آبی سرويی که در سال ۱۳۳۰ تحت پروژه گرفته شده و در سال ۱۳۳۶ کارات آن ختم و بقوة (۲۲۰۰۰) کیلووات به فعالیت آغاز نموده است .

۲ - دو پایه ماشین دیزلی بقوة مجموعی (۱۰۰۰) کیلو وات که در سال ۱۳۳۵ در برشنا کوت کابل شروع بکار نموده است .

۳ - دو پایه ماشین دیزلی بقوة مجموعی (۱۰۰۰) کیلو وات در سال ۱۳۳۲ در هرات آغاز و بکار شروع نموده است .

۴ - یکپایه دستگاه دیزلی بقوة (۳۰۰) کیلو وات در شهر قندهار آغاز به فعالیت نموده است .

۵ - » » » » » در مزار شریف (۳۲۰) » » » » »

نوت : در سالهای ۱۳۱۲ و ۱۳۱۳ دستگاههای مولد انرژی برق از طرف وزارت فوائد عامه اداره میگردد و قبل از آن مدتی بوزارت تجارت نیز مربوط بوده است و بعد تاریخ فوق اداره دستگاههای موصوف بوزارت فوائد عامه تحت نام مدیریت برق تعلق گرفته است . بعد از سال ۱۳۱۹ کارات دستگاهها از وزارت فوائد عامه بشرکت سهامی بنام شرکت تنویرات و بعداً تحت نام دبرشنا لوی شرکت متعلق گردید .

هکذاچند دستگاه فوق در زمان سلطنت امیر حبیب الله خان شهید تحت اثر ماشینخانه کابل مستقلاً اداره میگردید .

مؤسسه دبرشنا لوی شرکت که در برج میزان ۱۳۱۹ تاسیس گردیده و دارای سرمایه ابتدائی (۱۶۲۳۷۵۰۰) افغانی بود سرمایه فعلی آن بالغ به (۵۰۴۳۳۷۴۳۵) افغانی میشود تعداد کارگران - انجمنران - مایسترها و بسته کارهای این مؤسسه در مرکز و نمایندگیهای آن به ۳۰۷ نفر میرسد مامورین مربوطه فابریکات (۲۶۶۴) ساعت در سال و کاریگاران مربوط شبکه شهری بدون ایام تعطیل (۲۰۴۲) ساعت در سال کار میکنند . کاریگران برق و کاریگران سب استیشن از طرف شب نیز ایفای وظیفه مینمایند .

علاوه بر دستگاههای مولد انرژی برق که در فوق تذکار گردید و اکثر آنها توسط دبرشنا لوی شرکت اداره میگردد دیگر دستگاههای مولد انرژی نیز در افغانستان موجود هستند که این فابریکات یا از طرف دیگر مؤسسات - یا از طرف پینشاووالیها - یا از طرف دولت و یا از طرف اشخاص انفرادی بکار انداخته شده اند و مؤسسه دبرشنا لوی شرکت تعلق ندارند .

۱- مؤسسه برق آبی پلغمری : این دستگاه در سال ۱۳۱۵ بظرفیت (۴۸۰۰) کیلو وات ناصبه برای جریان فابریکه نساجی پلغمری بکار انداخته شد اداره این دستگاه بدست مؤسسه نساجی میباشد .
۲- دستگاه برق آبی گرشک : این دستگاه در سال ۱۳۳۶ بظرفیت (۲۸۰۰) کیلو وات از راه ریاست وادی هلمند تکمیل گردید .

۳- برق آبی پلغمری دوم : سروی و پروژه و قرارداد این دستگاه کاملاً تکمیل و ظرفیت آن عبارت است از (۹۰۰۰) کیلو وات ناصبه . امید است تا سال ۱۹۳۹ این دستگاه تکمیل شود .

۴- برق آبی خان آباد : این دستگاه به ظرفیت ۱۴۰۰ کیلو وات تحت تعمیر و قسمت عمده کار آن تکمیل گردیده .

۵- برق میمنه : یکپایه ماشین دیزلی ۲۵۶ کیلو وات برای تنویر شهر میمنه نصب و کار شبکه شهری آن جریان دارد . امید است بزودی قریب این دستگاه به کار بیفتد .

۶- برق اندخوی : بظرفیت ۱۲۵ کیلو وات یک دستگاه درین شهر نصب گردید و بمجرد تکمیل شبکه شهری بکار می افتد .

۷- برق فراه : یک دستگاه برق ۱۲۰ کیلو وات درین شهر نیز نصب شده و کارات شبکه شهری آن سر دست است .

۸- برق بخار فابریکه قند بغلان : یک دستگاه برق بخار بظرفیت ۱۳۰۰ کیلو وات ناصبه در فابریکه قند بغلان موجود است که فقط برای مصارف خود فابریکه کارمیدهد .

۹- برق بخار فابریکه نساجی گلپهار : یک دستگاه مولد انرژی برق بخار در فابریکه نساجی گلپهار نیز پیش بینی شده که این دستگاه ظرفیت ۱۴۰۰ کیلو وات ناصبه را دارا بوده برای نساجی خود گلپهار به کار برده خواهد شد .

صنعت نساجی در افغانستان

نساجی پشمی:

قدیمترین دستگاه نساجی در افغانستان دستگاه نساجی پشمی کابل است که در عهد سلطنت امیر حبیب الله خان مرحوم نصب و به کار آغاز نمود. است و از جریان کار آن تقریباً "چهل و هفت سال میگذرد این فابریکه در سال ۱۳۱۹ نظر بموافقه و صوابدید حکومت طور اجاره بشرکت سهامی اقتصاد سپرده شد. درین فابریکه سرجهای زمستانی کار آمد وزارت دفاع عملی - وزارت داخله - قوماندانی قوای کار وزارت فوائد عامه - وزارت معارف و دیگر دوایر تهیه میگردد - و علاوه یکمقدار کشمیره های دریشی و بالاپوشی ساخته میشود. در سال ۱۳۲۲ شرکت سهامی اقتصاد یکتعداد ماشینهای پشمینه بافی و دستگاه های اتومات بافت جرمی متعلق شرکت اقتصاد هرات را از آن ولایت به کابل وارد و بفابریکه نصب نمود و بدین ترتیب ظرفیت فابریکه را بهتر ساخت. این دستگاه بیک سرمایه ابتدائی (۴۸۰۰۰۰۰) افغانی شروع به کار نمود و سرمایه فعلی آن (۷۰۱۸۰۰۰) افغانی میباشد. تولیدات یکساله این فابریکه بطور متوسط (۱۵۵۰۰۰) متر میباشد. تعداد کارگران فابریکه سی و عبارت است از سه صد نفر.

دومین فابریکه پشمینه بافی مملکت در سال ۱۳۲۰ در شهر قندهار تاسیس و در سال ۱۳۲۲ به تولیدات شروع نمود. سرمایه ابتدائی آن (۵۰۰۰۰۰۰) افغانی و سرمایه فعلی آن عبارت است از (۲۴۰۰۰۰۰۰) افغانی تولیدات سالانه آن متجاوز از (۶۳۰۰۰) متر تکه های هر نوع میباشد تعداد کارگران این فابریکه به ۱۰۶ نفر میرسد که از آن جمله ۱۴ نفر باشی - ۶۷ نفر کارگر و ۲۵ نفر شاگرداند.

نساجی نخی:

۱- جبل السراج: فابریکه نساجی جبل السراج که اولین فابریکه نساجی نخی مملکت است در دوران اعلیحضرت امان الله خان خریداری شده بود - در سال ۱۳۱۵ به کار آغاز نمود و در سال ۱۳۱۹ بموسسه نساجی تعلق گرفت. این فابریکه دارای ۱۰۳ پایه ماشین چوبی و ۵۳ پایه ماشینهای بافت برقی و ۱۹۶۰۰ دوك نختایی و ۶ پایه ماشین رنگ ریزی میباشد - تعداد کارگران این فابریکه (۶۰۰) نفر و تولیدات نهائی آن در سال ۱۳۳۲ به ۱۱۰۰۰۰۰ متر رخت رسیده بود - ظرفیت نهائی شعبه رنگ آمیزی آن در سال ۱۳۳۶ به (۴۰۰۰۰۰۰) متر رسیده.

۲- بلخمری: این فابریکه که دومین دستگاه نساجی نخی مملکت بوده است نیز در سال ۱۳۱۵ تاسیس و به سال ۱۳۲۱ به تولیدات آغاز نمود. تعداد ماشینهای این فابریکه تا سال ۱۳۳۵ عبارت بود. است از:

۵۵۰ پایه ماشین بافت و ۳۰۰۰۰ دوك نخ ریشی در سال ۱۳۳۶ به تعداد ۳۰۴ پایه ماشینهای اتومات بآن علاوه گردید و بدین ترتیب ظرفیت فابریکه را تخمیناً ۵۰ فیصد بلند برد. تولیدات یکساله این دستگاه بطور متوسط عبارت است از ۱۴۰۰۰۰۰ متر رخت و ۱۲۰۰۰۰۰ گده نخ می باشد البته این تولیدات بعد از نصب ۳۰۴ پایه ماشینهای فوق الذکر متجاوز از ۲۲۰۰۰۰۰۰ متر خواهد شد این دستگاه بدو شیفت ۷ ساعته کار میکند تعداد کارگران این دستگاه عبارت است از ۴۹ نفر مستخدمین ۲۶۳۴ نفر کارگر و هفت نفر مستخدم خارجی

۳- کلبهار : عصری ترین و بزرگترین دستگاه نساجی مملکت عبارت است از فابریکه نساجی کلبهار که کار آن در سال ۱۳۳۲ شروع و هنوز هم تحت تعمیر میباشد. این فابریکه متشکل است از شعبات نختایی بافت - ردی - رنگ آمیزی - تاپه کاری و غیره فابریکه کلبهار دارای ۱۲۰ پاییه ماشین بافت اتوماتیک و ۴۸۰۰۰۰ دوک نخ ریشی بوده ظرفیت نهائی این دستگاه عبارت است از ۳۵۰۰۰۰۰۰ متر پارچه نخی در سال.

حاضرأ تعداد مستخدمین درین دستگاه ۴۴۹ نفر کارگر تعمیرات ۲۵۴۲ نفر - مستخدم خارجی ۴۶ نفر و تعداد شاگردان ۶۲۰ نفر میباشد.

هر سه فابریکات فوق الذکر تحت اداره ریاست نساجی کابل بوده - سرمایه ابتدائی این مؤسسه (۵۰) ملیون و سرمایه ثابت آن در اخیر سال ۱۳۳۶ متجاً وز ۶۲۰۰۰۰۰۰۰ افغانی بوده است.

۴- نساجی سندی:

در سال ۱۳۳۶ او این دستگاه نساجی مملکت موسوم به نساجی سندی تاسیس گردید. این فابریکه که دارای ظرفیت (۶۴۸۰۰۰) متر تکه سندی در سال میباشد هنوز تحت تعمیر و ماشینهای آن به کابل وارد گردید. امیدمیرود تا اخیر سنبله ۱۳۳۷ به تولیدات آغاز نماید.

سرمایه ابتدائی این دستگاه عبارت است از (۵۵۰۰۰۰۰۰) افغانی. فابریکه امیدمرکب از چهل پاییه ماشینهای اتومات بافت میباشد.

صنایع پنبه در افغانستان

۱ - تخمیناً ۷۰ سال قبل تخم پنبه به افغانستان وارد و تا سال ۱۳۰۸ فقط همان دونوغ پنبه که یکی آن موسوم به قوقندی و دیگر آن سیاه چگت گفته میشود زرع و مورد استفاده قرار میگرفت.

تا همین سال استفاده صنعتی از پنبه عبارت بود از حلاجیهای دستی که ساخت خود محیط و تولیدات آن برای پر کردن لحاف - دوشک - یشتی و غیره استعمال میشد.

در سال ۱۳۳۸ بعد از ترویج تخم امریکائی تولیدات و جنسیت پنبه در افغانستان بهتر شد و بالنتیجه در سال ۱۳۱۵ شرکتی بنام شرکت پنبه در ولایت شمال تشکیل و چند دستگاه های حلاجی از روسیه شوروی وارد گردید.

در سال ۱۳۱۶ شرکت دیگری نیز در قندهار بنام شرکت وطن برای این کار تاسیس شد و بکتهعداد ماشینهای جن و پارس را بکار انداخت در سال ۱۳۳۳ شرکت اتحادیه پنبه در سال ۱۳۳۴ شرکت صناعتی مزار و در سال (۱۳۳۵) شرکت ماشین کاران مزار شریف و همچنین در سال ۱۳۳۶ شرکت آمین لمتد روی کار آمده و بدین ترتیب به تعداد دستگاه های جن و پارس و عدیل بندی افزوده شد.

اکنون ماشینهای ذیل اتحادیه پنبه درین شق در نقاط آتی کار میکند :

۸	در شهر قندز	پایه ماشینهای حلاجی	بظرفیت ۱۰۳	تن پنبه	محلوج در ۲۴	ساعت
۱	خان آباد	»	»	»	»	»
۴	تا لقان	»	»	»	»	»
۱	بغلان	»	»	»	»	»
۳	خواجه غار	»	»	»	»	»
۲	دشت قلعه	»	»	»	»	»
۲	قلعه زال	»	»	»	»	»
۴	امام صاحب	»	»	»	»	»

تولیدات سال ۱۳۳۶ اتحادیه پنبه قندز عبارت است از ۵۹۷ - ۶۱۷۳ تن پنبه محلوج (۲۵۰) تن تیل پنبه دانه ۵۶۰ تن گنجهاره (۱۵۸۰) تن پوست پنبه دانه (۸۸۱ ۰۵۶) کلچه صابون کا سستکی (۲۲۳۶۸) کلچه صابون دست شویی.

تعداد کارگران آن فابریکه بخته عبارت اند از ۶۶۳ نفر کارگران داخل و ۴ نفر مستخدمین خارجی. در سال ۱۳۳۴ شرکت اتحادیه پنبه یک دستگاه بزرگ تیل کشی و تصفیه تیل را خریداری کرده که دستگاه موصوف متشکل است از:

۱ - دستگاه پوست کننده پنبه دانه: درین شعبه پنبه دانه از دستگاه های حلاجی بصورت اتومات گرفته شده پوست آن جدا و مغز آن برای تیل کشی گرفته میشود.

۲ - دستگاه تیل کشی با برس: توسط ماشینهای و رول های این دستگاه از مغز پنبه دانه تحت فشار معینی تیل کشیده میشود و مواد فاضله آن را بنام گنجهاره بدسترس میگذارد.

۳ - دستگاه تصفیه تیل: تیل پنبه دانه نظر بموجود بودن بعضی مواد کمیای در آن دارای رنگ تیره و طعم ناگواری میباشد درین شعبه تیل پنبه دانه تصفیه میشود - رنگ و طعم آن از نقطه نظر صحت گوار میگردد.

۴ - دستگاه سخت کننده تیل: تیل تصفیه شده درین دستگاه سخت میشود تا در ذخیره کردن آن سهولت پیدا شود.

۵ - دستگاه پیپ سازی: متشکل است از ماشینهای برش - چاپ کردن علامه - بسته کردن و ساختن پیپ های وقطی های مختلف که در آن مارجرین جمع میشود.

۶ - سرد خانه ها: درین سرد خانه ها تیل تصفیه شده و مارجرین بصورت صحیح ذخیره میشود تا از خطر حرارت زیاد و گرمی محفوظ باشند - درین سرد خانه ها در موسم تابستان یخ هم تهیه میشود این فابریکه در روز ۱۶ تن تیل تولید خواهد کرد که از آنجمله ۱۲ تن بشکل بسته و مایع برای خوردن و ۴ تن برای صابون سازی بکار خواهد رفت.

در سال ۱۳۳۴ یک دستگاه صابون سازی هم خریداری شد که این دستگاه ۶۰۰ تن تیل خام را بکار انداخته ۳۶۰۰۰۰۰ کلچه صابون کالا شویی و ۶۰۰۰۰۰۰ کلچه صابون توایلت تولید میکند.

در سال ۱۳۳۵ شرکت سهامی صناعتی ماشینکاران مزار شریف ب سرمایه ابتدائی ۱۵ ملیون افغانی و سرمایه نهائی ۲۰ ملیون افغانی تاسیس گردید - این شرکت دارای ۱۲ پایه ماشینهای حلاجی و دوازده پایه ماشینهای پرس میباشد که ماشینهای مزبور به ترتیب ذیل در شهر های مختلف آن ولایت نصب گردیده اند:

۱ - در خود شهر مزار شريف	۵ پايه ماشين حلاجي	۵ پايه ماشين پرس
۲ - در شهر آقچه	۲ » » »	۲ » » »
۳ - در شهر بلخ	۳ » » »	۳ » » »
۴ - در دولت آباد	۲ » » »	۲ » » »

قوة توليدات دوازده ماشينهای فوق الذکر عبارت است از ۹۰ تن پخته خام در بيست ساعت وقوة توليدات پخته آن در سالهای ۳۵ و ۳۶ قرار ذيل بوده :

الف - در سال ۱۳۳۵	=	۳۴۷۸۳ عدل	۲۹۷۵ تن
ب - » ۱۳۳۶	=	۲۱۷۴۶ »	۱۹۹۷ »

توليدات پنبه دانه :

الف - در سال ۱۳۳۵	۵۶۴۱ تن
ب - » ۱۳۳۶	۲۲۱۱ »

عملة تخنيكي و مامورين دستگاه مزبور عبارت اند از :

الف - عملة مستري خانه	۵ نفر -
ب - » جين در دو تايم ۲۰	ساعت ۲۴ نفر
ج - » پرس	» » » ۴۸
د - » ماشين موتر	» » » ۲۴
و - مامورين مرکز و نمايندگيها	۸۱ »
ه - مستخدمين	» » ۲۴

در سال ۱۳۳۶ شرکت دیگری بنام شرکت صنايع مزار شريف در آن ولايت تاسيس و يک تعداد ماشينهای جين و پرس را که قبلاً از طرف اتحاديه پنبه اداره ميشد خريداري کردند . اين موسسه دارای - سيزده پايه ماشينهای حلاجي و (۵) پايه پرس ميباشد و به ترتيب ذيل تقسيم شده اند :

۱ - در پولورب	۲ پايه ماشين حلاجي که قوه توليد آن ۲۶ تن پنبه معلوج در ۲۴ ساعت است
۲ - در بلخ	۴ » ماشينهای » » » ۵۲ » » » »
۳ - در دولت آباد	۲ پايه ماشين حلاجي که قوه توليد آن ۲۶ تن پنبه دانه معلوج در ۲۴ ساعت است
۴ - » آقچه	۴ » » » ۲۵ » » » »
۵ - » خلم	۱ » » » ۱۳ » » » »

صنعت قندسازي

۱- فابريکه قند سازي بغلان:

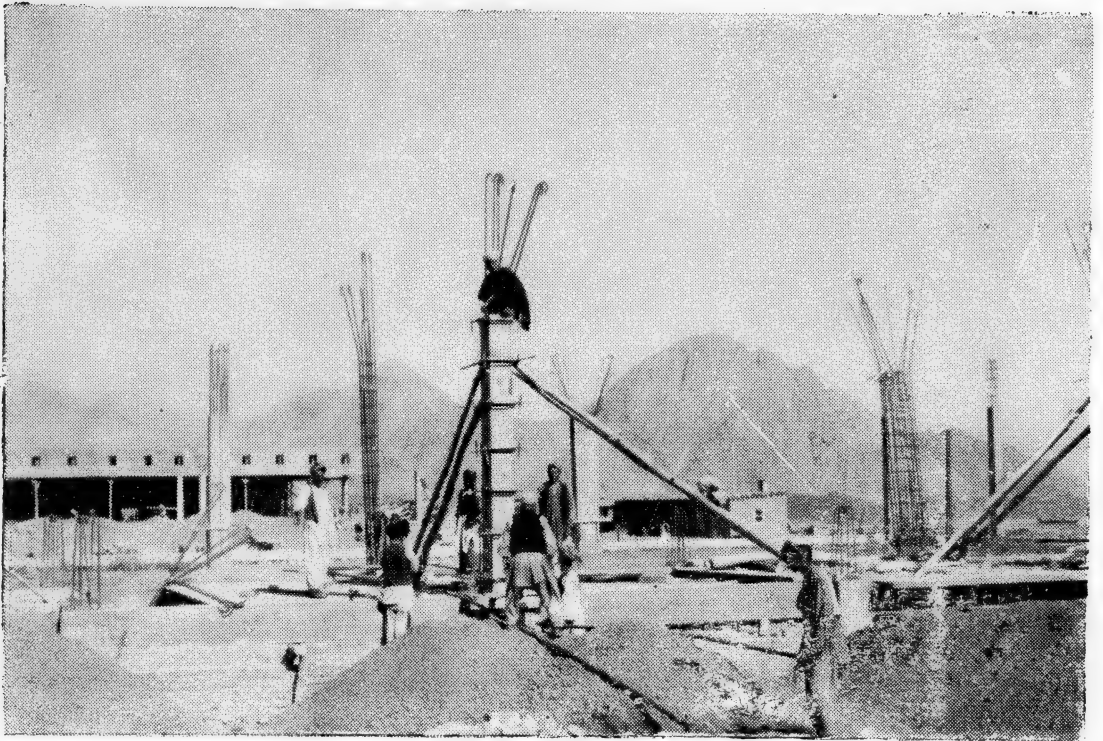
در سال ۱۳۱۷ شرکت قندسازي بسرمایه (۲۸۶۸۲۰۰۰) افغانی تاسيس گردید این شرکت بعد از تاسيس خود به خريداري دو فابريکه قندسازي اقدام کرد.

فابريکه اول عبارت از فابريکه موجوده بغلان است که از کمپني سکودا خريداري گردید و در سال ۱۳۱۷ کار تعبير آن شروع و در برج عقرب ۱۳۱۹ نصب ماشينها تکميل و به توليدات آغاز کرد.

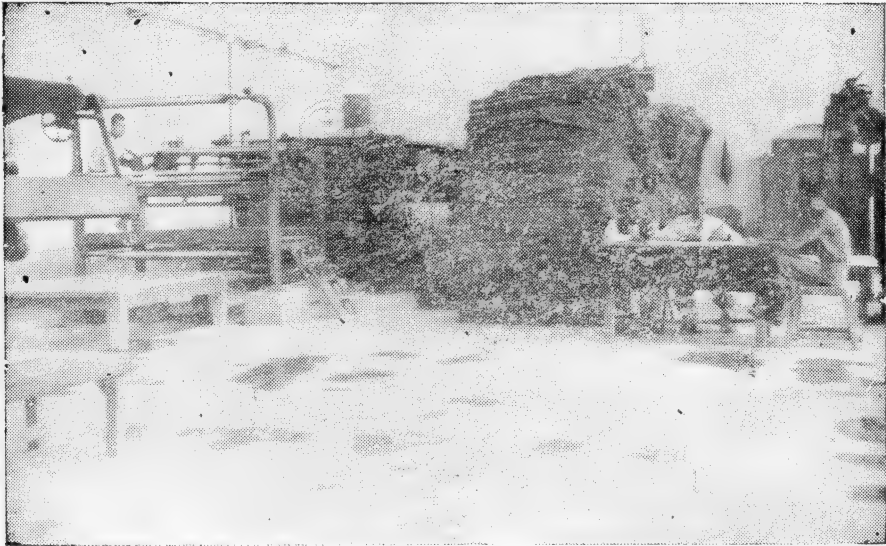
فابريکه دومي که بايد از زنگر هاوژن الماني خريداري ميشد و برای ظرفيت ۶۰۰ تن نيشکر در روز زیر نظر گرفته شده بود نظر به بروز جنگ دوم جهان معطل و متاسفانه به توريد آن اقدامی نشد.

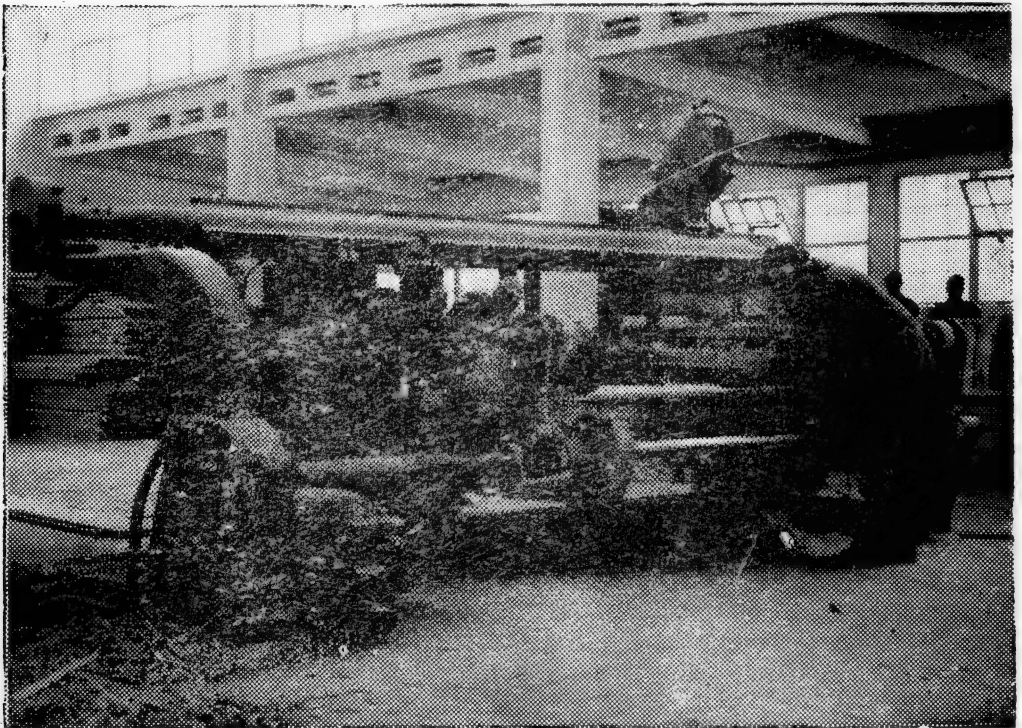
فابریکه گلپهار در حال تعمیر

قالب گیری کانکریت (دستگاه گلپهار)

ماشینهای شعبه عملیات فابر یکه بشینه بافی قندهار

یکی از ماشینهای شعبه نجاری فابر یکه جنگلک

فابریکه بغلان دارای ظرفیت ۶۰۰ تن لبلبودر روز بوده سرمایه فعلی آن به (۴۳،۰۲۳،۰۰۰) اف میرسد. تعداد کارگران این فابریکه ۵۲ نفر اند که در انجمه دو نفر انجنیر و باقیمانده بسته کاری علاوتاً ۴ نفر متخصص خارجی نیز شامل وظیفه میباشد.

تولیدات یکساله این فابریکه در سال ۱۳۳۴ به ۶۰۰۰ تن شکر رسیده بود.

فابریکه قند جلال آباد:

دردوره حکومت اعلیحضرت امان الله خان قراردادی با فابریکه زنگرهاوزن آلمانی عقد و به اساس آن یک فابریکه تولید نیشکر خریداری گردید ماشینهای این فابریکه بعد از ورود با افغانستان تا سال ۱۳۳۱ در جلال آباد معطل مانده و از آن کار گرفته شده نتوانست. در سال ۱۳۳۱ حکومت بغرض به کار انداختن این دستگاه اقدام و از راه انحصارات دولتی متخصصین خارجی برای یکجا کردن پرز جات و بسته کاری ماشینهای آن استخدام کرد در نتیجه معلوم گردید که اکثر پرز جات این دستگاه محوه و یک تعداد زیاد سامان برای بکار انداختن آن ضرورت است. تا سال ۱۳۳۶ تعمیرات ضروریه و پرز جات کمبود این دستگاه تکمیل و بالاخره در زمستان ۱۳۳۶ این دستگاه به تولیدات آغاز کرد.

ظرفیت این دستگاه عبارت است از ۵۰ تن نیشکر در روز که در نتیجه مقدار (سه و نیم) تن بوره و در روز از آن حاصل میشود. تعداد کارگر و متخصص این فابریکه به (۸۸ نفر) میرسد.

سرمایه ابتدائی آن (۱۸۰۰۰۰۰۰) افغانی میباشد.

صنعت گوگرد سازی

یکانه فابریکه گوگرد سازی در افغانستان عبارت از فابریکه گوگرد سازی کابل است که در سال ۱۳۰۷ تاسیس و تا سال ۱۳۲۱ به سرمایه دولت و تحت نظارت دولت فعالیت میکرد.

در سال ۱۳۲۲ این فابریکه از طرف شرکت پشتون خریداری و سرمایه ابتدائی آن به مبلغ ۱۲۰۰۰۰۰ افغانی تثبیت گردید. سرمایه آن در سال ۱۳۳۶ (۱۶۵۵۰۰۰) افغانی و از سال ۱۳۳۶ باینطرف به پنج میلیون افغانی تعیین شده.

تولیدات سالانه آن از سال ۱۳۲۲ تا سال ۱۳۳۶ متحول و قرار ذیل بوده است.

۱- تولیدات سال	۱۳۲۲-	۱۱۹۴۰۶۷ - درجن
۲- » »	۱۳۲۳-	۱۱۸۲۳۴۳ »
۳- » »	۱۳۲۴-	۶۶۵۳۶۹ »
۴- » »	۱۳۲۵-	۱۲۳۹۸۴۱ »
۵- » »	۱۳۲۶-	۱۱۱۷۰۰۰ »
۶- » »	۱۳۲۷-	۱۲۱۶۴۲۹ »
۷- » »	۱۳۲۸-	۹۹۲۱۹۰ »
۸- » »	۱۳۲۹-	۱۸۱۱۶۰ »

۹- تولیدات سال	۱۳۳۰-	۷۲۰۴۶۹- درجن
۱۰- » »	۱۳۳۱-	۳۹۲۵۱- »
۱۱- » »	۱۳۳۲-	۲۰۷۴- »
۱۲- » »	۱۳۳۳-	۲۱۲۴- »
۱۳- » »	۱۳۳۴-	۸۳۴۳۴- »
۱۴- » »	۱۳۳۵-	۲۰۰۸۵۰- »
۱۵- » »	۱۳۳۶-	۱۸۶۰۹۴- »

جمله تولیدات پانزده ساله فابریکه - ۹۰۲۳۵۱۵- درجن معادل ۱۰۸۲۸۳۱۴۰ قطی در سال ۱۳۳۶ در اثر رهنمائی و کمک وزارت معادن و صنایع یک تعداد ماشینهای جدیدی بفرض توسعه و انکشاف فابریکه از جایان خریداری و به کار انداخته شدند که به اساس آن تولیدات فابریکه به تخمیناً (۷۰) هزار قطی در روز خواهد رسید.

تعداد کارگران این دستگاه نیز ثابت نموده مطابق به تولیدات فابریکه کم و زیاد شده اند .
تعداد ساعات کار در سال ۲۲۵۰ ساعت و تعداد روز کار به ۳۰۰ میرسد.

صنعت سمنت سازی در افغانستان

۱- اولین دستگاه سمنت در افغانستان در عصر اعلیحضرت امان الله خان خریداری و در شهر کابل نصب گردید اما چون این دستگاه بدون کدام سروی مقدماتی و تشییت مواد خام و ظرفیت خریداری شده بود و از یک طرف مواد خام آن در خود شهر کابل موجود نبود از طرف دیگر از نقطه نظر ظرفیت دستگاه بکلی اقتصادی نبود ازین جهت دستگاه موصوف بکار نیفتاده و هر ور زمان از بین رفت.

فابریکه سمنت جبل السراج:

پلان تاسیس این فابریکه در سال ۱۳۳۲ روی دست گرفته شده و در اخیر همان سال قرار داد مشورتی و مطالعاتی با کمپنی فرید ریش کوکس المانی بامضا رسید که با اساس آن یک نفر متخصص جیولوجی و یک نفر مهندس مشورتی و تعمیراتی بکابل مواصلت و رزیدند تا درباره مطالعات و امکانات ساخت سمنت در افغانستان پروژه ترتیب دهند و پلان مقدماتی آنرا بمؤسسه بسپارند . متخصصین موصوف بعد از تحقیقات و تفحصات لازمه مواد خام مطلوب از قبیل سنگ چونه - سنگ گچ - گل رس و زغال را از هر کدام به اندازهای لازمه استخراج و بفرض تجزیه به آلمان فرستاده از راپورهای نتیجوی ثابت شد که مواد خام مذکور برای تاسیس فابریکه سمنت در جبل السراج مساعد است .

در سال ۱۳۳۳ محل فابریکه در جبل السراج تثبیت و در همان سال کتاب تشریحات ماشینهای فابریکه سمنت سازی از جانب کمپنی کوکس تکمیل و بدسترس مؤسسه گذاشته شد .

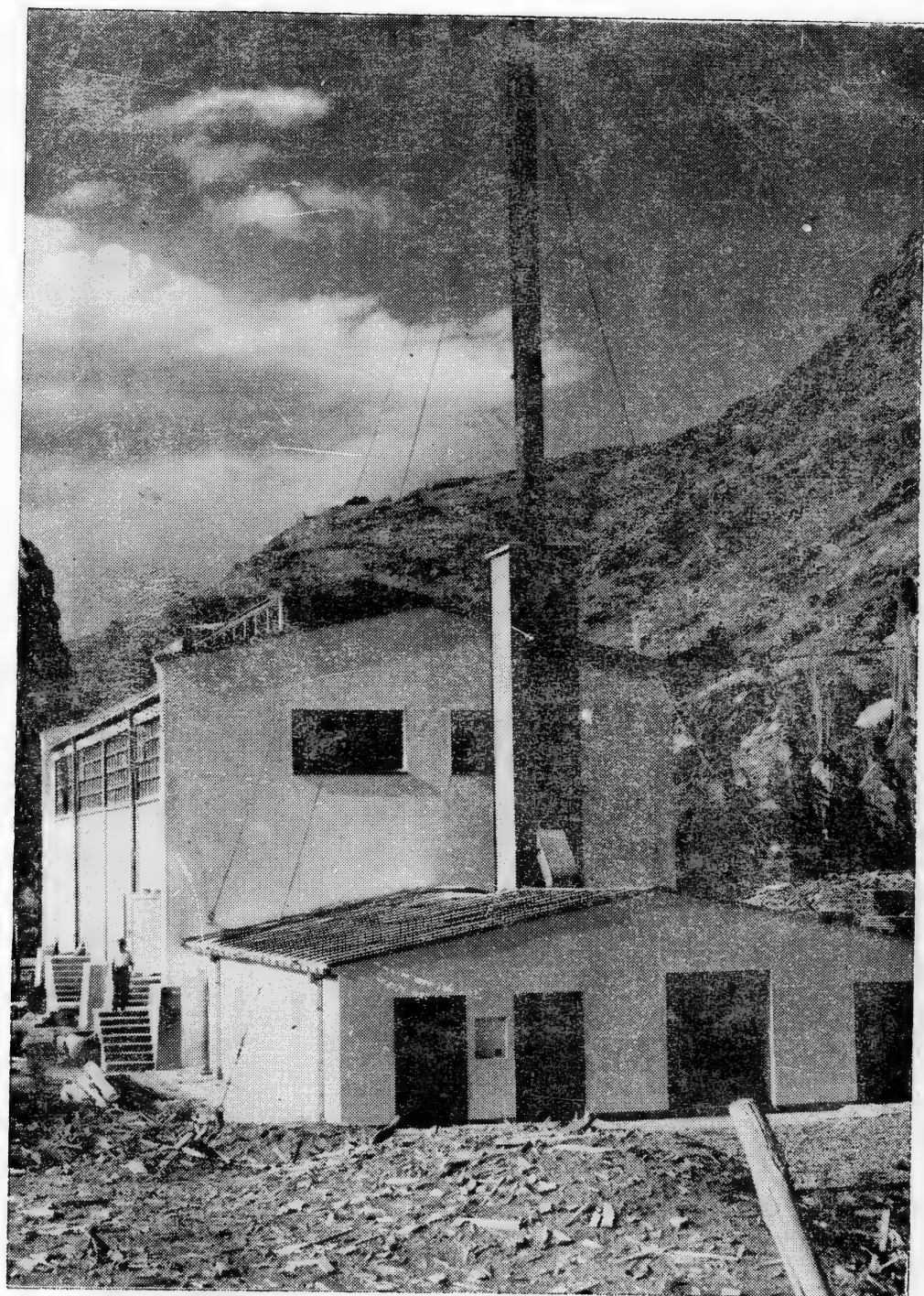
در اخیر سال ۱۳۳۳ مذاکرات بانما یندگی تخنو اکسورت چکوسلواکی راجع به عقد قرارداد ماشینها و تعمیر فابریکه شروع و بالاخره قرار داد مذکور بامضا رسید در وسط سال ۱۳۳۴ متخصصین تعمیراتی کمپنی مذکور وارد کابل و در ماه عقرب ۱۳۳۴ سنگ تهاب فابریکه نهاده شد .

در اوائل سال ۱۳۳۶ تعمیرات فابریکه روبه اختتام گذاشت و در ماه دلو ۱۳۳۶ ماشینها بطور امتحانی بکار انداخته شدند و بالاخره بتاريخ ۱۵ ثور ۱۳۳۷ اولین دستگاه سمنت مملکت رسماً افتتاح گردید .
این فابریکه قوه تولیدی نهائی ۱۰۰ تن سمنت در روز را داشته و سمنت آن از نوع فرو سمنت میباشد .

ماشین پرکاری بوتلهای آکسیژن

یکی از عمارت مربوطه فابریکه چنگلک

۳- سمنت پلخمری :

در سال ۱۳۳۵ در حالیکه هنوز فابریکه سمنت جبل السراج تحت تعمیر بود حکومت فیصله نمود تا یکدستگاه دیگر سمنت سازی نیز ساخته شود. چنانچه با اساس این فیصله یک تعداد متخصصین چکو سلواکی خواسته شده و تا آخر سال ۱۳۳۵ سروی مکمل تاسیس همچو یک دستگاه در پلخمری صورت گرفت نتایج سروی نشان داد که مواد خام ضرو ریه برای تولید سمنت در پلخمری از نقطه نظر کمیت و کیفیت بکلی مساعد است. بالنتیجه پروژه مقدماتی آن در سال ۱۳۳۶ سردست گرفته شد این پروژه مقدماتی که در ماه جوزا ۱۳۳۶ تکمیل شد برای ظرفیت ۲۰۰ تن سمنت در روز ترتیب و هم توسعه آن برای ۴۰۰ تن پیش بینی شده .

درین اواخر یعنی در سال ۱۳۳۷ مؤسسه بنام ریاست دستگاهای سمنت و برق پلخمری (غوری) تاسیس گردیده و تدریجاً قسمت تکمیل پروژه های موصوف اجراآت کرده باشند .

صنائع هوا خوراکه

شرکت میوه پشتون قندهار:

شرکت پشتون در سال ۱۳۱۳ به سرمایه ابتدائی ۱۵ لک افغانی در شهر قندهار تاسیس و برای سه سال اول میوه را بادت باک و صاف و بیکنگ کرده بخارج میفرستاد. از سال ۱۳۳۷ به بعد تمام امور میوه را بوسیله ماشینهای مخصوصی باصول فنی اجراء کرده است. درین دستگاه ماشینهای پیرمت سازی چاکلیت-نقل و ماشین های جم و جلی و کاترزو میوه تازه مسکه کشی و غیره موجود است .

سرمایه شرکت در سال ۱۳۱۷ (۲۷ لک) فعلاً ۱۳۳۷۵۰۰۰ افغانی میباشد درین فابریکه یک شعبه ۱ بخ سازی نیز موجود میباشد که روزانه به حدود ۲۲۵۰۰ کیلو بیخ تولید میکند. تولیدات سالانه این فابریکه بطور متوسط عبارت است از :

۷۳۱۹ بو تیل

شر بت رنگه

» ۵۷۱

پیرمت سفید

» ۳۵۰

شیرینی کاغذ پیچ

» ۱۶۶ شیشه

» » »

» ۷۰۷ خریطه

» » »

» ۵۴۰ بوتل

شر بت بانجان رومی

» ۱۰۵۶ شیشه

جم

» ۲۱۲۶ قطی

» » »

» ۱۰ سیر کابل

چاکلیت

» ۲۵ »

نقل بادامی

» ۲۱۹۶۰ کیلو

بیخ

تعداد کارگران این فابریکه عبارت از ۴۹ نفر .

فابریکه کا نسر و میوه قندهار:

در سال ۱۳۳۶ شرکت سهامی بنام شرکت سهامی میوه قندهار تاسیس و در ماه میزان همان سال قراردادی بین شرکت موصوف و کمپنی تخنوا اکسپورت چکوسلواکی امضاء گردید که با اساس آن یک دستگاه مکمل عصری کا نزا و میوه در قندهار خریداری گردید. این دستگاه متشکل است از شعبات ذیل:

- ۱- شعبه کمپوت سازی که در ۱۶ ساعت کار ۲۰ تن کمپوت تولید میکند.
- ۲- «شربت سازی» «۱۶ ساعت» ۱۰ تن آب میوه تولید میکند.
- ۳- شعبه میوه خشک که در ۲۴ «» ۱۰ «میوه تازه را خشک میسازد.
- ۴- شعبه سورت و پیکنگ که در ۱۶ «» ۱۰۰ تن میوه را سورت کرده و بیجیت میوه تازه.

باربندی مینماید.

- ۵- دستگاه خشک کردن میوه در اوقات غیر کمین کشمش خشک شده را شست و شو کرده خشک میکند.
  - ۶- شعبه تولید بخار که برای دستگاه میوه بخار ضروری را مهیا میسازد.
  - ۷- شعبه دستگاه دیزل که ظرفیت ۱۲۰ کیلووات برق را دارا میباشد.
  - ۸- شعبات سردخانه برای حفظ میوه.
  - ۹- لابراتوار کیمیاوی و فزیک برای میوه.
  - ۱۰- گدام ها و تحویلخانه ها.
  - ۱۱- مخزن آب و دستگاه تصفیه آب مستعمل.
  - ۱۲- انستالسیون مکمل برق.
- نقشه های تعمیراتی و غیره این فابریکه سردست است.

سیلوی مرکز:

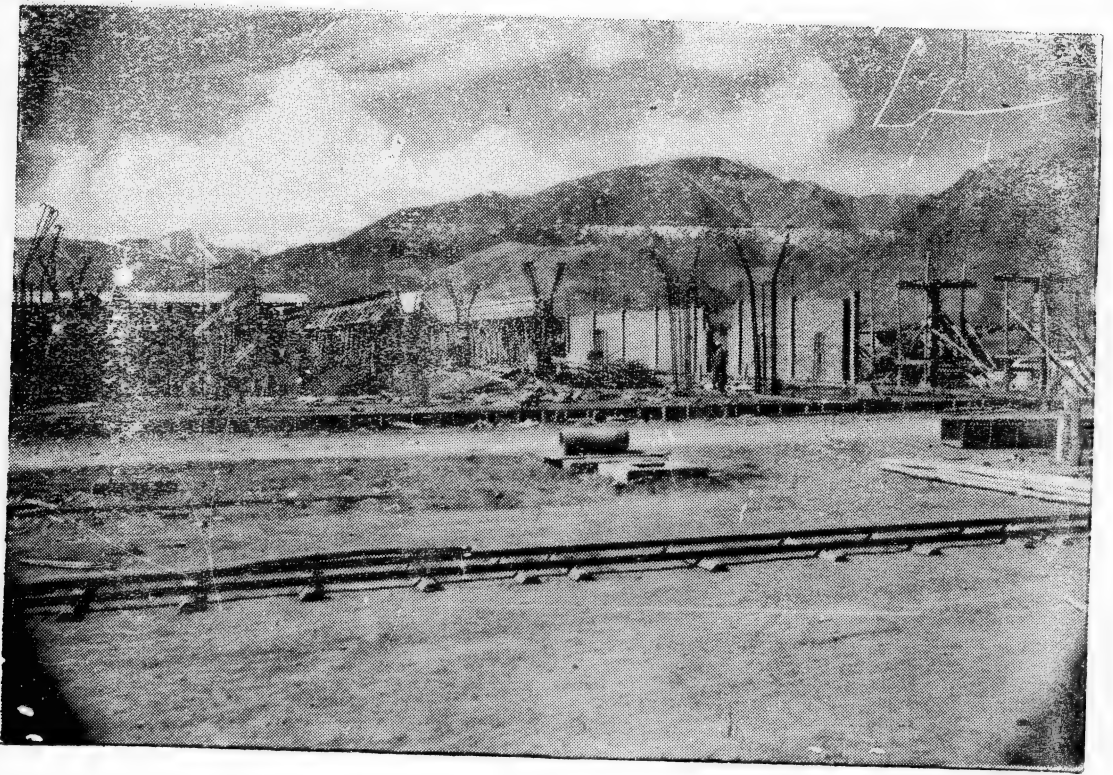
یک سیلوی بزرگ که علاوه بر شق حفاظت و گدام نمودن گندم دارای شقوق نانوایی و کدچه سازی و غیره خورا که باب میباشد در سنه ۱۳۳۶ در کابل افتتاح گردید. این مؤسسه به کمک انجینیران شوروی تاسیس گردیده است.

یک سیلوی دیگر در بلخمری نیز اعمار و بکار افتاده.

صنعت حجاری و نجاری

بنای تعمیر فابریکی حجاری و نجاری کابل در سال ۱۳۱۶ از طرف دولت گذاشته شده و تا سال ۱۳۱۹ یک اندازه تعمیرات این دستگاه سرمایه دولت تکمیل گردید و یکمده ماشینهای آن نصب شده درین وقت با اساس درخواست یک گروپ تجار که که ریاست آنرا مرحوم دوست محمد ایماق بدست داشت این دستگاه از طرف دولت با آنها بفروش رسانیده شده و بدین ترتیب فابریکه با تمام ملحقات و لوازم از مش باوشان تسلیم گردید. دوست محمد مرحوم در صدد تکمیل لوازم فابریکه برآمده کارهای باقی مانده تعمیر فابریکه و بسته کاری ماشینهای رابک چارنفر متخصمین ایطا لوی و متخصمین داخلی در سال ۱۳۲۰ تکمیل کرد و فابریکه شروع به فعالیت نمود.

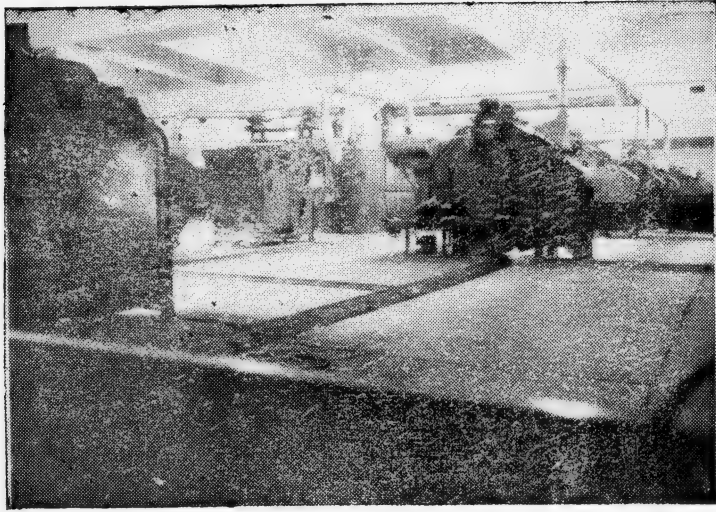
در سال ۱۳۲۲ در اثر جنگ دوم جهان متخصمین خارجی فابریکه را ترک و هم در اثر پیدانشدن سامان فالتو و پرزه های ضروری از فعالیت فابریکه کاسته شده رفت.

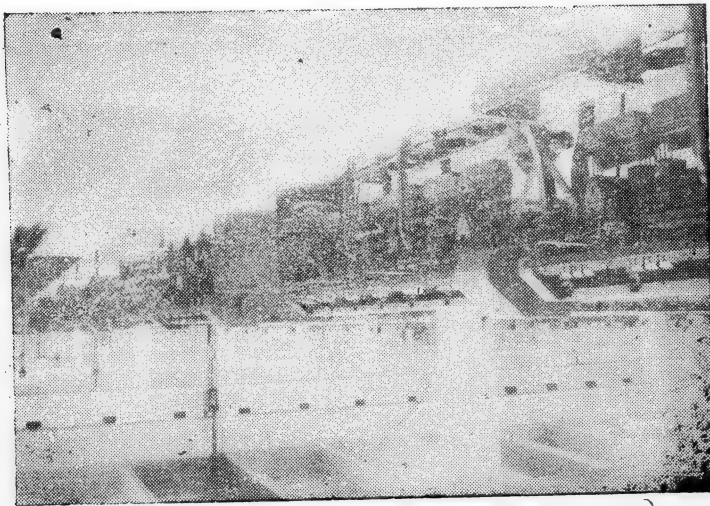
نیمکا ریلوے نگاہ گلپهار.

شعبه تجارتی فابریکہ جنگلک

شعبه نجاری

قسمتی از ماشینهای بافت

در سال ۱۳۳۰ بنام علی عبداللطیف تاجر با اشتراك يكعمده تجار ديگر ايسن فابريکه را خريداري و درصدد توسعه و انکشاف آن برآمده و به ترتيب ذيل شعبات مختلفه آن توسعه داده شد :

درشعبه حجاری و نجاری: يكعمده ماشينهای سابقه آن که ساکت ايستاده بود به فعاليت آورده شد يکپايه ماشين سنگ و يکپايه ماشين برش که هر نوع سنگ را برش ميکنند خريداري و از آن کار گرفته ميشود. در سال ۱۳۳۶ با اساس يلان پنجساله اقتصادي مملکت و در اثر رهنمائيهای وزارت معادن و صنايع بفرض توسعه بيشتر دستگاه، سه پايه ماشينهای بزرگ چهاراره، دو پايه ماشين بالاش با سامان فالتوی آن خريداري شد که ماشينهای مذکور وارد و اميد است تا اواخر اسد ۱۳۳۷ بکار انداخته شوند با بکار افتادن اين ماشينها توليدات فابريکه دوچند خواهد شد .

۴- درشعبه نجاری: برای توسعه اين شعبه يك پايه ماشين چول کشی- يکپايه ماشين عامل (لکی) و يك دستگاه بخار جهت خشک کردن چوب بکار انداخته شد .

دو پايه ماشين بزرگ اره که تا قطر ۶۵ سانتي چوب را اره ميکنند نيز وارد و نصب گرديده .
شعبه نجاری يك شق بادی سازی موتر هم دارد که در آن يکپايه اسکنه و سه پايه ماشين حلبی سازی با برمه های برقی موجود است . درشعبه بادی سازی لوازم عصری رنگمالی نيز وجود دارد
اين دستگاه سرمايه ابتدائی تخميناً پنج ميلون افغانی شروع بکار نموده بود و سرمايه فعلی آن (۹,۶۰۰,۰۰۰) افغانی ميباشد .

توليدات سالانه اين فابريکه در شق حجاری بطور متوسط عبارت است از برش - يالاش و صفا کاری ۴۰۰ متر مربع سنگ .

در شق نجاری فعاليت سالانه عبارت است از توليد :

- ۱- دروازه و کلکين ۴۷۴۳ عدد
- ۲- موبل سازی از قبيل سيت های ميز- چوکی - تخت خواب وغيره
- ۳- ميز ۱۰۱۲ عدد- چوکی ۱۰۰۲ - تخت خواب ۱۰۶ دانه
- ۴- در شق حکاکی سالانه تقريباً ۲۵۰ کيلو گرام لاجورد و اميتس را تحت کار ميگيرد .
تعداد عملة فابريکه بطور متوسط سالانه سه صد (۳۰۰) نفر ميباشد .
شعبه حجاری فابريکه در ۲۴ ساعت سه تايم و بقيه شعبات در ۲۴ ساعت يك تايم کار ميکنند .

کارخانجات فلز و ترميم موتر

اولين فابريکه ترميم موتر در سنه ۱۳۳۶ در کابل تاسيس گرديد که ماشينهای آن از کمپنی سکودی چکو سلواکی خريداري شده بود. فابريکه مذکور بدو متعلق بشرکت انحصار موتر بود و مجدداً بشرکت حجاری و نجاری انتقال يافت .

جنگلک کابل: در سال ۱۳۳۵ نظر بموافق که بين وزارت معادن و صنايع و نمايندگی تخنواکسپورت شوروی صورت گرفته بود کار سروی تاسيس يك دستگاه فلز و ترميم موتر در کابل از طرف متخصصين شوروی شروع گرديده و تا اخير سال مذکور کار سروی تکميل و پروژة مقدماتی آن سر دست گرفته شد پروژة مقدماتی و ترتيب پروژة نهايی آن نيز تکميل بعداً تا اخير سنبله ۱۳۳۶ ختم شد که به اساس آن اين دستگاه دارای شعبات و ظرفيت ذيل ميباشد :

۱- این ورکشاپ میتواند به ترمیم اساسی موتر های هر نوع و هر مارکیده در منطقه کابل مستعمل است. بپردازد (ساخت شوروی - چکوسلواکی - امریکائی - جرمنی)

۲- ساخت پرزه های فالتوی کوچک موتر های فوق الذکر و پرزه های ماشینهای نساجی و سامان فلزی از قبیل قفلها - چیراست ها - دسته های دروازه - میخ و غیره در آن اجرا شده میتواند:

۳- ترمیم اساسی ۱۰۰۰ عراده موتر در سال در آن به ترتیب ذیل عملی شده میتواند:

الف: موتر های لاری دیزلی ۸ تنه	۱۲ فیصد
ب: » » » ۱۴ »	۳ »
ج: » » » بطرولی ۴ »	۶۵ »
د: » » » ۶ »	۸ »
ه: » » » ۱۰ »	۲ »
و: » تیز رفتار بطرولی	۸ »
ز: » سرویس بطرولی مختلف	۲ »

۴- ترمیم اساسی تراکتور ها بقوه ۳۰ فیصد قوه اسپ - ۵۰ عراده در سال صورت میگیرد.

۵- » » » موترهای غیر متحرک دیزلی بقوه ۱۰۰ اسپ - ۳۵ عراده » » »

۶- ظرفیت تولیدات سالانه سامان فالتو و پرزه های ریخته گری ۸۷۶ تن در سال است

۷- شعبه ریخته گری آن ۳۰۰ تن چدن در سال و ۳۵ تن فلزات رنگه تولید میکند.

بطور خلاصه شعبات اساسی این فابریکه عبارت است از:

۱- شعبه ریخته گری

۲- » ترمیم عمده موترها و تراکتورها

۳- شعبه ساختن پرزجات فالتو و مصنوعات فلزی.

۴- شعبه افزار سازی.

۵- تحویلخانه ها.

۶- لابراتوار (مواد کیمیاوی - تجزیه فیزیکی - متلوگرافی - کنترل افزار های اندازه گیری).

۷- شعبه آب رسانی

ما شینهای ضروری این دستگاه و همچنین متخصصین شوروی بغرض نصب و بکار انداختن آن

بکار بل مواصلت نموده کار آن جریان دارد.

ورکشاپ های ترمیم موتر در پلخمیری و هرات: در سال ۱۳۳۵ مانند پروژه جنگلک

فقط بیک پیمانۀ کوچکتر پروژه های دیگر نیز برای پلخمیری و هرات سردست گرفته شد که مراحل

سروی و پروژه خود را مثل فابریکه جنگلک طی کرد - شعبات و ظرفیت این فابریکه عبارت است

از:

۱- شعبه ترمیم عمده موترها و تراکتورها.

۲- شعبه افزار سازی.

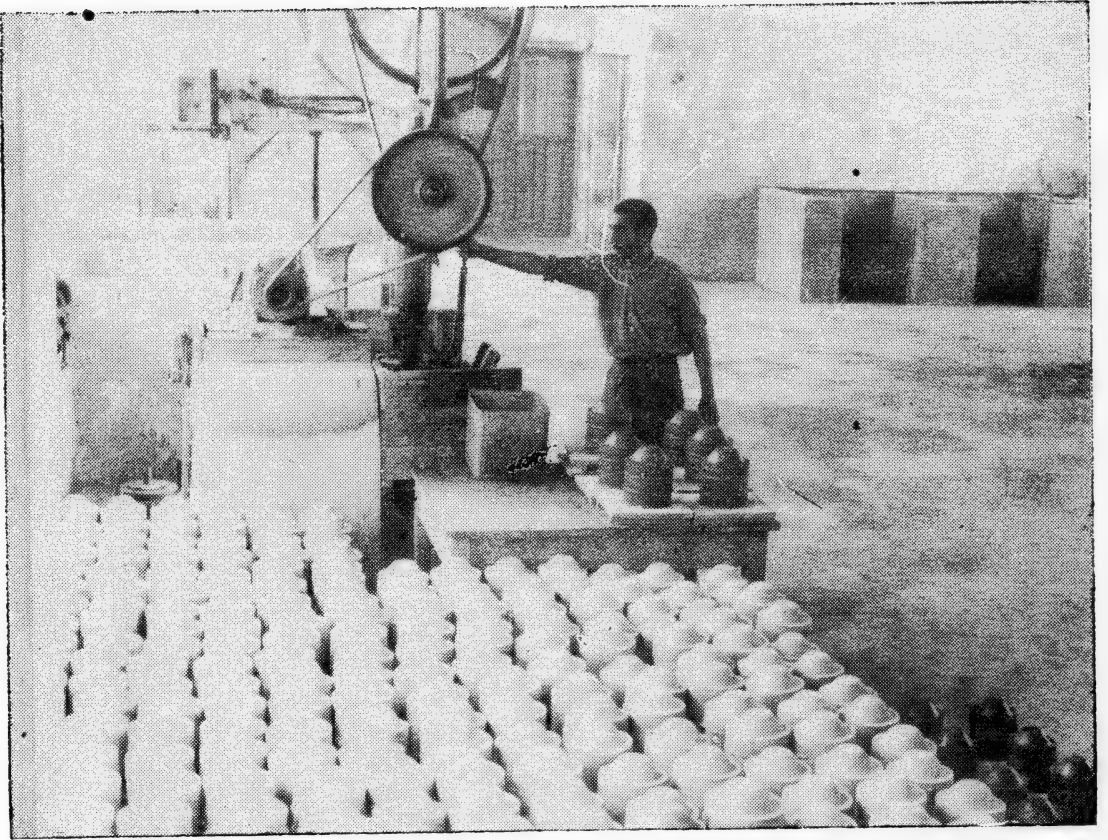

تعمیر کل شعبه پرس فابریکه پشمیه بافی قندهار

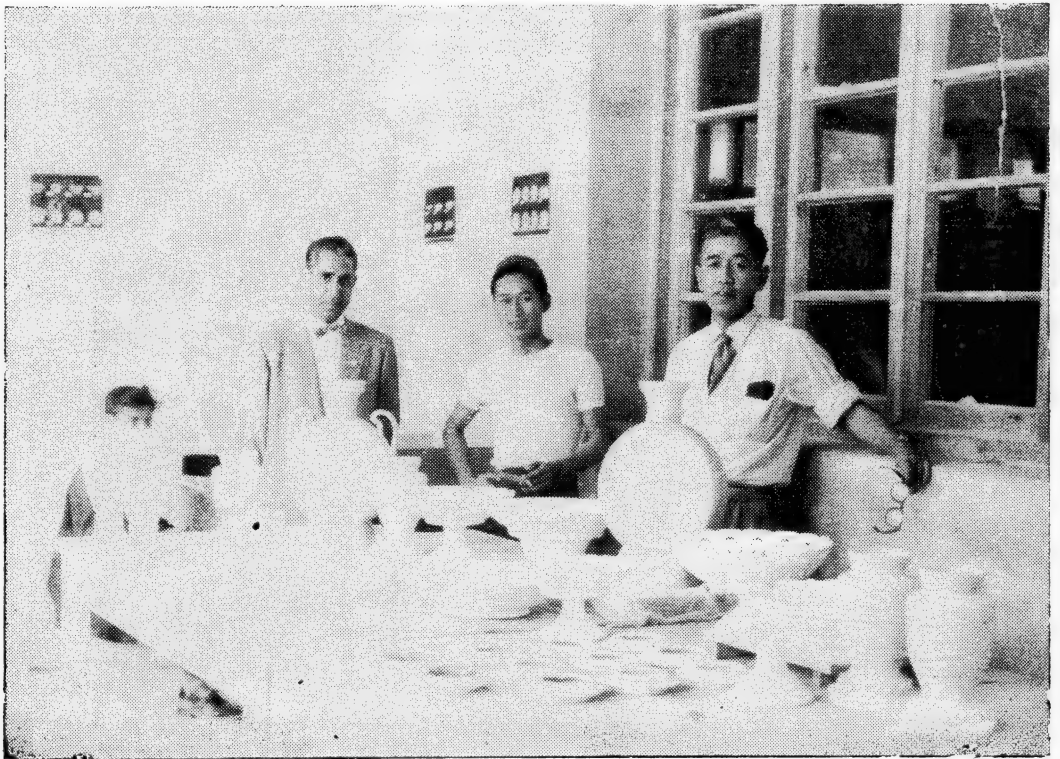

تعمیر کل فابریکه پشمینه بافی قندهار .

یکی از شعبات فابریکه چینی سازی شاکر.

یسکی از شعبات فابریکه چینی سازی شاکر.

۳ - لا براتوار .

۴ - تحو یلخا نه ها .

ظرفیت این فابریکه ها عبارت است از ترمیم اساسی ۶۷۶ موتورهای مختلف در سال .
این دو پروژه اخیر برای حاضر معطل گردید .

ورکشاپ زنده بانان :

شرکت سرویس که پلان تا سیس یک ورکشاپ را در سال ۱۳۳۶ بنا نهاده و در سالهای ۱۳۳۰ الی ۱۳۳۲ یکتعداد ماشینها، افزار و غیره سامان ضروریه را از امریکا خریداری نموده و آنرا بکار انداخته بودند در سال ۱۳۳۲ تعمیر ورکشاپ عصری زنده بانان را آغاز نمود - این ورکشاپ جدید که دارای ظرفیت ترمیم مکمل (۵۰۰) عراده موتورهای لاری و تیز رفتار در سال میباشد تحت تعمیر بوده بمجرد وصول ماشینهای آن که از طرف (آ ای سی ای) بکابل فرستاده میشود بکار آغاز خواهد کرد .

علاوه یکتعداد گراچهای این ورکشاپ تکمیل و بک تعداد محصلین در آن تحت رهنمائی یکنفر انجنیر امریکائی بکارهای عملی ترمیم موتور شروع کرده اند .

ورکشاپ ترمیم موتور در قندهار :

مانند ورکشاپ زنده بانان یک ورکشاپ مکمل عصری دیگری در قندهار نیز زیر نظر گرفته شده انحصارات دولتی بکمک آ ای - سی ای در مورد تعمیر و توریید ماشینهای آن قبلاً داخل اقدامات شده اند . این دستگاه عصری علاوه بر تجهیزات لازم به غرض ترمیم موتور ، یک یونیت اسمبلی موتور را نیز دارا میباشد .

صنعت چینی سازی

۱- چینی سازی شاگرد :

در سال ۱۳۳۵ بعد از یک سروی مقدماتی توسط متخصصین جاپانی و تثبیت پیداوار مواد خام آن در داخل مملکت ، این دستگاه از طرف شاگرد برادران با سرمایه ابتدائی هفتاد و هشت ات افغانی تا سیس و بتاریخ ۱۷ - اسد ۱۳۳۵ سنگ ته داب آن گذاشته شد . در اخیر جوزای ۱۳۳۶ برای اولین بار نمونه های امتحانی آن تولید گردید .

ظرفیت نهائی این فابریکه روزانه ده هزار پارچه مختلف چینی میباشد .

تعداد کارگران این مؤسسه عبارت اند از صد نفر - علاوه تا پنج نفر متخصصین جاپانی نیز در این دستگاه کار میکنند تعداد روز کار در سال ۲۹۰ و تعداد ساعت کار در روز (۸) میباشد .

۲- چینی سازی قندز :

از چند سال به اینطرف در قندز دستگاهی بنام دستگاه کاشی سازی وجود داشت که روز به روز تولیدات سالانه آن در حدود ۱۷۰۰۰ تکه ظروف از قبیل بشقاب ، غوری ، شیردان و غیره میباشد .

اخیراً در سال ۱۳۳۵ تا سیس یک کمپنی مختلط جدید چینی سازی بسر مایه ۵۱ فیصد اتحادیه پنبه و ۴۹ فیصد کمپنی ماروینی جاپانی تشکیل گردیده و ماشینهای ضروری آن وارد و نصب شد .

ابن ماشینهای جدید الورد با ۱۵ پایه ماشینهای قدیم کاشی سازی قا در خوار هند بود که در سال اول روزانه ۳۰۰ پارچه چینی - در سال دوم روزانه ۳۰۰۰ پارچه چینی در سال سوم روزانه ۳۴۰۰ پارچه چینی و در سال چهارم روزانه ۵۰۰۰ تکه چینی تولید کند. قوه تولید نهائی این فابریکه روزانه پنج هزار پارچه و سالانه یک میلیون و پانجاه هزار تکه چینی است.

صنایع کپچک و صنایع دستی در افغانستان

صنایع دستی در افغانستان از زمانهای بسیار قدیمی رواج داشته و مردم اکثر ضوابط خود را از این راه بدست می آورند.

در هر گوشه مملکت صنایع دستی مختلف موجود است مثلاً در هرات، مزار شریف و مینه صنعت قالبین بافی بیشتر رواج دارد.

در زمان قدیم اکثر آذینهای مرغوب با رنگهای پخته نباتی بکار برده میشد. از چند سال باینطرف که در این راه از طرف شرکت قالبین طور بیشکی به اشخاص انفرادی پول داده میشود و هم رنگهای مورد ضرورت شان از طرف این شرکت تهیه میگردد و همچنین بانک زراعتی به سلسله شرکت صنعتی مینه یک مشت پول طور قرضه مساعدت کرده صنعت قالبین بافی رونق خوبیتری گرفته این شرکت تقریباً ۷-۸ سال میشود که شروع به فعالیت نموده است.

در هرات علاوه بر قالبین بافی صنعت قاقمه، برک و بناویز و پتو بافی لنگیهای ابریشمی دستی کاشی سازی گلیم قاقمه ای - چرمگری و پیلهوری نیز رواج دارد.

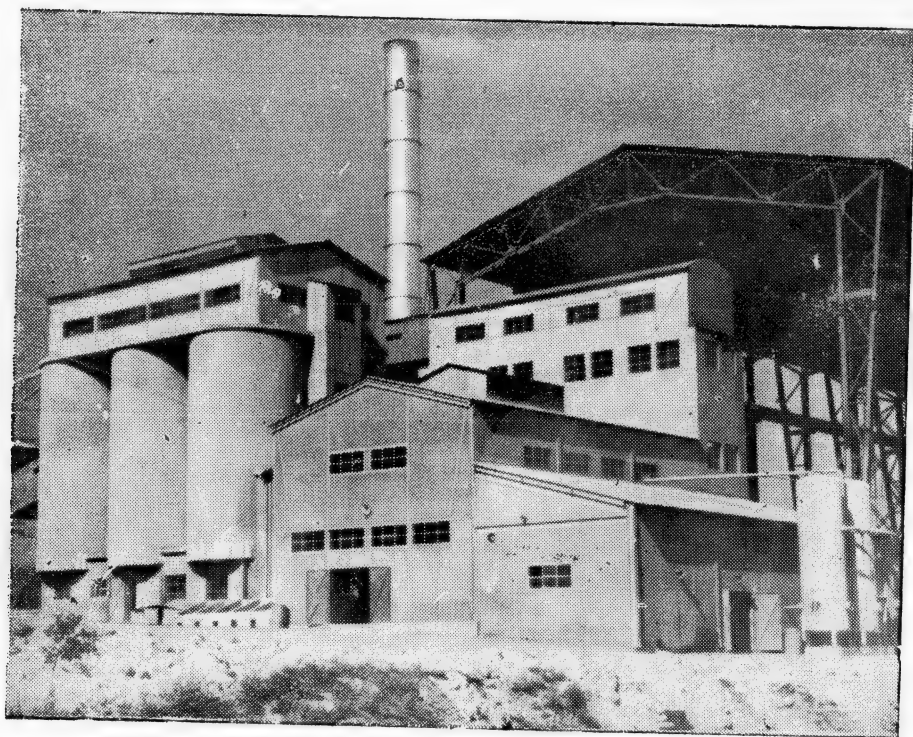
در غزنی صنعت پوستین دو از ازمینه های بسیار قدیمی وجود داشته که تقریباً تمام بازارهای افغانستان احتیاجات خود را در این مورد از غزنی رفع میکردند - در سال ۱۳۳۶ یک کوپراتیف پوستین دوزی از طرف بانک زراعتی و صنایع روستائی تأسیس و برای تقویه این صنعت کمک شایانی کرده - سرمایه ابتدائی آن ۴۰۰۰۰۰۰۰۰۰ افغانی و تعداد کارمندان ۴۵ نفر است.

در پروان بافندگی پارچه جات، چرمگری - نجاری - کلالی - تکرری بافی و پیلهوری شهرت زیادی دارد. در سال ۱۳۱۸ حکومت متبوعه یک موسسه بنام (کمک بافندگان) تأسیس نموده که مرام آن تقویه صنایع دستی در این ناحیه بوده است. در این اواخر یک شرکت بافندگی در استالف از طرف بانک زراعتی و صنایع روستائی نیز تأسیس گردیده.

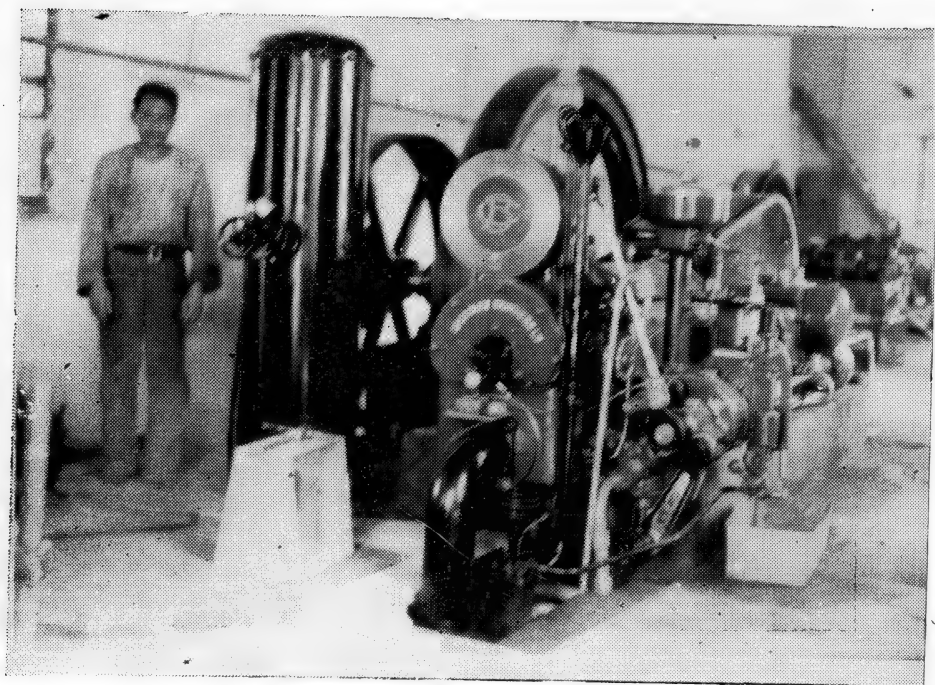
در کابل صنایع دستی از قبیل بافندگی پارچه جات ابریشمی، نخ، مسگری، آهنگری، سند بافی، گلیم بافی، خامک دوزی، گلدوزی و غیره موجود است. برای تقویه این صنایع بانک زراعتی و صنایع روستائی یک مکتب بافندگی تأسیس نموده که در آن در حدود ۲۰ نفر مشغول تدریس میباشد. در این مکتب شاگردان درشک بافندگی، رنگ آمیزی، پیلهوری، تارکشی ابریشم بصورت فنی تدریس میشود.

از طرف بانک زراعتی در این نزدیکها یک کوپراتیف بافندگی نیز بکار انداخته شده که از یکطرف مردم صنعتگر را بطرز کوپراتیف و از جانب دیگر ایشان را به دستگاههای جدید و عصری که از جاپان وارد گردیده آشنا میسازد.

در کابل یک موسسه صنعتی برای نسوان در سال ۱۳۳۴ نیز تأسیس شده - سرمایه این موسسه در میلیون افغانی و در آن شقوق مختلف صنایع دستی از قبیل بافت گلدوزی، خامک دوزی، تاپه کاری، کارات دستی و خیاطی شامل میباشد. تعداد کارگران این موسسه ۱۹۰ نفر میباشد.

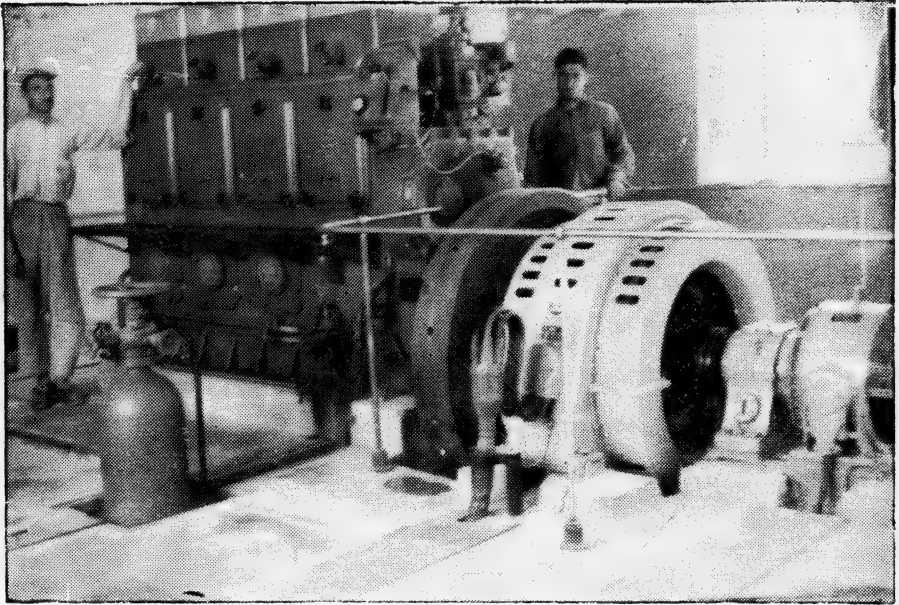

فابریکه جبل السراج

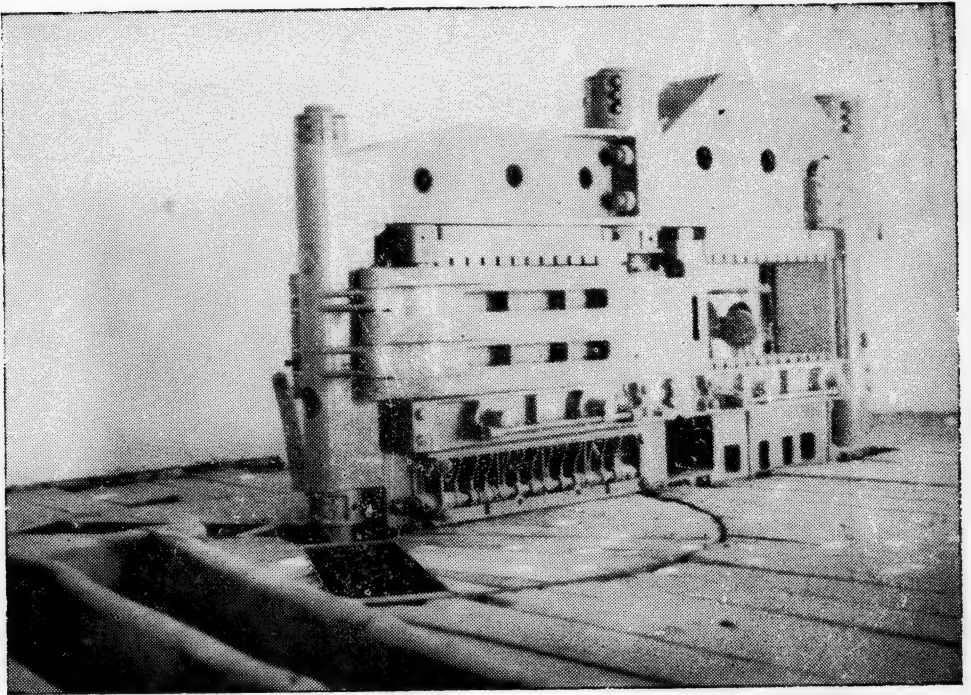

انجن فل پرس فابریکه پشمینه بافی قندهار

ماشین دیزل جدید فابریکه پشمینه بافی قندهار.

ماشین فل پرس ذابریکه پشمینه بافی قندهار.

در ولایت ننگرهار صنایع دستی بافت، کلالی، جرمگری، پبله‌وری، خرازی، چوب‌کاری، تگری بافی گلیم بافی، خامک‌دوزی، نمده مالی ترویج دارد. در این ولایت يك مؤسسه کوچک درنمر خیل به سرمایه ابتدائی ۵ میلیون افغانی تأسیس گردیده.

شرکت صنایع دستی ننگرهار برای عرضه نمودن تولیدات دستگاه‌های خود و تولیدات صنعتکاران انفرادی مغازه‌های در مرکز جلال‌آباد و کابل موجود دارند.

صنعت ساختن «گر» یعنی قند تصفیه نشده، نیز از قدیم الا پام در ولایت ننگرهار موجود و یک قسمت از احتیاجات اهالی را رفع می‌کند.

در قندهار صنایع جرمگری، کلالی، بافت، خامک‌دوزی، تگری بافی، پرس، قلی‌سازی و غیره موجود است. در مؤسسه یکی بنام کوپراتیف بافندگی و دیگری برای نسوان بکار انداخته شده است. سرمایه این دو مؤسسه یک میلیون افغانی و در آن ده پایه ماشین بافت نوع جاپانی بکار افتاده است. تعداد کارمندان نسوان ۴۵ نفر و از کوپراتیف ۵۰ نفر است.

بعضی مؤسسات کوچک برای ساختن سامان پلاستیکی نیز تازه تأسیس شده است. از جمله صنایع کوچک یکی هم مؤسسه مکمل جراب، بنیان، بندبوت و فیته بافی می‌باشد. که در مرکز کابل نصب گردیده. تولیدات روزانه این دستگاه در هشت ساعت کار عبارت است از:

بنیان ۲۵۰۰ دانه

جراب مردانه ۶۰ درجن

بندبوت و فیته ۲۰۰۰۰ ر۲۰

در هرات نیز دو دستگاه کوچک جراب بافی و بنیان بافی موجود اند که یکی آن موسوم به دستگاه‌های بافت حسین زاده و دیگر آن دستگاه بافت توصلی می‌باشد.

دستگاه بافت حسین زاده متشکل است از:

۲۵ پایه ماشینهای کوچک جراب بافی

۱ «دوخت‌کری و پنجه جراب»

۳ «بافت بنیان»

۱ «زیر پراهنی»

۱ «نختابی»

و دستگاه توصلی دارای ۶ پایه ماشینهای بافت جراب، یک پایه ماشین بنیان بافی، یک پایه ماشین دوخت بوده جراب‌های قشنگ نیلون تهیه می‌کند.

احصائيه توليدات (استخراج) مواد معدني از سال ۱۴۳۰ الی ۱۴۳۶

اندازه استخراج از معا دن در سال

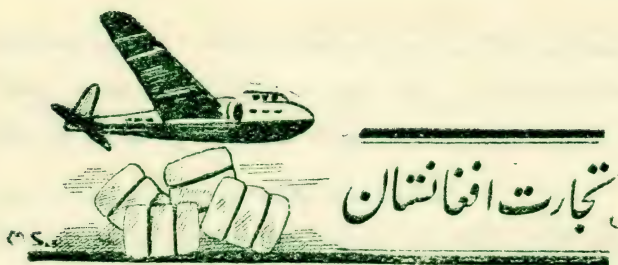
۱۳۳۰	۱۳۳۱	۱۳۳۲	۱۳۳۳	۱۳۳۴	۱۳۳۵	۱۳۳۶	تن-مترمکعب
۹۰۰۰	۸۷۰۰	۷۸۰۰	۱۳۸۰۰	۱۱۱۰۰	۱۱۲۴۴/۵	۱۰۸۳۲	معدن تالقان نمک
۱۰۹۴	۱۱۰۰	۱۰۸۰	۲۰۰۰	۲۰۸۰	۱۶۰۳	۱۷۶۹	معدن کلفگان »
۷۸۵۰	۶۳۰۰	۶۸۰۰	۹۲۴۰	۸۰۷۰	۸۶۶۸/۵	۸۸۴۲	معدن اندخوی »
۵۲۳	۵۲۳	۵۴۶	۷۸۵	۹۳۰	۱۰۷۴	۶۲۴/۵	نمکسارمزار شریف »
-	-	-	-	۱۵	۹۴	-	البرزمزار شریف-گوگرد »
-	-	-	۸۰۷۴	۲۵	-	۱۱/۵	دره نورننگرهار-بیریل تن کوتاه
-	-	-	۸۰۷۴	-	-	۱۶۲۴/۴۶	کهنه خمار میدان-سلیت کیلر گرام
۷۸۵۲	۶۶۶۰	۵۷۱۰	۵۹۲۰	۱۰۳۸۰	۱۱۳۴۱	۱۰۶۹۹	کرکر زغال سنگ »
۶۲۹۸	۷۸۶۰	۱۱۰۹۰	۹۴۹۱	۱۰۳۹۰	۱۷۵۶۷	۸۹۵۰	اشپشته »
-	-	-	-	۱۴۱۰	-	-	دره صوف »
-	-	-	-	۵۶	۱۱۰۰	۱۴۰۰	کران منجان بدخشان لاجورد »

مرمر

رخام

جارت مانند زراعت از سالیان متمادی در اقتصاد افغانستان اهمیت زیادی دارد .
در دوران دودمان پادشاهای محلی و فواصل جنگ ها کار و انهای تجارتی دائما از شرق

به غرب و از جنوب به شمال این مملکت در حرکت بود و خصوصاً موفقیت خوب اقتصاد را که افغانستان از ابتدای ظهور اسلام تا هجوم چنگیز کسب نموده بود شاهراه بزرگ تجارت بین ترکستان - چین - ماورالنهر - ایران - هند و همچنان بین حوزه مدیترانه و هند به شمار میرفت. مدنیت بلخ - غزنی - حوزة هلمند و هرات بالای آب و هوای سالم و منابع طبیعی این کشور باستانی استوار بود . چون مردم ما از راه داد و ستد تجارتی با حرفت و صناعت سایر کشورها تماس داشتند در مملکت خویش یا آن را اقتباس میکردند و یاد ران زمینه داخل تجسس و کشف طریقهی میشدند که از توریه آن بی نیاز بودند . درین زمان افغانستان نه تنها احتیاجات داخلی خود را تهیه میکرد بلکه در خارج نیز از قبیل پوستین منسوجات ابریشمی - پشمی - قالین - نباتات طبی و بعضی حیوانات را صادر میکرد .

تجارت افغانستان از هرات از طریق مشهد و تهران به ایران و از طریق وادی مرغاب و مرو به بخارا - از کابل از طریق خلم - بلخ و کارشی به بخارا و از هند از طریق دره خیبر و دره گولاری بکابل و اکسوس از طریق جلال آباد تا چترال به ترکستان چینی و از طریق قند هار به دره کمل و دره بولان به هند و از هند از طریق دره های خیبر و گولاری به کابل بصورت مثبت و دو جانبه جریان داشت ، اما هنگامی که جریانی های اجانب و فتوحات و جنگ های خارجی جهت حفظ حدود و ثغور مملکت آنقدر فرصت نداد که برای بهبود اقتصاد ملی ، توسعه تجارت و بلند بردن سطح زندگی مردم افغانستان مانند سابق صرف مساعی شود .

در قرن ۱۹ میلاری که نهضت تجارت و فعالیت های اقتصادی در جهان شروع گردید ، افغانستان در نتیجه معاهده مشغوم گندمك - هجوم انگلیس ها بنام انتقام و حشیانه ، سوختن دین شهر ها و قریه ها و دستار کشیدن مردم از کابل و کوهستان تاده خواجه و میوند ، افغانستان را از حق استقلال سیاسی ، از حق طبیعی و فطری این محروم ساخت و چون دست استعمار نمیگذاشت افغانستان برای تأمین سبکات و رفاه خویش به فعالیت های اقتصادی

دستی نداشت و اما تیرا که اعظم حضرت امیر عبدالرحمن خان ، اعظم حضرت امیر حبیب الله خان درباره قوه تولیدی آغاز کرده بودند ، نیز به نمرات رسید . تجارت افغانستان را چه با خودش و چه از طریق ترانزیت سواچه بامشکلات ساختند . یکی محصول سنگین بالای اموال که جهت استهلاك محلی از يك ولایت

به دیگر ولایت انتقال می یافت و دیگر گذاشتن قیودات سنگین راجع به فروش تولید افغانستان در بازارهای ماورای اکسوس . چون افغانستان فاقد استقلال سیاسی بود دران هنگام کدام تشویقی در مورد تجارت

وصادرات کشورهم موجود بود عملیات تجارتی بر تولیدات محدود و افراد منحصراً بود مال التجاره افغانی بدست سوم و یا چارم به بازار اصلی عرضه شده مفاد عمده به جیب تجار خارجی و گماشته گان ایشان که (تسلط کلی بر تجارت خارجه افغانستان یافته بودند) میرفت و از فروش مال التجاره صادراتی جز مقدار کمی بول بداخل مملکت وارد نمیشد.

تابلوی (واردات - صادرات) مهم افغانستان در سال های نزدیک سلطنت «امیر عبدالرحمن خان» (به هزار رویه کلدار)

الف-صادرات:

سال	۱۲۷۱	۱۲۷۲	۱۲۷۳	۱۲۷۴	۱۲۷۵	۱۲۷۶
اسپو قاطر	۱۶۲۰۰	۲۷۰۷۹	۱۸۷۵۹	۳۲۵۴۰	۱۹۹۵۵	۲۲۷۵
ادویه یونانی	۱۴۸۴۹	۱۱۳۲۰	۱۱۹۶۲	۱۹۹۶۶۲	۲۲۵۸	۷۷۶۶
میو جات و غیره	۹۸۳۵۳	۶۰۹۸	۵۶۵۰۲	۴۶۴۲۲	۵۱۷۰۹	۳۰۸۵۴
یوست و چرم	۱۳۷۸۸	۱۷۹۴۳	۱۴۰۱۹	۱۷۷۷۵	۱۹۴۱۶	۸۸۹۵
دوغن	۳۵۰۸۸	۲۴۹۰۰	۲۲۰۰۸۶	۱۷۰۴۲	۱۹۴۷۵	۲۴۴۴۴
بشم خاوساخته شده	۱۵۰۲۳	۹۲۹۰۸	۱۱۹۲۷	۱۳۹۶۱	۱۱۴۴۵	۱۷۰۰۳

ب-واردات:

نخ پنبه	۵۲۱۵	۶۰۸۴	۸۶۷۴	۱۱۵۳۰	۱۱۰۸۸	۶۵۳۷
مسنو جات نصی	۴۳۰۹۷۸	۲۷۵۲۳۵	۱۵۱۴۰۰	۱۷۲۴۸۸	۱۴۵۰۸۲	۲۰۳۴۴۴
مواد رنگ آمیزی	۱۰۵۵۲	۹۰۰۴	۱۵۲۱۸	۱۷۸۲۳	۱۵۵۱۲	۶۹۸۶
چرم	۱۴۴۳۳	۱۰۴۴۶	۷۵۹۹	۱۵۲۱۵	۵۸۰۰	۳۹۱۴
برنج آهن و مس	۱۴۹۴۵	۱۲۴۰۴	۱۱۴۲۱	۱۱۹۸۸	۲۳۲۰۹	۷۰۲۶
شکر	۱۵۰۵۵	۱۵۷۱۴	۱۰۲۲۸	۸۱۹۵	۱۰۵۶۹	۸۲۷۲
چای	۹۹۸۷۴	۶۱۱۱۲	۴۵۰۹۷	۲۷۱۲۹	۳۵۷۷۰	۱۵۸۶۰

وضعیت عمومی تجارت افغانستان و هند در ایام سلطنت امیر حبیب الله خان

صادرات به لك رویه کلداری   واردات به لك رویه کلداری

سنه	۱۲۸۱	۱۲۸۲	۱۲۸۳	سنه	۱۲۸۱	۱۲۸۲	۱۲۸۳
مواشی	۳۱۳۱	۲۳۶۱	۳۳۳۹	پنبه خام	۱۲۷۶	۱۲۴۹	۷۶۰
سایر حیوانات	۳۶۶۶	۲۴۴۱	۳۸۳۸	نخ خارجی	۳۵۶۸	۳۲۵۸	۲۸۲۸
ادویه یونانی	۲۴۰۱	۲۳۹۸	۲۰۷۲	نخ هندی	۲۶۱۱	۲۵۱۳	۳۳۳۰
میوه و سبزیجات	۳۷۶۹	۲۸۵۹	۳۱۰۱	مسنو جات خارجی	۱۷۸۵۷	۱۵۵۲۸	۱۵۰۳۱

۱۳۷۷۳	۱۶۳۶۴	۱۴۹۷۸	»	منسوجات هندی	۶۴۳۷	۵۲۶۰	۶۴۳۴
۲۶۷۰	۲۶۴۹	۳۵۴۱		حبو بات	۱۰۳۵	۱۸۶۵	۱۷۳۹
۸۲۷۸	۵۳۰۹	۶۴۰۵		برنج مس آهن	۳۳۹۰	۲۵۲۷	۳۰۴۲
۱۵۰۲	۱۷۶۲	۲۲۰۶		تیل باب	۹۳۱۲	۱۱۳۴	۹۳۵۰
۵۳۲۸	۳۹۹۷	۳۴۸۰		خورا کد باب	۲۱۴۷	۲۰۴۹	۱۹۴۳
۲۵۶۹	۲۰۱۰	۱۷۴۴		نمک	۴۳۱۴	۳۱۴۲	۳۱۴۶
۱۳۸۶	۲۰۲۵	۱۷۱۷		پارچه های ابریشمی	۱۱۲۴	۹۵۴	۸۲۲
۷۴۶۰	۸۶۳۱	۱۲۲۳۵		مساله جات	۱۶۶۹	۱۶۷۶	۱۴۰۴
۳۲۹۲	۲۳۹۹	۲۷۰۵		شکر	۳۲۲۰	۲۵۰۴	۲۷۰۴
۱۴۱۹	۹۴۷	۱۱۱۶		چای	۱۴۲۰	۱۱۷۳	۲۰۶۹
				تنباکو	۱۲۸۲	۱۰۱۶	۱۶۱۰

قبل از چهل سال دروازه های تجارتی افغانستان مسدود بود و با بازارهای تجارتی ارتباطی نداشت دادوستد تجارتی با خارج فقط منحصر همان چند شهری بود که به سرحدات هند و روسیه نزدیک بود. افغانستان نسبت بر عدم راه های مواصلات نمیتوانست مواد مهم پیداوار داخلی بخارج بفرستد و نه مواد مهمی از خارج بداخل وارد نماید.

در ۱۲۹۲ حجم صادرات سی ملین و حجم واردات ۲۹ ملین و ششصد هزار افغانی بود. در اوایل جنگ عمومی اول به علت ترقی قیمت مواد خام در خارج صادرات به ۴۱ ملین افزایش و واردات به ۲۵ ملین تنزیل یافت و در اواخر جنگ عمومی اول هر دو بصورت مد هشی تنزیل کردولی در سال ۱۲۹۳ تا ۱۲۹۶ به نسبت افزونی صادرات و کمی واردات طلا در افغانستان زیاد وارد میشد. چنانچه قیمت یک یوند طلا در ۱۲۹۲ معادل ۳۰ کابلی بود تا ۱۲۹۶ - ۱۲۹۸ به ۱۹ کابلی تنزیل یافت.

پس از استقلال: بعد از ۱۲۹۷ افغانستان به حریت و آزادی تام خویش نایل شد در مهمترین پایتخت های اروپا و آسیا از قبیل ماسکو لندن - برلین - روم - انقره و تهران نمایندگان خود در فرستادگان دو کمال احترام و رعایت را در باره فرستادگان دول منظور داشت. با امپراتوری برطانیه در پیمان برقراری روابط همسایگی تاریخی ۲۲ نومبر ۱۹۲۱ (۱۲۹۹) - ۱۳۰۰ موافقه بعمل آمد تا برای میثاق تجارتی باضمایم آن در مورد ترتیب ترانزیت و عرصه مال التجاره از برطانیه و مستعمرات بود و مینوهای آن با افغانستان با مضار رسید در میثاق تاریخی ۲۸ اپریل ۱۹۲۲ (۱۳۰۰ - ۱۳۰۱) راجع به روابط دیپلوماسی و تجارتی با فوآنسه چنین تصریح شد:

«تأزمان امضای معاهده تجارت موسسه تجارتی اتباع کشور های متعاهد در خاک یک دیگر تحت صیانت حکومت متبوعه از آزادی کامل تجارتی بهره مند خواهند بود.»

در اواسط سال ۱۳۰۳ سفیر اتحاد جماهیر شوروی وارد کابل شد و در هنگام تقدیم اعمادنامه خویش آرزوی یک معاهده تجارتی را اظهار داشت که از طرف دولت وقت قبول گردید. در معاهده منعقد پنجان در باب ترانزیت آزاد و بی محصول حسن نیت بین دو کشور تولید شد: و تجارت افغانستان با همسایه شمال آن نیز توسعه یافت. تجار افغانی در این وقت به پیمان کافی قادر به صدور پیداوار وطنی خود شدند. چنانچه هنگام سفر اعلیحضرت شاه مخلوع در اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی از طرف یکی از اعضای هیات مدیره شورای عالی و اختصاری یناغلی (آرالوف) که رئیس اطاق تجارت شرق در مسکو هم بود رساله ی نشر و اظهار کرد که قیمت حمل مال التجاره از افغانستان به اتحاد شوروی فیصد ۸۱ و فروش اتحاد شوروی با افغانستان فیصد (۵۴) نسبت به سال ۱۹۲۶ زیاد شده است.

باساس پیمان مودت ۳ مارچ ۱۹۳۶ (۱۳۳۵) مذاکراته برای موافقات مخصوصی بالخاصه موافقت اقتصادی باجرمنی صورت گرفت و بآثر آن شرکتی بنام (کمپنی المان و افغان) تاسیس گردید. آلات و ادوات فلاح و وارد افغانستان شد. برای استخراج معدن یا قوت بدخشان و معادن زغال در مغرب کشور کمیانی تشکیل شد و بتاريخ ۱۸ ماه می ۱۹۲۸ قرارداد فروش ۳۱۰۰ کیلو گرام سنگ لاجورد بین شاعلی شیر احمد رئیس شورای دولتی و (اوتو اولریس ابدار) نماینده شرکت سنگ لاجورد برای ۳ سال در برلین باهضاء رسید. در پیمان مودت ۳ نومبر ۱۹۲۷ (۱۳۰۶) راجع با مضایک معاهده تجارتی با یولیند، در پیمان مودت ۱۰ امی ۱۹۲۸ (۱۳۰۷) برای آغاز مذاکرات جهت معاهدات تجارتی و اقتصادی به مصر - در پیمان مودت ۱۷ جولائی ۱۹۲۸ (۱۳۰۷) جهت مذاکره برای معاهده، تجارتی با فنلیند - در پیمان مودت و تجارتی ۱۷ فروری ۱۹۲۸ (۱۳۰۷) راجع به تسهیلات و آزادی امور تجارتی با سوئزرلیند (سوئیس) و در پیمان مودت و تعاون ۲۵ می ۱۹۲۸ (۱۳۰۷) در اطراف پیش آمد معاملات و اتباع دو کشور موافقه بعمل آمد ولی عدم توجه به سیاست داخلی و فقدان امنیت در مملکت تمام ریفورم ها و اقدامات را عقیم ساخت و کمپنی های خارجی در افغانستان مواجه به مشکلات شدند.

چون حکومت سعی داشت طبق اصول مرکانتیل هر طور باشد بیلانس تجارت خود را توازن بخشد که این امر سبب محدودیت فعالیت اقتصادی گردید. گذشته از آن توجه داشت تا بیلانس تجارت همواره اکتیف باشد (طاقت داشته باشد) مگر از سبب که احتیاج ب وارد نمودن تولیدات صنعتی ممالک اروپائی (اموال سرمایه وی) جهت عملی ساختن پلانیها در افغانستان از حد زیاد بود و از طرف دیگر اموال صادراتی مملکت ارزش آن را نداشت تا بتواند ارزش واردات را تکافو نماید کوشش حکومت بجائی نرسید. محصولات گمرک باهم تفاوت زیاد داشت: چنانچه محصول گمرک صادرات انار قند هاری که جنسیت آن خوب بود هشتاد فیصد در مقابل انار ترکستان و بدخشان از یک فیصد تجاوز نمینمود. تمام این قیودات روز بروز به توسعه عملیات قاچاقی افزود.

پوست قره قل و قالین افغانی در بازار لندن نسبت بی بازار کابل نزل تر عرضه میشد. چون در آن وقت باندک وجود نداشت تمرکز تجارت خارجی نیز غیر ممکن بود.

چند شرکتی هم از قبیل شرکت اتحادیه امانیه - ثرو افغان که عرض وجود نموده بود بزودی منحل شد. در آن زمان محصولات گمرکی در داخل مملکت نیز معمول بود که این خود وحدت اقتصادی وطن ما را زیان مند میساخت.

آغاز نهضت های اقتصادی

در سال ۱۳۰۸ افغانستان بدست فرزندان مجاهد و نامی وطن اعلی حضرت محمد نادر شاه شهید (رح) از بهران نجات یافت. ولی درین وقت که تمام دارائی مملکت در اثر بحران سال ۱۳۰۷، از بین رفته بود - افغانستان بر علاوه سائر مشکلات داخلی و خارجی مشکلات و موانع اقتصادی زیادی نیز در پیش داشت تجارت خارجی بصورت منظم و به پیمانه کافی که از آن احتیاج اسماری مملکت تا مین میشد جریان نداشت.

تجارت داخلی (۱) افغانستان نیز نسبت به عدم راهای مواصلات و وسعت نیافته بود، تجارت عمده

(۱) تجارت داخلی افغانستان را تجارت میوه جات - غله - پوست قالین - کرک - نمک - قاقمه - الچه - بشرویه - مصنوعات پتی و برک تشکیل میداد. کابل - قندهار - مزار شریف - جلال آباد - گردیز - فراه - هرات و مینه از جمله مهمترین بازارهای داخلی کشور بشمار میرود. غله کابل و صفحات شمال - حیوانات ترکستان افغانی - الچه - بشرویه - کرک و قالین هرات - مینه و قطن - میوه قندهار - پروان - برک و گلیم هزاره جات و پنجشیر و احجار قیمتی قندهار، بین این بازارها تبادل میگردد.

توسط تجار انفرادی صورت میگرفت. مال التجاره مطابق رسوم باستانی کشور در (سرایها) اجتماع نموده و هر تاجر مراجعین محدود و مخصوص به خود داشت. اقوام جت، شیخ معدی و موهانی ها - پارچه باب، تار، سوزن و سامان توال و چینی باب و بعضی محصولات داخلی را از سرای ها خریداری نموده خانه به خانه عرضه میکردند و اهالی دهات به ناچار ازین ناحیه رفع احتیاج نمودند.

محل فروش غله که معمولاً بنام مندوی آرد « مندوی میوه، مشهور است با چند سرای مسگری - آهنگری مهمنرین بازار عرضه مال التجاره کابل را تشکیل میداد. علاوه بر تجار از مکلفیت های اجتماعی و اقتصادی خود بی خبر بودند و قانون مکمل تجارت که حاوی کلیه مطالب تجارت داخلی و خارجی باشد وجود نداشت. ارزش پول افغانی روز بروز تنزیل نموده واردات اجناس بی لزوم، زیاده شده میرفت.

درین وقت حکومت نه تنها روابط خارجی کشور را حفظ کرد، بلکه بر توسعه آن صرف مساعی نمود چنانچه در پیمان تجارتی ۱۹ نومبر ۱۹۳۰ (۱۳۰۹) با جاپان موافقه بعمل آمد تا برای يك معاهده تجارتی مذاکراتی بعمل آورند. تمرکز سرمایه و تاسیس شرکتها برای جاو گیری آن اوضاع ناگوار اقتصادی و تامین تعهدات بین المللی و رفع مشکلات - بتاریخ ۱۳۰۹ برای اولین بار موسسه بنام شرکت سهامی به سرمایه پنج ملیون افغانی تشکیل شد و ازین سرمایه مبلغی هم برای عرضه و خریدت تجارتی تعیین گردید. اما عدم اسعار تجار و سرمایه داران باینگونه موسسات منظور اساسی را تامین کرده نتوانست ریاست عموم اطایقهای تجارت در سال ۱۳۱۰ برای تامین شخصیت حقوقی موسسات تجارتی و مجلس آن بحیث مشاور بصیر از طبقه تجار در چوکات اقتصادی دولت تشکیل و متعاقباً در سال ۱۳۱۱ بلان مفصل تغیر سیستم تجارت داخلی و خارجی وضع گردید و به شور ۱۳۱۲ بانک ملی بحیث اولین شرکت سهام در افغانستان بوجود آمد.

حکومت برای جلب اطمینان طبقه تجار و سرمایه دار و تثبیت امنیت حقوقی در امتیاز نامه بانک که بتصویب تاریخی ۲۸ سنبله ۱۳۱۱ مجلس عالی و وزراء و صحنه ملوکانه رسید، مانند مقررات بانکداری سایر ممالک جهان و تفتیش معلوم کردن دارائی اشخاصی را که بانک بحساب جاری یا امانت میگذارند، ممنوع و محفوظ قرار داده و باین اساس بنیان تقویه سرمایه و مرکز سرمایه ملی - برای عملی شدن پروژه های زراعتی و صناعی بلند بردن سطح زندگی مردم گذاشته شده، دولت برای تمرکز سرمایه و محافظت شرکتها از هیچ گونه مساعدت دریغ ننموده انحصار توريد - انذب شکر - بطرول و توريد موثر و برزده های آن را نیز بطوریکه صادرات مملکت توسعه یابد، شرکتها اعطاء نمود، چنانچه شرکت پشتون قند هار که به اداره امتیاز قند و شکر آنولایت اظهار تمایل نموده بود این امتیاز را بشتر یا بتصویب حکومتی حاصل و طبق ماده (۱۵) امتیاز نامه اصولاً هر شرکت یا تجارت وطنی که شرایط بهتری نسبت به لایحه امتیاز بحکومت تقدیم مینمود در صورت عدم قبول شرکت سهامی دولت حق واختیار داشت که امتیاز را به آنها اعطاء نماید ولی برای خریداری های دوایر دولتی ابتداء اداره مخصوص بنام ریاست مبیعات و بعد تر ریاست لوازم در وزارت دفاع ملی و ریاست تهیه در وزارت مالیه تشکیل و برای اداره سایر اموالیکه جز و امتیاز شرکت اسهام (بانک ملی) بود موسسات جدا گانه تاسیس شد و همچنین برای انجام امور مالی و خزانه داری دولت و تنظیم دوران بولی در ابتدای سال ۱۳۱۸ بانک مرکزی (د افغانستان بانک) تشکیل و سرمایه دولت از بانک ملی باد افغانستان بانک

انتقال یافت و بانک ملی بصورت یک تشیث کامل افزودی درآمد با آنهم چون تجاری افراد ی بیشتر به تاسیس شرکت های وارداتی رغبت داشتند و به موسساتیکه مرام آن توسعه تولیدات و افزودی حجم صادرات بود کمتر تمایل نشان میدادند بنا بران بانک و تصدیهای دولتی برای تقویه صادرات و تنزیل نرخ تسکانه و تنظیم دوران پولی مجاهده نموده چنانچه بانک مرکزی مجموعاً به حدود ۵۶۵۰۲۰۳۱۹/۲۱ افغانی (۴۰۰۰۰) دالر که این مبلغ تخمیناً معادل ۳۶ تمام نوت های متداوله افغانستان بانک می شود - بانک ملی (۵۱۰۹۵۳۹۳) افغانی - بانک زراعتی ۱۲/۰۵ ملیون افغانی پشینی تجارتی بانک یک ملیون و بانک رهنی و تعمیراتی در حدود سه ملیون افغانی را به موسسات مشترک شدند .

از شروع نهضت تجارتی تا کنون (۳۵۰) شرکت تاسیس گردید و بعد از جنگ عمومی دوم بعضی از این شرکت ها منحل و بعضی با هم اتلاف نمود و مرسه واحدی را بوجود آوردند:

شرکت های عمده که تا کنون بز حال و اخل فعالیت میباشند :

اسم شرکت	موضوع تجارت	سال تاسیس	سرمایه ابتدائی
شرکت سهام بانک ملی	پول	۱۳۰۹	۶۰۰۰۰۰۰۰
« پشین قندهار »	تجارت صادرات میوه و دیگر مواد	۱۳۱۳	۲۸۲۷۰۰۰
« اتلایه پنبه شمالی »	صادرات پخته واردات فابریکه صابون	۱۳۱۴	۴۹۶۸۶۰۵۸
« وطن قندهار پشمینه بافی »	پشمینه بافی	۱۳۱۵	۲۹۹۴۰۰۰
« نساجی پلخمری »	واردات ماشین نساجی	۱۳۱۵	۷۰۶۲۵۶۲۲۸۲
قند و پترول	انحصار قند و شوکر پترول و تعمیر فابریکات	۱۳۱۷	۳۰۰۰۰۰۰۰
شرکت انحصار موتر	انحصار واردات موتر	۱۳۱۷	۹۲۲۶۰۰۰
« قره قل »	« قره قل »	»	۴۴۱۳۵۰۰۰
« برق »	تعمیرات فابریکه برق و کنترول	۱۳۱۹	۱۷۴۷۰۰۰۰
« نساجی »	« و تاسیس فابریکه نساجی »	»	۶۵۷۹۸۴۱۹
« گوگرد سازی »	شرکت صنعتی گوگرد	۱۳۱۹	۱۲۰۰۰۰۰
« حجاری و تجارتی »	تهیه موبل سامان چوبی و سنگی و غیره	»	۳۰۰۰۰۰۰
« سهامی اقتصاد »	« منسوجات پشمی »	»	۴۸۰۰۰۰۰
بوت دوزی	» » » » »	»	۱۶۳۵۵۸۵۵۲
« سرویس کابل »	» » » » »	»	۸۵۹۴۰۰۰
« وپسا »	انحصاری صادرات و دیگر مواد	۱۳۲۰	۵۴۵۷۰۰۰
« صادرات پشم »	صادراتی پشم	»	۲۱۳۷۵۰۰
« زابل »	صادرات واردات	۱۳۲۱	۱۰۲۷۰۰۰
« اقبال در کابل »	» » » » »	»	۲۰۰۰۰۰۰
دستوری شرکت	» » » » »	»	۲۰۰۰۰۰۰
شرکت ننگرها رهبر مند	» » » » »	»	۱۷۸۸۰۰۰

اسم شرکت	موضوع تجارت	سال تاسیس	سرمایه ابتدایی
شرکت شعاع	صادرات و واردات	۱۳۲۱	۱۰۰۰۰۰۰
» صیاح	»	»	۷۲۳۰۰۰
» پشتون بوابی مزار شریف	»	»	۱۰۷۷۴۰۰۰
» تاسر قندوز	»	»	۱۰۰۰۰۰۰
» مسلخ	تورید یخ و نکهبانی گرش	۱۳۲۶	۹۸۲۰۰۰
» اقبال	»	»	۲۵۰۰۰۰۰
تضا منی ایماق و پسران	»	»	۱۰۰۰۰۰
» اتحادیه مزار شریف	»	»	۵۰۰۰۰۰۰
شرکت اتحادیه بلخ	»	»	۲۳۱۱۶۰۰۰
» واردات و خت مزار شریف	واردات رخت و صادرات	»	۱۵۰۰۰۰۰۰
» چوپ مشرقی	تولید چوپ	»	۳۰۰۰۰۰۰۰
» حمل نقل سرویس قندهار	حمل نقل قندهار و غیره	»	۳۴۸۴۰۰۰۰
» چرم صفا سنگ چارگ مزار شریف	صادرات پوست و تورید اموال	۱۳۲۹	۲۱۳۸۰۰۰
» شرکت سهامی پروان کابل	صادرات واردات	»	۱۵۰۰۰۰۰
» کوپراتیف ماسورین	»	»	۲۰۰۰۰۰۰۰
» کمپنی زمینس امیتد	» سامان برق	»	۲۷۶۱۵۰۰
» سمیت سازی	تولید سمیت	۱۳۳۲	۳۰۰۰۰۰۰۰
» موسسه صنعتی بغلان	» بوت	»	۳۰۰۰۰۰۰
» کلمو	» روده	۱۳۳۳	۳۰۰۰۰۰۰
» دویو شرکت	صادرات پشم	۱۳۳۴	۶۰۰۰۰۰۰
» پشتنی بانک	بانک داری	»	۱۲۰۰۰۰۰۰۰
ترانسپورت مزار شریف	امور ترانسپورتی	»	۲۴۰۰۰۰۰۰
شرکت ترانزیت بارچالانی	بارچالانی و ترانزیتی	»	۱۵۰۰۰۰۰۰
» صادرات قالین	صادرات قالین	»	۱۵۰۰۰۰۰۰۰
دبوتو سهامی شرکت	صادرات بته های نباتی	»	۳۰۰۰۰۰۰۰
شرکت زغر و کنجد	» زغر و کنجد	»	۲۰۰۰۰۰۰۰
» حبوبات مزار شریف	» حبوبات	»	۲۵۰۰۰۰۰۰
سپین غر ترانسپورت	امور ترانسپورتی	»	۳۰۰۰۰۰۰۰
هیرمند ترانسورت	»	»	۲۴۰۰۰۰۰۰
دار یوب ترانسپورت	»	»	۲۴۰۰۰۰۰۰
شرکت مرست ترانسپورت	امور ترانسپورتی	۱۳۳۴	۳۰۰۰۰۰۰۰
» دسند	»	۱۳۳۴	۲۴۰۰۰۰۰۰
» میمنه	»	۱۳۳۴	۳۰۰۰۰۰۰۰
» توکل	»	۱۳۳۴	۳۰۰۰۰۰۰۰

۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	امور ترانسپورتی	ترانسپورت	شرکت رنسا
۳۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> لورغر
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> امسید
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> صابر
۳۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> شمالي
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> مندهید
۸۰۰۰۰۰۰ - دالر	۱۳۳۴	امور طیاره	آریانا هوایی شرکت	>
۳۰۰۰۰۰۰ افغانی	۱۳۳۴	توسعه زراعت	کوپراتیف زراعتی استاف	>
۲۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	صادرات و واردات	حیدر امتد	>
۱۵۰۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	ماشینکاران بخته مزار شریف جین و پیرس بخته		>
۵۰۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	صادرات و واردات	احمد شاهي	>
۳۰۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	امور تعمیراتی	دسپامی تعمیرات	>
۳۳۶۶۵۹۲	۱۳۳۵	تولید چینی	چینی سازی قندوز	>
۱۵۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	بانک امور بانک داری و زراعت	دکره نی اولاسی صنایعو بانک امور بانک داری و زراعت	>
۲۴۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	امور ترانسپورتی	پروان ترانسپورت	>
۲۴۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> پان میر
۸۴۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> منگل
۲۶۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> وطن یار
۲۴۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> افغن
۲۴۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> ننگرهار
۲۴۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> سلطان عزیز
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> محصلین
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> سمنگان
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> افریدی
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> سید کرم
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۵	امور ترانسپورتی	ترانسپورت	شرکت کابل
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۵	> >	ترانسپورت	> شنوار
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> قاری
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> امین
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> جنوبی
۱۰۰۰۰۰۰۰۰	۳۵	صنعت کران	و اندخوی تجارت پید او ار وطن و کمک به صنعت کران	>
۵۰۰۰۰۰۰۰۰	۳۵	صنعت بافندگی	دستی مشرقی	>

۶۰۰۰۰۰۰	۳۵	بانگ داری و امور تعمیراتی	بانگ رهنی و تعمیراتی
۱۲۰۰۰۰۰۰	۳۵	تورید چای و صادرات	شرکت سهامی ودان
۱۵۰۰۰۰	۳۵	چین و پرس	تخنیکي رفقای مزارشریف
۴۵۶۰۴۲۵	۳۵	معاونت بمالداران قرقل	کوپراتیف مالداري قره قل
۳۵۱۰۰۰۰	۳۵	امور ترانسپورتی	کاپیسا ترانسپورت
۵۰۰۰۰۰۰	۳۵	صنعت کوچک و غیره	صناعتی امین لمیتد
۱۲۰۰۰۰۰۰	۳۶	صادرات و واردات	دملگر ولتد
۱۵۰۰۰۰۰	۳۶	چین و پرس و غیره	شرکت صنعتی مزارشریف
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	رویان ترانسپورت
۵۰۰۰۰۰۰	۳۶	»	قطغن
۱۰۰۰۰۰۰	۳۶	توسعه جنگلات و تورید ماشیناره	کوپراتیف چوب مشرقی
۸۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	کریمی ترانسپورت
	۳۶	صنایع دستی	دبوتاره اوداوشرکت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	داحمدشاهی ترانسپورت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	»	دکوریتقر ندارد
	۳۶	تولیدشیشه و چینی	شیشه و چینی سازی جنگلک
۳۲۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	دابراهیمی ترانسپورت
۲۵۰۰۰۰۰	۳۶	واردات و صادرات	داعرابو سهامی شرکت میمنه
۲۲۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	احمد آباد ترانسپورت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	»	احمد ندائی ترانسپورت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	»	کمال ترانسپورت
۶۰۰۰۰	۳۶	دوخت البسه	دستگاه خیاطی البسه
	۳۷	صادرات و واردات	شرکت یووالی مشرقی
۲۶۰۰۰۰۰	۳۷	امور ترانسپورتی	اقبال ترانسپورت
۲۵۲۰۰۰۰	۳۷	»	دترین ترانسپورت
۵۰۰۰۰۰۰	۳۵	چین پرس	صناعتی امید لتمد
۱۰۰۰۰۰۰	۳۵	ابریشم - سند نخ و غیره بافی	ابریشم بافی اقچه
۱۰۰۰۰۰۰	۳۵	بافندگی	صنایع دستی استالف
۷۵۰۰۰۰۰	۳۴	صادرات تازه و خشک	شرکت سیوه قندهار
۱۰۰۰۰۰۰	۳۴	مالداری مرغ داری فروش لبنیات	موسسه افغملی
		شق زراعت و صناعت مالداری	اتحادیه زراعتی بغلان
۲۵۰۰۰۰۰	۳۵	امور ترانسپورتی	علی خیل ترانسپورت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۴	»	مزارشریف
۲۴۰۰۰۰۰	۳۴	»	خیبر ترانسپورت

۱۲۰۰۰۰۰۰		امور بانکي	د افغانستان بانک
۳۳		خبریه	مرستون
۵۰۰۰۰۰۰	۳۵	صادرات پت	شرکت پت
۵۰۰۰۰۰	۳۰	تولید برق	موسسه محمد عتیق بغلان
۱۰۰۰۰۰۰	۳۰	»	» حاجی محمد حسین قندهاری
۵۰۰۰۰۰۰	۳۰	تربیه پیله وری و تورید ابریشم	فابریکه پیله وری بغلان
۴۱۰۴۰۰۰	۳۱	ساختن بادی مو ترهای سرویس	شرکت بادی سازی سرویس
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۱	تولید برق	فابریکه برق سروبی
۱۰۰۰۰۰۰	۳۱	رنگ آمیزی منسوجات	شرکت صنعتی میمنه
۲۰۰۰۰۰	۳۱	»	» مختارزاده
۱۰۰۰۰۰۰	۳۱	ترمیم مو تر	موسسه صنعتی عبدالغفار و محمد صدیق
۳۰۰۰۰۰	۳۱	پرس	» احمد موسی
۱۰۰۰۰۰	۳۲	ولدنګ کاری رنگ مالی	» سیدانور و احمد جان
۱۶۵۰۰۰	۳۲	ترمیم مو تر و آلات تخنیکي	» سید اسلام
۳۰۰۰۰۰	۳۲	ساختن انواع مختلف بوت	» اتحادیه بوت دوزی
۱۵۰۰۰۰	۳۲	چاپ نمودن انواع اوراق فوری	مطبعه صنعتی ملی
۱۰۰۰۰۰	۳۳	منسوجات ابریشم	موسسه حاجی عبدالقادر تولید ابریشم
۵۰۰۰۰۰		تولید انواع مختلف صابون و تیل	موسسه تیل کشی و صابون سازی
۱۵۰۰۰۰۰	۳۳	تولید اموال مختلف سروبی	موسسه اقبال و عبدالحمید
۲۰۰۰۰۰۰	»	تولید انواع چرم	» چرم گری حیدر امتد
۱۵۰۰۰۰	»	تولید مواد روغنیات تعبیراتی	» روغنیات تعبیراتی
۱۰۰۰۰۰	»		» اطمینان
۱۰۰۰۰۰	۳۴	ترمیم مو تر و آلات تخنیکي	» شرکت سهامی منیر
۳۰۰۰۰۰	»	»	» موسسه تخنیکي حاجی عبدالله
۱۰۰۰۰۰۰	»	تولید سراج بنیان	» صنعتی حسین زاده
۲۰۰۰۰۰	»	شست شو و اتو کاری البسه	» پاکیزه
۳۰۰۰۰۰	»	تولیدات عطر و کریم های مختلف	» عطریات کهسار
۱۵۰۰۰۰	»	ترمیم پرز و جات مو تر و غیره	» تخنیکي رفقا
۲۸۰۰۰۰	»	تولید تیل ها از حبوبات وطنی	» تیل کشی عبدالعلی
۱۰۰۰۰۰	»	هر قسم سامان پلاستیکی و غیره	» پلاستیکی
۱۰۰۰۰۰	»	روغنیات حبوبات وطنی	» روغن کشی حبوبات

۳۰۰۰۰	۳۵	عطریات - کریم روی بودرو غیره	موسسه صنوعات کیمیاوی
۱۰۰۰۰۰	»	آردو استخراج تیل از حبوبات وطنی	» حاجی موسی
۱۰۰۰۰۰	»	منسوجات نخی و غیره	» صنعتی توفیق
۳۰۰۰۰۰	»	ترمیم ماشین های تخنیکي و غیره	» » تخنیکي نیاز
۷۰۰۰۰	»	ترمیم آلات و ادوات برق و غیره	» دصالح و رکشاپ
۳۰۰۰۰۰	»	صابون سازی و تیل کشی و روغنیات و صابون و غیره	» صابون سازی و تیل کشی
۷۷۰۰۰۰۰	»	هر قبیل سامان چینی	» دشا کرچینی سازی
۱۰۰۰۰۰	»	آردو تیل کشی	» شرکت گلان و محمدالم
۱۵۰۰۰۰	»	حجاری	» دگل محمد حجاری شرکت
۲۰۰۰۰۰	»	موبل سازی و نجاری	» دعبدا المینید موبل سازی
۸۰۰۰۰۰	»	طباعتی	» موسسه طباعتی علی عبدالواحد
۸۰۰۰۰	»	خیاطی بافت بنیان جاکت و غیره	» صنعتی رفعا ظهور شاه
۹۳۸۲۵۲/۱۶	»	طباعتی	» مطبعه صنعتی خوشحال ختک
۲۰۰۰۰	»	خیاطی بافت خامک دوزی و غیره	» موسسه سینما نسوان لیسه
۵۰۰۰۰۰۰	»	چین برس و غیره	» شرکت امین محمد
۳۰۰۰۰۰	»	صنعتی	» موسسه کرچک صنعتی و تزئینات
۴۰۰۰۰۰۰	۳۶	ولدنک کاردی و خردادی	» دیلمی ورونوه و سسه
۴۰۰۰۰۰۰	»	حقیقت صنعتی	» دستخی محمد موسسه
۸۰۰۰۰	»	کارهای دستی و خیاطی	» موسسه سپرژمی
۲۰۰۰۰۰	»	ساخن پلاستیکی و یالستی	» موسسه صنایع کوچک
۱۰۰۰۰۰	»	تولید رنگ های تعبیراتی	» موسسه تقاضامنی
۲۰۰۰۰۰	»	رخت شوئی تا به کاری	» موسسه رخت شوئی و تاب کاری تا به
۵۰۰۰۰۰۰	»	کارهای دستی شرقی	» دشرقی چاروسهامی شرکت
۲۰۰۰۰۰	»	خرادی و ولدنک کاری	» ورکشاپ دین محمد جان محمد
۱۰۰۰۰۰۰	۳۴	ترمیم آلات و ادوات تخنیکي	» تخنیکي حسین زاده
۵۰۰۰۰۰	۳۶	ولدنک و رنگ موتر	» موسسه ولد ننگکاری واره چوب
۱۱۳۱۸۸۰	۳۶	نجاری خیاطی کاشی سازی	» ریاست تجارتی معارف
۲۰۰۰۰۰۰	۳۶	ترمیم موتر و غیره	» ورکشاپ حمل و نقل
۲۵۰۰۰۰	۳۶	» » »	» متعلقه ترانسپورت
۵۰۰۰۰۰	۳۶	» » »	» موسسه تخنیکي برادران
۶۳۰۰۰۰	۳۶	نور برق فراه	» برق فراه
۱۵۰۰۰۰	۲۹	صادرات و واردات	» شرکت پسرلی کابل
۱۶۲۰۰۰۰	۳۰	» »	» برادران مختار زاده
۱۰۰۰۰۰۰	۳۵	» پوست	» وگوسفندی

مطبعه دولتی	امور طباعتی	۳۵	۳۰۰۰۰۰۰۰
شرکت هوتلها	تنظیم هوتلها	۳۳	۲۸۲۷۰۰۰

از اشترتاهوا پیمما:

چون در سابق اشتر در حمل و نقل مال التجاره رول مهمی داشت افغانستان دارای راهای باریک کاروان بود در سال ۳۰۴ راه کابل و قندهار در سال ۱۳۰۷ راه هرات و قندهار بروی موترها باز گردید - و لی سال ۱۳۰۹ - اصلاح سیستم حمل و نقل نیز مورد توجه زیاد حکومت واقع شده تنهها جاده های سابقه ترمیم و پل های زیادی تعمیر گردید بلکه یک سلسله سرک های نودر تمام نقاط مملکت احداث شده و مهمترین آن جاده شکاری - جاده عمومی کابل - جلال آباد و تورخم و جاده بین سین بولدک قندهار است . شاهرگ حمل و نقل افغانستان را دایره نمایندگی که در سال ۱۳۱۰ آغاز و در سال ۱۳۱۳ تکمیل یافت این راه مهم و وسیع در حدود ۳۰۰۰ کیلو متر طول دارد . ولایت مزار شریف میخه و قطن را بکابل وصل و مراکز مهم تجارتی را باهم ارتباط بخشید . و باین صورت جاده گردا گرد مملکت از کابل جانب قندهار - فراه هرات - میخه مزار شریف - خان آباد و دو باره بکابل امتداد یافت . بعد از جنگ عمومی دوم جاده بین قندهار و سین بولدک بطول ۵ - ۱۰۳ کیلو متر و عرض ۵ و ۸ متر احداث و صدو روو و مال التجاره را سهل و آسان ساخت ۱۰ روزلاری باربردار فاصله بین قندهار و سین بولدک را بدو ساعت طی میکند .

در حالیکه سابق برای پیمودن همین فاصله ۶ ساعت وقت صرف میشد . سرک های دیگری که بطول ۵۰۰۰ کیلو متر تعمیر شده در نظر تجارت حایز اهمیت درجه دوم است و روی هم رفته اکنون در سرتا سر کشور بیش از ۱۵۰۰۰ کیلو متر سرک وجود دارد .

فلاً برای توسعه و انکشاف سیستم حمل نقل به عملیات جدیدی تری دست زده است اخیراً «سروی پروژه» سالنگ تکمیل گردید .

با شکافتن هندوکش ۲۰۰ کیلو متر فاصله میان شمال و جنوب مملکت نزدیک و مشکلات ناشی از دوری راه و وجود مناطق پرخم و پیچ حوزه کابل و حوزه های شمال باصورت خوبی رفع خواهد کرد .

در ابتدا سال ۳۴ بر اساس اصولنامه سرمایه گذاری شرکت فضائی آریانا ۵۱ فیصد از طرف افغانستان و ۴۹ فیصد از طرف کمپنی اندیا (که بعد تر جای کمپنی اندیا را پان امریکن اشغال نمود) تاسیس شد . با طیارات نوع داکو تاکه هر یک ظرفیت ۳۰ نفر مسافر را دارد در میدانهای هوایی داخل و خارج شروع به عملیات نمود فلاً حمل و نقل مسافری و مال التجاره لوکس را انجام میدهد و در اخیر سال ۳۵ ریاست هوایی ملکی بحیث ارگان رسمی دولت تاسیس گردید و اقدام مهم آن عقد پیمان هوا بازی ملکی با پاکستان و ترکیه و قرار داد اعمار واحداث میدان هوایی بین المللی قندهار با اداره همکاری امور هوا نوردی بین المللی اضلاع متحد امریکا می باشد . محلی که برای ساختن میدان بین المللی قندهار تعیین شده بفاصله ۱۸ کیلو متر بطرف جنوب شهر قندهار براه سین بولدک واقع است و غیر از میدان فعلی قندهار می باشد این میدان نظر به موقعیت مناسبه دارد فاصله بین تهران و دهلی رانست براه هوایی کراچی ۵۰۰ میل کوتاه میسازد و یک اندازه کافی از فاصله خط فضائی دور آسیا میکاهد که در تجارت بین المللی تاثیر مهمی دارد .

در پلان انكشافی برای اصلاح، ترمیم و قیریزی سړك مبلغ ۱۱۳۶۴۱۲ ملیون افغانی که در آن مبلغ ۳۸۸۱۳ ملیون دالر مصرف اسعاری شامل میبشد و سړوی دریاها و ساختمان بنادر تاشکدر - کلفت و قزل قلعه به مبلغ ۱ / ۲ ملیون دالر تخمین و برای آن مبلغ ۴۰۵۲۰ ملیون افغانی در پلان تخصیص داده شده و برای ساختمان میدانهای طیاره مبلغ ۲۶۷۵۹۰ ملیون افغانی تخصیص داده شده که در آن جهت صرف اسعاری پروژه ۱۰۵۰۰ ملیون دالر شامل میبشد.

مقررات و کنترل اسعار:

چینکه توسعه، صارف برای پیشرفت صنایع انكشاف مملکت - صرف سرمایه را ایجاب نمود تقاضای اسعار خارجه زیاد و به تنزیل مسكوك افغانی فشار وارد شد. این موضوع لزوم کنترل اسعار و تثبیت قیمت پول افغانی را محسوس ساخت و در جوزای ۱۳۱۷ دولت لایحه ایرا تصویب نمود که بر اساس آن خرید و فروش اسعار خارجه و انتقال آن به خارج و کلیه معاملات اسعاری تابع شرایط مخصوصی قرار داده شد. قیمت خرید و فروش اسعار مربوطه تصویب مجلس عالی و ز را قرار داده شد و محور عملیات اسعاری بانک ملی قرار گرفت.

منظور نظر این بود که واردات در مقابل خود صادراتی داشته باشد و تجارت وارد کنند موظف شد که بیش از توريد اجناس خارج به تصدیق تولیدات داخلی به پردازد و یا بعد از توريد اموال از خارج در ظرف مدت چهار ماه در مقابل از داخل مملکت صادرات داشته باشد. یعنی عوض قیمت اموال صادراتی اموال از خارج وارد شود و یا اسعار به نرخ معینه بیاك فروخته شود. طرفین اسعار مطابق مقررات لایحه با احتیاجات حقوقی ضروری مملکت از قبیل تادیه قروض - وارد ماشین آلات و لوازم فابریکه صنعتی خرید طلا و نقره اختصاص داده شد.

این ترتیب کنترل اسعار قائم شده نرخ پول افغانی خارج از دایره قانون عرضه و تقاضا تثبیت و محفوظ گردید. ولی در جریان جنگ دوم به منظور فراهم نمودن تسهیلات در واردات يك کیسه آزاد (که در آن خارج از نرخ رسمی اساس قانون عرضه و تقاضا معاملات به کلداری صورت میگیرد) افتتاح شد و اسعاری که از این کیسه به تجارت داده میشد مشهور باسعار آزاد گردید. تجارت موقع یافت تا اسعار صادرات را به نرخ آزاد به بانک بفروشد. و نیز برای اینکه اهالی از سبب قلت اموال وارداتی و احتسار دوجار تکلیف نشود مقدار از اسعار فروش قره قل به نرخ آزاد فروخته شد. همچنین وقتی در اثر بحران جنگ عمومی دوم فروش پوست قره قل در بازار امر یکا و فروش پشم در روسیه شوروی معطل شد و ناچار اموالیکه حتی اینکه بصورت تبادل از روسیه وارد شود در مقابل اسعار ازهمند وارد میشد بنا بر آن دو ثلث اسعار پنبه به نرخ آزاد به مراجعین عرضه گردید. در سال ۱۳۱۸ به صادر کنندگان قره قل اجازه داده شد که بیست فیصد اسعار خود را خودشان مال وارد کنند و به تجارت وارد کنند و به فروش رسانند.

باین ترتیب از سال ۱۳۱۷ تا ۱۳۲۲ معاملات اسعار توسط بانک ملی اجرا و سال بسال ذریعه يك هیأت از طرف حکومت کنترل میشد.

پس از تکمیل تشکیل دافغانستان بانک تمام معاملات اسعاری و خرید طلا از بانک ملی دافغانستان بانک انتقال یافت و درین وقت ۸۰ فیصد اسعار قره قل مانند سابق به نرخ مستقل از تجارت خریداری میشد و

راجع به ۲۰ فیصد اسعار آزاد قره‌قل و سائر اقلام صادراتی تجار مکلف بودند یا شخصاً وارد کنند و یا در صورت اسعار خود را به افغانستان بانک بفروشند. د افغانستان بانک آن را بالای تجار و ارداتی بفروش می‌رساند.

از تاریخ اخیر جوزای ۱۳۲۶ نظر به قلت اجناس در اثر محدودیت های زمان جنگ در بازار رو داده بود اسعار صادرات غیر قره‌قل مشروطه تعهدات واردات آزاد گذاشته شد و هر صادر کننده اسعار خود را یا مال وارد میکرد و یا بطوری میفروخت که تعهد واردات از تجار گرفته به شعبه کنترل اسعار ثبت می‌نمود. و اسعار قره‌قل ۲۰ فیصد به شرایط فوق به تصرف تجار گذاشته میشد و هشتاد فیصد آن را بانک می‌خرید ولی از تاریخ ۲۶ اسد ۱۳۲۸ باینطرف صد فیصد اسعار قره‌قل به افغانستان بانک تحویل میشود.

بتاریخ ۲ دلو ۱۳۲۹ تعلیمات نامه کنترل اسعار برای انتظام و توازن صادرات و واردات و تثبیت پول افغانی در مقابل اسعار خارجی در ۲۳ ماده از مجلس وزراء تصویب و به صحنه - اعلی حضرت معظم همایونی رسانیده شد این تعلیمات نامه مقرر را تیرا در باره خرید و فروش اسعار اموال صادراتی «فیصدی اسعار» تعیین نرخ اسعار «احتیاج اسعاری دولت» مصارف اسعاری پلانهای انکشافی موسسات ملی و در اثر روشی حقوقی مصرف اسعاری بعد از اجرای بودجه دولت چگونگی کمیسیون اسعار عملیات اسعاری افغانستان بانک وضع نمود و مطابق تبصره ماده (۸) تعلیمات نامه موصوف لایحه اجرا آت اداری و صورت دفتر داری در ۲۸ ماده بتاریخ ۲۴ حمل در مجلس شورای عالی افغانستان بانک تصویب گردید.

از سال ۳۳ بانک مرکزی وضع خود را در مورد کنترل اسعار که قبلاً محدود بود تا اندازه توسعه داد. اسعار یشم - ینبه و قره‌قل صد فیصد با افغانستان بانک عرضه میشود تجار قره‌قل بیست فیصد اسعار داری خود را به نرخ بیست هشت افغانی و هشتاد فیصد آنرا به نرخ بیست افغانی و تجار یشم و ینبه ۲۰ فیصد آن را به نرخ فی دالر بیست افغانی و هشتاد فیصد را به نرخ فی دالر بیست هشت افغانی به افغانستان بانک می‌فروشند. و بر علاوه پانزده فیصد سایر اجناس صادراتی از قبیل رونده - قالین - میوه جات - پوست بزی و کوسفندی نیز ببانگ تعلق گرفت و از هشتاد و پنج فیصد باقیمانده آن در مقابل دادن تعهدات واردات تجار استفاده می‌کنند.

قبل برین که حصه قلیلی اسعار از طرف بانک اخذ مقداری زیاد آن آزاد بود اسعار مذکور براه های غیر صحیح و اکثراً بواردات خارج از احتیاج عامه صرف و به تدریج بنیه مالی مملکت را ضعیف می‌ساخت و اکنون مطابق بوضع اجتماعی و طبیعی اسعار صادرات به تدریج در پلانهای انکشافی حکومت برای ترقی مملکت و بهبود سطح زندگی مردم تحت کنترل آمده مطابق بوضع عایدات برای توریید مایحتاج مملکت اسعار مورد ضرورت داده می‌شود و برای اینکه زمینه تطبیق سیستم نرخ واحد اسعار در آینده بوجود آید نرخ سه گانه اسعار به دو نرخ بودجه وی (۲۰۲۵) افغانی فی دالر و صنعتی (۲۸۳۵) افغانی فی دالر تعدیل شد و از تفاوت آن که (۱۵۹۶) مدیون افغانی است. در مورد موازنه ملی پلانهای انکشافی و تقویه سرمایه تصدی های دولتی و خدمات عامه استفاده لازمه می‌شود.

باین ترتیب از سال ۱۳۲۲ تمام مصارف اسعار تحت کنترل مجلس شورای عالی بانک مرکزی واز گرفت و هیات عامل بانک موصوف مکلف است که قرار تصویب آن اجرا آت نماید از آن وقت در همه گسمرکات کشور شعبه کنترل اسعار بوجود آمده و هر صادر کننده تمام مقدار و انواع مال صادراتی خود را در دفتر آن

قید ننماید تعهد اسعاری خود را امضاء نکند، مال را از گمرک صادر کرده نمی تواند و هر مالیکه به جمع صادر کننده قید می شود از آن حساب گرفته می شود و اگر تاملت معینه حساب اسعار خود را از راه واردات فیصله نکند هم به اموال او اجازه صدور داده نمی شود و هم در تحصیل آن اقدامات لازمه عملی می شود و همچنین هر مالیکه در گمرک وارد می شود تا شخص وارد کننده صورت بل و بیچک مال را در دفتر کنترل اسعار قید نکند مال خود را از گمرک خارج کرده نمی تواند.

انحصارات:

در اواسط سال ۱۳۱۷ به منظور انکشاف تمرکز سرمایه های داخلی در راه تولیدات و حمایت تجارت داخلی در مقابل سرمایه های خارجی مانند اقدامات گذشته در موضوع اسعار توریست موتر قندوشکر مخصوصاً بطرول از طرف دولت به شرکت قندوشکر داده شد شرکت تمهید کرد که در سال ۱۳۱۴ در مقابل واردات قندوشکر فیصد هفتاد تا فیصد صد مال التجاره صادراتی از افغانستان خارج نماید مقصود از انحصار این بود که خرید و توریست جنس با بازار اصلی رابطه قایم شود و بدون وساطت خارجی جنس خریداری و وارد شود تا به قیمت ارزان تر به مصرف کننده گان داخلی عرضه گردد و از جانب دیگر در مقابل قندوشکر که جز نسبتاً مهمی در واردات افغانستان است صادرات نیز به عمل آمده باشد چون مواد انحصار جزو مصرف روزانه اها نیست.

طبق ماده (۱۳) حکومت حق تفتیش و نظر در کار شرکت را برای خود محفوظ داشت. انحصار قندوشکر در زمان جنگ عمومی دوم با سیستم جیره بندی توزیع شد و از بلند رفتن زیاد قیمت جلوگیری کرد و همچنین از ناحیه شرکت قندوشکر برای اولین بار فابریکه قندسازی تاسیس گردید چون میعاد امتیاز آن خاتمه یافت دولت چنانچه در نظر داشت تصمیم گرفت که انحصارات توسط حکومت تدویر و منافعیکه از این رهگذر عاید می شود مستقیماً بخزانة دولت تحویل و به خدمات عامه مصرف شود روی این منظور ریاست انحصارات دولتی به سرمایه ۴۰ میلیون افغانی تشکیل و از آغاز سال ۱۳۳۰ به فعالیت شروع نمود عیناً تماماً انحصار بطرول و شکر، دخانیات توریست موتر و نصواردن بر ریاست موصوف تفویض شده است. از اقدامات مهم ریاست انحصارات درین اواخر می توان ساختن ذخایر بطرول را در کابل - مزار شریف کلفت و هرات خواند اما نسبت به توسعه تجارت و احتیاجات روز افزون حکومت تجویز نمود تا پروگرام توسعه بطرول از طرف ریاست موصوف عملی گردد و ازین ناحیه در انکشاف مزید تجارت مشکلاتی در آینده رخ ندهد تا توسعه ذخایر جدید وسیله پیشرفت های مزید ترانسپورتی و اقتصادی گردد چنانچه کار مخزن های بطرول قزل قلعه، کلفت و جبل السراج به اساس پلان های اقتصادی شروع گردیده است.

تجدید واردات:

بنا بر علت توازن حقیقی بین صادرات و واردات مسئله تجدید واردات از نتیجه سال ۱۳۳۸ مورد عنوا واقع شد ابتداء کمیسیون مرکب از متخصصین امور اقتصادی و اشخاص مجرب مرکز تعیین گردید تالست اقلام را که باید توریست آن از خارج منع قرار داده شود تنظیم نماید کمیسیون در میزان ۱۳۲۷ شروع کار کرد کمیسیون بعد از دو ماه راپور خود را راجع به منع توریست زاید از صد قلم اموال و غیر ضرورت حیاتی و موعود استعمال آن در داخل تقدیم کرد و بعد از کمی تعدیلات موضوع تجدید واردات به تصویب دولت رسید و از ابتدای سال ۱۳۳۰ به موقع اجرا گذشته شد.

منظور از اتخاذ چنین تدبیر این بود که از حجم واردات ترتیبی کاسته شود تا در بین واردات و صادرات موازنه قایم بندی بتواند و یا اقلاً تفاوت بین قسمت واردات و صادرات جزئی باشد ولی اشخاصی دارای عواید بلند که تجارت با استعمال اموال لکس داشتند به هر قسمتی که برای شان دستگیری میکرد خسری پیدا می کردند بازار قاچاق احتکار و استفاده غیر منصفانه گرم شد و در نتیجه ترقی قیمت و تاثیر آن بالای دیگر اموال از قوه اشتراک تمام مستهلکین کاسته می شد و چون بروی تجربه منته اموال لوکس علی نه گزیده برای تقلیل حجم مصارفات آن در پلان انکشافی حکومت در سال ۳۴ تجویز شد تا محصول گمرکی آن بلند برده شود.

انکشاف صادرات:

تولیدات مواد خام و یا مواد ابتدائی منابع اساس صادرات افغانستان را تشکیل می دهد. این مواد بر علاوه اینکه احتیاجات داخل مملکت را رفع می کند. در بازارهای مختلف جهان نیز مورد تقاضای شدید است. صادرات کشور عبارت از قمرقل - میوه جات پنبه و پشم می باشد و این چار قلم عمده صادراتی است که تقریباً ۸۹/۵ فیصد مجموع صادرات را تشکیل می دهد.

۱- میوه:

طبعاً افغانستان در نظر کمیت و کیفیت تولیدات میوه در جمله غنی ترین ممالک عالم می باشد - قندهار - هرات - مزار شریف - کابل - قطغن - جلال آباد - پروان - مناطق مهم محصولات افغانستان شمال کابل دره ارغنداب و هریرود مزار شریف باغهای میوه جنگل های قشنگی را تشکیل می کند. در شمال مملکت در شهرهای مزار شریف تاشقرغان و دره های مرتفع بدخشان (بهارک و جرم) نیز میوه زارهای بزرگی دیده میشود در ولایت مشرقی و جنوبی نزدیک سرحد پشتونستان علاوه از میوه مناطق معتدله میوه های ممالک گرمسیر (مانند نارنج - لیمو - سنتره - چکوتره - مته - مالت - و غیره) بکثرت وجود دارد در دره های مرتفع هندوکش و نورستان عموماً میوه های مناطق سردسیر از قبیل توت - چار مغز و غیره نمود می کنند. تقسیمات اشجار عموماً از روی خصوصیات آب و هوا و ارتفاع مناطق می باشد.

افغانستان از زمانهای قدیم به این طرف تجارت میوه خشک و تر را بدست دارد و زاید از مصارفات داخلی خود را بخارج صادر و حصه مهم احتیاجات خود را از این ناحیه تامین می کند. یعنی از لحاظ قیمت (۵۰۰ ملیون افغانی) عمده ترین قلم صادرات میوه است که با اساس احصائیه سال ۳۳ (۳۹) فیصد مجموع صادرات ما را تشکیل می دهد.

مهمترین فروش مارکیت میوه افغانستان چه در قدیم و چه در حال کشور پنهانور هند می باشد تاجران هندی با داشتن وسائل عصری و فابریکه های تقسیم میوه از میوه افغانی استفاده نموده پس از سورت و تقسیم آن به ممالک اروپا و غیره صادر می نماید.

در سال ۱۳۱۲ وقتی شرکت پشتون قندهار بمنظور تولید شیرینی ها و تنظیم تجارت میوه تاسیس شد علاوه از اینکه در چمن و پشاور نمایندگی باز نمود. تصمیم گرفت کاشمش را گردنگ و به سه سورت (نمره ۱ - ۲ - ۳) نشان دهد تا دارای یک ستندرد معین بوده باشد. برای اجرای این موضوع ماشین تصفیه میوه را توريد و تخته های مخصوص صندوق سازی سائر آلات وارد نمود صندوقها بوزن هند نیم من و یکمنه ساخته شد در وقت کمی ستندرد شرکت پشتون شهرت یافت و مال بدهون تعیین وزن خرید می شد و در چمن تعیین قیمت مشاهده صندوق اعتبار داشت و از نمره آن شناخته می شد.

تطی های يك پونده میوه خشك داشتیم كه دارای لیبل های خیلی مضیق و دور آن كاغد نازك رنگه روغنی گرفته شده بود تا از نفوذ هوا میوه را مدافعه كند .

در سال ۳۳ شركت صادراتی میوه ب سرمایه ابتدائی پنج ملیون افغانی كه عند الزوم ب سرمایه آن تقویه خواهد شد . برای انكشاف صادرات سورت و ستندرد و بالاخره كانزرف و تعقیم میوه تاسیس شد پروتوكول و قرارداد های بین شركت صادراتی میوه و موسسات اتحاد شوروی، جرمنی و هند منعقد شد. جاپان و فرانسه درباره تجارت میوه افغانستان شركت میوه داخل مفاهمه گردید گرچه تا كنون صادرات میوه بطریق عادی و ابتدائی زیر نظارت اطاق های تجارت و اتحادیه تجارتی قندهار صورت می گیرد و چون شركتها و تجار میوه قندهار و كابل برای صنعتی یا اقلاً نیم صنعتی ساختن میوه بنا بر مساعدت وزارت تجارت در كوشش و تلاش هستند چون شعبه بنام سورت و ستندرد در وزارت تجارت تاسیس و آغاز با اقدامات اساسی و علمی نموده است . امید است تجارت آینده آن بیش از پیش به نفع مملكت باشد .

صادرات میوه تازه از سال ۳۱ تا سال ۳۴ :

سال	مقدار به كيلو	قیمت بافغانی
۳۱	۱۹۶۵۰۴۵۰	۶۵۰۳۸۰۴۳
۳۲	۱۸۶۲۴۹۷۹	۵۵۷۴۵۸۳۴
۳۳	۲۸۴۵۹۹۷۳	۱۱۵۴۸۰۴۷۶
۳۴	۱۸۴۷۳۵۴۵	۱۱۷۶۳۶۱۲۵

قره قل : قبل از استقلال حاصلات قره قل خیلی ناچیز (قرار تخمین اشخاص مطلع در حدود ۴۰ تا ۵۰ هزار جلد) و بانحصار حكومت بوده قره قل افغانی كه در آن وقت توسط مامورین حكومت در بخارا حمل می شد به سه دسته اعلی اوسط و ادنا تقسیم و هر دسته عبارت از ده جلد پوست بود و از ۳۷۰ تا ۴۵۰ تنگه بخارائی (۲۰) پیسه بفروش می رسید . در اوائل استقلال نیز این ترتیب جریان داشت . اما وقتی كه جنگ بخارا و تغیر اوضاع سیاسی آنجا مانع صدور پوست جانب بخارا گردید . بتعداد ۱۴ هزار جلد پوست حاصلات دوساله مزار شریف برای اولین بار در پشاور صادر و فروخته شد در سال ۱۳۰۰ انحصار پوست از طرف حكومت لغو ولی مالداران مكلف بود . تا فیصدی پنج جلد آن را ب حكومت بدهند (تعداد سالانه پوست قره قل كه بدو اثر حكومت تحویل داده می شد از ۲۵ تا ۴۰ هزار جلد و حاصلات مجموعی آن در حدود ۵ تا ۶ جلد تخمین میشد) ولی نظر به عدم آشنائی تجار داخلی به تجارت قره قل از زمان لغو انحصار دولت تقریباً ۷۰ فیصد صادراتی قره قل افغانستان شد تجار خارجی بدست گرفت . بعد از نجات در او اخر سال ۱۳۱۰ تنظیم و اصلاح صادرات مورد توجه حكومت قرار گرفت و از سال ۱۳۱۲-۱۰ امتیازات تجارت قره قل افغانی بتجار داخلی داده شد و دست تجار اجنبی بكملی از صادرات قره قل کوتاه و برای اینکه صادرات آن به پیمانیه مناسبی صورت گیرد سهمیه تعیین گردید و در سال ۱۳۱۲ برای اولین بار پوست قره قل افغانی توسط بانک ملی در لندن (كه تا قبل از جنگ عمومی دوم بازار اصل آن بود عرضه گردید و در اثر مساعدت حكومت و قایم نشودن روابط مستقیم با خریداران پوست بالاخره موفقیتی در فروش پوست های صادراتی (به قیمت مناسب) بدست آمد و در سال ۱۳۱۷ شركتی بنام (شركت عمومی قره قل) تاسیس گردید . در سال ۱۳۱۸ بنا بر عدم مساعدت بازار های اروپا . موسسه به بنام (افغان تریدنگ كمپنی نیویارك) تاسیس شد .

این موسسه چه در ایام جنگ و چه بعد از آن در فروش اموال صادرات - مخصوصاً پوست قره قل صرف مساعی نمود در آن وقت که تمام عالم در اثر بروز جنگ و نتایج آن دچار بحران شدید بود افغانستان از مدارك فروش پوست اسعار کفای برای رفع حوائج خویش بدست آورد .

در سالهای بین ۳۰ و ۳۳ با وجودیکه پوست (منك) و قره قل افریقائی در بازار های اروپا و امریکا رقیب واقع شد با آنهم در سال ۱۳۳۲ - ۱۳۵۲۰۲۶ جلد پوست به قیمت ۹۴۹۸۹۵۲ دالرو در سال ۲۳ از جمله ۱۷۲۳۴۶۳ جلد صادرات ۱۶۲۴۴۰۴ جلد به قیمت ۱۱۶۸۰۷۷۸ دالر بفروش رسید و در سال ۳۴ و ۳۵ بازار پوست افغانی رضایت بخش و مساعد بود سابقاً قره قل افغانی بدون سورت و ستندرد صادر می شد. بعدها در خارج از طرف تجار و موسسات تفریق و ستندرد میگردید ولی برای اینکه ستندرد افغانی با سیستم بین المللی مطابقت داشته باشد متخصص ماهری از طرف شرکت قره قل استخدام و تحت نظر او کورسی دائر و عمال اصول ستندرد تعلیم داده شد. برای ستندرد پوست کابل بحیث مرکز انتخاب و پوست های که از اطراف می رسید - در مرکز زیر نظر متخصصین تفریق و سورت میشد قبل باینکه مرکز فروش پوست لننن بود پوست ها بعد از خرید از طرف کمیته هدسن بی مجدداً تفریق و ستندرد میشد ولی اکنون ستندرد و سورت افغانی در امریکا معتبر بوده معاملات با اصول ستندرد افغانستان اجرا میشود .

۳ پشم : از اقسام مختلف پشم (۱) قسمت زیاد آن دارای اهمیت صنعتی است چون بصورت اصولی شست و شوی ستندرد و بار بندی نمیشد در خارج نسبت به محصولات شبیه خود را به قیمت کمتر به فروش میرفت در قرارداد تجارتی سه ساله ۱۳۱۵ با اتحاد شوروی یک جز مهم صادرات افغانستان بروسیه پشم بود و موافقه شده بود که در مدت قرارداد (۱۴۷۵۰) تن پشم صادر شود در این قرارداد پشم های افغانی بنامهای جلگه و قندهاری و بادغیسی و غلجائی و قره قل و قیصری^۱ با صفات و ممیزات مخصوصی با انواع مختلف تقسیم شده

۱- در قطغن سه نوع گوسفند موجود است که رقم ترکی که گوشت و روغن آن بمصرف رسیده و از پشم آن فقط در راه ساختن جل، جوال، کلیم استفاده بعمل می آید و نسبت آنکه خیلی درشت است صادرات ندارد رقم دوم گوسفند قره قل است که تقریباً سی سال قبل از امتزاج نسل قره قل و ترکی بوجود آمده و برور زمان بقره قل تبدیل شد قسم سوم قندهاری است که مخصوص کوچی مالدار بوده که حصه زیاد تر آن رقم سفید میباشد اما از نقطه نظر اینکه پوست قره قلی ارزش خوب دارد مالداران برور زمان نسل مذکور را بر رقم قره قلی تبدیل کرده اند تا مفاد بیشتری بدست آورند و فعلاً یک مقدار جزئی از جنس مذکور باقی مانده است .

یک مقدار پشم قره قل قطغن به بافت قالین در بعض حصص آنولا سرد شده و باقی مانده آن بروسیه شوروی صادرات دارد (به صورت تخمین از چار الی پنجصد تن خواهد بود) هم چنین به اندازه یکصد تن پشم اشتیری نیز در ولایت قطغن سالانه بدست و به خارج صادر میشود مزار شریف نیز سه نوع گوسفند دارد .

(رنگ قره قل سفید غلجائی و عربی) رقم اخیر الذکر عربی کاملاً در داخل آنولا به مصرف میرسد و ارزش و صادراتی ندارد رقم غلجائی با نسل قره قل امتزاج پیدا کرده و ملایم میباشد این دو نوع پشم يك مقدار آن به بافت قالین و گلیم در خود آنولا بمصرف میرسد. يك مقدار سالانه برای شرکت پشمینه باقی کابل خریداری و باقی مانده آن بروسیه شوروی صادرات دارد. (در حدود یک هزار و پنجصد تن) در ولایت مزار شریف هم پشم اشتیری و پت بزی اگر توجه شود بدست می آید. که در حدود سالانه یکصد تن به قیمت مجموعی سه صد هزار دالر .

است چنانچه پشم جلگه و قندهاری بنوع (بی بی - وسی سی) و پاچکی وی، بی، وی، سی و هر یک از انواع دیگر نیز بچند نوع تفریق و در مسائل باریندی و تحویلی، این مراتب رعایت شد.

از همین وقت راجع باصول شستشوی فنی و عدل پشم اقداماتی بعمل آمده و شرکت وطن قندهار تا اندازه دستگاهای شستن عدل بندی و برس را دائرواز مدتیست که داخل عملیات میباشد. اما چون ساحه عملیات آن خیلی محدود بود - در اول سال ۳۴ شرکتی بنام (دور یو صادراتی شرکت) برای تولید محصولات و انکشاف صادرات اصلاح سورت شست - مستند در پوست و بالاخره توسعه فابریکه های پشم شومی و برس به سرمایه صد ملیون افغانی بوجود آمد. و دولت علاوه از وعده معاونت و اعطای یک سهم قرضه از آنها در مقابل برسم تامین سالانه ۱۲ فیصد مغاخره به سهامداران اطمینان داد.

شرکت موصوف بادر یافت کریدت از د افغانستان «بانک ملی» یشتنی تجارتی بانک تا اندازه اطمینان بخشی بخريد و صادرات پشم موفق است چنانچه تشویق حکومت از ناحیه صادر نشدن پشم قندهار و جائیکه بمقادیر تجار نبود بخريد آن میل نداشتند رفع گردیده در سال ۱۳۳۵ مجموع خریداری دور یو صادراتی شرکت در ولایت (۹۲۳۹۶۲۴۵۵۸) کیلو حاصل خالص آن (۴۹۴۱۶۶۶) کیلو پشم صادر آن به روسیه شوروی (۱۰۷۵۷۵۲) کیلو بامیکا (۱۰۷۵۷۵۲) کیلو به چکوسلواکیا ۲۲۰ تن (۹۶۴۹۹) کیلو لیورپول انگلستان می باشد علاوه از اینکه شرکت توانسته است بنا بر وعده حکومت ۱۲ فیصد مغاخره سرکار را تامین کند. راجع به توريد ماشین های قول پرس در مراکز تولیدات پشم نیز اقدامات مقدماتی نموده است.

(بقیه باورقی صفحه ۳۵۹)

میمنه: هم مانند ولایت مزار شریف پشم رقم قره قل و غلجائی دارد اما غلجائی آن نسبت اینکه مردم مالدار کوچی از چراگاهای چیچک تو و غیره استفاده خوب کرده توانند بیشتر است که قسمت زیاد آن در خود میمنه به مصرف دستگاه های قالین بافی میرسد و باقی در حدود یک هزار و پنجم صد تن به روسیه شوروی صادر میشود. پت بزی و پشم شتری در میمنه نسبتا زیاد است (سالانه در حدود یک صد تن پت و در حدود دو صد تن پشم شتری). هرات: دو نوع پشم دارد که قسمت کلی آن پشم جلگه نیم درشت سفید و رنگه می باشد و نوع دیگر آن بنام بادغیسی که در اول درشت بوده ثانی از امتزاج - نسل قره قل به نیم درشت تبدیل یافت و مقدار استحصال دو نوع پشم مذکور با پشم هائی که تاجر هراتی قرب و جوار میمنه خریداری می نماید مجموعا در حدود سه هزار تن تخمین شده می تواند پشم هائی که در حصه گلران سرحدات ایران بدست می آید خیلی پشم خوب و بلکه از پشم قندهار بهتر است.

در هرات پت بزی نیز بمقدار تقریباً سالانه دو صد تن بدست می آید و پت هرات نسبت به پت میمنه بهتر و ارزش آن در مارکیت های خارجه بلند است. و تولید پشم شتری آن به مقدار یک نیم صد تن سالانه است. قندهار: حکومت اعلاى گرشک و حکومت اعلاى غزنی که علف چر مشترک مالدار است یک نوع پشم کوسفندی وجود دارد که بنام پشم غلجائی یاد میشود این از بهترین پشم های افغانستان بوده و ارزش آن در مارکیت های خارجه بلندتر است پشم مذکور تقریباً هفتاد فیصد سفید خالص و سی فیصد رنگه ظاهر میشود و اگر نسل های دیگر که پشم آن ملایم تر باشد نسل گیری شود ممکن است که رفته رفته این از بهترین پشم ها شده و بلند رفتن قیمت آن در مارکیت های خارجه به نفع مردم مالدار و مملکت تمام شود و فعلاً در حدود دوهزار تن تخصیص شده که قسمت کلی بامریکا و یک قسمت آن در اروپا صادر میشود. (بقیه در صفحه ۳۶۱)

۳- پنبه: پنبه را می توان رقم دو صادرات افغانستان خواند. پیش از ۱۳۱۵ پنبه به پیمانه محدود و فقط به مقصد تا مین احتیاجات داخلی صورت می گرفت و در ارقام صادرات کشور اهمیتی نداشت. اولین بار حکومت برای تولیدات و صادرات پنبه شرکت اتحادیه تاسیس و متعاقباً روی پلان اساسی تری توسط بانک ملی در سال ۱۳۱۵ شرکتی بنام (شرکت پخته) بنیان گذاشته شد برای تولید محصول پنبه و اصلاح جنس آن از طریق توريد بهترین تخم جدید از خارج و توزیع و عطای تقویتی به زارعین صرف مساعی بعمل آمد.

در سال ۱۳۲۹ شرکت پخته مربوط به شرکت نساجی شد شرکت موصوف نیز از طریق تادیه مبالغ زیاد تفاوتی به زارعین تا سیس کو پرا تیف زارعین فراهم آوردن تسهیلات در خریداری پنبه تعیین نرخ بمقاد تولید کنندگان توريد پنبه دانه های اعلی از خارج توزیع مجانی آن به زارعین توزیع کنجا ره جهت تقویه اراضی عمارها جهت تسهیلات ترانسپورت پنبه استفاده متخصمین زراعت و سورت پنبه و بلاخره خریداری ترکتورهای زراعتی و غیره فعالیت زیادی نمود که دو سال ۳۱ تنها شرکت پخته موفق به خریداری چهل لک سیر پنبه گردید

برای اینکه محصول پنبه ولایت قطن بصورت صحیح مطابق ایجابات صناعت نساجی و تقاضا بازارهای خارج تصفیه و بار بندی شود واز پنبه دانه و اقرآن در روغن و و صابون سازی است فایده لازم بعمل آید در سال ۱۳۲۵ ضمن پروژه توسعه صناعت نساجی تجویز شد که ماشین های که جدید و کافیه جین و پیرس تیل کشی و صابون سازی وارد و نصب شود و برای تعمیر فابریکه های آن قراردادی با کمپنی تعمیراتی اطیش «یونیماک» امضاء شد طوری که نگارنده مشاهده کرده است قسمت زیاد ماشین آلات وارد و کار تعمیر فابریکات در ولایات قطن نزدیک بانجام است.

در سال ۳۳ برای امور پنبه شرکت دیگری بنام شرکت اتحادیه پنبه تاسیس و اسهام آن آزاد بفروش رسید شرکت جدید کدیه ماشین ها و سامان فابریکه آن لوازم شرکت پنبه نساجی را خریداری نمود شرکت اتحادیه پنبه برای توسعه پنبه در تمام نقاط مملکت تثبیت کرد چنانچه در حمل ۳۴ برای پنج هزار جریب زمین پنبه دانه

بقیه باورقی صفحه ۳۶۰

در فراه نیز يك مقدار پشم که تخمناً ۲-۳ صد تن شود از رقم پشم غلجائی دشتی می آورد که قسمت زیاد آن را تجار هراتی خریده با پشم هرات بروسیه شوروی صادر میکنند. در بدخشان با آنسکه موسم تابستانی دشت شیوه و بس علف چر وسیع تمام مالداران قطن است اما چون خود مردم بدخشان نسبت اینکه موسم طولانی سرما علف چر نداشته و علوفه آن ذخیره کرده نمی تواند بی بضاعت می باشد و پشم صادراتی تهیه کرده نمی تواند به استثنای گوسفند مختصر کشتار است و پشم آن برای صادرات بدر می خورد باقی پشم ها بیکه است می آید در خواستی سرحد از يك نوع گوسفند (گرك) تهیه میشود که از بهترین پشم های افغانستان و رقم نرم است این پشم ها را توپ های برك و چکن بد خشی می یافتند که علاوه از ضرورت خود آنجا يك مقدار آن در بازارهای قطن و مزار شریف و کابل نیز عرضه میشود. در بدخشان يك اندازه پست اعلی نیز بدست می آید که آنرا جراب و جاکت دستمال و دورگوشی ساخته در بازار عرضه میکنند هزاره جات نیز تقریباً مثل بدخشان است.

مشرقی نیز صادرات پشم ندارد و از آنجا که کشتار در مشرقی زیادتر است لهذا يك اندازه بدست می آید و قسمت کلی آن را به ساختن شال ها و غیره صرف میکنند و موضی که از آن بدست می آید به ساختن گلیم معمولی صرف میشود

به وادی هیرمند فرستاد که بکمک ریاست عمومی انکشاف وادی هیرمند به ماه سنبله زرع شد و حین گرفتن حاصلات برای خریداری از مردم و نصب دستگاه چین و پرس از طرف شرکت اتحادیه پنبه در قندهار نیز نمایندگی دایر و شروع بکار کرد و امروز طوریکه احصائیه تولیدات قطن و مزار شریف استنباط میشود حاصلات پنبه از ۳۲ لک سیر به ۷۰ لک سیر ارتقا یافته است.

صادرات قره قل پشم و پنبه

سال	یوست قره قل به جلد	پشم تن	پنبه کیلو
۱۳۱۱	۵۰۶۴۸۲		
۱۳۱۲	۱۲۴۹۹۴		
۱۳۱۳	۱۲۵۰۵۲۱		
۱۳۱۴	۱۵۲۲۶۴۳		
۱۳۱۵	۷۱۵۴۹۵	۵۴۰۰	
۱۳۱۶	۱۷۶۹۳۹۵	۵۴۰۰	
۱۳۱۷	۹۱۳۰۵۴	۵۴۰۰	
۱۳۱۸	۱۸۱۶۸۵۴	۱۵۷۰	
۱۳۱۹	۱۹۲۴۲۵۱	۱۹۳۱	
۱۳۲۰	۱۸۳۹۴۷۲	۳۳۰۴	
۱۳۲۱	۲۴۰۱۸۷	۱۳۱۲	
۱۳۲۲	۱۸۸۰۱۲۰	۵۶۸۲	
۱۳۲۳	۲۱۱۲۲۰۴	۸۴۵۱	
۱۳۲۴	۳۳۳۹۸۲۵	۱۹۳۴	
۱۳۲۵	۱۵۳۶۷۱۷	۲۰۷۱	
۱۳۲۶	۲۳۹۵۳۸	۵۵۶۱	
۱۳۲۷	۲۰۷۵۰۵۴	۴۶۱۰	
۱۳۲۸	۱۶۳۳۲۸۶	۵۵۴۵	
۱۳۲۹	۲۴۵۱۱۷۱	۴۸۱۹	
۱۳۳۰	۱۴۲۳۱۵۶	۴۳۵۴	۳۸۳۶۲۶۶
۱۳۳۱	۱۰۰۵۰۴۱	۰۴۶۴	۱۳۶۱۸۰۳۹
۱۳۳۲	۱۳۳۶۲۷۷	۵۸۷۴	۱۰۶۸۲۴۹۶
۱۳۳۳	۱۸۴۶۶۱۱	۵۴۵۸	۱۲۵۴۵۴۳۰

قالین:

قالین بافی یکی از صنایع مشترک آسیای مرکزی بشمار میرود اما تجربه ثابت نموده است که قالین های ساخت افغان نسبت به سایر کشورها از حیث رنگ و قشنگی و دوام درجه اول قرارداد دارد.

تولیدات مزار شریف (۱۷۰۰۰۰) از میمنه اندخوی (۴۰۰۰۰) از هرات (۴۰۰۰۰) از فراه (۱۰۰۰۰)

واذ قطن (۳۰۰۰۰) وقرار اطلاع شرکت صنعتی میمنه و اندخوی تولیدات آن (۸۷۰) و مجموعاً (۲۹۰۷۸۰) متر مربع در سال است بازارهای فروش آن هند- امریکا، جنوبی و شمالی- انگلستان- آلمان غربی- پاکستان- جاپان- عربستان سعودی- سوئزرلیند- هالیند- ایتالیا- ترکیه- سنگپور- ایران (بوجود داشتن صنایع صادراتی) بقرین و لبنان میباشد.

افغانستان بین سال های ۱۳۱۶ و ۱۳۲۸ بیش از (۷۰۰) هزار متر مربع قالین را بیا زارهای دنیا صادر کرده است که قسمت مهم آن در بازارهای اروپا و امریکا بفروش رسیده ۱۰ احصایه صادرات قالین در چهار سال اخیر از سال (۱۳۳۱ تا ۱۳۳۴) ۵۲۵۹۴۱ متر قالین بقیمت (۱۲۶۷۳۳۳۶۷۱) افغانی میباشد و شرکت صادراتی قالین که در سال ۳۴ به منظور اصلاح امور صادرات قالین تاسیس شد در جریان سال های ۳۴ و ۳۵ در حدود (۳۷۹۳۸/۱۲) قالین و قالینچه را به جده شریف- هامبورگ و لندن صادر نموده است.

نندارتون:

گرچه آغاز نمایشگاه هادروزهای جشن استقلال سال ۱۳۰۵ صورت گرفت ولی در آنوقت به پیمانهای خیلی محدود و تنهामصنوعات چند نفر صنعت گر در معرض نمایش قرار میگرفت و این وضع با اصلاحات جزئی تا سال ۱۳۰۷ دوام نمود ولی از سال ۱۳۰۹ تا کنون همه ساله توجه مزیدی در نندارتون تشویق صنعت گران اعم از مرکزوولیات به عمل آمده در محصولات کشور اصلاح و تزئید خوبی صورت گرفته است. همچنین به منظور توسعه روابط دوستی با کشورهای جهان معرفی و حسن شهرت محصولات کشور افغانستان در نمایشگاه های بین المللی بمبئی (سال ۱۳۳۰) مصر- هامبورگ و فرانکفورت (جریان سال ۱۳۳۵) اشتراک نمود و نیز در سال ۳۵ یک نمایشگاه بین المللی در کابل دایروبا گستردن بساط نمایشگاه بین المللی ۱۳۳۷ با سیاست دوستانه ای که افغانستان با همه کشورهای جهان دارد در چهارمین جشن استقلال خود وسیع ترین و مساعدترین ساحه تلافی محصولات دنیا را تشکیل میدهد.

تجارت خارجی

وقتی افغانستان موقع یافت بصورت بلا شرط صادرات خود را (به منظور بدست آوردن اسعار برای آبادی و عمران مملکت) توسعه دهد توانست روابط تجارتنی خود را بیش از پیش با کشورهای دوست استوار سازد چنانچه از سال ۱۳۱۵ نخستین قرارداد تجارتی سه ساله با روسیه و در ۱۳۱۶ قرارداد تجارتی کردتی عرفانی و تخنیکتی با آلمان و به تعقیب قرارداد تجارتی- کردیتی تخنیکتی و تعمیراتی با چکوسلواکیا و یولاند و قرارداد کردیتی با انگلستان و قرارداد تجارتی با ایتالیا امضا شد در ۱۳۱۷ راجع به تجدید قرارداد تجارتی سابقه مفاهماتی با هند صورت گرفت و تسهیلات چندی حاصل شد و نیز در سال ۱۳۱۸ قرارداد وسیع تر کردیتی و تبادلوی مجدد با آلمان عقد شد- همچنان بعد از سال ۱۳۲۸ موافقتنامه ها و قرارداد های ذیل روابط تجارتی و اقتصادی را بین افغانستان و کشورهای دوست توسعه و تاسیس نموده است که امید است بیشتر به نفع جانبین انکشاف یابد.

۱- با اتحاد جماهیر شوروی (بتاریخ ۱۷ جون ۱۹۵۰) موافقتنامه چهار ساله عقد شد که در هر سال راجع به مقدار اموال وارداتی و صادراتی تعیین قیمت یک پروتو کول با مضمایر سید این موافقتنامه پس از ختم برای دودوره دیگر نیز تمدید یافت و قرارداد دیگر افغانستان با اتحاد شوروی بصورت باتریست و همچنین در ۲۷ جون ۱۹۵۵ قرار داد ترانزیت برای پنج سال در مسکو عقد گردید.

۲- با کشور های متحده امریکا (بتاریخ ۷ فروری ۱۹۵۱) يك موافقه عمومی در مورد تعاون تخنیکي بامضارسید به موجب این موافقه طرفین متعهد شده اند که برای پیشرفت و ترقی افغانستان در تباله معلومات تخنیکي و فنی به يك دیگر مساعدت نمایند.

نظریاتین موافقه وجوه- اشیاء و لوازم امریکائیان در صورتیکه از طرف حکومت امریکا (یوسی، ای) معرفی شده باشد از پرداخت مالیات معاف خواهد بود و بتاریخ ۲۳ جون ۱۹۵۶ بوسیله تبادل یاد داشتهای موافقه در مورد انکشاف اقتصادی بامضارسید و بوسیله تبادل یاد داشتهای بتاریخ ۲۰ مارچ ۱۹۵۴ موافقه در مورد کمک گندم بصورت فوری (باز در حالات غیر مترقبه) با افغانستان صورت گرفت.

۳- با جمهوریت هند بتاریخ ۲۴ جنوری ۱۹۵۲ موافقه نامه تجارتی برای سه سال عقد گردید که پس از ختم میعاد آن سالانه تمدید یافته است.

۴- بتاریخ ۲- اگست ۱۹۵۶ يك موافقه نامه تجارتی و تباله اموال برای سه سال با جمهوریت پولیند عقد گردید که به تناسی آن همه ساله يك قرارداد تعیین مقدار اموال و قیم صورت میگردد و اخیراً موافقت نامه در چوکات و مقررات اسعاری و اتخاذ ترتیبات برای توسعه تجارت و حصول موازنه تجارتی بین هیاتهای هر دو کشور تبادل شد.

۵- در ۲۲- اگست ۱۹۵۴ با جمهوریت چکوسلواکیا يك موافقه نامه تجارتی و تادیاتی و کریدتی برای چار سال عقد گردید که به تناسی آن همه ساله يك قرارداد تعیین مقدار اموال و قیم به عمل آمده و موافقه مذکور بصورت بار تریست.

۶- در ۲۸ جولائی ۱۹۵۷ يك موافقه تجارتی و تباله اموال برای دو سال با جمهوریت توده چین عقد گردیده است.

۷- با جمهوریت آلمان غرب در ۱۷ جون ۱۹۵۷ موافقه نامه تجارتی برای يك سال عقد گردید که به تناسی آن همه ساله قرارداد مذکور تمدید یافته است و هم چنین قرارداد تجارتی امدا د تخنیکي با جمهوریت مذکور بامضا رسید.

۸- با پاکستان موافقت نامه ترانزیتی (بتاریخ ۸ جوزای ۱۳۳۷) بامضارسید. علاوه بر آن درین سالهای اخیر افغانستان در بعضی موسسات بین المللی که نفع اقتصادی و تجارتی اقتضاً میکند شامل شد.

در کمیسیون اقتصادی آسیا و شرق دور عضویت حاصل کرد و در کمیته های تجارت و صنعت آن نماینده فرستاد و عضویت صندوق موجوده بین المللی و اتاقهای تجارت بین المللی شامل شد. از لحاظ شکل تجارت افغانستان در حالیکه تجارت چندین جانبه را ترجیح میدهد در موارد یکبه شفقت اقتصادیش اقتضاً کند طبعاً به تجارت نیز متوسل میگردد.

اتحاد جماهیر شوروی هند- پاکستان و جاپان کشورهای اصلی واردات افغانستان را خلی الترتیب (۳۶-۳۲-۱۴-۶ فیصد) تشکیل میدهد و در بین سایر ممالک عرضه کننده اضلاع متحده امریکا جرمنی و انگلستان علی الترتیب (۴-۳۰۶ فیصد) مجموع واردات کشور را عرضه نموده است اموال عمده وارداتی از اتحاد شوروی عبارت از تکه های پنبه ای و شکر، از هند چای و سنبه، از پاکستان چای و اشیاء، چارگی، از جاپان سنبه، چای-چینی و شبشه باب بوده است.

بازارهای مهم تولیدات افغانستان عبارت از هند (۵-۲۹ فیصد) اتحاد شوروی (۶-۲۷ فیصد) اضلاع متحده امریکا (۳-۲۱ فیصد) برطانیه ۸-۸۰ فیصد پاکستان ۵/۰ فیصد بادر نظر گرفتن (۲/۲۹ فیصد) مجموع صادرات در سال ۳۵ با مقایسه ۳-۹۰ فیصد مجموع صادرات در سال ۳۴ بوده که در آن سال هند (۸-۴۰ فیصد) اتحاد شوروی ۸/۳ فیصد اضلاع متحده (۰/۲۷) برطانیه (۶/۴) و پاکستان (۲/۴) فیصد صادرات کشور را بدست می آورد در حالی که هند و پاکستان صادرات عمده میوه خشک و تازه افغانستان و اتحاد شوروی قسمت اعظم پشم و پنبه را بدست قره قل بوده است و بیش می آورد بسهم برطانیه مشتمل بر ۵۷ فیصد قالین ۲۴ فیصد از ۸۸ فیصد خریداری اضلاع متحده امریکا قره قل تشکیل میدهد.

تجارت با امریکا و روسیه در جریان جنگ عمومی دوم چندان رونق نداشت اما بعد از ختم محاربه تحو لی بزرگی در تجارت خارجی ماصورت گرفت از یک طرف (هند-سی-بی-کمپنی) لندن کنترل بازار قره قل را از دست داد و شرکت های نیویارک جای آن را اشغال کردند و چون اروپا دوره نقاهت را می گزرانید بازارهای قبل از جنگ را از دست داده بودند بنا بران قسمت اعظم نیویارک سرازیر می شود و بدین ترتیب صادرات افغانستان با امریکا از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۵ از ۸/۲ میلیون به ۱۹۶/۱ میلیون ترقی نمود.

هند و پاکستان منابع ضروری و مهم تجارت افغانستان به شمار میرفت حصه زیادی واردات و صادرات ازین دو کشور می گذرد.

مناسبات تجارتي افغانستان در سالهای اخیر به هندوستان و اتحاد شوروی نیز توسعه مزید یافته است هندی از نقطه نظر خرید اموال افغانی درجه اول و اتحاد شوروی فعال درجه دوم را حایز گردیده در حالیکه اتا زونی در درجه سوم قرار دارد. قراردادهای تجارتي که در سال ۱۹۵۰ و بعد از سال ۱۹۵۴ با مضا رسید تجارت هر دو کشور را تقویه بخشید حجم تجارت با اثر (تباداوی) که از آن وقت تا حال بین دو مملکت همه مسایه جریان دارد بمراتب زیاده شده و پیش بینی شده میتواند که در آینده بیش از پیش توسعه یابد.

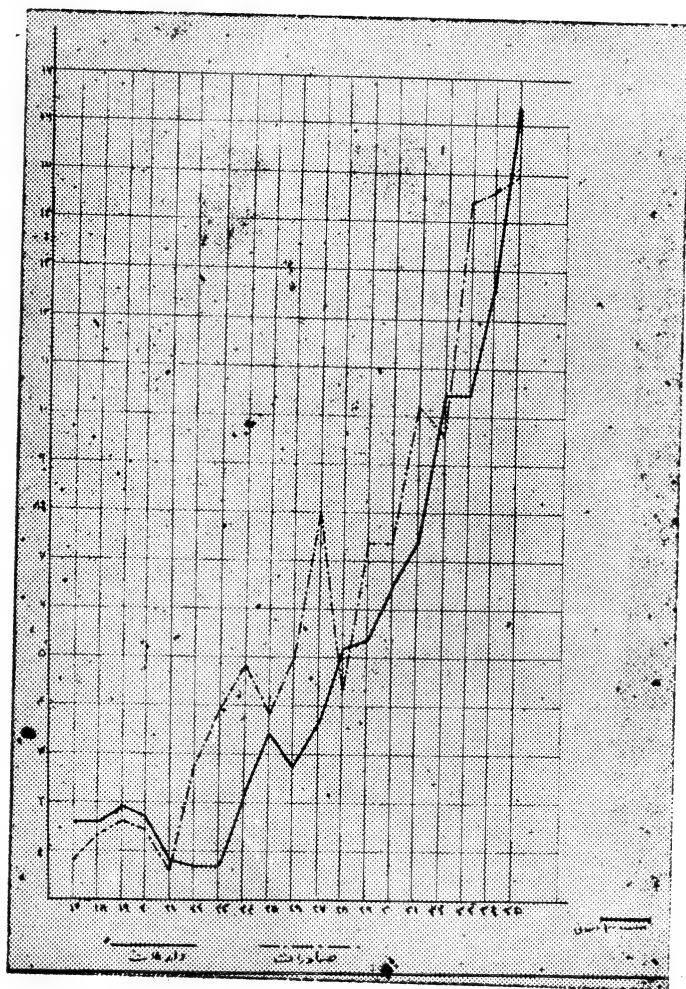
کریته های اضلاع متحده امریکا و اتحاد شوروی در راه پیشرفت اقتصادی و عملی شدن پلانهای انکشافی دول بزرگی را بازی میکند گویا بزرگترین خدمتیکه افغانستان بر فاه و ترقی خود میکند اینست که با وجود ایجاد موازنه در معاملات خارجی و تحکیم سیاست معنوی بیطرفانه و صلح خواهانه مملکت هدف انکشاف و توسعه تبادلات بین المللی را بین همه جهان مراعات میکند.

از لحاظ حجم تجارت افغانستان بطور مجموعی در سالهای گذشته در حال زیادت میباشد. باستثنای سال ۲۱ (که به علت آغاز جنگ عمومی مشکلات زیادی در راه پیشرفت اقتصادی کشور با خارج بوجود آمد) سال ۲۵ (به نسبت تنزیل نرخ قره قل در اثر جنگ روسیه شوروی و بندش تجارت میوه در اثر تولید مشکلات ترانزیتی پاکستان) و سال ۲۸ (که علاوه بر اثر خشکسالی صادرات قره قل پشم و پنبه تقلیل یافت در ساحه تجارت بین المللی نیز این سال معروف به تنزیل یونو انگلیسی بود در تمام ساحه های تجارت خارجی مشکلات وجود داشت و سال ۳۲ (باز هم در اثر تولید مشکلات ترانزیتی پاکستان با گذاشتن تکس های مختلف النوع و راکد ساختن تجارت افغانی از رهگذر در او یک معطل کردن اموال در بندر) گرچه کشور دوست ما پاکستان بنا بر پستی بانی مردم افغانستان از حقوق مردم پشتون از ابتدای تاسیس (۱۹۴۷) از یالیسی تولید مشکلات بر تجارت افغانستان کار گرفته است، با آنهم مقامات اقتصادی کشور امیدوار است عملی شدن موافقت نامه ترانزیتی جو زای ۱۳۲۷ تسهیلات تجارتي را بوجه احسن فراهم نماید. با وجود مشکلات ترانزیتی وقتی در برابر قره قل افغانی قره قل روسیه شوروی و افریقای جنوبی نیز

وجود دارد و این قلم عمده صادرات يك مال تحلی بوده در مقابل بخرانها، حساسیت زیادی نشان میدهد و قلم عمده صادرات دیگر (میوه تازه) در مقابل ترانسپورت خیلی سریع تاثیر است.

با آنهم انکشاف تجارت صادراتی افغانستان غیر مساعد است. گراف «چپ» واردات و صادرات افغانستان را در ۱۹ سال اخیر نشان می دهد و از آن میتوان تحول تجارت خارجی این مملکت را مشاهده کرد:

صادرات افغانستان از ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۵ از حیث مقدار زیاد شده چنانچه مجموعی صادرات در سال ۱۳۳۰ عبارت بود از ۷۳۱۵ میلیون افغانی و در سال ۳۵ به ۸۱۴۹۹ میلیون افغانی افزایش یافته. در ظرف این پنج سال در سال ۱۳۳۲ و سال ۱۳۳۵ در بیلا نس تجارت خارجی کسری واقع شد. علت کسری بیلا نس سال ۳۲ قبلاً توضیح شد اما در سال ۱۳۳۵ علت این کسر از دیاد اموال سرمایه است.

گراف واردات و صادرات افغانستان از سال ۱۷ تا ۳۵ به صد میلیون افغانی

طوری که از ارقام جد اول (صفحه بعد) ظاهر میشود که فعالیت انکشافی در ترکیب تجارت خارجی ما تاثیر بارزی کرده مثلاً در حالیکه واردات منسوجات نخی در سال ۱۳۳۰ چهل فیصد واردات را تشکیل میدارد در سال ۱۳۳۵ قسمی در نتیجه افزایش تولید منسوجات نخی در وطن به ۲۲ فیصد مجموع واردات کاهش یافته. در مقابل آن واردات اموال سرمایه بظاهری علت از دیاد یافته.

واردات موترلاری و تیز رفتار در سال ۳۵ به مقایسه سال ۳۰ تقریباً پنجاه و شش فیصد از مواد تعمیراتی ۱۶۵۸ فیصد از تیل خاک و روغنات ۲۱۵ فیصد از شکر ۳۰۵۵ فیصد از چای ۱۴۲۵ فیصد از منسوجات سندی ۷۸۹ فیصد بلند رفته در حالیکه از منسوجات نخی ۲۷۲۲ تنزیل یافته است.

ترکیب صادرات نیز تغیر کرده صادرات میوه در سال ۳۵ نسبت به سال ۳۰ سه فیصد کم شده پنبه خام ۳ فیصد زیاد گردیده و پشم ۶۵۲ فیصد و قهوه ۳۱۲ فیصد بلند رفته.

بيلانس تجارتي افغانستان درېنځ سال (۲۰-۲۵)

به مليون افغاني

کسر بيلانس تجارتي	صادرات	واردات	سال
+۸۵/۵	۷۳۱/۵	۶۴۶/۰	۱۳۳۰
+۲۶۱/۹	۹۸۸/۸	۷۲۶/۹	۱۳۳۱
-۸۶/۲	۹۴۹/۹	۱۰۳۶/۱	۱۳۳۲
+۴۱۳/۰	۱۴۳۹/۷	۱۰۲۶/۶	۱۳۳۳
+۹۶/۵	۱۳۵۱/۶	۱۲۵۵/۱	۱۳۳۴
-۱۲۳/۸	۱۴۹۹/۸	۱۶۲۳/۶	۱۳۳۵

صادرات عمده افغانستان به مقدار (واحد- کيلو)

(۱۳۳۵ - ۱۳۳۰)

فېصدي تزئيد و تنزيل	۱۳۳۵	۱۳۳۰	صادرات
-۳/۱	۵۸۳۶۸۶.۰۱	۶۰۲۱۴۰.۲۰	ميوه خشک و تازه
+۲۸۳/۴	۱۰۷۸۸۴۴۳	۲۸۱۳۲۶.۰	بخته خام
+۶۵/۲	۷۱۱۴۵۵۲	۴۳۰۷۶۴۶	يشم
+۳۱/۶	۱۸۷۴۱۶۱	۱۴۲۳۱۰.۲	قره قل

واردات مهم افغانستان به مقدار

۱۳۳۵ - ۱۳۳۰

فېصدي تنزيل و تزئيد	۱۳۳۵	۱۳۳۰	واحد	اسم اشياء
+۵۶/۳	۸۳۲	۵۳۲	موتريز رفتار و لاري عدد	
+۱۶۵/۸	۵۰۷۴۷۸۸	۱۹۰۷۸۱۵	کيلو	اشيای تعميراتي
+۲۱۵/۹	۳۹۷۴۸۱۷	۱۲۵۷۸۹۴	کيلو	روغنيات
-۲۷/۲	۳۵۱۲۰۵۸	۴۸۲۲۳۸۳	کيلو	پارچه جات نخي
+۳۰۵/۵	۱۹۹۲۵۶۷۵	۴۹۱۳۷۸۳	کيلو	شکر
+۱۴۲۵/۱	۳۷۰۰۰۳۶۸	۲۴۲۶۰۷۳	کيلو	چای
+۷۸۹/۶	۲۲۲۷۳۱۹	۲۵۰۳۷۱	کيلو	ابر يشم موضعي

صادرات افغانستان به تفریق مواد صادراتی
و ممالک خرید کهنده به ملون افغانی
۱۳۳۰

مجموع	اشبای متفرقه	بغنه	روده	پوست بز و گوسفندی	قالین	زغیر	بغنه خام	میوه تازه	بشم	قره قل	میوه خشک	اشبای	مملکت خرید کهنده
۲۱۵/۰	۱۲/۹	—	۰/۴	۰/۲	۱/۸	۰۰۰	۱۳/۰	۱۲/۷	۱/۷	—	۱۶۷/۳	—	هند
۱۹۴/۱	۰/۳	۲/۱	۰/۹	۰/۴	۱۱/۱	—	—	—	۵۶/۶	۱۲۲/۹	۰/۷	—	امریکا
۱۳۴/۵	۰/۲	—	—	۳/۱	—	۳۸/۱	۱۱/۳	—	۶۴/۳	—	—	۱۷/۰	روسیه شوروی
۹۵/۳	۶/۹	۱/۹	۳/۱	۲/۷	۷/۸	۸/۰	۲/۴	۵۵/۲	۱/۲	—	۱۳/۳	—	پاکستان
۵۹/۳	—	۲/۵	۰/۹	۰/۳	۴/۴	—	۱۲/۹	—	۰/۳	۳۵/۵	—	—	برطانیه
۲۱/۹	—	—	۰/۲	—	۰۰۰	—	۲۱/۷	—	۰۰۰	—	—	—	جرمنی
۶/۰	۱/۴	—	۱/۱	۱/۱	۲/۰	—	۰/۴	—	—	—	—	—	ایران
۱/۷	۰/۱	—	—	—	۱/۶	—	۰۰۰	—	—	—	—	—	عربستان سعودی
۱/۳	—	—	۰/۱	—	—	—	۱/۲	—	—	—	—	—	هالیند
۰/۹	—	—	۰/۱	—	۸/۰	—	—	—	—	—	—	—	سوئیس
۲/۰	—	—	۰/۱	—	۱/۱	—	۱/۷	—	۰/۱	—	—	—	سایر کشورها
۲۳۱/۵	۲۱/۸	۵/۶	۶/۹	۱۲/۸	۳۲/۶	۳۸/۹	۶۴/۶	۶۷/۹	۱۲۴/۲	۱۵۷/۹	۱۹۸/۳	—	مجموع

صادرات نشده (—)

کمتر از ۰/۰۰۵ ملون (۰۰۰)

صادرات سال ۱۳۳۵ افغانستان به تفریق
مواد صادراتي و ممالك خريد گڼنده (به مليون افغانی)

۱۳۳۵

ممالك اشياء	هند	روسیه شوروی	امریکا	برطانیه	پاکستان	جرمني	چکوسلواکیا	سنگاپور	جاپان	هالیند	سایر کشورها	مجموع
فروغ	—	۱۵/۹	۲۸۲/۰	۹۷/۷	—	۶/۶	—	—	—	—	—	۲۹۶/۲
میوه خشک	۶۷/۶	۲۱۷/۱	۴/۳	۱/۳	۳۱/۳	۰/۵	—	۸/۶	—	—	۰/۲	۳۳۰/۹
بغیه	۱۵۵/۴	۰/۶	—	—	۲/۵	—	۱۱/۸	—	۱۶/۶	—	۱/۸	۱۸۸/۷
میوه تازه	—	۱۴۱/۱	—	—	۳۳/۵	—	—	—	—	—	—	۱۷۴/۶
یشم	۶/۶	۱۱۴/۰	۲۸/۲	۳/۴	۰/۱	۰/۷	۶/۰	—	—	—	—	۱۵۲/۰
پرست کوسفندی ۱۷/۳	۶۶	—	—	—	۲/۴	۲/۲	—	۸/۲	—	—	—	۵۲/۲
فالیں	—	—	۰/۲	۳۲/۳	—	۱۶/۱	۰۰۰	۰/۹	—	—	۱/۰	۵۰/۶
روده	—	—	۳/۹	—	—	۲۷/۵	—	—	—	—	۲/۶	۳۹/۰
زغیر	—	۳۷/۷	—	—	۰/۱	—	—	—	—	—	—	۳۷/۸
اشیاء متفرقه	۶۴/۲	۱/۵	۰/۲	۰/۱	۴/۶	۱/۴	۴/۲	—	—	—	۱/۶	۷۷/۸
جمع	۴۴۲/۸	۴۱۴/۳	۳۱۸/۸	۱۳۱/۸	۷۴/۵	۴۹/۰	۲۲/۰	۱۷/۷	۱۶/۶	۴/۰	۸/۲	۱/۴۹۹/۸

(—) هیچ. (۰۰۰) = کمتر از ۰/۰۵ میلیون

جمع
متفرقه
چینی باب
اروپه باب
آلات مسی و برنجی
آهن باب
کزو این
اشیای تعمیراتی
موتور تیز رفتار و لاری
اشیای بنجارگی
چای
شکر
ابریشم
بارچه جات نخي
اشیاء
مملکت

واردات افغانستان به تفریق اشیا و مصالح فروش کننده به ملیون افغانی

۵۱۳۱۵	۷۵۰/۰	۱/۲	۱/۵	۱۰/۱	—	۱۴/۰	۱۷/۸	۲۷/۰	۴۸/۰	۱/۰	۱۱/۲	۱۶/۸	۴۱/۰	۲۰/۸	۳۰/۸	۳	دوسیه شوروی
۱۳/۸	۴/۳	۳/۳	۸/۷	—	۲/۰	۲/۰	—	۳/۴	۹/۲	۶/۰	۶/۴	۳۹/۵	۵۱/۸	—	۲۰۰۰/۴	۱۳۷/۵	هند
۱۳۱۱۷	۸۷۸	۳/۳	۱۱/۸	۱۱/۲	۱۳/۷	۵/۰	۱۶/۳	۱۳/۸	۲/۰	۳۹/۵	۵۱/۸	۱۰۰۰	۱۰/۰	۱۵/۷	۱۵/۷	۸	پاکستان
۱۰۰/۸	۵/۱	۷/۳	—	—	۷/۳	۶/۲	—	۵/۰	۸/۵	۹/۲	—	۱۰/۳	—	۳/۱	—	۳۱	چایان
۵۸/۸	۳۷/۰	۱/۰	۴/۳	—	۰/۰	۸/۰	—	۷/۰	—	۸/۸	—	۰/۰	۱/۹	۰/۰	—	۰/۰	جرمني
۳/۵	۱۶/۰	۸/۷	۱/۹	—	—	—	—	۱۱/۳	۳/۸	—	—	—	—	—	—	۰/۱	امریکا
۵/۵	۱۷/۵	۲/۰	۲/۲	—	۰/۰	۳/۰	—	۲/۰	۴/۳	—	—	—	۲/۰	۵/۵	۰/۵	—	برطانیه
۱۰/۰	۴/۳	—	—	—	۰/۰	—	—	—	۳/۲	—	—	—	۲/۵	—	—	—	لبنان
۸/۱	۱/۲	—	۱/۰	—	—	—	—	—	۲/۱	—	—	—	۳/۹	۱/۸	—	—	ایطالیا
۳/۸	۳/۳	۱/۰	—	—	۰/۰	۳/۰	—	۱/۰	۱/۵	—	—	—	۳/۰	۰/۳	—	—	چکوسلوواکیا
۳۲/۲	۰/۰	—	۲/۳	—	۱/۰	۳/۰	۹/۰	۰/۰	۲/۱	۱/۸	—	—	۳/۳	—	—	—	سایر ممالک
۶۲۲۳۲	۲۶۹۲	۱۷۸۸	۲۱/۰	۲۱/۳	۲۱/۶	۲۴/۱	۳/۹	۴۳۹	۸۰/۵	۱۱۲/۷	۹۳۵/۳	۱۶۸/۴	۲۹۸/۲	۳۵۷/۳	—	—	جمع

(...) کمتر از ۵۰۰۰۰۰۰ (ندارد)

دراثر قرارداد ها و معاهدات تجارتي درين چند سال در حجم نسبي تجارت ماباد يگر ممالک نيز تحولات قابل ملاحظه رخ داده باین ترتيب که واردات از ممالکيکه با آنها قرار داد های بهتری داریم نسبتاً افزایش یافته چنانچه واردات از اتحاد شوروی در سال ۳۰ تقريباً ۱۶ فيصد مجموع واردات مملکت را تشکيل ميداد در سال ۳۵ این نسبت به ۳۵٫۹ فيصد رسیده .

واردات ما از بعضی ممالک مانند هند ، پاکستان ، امریکا ، و برتانیه که در سال ۳۰ به الترتیب : ۳۹٫۶ فيصد ، ۱۶٫۲ فيصد ، ۸٫۹ فيصد ، ۴٫۸ فيصد بوده بعد از يك سلسله صعود و نزول در سال های مابعد ، در سال ۳۵ از اين قرار بود : هند ۳۱٫۷ فيصد ، پاکستان ۱۴٫۴ فيصد ، امریکا ۴٫۰ فيصد و برتانیه ۱٫۶ فيصد . در سال ۳۳ تجارت بالبنان نيز با اندازه قابل ملاحظه آغاز يافت .

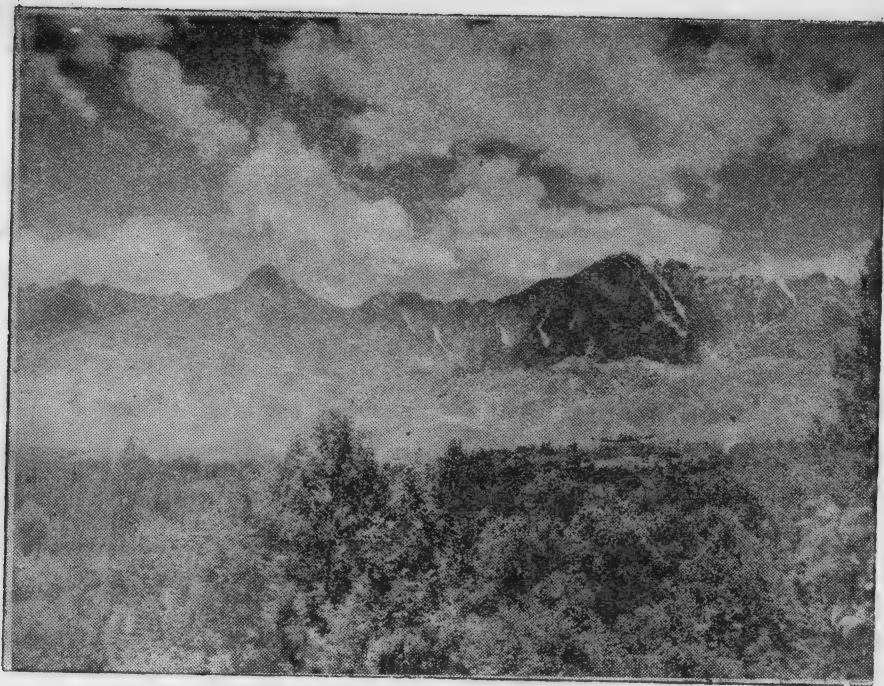
نتیجه : از راه تنظیم صادرات و تمرکز سرمایه های ملی شرکت ها تاسیس شد موسسات کنترول شده (در مواقع بحران - قبل از آنکه دامنه آن توسعه يابد) اموال مورد احتیاج مردم ذخیره شد .

و بمقاد عادی ده تا ۲۵ فيصد که حکومت تعین نموده بوده ب بازار کشیده شد برای کنترول عمومی و هم چنان مراقبت و نظارت از مسایل پترول - حمل و نقل توزیع شکر و آرد به تصویب مجلس عالی و زراعت مجلس فوق العاده بنام مجلس عالی رفاه عامه بیان آمد . در مواقع قلت تولید چای ذریعه اطلاق تجارت و توريد آرد از امریکا صورت گرفت . عایدات اسعاری از درك صادرات نيز افزود گردید .

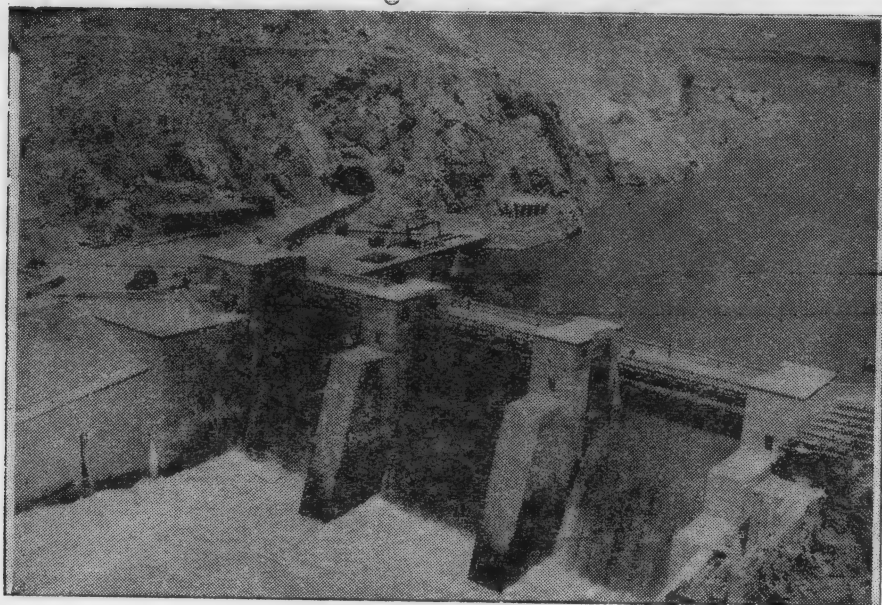
فعالیت انكشافی و روزافزون حکومت ، ایجاب کرد تا از يك طرف به تزئید صادرات به پرداخت و از جانب دیگر تجارت را مطابق اقتضای اقتصادی ملی زیر کنترول بیاورد ، بدین منظور در تعرفه گمرکی تغییراتی وارد آمد ، معاهدات تجارتي منعقد گشت - مقررات اسعار برای استفاده بهتر از حاصلات صادرات بمیان آمد .

برای تشویق و تنظیم صادرات ، بانک ها و موسساتی ، شرکت های صادراتی ، بانک زراعتی و ریاست انكشاف مالداري جهت اصلاح جنسیت قره قل تشویق متود های عصری مالداري ، تشخیص و تدایو امراض ، اصلاح علف چروآب ، داخل فعالیت شد و بالاخره حجم تجارت با اندازه معتنا بهی ازیادیافت .

در دامنه‌های جبال افغانستان میوه زارهای وسیعی وجود دارد

بند برق سروبی

پسخت باید تذکر داد و قتیکه از ادبیات معاصر سخن میرانیم باید پایه‌ها و ریشه‌های آنرا در عصرهای نزدیک معاصر نیز ارائه کنیم تا بموضوع و اساسات آن روشنی انداخته شود و صورت تکامل جنبشهای ادبی که دوره‌های پیشتر آغاز یافته و شالوده آن ریخته شده، نمایان گردد و موضوع بریده و قطع شده بنظر نیاید

از سویی هم تکامل تاریخی ادبیات معاصر مطالعه شده باشد. باین منظور درین رساله از ادبیات منشور و منظوم افغانستان در دوره قبل از استقلال، آنگاه هیکه برای استرداد آزادی مجاهدت میگردد سخن زده انگیزه‌های آزادیخواهی را در نشر و نظم آندور دیده در ضمن آنکه علل بوجود آمدن ادبیات معاصر را می‌نمایانیم از نهضت جدید ادبی و عرفانی مملکت در دور پس از استقلال بحیث نهاد و سپس وضع ادبیات آندور و نقش موسسات فرهنگی و نشریات خاصه سهم معارف و تاثیر آنرا در ادبیات مطالعه کرده باتکامل امروزی ادبیات و هنرهای افغانستان موضوع را ختم میکنیم

نگاه اجمالی:

افغانستان از آن کشورهاییست که تاریخ فرهنگی آن بادوار باستان میرسد و قدیمترین دورهای پیش از اسلام همین کشور مهد فرهنگهای ویدی، اوستایی، گریکو باکتریان و گریکو بودیک بوده پس از اسلام مدنیتهای دور غزنوی و تیموری در همینجا زاده شد و نشو و نما کرد که باینصورت تکامل و ارتقای فرهنگ از سنن باستانی این مملکت بشمار می‌آید. تحول و انکشاف فرهنگی مملکت در عصر حاضر از ایامی آغاز یافت که مردم برای استرداد آزادی از بنچه استعمار بریتانیا آمادگی داشتند. جریده «سراج الاخبار» بزرگترین وسیله این تحول بود که در رشته نویسندگی، شعر و ادبیات و تنویر خلق از نگاه تاریخی شرق و دنیا و نشر علوم جدید سنگهای نخستین این نهاد را گذاشت که پس از استرداد استقلال نیز به پیمانه زیادی ادامه یافته، معارف و مدارس جدید به تعداد زیاد تأسیس شد و کتابهای بیشماری برای آن تألیف ترجمه و طبع شد. باین اساس محمود طرزی رامیوان پدر نشر و نویسندگی امروز نام نهاد.

در دور پس از استقلال جنبش مخصوصی در رشته تکامل ادبیات و هنرها از قبیل شعر نو، شعر سرایی موسیقی، نقاشی و تئاتر پدید آمد که در ابتداء مخصوصاً در ایام تجلیل جشن استرداد آزادی ترانه‌های وطنی سروده می‌شد. تمثیلهای تئاتر و انشاد موسیقی صورت میگرفت و روزنامه‌ها و مجله‌ها بنشر آثار نشر و نظام می برداختند که نویسندگان جوان آنروز امروز را استادان این رشته اند: از قبیل بیستاب، شایق، سلجوقی و داوی.

انجمن ادبی بوسیله اعلیحضرت محمد نادر شاه تاسیس شده که بعد انجمن تاریخ، انجمن پښتو، انجمن آریانا دایرة المعارف و شعبه های نشرات ریاست مطبوعات و خبرگزاری باخترا از آن بوجود آمد و صورت مرکزی آن متأسفانه از بین رفت. انجمن ادبی با وجود بزرگترین فاضلان و عالمان و نویسندگان و شاعران و اهل هنر مملکت کانون فعالیت های فرهنگی گشت که مجله زیبای «کابل» ازین مرکز منتشر میشد که برای ده سال چه از نظر صحافت چه از نظر مطالب عالی ادبی و تاریخی، تحقیقی و ذوقی معکاسی و نقاشی رشک دنیای فارسی زبان بود همچنین رساله ها و کتابهاییکه ازین انجمن انتشار می یافت از عالیترین آثار ادبی و تحقیقی بحساب می آمدند.

(۱) دور پیش از استقلال تا ۱۳۹۸ شمسی

طایفه ادبیات معاصر

روح مصرحاً ضر:

دولت ابدالی افغانستان که ربع قرن را مصروف فعالیت های سیاسی و نظامی و دوباره بدست آوردن خاک های از دست رفته مملکت بود، کمتر توانست بترقیات علمی و ادبی و اقتصادی بپردازد. تیمور شاه کمتر توانست کاری از پیش ببرد. شاه زمان بیشتر در فکر تسخیر تمام هند بود.

شاه محمود و شاه شجاع نیز بنا بر خدعه ها و سیاست های اجانب در خانه جنگی بسر بردند. از مختصات قرن سیزده هجری یکی آن بود که سلطنت از خاندان سدوزائی بخانواده محمدزایی انتقال یافت.

دیگر دخالت انگلیسهاست بامور داخلی و سیاست افغانستان که ملت مجبور گشت بمدافعه و حفظ استقلال بپردازد و جنگ های افغان و انگلیس بزرگترین نمونه های شجاعت افغانان را در تاریخ بخط درشت ثبت کرده است. بدین طریق دور محمد زاینها روی برافشته دور مجادله و مبارزه با اجانب است در راه استرداد آزادی که باین منظور افغانستان برای یک قرن صحنه آتش و خون بود.

همینکه برادران محمدزایی پس از جنگ های خسته کن، امیر دوست محمد خان را بیاد شاهی انتخاب کردند، سنگ های اول وحدت افغانستان کم و بیش ریخته شد و امیر و صوف در بیست سال سلطنت خود فرصت را برای اصلاحات مدنی تا حدی آماده کرد.

وضع علم ادب: بنا بر جنگ های خارجی و ثقافت های داخلی، پس از سقوط سلطنت تیمور یان تا نهضت ادبی و مدنی دور اخیر روی برافشته مدارس قدیم که در آن علوم قدیم و عربیه از قبیل فقه، تفسیر، حدیث، منطق، حکمت، طب، هیات و ریاضی تدریس میشد محدود شده تا لیقات هم بهمان آثار گذشته منحصر و را کد ماند و وسایل تحصیل و تشویق علوم ادبی ازین رفت. محصلان با ذوق بمالک ماوراءالنهر، هندوستان ایران، عراق، مصر و سایر ممالک عربی زبان مسافرت میکردند. در مدارس انگشت شماری که بود فقه حنفی صرف و نحو، بعضاً حدیث و گاهی هم حکمت قدیم تدریس میشد.

اطفال در مساجد قرآن کریم، و کتاب های پنج کتاب، غزلیات حافظه، گلستان و بوستان سعدی، انوار سہیلی کاشفی را در زبان دری و از کتب پښتو رشیدالبیان، فواید الشریعه، رحمن با با، فتح خان، سیف الملوک و از کتاب های عربی صرف بهائی، خلاصه، قدوری، منبه، مستخلص و برخی دیگر را می آموختند طیبیان کتاب های طب عربی را نزد ملاهای عربی دان که طیب نبودن فرامی گرفتند و محاسبان رساله های خلاصه الحساب، و انشاء ترسل را میخواندند.

در شهر هامردم باسواد، داستانهای شاهنامه فردوسی، یوسف زلیخا، اسکندرنامه نظامی، امیر حمزه شهزاده ممتاز و چهار درویش را بیشترین مطالعه میکردند و برای شاهنامه خوانی محفل مخصوص با تشریفات منعقد میشد. مردم بیسواد داستانهای ابومسلم خراسانی و غیره را از زبان قصه‌خوانهای سربازار می‌شنیدند. در روستاها افسانه‌های چهار پری و ورقه گلشاه خوانده میشد. صوفیان و اهل معرفت مثنوی مولوی، غزلیات حافظ، قصص الانبیاء، تذکره الاولیای عطار، معارج النبوت و ادیبان کلیات بیدل، یوسف زلیخا تاریخ فرشته و روضه الصفای میرخوند را مطالعه میکردند. شاهان کتابخانه‌های مخصوص و افسانه‌گویان و کتابخوانان حضور داشتند. غالب این کتابها بهمان سبک دورتیموری یا نسخ قلمی بودند و یا کتابهایی که در هند و ماوراءالنهر و غیره چاپ سنگی رسیده بودند.

علوم قدیم رو با انحطاط میرفت. علوم جدید که صورت و وضع دنیا را تغییر داده بود، هنوز داخل نشده بود و در مملکت نه یک مکتب جدید، نه یک درسگاه عالی و نه یک کتابخانه عمومی و نه یک موسسه علمی وجود داشت.

اینست که در بین دوره فترت تعداد اشخاص عالم و فاضل در سراسر مملکت کم بود، عالم و فاضل بزرگ یا شاعر و هنر مند زبردست چون دور تیموری افغانستان دیگر دیده نمیشد البته فردی مانند سید جمال الدین افغانی یادگیری استثنا است.

در طی این دوره در شهر و نظم نیز فتور ادبی رخ داد. هنرهای خطاطی، تذهیب و نقاشی رو بسقوط بود. غزلها، تقلید متاخران غالباً بسیار سست و مبتذل و قصاید کمپایه و کم‌مایه سروده میشد. نثرها غالباً یک‌نواخت و تقلیدی و فاقد متانت و سادگی قدیم و خالی از صنایع بدیعی و تکلفات دوره متوسط بود. ساده نویسی فصیح متاخران و دوره جدید نیز دیده نمیشد.

با اینهم حس و ذوق بدیعی ملت تماماً از میان نرفته یکتعداد شاعران، فاضلان و اهل ادب و علم پدید آمدند که نه گذاشتند روشنایی علم و ادب در کشور خراسان که روزی کانون فضل و علم و فرهنگ آسیای میانه بود، خاموش شود. البته این آثار بیایه و مایه گذشتگان نمیرسید و بخشی از این آثار بنا بر اغتشاشات و جنگهای خارجی و داخلی نابود شده اند و آنچه هم مانده گاهی آثار قابل اعتنایی در آنها وجود دارد.

اصلاحات مدنی و فرهنگی امیر شیر علی خان ۱۲۷۹-۱۲۹۶ هجری:

منور و دارای معرفت بود و از تحولات دنیای خارج آگاهی داشت و مخصوصاً انقلابات صنعتی در اروپا و ادب امر شیر علی خان که شخص جریان بود و از آن اطلاعی بهمرسانیده در صد دشت با کشور رنگ و رخ تازه‌ای بخشید و بزرگترین موسس مدنیت و تحولات صنعتی کشور بشمار میرود و این درست معاصر همان دوری بود که جاپان بتحول و اتخاذ مدنیت غرب آغاز کرد.

امیر شیر علی خان برای نخستین بار مطبعه‌های چاپ سنگی از هند وارد کرد که با آن کتابها، اوراق دولتی جریده، و سایر مطبوعات را چاپ می‌رسانید. این مطبعه‌ها در شهر کابل دایر شد که یکی آن بنام «مصطفی‌ای» و دیگری بنام «شمس النهار» بود و بسیار ممکنست که چاپخانه‌های دیگری نیز وجود داشته است در این چاپخانه‌ها آثار و کتابهای ذیل طبع و نشر شده است:

۱- یک مجموعه حاوی مقدمه طولانی از طرف عبدالقادر و وقایع جنگ روس و عثمانی که از «تایمزلندن» در ۹۰ صفحه ترجمه شده بود بنام وعظنامه بزبان دری.

۲- اصول وقواعد عسکری بانقشه ها و اشکال و افراد نظام در حال تمرین نظامی بزبان دری و مطالعات عسکری که از اندلیسی به پشتو ترجمه شده بنام «وعظ» که منصبداران برای افراد عسکری قرائت میکردند در ۷۹ صفحه باهتمام میرزا محمد صادق در مطبعه مصطفای طبع شد .

۳- شهاب ثاقب، در ردوها بیجا بود و خود امیر شیرعلی خان نیز شرحی درین رساله نگاشته است.

۴- کتاب «ذخیره الملوك» با شرح آن.

۵- کتاب «فتاوی برهنه»

۶- یکتای پوسته، کاغذهای رسمی و تعلیماتنامه های دیگر نظامی و جراید.

گذشته از توریچا پخانه ها و توزیع وسایل طبع و انتشار کتاب و نشرات ، يك سیستم منظم پوسته در مملکت جریان یافت و تکتای پوسته بطبع رسید و موسسه پوسته رسانی را دولت بعهده گرفت.

بعلاوه يك مکتب عسکری تاسیس شد تا برای قشون دولتی که پس از این بصورت منظم تشکیل یافته بود، منصبداران تعلیم یافته و تربیت دیده تهیه کند و پروگرامها و برنامه هایی در قشون عسکری ، علم و ادب برایشان ترتیب یافته و تعلیماتنامه و کتابهای درسی شان بچاپ رسید و این اولین مکتب مرتب عصری است که در مملکت افتتاح شد. نامها و القاب عسکری و قومانده های لشکری همه بزبان پشتو برگردانده شد تا مختص با افغانستان باشد .

شهر بالا حصار که یکی از ارگهای شاهی با بروهما یون از شاهان مغولیه هند در کابل بود، و در زمان شاهان سدوزایی، تیمور شاه، شاه شجاع و شاه زمان هم ارگ و مقر شاهی بشمار میرفت ، مرکز سلطنت قرار گرفت و غالب اداره های دولتی و مرکز مطبعه و روزنامه شمس النهار آنجا بود . تا آنکه در جنگ اول افغان و اندلیس انگلیسها آن شهر را با خاک یکسان کردند و امروز جز برخی دیوارها و برج چیزی از آن نمانده است. اخیراً محمد نادر شاه شهید دارالفنون حربی «حربی پوهنتون» را برای تربیت منصبداران اردو در همانجا بنا کرد و عمارت عالی شانی آباد شد.

امیر شیرعلی خان يك شهر عصری در حوضه شمال غربی کابل تاسیس کرد و آنرا بنام خود «شیرپور» نام نهاد این شهر که در نخست بیشتر برای رهایش عسکری بود بعد مانند بالا حصار بوسیله انگلیسها خراب شد و پس از يك قرن امروز باز آن قسمت شهر که بصورت عصری در آمده به «شیرپور» موسوم است.

در دوران امیر شیرعلی خان آثار و نشانه های انقلابات صنعتی که در اروپا در همین عصر رخ داده بود، ظاهر شد . فابریکه های حربی برای ساختمان آلات حربی از قبیل توپ ، تفنگ ، باروت و امثال آن در کابل افتتاح شد که نمونه توبهای آن تا هنوز دیده می شود .

روزنامه شمس النهار و مجله ای بنام (کابل) برای نخستین مرتبه روزنامه و مجله را با افغانستان آورد .

روزنامه شمس النهار :

نخستین روزنامه افغانستان است که درین عهد از سال ۱۲۹۰ هجری ماه یکبار و بعد دوبار با انتشار پرداخت . این نامه در شانزده صفحه دارای مقالات اجتماعی و خبرهای خارجی و داخلی بشمار ندگی قاضی عبدالقادر پیشاوری باهتمام میرزا عبدالعلی در مطبعه شمس النهار در بالا حصار کابل طبع و نشر می شد این نامه نخستین روزنه ایست که از جهان خارج بروی افغانستان باز شد و در تنویر اذهان مردم انگیزه مهمی بود . این نامه برای چند سال بیهم انتشاراتی کرد که بعد بوسیله حملات انگلیسها مکتب، روزنامه و مطبعه و تمام وسایل مدنی از بین رفت و تاریکی طولانی محیط کشور را فرا گرفت .

نگارنده آن قاضی عبدالقادر پشاورى قوم یوسفزی بود . وی در زبانه‌های دری ، پشتو ، اردو و انگلیسی ماهر بود و ذوق شعر نیز داشت . در دربار امیر شیرعلیخان مصاحب پادشاه ، منشی عسکری ، سر کرده فابریکه‌های حربی و هم نویسنده اکثر مقالات و وعظنامه‌های عسکری و مدیر روزنامه شمس النهار بود که در تحولات ادبی و عسکری آن روز مؤثر و مورد پراسراری بود . کلمات انگلیسی را بتقلید هندوستان داخل زبانه‌های دری و پشتوی افغانستان نمود و در عصر امیر عبدالرحمن خان بصورت حیرت انگیز از کابل فرار کرد .

گذشته از بن یک رساله بنام (کابل) بصورت مجله از بالا حصار نشر می شد که در آن نیز گزارشهای دولتی و قشون انتشار می یافت . نقل یک خبر داخلی از روزنامه شمس النهار :

ترقی مدارج افغانستان

قدیمان خود را بر افزایش قدرت که هرگز نه بینی زیرورده غدر چونکه از عرصه دراز منظور نظر کیمیا اثر بندگان اشراف امیر صاحب بهادر خلدالله ملکه چنان بود که اشخاص که از قدیم معروف خدمات بوده در انجام امور مامور خود کوتاهی نوزیدند و پیرامون آبیاری شجری بی ثمر غداری نگردیده علی الدوام سرشته اخلاص را از دست ندادند ترقی او شان بمناسب جلیله کرده شود . و نیز چونکه الحال نظم و نسق مملکت بنسبت سابق زیاد گردیده ترقی و رفاهیت و امنیت رعایا بظهور رسد . بنا بر ظهور خیال مبارک بتاريخ ۲۵ رمضان المبارک یوم دوشنبه ۱۲۹۰ ترقی اشخاص ذیل بمناسب رفیع بظهور رسید . . . . .

(۲) گارنامه‌های آزادیخواهی در ادبیات ما

ادبیات رزمی و حماسی منظوم :

روی هم رفته بنا بر جنگهای مسلسل و حملات متداوم که از دور هوتکیها باینطرف در کشور دیده می شد و مردم همواره از وطن و آزادی آن در دفاع بودند و نمی گذاشتند استعمارطلبان بمنظورهای خود برسند از سویی دیگر اهل استعمار نیز برای پیشبرد آرزوها و آمال خود کار می کردند ؛ در نتیجه روحیه ای بوجود آمد . یک راه و روش جدید را در ادبیات پیش گرفتند و آن ظهور ادبیات حماسی و روح تاریخی نویسی بود تا بدینوسیله مردم را با گذشته و آینده پیوند نموده از یکسو شجاعتها و فداکاریهای گذشته و اسلاف بخاطرشان داده شود که بیشتر بمجادله و مبارزت تشویق شوند و از سوی دیگر شمه ای از کارنامه ها و مجاهدتهای شان برای فرزندان شان سرمشق و نمونه بماند .

همان بود که جنگهای صدساله بین افغانستان و انگلیس مجدداً روح رزمی و حماسی دور غزنوی را در قالب ادبیات شفاهی و تحریری افغانستان چه در زبان دری و چه در زبان پشتو داخل کرده آثار زیادی در ترانه های ملی و محلی بمیان آمد که در شهرها و روستاها خوانده می شد .

این رشته کتنا بهارا ممکن است بدو بخش ازم تقریق کرد یکی جنگنامه های منظوم یا ادبیات حماسی دیگر کتابهای مرتب تاریخی نشر که ذیلاً نخست بتاریخهای منظوم می پردازیم :

اکبرنامه حمید کشمیری :

حمید یکی از شاعران حساس قرن سیزده هجری است . وی جنگهای اول افغان و انگلیس را که در سال ۱۲۵۵ قمری (۱۲۳۰ هـ) صورت گرفته ، بنظم آورده رشادهای تاریخی قهرمانان افغانستان را یاد میکند و کتاب را «اکبرنامه» نام کرده است . وی حقایق را با کمال صراحت اظهار داشته و امید

هیچگونه صله وسیم بوده است. اکبرنامه در روح خوانندگان خود در افغانستان و هندوستان تاثیر گرمی کرد و ممکنست این کتاب را شاهنامه قرن نوزدهم افغانستان خواند، که فصل معاصر شاهنامه فردوسی می تواند حساب شد. این کتاب در سال ۱۲۶۰ دوسال پس از فتح افغانستان و پیش از مرگ قهرمان ملی افغانستان وزیر اکبرخان غازی در بحر متقارب سروده و تمام شد که اخیراً چاپ شده است. مقایست این کتاب از نظر پختگی و ارزش ادبی با شاهنامه از نظر دور میماند اما از نظر تحریک و انگیزختن روحیت ملی و دادن پند و اندرز و سبک شعری همان راه رارفته است.

کشته شدن برنسی و بغارت شدن خزینۀ فرنگیان و جوش عوام بر فوج فرنگی در کابل

سرانجام کارش بد آید به پیش
کم آزار بیند کم آزار مسرد
بخود نیک خواهی بکس بد مباحش
ولسی برده شد عاقبت نیک زشت
بد یدند بسیار اندک سپاه
که ای هو شیاران نام آوران
ترنم نبوش و صراحی بدست
ازین به دگر وقت باشد کدام
تحمیل گزیدن زتد بپیر نیست
شکار از کف و وقت بیگه شود
بسازید کارش بوقت سحر
که تاشوید از چشم او کحل خواب
خوانین نهادند بر سینه دست
سحر گز پرده فرو کوفت کوس
سیوم خان اسکندر نیک نام
به جمع اچکز ایمنان دلیر
سوی مسند خاص برنس شدند
نه در بند بد خواه در بند بود
که اکثر بشب کردی آنجا مقام
به نرمی بر آوردش از خواب ناز
که شد گرم بازار جنگ و ستیز
تو گویی جهان را بهم بر شده است
بجستی دو دستی تبر می زنند
چو شمشیر او طبع او کنند شد
چو طفلی که آشفته خیزد ز خواب
چه جاک میزنی خاک اندر دهن

بدی می کند هر که کر دار خویش
چه خوش گفته است آن نکو کار مرد
چو جو بی نکو تخم نیکی بپاش
بود خدو شما تخم وقت کشت
خوانین کابل چو نزد یک شاه
محمد زمان گفت با یوران
ملک کم سیه لاته جنگی است و مست
نشسته است «برنس» بمجب تمام
زمان دیر شد جای تاخیر نیست
مبادا که خر گوش آگه شود
بتازید بر برنس بد گهر
ز تیغش بیاشید بر چهره آب
به ایجاد حرف صلاحی که بست
بقصد شبخون شب چو ن خروس
محمد امین و عبید السلام
دگر خان عبدالله نو شیر
روان در زمان با سه صد کس شدند
چو آنجا رسیدند در بند بود
وزیر ملک خان عثمان بنام
بیامد بسا امین برنس فر از
بدو گفت برخیز و بگر یز تیز
چنان موج زن سیل لشکر شده است
همه حلقه بسته بدر می زنند
چو برنس شنید این خبر تند شد
ترش کرد پیشانی از خشم و تاب
به تند پیش گفت ای پریشان سخن

مجلس بزرگیکه به مناسبت بازگشت موفقانه سیه سالارغازی محمدنادر خان (علیه حضرت شهید و حمة الله علیه) و ابراداران رشید شان از معاً ربّه استقلال، از طرف شام
در کابل ترتیب یافته بود

مرحوم صالح محمد خان سپه سالار قوماندان
مجاز شرقی

کرا زور وز هره که از خشم و تاب
کجا دست افغان پذیرد قرار

ز جرأت کشد تیغ بر آفتاب
که تیغ آورد در کف ریشه دار

محراربه کابل:

وقتی که اکبر نامه حمید کشمیری منتشر شد انگلیسها از راستگویی و بیجان برنجیدند و شاعر تجارت پیشه ای را تقویت کردند تا منظومه دیگری در موضوع جنگ اول افغان و انگلس انشاد کرد و آنرا بر فور چاپ کردند و منتشر نمودند اما چون تبلیغی بود و مانند اکبر نامه نبود، زود پڑمرده شد این شاعر تجارت پیشه قاسم علی نام داشت و از شاعران قرن ۱۳ بود کتابش «محراربه کابل» نام دارد این اثر از دو نظر بتاریخ ادبیات ماتهراً مربوط است: یکی آنکه تاثیر و عکس العمل اکبر نامه یا شاهنامه قرن ۱۹ افغانستان است دیگر اینکه اینجانب حوادث افغانستان و جنگ آوریهای ما از نظر دشمن ثبت است که دانستن نگاه نظر آنها بفرزندان مملکت مهمست و از خلال آن شجاعت و داریهای مردم افغانستان هویدا است این کتاب نیز بروش و سبک شاهنامه نوشته شده همان کلمان و ترکیبها را بکار برده است محاربه کابل در سال ۱۲۶۰ قمری تدوین و در سال ۱۲۷۲ در آگره چاپ شد و بمدح ملکه ویکتوریا چنین میپردازد:

بنام شاهنشاه باتاج و گاه	جهاندار ویکتوریا پادشاه
خداوند اورنگ فرماندهی	فروغ شهبستان شاهنشاهی
به تن جان پاک و چو عیسی بجان	چو دریا بدست و بدل همچو کان
بعفت چو بلقیس و ا لا نژاد	چو مریم بپاکبزی پاک زاد
بفر و زی شاه فیر و ز فر	سرا پا جو این نامه شد پر گهر
ستایش به یزادان که انجام یافت	ظفر نامه عنوان او نام یافت

جنگنامه و شاعر گمنام وی:

آغاز دور حماسی حاضر از تاریخ وقوع جنگ اول افغان و انگلیس است که کتابهای اکبر نامه و محاربه کابل را بمیان آورده. جنگنامه نیز رساله دیگری است که بیشتر بخشهای آن در کابل و از طرف یک شاعر ملی سروده شده که اسم این شاعر هنوز مجهولست، جز اینقدر از وی ندانیم که وی از اهالی قریه ده یحیی واقع دشت منار، یک فرسخی کابل بوده است و هم ممکنست این کتاب اثر چندین تن باشد که در یک جلد جمع آمده است برخی حدس میزنند که ناظم کتاب میر فیض الدین بن میر امام الدین احمد متخلص به درویش بن شیخ سعد الدین احمد انصاری کابلی (معروف بحاجی صاحب یا بهمنارسا کن قریه ده یحیی) میباشد.

جنگنامه در هفت باب نظم شده و بیان میدارد که چگونه نایب امین الله خان لوگری، مجاهدان برجسته کابل را جمع کرد و بخانه الکزنند ربرنس انگلیسی در کابل حمله کرده او را با همراهانش از تیغ کشید و سه فوج انگلیس بجنگ تپه بی بی مهر و مجبور گردید ۵۰۰۰۰ لارد (لات) انگلیسی بپادهندوستان گریه کرد در جنگ دیگر شمس الدین غازی بردشمان تاختند و جنرال بزرگ انگلیسی کله خورد پس ازین کار نامهاوزیر اکبر خان که بماوراء النهر رفته بود وارد شد و مردم رشید غلزی (غلاجای) قشله انگلیس را محاصره کردند و منصبدارن انگلیس را کشتند. در جنگهای ۱۲۵۷ سرکردگان انگلیس با صدهزار عسکر در هر کنج و کنار از بین رفتند در هر قسمت مملکت جنگهای متعددی صورت گرفت، تا اینکه لشکر انگلیسی آنچه از شمیر مانده بود کابل را ترک کرده بطرف جلال آباد حرکت کردند ده هزار لشکر انگلیس در ضمن راکشته شد و زنان اردو را اسیر دادند و از همه آنها یک هزار نفر بجدد لک رسید با اینصورت تمام حوادث

را تارفتن وزیر اکبر خان در اتمان وروابط مخفی انگلیسها و شاه شجاع شرح داده، در ختم از تخلیه افغانستان بوسیله انگلیسها و آمدن دوباره امیر دوست محمد خان وصف میکند :

جنگ تپه بی بی مهرو:

یا پیر شا یسته تازه رنگ	بگو قصه آندویم باره جنگ
که در کابل افتاد غوغا چرا	شد عقب چرادشمن از دها
چو گفتم بگو گویمت ای جوان	که هر جا بود قوم ترسا بیان
همه دشمن دین پیغمبر است	کس گره او دوست شد کافر است
مسلمان کمر بسته یکسر بکین	بجنگ آمده از بی غوردین
ترا هم اگر است ایمان قوی	بیا بد که بر جنگ کافر روی
بیا بشنو آنرا که نشنیده	بفهمما نقت گر نفهمیده
یکی روز «لات» آن سگ کینه ور	که او بود سرخیل فوج کفر
بچو نی دلش چو بسیار تنگ	بر آورد لشکر به آهنگ جنگ
همه لشکرش بود تاسی هزار	بیاده، ده و بیست بودش سوار
بچا بک عنا نو سپه بر کشید	سر پشته بی بی مهر و رسید
به پشته رسید هر طرف فوج	چو دریا همیزد بهر گوشه موج
ز سوی مسلمان یکی صف شکن	همان عبد الله خان یل تیغ زن
بهرای فوج خود آمد ز زیر	بیلا برآمد چو گرگ دلیر

تاریخنویسی و تاریخ نویسان :

در سلسله کتابهای تاریخی که تعداد محدودی بما رسیده از بهترین آنها و نویسندگان شان با صورت تکمامل تاریخ نگاری یاد میکنیم :

۱- میرزا یعقوب عالی خانی کابلی که در سال ۱۲۶۸ تولد شده، و در بلخ نشو و نما یافته در مینه جزو مامورین محلی بود و بعد سفری بسمرقند کرد و در آنجا بسال ۱۳۰۷ قمری کتابی در دو جلد در تاریخ افغانستان و شرح حال خودش نوشت، جلد اول آن بنام پادشاهان متاخرین افغانستان بدست است و از طرف انجمن تاریخ نشر شده است. این کتاب دارای هفت باب و یازده فصل حاوی وقایع تاریخی دوره محمد زایی افغانستان از آغاز دور امیر دوست محمد خان تا آغاز دور امیر عبدالرحمن خان را در بر میگردد از نظر ادب و لفظ و اسلوب آنقدر عالی نیست و ارزشی ندارد از حیث تاریخ و مراعات بیطرفی در آن البته مهم است

۲- نور محمد قند هاری متخلص به نوری که در پنجاب ولندن نیز مسافرت کرده در دربار امیر شیر علی خان نیز بسر برده. در سال ۱۲۸۷ کتاب گلشن اما رت را درشش باب و چهل و سه فصل ۲۶۵ صفحه راجع بتاریخ دوره پادشاهی امیر شیر علیخان تا سال ۱۲۸۷ قمری نوشته است. نشر آن عالی نیست از نظر تاریخ نویسی نیز یکطرفه و چاپاوسانه نوشته شده است. این اثر نیز با اندک تصرف در کلمات و عبارات از طرف انجمن تاریخ نشر شده است :

۳- سلطان محمد خالص ابدالی از نویسندگان قرن سیزدهم هجری افغانستان است و در سال ۱۲۸۱ در زمان سلطنت امیر شیر علیخان بنوشتن تاریخ سلطانی آغاز نمود و همینکه حکومت محلی سردار محمد ایوب خان در هرات و قندهار خاتمه یافت. کتاب تمام و نشر شد. وی درین کتاب و قایع تاریخی

افغانستان را قسماً تا سال ۱۲۷۹ ق. نوشته است از ماخذ وی گر امر گولیدسمیت، سر آت- البر ضیه، سارجن ملک. مجرن افغانی، ترک شاه شجاع، فرشته و جام جم و جهانگشای نادری اند. کلاموی راجع بانقلاب کابل برضد اشغال انگلیس از نظر ادبی دارای ارزش است.

تاج التواریخ: اساس این کتاب خاطرات و شرح حال امیر عبدالرحمن خان است که خودش از صباوت و آغاز زندگانی اش در افغانستان بعد ایام مسافر تش در ماوراء النهر تا روز حرکت از خوقند و رسیدن بپندخشان نوشته سپس در کابل بنام پندنامه دنیاودین چاپ شده ولی منشی سلطان محمد هندوستانی که در کابل مستخدم بود یک نقل پندنامه دنیاودین را سرقت کرده از افغانستان فرا کرد. و کتاب مذکور در یک جلد بزبان انگلیسی ترجمه و منتشر ساخت و یک جلد دیگر از وقایع مربوط به افغانستان را نیز بان افزود. سپس غلام مرتضی قندهاری (از افغانستان) که نویسنده و مترجم دوره امیر عبدالرحمن خان است و در واکت هند انگلیسی خدمت می نمود زمانیکه نایب قونسل انگلیس در مشهد بود دو جلد کتاب انگلیسی مبنی بر واقعات و سوانح امیر عبدالرحمن خان را که منشی سلطامحمد نوشته در لندن چاپ کرده بوجه فارسی روان ترجمه بنام تاج التواریخ در مشهد به چاپ رسانید و منتشر کرد ترجمه فارسی غلام مرتضی قندهاری ساده و زیباست اما کتاب آنقدر موثق و قابل اعتماد نیست.

- سراج التواریخ: این اثر بفرمان و تشویق و تصحیح امیر حبیب الله خان شهید، وسیله میرزا فیض محمد غوری که از منشیان و نویسندگان آندو است نگارش آن در سه جلد آغاز یافت و مولوی عبدالرؤف و منشی عبداللطیف از مصححان آن بودند. جلد اول و دوم آن با بحث از وقایع تاریخ دولت ابدالی افغانستان دوره حکومت محمد زائی در کابل طبع و در یک وقایع نشر گردید. جلد سوم آن حاوی تاریخ عهد امیر عبدالرحمن خان از جلوس او تا سال ۱۳۱۴ قمری یعنی پنجاه سال قبل از ختم شاهی امیر موصوف در مطبعه ماشین خانه کابل بطبع رسید اما نشر نشد. با آنهم برخی اشخاص توانستند مجادلات آنرا بدست آورند. جلد چهارم که مشتمل بر تاریخ دوره سلطنت خود امیر حبیب الله خان بود چون میرزا فیض محمد مایوس شد نگاشته نیامد. این سه جلد نظر اسلوب نگارش تاریخ دارای نواقصی است در تدوین دوره محمد زائی از دیدنها و شنیدنها خود نیز استفاده کرده. از نظر سبک تن نویسی برات بهتر از کتا بهای تاریخ سابق الذکر در همین فصل میباشد:

میرا فیض محمد در سال ۱۳۰۸ در اغتشاش سقاو کشته شد.

سایر نشرات و تالیفات عهد امیر عبدالرحمن خان:

در عصر امیر عبدالرحمن خان با ادامه عصر امیر شیرعلی خان چایخا نه های سنگی زیاد شد اما نشرات جدید روز نامه و جریده صورت نگرفت. مطابع سنگی کابل دریندور عبارت بودند از مطبعه سرکاری (دولتی) مطبعه ماشین خانه مطبعه کابل مهمترین آثاری که دریندور غالباً باهتمام منشی عبدالرزاق و مجر محمد عظیم بطبع رسید اینها است.

۱- آینه جهان نما: منتخباتی از کلیله و دمنه.

۲- نصایح نامه: گفتار امیر موصوف.

۳- دیوان اشعار عایشه درانی.

۴- رساله امراض اطفال.

۵- کتاب مساحت.

۶- ترغیب بالجهد: تالیف عالمان کابل برای حفظ روح سلحشوری و دفاع از وطن.

۷- مبادی کیمیا:

۸- اوراق صکوک و نایق فرمانها، اعلانات و غیره

بازگشت بسبک‌های قدیم

ادبیات رزمی :

ادبیات افغانستان اعم از نشر و نظم در قرن سیزده تحول نوی را رو برو شد . شیوهٔ دورهٔ مغول و تیموریان و سبک معروف بهندی طوری که دیدیم مبتدل شده آن طراوت خود را از دست داده برد . مخصوصاً هم که جهاد و مبارزت های صد ساله علیه استعمار طلبان روح زندگانی آرام را از بین برد و مردم فرصت نداشتند به مشغله های فرهنگی پردازند بلکه مجبور بودند از وطن دفاع کنند . شاعران نیز مجبور بودند مطالبی بگویند تا ما لایم این وضع باشد و مردم را بجنگها و غزاها تحریک کنند و بینگیزند : چنانچه اکبر نامه و جنگنامه به شکل حماسه دور غزنه تبارز کرد . بدلاوه شاعران و نویسندگان پیروی آثار متقدمان چون عنصری ، منوچهری ، فرخی ، معزی ، انوری ، خاقانی ، سعدی و حافظ و جامی پرداختند . تشبیهات و استعارات و مضامین باریک دوز از نظم و تکلف و تکرار و لفاظی از شر دور شد . خلاصه بسبک خراسان ، عراق یا بلخی و نرساده توجه شد .

طرزی افغان و سبک خراسان :

در نگاه یک جنبش قصیده سرایی مانند قدیمان دیده شد . غلام محمد طرزی که از معاریف رجال و شاعران قرن سیزدهم افغانستان و سالها در سوریه ، عراق ، ترکیه ، مصر و سایر ممالک شرق نزدیک به مسافرت پرداخته ، مدتی هم در کشور عثمانی و سوریه بود و باش کرده بود . سبک و روش جدیدی را در ادبیات افغانستان وارد کرد که آن بازگشت بسبکهای قدیم بود . دیوان مطبوع قصاید و غزلیات و مثنوی نغمهٔ حجاز در زبان دری و عربی دارد . از قصاید وی رایحهٔ قصیده سرایان دور غزنوی و سلجوقی می آید . چنانچه قصیده معروف وی در مدح سید جمال الدین افغان با مطلع :

نسیم صبح در گلشن وزید از جانب صحرا   عبیر آمیز و عنبر بیز و روح انگیز و روح افزا
این قصیده سنائی را بیاد می دهد :

مکن در جسم و جان منزل که این دوست و آن والا   قدم زین هر دو بیرون نه اینچا باش و نه آنچا
دگر میرزا محمود سالک بالا حصار کابل   از شاعران عهد امیر دوست محمد خان نیز در همین بحر شنا کرده . قصیده ای از وی در وصف شهر کابل معروفست با این مطلع :

بر هی منغ بچه ای گفت مرا   که گر از اهل رهی هم آ

همچنین ادیب پشاور (سید احمد) در همین رشته کار کرده ، سردار محمد حسن (امضاء) تخلص در سبک خراسانی قصیده و در سبک عراقی غزل دارد از قصاید معروف او :

عید جمشیدی گذشت اکنون جلوس بهمن است   زال گردون را ازین غم سینه روزن روزن است
که اینها ودها شاعر مانند اینها این جنبش را راه انداخته اند . که در دورهٔ متصل قاری عبدالله ملک الشعراء نیز قصیده سرایی کرد و این جنبش را ادامه داد همچنین خلیل الله خلیلی از قصیده سرایان معاصر است که بیشتر سبک فرخی دارد .

قصیده طرزی افغان مرحوم

نسیم صبح در گلشن وزید از جانب صحرا   عبیر آمیز و عنبر بیز و روح انگیز و روح افزا
طراوت بخش روی گل پریشان ساز بوی گل   موافق همچو خوی گل بطبع مردم دانا

چو بوی لاله جان پرور چو عطر گل روان پرور
حبیبو یاوړ گلشن رقیبو رهبر گلشن
ازو طبع چمن تازه وزو بر روی گل غازه
بطفل غنچه او دابه بچنگ لاله او مایه
بسوری رنگو آب ازوی بسنبل پیچ و تاب ازوی
بطرف باغ کوشیده بگل چون رنگ جو شیده
رخ چون گل عرق کرده جواهر در طبق کرده
بشاخ سرو و تخت گل نشسته قبری و بلبل
رخ گل در بهارستان بدان سان کرده کارستان
بجسم لاله نعمان چنان از لطف بخشد جان
جمال الدین نام آور سخن فهم و سخن پرور
فلاطون از غم رویش کند تب لرزه در کویش
ترا طرزی ثنا گوید هزاران مرحبا گوید
تویی عالم تویی عامل تویی عارف تویی کامل
فصاحت را تو سبجانی بلاغت را تو احسانی
تویی کشف نکو کاری تویی برهان دینداری
تویی بر سالکان رهبر تویی بر کاملان مهتر
تو شمع بزم ایقانسی دلیل راه ایمانی
کدامین قطره آبستی که رشک درنا بستی
چه نسبت بابشرداری که صد گیتی هنرداری
تو نور افغانستان اخگر تو عود افغانستان مجمر
الا تا نو بهار آید درخت گل بیار آید
بهار خاطرت خرم مبرا از خزان غم
نه ماه مصر و شام هستی که خورشید تمام هستی
واصل و سبک عراقی :

همچنانیکه در بازگشت بسبکهای قدیم جنبش احیای سبک خراسانی را در افغانستان دیدیم . شاعرانی
هم درین دور بسبک عراقی با سبک بلخی رجوع کردند . عندلیب (محمد امین) پسر غلام محمد طرزی
(۱۲۶۸ - ۱۲۸۶) که دیوانش دارای سه هزار و چند صد بیت است ، غزل آمیخته از سبک عراقی و هندی
سرود مانند این :

دود دل در زانف اگر بیچد سراسر سنبل است
غنچه گیل آشیان ناله های بلبل است
در ترنگ شیشه می انتقام قتل است
غمزه ات بر کیک دل شاهین خنجر چنگل است

خم طرا زبهای آهم بیچو تاب کا کدل است
از دهانش آرزوی دل شنیدن دور نیست
از شکستن ساغر دل مستی سرشار داشت
شاه با چشم از بس بر جگرها زخم ریخت

دردل از ضبط نفس مضمون رنگین نقش بست
 طرز شیرینش بهائیب بسکه پهلو می زند
 گفتگو می خواهد از دل وقت عشرت هر نفس
 از بهار عکس گلبرگ همدارش عنند لیب
 مهر دل خان مشرقی که از شاعران (دري) و پشتو است بر غزلیات حافظ نظر داشت و آنرا تخمیس کرده.

شامل (سید محمد محسن) (۱۲۳۸ - ۱۳۰۹ هجری) و واصل (میرزا محمد نبی دیور) از منشیان عصر
 امیر عبد الرحمن خان و مولف گزارش خاندان شاهی دوره امیر شیرعلی خان بیشتر بغزلیات حافظ و سعدی
 توجه داشته سبک عراق را احیا کردند.

کوچون رخ ز بیات یک گل بگلستا نها
 کوچون قد رعنايت یکسر و ببو ستا نها
 «شامل»

با

از میکنده در بستان آمد سحری سرمست
 آن فتنه هوشیاران پیمانه می در دست
 «واصل»

همچنین میر محمد علی آزاد کابلی پسر قاضی میر محمد حسن (۱۲۵۸ - ۱۳۲۳ شمسی) از منشیان و شاعران
 دورامیر حبیب الله شهیدانی که دارای دیوان شعر است و گلستان سعدی را منظوم کرده در غزل سبک روان
 و ساده پرداخته:

ما و بلبل در گلستان ناله سر خواهیم کرد
 محمود طرزی (پسر طرزی افغان) در غزل و شعر سبک ساده موضوعات جدید و تازه اجتماعی را داخل
 کرده برای انتباه و بیداری مردم شعر گفته است:
 وقت شعر و شاعری بگذاشت و رفت
 عصر عصر موتر و ریل است و برق
 از تو و گل قصه ها بایکدیگر خواهیم کرد
 وقت سحر و ساحری بگذاشت و رفت
 گاههای اشتری بگذاشت و رفت
 مهمترین شاعران ایندور:

مشرقی: مهر دل مشرقی از رجال معروف قندهار است. دیوان اشعارش. متضمن غزلیات، مثنوی و قطعه است.
 که نسخهای خطی آن بدست است. وی از شاعران ذواللسانین دری و پشتوی قرن سیزدهم افغانستان است.

شنیدم یکی مرد بارای و هو ش
 که ای روشن از نور تو بزمها
 چو شمع این سخن راز دانا شنید
 زبانی ز شعله بر آورد و گفت
 چو از نور من انجین روشن است
 چو شمع هر نفس گرام را سر رود
 سرا یا همیسو زم از بهر آن
 همیگفت در بزم باشم دوش
 ترادرتی با ست ظلمت چرا
 ازین طعنه اش نیش بردل رسید
 بمعنی چنین گوهر را زسفت
 چه غم گرم ادر ظلمت تن است
 که از شعله ام بزم روشن شود
 که کلفت شود محواز دیگران

ولی طواف: ولی محمد که ولی تخلص میکرد پسر علی محمد کابلی بود در سال ۱۲۲۸ تولد شده در
 ۱۲۸۸ در کابل فوت و در قلعه هوشمند خان دفن شد پدرش مرد فاضل بود مگر چون هنوز ولی کوچک بود وی بمرد
 ولی از تعلیم بازماند. در افغانستان و پنجاب سیاحت کرد و در شعر طبع روان داشت. اما چون سواد نداشت

اشعارش را دیگران مینوشتند. ملامه‌چور چهل سال پس از مرگ وی اشعار را گننده ولی را جمع آوری کرد. ولی علاوه غزل، رباعی و مثنوی هم دارد. ولی در اوایل عمر طوافی میکرد و بعد عزالت گزید و بر بداهت نیز شعر میگفت:

کور خواهم ز خدا دیده نامحرم شان
مددای بخت دمی کن که بدام آرم شان
مردمک و اربچشم سر خود دارم شان
منتظر چشم جهان است پی مرهم شان
حاکم خط مگر از فوج زند برهم شان
رشته در گردنم از زلف خم اندر خم شان
دل بشک آمد و بکدم نشدم همدم شان
آن حذر از نگه گرم خود وارم شان
گره بیت الحزن خویش شبی آرم شان

خوش بود صحبت خوبان که شوم محرم شان
کجروی تابکی اس چرخ مداری دوسه روز
روزگار اردد هم دست نهان از مردم
عالم زخمی شمشیر همی ن طایفه اند
شهر در هم بز نند و مژه بر هم نزنند
ترسم از ساحری ایتقوم مبادا افتد
سرفرو غنچه صفت برده ام از فکر بجیب
سوی آهو نگهبان بین بفسون چون صیاد
کلبه ام رشک گلستان شود البته ولی

ادیب پشاور:

ادیب پشاور در تحولات جدید ادبیات شخصیت مهمی است. اسمش سید احمد ادیب پشاور پسر سید شهاب الدین است که در سال ۱۲۵۵ ق در پشاور تولد و در سال ۱۳۰۹ شمسی در تهران وفات شد. ادیب تحصیلات خود را در پشاور تمام کرده. بعد ۱۸ سالگی در کابل ساکن شد بعد بغزنی آمده آنجا زیست. سپس بهرات رفت و از آنجا به شهرداری و مدتی بتدریس علوم می پرداخت. در سال ۱۳۰۰ ق به تهران رفت وی در علوم ادبی و عربی و زبانهای دری پشتو و اردو و عربی دست داشت و بر کتابهای فلسفی حاشیه نگاشته. اشارات بوعلی را ترجمه و شرح کرد. کتابهای بی‌بقی و ناصر خسره را حواشی و تصحیح کرد. دیوان اشعارش سه هزار بیت است. سبک او متین و روان است و سبک قدیمان بسیار مانند:

که گیتی ز گویندگان زنده است
سرای پای گیتی بدین چشم بین
سخنگوی بنما یدت راه وی
سخنهای نادان ستوهی ده است
چهار نیت بنشسته در گوشه
که بدکار پیوسته لرزان دل است
نیشته در آن نامه ها سر بسر
که تا بهره یابی ز ایام خویش

بگویند گیتی برا زنده است
سخن چشم و گوینده چشم آفرین
ز آغاز کیهان و انجام وی
سخن از سخنگوی دانا به است
کسی کو ز دانش برد توشه
نکو کار اندر جهان مقبل است
یکی دفتر است این جهان ای پسر
به نیکی نویسنده اندر آن نام خویش

قتیل:

عزیز الله قلیل پسر نصر الله خان نایب السلطنه پسر امیر عبدالرحمن خان از شاهران دور امیر حبیب الله خان است که در سال ۱۳۵۲ قمری وفات شده اشعار پراکنده اش موجود است:

همچو آن موم شک از فزنا ف آهوهام نداشت
گر نشانی از خدنگ تو به پهلوهام نداشت
بوستان سر وی بمانند قد او هم نداشت

گلستان برگ گلی مانند آبرو هم نداشت
ای کمان آبرو با حوال شهیدی رحم کن
جستجو کردیم اطراف چمن را همچو آب

دوش میزد در چمن سنبل ز رنگ خویش لاف
 بهله باز بان حال گوید این سخن
 از غمش دیوانه گشتم کرد از بندها
 باز این قلب حزینم را قتیل آن مه شکست
 خوب دیدم پیش کیسوی کسی بوهم نداشت
 نازکیهای میان بار را موهم نداشت
 کردن مالایق ز نجیر کیسو هم نداشت
 آخرین آینه ما با لب زانو هم نداشت
 ندیم :

عبد الغفور ندیم پسر غلام حیدر کابل۱۱۰۶ قمری تولد و در سال ۱۲۲۴ قمری وفات یافته دارای دیوان چاپی و رساله مطبوعه در صرف و نحو فارسی است وی در عصر خود محبوب بود شعری روان و بی تکلف دست، تشبیهات بدیع دارد:

ز سینه داغ تو گل کرده لاله زار اینست
 بیای غ آمدی من به بلبلان چمن
 مرا به بلبل شیدا نمود غنچه و گفت
 بتاک من گذرد یار گویدش ا غیار
 دلم بیاد تو خون گشته نوبهار اینست
 شدم بنا له که آن سرو گلزار اینست
 کسیکه خون شده از دست آن نگار اینست
 شهید تیغ نگاه ترا مزار اینست
 ندیم را که بجز عشق کار و باری نیست
 مکن ملامتش آخر که کار و بار اینست

نثر نویسی و جنبش آزاد یخواهی

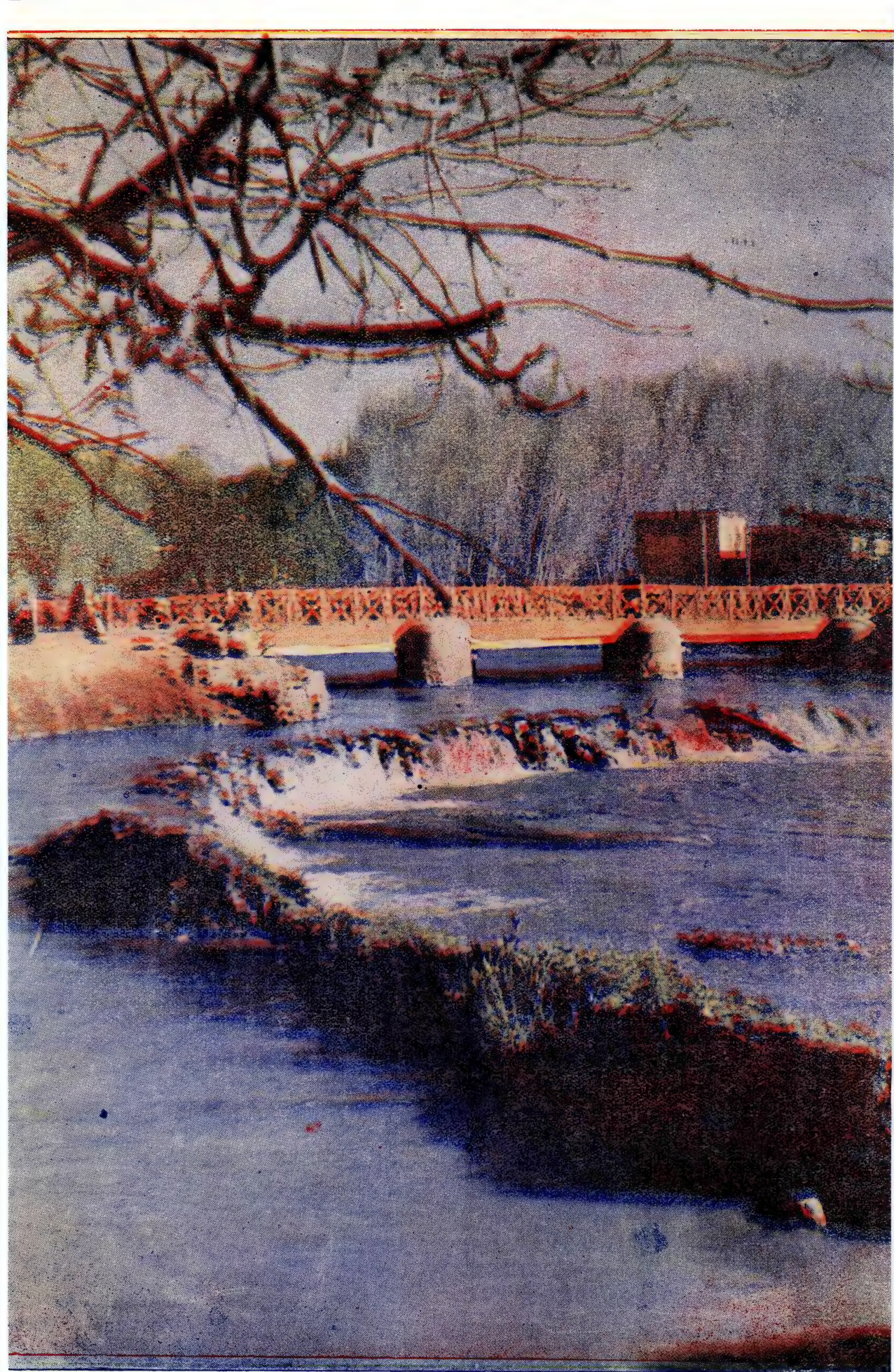
تاسیس مدارس جدید و تالیف کتاب :

شمس النهار و جنبش مدنی عصر امیر شیرعلیخان عمر کوتا هی داشت. فترت ادبی ایکه پس از سقوط تیموریها دست داد و یکی دو بار در دور هوتکیها و باز عصر امیر شیرعلیخان ستارگان فضل و ادب خوش بدرخشید. ولی دولت مستعجل بود تا سال ۱۳۱۹ قمری ادامه یافت در عهد پادشاهی امیر حبیب الله خان شهید و هژده سال سلطنت وی که از ناحیت جنگهای خارجی و داخلی قرین آرامش بود، فرصت برای نهضت ادبی و علمی دست داد و ایستة ملکی و عسکری در کابل بنام مدرسه حبیبیه و حریبه تاسیس گشت روزنامه معروف سراج الاخبار بنویسندگی محمود طرزی، با انتشار آغاز نمود و چاپخانه سنگی و حروفی و زینگوگرانی بکابل آمد و یک جنبش فکری و ادبی و روح استقلال خواهی پدید گشت. مدرسه حبیبیه یکی از مدارس بود که نظام درس بکلی بصورت عصری در آن ادامه داشت بعلاوه ادبیات و قرآن کریم و علوم دینی، جغرافیا، تاریخ، ریاضیات، شیمی و فیزیک بعلاوه زبان فارسی که وسیله تدریس هم بود، از زبانهای خارجه اردو و انگلیسی هم تدریس میشد. یکبار هم زبان پشتورا در نصاب این مکتب برای نخستین بار داخل کردند معلمان آن از فضلا و عالمان درجه اول مملکت بود، در علوم عصری معلمان هندی تدریس میکردند. برای پیشبرد نظام و امورد زسی در این مدرسه دارالتالیف هم تاسیس گشت بنام دارالتالیف حبیبیه موسوم بود که بر اساس مقررات نصاب کتابهای درسی در رشته های مختلف تهیه کنند همان بود که در ادبیات، صرف و نحو، قرائت فارسی، حساب، دینیات، جغرافیا، تاریخ و سایر علوم کتابهایی تالیف شد و قسمتی در داخل کشور و بیشتر آن در هندوستان بچاپ سنگی رسید.

سراج الاخبار و نویسندگان آن

روزنامه بنام هژده روزه سراج اخبار افغانستان به نگارندگی محمود طرزی از سال ۱۲۹۰ آغاز نشر کرده این روزنامه مصور هشت سال مسلسل در شانزده صفحه بمطبعة حروفی عنایت بازنگوگرافیهای

عالی بچاپ می‌رسید. این جریده در آخرین سال نشراتی خود (۱۲۹۷) شش‌سی روز نامه سراج الاطفال را که مسلك آن از نامش واضحست در چهار صفحه بوجود آورد که پس از چند ماهی با سراج الاخبار یکجا سقوط نمود و جاایشان را بروز نامه‌های امان افغان و ارشاد النسوان یا نخستین روز نامه زنان در افغانستان گذاشتند.

سراج الاخبار از علوم و ادب، اخبار و سیاست با روش معین بحث میکرد چه محمود طرزی در سراج الاخبار افکار عمده‌ای داشت و آنها را مرتب پیش میبرد که ممکن است آنها بصورت ذیل خلاصه کرد:

۱- در ضمن مقالات و خبرها و آثاریکه ترجمه میکرد طرز فکر دنیای قرن نهم و بیستم را بمردم می نمود.

۲- در ضمن بحثهای بسیار ساده اساسهای علمی علوم جدید را می‌آموخت.

۳- طرز تحریر و نگارش ساده و علمی را وارد ادبیات افغانستان کرده سبک انشای نورا درس داد

۴- زبان عامیانه دری مردم را در نوشته‌ها و نثر و نظم آورد و همچنین آثار پشورا را برای نخستین بار نشر کرد.

۵- تحقیقاتی در تاریخ و ادبیات افغانستان بعمل آورد در ضمن تحقیقات ادبی از زبان دری و تکامل آن در افغانستان بحث بعمل آورد و مقالاتی نشر کرد.

۶- در شعر گذشته از نشر آثار متقدمان، موضوعات اجتماعی و علمی و سیاسی و انتقادی داخل شد.

۷- آنچه مهمترین بود، تحریک و تلقین احساس آزاد یخواهی آن بود که مقاله‌های سراج الاخبار درین راه سهم بزرگی دارد.

محمود طرزی پدر نشرها صرما:

محمود طرزی پسر غلام محمد خان طرزی در سال ۱۲۸۵ ق در کابل تولد و در سال ۱۳۵۳ ق (۱۳۱۳ شمس) در استانبول وفات یافت وی که قبل از آغاز کار در مملکت های عربی مخصوصاً سوریه و همچنین در آسیای صغیر مدتی سیری کرده بود و جریان مدنیت اخیر غرب و تحولات شام و عثمانی و مصر را از نزدیک دیده بود، بایک عالم آرزو و آرمان برای خدمات فرهنگی و مدنی مملکت وارد وطن شده محمود مرد فاضل، نویسنده و شاعر متعددی بوده صاحب مکتب تجدد ادبی در نظم و مخصوصاً در نشر افغانستان بشمار میرود وی در عصر امیر حبیب الله خان بنشر روزنامه مشهور سراج الاخبار و روزنامه سراج الاطفال و مؤلفات و تراجم پرداخت و انقلابی در محیط ادبی و سیاسی افغانستان تولید نمود. گرچه آثار وی از حیث لفظ و ادب متوسط و نظمش افتاده تراست اما از نظر معنی و مضمون حق تقدم و پیشروی در دوره تجدد ادبی افغانستان دارد که تا جنبش چند سال اخیر و باز گشت بسبک شریکلیله و دهنه و بیهقی نثر افغانستان را تحت تاثیر دارد. وی طرز تحریر و نگارش ساده و علمی را در ادبیات افغانستان وارد کرد و سبک انشای نو دنیای غرب را بمردم درس داد. ازوست:

وقت شعر و شاعری بگنذ شت و رفت   وقت سحر و ساحری بگنذ شت و رفت .

وقت اقدام است و سعی و جهد جهد   و غفلت و تن‌پروری بگنذ شت و رفت

عصر عصر مـوتـر و رسیل است برق   گـامـهای اشتـری بگنذ شت و رفت

کیـهـیـا از جمله اشیاء زرکـند   وقت اکسیر آوری بگنذ شت و رفت

تلگراف آرد خبر از شرق و غرب   قـصـاید و نامه بـری بگنذ شت و رفت

کـوه ها سوراخ بر ها بحر شد   حـصـا پـیشـی را گـری بگنذ شت و رفت

شده هو اجولانگه آدمنی رشك بی بال ویری بگنډ شت ورفیت
 گفت محمود این سخن را و برفت سعی کن تبلیگری بگنډ شت ورفیت
 مولفات و تراجم مطبوع محمود طرزی که در دوره نگارندگی سراج الاخبار پدید آمده در مطابع
 حروفی کابل مخصوصاً عنایت طبع و نشر شده زمینه تجدید ادبی را در افغانستان آماده نمود که مهمترین
 شان اینهاست :

- ۱- جغرافیای منظوم افغانستان .
- ۲- از هر دهن سخنی و از هر چمن سمنی: مجموعه مقالات و اشعار .
- ۳- پراگنده : از آثار نشر و نظم او .
- ۴- روضه حکم .
- ۵- سیاحت در سه قطعه روی زمین : از خاطراتش در آسیاء ، اروپا و افریقا .
- ۶- غلام و اسلامیت .
- ۷- آیا چه باید کرد ؟
- ۸- ادب در فن: اشعار فنی، صنعتی و حکمتی .
- ۹- توحید .
- ۱۰- جغرافیای عمومی .
- ۱۱- سیاحت دور زمین در هشتاد روز ، ترجمه از ژول ورن
- ۱۲- سیاحت در جو هوا : » » »
- ۱۳- جزیره پنهان » » »
- ۱۴- سیاحت در زیر بحر : » » »
- ۱۵- جنگ روس و جاپان در پنج جلد (ترجمه) .
- ۲۶- اضافه از پنجمه مقاله در سراج الاخبار .

۵- دور پس از استقلال از ۱۲۹۸ بعد

نهضت جدید معارف و مدارس:

در سال ۱۳۳۷ قمری (۱۲۹۸ شمسی) بوسیله جنگ سوم افغان و انگلیس استقلال سیاسی افغانستان دوباره تا مین شد. دوات جدید در کشور تشکیل و پس از اعلان استقلال و آزادی مملکت برای پذیرفتن تمدن جدید عالم حاضر گشت . معارف جدید در شهرهای کشور قبول و راه ارتباط با دنیای متمدن تر و قیافت کردید و باینصورت يك نهضت نوعلمی و ادبی پدید آمد . بادیای متمدن پیمانها ، معاملات و روابط صورت گرفت ارتباط فرهنگی با جهان متراید شد، مکتبها و مدارس ابتدایی ، متوسط و عالی بیمانه زیادی تاسیس شد و معلمان خارجی بتدریس پرداختند . از مهمترین این مدارس مکاتب عالی امانی و امانیه بود که امروز بنام نجات و استقلال معروفند .

متعلمان جوان از پسران و دختران برای تحصیل بفرانسه ، آلمان و ترکیه فرستاده شدند . بوسایل مختلف مخصوصاً ارسال هیأت های فرهنگی ، نشرات ، محصلان و نمایندگان سیاسی افغانستان بسایر مملکتها

معرفی و شنا سنده شد خلاصه یکنوع تعمیم و توسعه معارف و مدارس پدید آمد، که این بجای خود سبب شد تا ادبیات عام گردد.

نهضت فرهنگی و مدنی و ادبی، که در عصر امانی پس از حصول استقلال بوجود آمد بعد از ده سال در اثنای اغتشاش داخلی دچار سگته و توقف گشت اما در عصر محمد نادر شاه شهید پس از نجات وطن بزودی جبران شد و آن نهضت علمی و ادبی در رشته های مختلف توسعه یافت. اینست که از سال ۱۳۱۹ قمری تا امروز دوره تجدد ادبی در افغانستان البته با شکل بحرانی در هر صده تکامل دوام در صورت گرفت.

جرايد:

در عصر پس از استقلال جریده سراج الاخبار بنام امان افغان ظاهر شد و در هر هفته دوسه بار نشر میشد.

این جریده از نظر ادبیات و تاریخ خدمتهای برارزشی انجام داد که نویسندگان جوان آن امروز استادان نویسندگی بشمار می آیند از جمله میر سید قاسم، عبدالهادی داوی، صلاح الدین سلجوقی و بعد کشککی رامیتوان نام برد. در همین عصر جریده هفتگی انیس بنگارندگی محی الدین انیس بنشر آغاز کرد که پس از پانزده سال انتشار بصورت هفتگی بشکل روزانه درآمد و امروز سی سال و اندیست پیوسته در حال نشر است.

روزنامه ها و مجلات دیگر چون اتحاد مشرقی، طلوع افغان، مجله اردو، مجله صبحیه، ارشاد انسون و... چاپ شده بدسترس اهل ذوق قرار گرفتند. بوسیله این جراید موضوعات تازه داخل ادبیات مآشد افکار آزاد یخواهی، عقاید و افکار اجتماعی و سیاسی و فکر مساوات و حقوق سیاسی، موضوع آزادی افکار و تکارش و احساسات و تپیرستی تاحدی در نظم و نشر نفوذ کرد و شاعران خوش قریحه و نویسندگان زیادی هم ظهور کردند. البته پیشرو این راه محمود طرزی است دگر از محی الدین انیس، عبدالهادی داوی میتوان ذکر کرد. همچنین زبانهای بیگانه مخصوصاً اردو و انگلیسی بدرجه اول بر زبان و ادبیات ما تاثیر نمود. بدرجه دوم زبانهای فرانسه، روسی و آلمانی هم بی تاثیر نبود. یکمقدار لغات فرهنگی داخل زبان و ادبیات شد در جراید یک جنبش علیه مبالغه ها و مضامین پیچیده دیده شد.

تالیف کتابهای درسی و ادار التالیف:

چون مدارس و مکاتب زیاد شد، اینهمه مدارس و مکتبها کتاب زیادی ضرورت داشت بناء ادار التالیف حبیبیه را بوزارت معارف انتقال داده اشخاص صاحب علم و فضل و دانش، معلمان و استادان مدارس را بر آن گماشتند تا کتابهای برای مدارس در رشته های مختلف از ادبیات و تاریخ گرفته تا جغرافیا و ریاضیات و شیمی و فزیک و غیره کتابهایی بوسیله تالیف و ترجمه تهیه و آماده کنند که این کتابها قسمی در کابل و بخش بیشتر آن در مطابع سنگی هندوستان طبع شد. بدسترس استفاده طلاب مدارس گذاشته شد. در طبقه دانشمندان و مولفان یک ذوق و علاقه با ادبیات قدیم پدید گشت و متوجه آثار کلاسیک و قدیمان شدند. از طرف وزارت معارف هم تالیف کتابهای درسی و تالیفات کتابهای علمی بطرز اروپایی و انتخاب آثار گذشتگان که بیک روش نوبود، چاپ شد.

همچنین در وزارت معارف انجمنی تاسیس گشت بنام «مرکز دیشو» و اعضای این انجمن موظف بودند زبان پشتو را بصورت «نوروی تحریر» آورده کتابهای درسی آنرا تهیه کنند و در ترتیب لغات آن همت گمارند همان بود که چند کتاب درسی پشتو برای مدارس در این انجمن تدوین و بچاپ رسید.

شاعران و نویسندگان ایندوره:

در اینجا از یکمده شاعران یادآوری میکنم که آغاز زندگانی شان بدوریش از استقلال مصاف

است و اخیر زندگانی شان بعضر ما مېرسد و چون شهرت شان بدور پس از استقلال افتاده افرادر بخش پس استقلال جادادیم . برخی ازینها اکنون وفات یافته اند اما تعدادی حیات دا رند .

مستغنی :

عبدالعلی مستغنی وردکي از استادان شعر و دارای طبع روان و عا حب کلیات است . در هر دوزبان مروج مملکت دری و پشتو شعر میگفت . وی که در آغاز عمر از شاعران دور امیر حبیب الله خان بود ، آثارش پراکنده در مطبوعات نشر شده مکر کلیات اوتاهنو ز بچاپ نرسیده است . کلیات وی که در حیاتش ترتیب شده بود پس از وفات بسرقت برده شد و تا امروز معقود الاثر است . امامر حوم پا ینده محمد زهیر در اثنا ی معاونت ریاست دارالتالیف ، آثار پراکنده اش را ازجرا ید ، روزنامه ها و مجلات و مسودات گرد آورد و بناعلی عبدالکریم پسر مستغنی مر حوم نیز باوی از هیچگونه کمک دریغ نکرد . این کلیات فعلاً در مطبعه معارف تحت طبع است .

وی شاعر قصیده سرا و درد و رخود در صف شاعران درجه اول قرار داشت که در سال ۱۳۵۲ قمری در کابل وفات یافت .

هیچ است حرف تنگ دهان و کمر کنون
حاصل ازین نهال نگر دد ممر کنون
میجوی کان لعل و نشان گهر کنون
باید نمود زاینهمه صر فظیر کنون
لازم نباشد اینهمه دوران سر کنون
بگذار و شعر گوی بطرز د کمر کنون
راهی دیگر بگیر و ازان در گذر کنون
مستقبل است و حال زمان معتبر کنون
علم است و جهل سایه عیب و هنر کنون
تو پ و تفنگ بر د ز تیر و تیر کنون
عصر د گر بود و تو کار د گر کنون
باشد بمقتضای زمان خیر و شر کنون
می گو به وصف اهل وطن شعر تر کنون

حیف است وصف آن لبهمچو شکر کنون
در فکر سر وقامت و سیب ذقن مباحش
لعل لب است و گوهر دندان خیال محض
عنان لبچه باشد و بام چشم چیست
گرداب غیب است کدام ای غریب وهم
تشبیه و استعاره چندین هزار سال
راهی که سیر شد ه چندین هزار بار
بگذشت و رفت قصه ماضی دگر مگوی
گر عا قلی نسب منهای و حسب مگوی
هر عصر اقتضای دگر دارد ای لبیب
لازم بود مناسبت هر عصر کسار و بار
مجبور اقتضای زمانست هر که هست
اهل سخن هر آنکه بود در وطن بگو

قاری ملک الشعرای :

حافظ عبدالله قاری از استادان بزرگ رشته های علوم عربی و ادبی مملکت است که آغاز عمرش بدور پیش از استقلال افتاده اما شهرتش بدور پس از استقلال بکمال رسید . در عالم شعر و ادب ، نشر و نظم و تحقیقات ادبی استاد بزرگ افغانستان بود و در ادبیات عربی و دری تسلط کامل داشت . خط خوش مینوشت و سالها معلم ادبیات بود . هژده رساله و کتاب در ادبیات نگاشت . از مهمترین آثار او فن معانی ، شرح حال شاعران بزرگ ، کتابهای دردستور زبان است . گذشته ازین کتا بهای درسی قرائت فارسی را برای صنوف مختلف مدارس تدوین کرد . وی باب تحقیقات ادبی را بشیوه جدید در مملکت گشود و محققین بزرگ بشمار میآید .

تذکره الشعرای وی که در مقدمه سیر تکامل تاریخی ادبیات را نیز متضمن است، یگانه کتاب در نوع خود است که بشیوه نو تحریر یافته. قاری قصاید بشیوه نزدیک بسبک خراسانی بسیار دلد و درین رشته استاد است غزلش بیشتر. تمایل بسبک معروف بهندیست اما بی تکلف و روان سروده شده نشرش نیز عالی روان و زیناست. دیوانش در سال ۱۲۸۸ در لاهور بچاپ رسید و کلیات وی در سال ۱۳۳۴ با اهتمام مرحوم ذهیر معاون دارالتالیف از طرف وزارت معارف در مطبعه معارف در کابل از طبع برآمد. قاری در سال ۱۳۲۲ شمسی در کابل وفات یافت و در تمام حیات شخص پارسا و متواضع و نیکنام بود. از غزلیات اوست:

پنجه شور جنون پاره گر ییامم کرد
دیدم را شام غمت رخصت اشکی دادم
سخت رویتو بسا او بمیان آوردم
ما جرای غم پنهان تو گفتم بر شرک
نیست در سهروس جلوه رنگین بهار
شعبه خویش و گل داغ گلستانم کرد

بیوفا بی گل یاد من آمد قاری
مضطرب ناله بلبل بگلستانم کرد

ملک الشعرای بیتاب:

استاد صوفی عبدالحق بیتاب در سال ۱۳۰۶ قمری در کابل متولد شده تا حال حیات دارند و استاد فنون ادبی، بدیع، بیان، عروض و معانی، دستور زبان و تصوف در پوهنهی ادبیات اند. استاد در علوم معقول و منقول از عربی و ادبی و نجوم متبحر است. تالیفات گرانها و تراجم عالی در رشته های مختلف ادبی دیوان شعرشان بدیع است و یکبار در کابل بچاپ رسیده. بیتاب شخص پارسا و در تصوف پیرو مسلک نقشبند است. استاد بقصیده کمتر میل مینماید و از شاعران مشهور غزلسرای کابل است. غزلش تمایل بسبک هندی است و بیشتر بواقف و سلیم و کلیم تتبع دارند. اما تا ما سبک هندی نیست و از تکالیفات هندی است. خودش میفرماید که بنا بر موقعیت کابل بین هندو سایر قسمتهای خراسان (افغانستان) غزلش بین سبک هندی و خراسانی است. از مهارت استاد در شعر آنست که شعر خوب در مدت کم میسازد چنانچه بارها بمناسبت برخی تقریبات شعاری متناسب حال ساخته اند و صنایع معنوی و لفظی را با کمال مهارت در شعر به کار میبرند. غزلیاتشان بدل آتش میزند.

جابه هستی فلک افکند بر دوشم بزور
جابه ها باغد بر ایم رشته طول امل
عسرت و من همان غافل ز پشت کار خود
زان تنگ ظرفان نیم کز جرعه بخود شوم
گر بعد نسان فتنه انگیزی نماید قامتش
من که عبری دامن تقوی ز کف نکند شتم
اینقدر سرو چمن مغرور رعنائی مباحش
طفل اشکم دختر رزاشی مستانه گفت

این متاع کس مخرا بر که بفروشم بزور
گرچه میسازد فنا آخر کفن یوشم بزور
سورخیزاید مگر زین خواب خو گوشتم بزور
ساغر سرشار چشمی میبرد هوشم بزور
میکنند حرف قیامت را فرا هوشم بزور
چشم بدست تو آخر کرد می نوشم بزور
بر کند این جامه ات سرو قبا یوشم بزور
میرسد روزیکه پستان تو میچوشم بزور

این همه بیتابی و شور و فغان من چه شد
سردی دوران اگر نشاند از جوشم بزور

دوشاعر دیگر :

استاد محمد انور بسمل پسر ناظر محمد صفر خان امین الاطلاعات در سال ۱۳۰۶ قمری تولد شده از غزل سرايان دور پيش از استقلال بوده در امور اداري نیز عمری سپری کرده . بکلیات پیدل (رج) علاقه مفرطی دارند و در شعر پیدان اقتفاء میکنند . اشعارش آبدار است . دیوان شان هنوز بطبع نرسیده :

بی غبار از گلشن الفت هوایی برنخاست
ناله از دلها بسی سرزد بعشق اما چه سود
عشرتی دارد جهان اول ولی یا یان کار
وسعت مشرب کمینگاه عیوب خلق نیست
جان دهم زیر فشار نازت اما از لیم
غیر کلك زینهار امداد ما افتادگان

کرد طوفانها گل و بوی وفایی برنخواست
آنچه کار کس رسد از وی بجایی برنخواست
هیچکس زین انجمن بی های پای برنخواست
گرد آهویی درین صحرا ز جای برنخواست
پیش کس پاس ادب بنگر که وایی برنخواست
در طریق عشق از دست عصایی برنخواست

زیر گردون فتنه ها خفته است اما زان میان

چون دل بسمل که خون گردد بلایی برنخواست

☆☆☆☆

میر غلام حضرت شایق از شاعران اخیر دور قبل از استقلال است . کدر دور پس از استقلال بشهرت رسیده ، در کابل متولد شد و هنوز حیات دارد و دارای اشعار و آثار متنوع است . بین استاد بیتاب و شایق جمال رابطه خوبی برقرار است شایق گاهی بذله گوئی هم دارد . روزی سگ خود را براسپ خود نشانده نزد استاد بیتاب آمد و گفت بیچاره بیتاب است استاد بیتاب بر بداهت گفت : شایق ماست دگر ... (۱)

داغ عشق تو بجان هر که خریدار نبود
بعد مردن هم از آن کوچه گذر خواهم کرد
میشود باعث بی آبی شمشیری کسی
صبحدم رفته خیابان به خیابان گشتم
گل خود را بکف هر کس و نا کس میدید
دانم از راه کشیده است ترا شکوه غیر
راهب از دیر هم امروز مرا داد جواب
همه کس کشتن منصور تماشا میکرد
کا کلت واقف احوال پریشان منست
آمد آن دم سر بالین من آنمایه ناز

او به پیش من سودا زده هشیار نبود
تا نگوئی دل بیچاره وفا دار نبود
ورنه خونریزی ما این همه دشوار نبود
همچو رویتو گلی در همه گلزار نبود
خوب شد خانه بلبل سر با زار نبود
ورنه از کلبه تار یک منت هار نبود
گردن بسته من قابل زنا ر نبود
بجز انصاف که هرگز به سردار نبود
بتو درد دل ما حاجت اظهار نبود
که دل رفته ز خود شایق گفتار نبود

پریشان داوی :

عبدالهادی داوی متخلص به پریشان از شاعران و نویسندگان جوان و متجدد افغانستان در دور پیش از استقلال و پس از آنست . آثار نظم و نثرش در سراج الاخبار و امان افغان و مجله کابل جسته جسته نشر میشد و تا هنوز در مطبوعات انتشار می یابد . اخیراً وزیر مختار افغانستان در اندونیزیا است :

(۱) بسیار مانند آنست که عرفی و فیضی پسر مبارک از شاعران هند با هم میانه خوبی داشتند روزی عرفی بدیدن فیضی مبارک آمد و یکی از سگانش را دیده پرسید اسم آغازاده چیست فیضی گفت : از همین نامهای عرفی است (یعنی معمولی) عرفی گفت مبارک است .

دروطن گر معرفت بسیا ر می شد بد نبود
 این شب غفلت که تارو مار میشد بد نبود
 چا ره این ملت بیما ر می شد بد نبود
 چشم برخوابت اگر بیدار می شد بد نبود
 کله مست ا گر هشیار میشد بد نبود
 روز و شب چون لنگ و شل در آشیان بنشسته
 یاد ماغ و فکر را بپهوده بیجا خسته
 دور از احباب رفته باعد و پیوسته
 برامید کارهای دیگران دل بسته
 گر تر اهمت ممدکار میشد بد نبود
 مانده درد شتیم جمله شل و لنگ و کرو کور
 کس بی قوت است تن بی قوت دل ناصبور
 رهزنان نزدیک شب تاریک رهرو بیشعور
 راه دور و پای عور و خار ها اندر عبور
 گر که پاک این را هاز خار میشد بد نبود
 وقت تنگ و فکر لنگ و عرصه جولان فراخ
 نخل امید است درد دل ریشه شاخ شاخ
 جز خدا امید گاهی نیست یا رب آخ آخ
 مانده تا منزل بسی فرسنگهای سنگلاخ
 ای خدا گر راه ما هموار می شد بد نبود
 غیر ما دشت و درو دیوار دارد برگ و بار
 تا بکی بر حال ما خندد گل باغو بهار
 باری بر ما هم بیارای ابر رحمت بار بار
 بار ما اندر گل اقتاد و دل مازیر بار
 بار الهی بار ما مگر بار می شد بد نبود
 این غزل در صفحه حبلی المین مکتوب بود
 گر چه نام شاعرش از چشمها محجوب بود
 این غلطاب او بود بسیار تر مر غوب بود
 چند گویی شاعرا اینکار میشد خوب بود
 چند گویی ما هرا اینکار میشد بد نبود
 پند گفتن با رفیقان است گر چه ککار نغز
 انتباه مسامان است از چه از اطوار نغز
 هست ایقاظ برادر گر چه خوش کردار نغز
 از سخن خاموش شود کاین جمله کی کردار نغز
 گر گرایان جانب کردار میشد بد نبود

هاشم شایق :

استاد هاشم شایق که در سال ۱۳۳۳ شمسی در کابل وفات یافت، تحصیلات عالی در رشته روانشناسی و ترتیب و ادبیات دارالمعلمین عالی ترکیه نموده پس از یکدوره کارهای اداری و سیاسی چون شخص فاضل و ادیب و شاعر بود بتدریس و نگارش پرداخت و با دختر عزیزالله قتیل شاعر ازدواج کرد. نخست استاد دارالمعلمین بود بعد رئیس تعلیم و تربیت وزارت معارف و مؤسس و نخستین نگارنده مجله «آینه عرفانی» نامه رسمی وزارت معارف شد و برای چندین سال آنرا اداره کرده سپس مشاور وزارت معارف و ده سال اخیر عمر خود را بحیث استاد فاکولته ادبیات گذشتاند و تربیت : روانشناسی و تاریخ ادبیات افغانستان تدریس میکرد. وی نخستین شخصی است که در مملکت روانشناسی و فن و تربیت را بصورت عصری تدریس کرد و اساس و بایه نگارش تاریخ ادبیات افغانستان را بمعنی و مفهوم جدید آن گذاشت. وی مربی، نویسنده، شاعر و محقق بود : مقاله هایش در مجله آینه عرفان و سایر مجلات وطن نشر شده. اشعارش عالی دارای طراوت و گرمی و جوش مخصوصی است. شعر فہمی و شعر شناسی وی ضرب المثل اهل علم و ادب است. به بیدل و آثاروی علاقه مخصوص داشت ارادت میرزید و تمقیب

میکرد . چهارم صفر روز عرس حضرت بیدل بغاڼه خودخفله ای ترتیب داده و بیدل خوانی میکردند شخص دارای مناعت طبع و عزت نفس بود، بارها این شعر را میخواند :

گر فلک يك صبحدم بامن گران گیرد سرش شام بیرون می روم چون آفتاب از کشو رش
اشعارش بدیع است و کلمات آتشین و ترکیبهای آبداری انتخاب کرده است. از آثار او ست باقفاي این غزل حافظ:
دوش در حلقه ما قصه گیسوی تو بود تا دل شب سخن از سلسله موی تو بود
دوش بیزم صراحی که به پهلو ی تو بود جام را گوش بلبلهای سخنگوی تو بود
دور از برق رخت مهر در آتش میخفت ماه را خرگه اندو بسر از موی تو بود
آفتاب از مه تو داشت سراج مهر اب چشم قوس قزح از دور با بروی تو بود
فتنه چرخ که از خواب گران شد بیدار اینهم انگبخته نرگس جا دوی تو بود
شرر و سنگ زیك چشمه چو میخوردند آب آز مودیم که همطبع دل و خوی تو بود
گر به پیراهن گل خار نمی ریخت بهار شبهه میرفت شبیه رخ نیگویی تو بود
خون نمیبود اگر نافه آهو در چین بی خطا هم نفس طره گیسوی تو بود
«شابق» آن صبح که يك چشم چو شبنم دریافت چمنستان حیا عکس گل روی تو بود
خلیل الله خلیلی :

در آغاز تاریخ ادبیات افغانستان قصیده سرایی چون رودکی جریانهای شعر دری را جمع کرد و نهری عظیم بساخت و زمینه را برای قصیده گوئی فرخی سیستانی آماده کرد و بییهقی شر خود را معیار فصاحت ساخت ، در تاریخ ادبیات معاصر افغانستان از شخصی متذکر میشویم که فرخی سیستانی و عنصر ی بلخی را در قصیده و بییهقی رادر نشر نویسی زنده کردند و نشان داد که فرزندان افغانستان پسرانی اند که نشان پدران دارند. خلیلی از خانواده با فضلی است و در سال ۱۳۲۵ قمری در کابل متولد شده علوم ادبی و عربی را آموخت و با استاد میتاب نیز از سمت شاگردی خود اظهار میکند . در داخل مملکت ، بکشورهای خاور میانه و اروپا مسافرت کرده مدتی استاد پوهنخی ادبیات ، معاون پوهنتون و رئیس مطبوعات هم بود . قصایدش بسیار عالی و پرطنطنه بسبب فرخی سیستانی است و نشرش بیشتر به بییهقی مانند . از آثار تحقیقی او فیض قدس (رساله در شرح حال حضرت بیدل) و سلطنت غزنویان در تاریخ آندور افغانستان بسلسله نشرات انجمن تاریخ بچاپ رسیده . آثار هرات درسه جلد طبع هرات رساله آرامگاه بابر طبع کابل ، شرح آثار و احوال سنائی طبع کابل ، نگارش شرح بازنده باره اول تفسیر قرآن شریف که در کابل از نظر هیاتی از علما بعمل آمده و طبع شده .

قصاید و اشعارش علاوه مطبوعات بصورت رساله ها و کتابها نیز بنام او راق خزان ، منتخبات اشعار و غیره طبع شده است . شعرش روانی و طراوت خاص داشته آبدار و گیر است .

۷- مؤسسات مطبوعات و نشراتی

انجمن ادبی و نشرات آن :

پس از اغتشاش داخلی و نجات وطن باز هم بلان نهضت و بیداری مردم تعقیب شد و از بزرگترین اقدام فرهنگی محمد نادر شاه شهید تاسیس مجمع فاضلان ، دانشمندان و اهل ادب و هنر کشور در مرکز بود که بنام انجمن ادبی موسوم شد . هدف این انجمن توحید اصول نگارش ، تثبیت سبک معین نشر و نظم ،

تربیت روحیه ادبی و تکامل آن و تحقیق در تاریخ افغانستان بود که شعبه های مختلفی از قبیل شعبه لغات، ادبیات، فولکلور و ادب محلی را دارا بود. از محققان اعضاء آن مرحوم قاری هیدالله ملک الشعراء، شاعران قاری و مستغنی واعظمی و از پیشروان تاریخ نویسی معاصر میر غلام محمد غبار را میتوان بر شمرد. ترجمه و نشر یکی از مجلدات شعر المعجم شبلی نعمانی روی پرده بر ادبیات ما روشنی خوبی انداخت. از این انجمن یکتعداد کتابهای در نثر و نظم در تاریخ و سایر رشته های فرهنگی کشور بچاپ رسید و نشر شد. سالنامه های کابل یگانه سالنامه مملکت، شامل گزارشهای سالانه رسمی اداره های دولتی و مقالاتها و رساله های تحقیقی، ادبی، تاریخی، علمی عالی و غیره ملو مات مفید در چندین صد صفحه و چند صد قطعه تصویر و تابلوهای رنگه از همین جانش می شد. مجله «کابل» برای تقریباً ده سال بهترین و یگانه مجله وزین و زیبای بود که نه تنها در داخل کشور بلکه در ممالک همجوار با صحت زیبا و طباعت عالی و مضامین ادبی و تاریخی و مطالب سایر بهیث نشریه رسمی و ارگان آن از این کانون پر تواند ازی کرد.

از مهمترین کتابها بیکه ازین انجمن نشر شده اینهاست:

الفاروق (در شرح حال سیدنا عمرش)، منتخبات بوستان، آثار بودایی بامیان، سخنوران فارس، شعر المعجم جلد چهارم، آثار عتیقه کوتل خیرخانه، صنعت باختر (بهادسی و فرانسوی)، مسکوکات قدیم افغانستان، خواطر قهرمان کبیر، شرح حال سید جمال الدین افغان، بگرام، امپراطوری کوشان، پشتو از نظر فقه اللغة، متخصص صااون (درام)، و چند جلد کتاب دیگر فارسی و پشتو و امثال آن.

ریاست مطبوعات و توسعه جراید:

از مرکزهای عمده فرهنگی مملکت در این عصر یکی هم ریاست مطبوعات است که در سال ۱۳۱۸ شمسی بنظر نظام و توسعه جراید و مطبوعات تأسیس شد که نخستین رئیس آن استاد صلاح الدین سلجوقی بود. این ریاست دارای مجله های نشرات داخلی و خارجی بود و مطبوعه عمومی دولتی را زیر نظر داشت. روزنامه ها و جراید را بررسی کرده برایشان مضامین تهیه میکرد.

بعلاوه نشرات رادیو کابل بعدها دارد. اداره خیررسانی باختر و آژانس در همین ریاست تأسیس گشت. از کارهای عمده این ریاست تأسیس روزنامه های زیاد در زیر کز و ولایات، توجه باینکه جراید هفتگی روزنامه شوند، و تعدیل چاپ روزنامه های ولایات از سنگی بچاپ حروفی است. روزنامه های ولایات اینهاست: روزنامه بدخشان (در فیض آباد)، اتحاد (بغلان)، بیدار (مزار شریف)، ستوری، (میمنه)، اتفاق اسلام (هرات) روزنامه میستلن (فراه)، ملوع افغان (قندهار)، هلمند (در گرشک)، پروان (چهار یکسار)، روزنامه سنانی (غزنی)، ننگرهار (جلال آباد)، ودا نکه (گر دیز)، مجله ادبی هرات (در هرات) و بلخ (در مزار شریف) و ده ها ننگرهار (جلال آباد).

در کابل روزنامه اصلاح، انیس، هبواد، و جریده هفتگی ژوندون، پیام حق از طرف ریاست مطبوعات نشر میشود.

بعلاوه یکتعداد روزنامه ها و مجله های مسلیکی نیز از طرف سایر وزارتخانه ها و موسسات منتشر میگردد. کثرت نشرات و مطبوعات و نشرات رادیو کابل نشر و نظرها از مقام بلند قدیم که معمولاً از ذوق و احتیاجات مردم دوره درباری بود، کمی پائین آورد و بدین وزندگان توده نزدیکش کرد و احتیاجات جامعه

رادر شعر اساس قرار داد و مطالب اجتماع داخل نظم و نشر شده شاعران بیشتر از همه متوجه مضمون و مطلب شدند.

از سویی هم بنا بر همین عامل آثار و ادبیات بیگانگان در مملکت معرفی شد و بتأثیر این آمیزش یکتعداد مقالات و کتابها از لغتهای خارجی ترجمه شد و نویسندگان و مترجمان در مطالب، مضامین، الفاظ و طرز نگارش دنیای غرب را تقلید کردند. همچنان یکتعداد لغات خارجی مخصوصاً انگلیسی، اردو و فرانسه در زبان مانفوذ کرده است.

نشرات رادیو کابل شعر و ادب و نشر و معلومات علمی و سیاسی را بدسترس هر کس میگذارد و بابرنامه های ادبی و رنگارنگ خود ذوق و روح ادبی را تنمیت کرده علاقه و دلچسپی با آثار نظم و نشر قدیمان را بیدار میکند و آب میدهد و آثار بزرگان و شاهکارها را در اختیار عوام میگذارد.

انجمن تاریخ و آریانا دایرة المعارف: انجمن ادبی کابل بدو سه انجمن تجزیه شد. شعبه پشتوی آن بنام پشتو تولنه درآمده دارای تشکیلات وسیعی گشت. همچنین شعبه تاریخ آن بصورت انجمن تاریخ درآمد. هیأتهای حفريات خارجی مخصوصاً فرانسویان طرز تحقیقات جدید علوم تاریخی را ضمن نشر رساله هایشان که ترجمه شد بمردم آموختند. بوسیله این حفريات و رساله هاییکه در نتیجه آن ترجمه و نگاشته شد، دوره های قبل از اسلام تاریخ افغانستان را در دو جلد در هزار صفحه تکمیل کردند و دوره های پس از اسلام تا سلطنت غزنویان، تمام شده بقیه زیر کار است.

انجمن تاریخ و وزارت معارف ماهانه مجله ای بنام آریانا، قدیمترین نام تاریخی کشور افغانستان، نشر میکند که متضمن تحقیقات و تتبعات نو در تاریخ و ادبیات معاصر و باستانی افغانستان است. گذشته از مجله آریانا مجله افغانستان بزبانهای انگلیسی و فرانسوی هر سه ماه نشر میشود. بعلاوه این انجمن نشرات دیگری هم در تاریخ و ادبیات افغانستان دارد که بتعداد کافی نشر و پخش شده است و از مهمترین آنها ذکر میکنیم: تاریخ افغانستان در دوره ای قدیم جلد اول و دوم (از قدیمترین دوره ها تا ظهور اسلام).

دوره صفاریان، دوره سامانیان، سلطنت غزنویان، افغانستان در قرن نوزدهم، نوای معارک، پرده نشینان سخنگو، پادشاهان متأخر، واقعات شاه شجاع.

انجمن دایرة المعارف نیز که از عمرش بیش از چهارده سال نمیگذرد با ستند دایرة المعارف های بزرگ و مشهور دنیا در نگارش دایرة المعارفی برای افغانستان مشغول است که بنام آریانا موسوم میباشد. آریانا دایرة المعارف بدو زبان دری و پشتو نشر میشود که تا حال در حدود دوهزار و شصده صفحه از هر کدام بنشریه های مستقل از چاپ برآمده است. گذشته از این قاموس اعلام بزرگ جغرافیایی افغانستان قاموس اعلام کوچک جغرافیایی افغانستان و کتابی مستقل درباره افغانستان حاوی طبقات الارض، تاریخ جغرافیا، تاریخ ادبیات، تاریخ معارف، سکه شناسی و ۰۰۰۰۰۰. بهر دوزبان معمول کشور منتشر نموده است. مقالات آن از طرف متخصصان فن نگاشته یا ترجمه میشود.

انجمن تاریخ و انجمن آریانا دایرة المعارف و انجمن پشتو مدتیست مربوط وزارت معارف شده است.

تعمیم معارف:

طوریکه دیدیم معارف مملکت درین دو صورت بیسابقه ای بسط و تعمیم اختیار کرد تعداد مکتبهای ابتدای درس را در مملکت از سه صد هم متجاوز شد بعلاوه در حدود صد مکتب دها تی

سه صنفه و یکتعداد زیاد مکتبهای مسلکی و تخنیکی و دارالمعلمینها و مدارس متوسطه و ثانوی در مرکز ولایات موجود است. ریاستهای تدریس و وزارت معارف در تجدید نظر و تعدیل و اصلاح و اداره مدارس مملکت منهمک بوده ریاست دارالتالیف و تهیه و تدوین کتابهای درسی رهر رشته بهر دو زبان معمول مملکت و طبع آنها در مطبعه های مختلف متوجه است گذشته ازان نشرات موقوته نیز دارد:

از جمله یکی مجله عرفان است که بس از چند سال تعطیل از سال ۱۳۲۹ دوباره بنشر پرداخت تا معلمان و متعلمان را تنویر کند و سال ۱۳۳۸ سال بیست دوم انتشار آنست. به علاوه اخبار عرفانی متضمن خبرهای فرهنگی و معارف از پنج سال است بصورت بولتن نشر میشود و مجله ماهانه بخوان و بدان برای طلاب صنوف ابتدایی و سایر کمسوادها بقویت کورسهای کلانسالان و اکابر نشر میشود. مجله پوهنه نشریه پشتو مجله عرفان است هر سه ماه منتشر میگردد.

تعداد روزنامه ها و مجلات و انتشارات رادیوی کابل از یکسو و تعدد مدارس مختلف در کشور ذوق ادبی و روح تاریخ را در مردم اضافه کرده و یکعه نویسنده گان و مترجمان جوان ر مملکت دیده میشود و وجود آمده اند.

دارالفنون کابل پوهنځی ادبیات:

از بزرگترین کارهای فرهنگی معتمد نادر شاه شهید علاوه تا سیس انجمن ادبی تأسیس پوهنځی طب بجهت اساس دارالفنون کابل است که در سال ۱۳۱۳ شمسی صورت گرفت و سیس پوهنځی های دیگر آن از قبیل حقوق و علوم سیاسی، علوم طبیعی، ادبیات، شرعیات و انجنیری و موسسه تعلیم و تربیت و موسسه اقتصادی در سالهای مختلف بهم افتتاح شد. دارالفنون کابل بصورت مرکز اداری آن در سال ۱۳۲۵ شمسی بوجود آمد و نخستین رئیس دارالفنون دکتر عبدالمجید بود که دو سال آنجا و بعد از سال ۱۳۲۹ تا ۱۳۳۴ وزیر معارف بود.

درینجا که تاریخ ادبیات معاصر افغانستان را مطالعه میکنم، سهم و تکامل پوهنځی ادبیات باید بصورت بسیار وسیعی تحت بحث گرفته شود، مگر علی العجالة مختصراً بدان میپردازیم:

پوهنځی ادبیات با چهار رشته خود: ادبیات فارسی، ادبیات پشتو، تاریخ و جغرافیا، زبان انگلیسی اولین پوهنځی دارالفنون کابل است که چهار رشته را انکشاف بخشیده است و با اساسات علوم فلسفی نه تنها بشاگردان معلوماتی درین رشته ها تقدیم میکنند تا بتدریس و تحقیق بپردازند یا برنامه نگاری مشغول شوند. بلکه طرز تحقیقات نوین دنیای متمدن و روش علمی تحقیق و تتبع را نیز بمحققان و نگاران و معلمان جوان می آموزد. که درینجا باید از حقوق استاد یتاب، مرحوم هاشم شایق افندی، امین میرزا از استادان درجه اول و سن تذکر داد. پوهنځی ادبیات بزرگترین کانون ادبیات و فرهنگ و تاریخ و زبانهای افغانستان بشمار میرود و آینده درخشانی دارد. در مورد املاح زبان، تاریخ زبان، تاریخ ادبیات، تحقیقات تاریخی، جغرافیایی فولکور و غیره نه تنها مقالاتهای درجراید و مجلات بمشاهده میرسد که بآینده روشن ادبیات و تاریخ در کشور امید میدهد. درج مطالب علمی و تاریخی و انتقادی و مراجعت باصول و اسناد از روی نظامهای فکری، پیشرفته از روش انتقادی استفاده شایانی شده و کارهای مستشرقین سرمشق خوبی برای این نهضت است که پوهنځی ادبیات نیز درین موارد سهم بزرگی گرفته است.

در موسسه تعلیم و تربیت دارالفنون کابل نیز از یکطرف پروگرامها و برنامه ها و روشهای تدریس در مدارس و کتابهای درسی زیر نظر متخصصان خارجی تدقیق و تجدید نظر و تعدیل میشود. از سویی هم بهملوی

شعبه زبان انگلیسی که در یوهنځی ادبیات بتدریس میبرد ادد، شعبه دیگری در نظر است برای تحقیقات زبانهای داخلی دایر شود، تا در آن از یکطرف معلمان زبان باصول علمی بمطالعه زبان بپردازند و روشهای تدریس زبان تحقیق شود از سوی دیگر در مورد زبان و تاریخ آن تحقیقات بعمل آید.

تکامل امر و زی ادبیات و هنر

اینک صورت انکشاف و تکامل ادبیات، موسیقی و هنرها و وضع امر و زی آن را در افغانستان اجلا مطالعه میکنیم:

ادبیات امروز:

در رسته ادبیات با وجود دو زبان فارسی و پشتو بحیث زبانهای ملی و ادبی مملکت تکامل و پیشرفت نصیب هر دو زبان گشته است در هر دو زبان آثار ذوقی نشر و نظم و آثار تحقیقی و تاریخی نوشته میشود و یکنوع تاثیرات ظاهری و معنوی یکی پر دیگری بمشاهده میرسد که این زبان فارسی افغانستان را از فارسی ممالک همجوار و پشتوی افغانستان را از پشتوی سیستونستان و پاکستان تاحدی فرق میدهد. در جراید و مجلات و نشرات دایره هر دو زبان سهم دارند و البته از مناطق مختلف و ولایات بنا بر اکثریت گویندگان یکی از این زبانهای زبان اول و دیگری دوم است. جراید و مجلات نشرات خود را چه در ساحت تنویر و انکشاف ذهنی و فکری مردم بوسیله نوشتن و ترجمه مقالات اجتماعی، علمی، معلوماتی و انتقادی و چه برای تربیت و تنمیت ذوق و تبلیغ روحیه های جدید بوسیله سرودن شعرهای که گاه پیروی از قدیمان (کلاسیک) و گاهی هم ابتکاری و نوین است و بوسیله تراجم آثار شاعران و نویسندگان دنیای غرب ادامه میدهند مثاله نویسی یکی از جریانهای عمده ادبیات نشر امر و زی است که محمود طرزی مؤسس آنست، بوسیله تراجم داستانها و داستانهای کوچک از زبانهای اروپایی بزبان فارسی و پشتو حالا برخی از نویسندگان اند که بداستانگاری مخصوصاً داستنهای کوچک میپردازند. پارچه های شعری یا تقلید از قدیمان است که هم صورت و هم مطالب بهمان چوکات است یا اینکه در صورت از حافظ و سعدی و بیدل و رحمان پیروی میکنند و مطالب جدید است و از آثار و افکار جدید اروپایی استفاده میشود. سوم شعر نو است که هم در صورت و هم در معنی جدید است که روشهای نوی معرفی شده است. چهارم پارچه های ادبی است که آنرا میتو آن شعر نشر نام نهاد از مطالب اشعار امروز افکار در فارسی و پشتو اجتماعی، حماسی و انتقادی و عشقی است که روبه حماسی مخصوصاً در پشتو دیده میشود. یکی از رسته های مهم تر نویسی نگارش مقالات تحقیقی در تاریخ، تاریخ فرهنگ، ادبیات و زبان و تاریخ ادبیات و تاریخ هنر و زبانهای کشور است مخصوصاً استادان و محصلان یوهنځی ادبیات و اعضای انجمن تاریخ و تالیف المعارف آریانا پیشرو این راه اند.

شاعران و نویسندگان:

از شاعران امروز زبان فارسی، بیتاب و خلیلی، بسمل و قریب و صفا در سبک کلاسیک و قدیم استادانند. شایق جمال و ابراهیم خلیل، شایق هروی و هراتی شیرین سخن، عشقزی نیز در صورت از قدیمان پیروی میکنند. از شاعران جوان نیشان، پژواک، ضیاء قاریزاده، آینه، الهام، با رق شعبی . . . . . اند که گناه مفهوم و زمانی صورت و مفهوم هر دو جدید اند. از نشر نویسندگان فارسی سلجوقی، خلیلی، رشتیا، پژواک، مخمور، قدیر تره کی (مخصوصاً در آثار حقوقی و فلسفی و اقتصادی)، صفا، فرهنگ و لیوال و عباسی (مطالب اقتصادی). اخیراً عده ای داستان نویسان جوان و خوانندگان جوانیکه شعر نشر مینویسند. روی جراید جلوه گری دارند.

يك منظره از بـغـتـپـه و اقع پغمان در فصل حزان

از نویسندگان تاریخی و تحقیقی: غبار (تاریخ اسلامی افغانستان)، کهزاد (تاریخ قدیم افغانستان) خایلی (دور غزنویان)، ژوبل (تاریخ ادبیات و تحقیق ادبی)، نعیمی (دور تیموریان) از نویسندگان زن: رقیه ابوبکر، مخصوصه عصمتی، نفیسه شایق، ماری شمیم، لطیفه سراج. . . . . از نویسندگان و شاعران پشتو: بیتوا (در شعر نثر و بارچه های ادبی)، الفت (اشعار اجتماعی)، رشتین (آثار تحقیقی و مقالات)، زهیر (آثار ادبی و مقالات)، مولینا سیفی (تراجم کثیر علمی)، خادم (مقالات).

از شاعران قومی: بهایی جان (اشعار عشقی و اجتماعی بهر دوزبان فارسی و پشتو دارد) ملنگ جان شاعر یسواد - (اشعار حماسی و قومی پشتو دارد)، سایر هروی (اشعار انتقادی).

تئاتر و هنرها:

تئاتر و درام نویسی بصورت عصری پس از استقلال معرفی شد و در سالهای اخیر مخصوصاً انکشاف کرد: بیشتر در امهاد رصحنه تمثیل مطبوعات و صحنه کابل، و رادیو در امهاد و رادیوی کابل تمثیل میشوند: در امها غالباً یاروی انتقادات اجتماعی قرار دارند و تراژیک یا کومیک اند و آثار نویسندگان اروپایی غالباً موایر فرانسوی ترجمه و انطباق داده میشوند. درام نویسان عموماً از مثلثین میباشد. از نویسندگان درام لطیفی برشنا، مقدس نگاه، سایر، حکمت، رونق و یسد و غیره اند از مثلثین معروف: جلیا (پدر: در رولهای جدی) ابراهیم نسیم و سایر و جلیا (پسر در کومیک) رونق، آشفته و فایض اند. این هنر آینده در خسانی دارد زیرا ضمن تماشا، بهترین وسیله تبلیغ بین مردم است و عوام مخصوصاً علاقمندی خوبی باین هنر ابراز میدارند زیرا بیشتر بزبان عوام بوده و با موسیقی و ترانه ها توأم است که موضوع را متنوع میسازد.

دو هنر ها، در بخش نقاشی و رسامی پر وفیسر غلام محمد خان پدر نقاشی معاصر ما است که بعداً بپرستار و شهای مختلف اروپایی، مخصوصاً روش کلاسیک نقاشی مناظر و پورتیت معرفی شد. مکتب صنایع کابل درین رشته یکتعداد زیاد جوانان را در رشته های مختلف نقاشی، رسامی، قالین بافی، حجاری و نجاری و غیره تربیت کرد که اینهمه را ممکنست مدرسه برشنا نامید. از معروفترین اینها بنوا غلو، غوث الدین و خیر محمد و . . . . . است. مکتب دیگر یکی که درین رشته موجود است، رشته میثا تور سازی بر و ش بهزاد و سایر میثا تور سازان دور تیموری هرات است که با اصول جدید و عصری دوباره احیاء شده است و همایون اعتمادی مهمترین نماینده آن در عصر حاضر است. شعبه ای برای نقاشی میثا تور در مکتب صنایع تحت تاسیس است که محصلان با ذوق را درین رشته تحت تربیت میگیرد و بتعقیب از نگارستان بهزاد در هرات «نگارستان» نامیده میشود.

در قسمت پیکر تراشی و کار بر چوب و سنگ نیز طوریکه نمایشگاه معارف و مدارس هر سال نشان میدهند، پیشرفت و انکشاف قابل ملاحظه ای بین طلاب معارف دیده میشود که کار امان الله حیدر زاده بروی چوب و حتی سنگهای روشن بر جسته ترین آنست. در مدارس دختران انواع هنر ها روی تکه از قبیل گلدوزی، خاماک دوزی، قندهاری دوزی خیاطی و امثال آن مخصوصاً گلها و نقاشیها یکه بوسیله دوخت و خاماک بر آن صورت میگردد، بسیار عالیست و کدمات نمیتواند آنرا طوریکه هست، نشان بدهد. البته نکته ای که در اینجا قابل تذکر است اینست که پیشرفت این هنرها در مدارس موجب میشود که همان هنر های محیط تحت شرایط علمی و روش و اصول بصورت منظم و مرتب تکامل مینماید. کارهای دستی و هنر های مجسم و امثال آن در سالهای اخیر خیلی متنوع شده است. در هنر خطاطی سید داود الحسینی و سید ایشاق و برخی دیگر از بهترین نمایندگان این رشته اند.

موسیقی:

موسیقی افغانستان با ادبیات آن ارتباط کامل دارد و از هنگام تاسیس رادیو کابل انکشاف و تکامل مرتب و خوبی کرده است. در آغاز تاسیس رادیو کورسی برای تعلیم موسیقی تاسیس کردند که شاگردان تحت نظر استادان کلاسیک با موخن موسیقی کلاسیک و وطنی و غیره پرداختند و برای مدتی رادیو کابل را ازین ناحیت غنی بگه داشتند. از استادان معاصر خلیفه غلام حسین بعد استاد محمد حسین، یعقوب قاسمی و شیدا اند که محمد حسین در کلاسیک و قاسمی و شیدا در موسیقی وطنی و خفیف استاداند. برشنا: نقاش درام نویس، معلم و موسیقی نواز روشها و اسالیب و عناصر موسیقی غربی را به موسیقی ما داخل کرد و کریم شوقی، موسیقی و ترانه های ملی و محلی مخصوصاً موسیقی و ترانه های «غور» مرکز افغانستان را معرفی کرد. رازق شوقی، موسیقی و لایات شمالی پروان و کاپیسا را معروف ساخت. غلام علی امید، ابراهیم نسیم، زلاند، شیفته، براهمنائی برشنا یکنوع موسیقی کامل و آمیخته با عناصر اروپائی را پدید آوردند «دری» اوگری، موسیقی محلی لوگر را عامتر ساخت و مؤسس مکتبی درین قسمت شد. بیلتون و عجبگل و رجا موسیقی فارسی و پشتوی روستایی (کیلوالی) را آورد.

در چند سال اخیر یکتعداد موسیقی نوازان و خوانندگان که موسیقی محلی و روشهای اروپایی را بهم آمیخته اند، محبوبیت تام بدست آورده اند که خیال از مهمترین آنهاست و تصنیفهای گوناگون و خوب درست میکنند و خمار، ساربان، نینواز و ناشناس و بیلتون، فاخته، خالو، مسافر، خاتم خیلی شنونده دارند که همه اینها گاه اشعار محلی و کردکی و گاه اشعار کلاسیک حافظ و سعدی، مولوی و بیدل را میسراریند. و موسیقی جنبه عمومیت را حاصل کرده که تعداد سراینندگان شوقی روز بروز زیاد شده است. بحیث نمونه ازین طبقه پیکان، غنڈلیب و ۰۰۰۰ رایاد میکنند.

در جنبش اخیر دختران زیادی در رادیو کابل میسراریند که طرز و روش اینها نیز مانند صنف بالا آمیخته با عناصر اروپایی است. در حالیکه مدارس کریم، رازق، بیلتون، دری-ستما ما محلی است. دخترانیکه آواز و سراییدن شان خیلی مورد پسنداند: پروین، فرشته، شیم، آزاده، ناهید، لیل، پریشان، شهلای ویتونی اند.

از موسیقی سرایان پشتو، از نوازندگان معروف: او امیر، عجبگل، طلا محمد، محمد حیدر، میرزا گل. در قسمت رقص البته روشهای مختلفی موجود است: یکی رقص دسته جمعی مرد و زن بنام «اتن» دیگر رقص دسته ای یا گروهی که در بخشهای مختلف مملکت مخصوصاً در بدخشان، قلعن، مزار شریف و هرات معمولست. دیگر رقص پسران، بعلاوه در کابل یکنوع رقص محلی آمیخته با عناصر رقص هندی دیده میشود اما این رشته هنر هنوز تحت پرده است و بحیث یک حادثه اجتماعی ظاهر نشده، فقط در مجامع خانوادگی و مجالس عروسی و مسرت گاهگاهی دیده میشود و روی صحنه کمتر و یا هیچ جلوه نمیکند. رقص گروهی را تقریباً کم و بیش میدانند اما در رقصها انفرادی طلا و فیض سابق معروف بودند. اما اینقدر میتوان گفت، این هنر نیز ساحت وسیع دارد، آینده اش در خشان است، مخصوصاً اگر باروهای نو آمیخته شود و بروی صحنه آورده شود اوپرا و بالتهای خوب رقصهای بیمانندی از آن بوجود خواهد آمد.

در تهیه و تدوین این بخش از آثار ثیاغلی غبار، مضامین مجله های کابل، کتابهای مطبوع و وزارت معارف استفاده شده، قسمتها یبکه به امروز تماس میکند از حافظه نگاشته شده است و از آنجا که موضوع ادبیات معاصر افغانستان تحقیق مزید و مفصلی را ایجاب میکند و درینجا باید باختصار بدان پرداخته میشد، از نارسا بپها و عدم تحقیق کامل و نقص مضمون، نویسنده این اثر پوزش طلب میکند.

امور مالی کشور

در چهل سال ...

تقریب چهلمین سالگره استقلال وطن عزیز شرح گزارش های چهل ساله مالی و تحولات
انکشافی که در ظرف این مدت در سایه نعمت عظمی آزادی نصیب مملکت عزیز گردیده

است برای مزید معلومات خوانندگان گرامی می پردازیم :

پیشرفت های سریعانه دنیای کنونی در ساحه مادی، ممالک خورد و بزرگ جهان را که از طی مدارج کمال
به قانون طبیعی ناگزیر اند مجبور میسازد که تنها به افتخارات معنوی گذشته متکی نبوده برای دستیابی
آن قسمت از وسایل و لوازم مادی و مدنی که باقتضای عصر امروز مطابقت نماید تلاش و مساعی شباروزی نمایند.
افغانستان عزیز بایروی ازین اصل مسلم پس از استرداد آزادی که اولین فریضه ایمانی فرزندان
رشید آنست به موقف اصلی و حقیقی خود در برابر دنیای کنونی پوره ملتفت گردیده و وظائفی را که يك ملت
حساس و بیدار برای حفظ استقرار و با لآخره تکمیل استقلال حقیقی خود بعهده دارد با قند مهیای متین
و سنجیده پیش گرفت .

رفع نواقص و اصلاحات تدریجی اوضاع عمومی مدنی - عرفانی - اقتصادی محتاج سعی و مجاهدات
دوام دار افراد محیط در قدم اول مستلزم تقویه کامل بنیه مالی و اقتصادی کشور دانسته میشد تا مملکت
بتواند به نیروی استفاده از منابع و منافع داخلی خویش با استقرار نظم و قدرت کافی مالی راهی را که
به تعقیب کاروان سریع مدنیت کنونی پیشرو دارد با مراحل اساسی آن به پیماید .

امروز چهل سال از عمر استقلال وطن عزیز میگذرد و با آنکه ماهنوز خود را در آستانه نهضت اساسی مدنی
و ترقیات بعدی می بیند ایم بتوفیق خدای متعال و مساعی مردان نامی این خاک يك سلسله تحولات، محسوس
اصلاحی و انکشافی در جمیع شقوق کشور بمشاهده میرسد که همه اینها تا اندازه زیاد مرهون اصلاحات امور مالی
و انتظام منابع عائدات مملکت دانسته میشود . و با این تمهید بيمورد نیست در این نوشته دو اطراف طرز
تحول و تاریخچه انکشاف مالی، معلوماتی بخوانندگان گرامی تقدیم شود :

این مطالب بصورت اختصار تحت عناوین جداگانه مالیات اراضی - مالیه مواشی - محصول گاو
مالیات بر عایدات و امور محاسبه و بودجه و بانکداری و سرمایه گذاری دولت از ملا حظة خوانندگان
گرامی میگذرد .

(۱) مالیات اراضی :

مالیات اراضی در افغانستان سابقه طولانی دارد و در هر زمان و مکان بطرزى از اراضی تحصیل
گردیده است. مالیه زمین در ادوار گذشته یکی از منابع ثابت عواید دولت محسوب میشد و از اقلام مهم
واردات بشمار میرفت، طوریکه از ملاحظه دفاتر قدیمه برمی آید مالیه اراضی طور جنسی و قسمی نقد اخذ
و تحصیل میشد. بیش از نیم قرن گذشته قسمی از این مالیات در بعضی حصص توسط هیأتها بروی حاصلات زمین

تثبيت كړيدې و په قيامت مختلفه از رود بار، سه يكه و چشمه سار «چهار يكه» و كا ريزي «ده بكه» گرفته ميشد بعداً ما ليه مناطق كوهستان و كوه دامن و چهار يكار و برخي از محال ديگر بصورت اجاره و داو طلبى اخذ و سيريك چهارك بر آن افزود كړيد ايبالت غز نين، بروى عمل يا نژده ساله جمع بست شده يا نژده يكه آن با چيزي بيش را اساس گرفته شد. ترتيب جمع بست در ولايت ننگرهار خصوصاً لغمان و جلال آباد نيز تحت اجرا گرفته شد و آنچه تفاوت داشت اين بود كه در جلال آباد يا نژده ساله و لغمان هژده ساله سنجش كړيد و يا نژده يكه و هژده يكه آن جمع و در حضور وكلای سمټ مذكور، عمل يك ساله (۱۲۹۷) مورد اعتبار بست قرار گرفت. و مواضع جمع بست شده بنرخ مستقل تعيين و بنام «نرخ بولك» ياد كړيد و سپس دوييه بكشاهى بر مالیه جمع بست افزود كړيد. انواع غله هر محل از قبيل گندم جو، كاه و غيره باندازه ضرورت دولت بصورت جنس تحويل عاملين ميگريد. و آنچه از حوائج دولت زياد ميگشت بروى نرخ بولك افزودى فريروييه يكشاهى نقد تحصيل ميشد. هرگاه مالیه در موقع معينه پرداخته نمى شد بروى نرخ گران سال يمنى ماه قوس قيمت آن تحت حصول مى آمد. مالیه باغى از اشجار مشمر قسماً نقد و قسماً جنس گرفته ميشد.

در سال ۱۲۹۸ و ۱۲۹۹ تحولات در طرز اخذ مالیه و نداشت كه عبارت از تسعير مالیه جنسى به نقدي بود.

در موقعيكه مالیه جنسى بشقد مبدل شد، نرخ تسعير در ولايات و محالات مطابق (بموافقه كه در بدو امر ميان تمام اهالى و حكومت بعمل آمده بود) بروى نرخ متوسط همان محال بعمل آمد و در قرارداد چنان تصريح شد كه نرخ تسعير بياست پس از هر سه سال بمقايسه نرخ روز تجديد و تعديل شود. اخذ مالیه بقرار بست معمول و معين هر منطقه مثل ييكال قلمه، چنگل، زوج، تخم ري، خانانوارى، دودى، اندازه آب، جريب مستعلات و غيره از جنس به نقد تعديل و تسعير كړيد. و تغير و اختلاف اخذ ماليات نظر باوضاع مناطق در هر محل بلباس ديگر در آمد اخذ ماليات اراضى نوشكن و نوآباد نيز بروى سه تفريق اعلى اوسط و ادنى صورت پذيرفت و باسناد مالیه بلوان شريك بصورت «حد بلند» دريافت ميشد. پس از تعديل مالیه جنس به نقد تا كنون كه از عمر آن تقريبن چهل سال سيري كرده است، بهمان شكل اوليه خود باقى است اهالى نيز ناديه اين مالیه ناچيز را صعب نمى انگارند و آنچه مى پردازند ميدانند كه در راه خدمات عامه كه دولت بر عهده گرفته است، بمصرف ميرسد.

چون برويكار آمدن ماليات نقدي از اخذ ماليات جنسى صرف نظر شد و با آن هم دولت جهت مصارف مايحتاج اردو وساير مخارج دولتي به تهيه مقدارى از اجناس نياز مند بود. پس ناگزير اين نياز مندى را از راه ريزش غله بر مالیه بمقابل پرداخت پول نقد جبران ميكرد. اين وضع تا اواخر سال ۱۳۲۱ دوام داشت در سال ۱۳۳۲ ريزش غله نيز بخوشخريد تبديل و بدین منظور رياستى بنام رياست پنبه غله تاسيس كړيد و از مدت سه سال بدین سو وظيفه محوله را انجام ميدهد.

ولى بازم ترتيب خوشخريد بطور بدنه مطابق دولت بود براى رفع احتياج غله كه ملاً موفق نبوده و دولت در سال جارى مجبور شد يك مقدار غله از خارج وارد نمايد بنا بران در مورد تدارك غله مورد ضرورت ترتيب اساسى ترى مدنظر بوده و فعلاً آروى پيشنه اداتى كه در اينخصوص از ولايات رسيده در وزارت مالیه غود لازم بعمل مى آيد.

(۲) محصول مال مواشى:

محصول مواشى كه در جزو عوايد مستقيم دولت است نيز يكي از منابع باهيت بحساب مى آيد. اخذ اين محصول نه تنها اكنون بلكه از ازمينه قديمه رواج داشته قبل از سال ۱۳۲۹ هـ ق و در همان سال اين محصول از مالداران به تفاريق مختلفه گرفته ميشد.

سابقه زمره عواید بنام وجوهات بشمار میرفت و گاهی بنام زکوة بصورت اجاره وامانی بروی هست و بود در هر سال مطابق برج حمل سال گذشته اخذ و تحویل می شد. مستاجران نیز مطابق جزو اموال محصول رابه بولکیان عرضه نموده بحساب شامل می نمودند. گاه گاه میرزایان و خوانین سواران بعمل اجاره زکوة دست میزدند. سپس این حال رو باصلاح نهاده زکاة به چهل يك و چهل يك بسررمگی مبدل شد و این اسم و رسم نامدتی باقی بود. محصول کاوشبری، اشتر و امثال آن بروی تعداد تعیین میشد. و زیادتیه های بنام طرق پول و غیره نیز بعمل آمد.

سررمگی و شاخسماری و چهل يك بصورت نقد و جنس از اهلالی حصول میشد. بالاخره سال ۱۳۰۰ هـ ش تحول دیگری بر اساس محصول مواشی بعمل آمد، بدین ترتیب که محصول مواشی بروی فیراس قایم گردید و مطابق فیصله شورای ملت تا هنوز بهمان اساس جمع و تحویل میشود:

محصول گمرکی:

گمرک همچنانکه در نواحی دیگر جهان سابقه دار است در وطن عزیز ما افغانستان نیز که مرکز قاطع را همای تجارتی قدیم و محل عبور راه ابریشیم میباشد، از اعصار پیش وجود و رسوم آنرا تاریخ یاد میدهد. آنگاه که تاجران چین و هند و فارس و عرب از اینجا میگذشتند مکلف بودند مقداری نقد و جنس برسم حقوق عبور و غیره بزماداران و عاملین گمرک بپردازند و در بدل آن طور لازم حمایه شوند.

ابتداء حقوق گمرکی لباس مالی داشت که برمال التجاره تحمیل و عوایدی برای ممالك ازین راه آماده می شد، سپس این حق جنبه مالی خود را از کف داده بیشتر جنبه و رنگ حمایوی را بخود گرفت. و اکنون نیز اخذ حقوق گمرکی دارای همان مرام حمایوی میباشد زیرا تحمیل مالیات سنگین بر اموال تجملی و اشیائی که صرف جنبه استهلاك آن بیشتر است و از آنها برای مملکت مفاد مخصوصی متصور نیست، تورید آنها را تقلیل دانه در مقابل آن بتولید در داخل مملکت می افاید.

اکثر دول راقیه جهان در دو امر بچنین اقدامی دست زده ازین راه سطح تولید شانرا و مدت داده منابع شانرا تقویه کرده اند. این فکر از طرف تمام دول گیتی جامه عمل پوشیده است. در وطن ما قبل سال ۱۳۰۰ این عمل بنامهای متنوع یاد و به انواع رنگارنگ حقوق گرفته و در همه آنها فقط جنبه تهیه عاید رعایت میشد.

در سال ۱۲۷۶ گمرک بنام «چیوتره» خوانده شد و پس از آن پهلوی حمایت آن نیرو گرفت. بیشتر از آن بنام رایه داری، دروازه داری شهر، میدان داری، قیان پولی، «اغ بیزار» چراغ پولی، یا «موری تنگ» پولی، چهل يك، ده يك، شاه گنجی، گذری، قانو خانی، سائرات و امثال آنها عوایدی بدست می آوردند.

چنانکه گفتیم باطی همه این مراحل نام گمرک بالاخره به چیوتره و سائرات مبدل و فقط با این حیطة محصور و مقصور گشته. پس از آن رو باصلاح و بهی گذاشته و بچهار مواد منقسم شد:

۱- ادخالات - اموال واجباتی که از ممالك خارجه بداخل افغانستان وارد میشد، بنام ادخالات یاد می شد و نرخ روز ادخالات عبارت بود از بیع مال التجاره که به مبلغ نقد و ارزش همان روز بدکانداران فروش میگردد.

۲- اخراجات - کافه اموال و اشیائی که از افغانستان بخارج صادر میگردد، بهمین اسم موسوم بود و حقوق گمرکی آن از روی نرخ روز در داخل مملکت مدای اعتبار بود.

۳- عبوریات- اموال وامتنه را میگفتند که ازدول خارجه بافغانستان می آمد و تنها بصورت ترانزیت میگذاشت.

۴- صرفیات- این محصول از اجناسی اخذ میشد که برای مصرف در داخل مملکت در شهرها و گمرکها خرید و فروش میشد.

یک شخص در صورتیکه یکبار از یک جنس تادیه محصول میگردد، بار ثانی و ثالث اگر همان جنس را مکرر بیع و شری مینمود، باز محصول نداشت و اگر این اجناس و اموال از طرف تجارت مکرر اخراج میگردد محصول صرفیات آن یکبار و محصول اخراجات آن در هر بار علیحده اخذ میگردد. تا در سال ۱۳۰۰ به همین نحو امور گمرک با سماء مختلفه ادامه داشت. درین سال اسم گمرک به میان آمد و دفاتری بنام دفاتر اخراجات و مبصر و علم و خبر و غیره رویکار گردید و در انجام امور گمرکی کمک بیشتر کرد.

امور مربوط بگریزی را قبل از سال ۱۲۹۸ در سرحدات خوانین سواران و غیره اداره میگردد و عواید آن بنام فروعات هوایی و در حسابات معامله میگردد و درین سال برای جلوگیری از تشتت و پراگندگی دفتری با اسم اداره قاچاق تاسیس شد. چنانکه معلوم است از آن وقت به بعد این امور روز بروز انتظام گرفت. گرچه غایله (۱۳۰۷) رشته بتمام امور را گسیخته بود ولی باز بهمت مردان نامی و وطن دوباره کار بر مچرای اصلی خود جاری گشت و تو سعه و سروصورت خوبی پیدا کرد.

باطرح نخستین بلان پنجاه ساله انکشاف اقتصادی حکومت افغانستان، تعرفه های گمرکی منظم وضع کرد و با ساس تعهدات گمرکی با ممالک خارجه در مراده تجارتی خود رونقی بخشید. با در نظر داشتن مرام حمایتی گمرک ترغیباتی در حقوق گمرکی بر اموال تجملی و استهلاکی صرف وضع گردید و اموالی که مورد نیاز عامه است معروض حقوق خفیف گمرکی و ماشین آلات و مواد تولیدی نسبت تقویه و تشویق صنایع ملی از تادیه محصول گمرک معاف قرار داده شده از راه اخذ محصول که همچنان که عوایدی بخزینه دولت وارد میشود، سبب توسعه تجارت ما یحتاج اصلی عامه و رفاه مردم نیز میگردد.

خلاصه عواید گمرکی یکی از اقلام واجزاء مهم درآمد دولت بوده و اکنون نیز قلم بسیار عمده عاید مملکت را تشکیل میدهد.

محصولات صکوک:

این محصول نیز یکی از مدارک عایدی مملکت است و در سابق و حال بصورت یکنواخت اخذ میگردد. طوریکه از اقلام و ارذات دولت در سالهای ۱۳۰۴ و ۱۳۰۵ و غیره برمی آید محصول پسته و سایر صکوک از جمله مدارک ثابته عواید مملکت محسوب گردیده است و سالانه مبلغ قابل ملاحظه ازین مدرک بخزینه دولت می آید. در محصول صکوک نیز به نسبت ایجاب تدارک عواید مصارف بلانی افزودنی بعمل آمده است و ولی چنانچه گفته آمد این افزونیها باز هم سبب ترغید و تقویه ثروت ملی و ترقیه حال همگانی میشود.

مالیات بر عایدات:

دولت برای جبران و تکافوی مصارف خدمات عامه و بلند بردن سویه حیات مردم بروی ایجاب زمان محدود است مدارک و منایع بهتری و خوبتری را سراغ نماید تا از یک طرف اخذ مالیه موافق به بنا و شالوده عدالت مالی صورت بگیرد و از جانب دیگر رفاهیت و سعادت همه افراد مملکت را فراهم نماید. همان بود که دولت در فکر اخذ یک مالیه جدید که بنام مالیات بر عایدات یاد میشود افتید. این مالیه یکی از بهترین انواع اقسام مالیه است که امروز تقریباً در تمام ممالک مرقی مروج است و در این مالیات قرارداد دارد. زیرا مالیه مذکور دارای

بعضی مزایای اقتصادی واجتماعی است مثلاً توسط مالیات بر عایدات پول را از نزد اشخاص و موسسات جمع آوروی نموده برای مصارف خدمات عامه بکار می‌اندازد و بدین صورت عایدات ملی را در بین افراد مملکت توزیع نموده از تمرکز ثروت و نیروی اقتصادی بفره می‌کاهد. همچنان اخذ مالیات بر عایدات در وقتیکه یک مملکت بخطر انقلاب سیون مواجه باشد از شدت آن کاسته، یک مقدار پول را که افراد و موسسات بالای اموال استهلاکی مصرف می‌کنند به‌خزانه دولت مسترد نموده از خطر انقلاب سیون جلوگیری می‌نماید. هکذا دولت در وقت دیرین نیز توسط مالیات بر عایدات از بجرانهای اقتصادی جلوگیری می‌نماید. از جای دیگر در اخذ مالیات بر عایدات همان اساسات اخذ مالیه را که از طرف علمای مالیه و اقتصاد پیشنهاد شده است (مالیه باید مطابق بعدالت اجتماعی باشد) سراغ کرده می‌توانیم زیرا مالیه را باید اشخاصی بپردازد که توان و قدرت تا دیه آنرا داشته باشند.

بروی مزایای این مالیات این فکر بسال ۱۳۲۰ در افغانستان جامه عمل پوشیده و پس از طی مراتب قانونی در معرض اجرا گذاشته شد.

این مالیه از مدت تقریباً ۱۴ سال است تحت اجرای تدریجی گرفته شده است. ولی در مراحل ابتدائی نظریه برخی موانع طور لازم تحت ایفا نیامد و مراحل ابتدائی خود را که خاصه همه امور است، متدرجاً پیمود این مالیه نیز بدو اداری نواقصی بود که بعدها از یکطرف برفع همان نقایص کوشیده شد و از جانب دیگر طرح پلان اقتصادی بیشتر این مالیه را برشته نظم و نسق دز آورد.

امور محاسبه: در افغانستان پیش از سال ۱۲۹۵ امور حسابی دفاتر و معامله مالیات و غیره با اساس حسابهای رقوم و سیاق به سبک روز نامچه و اوارجیه بروی بست معین ایجابات معین معامله می‌گردید. در قطار سائر اصلاحاتی که در همه شقوق مملکت رونما گردید دولت خواست تا محاسبه امور نیز بحساب دقیق و آسانتر بر روی مقتضای عصر انجام گیرد. از همان روینا بر روابط حسنه می‌که افغانستان با ترکیه داشت، علی‌افندی از ترکیه به افغانستان استخدام شد تا طرز محاسبه افغانستان را اصلاح کند. پس از ورو دوی بخاک افغانستان یکعمده جوانان افغانی به آموختن طرز جدید مکلف شدند. پس از آنکه کمی آموزش و پرورش اصول سیاق به جدول (اصول دفتری) تعدیل گردید. و با تبدیل اصول محاسبه طرز اخذ مالیه نیز از جنس به نقد تبدیل شد و مکتبی بنام مکتب اصول دفتری افتتاح و در آن ماموران و طلاب مکاتب تحت تربیه گرفته شدند.

اصول محاسبه بدین شیوه تا سال ۱۳۰۳ مستدام بود و در این سال اصول محاسبه شهریه (ماهوار) جای گیر آن شد. در بهران سال ۱۳۰۷ باز همان اصول سیاق و روز نامچه و اوارجیه باز گردانیده شد و این رویه تا اواخر سال ۱۳۰۸ دوامدار بود. در عصر اعلیحضرت سپید سعید (رح) حساب شهریه مجدداً جریان پیدا کرد. حساب شهریه تا آخر سال ۱۳۱۴ رائج بود بعداً بانکشاف سایر امور کشور، امور حسابی نیز منکشف گردید و صواب دیده شد تا طرز محاسبه جدید تری را روی کار آرند. همان بود که موسیوژنو منچولی از ایتالیا جهت این عمل استخدام شد. وی پس از مطالعه و تدقیقات دوساله در سال ۱۳۱۵ سیستم محاسبه جدیدی در افغانستان برآورد و اخت و این سیستم بنام (خود دوی) یاد می‌گردد. این طرز محاسبه تا آخر

سال ۱۳۳۲ مورد استفاده بود. در سال ۱۳۳۳-۱ سلوب دیگری که بنام ژستون یاد میشود روی کار آمد و تا کنون نیز ادامه دارد فعلاً متخصصین و در آینده در نظر است تا بخوابد است خدای توانا طرز جدیدتری که سبب آسانی و روانی کارها باشد رویداد گرفته شود.

بود چه:

با وجود آمدن طرز محاسبه جدول، امور حسابی عواید و مصارف افغانستان صورت نیکوتری بخود گرفت و دولت توانست بروی حساب صحیح و سنجیده و موازنه دقیق عواید و مصارف خود را قبل از ورود سال نو سنجیده و بروی سال پاریا در نظر گرفتن تکالیف سال جدید پیش بینی کند. و چنانکه دیده میشود تا سال ۱۳۰۱ از بودجه منظم برای تمام مصارف اثری نیست پس از همین سال که دفاتر دولتی قیافه درستی گرفته است تدویر بودجه نیز بصورت منظم عرض وجود کرده، متأسفانه فتنه ۱۳۰۷ دفاتر سالهای ۱۳۰۱ الی ۱۳۰۳ را مبدوم کرده و از سال ۱۳۰۴ به بعد دفاتر بودجه موجود است. تا سال ۱۳۱۵ دفاتر بودجه از هر وزارت و دوایر مستقلة بصورت جداگانه و پس از آن بشکل متوازن و توحید شده در آمده (در ذیل این عنوان است مفصل موازنه بودجه واردات و مصارف را ارائه میکنیم). در سالهای اخیر بمناسبت انکشافات مزید کشور و بالاخره بوجود آمدن پلان انکشاف اقتصادی، بودجه مملکت نیز توسعه اختیار کرده است. و از ملاحظه دفاتر بودجه سنوات گذشته چنین استنتاج میشود که این بودجه ها پیش از ورود سال جدید بصورت منظم دقیق ترتیب و تدوین گردیده به تصویب و ملاحظه مقامات صالحه رسانیده و منظوری اخذ میشود. پیش از سال ۱۳۳۳ بودجه بروی سال تقویمی که سال مالی نیز دانسته میشد، ترتیب میگرفتید. چون در آنوقت طی مراتب قانونی بودجه بنا بر عدم حضور و کلاه شورا و ایام تعطیل شان در وقت معینه اصولش طی نمی شد، بنا بر آن چنان تجویز شد که بایست قانون بودجه پیش از ختم سال مالی مراتب اصولی خود را پیموده بمعرض اجرا گذاشته شود. از همین رو ابتدای سال مالی نیز از اول حمل با ول میزان موکول گردید تا در فراغت و فرصت تمام بودجه دوایر ترتیب و در دسترس استفاده شان گذاشته شود. و چون در توزیع بودجه اکثر واردات داخلی کافی نمیشد لذا دولت مثل سایر ممالک رو بآنکشاف جهان برای برابری این موازنه و پیشبرد پلانهای نافع آنکشافی به اخذ قروض داخلی و همچنان قروض ضویل المدة خارجی اقدام کرد. تا در ساختمان بندهای متعدد جهت آبیاری زمینهای بایر و تسطیح طرق و شوارع و تمديد سرکهای اساسی و تسطیح و قیرریزی میدانهای هوایی و غیره خوبتر کامیاب شده بتواند.

مصارف و عواید دولتی از سال ۱۳۹۸ الی سال ۱۳۳۷

سال	مصارف	واردات	باقیمانده واردات
۱۲۹۸	۳۱۹۷۸۲۷۵	۴۰۶۸۴۸۲۷	۸۷۰۶۵۵۲
۱۲۹۹	۳۶۱۴۴۶۷۰	۴۵۹۸۵۵۸۵	۹۸۴۰۹۱۵
۱۳۰۰	۴۰۸۵۳۸۶۴	۵۱۹۷۶۹۲۵	۱۱۱۲۳۰۶۱
۱۳۰۱	۴۳۴۷۴۱۹۵	۵۸۷۴۸۹۱۲	۱۵۲۷۴۷۱۷
۱۳۰۲	۵۱۴۷۰۳۹۱	۶۶۴۰۳۲۰۹	۱۴۹۳۲۸۱۸
۱۳۰۳	۶۸۲۹۳۲۶۹	۷۵۰۵۴۷۷۰	۶۷۶۱۵۰۱
۱۳۰۴	۶۰۹۸۹۹۹۷	۸۴۸۳۳۵۳۱	۲۳۸۴۳۵۳۴
۱۳۰۵	۵۰۸۱۳۸۴۶	۷۲۷۹۶۳۷۵	۲۲۹۸۲۵۲۹

سال	مصارف	واردات	باقیما نده و اردت	کسر
۱۳۰۶	۶۴۵۹۱۸۱۳	۸۲۲۸۱۳۷۷		۱۷۶۸۹۵۶۳
۱۳۰۷	۶۹۹۲۱۷۳۳			
۱۳۰۸	۳۲۷۷۴۰۳			
۱۳۰۹	۱۲۶۱۴۵۸۹۵	۶۴۰۴۰۶۹۱		۶۲۱۰۵۲۰۳
۱۳۱۰	۱۱۸۴۴۷۱۵۸	۸۴۵۳۴۲۹۹		۳۳۹۱۲۸۵۹
۱۳۱۱	۹۴۰۵۸۷۶۳۷	۱۳۳۱۰۲۶۷۶		۷۴۸۴۹۶۱
۱۳۱۲	۱۲۰۶۲۰۶۵۱	۱۰۸۸۲۷۹۳۵		۱۱۷۹۲۷۱۵
۱۳۱۳	۱۶۱۴۳۴۱۷۵	۱۲۰۱۱۵۴۹۴		۴۱۳۱۸۶۸۰
۱۳۱۴	۱۳۴۵۸۵۶۴۳	۱۲۱۲۸۹۴۹۵		۱۳۲۹۶۱۴۸
۱۳۱۵	۱۶۱۸۶۲۲۹۶	۱۶۱۸۶۲۲۹۶		
۱۳۱۶	۲۲۰۰۵۹۶۸۶	۲۲۰۰۵۹۶۸۶		
۱۳۱۷	۱۶۳۷۲۳۹۵۶	۱۷۳۹۳۵۰۸۳	۱۰۲۱۱۱۲۷	
۱۳۱۸	۲۰۰۰۷۳۴۰۷	۱۶۷۷۸۷۰۱۱		۳۲۲۸۶۳۹۶
۱۳۱۹	۱۷۲۲۰۶۵۰۴	۱۴۸۹۹۹۰۴۸		۲۳۲۰۷۴۵۶
۱۳۲۰	۱۶۶۹۹۲۷۱۸	۱۶۱۴۰۲۷۹۸		۵۵۸۹۹۲۰
۱۳۲۱	۱۶۳۹۰۱۹۳۵	۱۰۳۸۶۰۰۷۹		۶۰۰۴۱۸۵۶
۱۳۲۲	۱۸۰۶۴۶۴۴۹	۱۱۷۰۳۲۷۷۵		۶۳۶۱۳۶۷۴
۱۳۲۳	۱۶۷۶۴۴۰۸۷	۲۱۹۱۳۵۷۳۸	۵۱۴۹۱۶۵۱	
۱۳۲۴	۲۲۹۵۸۲۰۷۵	۲۲۶۰۸۵۸۰۴		۳۴۹۶۲۷۱
۱۳۲۵	۳۴۴۰۱۳۸۳۸	۳۳۸۲۴۰۱۶۸		۵۷۷۳۶۷۰
۱۳۲۶	۲۸۳۴۹۵۵۴۰	۲۸۱۹۱۵۱۴۷		۱۵۸۰۳۹۳
۱۳۲۷	۳۱۷۷۹۲۵۵۸	۳۱۱۷۸۱۵۷۱		۶۰۱۵۹۸۷
۱۳۲۸	۳۳۶۸۱۹۰۶۱	۳۲۹۸۷۶۵۹۸		۶۹۴۲۴۶۳
۱۳۲۹	۳۹۷۷۱۷۲۵۳	۳۹۷۷۱۷۲۵۳		
۱۳۳۰	۳۸۸۸۹۴۹۳۵	۳۸۸۸۹۴۹۳۵		
۱۳۳۱	۵۳۵۲۴۰۹۲۱	۵۲۶۵۴۳۱۰۴		۸۶۹۷۸۱۷
۱۳۳۲	۵۲۹۸۷۴۸۷۹	۵۲۳۰۵۹۳۹۹		۶۸۲۳۴۸۰
۱۳۳۳	۱۱۴۱۰۸۸۶۱۲	۱۱۴۱۰۸۸۶۱۲		
۱۳۳۴	۱۳۰۱۱۰۲۱۶۲	۱۳۰۱۱۰۲۱۶۲		
۱۳۳۵	۱۸۲۲۴۱۰۱۱۵	۱۸۲۲۴۱۰۱۱۵		
۱۳۳۶				
۱۳۳۷	۲۱۱۳۴۶۱۶۰۲	۲۱۱۳۴۶۱۶۰۲		

بانکداری:

نهضت اساسی اقتصادي مملکت مقارن استقلال سياسي آن در سال ۱۲۹۷ شمسی آغاز و به سلسله بسا اقدامات اصلاحی در شقوق اداری عمرانی، عرفانی که بمنظور اکمال استقلال حقیقی مملکت روی دستگیر فته شد به انکشافات تجارت و توسعه ساحه اقتصاد کشور نیز اهتمام خاص بعمل آمد. قرارداد های مباداه اموال بنا بعضی ممالک هجوار در استقرار تجارت خارجی و رونق بازار پیداوار داخلی مملکت تاثیر بسزائی داشت در همین آوان بمنظور تمرکز سرمایه یک تعداد محدود شرکت های سهامی از قبیل شرکت نر، شرکت رفیق شرکت امانیه و غیره و بعضی شرکت های دیگر در بعضی اکناف مملکت تاسیس یافته و به تدریج امتعه مهمه وارداتی و ماشین آلات، بوسیله این شرکت ها اقدام شده است و بعضی از این شرکت ها متصدی انجام معاملات طلا و نقره و تدارک اسعار خارجی بوده و هم تجارتا انفرادی بعضاً به اجرای این معاملات می پرداختند. خسارات جنگ جهانی اول که هنوز ممالک راقیه عالم را به ترمیم شکست و ریخت دوران جنگ بخود مصروف داشته از یک طرف و لزوم اصلاحات تدریجی داخلی مملکت که در انکشاف تجارت و اقتصاد و تولیدات موثر است از جانب دیگر مانع آن بود که در کلیه شقوق اقتصادی و ترقیات مالی پیشرفتهای سریعه حاصل گردد. قیام روابط تجارتی با ممالک دوردست و تقویه کامل بنیه مالی مملکت از راه تنظیم تجارت واردات و صادرات که اساساً موقوف به اقدامات اساسی دیگری امثال تولیدات، انکشاف حمل و نقل، اصلاح شوارع و معابر و غیره است یک عمل تدریجی بوده و نتایج محسوس آن مرهون سیر تدریجی دوران انکشافی دانسته میشود.

در آن موقع که هنوز افغانستان در آستان رشد و تکامل حیات اقتصادی تقریباً میجست، متأسفانه در سال ۱۳۰۷ به بحران داخلی مهمی مواجه شد که بنیان اقتصادی مملکت را کاملاً متزلزل گردانید. بارف بحران سال ۱۳۰۷ و استقرار حکومت اساسی و قانونی مملکت از او آخر سال ۱۳۰۸ به بعد در کلیه شئون اجتماعی منجمه اقتصاد مملکت یک سلسله تحولات ارتقائی مهمی رونما گردید که میتوان آنرا شالوده و اساس پیشرفتهای کنونی محسوب کرد. و از آنجا که هدف اساسی از تعقیب این عنوان معرفی مختصر تاریخچه بانکداری در مملکت عزیز است با انصراف از سایر مسایل تنها مطالبی را که مستقیماً بامرام این نوشته تماس حاصل میکند در اینجا ذکر میکنیم:

در ضمن بسا اقدامات اصلاحی که بعد از رفع غایله ۱۳۰۷ از طرف حکومت قانونی و قوت روی کار شد یکی هم تاسیس موسسه بنام شرکت سهامی بمنظور حمایت ارزش پول افغانی بمقابل اسعار خارجی بود. شرکت سهامی اولین موسسه تمرکز سرمایه بعد از زمان انقلاب است که در سال ۱۳۰۹ بسرمایه پنج ملیون افغانی تاسیس شده و معاملات اسعاری مملکت که تا آنوقت در دست چند نفر صرفاً با سرمایه های کوچک در دست نگاه های غیر قابل ملاحظه اداره میشد، بشرکت مذکور محول گردید.

در سال ۱۳۱۲ در اثر تشویق و رهنمائی حکومت یک عده تجار انفرادی داوطلبانه حاضر شدند که بنا به تجویز دولت در تاسیس شرکت سهامی جدید که در امور مالی و اقتصادی مملکت مصدرفعالیت بهتری شده بتوانند، با سرمایه های خویش عملاً اشتراک نمایند.

باین تصمیم بتاريخ برج ثور ۱۳۱۲ موسسه بی بنام شرکت سهامی بوجود آمد که بعداً بنام بانک ملی افغان تحول نموده در امور تجارت و بانکداری مملکت بحیث اولین موسسه بانکی خدماتی انجام داد.

بدو علاوه بر وظایف اصلی بانک، یعنی اجرای معاملات بانکی و کردیت، توسعه و انتظام تجارت، تقویه و انکشاف صنعت، یک سلسله امور دیگر هم از قبیل خریداریهای حکومت از خارج، معاملات اسعار و غیره نیز به این موسسه محول گردید که با انکشافات مزید بعدی در حقوق اقتصادی و روی کار آمدن موسسات دیگر اکثر این امور متدرجاً از اداره مستقیم بانک ملی مجزا و به شعبات مربوط آن تعلق گرفت. سرمایه ابتدائی بانک که در حین تاسیس سی و پنج میلیون افغانی بود در چندین مرحله به شصت دو و ۵۰۰ میلیون افغانی ارتقا یافت و اکنون به ۶۳۱ میلیون افغانی رسیده است.

از بدو تاسیس بانک، کردیتهای بانکی بغرض تقویه مستحصلین داخلی شروع گردید و بمنظور ترمید اقلام مهمه صادراتی از قبیل پوست قره قل، پشم و پنبه شرکتها و موسسات دیگر به کمک بانک ملی تاسیس و بغرض تسریع و تسهیل معاملات تجارتی در خارج و عرضه اموال صادراتی در بازارهای اصلی فروش نمایندگیهای بانک در خارج افتتاح گردید.

در سال ۱۳۱۲ برای اولین بار پوست قره قل کل افغانستان توسط نمایندگی بانک ملی در بازار لندن عرضه شد و در زمان جنگ جهانی دوم که بازارهای اروپا برای فروش مساعد نبود، بسمی بانک ملی از طریق افتتاح نمایندگی افغانی تریدینگ کمپنی در امریکا بفروش پوست اقدام گردید. در سال ۱۳۱۴ به تعقیب انعقاد قرار داد تجارتی مبادله اموال با اتحاد شوروی، مساعدت بانک، شرکتها و موسسات دیگری از قبیل شرکت اتحادیه شمالی در مزار شریف و اتحادیه هرات شرکت صادرات تریاک، شرکت وطن قندهار و غیره شرکتها برای صدور پید و اورمهمه مملکت تاسیس گردید. بمنظور ترمید تولیدات پنبه و ابریشم پلانهای موثری طرح و شرکتهای پنبه و پیله وری اساس گذاشته شد.

بغرض انکشاف صنایع داخلی فابریکه نساجی پلخمری به منظوری دولت و معاونت بانک ملی در سال ۱۳۱۵ و اولین فابریکه تولید شکر در سال ۱۳۱۹ افتتاح گردید.

بانک ملی در سال ۱۳۱۴ امتیاز ترمید بعضی اقلام مهمه وارداتی از قبیل شکر، پترول، پرتز، جات و ترمید را بصورت انحصاری حاصل کرد. که با تاسیس شرکت قند سازی در سالهای بعدی انحصار اشیای فوق به آن موسسه متعلق گردید. و فعلاً ریاست انحصارات تصدی آنرا بعهده دارد. بغرض استقرار نرخ پول افغانی در برابر اسعار خارجی و انتظام تجارت از راه کنترل و نظارت اسعار در سال ۱۳۱۷. با اساس صوابدید وزارت مالیه از جانب دولت لایحه کنترل اسعار منظور و بموجب آن خرید و فروش اسعار و صدور آن بخارج ممنوع قرار داده شد و قیمت اسعار از طرف دولت تعیین گردید. در قدم اول تنها موسسات صادر کننده پوست قره قل مکلف گردیدند که یک حصه از اسعار حاصل فروش پوست را در برابر اخذ پول افغانی به بانک ملی بفروشند باین ترتیب اسعار لازمه ترمید امتعه مهمه وارداتی بقدر کافی در دسترس قرار یافته موازنه تجارت واردات و صادرات مملکت برقرار گردید. پس از تاسیس بانک مرکزی (افغانستان بانک) در سال ۱۳۱۸ نظارت اسعار به بانک مذکور منتقل و در سال ۱۳۲۲ عملی گردید.

د افغانستان بانک در برج حمل سال ۱۳۱۸ بمسرمایه ابتدائی ۱۲۰ ملیون افغانی تاسیس و تمام وظایفی را که سایر بانکهای مرکزی دنیا اجراء مینماید عملاً بعهده گرفت. نظارت اسعار از سال ۱۳۲۲ توسط د افغانستان بانک عملی گردید. بانک مرکزی مطابق اساسنامه، امتیاز نشر بانکنوت را حاصل کرد.

باید متذکر شد که اولین مرتبه نشو بانک نوت در مملکت در سال ۱۳۱۵ یعنی قبل از تاسیس افغانستان بانک از طرف دولت صورت گرفته که بنام نوت دولتی یاد میشود.

با تاسیس د افغانستان بانک در سال ۱۳۱۸ اولین بانکنوت افغانی طبع و در سال ۱۳۱۹ از طرف د افغانستان بانک انتشار یافت.

نوتهای دولتی منتشره با تاسیس د افغانستان بانک و انتشار بانکنوت از دوران چلند افتاد. فعلاً هم بانک مرکزی وظیفه نشر بانکنوت و استقرار نرخ پول افغانی و نظارت اسعار خارجه را در داخل افغانستان بعهده دارد. در عین حال تقویه کننده سائر بانکهای مملکت است. از راه اشتراک در پیشرفت سایر موسسات صناعتی تجارنی يك مبلغ گزاف آن در این مسأله شامل شده است. اسهام مهم شرکت های نساجی، برق، سرویس صنایع میمنه، صنعت، بانک زراعتی، رهنی و تعمیراتی تجارتی و شرکت آب و آریانا را همین بانک تشکیل می دهد.

تاسیس کسه عمرانی که اخیراً با بانک رهنی و تعمیراتی انکشاف نموده و همچنان تاسیس و توسعه بانکهای زراعتی و تجارتی از جمله اقدامات بسیار مهم اصلاحی شمرده می شود. چه از یک طرف در تمرکز و تداول سرمایه های را که قدمهای موثر برداشته شد و از طرف دیگر تقویه صنایع ملی و حمایت آن از طرف بانک زراعتی و صنایع روستائی صورت می گیرد و همچنان کمک بانک تعمیراتی در تعمیر و تزئین شهر و وقایه مأمورین از معاونتهای مهم دانسته می شود. بدین معنی که از یکسو سرمایه این بانکها در جریان و مبادله افتاده بدارائی و تقویه بنیان مالی مملکت کمک می کند و از جانب دیگر سبب آبادی و بیشتر بکار انداختن افراد بیکار مملکت دانسته می شود. بانک تجارتی رفاهیت و آرامی مردم را از راه تهیه اسعار مورد نیاز و جلوگیری از بازار سیاه و تسریع در جریان معاملات تجارتی فراهم می نماید.

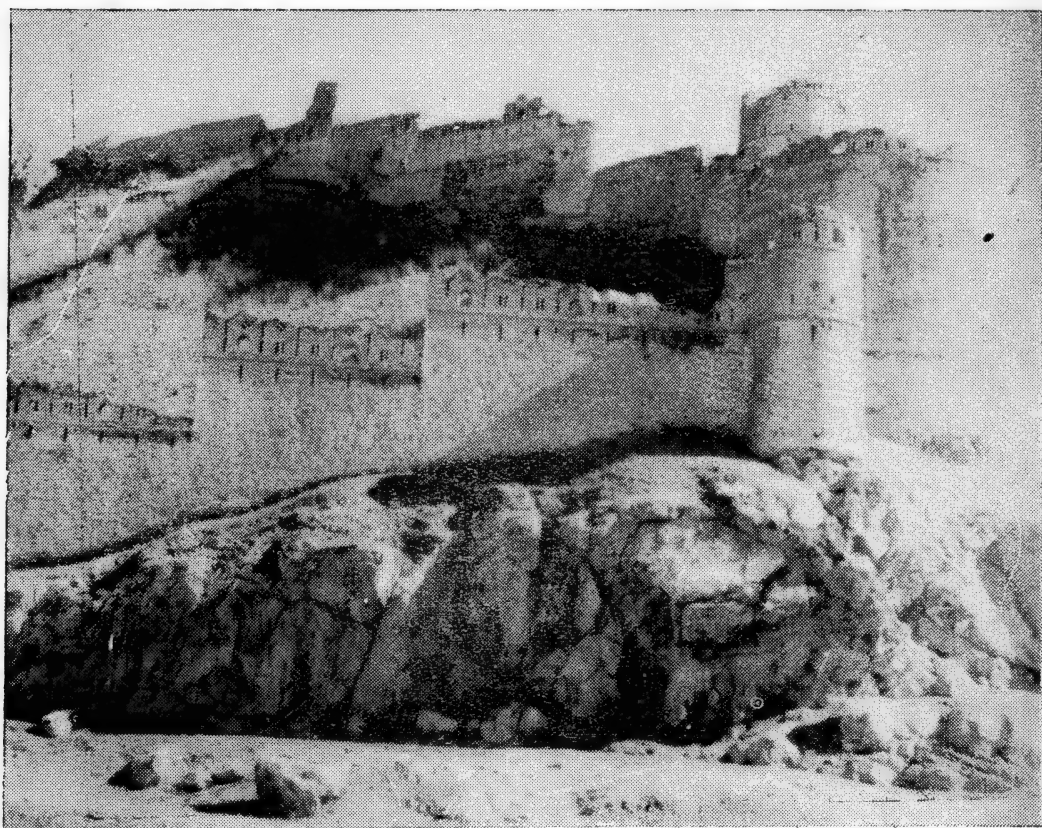
بر علاوه این همه فعالیت بانکها تاسیس شرکت های جدید میوه، کلم و دودو تو سهامی شرکت و سایر شرکت های متعددی که بکار انداخته شده همه رهن و معاونتها و اشتراک بانکها دانسته می شوند.

سرمایه گذاری های داخلی

مثلیکه گفتیم پیشرفت اوضاع جهان و تحول احوال جهان بنیان بر امور اقتصادی مالی و اجتماعی تأثیر قابل ملاحظه را وارد کرد و تشنجات اقتصادی تضییق و تغییر مالی و از جانبی بلند رفتن پایه زندگی و وسعت سطح حیات دول گیتی همگان را متوجه بخود ساخت و هر مملکت کوشید تا به طریقی اوضاع مالی و اقتصادی خویش را مستقر سازد. بناسی از همین منظور افغانستان نیز بچاره های اساسی و عام المنفعه متشبث شد و در برابر پیشبرد و ترقی امور مالی و رونق بازار تجارت امتعه متنوعه در خارج و اصلاح امور مختلفه ترانسپورت امور طباعتی و امثال هم از راه ارتقا و ارقام بر دجه شان به تاسیس

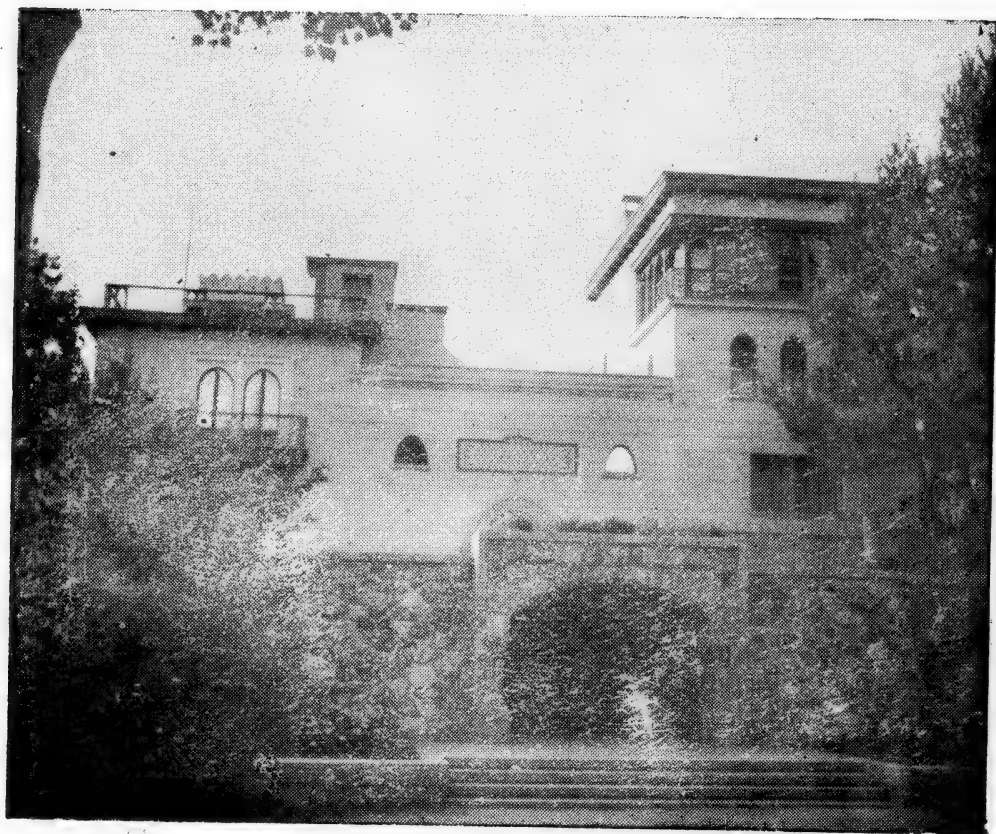
روضه حضرت علی (رض) درمزار شریف

دیوار های ملاحصار کابل

قسمتی از جاده شاهی و هوتل کابل

قصر تیه یغان

مؤسسات عام النفع و کثیر الاستفاده پرداخت و دولت یک مبلغ گزاف دارائی خویش را برای بسکار انداختن این مؤسسات سرمایه گزاری کرد و در تقویه امور صحتی و تسهیل کارو بار مردم کمک شایانی نمود. مصداق این مقال را از ملاحظه ارقام آتی که دولت سرمایه گزاری کرده دریافت می توان کرد:

احصائیه سرمایه مؤسسات تصدیهای دولتی

سرمایه	موسسه
افغانی ۲۳۴۸۸۶۸۷۷/۳۸	ریاست دیوی تعاونی
> ۱۶۰۰۰۰۰/۰۰	» کوپراتیف مامورین
> ۲۶۸۲۵۳۹۷/۶۳	» دیوی ادویه
> ۱۴۶۵۶۱۱۴/۴۰	» شرکت هوتلها
افغانی ۲۷۷۱۵۲/۰۰	» صنایع تجارتی وزارت معارف
> ۶۸۲۲۳۶۰۶/۸۷	» تهیه غله
> ۴۱۲۰۰۰۰۰/۰۰	» انحصارات دولتی
> ۷۹۸۳۶۹۰۵/۱۰	» شرکت سهامی نقلیات
> ۸۲۵۶۳۲۴/۶۳	» مطبعه دولتی
> ۷۸۴۷۹۱۸/۹۳	» اتحادیه زغال سنگ
> ۱۰۹۳۸۶۰۹/۴۱	مدیریت عمومی صنعتی محاسب وزارت داخله
> ۹۹۹۳۷۸۹۹/۹۳	مدیریت عمومی مسلخ وزارت دفاع ملی
> ۴۲۳۸۷۳/۰۹	مدیریت عمومی اسپریت کشی علی آباد

سهیمیه افغانستان در مؤسسات بین المللی

چنانکه یاد شد اکثر مالک عام در اثر بروز و دوام جنگ خانمان سوز جهانی دوم بخسارات و زیانهای شگفت آوری دچار شدند و اوضاع همگانی برهم و آشفته گردیده. متصدیان امور مالی و اقتصادی را بفکر جبران و تعمیر خسارات وارده افکند و بیشتر علمای مالی و اقتصادی در پی آن شدند تا چاره این امر را بسنجند و راه درستی انتخاب کنند.

لذا با اساس نظریات و مجاهدات علمای مالی و اقتصادی ابتداء صندوق وجوه بین المللی و سپس بانک تعمیر مجدد و انکشاف بنا گذاشته شد. این بانک در راه تعمیر و ترمیم ممالک مشغول جنگ که متحمل خسارات شده اند و نیز برای انکشاف و پیشرفت ممالک عقب مانده از راه اعطای قروض و دیگر معاو تنها امداد و کمک می کند. و بسیاری از ممالک عضو ملل متحده هریک باندازه استطاعت در این مؤسسات سهیم گردیده اند. افغانستان وطن عزیز ما نیز در ۲۱ سرطان ۱۳۳۴ به اشتراک در این مؤسسات آغاز نمود. سهیمیه افغانسان در بانک تعمیر مجدد ده میلیون دالر تعیین گردید. و نیز از بابت سهیمیه افغانستان بموسسه مالی بین المللی مبلغ (۱۱۱۰۰۰) دالر تادیه شده است.

شکل بودجه ۱۳۰۳-۱۳۰۴

الف. هیأت وزارت مرکب از یکنفر وزیر مالیه بمعاش سالانه ۱۲ هزار روپیه کابلۍ و یکنفر مستشار خارجۍ سالانه بمعاش ۲۴ هزار روپیه کابلۍ و یکنفر معین بمعاش سالانه ۶ هزار کابلۍ و یکنفر مکتوب نویس که بمقایسه تشکیلات امروز (اداره خصوصی) بمعاش سالانه ۱۵۰۰ کابلۍ و یکنفر مترجم لسان انگلیسی (که از مترجم انگلیسی تعین حساب اعشاریه و کسور نیز استفادہ میگردید) جمله معاشات هیئت وزارت در سال ۱۳۰۳-۴۳۵۰۰ روپیه کابلۍ و در سال ۱۳۰۴ که مستشار از بین رفت ۱۹۵۰۰ روپیه کابلۍ بالغ میگردد. افلام مصارف قرطاسیه و مہروقات، تعمیرات، مصارف تفتیش، طعام وزارت، دریشی چپراسی ها، کرایہ وجہ تحوینی خزانه های مرکزی، مفروشات متفرقه، قیمت کاغذ های صکوک، مصارف ساخت نشان حمایل و غیرہ جمله ۸۷۷۵۰ روپیه که بامعاشات ۲۳۳۴۳۰ روپیه کابلۍ می گردید، بودجه وزارت مالیه را تشکیل می داد.

رویدادهای چهل ساله داخلی

شور عزیز ما افغانستان در چهل سال اخیر حوادثی را بخزینۀ تاریخ سپرده که خاطره استرداد استقلال با مهارزات مردانه مردم، صرف مساعی برای تأمین امنیت در کشور و رفعم بی امنیتی های داخلی، اغتشاش و پراگندگی شیرازه وحدت ملی، مجادله نجات، سلطنت اعلیحضرت محمد نادر شاه غازی، جلوس اعلیحضرت همایونی، انکشافات قابل ملاحظه از نظرهای مختلف در کشور و تغییرات حکومت، بروی کار شدن کابینه مختلف، بنیان حقوقی و رسیدن کشور بمشروطیت و استقرار یک دولت با اساس اراده ملی و تمثیل قانونی ملت باراده اعلیحضرت شهید سعید (رح)، انکشاف تجارت خارجی، حرکت سریع برای اکمال روابط بین المللی با افتتاح نمایندگیهای سیاسی با دول متحابه، عقد پیمان های تجارتی و ثقافتی و فرهنگی، حفظ سیاست بیطرفی باستانی، قبول عضویت در جامعه ملل و مجلس خلع سلاح، بیطرفی در جنگ دوم بین المللی بعد از مراجعه به آرای ملت که توسط لویه جرگه تمثیل شد. عضویت در موسسه ملل متحد، اتخاذ سیاست بیطرفی با حفظ و انکشاف علاقمندی در مسایل جهانی، پشتیبانی از مالک غیر آزاد موافق به منشور ملل متحد ادامه پشتیبانی از مردم پشتونستان برای استرداد استقلال آنها، تقویت بنیه دفاعی کشور در ظرف چهل سال، با اساس اقتضای هر عصر - رهنمائی مردم برای سهم گرفتن در تشیبات ملی و کوه تاه ساختن دست ییگانه از فرهنگ و اقتصاد کشور، سعی برای احیای تاریخ مملکت بتازه ترین طرز و روش، تحقیقات باستان شناسی و تتبعات علمی، انکشاف دوایر دولتی و تقیر تشکیلات حقوقی دستگاه دولت نظر بانکشاف احتیاجات ملی، بلند بردن سوبه معارفی و اقتصادی مردم، وقایع و رویدادهائی مییابد که در ظرف چهل سال رخ داده و هر کدام آن به سهم خود بیک پیمانه در ساختمان حیات ملی مردم مامور تر بوده و ایجاب تخطر آنرا برای روشن نگه داشتن نسل موجوده و آگاهیه نسل آینده که هر دو چون نسل گذشته در برابر وطن عزیز و جایب و مسئولیت های سنگینی دارند، در سالنامه امسال که بافتخار سال لکرة چهلمین سال استرداد استقلال کشور ترتیب گردیده تشریح مینمائیم.

تأمین استقلال کشور

اولین حادثه که در ابتدای چهل سال رخ داد، مبارزه مقدس استقلال افغانستان عزیز و شکستن حلقه های زنجیر اسارت با نیروی ملی و عزم مردم آزادی دوست مامی باشد.

استقلال سیاسی افغانستان که بعد از یک دوره کوه تاه (چهل سال) محدودیت روابط خارجی مملکت، از سال ۱۲۵۹ تا ۱۲۹۷ هـ ش - در ابتدای دوره امانیه، به همت و شمشیر قهرمان بزرگ اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید تا مین و تشبیت گردید، اینک بمناسبت

چهلمین جشن استقلال وطن عزیز تاریخچه مختصر این مبارزه ملی را بطور اجمال بصورت يك فهرست رویدادهای مهمه تقدیم خوانندگان مینمائیم:

یادداشت امیر حبیب الله خان مبنی بر مطالبه استقلال افغانستان بعنوان دولت بریتانیا (۱۳ دلو ۱۲۹۷ هـ. ش) که جواب آن حاوی يك وعده مبهم بعد از شهادت امیر موصوف موصلت کرد.

شهادت امیر حبیب الله خان در کله گوش لغمان (اول حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)

یادشاهی سردار نصر الله خان نائب السلطنه در جلال آباد (اول حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)

یادشاهی امیر امان الله خان در کابل (۲ حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)

خلع سردار نصر الله خان در جلال آباد (۳ حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)

اعلان یادشاهی در باره مطالبه استقلال کامل افغانستان (۹ حوت ۱۲۹۷ هـ. ش) در کابل

صدور یادداشت بدولت انگلیس مبنی بر تقاضای شناسائی استقلال افغانستان (۱۴ حوت ۱۲۹۷ هـ. ش)

مواضعت جواب دولت انگلیس مبنی بر انکار از قبول شناسائی استقلال افغانستان و قطع شدن مناسبات دوستانه و اعزام قوا بسرحدات شرقی و جنوبی و قندهار (حمل ۱۲۹۸ هـ. ش)

آغاز تصادم بین قوای افغان و انگلیس در سرحدات شرقی (۱۳ ثور ۱۲۹۸ هـ. ش)

آغاز حملات قوای افغانی در سرحد جنوبی (۳ جوزا ۱۲۹۸ هـ. ش)

بمباری کابل از طرف قوای هوایی انگلیس (۳ جوزا ۱۲۹۸ هـ. ش)

فتح تل از طرف قوای افغانی تحت قوماندانی سپه سالار محمد نادر خان (اعلی حضرت محمد نادر شاه غازی)

سه شنبه ۶ جوزا ۱۲۹۸ هـ. ش

آغاز مکاتبه بین دولتین برای متار که (۸ جوزای ۱۲۹۸ هـ. ش)

اعزام هیئت مذاکرات متار که بریاست مرحوم علی احمد ایشک آقاسی ملکی بر او لپندی

(۱۸ جوزا ۱۲۹۸ هـ. ش)

اعزام هیئت فوق العاده برای ابلاغ استقلال افغانستان به اروپا و امریکا تحت ریاست مرحوم

محمد ولسی خان (جوزای ۱۲۹۸ هـ. ش)

اعزام هیئت مذاکرات صلح بریاست مرحوم محمود طرزی وزیر خارجه وقت بمنصوری (اخیر جوزای ۱۲۹۸ هـ. ش)

امضای موافقه نامه متار که و صلح عارضی و اعلان آتش بس در تمام محاذات محاربه (۱۷-۲۹ اسد ۱۲۹۸ هـ. ش)

شناسائی استقلال افغانستان از طرف حکومت روسیه و اعزام سفیر به دربار کابل (سنبله ۱۲۹۸ هـ. ش)

ورود وفد انگلیس به کابل جهت ادامه مذاکرات و عقد معاهده اساسی تحت ریاست سر هنری دابس

سکرتر امور خارجه هند (جدی ۱۲۹۸ هـ. ش)

امضای معاهده دوستی و حسن همجواری بین افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی (۹-۱۲ دوت ۱۲۹۸ هـ. ش)

شناسائی رژیم جدید روسیه از طرف افغانستان (حوت ۱۲۹۸) و اعزام بناغلی میرزا محمد یفتلی

بحیث اولین سفیر افغانی در مسکو.

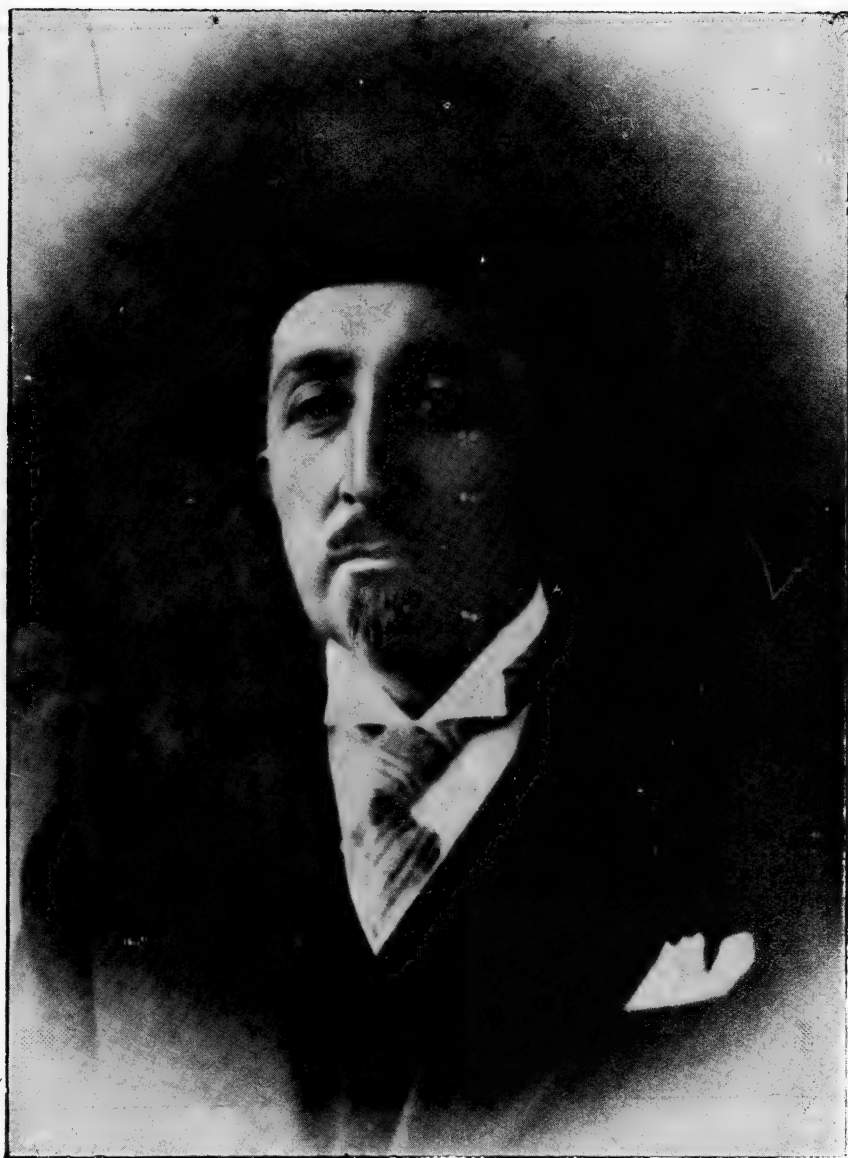
امضاء معاهده شناسائی استقلال افغانستان از طرف دولت انگلیس (قوس ۱۲۹۹ هـ. ش) و اعزام بناغلی

عبد الهادی داوی بحیث اولین سفیر افغانستان در لندن.

سألهای اول بعد از استقلال :

درین وقت که راه برای انکشاف مملکت و رفع نیازمندیهای ملت از هر حیث آماده شده بود

قدمهای ابتدائی در راه انکشاف معارف، روابط اقتصادی مملکت با دنیای خارج و امور مدنی

مرحوم سردار محمد هاشم خان (صدراعظم اسبق) مرد بزرگ تاریخ که خدمت
قیمتدار شان باعث اعتلای کشور شد است

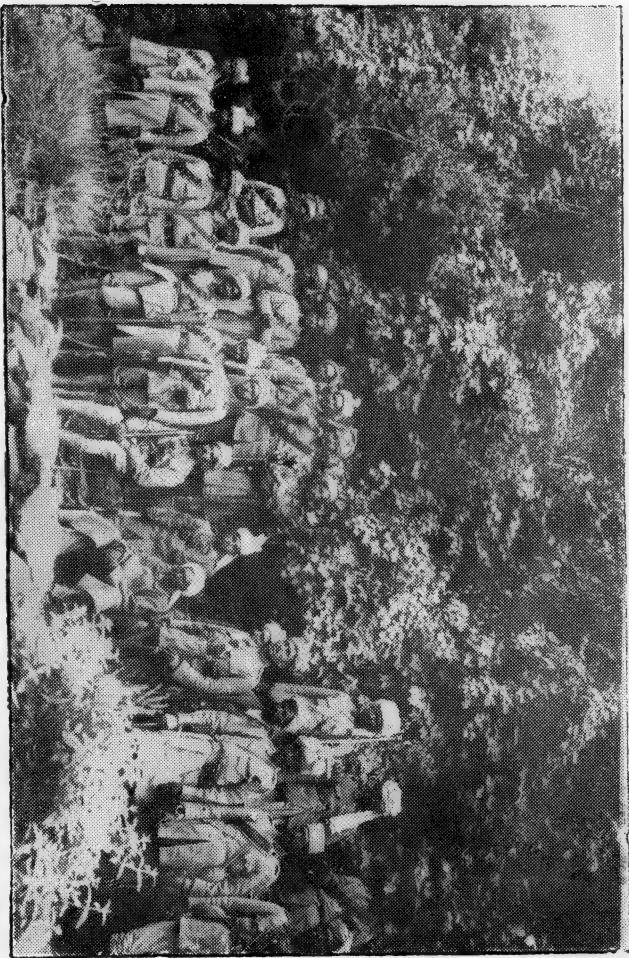

والاحضرت مار شال شاه وليخان غازي فاتح كابل يكي از قهرمانان بزرگ
مجاهدين استقلال و نجات وطن

والاحضر تيمپه سالارغازي سردار شامحمد خان يکي از قهرمانان بزرگ مجاربه
استقلال و نجات وطن

یك صحنه از محاربه استقلال

والا - حضرت سیه سالار سردار شاه محمود خان با افراد معینی شان در ولایت پکتیا

و عمرانی برداشته شد که متأسفانه در اثر کمی تجربه و عدم آمادگی محیط، با عکس العمل‌هایی مواجه گردید. همدان از رفع اغتشاش منگل (۱۳۰۳-۱۳۰۴) که در آن تحریکات خارجی هم بی‌دخل نبود، بمقابل بریفورم‌های عجلولانه‌تری که در سال ۱۳۰۷ شروع گردید، اغتشاشات دامنه‌داری در نقاط مختلف مملکت روی کار آمد که منجر به سقوط حکومت گردید و عنان مملکت برای مدت (۹) ماه بدست قطاع‌الطریقیتی موسوم به بچه‌سقاء و همکاران جاهل او افتاده، جان و مال و ناموس مردم در معرض خطر بود. در ۹ ماه آنچه بود از بین بردند، نام معارف را کفر تلقی کرده غارت و چپاول از اعمال روزمره ایشان بود. این بربادی وطن بر احساسات سیم‌سالار غازی محمد نادر خان محصل استقلال که در شهر نیس فرانسه مشغول مطالعه بودند، اثر شدیدی وارد کرده با وصف بیماری با برادران رشید خود به زم نجات وطن حرکت نمودند و حین وصول در ولایت پکتیا مرکز مجادله را انتخاب نمودند و سردار محمد هاشم خان (مرحوم) را به ولایت نشکرهار اعزام کردند. بزودی مردم باشهامت ولایت پکتیا و دیگر افراد حساس بدوران قائد بزرگ جمع شده به جبهه نجات وطن پیوستند. قوای نجات تنظیم گردید و وسایل بسیار عادی تهیه شد. بنا به تدبیر اعلیحضرت شهید روزنامه اصلاح جهت ثبت وقایع و اطلاع عامه از تمهیدات دسته نجات وطن در پکتیا تأسیس گردید و این نامه بمنظور تأمین وحدت فکری و شرح هدف‌های عالی دسته‌های نجات بوسیله ماشین کوچک دستی بنگارندگی بنیاد غلامی نصرالله لویگری طبع و نشر شده بین اهالی توزیع گردید. قوای نجات بسوی مرکز در حرکت آمده پس از مبارزات شدید که مجاهدین گاهی تحت قوماندانی سردار شاه محمود خان غازی و گاهی تحت قیادت سردار شاه ولیخان غازی قرار داشتند، بالاخره شکستی را بدسته اشرا وارد کرده اولین دسته نجات بقوماندانی مارشال شاه ولیخان غازی به فتح کابل موفق گردیده کابل بدست قوای نجات افتاد. سیه سالار محبوب باجوش احساسات دروایتخت استقبال گردیده در یک جرگه بزرگ ملی، مردم بیاس این خدمت بزرگ ملی، تاج‌شاهی را برای اعلیحضرت شان تصویب نمودند که باین طریق سلطنت نادرشاهی پس از انجام یک مجادله وطن پرستانه آغاز شد (۲۲ میزان ۱۳۰۸)

آغاز حیات حقوقی:

وقتی از دولت میتوان به اساس یک مفهوم حقوقی صحبت کرد که عناصر متشکله آن موجود باشد. در یک دولت علاوه بر عناصر قلمرو و جمعیت برای آنکه دولت با مفهوم حقوقی مطابقت داشته باشد یک قدرت عالی نیز ضرور است که در غیر آن نمیتوان از یک دولت قانونی سخن زد، تا قدرت عالی نیز یک معنی حقوقی دارد و چون عصر ما عصر حاکمیت ملی می‌باشد، این قدرت عالی ناشی از ملت است لذا بدین وجود پارلمان نمیشد دولت را قانونی دانست که این احساس عالی و مشروع در نزد شخص اعلیحضرت شهید موجود بود و آنها بجزردیکه امنیت در کشور تأمین شد در فکر تشریح حقوقی دولت افتاده، با آنکه قبل از انقلاب عناصر مشروطیت تکمیل نبود در مفکوره اکمال منظره حقوقی دولت پادشاهی افغانستان را عملی نمودند بطوریکه دعوت او به جرگه و تأسیس شورای ملی باترتیب یک قانون اساسی بنام اصولنامه اساسی کشور (باتغییراتی که در بعضی از مواد آن مطابق ایجابات عصر و سیر زمانه وارد گردیده است) صورت گرفت و تا امروز استوار می‌باشد. مطابق اصولنامه اساسی

مذهب رسمی افغانستان حنفی بوده پادشاه مملکت باید دارای این مذهب باشد و سلطنت در خانواده اعلی حضرت شان موروثی قرار داده شده، و زیران نزد شورای ملی مسئول و در مسایل سیاسی دارای مسئولیت مشترک بوده در مسائل جزائی افراداً مسئول می باشند. حقوق فردی مطابق اصولنامه های آن ضمانت گردیده آزادی مطبوعات را مطابق قانون مطبوعات هدایت کرده است. مطابق بقانون اساسی تشکیلات دولت حدود و صلاحیت و مسئولیت مامورین معین و اصل تشیقات اجتماعی و انفرادی در ساحت های مختلف حیات مملکت واضح بوده اراده ملی بوسیله شورای ملی از طریق طرح قوانین، کنترل و قوه اجرائیه بوسیله سوال و تحقیق تأمین گردیده که تاسیس مجلس عالی اعیان موافقانه پارلمان را چون یک تکامل حقوقی، اساسی تر ساخت.

دولت پادشاهی افغانستان در حال حاضر مطابق با اساسات حقوق اساسی به سرکن مهم دیو کراسی یعنی قوه تقنینیه (شورای ملی و اعیان قوه قضائیه محاکم ثلاثه و آزادی قضات و قوه اجرائیه که توسط کمیائنه اداره میشود) استوار بوده مطبوعات که در زبان حقوق اساسی برای آن قوه چهارم اسم داده اند دولت روز بروز راه انکشافی را می پیماید.

منظره تجارتی و اقتصادی کشور :

صنایع و تجارت که هر دو از اساسات پیکر اقتصادی ملی کشور می باشد، در وطن عزیز یکنوع حرکت داستان نما داشته است، زیرا تجار افغانی را سوداگر می گفتند و این مردم تنها هندوستان ماوراءالنهر را می شناختند و بعضی از ایشان از پشاور بیشتر نرفته بودند و در کابل نمایندگی های تجارتی خارجی راه نداشت و تمام مسایل تجارتی کشور تحت اراده تجار هندی قرار گرفته بود. بهر صورت که باشد این روش تجارتی نقیصه بزرگی داشت که یکی آن عدم مقابله تجار افغانی در برابر تجار و سرمایه های خارجی، دیگرش وجود دست خارجی در کشور و سوم آن تحویل یک حصه منفعت خالص افغانستان بجنب بیگانه بود. بطوریکه اموال افغانی در بازار های هند فروخته می شد و از آنجا بوسیله تجار هندی به بازار های بزرگ جهان صادر می گردید یعنی مادر برابر صادرات خود اسعار ضعیف (کلدار هندی) و هندیها در برابر صادرات اموال افغانی اسعار قوی (پوند و دلار) بدست می آوردند. آنچه در تجارت افغانی خسارت بزرگتری به پیکر اقتصادی کشور وارد کرده بود، یکی آن پراگندگی پول و مملکت بود. چه مردم ما عادت داشتند که پول را جمع نمایند و آنرا در همیانی ها و با در زمین حفظ و دفن کنند و صرف مقدار مصرف را در دست داشته باشند. به این ترتیب پول موجود مملکت در جریان نبوده و حصه زیاد آن بطورراکد نگهداشته شده بود. در حالیکه باطرز تشبثات امروزی اقتصادی، از یک طرف مقدار پول در جریان و از جانب دیگر سرعت دوران پول قابل توجه بود. که دوران پول خود یک سرمایه دیگر را تشکیل میدهد. بعبارت واضح تر ما هم از استفاده از اصل سرمایه و هم سرمایه ای که از دوران ایجاد می شود محروم بودیم، روی این اساس و دلایلی بود که در دوره صدارت والا حضرت مرحوم سردار محمد هاشم خان شرکت سهامی

يك مجده از جهاد استقلال

مرحوم سردار محمد ايوب خان غازي فاتح ميوٲا

الاحضرت مارشال شاه وليخان غازي (فاتح كابل) با صاحب منصبان معيتي شان در جبهه چنوبي.

استحكامات افغانی درمجاذ جنوبی (پروار)
يك منظره از پیروزی قوای افغانی

والاحضرتین مارشال شاه ولی خان غازی و سپه سالار غازی سردار شاه محمود خان با صاحب منصبان معیتی
شان درمجاذ جنوبی، درعکس يك میل توبی که از قوای انگلیس به غنیمت گرفته شده است دیده می شود

ملی تشکیل گردید و این شرکت در مرحله اول به جمع سرمایه پرداخته از طرف دیگر با صرافان بازار مقابله را آغاز نمود. موفقیت در اینکه مردم قبول کنند که پولشان در چنین موسسه مصئون بوده و منافع سرشاری دارد. فکر شد که شرکت اسهام با محدودیتی که داشت برای رسیدگی این امر کافی نبود لذا به اراده حکومت موقع داده شد تا بانک ملی چون اولین موسسه پولی و کربدتی در کشور تاسیس گردد. سرمایه های مزید تری را بانک ملی گرد آورد. حکومت هم از هر نوع کمک دریغ نکرد و این بانک نو تاسیس در تنظیم صادرات و واردات کشور تاثیر مهم انداخته موقع صدور رابه بازارهای اصلی پیدا کرد. چنانچه قره قل از همین راه به انگلستان و امریکا صادر شده و بازار مهمی را اشغال نمود. درین عصر به سرمایه های انفرادی مطابق ایجاب عصر اهمیت زیاد داده می شد. چه اینهم وسیله ای برای تشویق سرمایه داران جهت اشتغال در تشبیهات ملی بود. ولسی شاید نارسائی های علمی و یا فقدان ذهن ملی بود که تجاریکسره بطرف کسب منافع انفرادی جلب شده و به پیکر اساسی اقتصاد ملی کمتر توجه داشتند. چنانچه درین ایام سرمایه گذاری اقدامی نکرد و همواره متوجه نرخ سود بازار و بانک شدند و از جانب دیگر به پیمانان بزرگی ب واردات اموال استهلاکی اقدام کردند که این در حقیقت حصه کم سرمایه ملی را بجنب تجارت می گذاشت و حصه بزرگتر آنرا به سرمایه داران خارجی که اموالشان در کشور به اصطلاح آب می شد، می سپرد. حکومت وقت با مشغولیت ها و وظائف سنگینی که در اكمال دستگاه اداری، انکشاف معارف، امور صحتی و عمرانی و تامین امنیت و بنیه دفاعی مملکت داشت مجبور گردید که خود درین قسمت نیز منوجه باشد و روی این مفکوره بود که سرمایه گذاری را در حقوق صنعتی رهبری کرده در اعمار دستگاه برق چک و ردک و فابریکه نساجی بلخمری، فابریکه، قند و بالاخره فابریکه گلهپهار و دستگاه برق سروبی نه تنها رهبری بلکه کمک قابل ملاحظه نموده، برای آینده یکی از احتیاجات حساس کشور را که تهیه پرسونل فنی برای خدمت در پروژه های انکشافی آینده بود مورد مطالعه قرار داد. بفرستادن دسته های طلاب افغانی بخارج اقدامات لازم بعمل آورد و برای آنکه وضع اقتصاد ملی رنگ بهتری گرفته باشد، دافغانستان بانک بحیث بانک مرکزی و صاحب امتیاز نشر پول، تاسیس یافت. باید گفت که قبل از تاسیس دافغانستان بانک پول کاغذی در کشور رواج داشت و با وجود آمدن این بانک انکشاف پول کاغذی، به اندازه ای رسید که پول فلزی بحکم قانون گر شام جریسان را ترك گفت و توسیع رواج پول کاغذی وجود دو بانک نه تنها در اعتبار تجارت خارجی مؤثر بود بلکه در دادوستد داخلی و تجارت داخلی نیز رول عمده ای را بازی نمود. در اینجا بی مورد نخواهد بود اگر کمی در اطراف ارزش پول افغانی و نقش بانک در آن صحبت نمایم. در ظرف چهل سال در ارزش تبادل پول افغانی در برابر اموال و همچنین در مقابل اسعار، فرق قابل ملاحظه ای وجود داشته و یک نوع ارتجاع ارزش پول افغانی به نظر می خورد. مگر دقت مزید اجازه میدهد که گفته شود به آنکه صنایع ملی و سرمایه های طبیعی (معادن) تاهنوز دست نخورده باقی هستند و تمام منابع تولید اسعاری و عامل عایدات ملی را چند قلم صادرات، پخته، پشم، قره قل و میوه تشکیل میدهد باز هم در تقییر ارزش پول نمیتوان از یک

تزل فاحش سخن زد، بلکه علت آن بعقیده نگارنده از یکطرف مربوط بسرعت دوران و از جانب دیگر به بلندی تدریجی سطح حیات و از نظر سومی به انکشاف اسعار خارجی ارتباط دارد؛ زیرا تولیدات ملی افغانی با آنکه انکشافی کرد، مگر انکشافش بیمانه انکشاف برق آسا و محیرالعقول کشور های خارجی نبود تا بتواند ارزش پول خود را موافق با ارزش پولی آنها بلند ببرد، چه درین عصر پشتوانه طلا برای ارزش پول آنقدر اهمیت ندارد که اتخاذ یک سیاست پولی و تاکتیک جریان پولی سهم دارد. پس تنزلی که در ارزش پول افغانی مشاهده میشود زاده انکشاف قدرت اسعار خارجی است که درک این احساس امروز حکومت را متوجه حساسیت های عاید ملی نموده و دریلان پنجساله اقتصادی که توسط حکومت بناغلی سردار محمد داود طرح گرییده برای بکار افتادن سرمایه های تولیدی ملی و همچنین سرمایه گذاریهای خارجی در چوکات قوانین ملی فرصت بزرگی بدست آمده است، ولی با آنهم مسأله ارزش پول را باید نادیده نگرفت و با احتیاط کامل توجه نموده در راه چاره آن باشیم. افغانستان بانک انکشاف کرده در حال حاضر بر علاوه نمایندگی های خود در اطراف کشور دو نمایندگی یکی در لندن و یکی در نیویارک نیز دارد که در راه تبادلات تجارتنی و مسابله وای مشغول میباشد. ایجابات عصر و انکشاف سریع تجارت بین المللی ایجابات تازه ای را بوجود آورد که دولت مجبور شد تا بانک دیگری را بنام دیشنی تجارتنی بانک در سالهای اخیر تاسیس کند. دیشنی تجارتنی بانک وظیفه دارد تا تاجار افغانی را در مواقع حساس با دادن اعتبارات معقول و باربع منصفانه کمک و یاری نموده از یکطرف از بلند رفتن نرخ ربح در بازار جلوگیری نماید و از طرف دیگر بطور غیر مستقیم در کنترل و بررسی نرخ اسعار که مستقیماً از اختیارات دافغانستان بانک است در نتیجه فعالیت های پولی و اقتصادی جلوگیری بعمل آید، چه پول دونوع نرخ دارد یکی ارزشی که رسماً بانک مرکزی آنرا امرمی کند و دیگری ارزشی که بازار برای آن میدهند.

در آغاز این بحث از صنایع یاد کرده بودیم، خوب است این موضوع را که بعقیده نگارنده حساسیت بسیار زیاد دارد واضحتر و مفصل مورد مطالعه قرار بدهیم:

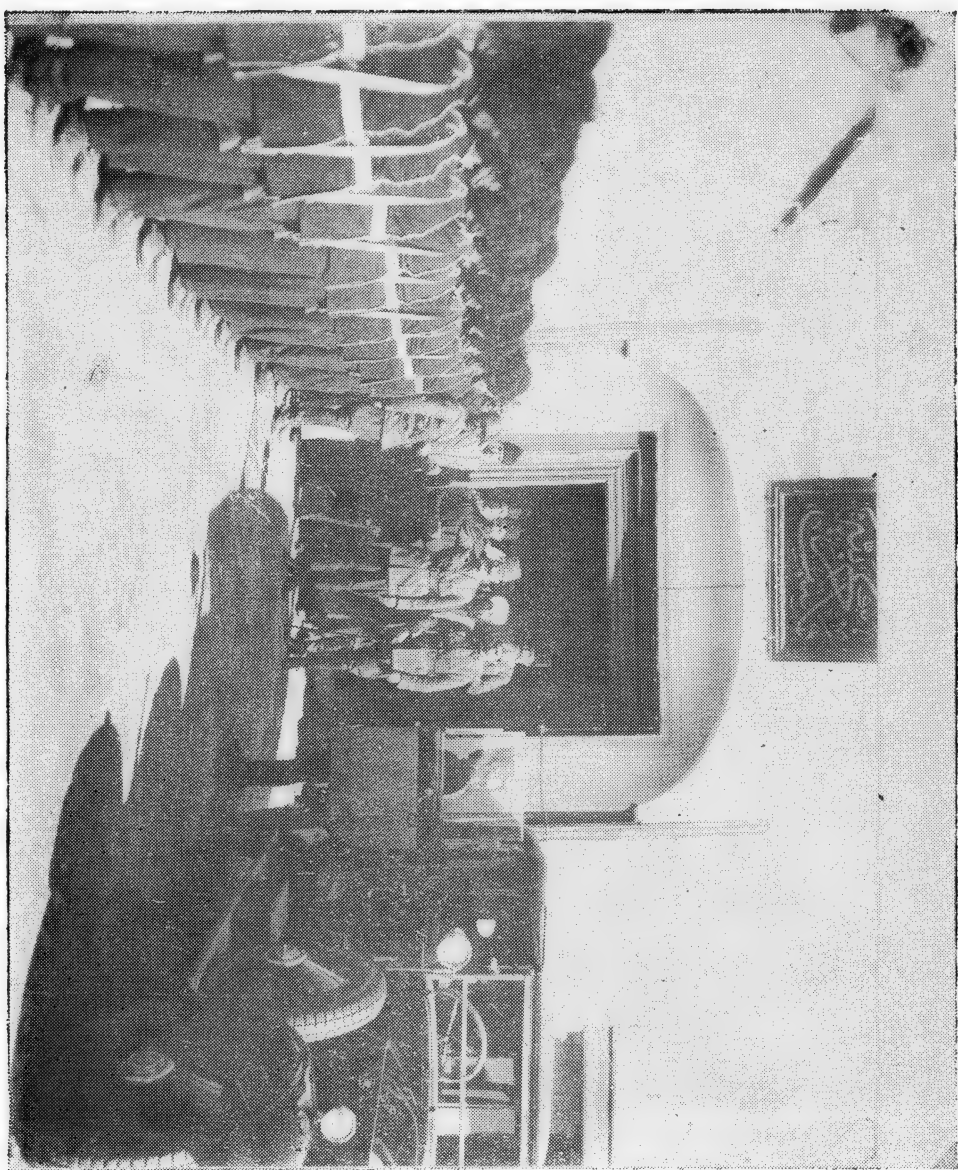
صنایع اولیه افغانی یا صنایع ابتدایی دستی که بادوک، سوزن و کرشنیل صورت می گیرد یا از تاریکه بوسیله پیرهن دهکده آغاز میشود تا آنجا که بوسیله دختران جوان بافت میگردد یا از آن دستگایکه آنرا در چند کیلو متری کابل در دهکده زیبا و تاریخی استالف که باری در آتش استعمار سوخته ولی امروز به زحمت و هشق آزادگان این سرزمین زیبا تر ایستاده و چشمان استعمارگران را خیره ساخته است به نظر می آید، یا اینکه ازینهم ابتدائی تر در مغاره های نورستان که مردم آریائی نژاد از آسیب های مهاجرت ها، و آثار امپراطوری و هجوم آوران خارجی در امان مانده تاهنوز بار سوم و هادات خاص آریائی زندگی دارند، مشاهده نمایند؛ دیده میشود که تاهنوز بافت کرشنیل، چوکی های یتیی،

اعلیٰ حضرت محمد نادر شاه شهید (رح) موقعه سنگ تہداب حربی پوهنتون را میگذارد؛

۱ علیحضرت محمدنادرشاه شهید(رح) پس از افتتاح حربی بوختون

چاربائی های خاص منجی، کاسه های چوبین، اشنق و پنجه چوبی و غیره که همه خصوصیات مدنیت باستانی آریائی است که نزدشان محفوظ مانده. انکشافیکه در ساحت صنایع دستی وارد شده بنا بر دو علت است، یکی ذوق اشخاص و دیگر توجه دولت، اشخاص بدین معنی که برخی یگان دستگاه جراب بافی و بنیان بافی را وارد کرده به بافت جاکت و جراب در مملکت تشبث نمودند ولی این تولیدات آنقدر کوچک بود که قابل ذکر نمی باشند، و حکومت، با احساس اینکه نیروی ملی را در حقیقت نیروی تولیدی تشکیل میدهد و استقلال سیاسی بدون استقلال اقتصادی مفهومی ندارد و همچنین باین نظر که استقلال اقتصادی بدون داشتن صنایع ملی بی اساس است، متوجه گردید در مرحله اول برای بکار انداختن و انتظام صنایع ابتدائی دستی تشبث کرده بانک زراعتی و صنایع روستائی را تأسیس کرد تا این بانک در بخشی ازین نوع صنایع خدمت نماید. بانک مذکور در دو سال اخیر یکتعداد ماشین آلات را وارد کرده در کابل و ولایت ننگرهار بطور امتحانی بکار انداخته است. که نتایج نیکوی آن اجازت میدهد انتظار و سرعت شان را داشته باشیم. پس میتوان گفت که صنایع ملی دستی در دو سال اخیر مورد توجه مزید واقع شده انشاء الله در برقراری پیش می رود، البته صنایع دستی برای یک کشور آنطوریکه نوشتیم دارای اهمیت نبوده درین عصر بر سر و صدای صنایع ماشینی اهمیت درجه اول را داراست، اگر چه دنیا ما به اقتصاد تبا دله ای متکی می باشد و با انکشاف ذهنیت بین المللی روز بروز اتارکی اقتصادی (اکنفا بخود) کاسته می شود ولی باز هم باید گفت که کشور نیازمند همواره مورد خطر بوده و نیازمندی وسیله ای است که استقلالش مورد آسیب قرار نمیدهد پس لازم است که هر دولت مخصوصاً کشورهای کوچک در راه اقتصاد اکنفا بخود به پیمانیه مقدور قدم بردارند تا روز بروز از کلمه نیازمندی شان کاسته شود و عدم احتیاج یک قدرت مهم حفاظت استقلال شان باشد.

برای رسیدن به این منظور در دور زمانه مداری والا حضرت سردار محمد هاشم خان مرحوم، فابریکه های قند بغلان و دستگاه نساجی بلخمری، فابریکه های پشمینه بافی قندهار و نساجی جبل السراج تأسیس و بکار افتاد و انکشاف حاصل کرده بیشتر برای تولید مواد خام که عامل ایجاد فابریکات آینده باشد. صرف توجه گردید ولی در دوره صدارت سپهسالار غازی پروژه بزرگ وادی هیرمند و ارغنداب با کمپنی مورین و کنودسن امریکائی قرارداد شد و دستگاه تولید برق گرشک تحت تعمیر گرفته شد. تا زمین آن مواد خام را تهیه و وجود برق وسیله سرمایه گذاری و تأسیس فابریکات باشد که تا هنوز دستگاه های برق کجکی و بفرار و ارغنداب بکار نیفتاده ولی ازینکه اگر برق آن بکار بیفتد در صنعتی شدن ولایت قندهار سهم بزرگی داشته باشد، نمیتوان انکار کرد. از جانب دیگر پروژه سربوبی توسط دبیر شنا لوی شرکت تکمیل گردیده برای تنویر شهر کابل و بکار انداختن فابریکه نساجی گل بهار و جریان فابریکه سمیت جبل السراج که دومی افتتاح و اولی ممکن هر چه زودتر افتتاح شود خدمت کند. باید گفت که تشکیل وزارت صنایع با انکشاف وزارت معادن در انکشاف صنایع تأثیر مثبت کرده است و آنطوریکه از اخبار روزانه درک می شود تا حال این وزارت بیش از چند صدمه و سسه کوچک صنعتی را اجازه سرمایه گذاری داده و از طریق کیسه صنعتی که در دپشتنی تجارتی بانک تأسیس شده و انشاء الله بزودی بنام بانک صنعتی در قطار بانک های افغانستان اخذ موقع خواهد نمود، از مساعدت دریغ نکرده است. فابریکه نساجی گل بهار که در شرف افتتاح میباشد، از فابریکات بزرگی که در کشور بکار می افتد و پروژه سربوبی دوم برق نغلو که مطالعه شده و تحت نظر میباشد، آینده روشن صنایع کشور مؤده میدهد. البته لازمست تذکر بدهیم که انکشاف صنایع

يکي از ضمانت‌های بزرگ استقلال ملی ما می‌باشد و امید است که این ضرورت را تمام افراد مملکت احساس کرده در پروگرام‌های انکشافی صنایع سریع قدم بردارند .

روابط بین‌المللی افغانستان در چهل سال گذشته:

شاید تردیدی نباشد که تکامل مزید جوامع از لحاظ تشکیلات حقوقی و رشد سیاسی که متضمن امنیت و استعداد همکاری‌های متقابل است، برای ملل اجازه انکشاف ارتباط سیاسی را می‌دهد، یعنی ایجاد ارتباط سیاسی یک تحول در ساحت حیات بین‌المللی بوده باز این عامل وسیله‌ای برای انکشاف روابط بین‌الدولی می‌شود که روز بروز ملت‌ها را از جامعه خودی و انزوای ملی بحیات جهانی رهنمونی می‌نماید.

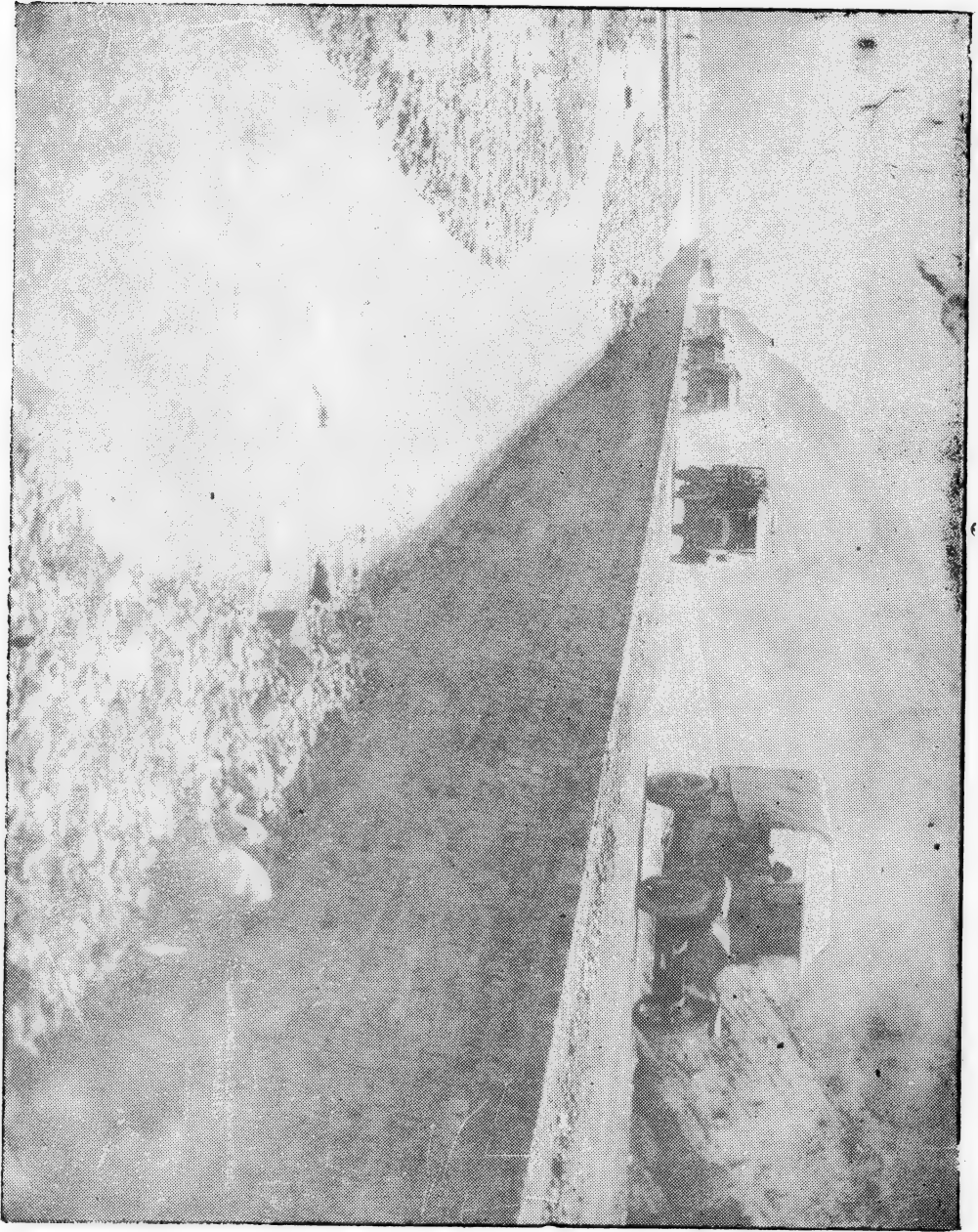
افغانستان عزیز سابقه تاریخی تشکیل جامعه آریائی با مدنیت‌های خاص و جابویدان آن و با وجود حیات باستانی آمدورفت‌ها، مهاجرت کرّان و مهاجران را پذیرفتن ضمن فعالیت‌ها و کشور گیر یها یا مغلوبیت تا چهل سال قبل از حلقه بین‌المللی دور مانده و با جامعه بشری ارتباط مستقیم و نزدیک نداشت زیرا روابط بین‌المللی مطابق مفهوم و اصل حقوق بین‌المللی از زمان تشکیل یک دولت حقوقی، می‌تواند عملی شود و این پرنسپ در افغانستان در آغاز چهل سال اخیر تحقق پیدا کرده است، چه در آغاز این چهل سال بود که به منظور طرد استعمار برای آخرین بار قیام گردید و متعاقب آن تمایل برای رسیدن بیک مشروطیت ثابت مطابق به موازین حقوق اساسی حرکت آغاز شد . با صرف نظر از شکستگی که در اثر اغتشاش سقاوی رخ داد این سیر بصورت تدریجی تا آنوقت دوام کرد که اصولنامه اساسی تدوین و تأمین اراده ملی مشروطیت شاهی را بوجود آورد. پس ما هم با غایتی که این مقاله دارد تا سیس روابط بین‌المللی کشور را از آغاز چهل سال احساب کرده این انکشاف را به اتکای اسناد مثبت که شاهد صرف مساعی کشور ما در راه تأمین غایت عالی بین‌المللی و سعی برای شناسائی و ایجاد هم‌آهنگی بین افراد جامعه بزرگ جهانی می باشد شرح میدهم:

افغانستان بعد از اینکه برای استقرار روابط سیاسی خود با دول متحابه کوشیده است برای آنکه بهتر بتواند ذهنیت مثبت خود را در جامعه بین‌المللی روشن بسازد و بحیث یک کشور بیطرف ولی علاقمند بمسایل جهانی و صاحب دنیا مؤثر باشد، در ظرف چهل ساله عاهدات مؤدّرترا با اکثر ممالک جهان با صرف نظر از داشتن استفاده و یا نگاه خاص امضا نموده است که اینک ما مست این معاهدات را که در تاریخ دیپلوماسی کشور ما مقام ارجحندی دارد بغرض معلومات مزید خوانندگان عزیز تقدیم می‌نمایم:

۱۹۲۱	معاهده مودت بین افغانستان و دولت اتحاد شوروی ۲۸ فروری			
۱۹۲۱	۲	»	»	ایران جولای
۱۹۲۱	۳	»	»	ایتالیا ۳ جون
۱۹۲۱	۴	»	»	برطانیه ۲۲ نومبر
۱۹۲۲	۵	»	»	فرانسه ۱۲۸ پریل
۱۹۲۳	۶	»	»	بلژیک ۲۴ فروری
۱۹۲۶	۷	»	»	جرمنی ۳ مارچ
۱۹۲۷	۸	»	»	پولند ۳۰ نومبر
۱۸۲۸	۹	»	»	فنلاند ۱۷ ژوئیه
۱۹۲۸	۱۰	»	»	لتونی ۱۶ فروری
۱۹۲۸	۱۱	»	»	لیتوانی ۱۶ فروری

قوای ذره دار انگلیس که در محاربه استقلال علیه قوای افغانی وارد نیکار گردیده بودند

هفایه انگلستان که در محاربه استقلال علیه قوای افغانی فعالیت میکرد

۱۹۲۸	۱۷ فروری	۱۲ معاهده مؤدت بین افغانستان و دولت سویس			
۱۹۲۸	۴ اپریل	جاپان	»	»	۱۳
۱۹۲۸	۱۶ می	لیبریہ	»	»	۱۴
۱۹۲۸	۳۰ می	مصر	»	»	۱۵
۱۹۲۸	۲۵ می	ترکیہ	»	»	۱۶
۱۹۳۰	۶ دسمبر	استونی	»	»	۱۷
۱۹۳۲	۲۰ دسمبر	عراق	»	»	۱۸
۱۹۳۳	۲۰ فروری	برازیل	»	»	۱۹
۱۹۳۴	۲۵ اگست	مجارستان	»	»	۲۰
۱۹۳۶	۲۶ مارچ	وامریکا	»	»	۲۱
۱۹۳۷	چکو سلواکیا (۲۰ میزان ۱۳۱۶)		»	»	۲۲
۱۹۳۹	۲۶ جولائی	ہالند	»	»	۲۳
۱۹۴۰	۲۳-۱ اکتوبر	سویڈن	»	»	۲۴
۱۹۲۸		حجاز	»	»	۲۵
۱۹۴۳	۲ مارچ	چین	»	»	۲۶
۱۹۵۰	۴ جنوری	ہندوستان	»	»	۲۷
۱۹۵۰	۲ ستمبر	اردنیہ حاشمیہ	»	»	۲۸
۱۹۵۰	۶ ستمبر	لبنان	»	»	۲۹
۱۹۵۰	۱۲ اکتوبر	سوریہ	»	»	۳۰

افغانستان در جنگ دوم جهانی : قبل از آنکہ جنگ دوم آغاز شود افغانستان باندول جهان طوریکہ در صفحات قبلی این بحث بانقل معاهدات مؤدت، تجارت و دیگر پیمانہا اشارہ شدہ، در انکشاف روابط بین المللی خود تثبت نمودہ موفقیت های مسہمی را بدست آوردہ بود. چنانچہ روی این اساسی بامتحدین وممالک محور ہر دو روابط متقابلہ دوستانہ داشت ولی وقتیکہ جنگ آغاز شد و پیشرفت های محور نگرانی شدیدی را برای متحدین ایجاد کرد، موقف افغانستان بیطرفیہ اہجاب می کرد کہ برای دور بودن معنوی ومادی از جنگ وتاثیرات آن، از عناصر علاقمند بہر یکی از کشورہای داخل جنگ، پرهیز نمایند تا از طریق غیر مستقیم دول جنگ کنندہ در موقف بیطرفیہ کشورما تاثیر وارد نہمایند، باساس این دلیل بود کہ حکومت والا حضرت سردار محمد ہاشم خان مرحوم لویہ جرگہ را دعوت نمود تا برای تمیین موقف سیاسی کشور در آن موقع حساس راہی را بامشورت عمومی اتخاذ نمودہ حکومت رارہبری نمایند. لویہ جرگہ در کابل بحضور اعلیٰ حضرت ہمایونی تشکیل گردیدہ والا حضرت سردار محمد ہاشم خان واعضای کابینہ حاضر شدہ موقف کشور را با نزاکت هایی کہ موجود بود شرح نمودند. لویہ جرگہ بعد از شور ومذاکرہ، سیاست باستانی بیطرفیہ را بطور کامل تأیید وتعویب نمودند وحکومت بہ اساس این تصویب تاریخی، متخصصین محورا محترمانہ از مملکت اخراج کرد. در موقعیکہ بہ خدمات آنان خاتمہ دادہ می شد وراہ مسافرت آنان بدست دشمنان شان (متحدین) بود، حکومت افغانستان از متحدین تقاضا نمود

و تصریح نمود که چون متخصصین مذکور در زمان شروع جنگ در خاک افغانستان مشغول خدمت بودند و از هیچ نظر متحارب نمی باشند تا اسیر جنگ گردند، لذا حقوق بیطرفی و مقام افغانستان ایجاب می کند تا مهمانان افغانستان با وطن خود مصئون و محفوظ برسند.

از این شیوه مردانه یک خاطره نیک و یک موفقیت سیاسی برای حکومت افغانستان، قید تاریخ سیاسی کشور ما گردید و بحث یک پرنسیپ تازه در جمله تعاملات بین المللی در صفحات تاریخ سیاسی جهان ثبت شد.

در خلال جنگ، کشور ما با حفظ بیطرفی کامل خویش بهیچ وجه به فشار هایی که وارد بود، و قومی نگذاشت و مردانه مقاومت نمود. بعضی دول دیگر در روز هائیکه شکست محور حتمی گردید، برای آنکه از فتح متحدین منافعی بدست آورند، با دول محور اعلان جنگ دادند، اما افغانستان به شهادت اخلاقی و فطری خود ادامه داده موقف بیطرفی خود را حفظ نمود، تا آنکه موسسه ملل متحد تشکیل گردیده و استقرار امنیت بین المللی اطمینان پیدا کرد. بعد از درک این حقایق درخواست شمول خود را به دارالانشای موسسه ملل متحد پیش کرد که در جلسه لندن موسسه ملل متحد به اتفاق آرا به عضویت م، م قبول شد و در موقع تصویب عضویت افغانستان، اکثر دول از موقف ثابت و صالح کشور ما تعریف و تمجید کرده اتفاق نظر خود را برای پذیرفته شدن کشور ما و انمود کردند.

افغانستان از بدو شمول در م، م تا امروز مطابق به مواد منشور ملل متحد با حفظ بیطرفی کامل از پیوستگی های نظامی احتراز و در جرگه های که چون کنفرانس باندونگ عامل، انکشاف صلح و صمیمیت بین المللی بوده سهم فعال گرفته با وفاداری کامل مسئولیت های بین المللی ناشی از منشور ملل متحد را احترام کرده است که این روش نکو تا امروز سبب شده تا کشورهای مختلف شرق و غرب از موقف کشور ما تأیید نمایند. شاهد این ادعا امضاء و تصویب بلاغیه هائی می باشد که در سالهای اخیر باز ما مداران دول مختلفه به امضاء رسیده است.

این بود رویدادهای مهمه افغانستان در ۴۰ سال اخیر که در ضمن آن از ارتباط افغانستان با جهان نیز با قید اختصار تذکار بعمل آمد.

سوانح مختصر مرحوم نایب سالار عبدالوکیل خان شهید

مرحوم نایب سالار شهید در سنه ۱۲۵۴ هجری شمسی در قریه کانتوای نورستان تولد یافته و در سنه ۱۳۱۱ هجری قمری از حضور اعلیحضرت امیر عبدالرحمن خان مرحوم برتبه اجیدانی به قطعه توپخانه گارد شاهی شامل وظیفه عسکری شدند سپس در عصر مرحوم امیر حبیب الله خان شهید در سنه ۱۳۲۴ هجری برتبه کرنیلی (کندکشر) به قطعه (شبسی مت) اردلیان حضور ترفیعاً مقرر شدند در ۱۲۹۰ هجری شمسی برتبه برگدی (غند مشزی) به قوماندانی غنداردل عز تقرر حاصل نمودند در سنه ۱۲۹۲ هجری شمسی نظر به ابراز لیاقتی که از ایشان بظهور رسیده بود به قوماندانی قوای عسکری ولایت قندهار مقرر شدند در سنه ۱۲۹۳ در حادثه قیامی که مردم قندهار بمقابل حکومت آن زمان نموده بودند برای فرونشاندن حادثه مذکور جدیت و خدمات قابل قدری نمودند که در نتیجه به اختم نشان صداقت مفتخر شدند.

در سنه ۱۲۹۴ هجری شمسی به قوماندانی غندلوای دوم و قوماندانی کوتوالی پایتخت تبدیل شدند بعد از شهادت امیر حبیب الله خان مرحوم در برج حمل ۱۲۹۷ برتبه جرنیلی ترفیع نمودند و بقوماندانی لوای دوم دارالسلطنه مرکز عز تقرر حاصل نمودند.

نایب سالار شهید در ۱۲۹۹ نظر به خدمات پسندیده ئیکه در اردو نموده بودند برتبه فرقه مشری ترفیع و بقوماندانی فرقه اول پیاده مرکز عز تقرر حاصل نمودند.

در اول برج ثور ۱۳۰۳ چندی وکیل قوماندان قول اردوی مرکز بوده بعد از ایستاده شدن تعرضات قطعات گردیز در محاربه علم چهل بایک کنگد از قوای مرکز بطرف گردیز وظیفه دار گردیده و بالاخره به قوماندانیت یکی از مغرزه های سمت جنوبی موظف شدند در ختم حرکات محاربه علم و چهل در ۲۹ ثور ۱۳۰۴ برتبه رفیع نایب سالاری ارتقاء و به اخذ نشان سردار عالی نائل شدند سپس در همان سنه به قوماندانی قوای عسکری ولایت قطغن و بدخشان مقرر شدند.

در سنه ۱۳۰۸ نایب سالار مرحوم از حضور اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید بهمان رتبه سابقه شان (نایب سالاری) عز تقرر حاصل نموده و از حضور ملوکانه برای تأمین امنیت سمت شمالی (پروان) و امجای سران باقیمانده حبیب الله که میخواستند دوباره وضع امنیت مملکت را مختل سازند عز تقرر حاصل و پس از بدست آوردن سران باقیمانده حبیب الله و خلع سلاح يك قسمت اهالی آن ولا به کابل عودت نموده از حضور اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید بقوماندانی قول اردوی دوم ولایت کابل تعیین شدند و بالاخره در اواخر برج سرطان در حادثه بغاوت ثانی اشراق کوه دامن از حضور اعلیحضرت شهید برسر کوبی و تأمین امنیت آن سمت بایک کنگد پیاده به آنصوب و وظیفه دار گردیدند بالاخره بتاريخ ۱۴ اسد ۱۳۰۹ در منطقه باغ عاقق کوه دامن بدرجه رفیع شهادت نائل شدند و به نسبت قدر دانیکه اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید از خدمات صادق و وطن پرست مملکت داشتند جنازه نایب سالار مرحوم با تشریفات شاندار عسکری از سرای خواجه برداشته شده و در مقبره خاندان سلطنتی در تبه مرعجان بخاک سپرده شده و بمقصد قدردانی از نایب سالار مرحوم یاگاری در حصه دهنزنگ (بریکوت) بناء و اعمار گردید.

نوت :

- نشان هائیکه مرحوم نایب سالار شهید در حیات عسکری خود بدریافت آن نایل شده اند
- ۱- نشان طلائی صداقت درجه اول . ۲- نشان حسن خدمت درجه اول .
  - ۳- نشان وفای درجه اول . ۴- نشان حمیت درجه اول . ۵- نشان استور درجه اول .
  - ۶- نشان عانه در حرب آزادی . ۷- نشان لوی جرله در ۱۳۰۳ . ۸- نشان سردار عالی .

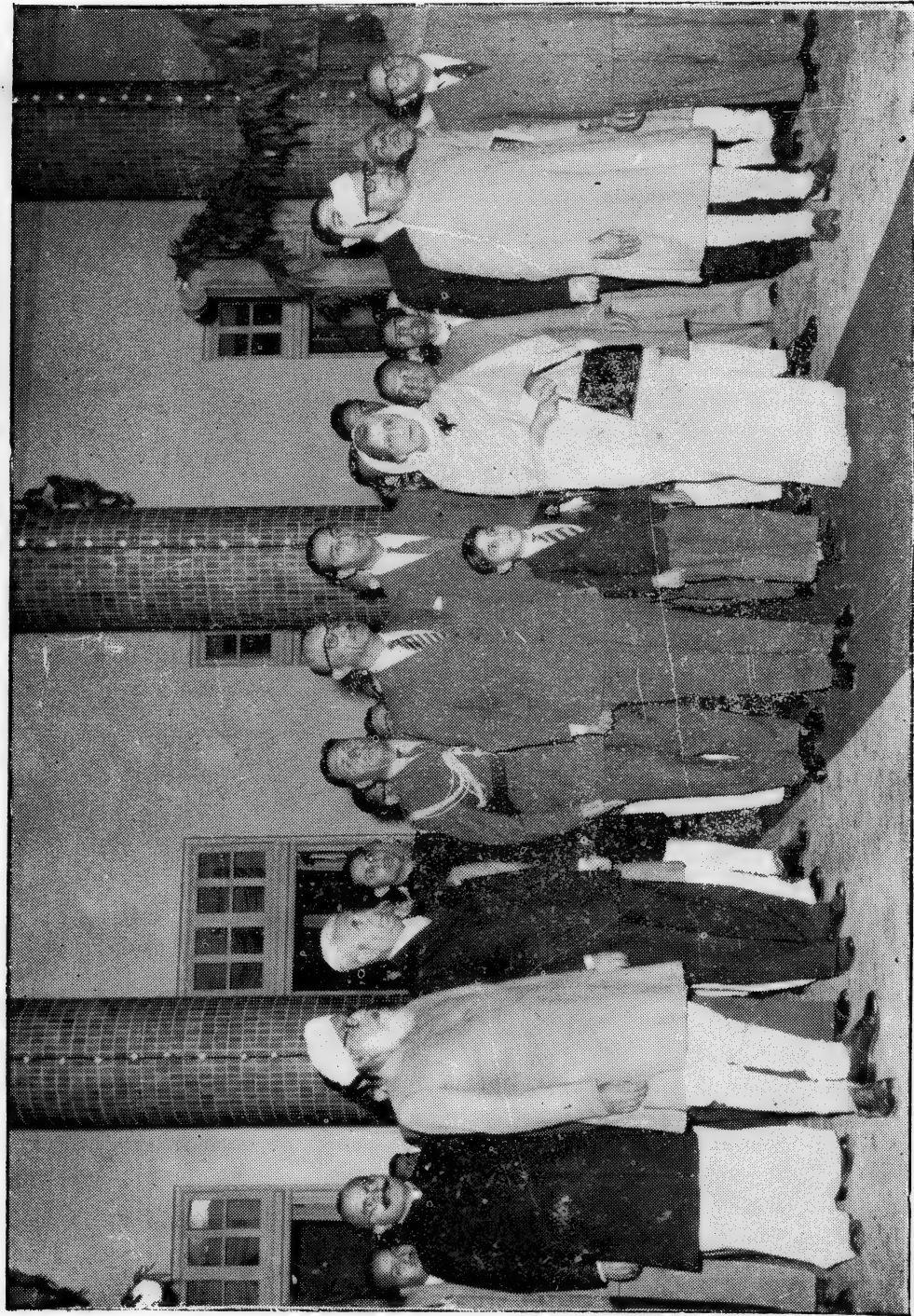
وقایع مهم داخلی

۱۳۳۶ :

- ۱ حمل : مراسم نها لشنا میله سال نو در باغ بابر شاه .
- ۳ > : اعمار تحویل خانه های تحفظ میوه داخلی عمارت گمرک قندهار .
- ۵ > : افتتاح شرکت ترانسپورت هزار شریف : سرمایه دو میلیون و چار صد هزار افغانی .
- ۱۴ > : امضای ابلایه مشترک بین بنی غلی سردار محمد داؤد صدر اعظم افغانستان و جلالتما ب چیمز ریچار دز، نماینده مخصوص رئیس جمهور امریکا در شرق فیانه .
- ۱۵ > : تصویب تشکیل لایحه وظائف و بودجه ریاست جدید تشکیل هوا ئی ملکی .
- ۱۷ > : منظوری لایحه اتوار تکنا لوزی برای اصلاح پشم و انکشاف امور صادراتی آن .
- ۲۱ > : افتتاح اولین دارالمعلمین ولایت هرات توسط بنی غلی محمد اسمعیل نائب الحکومه .
- ۲۴ > : انعقاد مجلس برای اتخاذ تصمیم نسبت به تاسیس مرکز صحتی و یولیکلینک در لوگر .
- ۳۱ > : افتتاح دستگاه تولید برق دیزلی در میدان هوایی قندهار .
- ۱۵ ثور : افتتاح یک باب مکتب ابتدائی نسوان در اندخوی .
- ۲۵ > : افتتاح کورس گمرکات در مکتب عالی مالی .
- ۱۲ > : افتتاح عارندوی توسط بنی غلی دوکتور پوپل کفیل وزارت معارف .
- ۲۵ > : انتشار ابلایه مشترک بعد از ختم مذاکرات سردار محمد داؤد صدر اعظم افغانستان و بنی غلی صدراعظم اطریش .
- ۲۵ > : افتتاح کتابخانه شونخی صنایع توسط بنی غلی سید عباس حسینی حاکم اعلی غزنی .
- ۲۸ > : بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از فابریکات نساجی گلپهار و سمنت جبل السراج .
- ۲۸ > : امضاء اعلامیه مشترک بین بنی غلی سردار محمد داؤد صدر اعظم افغانستان و جمال عبدالناصر رئیس جمهور مصر .
- ۲ جوزا : افتتاح کورس عالی صحت لایحه توسط بنی غلی دوکتور عبدالظاهر کفیل وزارت صحتیه .
- ۲ > : تاسیس یک شرکت ترانسپورت بنام دروین ترانسپورت سرمایه ابتدائی بیست و چارک افغانی
- ۴ > : تاسیس یک شونخی نسوان در شهر سمنگان .
- ۱۳ > : افتتاح کتابخانه وزارت معارف توسط بنی غلی دوکتور محمد انس معین تدریس آوزارت .

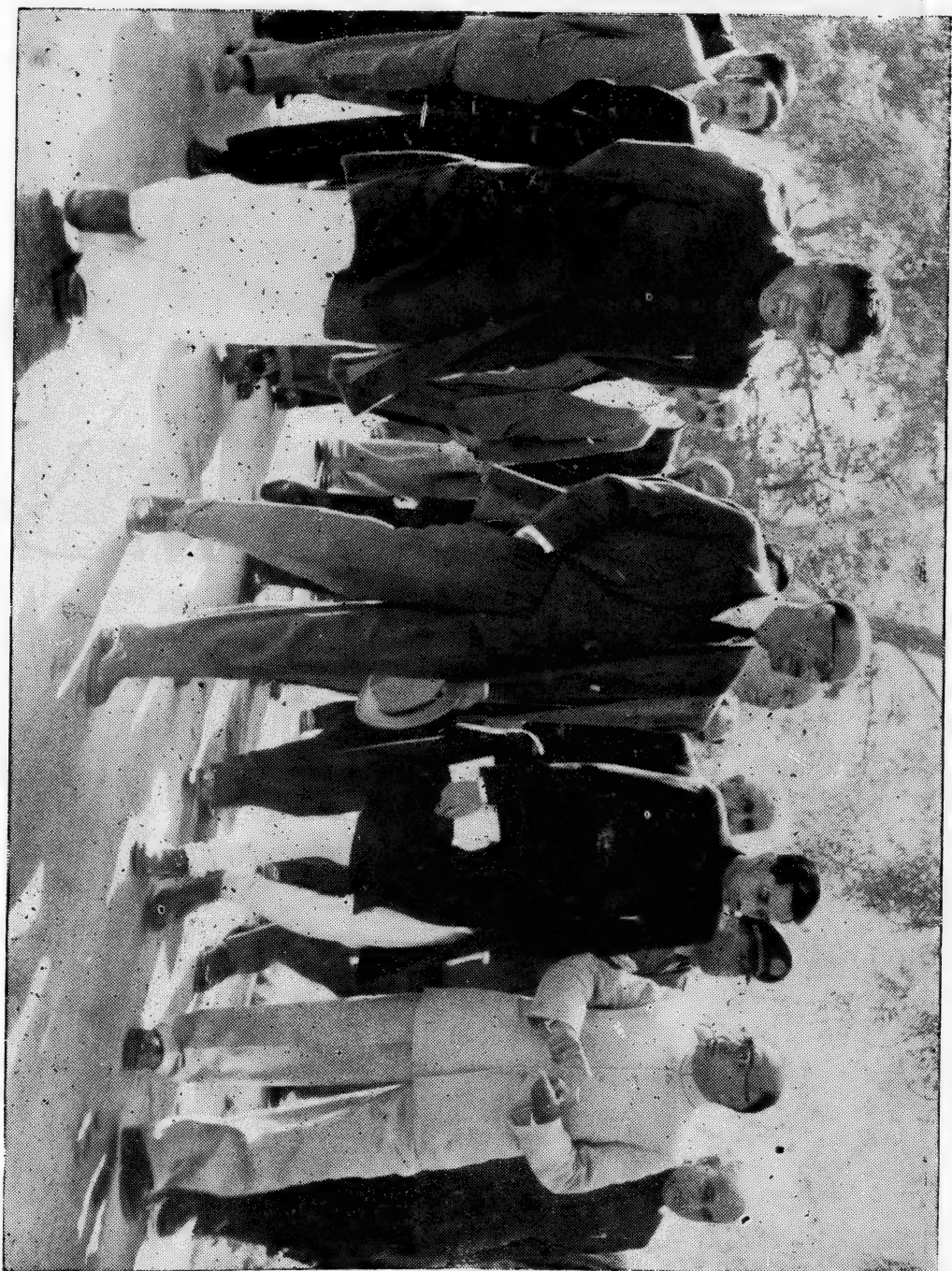
- ۱۵ جوزا : تقدیم یکپهزار پوند از طرف موسسه سره میاشت افغانی بر ای مصیبت دیدگان زلزله به موسسه هلال احمر ترکیه .
- » > ورود جلالتمآب حسین شهید سهروردی صدراعظم دولت اسلامی پاکستان بکابل .
- ۲۰ جیژا : تخصیص سه ملیون (۲۰۰) هزار دالر جهت خریداری طیارات جدید برای شرکت هوایی آریانا .
- ۲۲ جوزا : افتتاح اولین جلسه سال سوم مجلس شور اتوسط بنیادغلی محمد نوروز رئیس شورای ایملی .
- ۲۵ » : آغاز مذاکرات بین هیئت های افغانستان و پاکستان در اطراف تاسیس یک سرویس فضائی ملکی .
- ۲۶ جوزا : بازدید علیا حضرت ملکه معظمه از مرستون .
- ۳ سرطان : موافقت نامه حمل و نقل هوائی بین حکومت افغانستان و پاکستان .
- ۴ » : افتتاح یک بنونخی دهاتی در قریه سرخ آباد مربوط حکومت محلی بهسو د .
- ۷ » : افتتاح دو بنونخی دهاتی و یک بنونخی اساسی در علاقه داری گیرومر مربوط حکومت اندربیک .
- ۹ » : امضای قرارداد پنج ملیون دالر بین حکومت افغانستان و اداره همکاری بین المللی امریکا .
- ۱۰ » : افتتاح موسسات صناعتی .
- ۱۰ » : افتتاح یک سرویس جدید بین کابل و دهلی .
- ۲۲ » : مجادله آفات زراعتی بصورت فنی در ولایت جنوبی .
- ۲۳ » : افتتاح کتا بخانه قندهار .
- ۲۳ » : افتتاح یک معایشه خانه در فیض آباد .
- ۲۵ » : مسافرت اعلیحضرت معظم همایونی در اتحاد شوروی .
- ۲۹ » : تاسیس شرکتی بسرمایه دو ملیون افغانی جهت احیای صنایع دستی از طرف بانک زراعتی و صنایع روستائی .
- اول اسد : تاسیس شرکت احمدزائی ترانسپورت بسرمایه دو ملیون و چار صد هزار افغانی .
- ۴ » : بکار افتادن دستگاه های جدید تیلغون و تیلگراف پلخمیری وقندهار .
- ۶ » : امضای تبادل اموال تجارتي بین افغانستان و جمهوریت مردم چین .
- ۸ » : تاسیس شرکتی بنام کوریت غر ترانسپورت بسرمایه دو ملیون و چار صد افغانی .
- ۱۹ » : تقرر بنیادغلی غلام محمد شیرزاد بحیث وزیر تجارت .
- ۲۳ » : تاسیس یک شرکت عمرانی بسرمایه یک ملیون افغانی در غزنی .
- ۲۷ » : افتتاح بیست بنونخی ابتدائی و مالی و صد شونخی دهاتی و بیست کورس اسکالر در مرکز ولایات از طرف وزارت معارف .
- ۲۹ اسد : افتتاح لابراتوار شفاخانه پروان توسط بنیادغلی دوکتور عبدالظاهر کفیل وزارت صحیه و بنیادغلی دوکتور سمث متخصص لابراتوار و نماینده موسسه صحی جهان .
- ۴ سنبله : مسافرت اعلیحضرت معظم همایونی به ترکیه .
- ۹ » : افتتاح مراسم روز پښتونستان از طرف بنیادغلی سردار محمد داؤد صدراعظم اعضای کابینه و پښتونستان های مقیم کابل .

از مناظر سفر ذات‌نماها نه در هند

در دعوت عصریه که از طرف انجمن دوستی افغان و هند با افتخار اعلیحضرت‌ها یرنی داده شده

ذات‌شهر یازدی در حال ملا حظّه از قارم زراعتی پروژّه انگشتاف دهات هند

۱۲. سنبله: افتتاح کورس ریفر یشر نر سنگ مردانه بیبا نیه بناغلی د. وکتور ا نوری رئیس پوهنځی ادبیات.
۱۲. «: احداث يك سرک جدید بین قریه های متون الی باد خانه سبری.
۲۲. «: افتتاح شونځی تخنیکي قندهار.
۲۲. «: افتتاح لای: اتوار ملاریا درگړشك.
۲۲. «: افتتاح سه پسته خانه جدید در حکومت محلی کوزکنر واسمار مربوط حکومت کلان کنر ها و حکومت محلی رودات مربوط حکومت کلان شینوار از طرف مدیریت مخابرات ولایت ننگرهار.
۲۳. سنبله: امضای قرارداد برای تاسیس میوه قندهار بین شرکت میوه قندهار موسسه تخنوا کسپورت چکسلواکیا.
۲۴. سنبله: افتتاح يك شونځی دهاتی در قریه لیکنی میرز که منگل مربوط حکومت محلی سیدکرم.
۲۴. سنبله: نصب دودستگاه مکمل و عصری آخذہ رادیو یکی در تورخم و دیگری در کنر از طرف وزارت مخابرات.
۲۵. سنبله: آغاز کار و سروی فابریکه کنف در ولایت قطغن.
- اول میزان: افتتاح قسمت اول پروژه آبرسانی توسط بناغلی سردار محمد داود. افتتاح جاده جدید از مقام بالادوری تا بازار کیله گی ولایت قطغن توسط بناغلی نائب الحکومه ولایت قطغن.
- ۳ میزان: ورود يك دستگاه برقی (۲۵۶) کیلوات به میمنه.
- ۳ میزان: افتتاح شعبه دندان سازی ولایت جنوبی.
- «: افتتاح پل دریای چیچکتو حکومت قیصار مربوط حکومت اعلی میمنه.
- ۶ میزان: امضای قرارداد تعمیر میدان هوایی قندهار بین بناغلی عبدالکوکیم کفیل ریاست هوایی ملکی افغانستان و بناغلی (ولیان) رئیس یکی از شرکت های شهر (بوس).
- ۷ میزان: افتتاح ورکشاپ تعلیم و تربیه در پروان.
- ۸ میزان: تقرر بناغلی غلام محمد بحيث معین^۱ داری وزارت امور خارجه.
- ۸ میزان: تقرر بناغلی محمد صدیق حاکم کلان شیرغان بحيث حاکم اعلی شیرغان.
- ۹ میزان: فلم برداری از مناظر عمومی و مجسمه های بودائی بامیان و دیگر مواضع تاریخی از طرف هیئت فلم برداری ریاست مستقل مطبوعات.
- ۱۹ میزان: انجام پخته کاری و تصطیح سرک بین حکومت محلی کشک نخود و منطقه میوند که قبلاً از طرف عمه حکومت مذکور شروع گردیده بود.
- ۳۰ میزان: مبادله اسناد قبول موافقت نامه سرویس هوایی بین افغانستان و پاکستان.
- ۲۲ میزان: برگذاری راسم تولدی ذات شهر یاری در قصر دلکشا.
- ۲۶ میزان: ورود اعلیحضرت معظم همایونی یوطن از سفر اروپا.
- ۲۷ میزان: عزیمت بناغلی سردار محمد داود صدر اعظم بسوی پیکنگ.
- ۲۷ میزان: نهادن سنگ تهادب بنا و الی بغلان توسط بناغلی صدیقی نائب الحکومه ولایت قطغن.
- ۲۹ میزان: افتتاح سرویس هوایی بین کابل و کراچی.

۴عقرب: ابلاغیه مشترک ۴روزه عقرب مطابق ۲۷ - اکتوبر د پیکنگ بین والا حضرت سردار محمد

داود صدراعظم افغانستان و ښاغلی چوین لای صدراعظم جمهوریت چین.

۵عقرب: توزیع جوائز مطبوعاتی سال ۳۵ از طرف ښاغلی رشید رئیس مستقل مطبوعات.

۵عقرب افتتاح کتابخانه تالاریو نسکو وزارت معارف، بیانیه ښاغلی دوکتور انس معین تدریسی آنوزارت

۶- عقرب - افتتاح سرک بین میرزکه چمکنی توسط نائب الحکومه سمت پکتیا -

» امضای معاهده مؤدت بین دولت شاهي افغانستان و دولت اسپانیه از طرف ښاغلی سردار

محمد نعیم وزیر امور خارجه و وزیر مختار دولت اسپانیه متعین کابل

۶ عقرب- تقرر ښاغلی محمد سرور بخت کفیل معین وزارت تجارت.

۶ > قبول افغانستان بخت عضو انجمن موسسات صلیب احمر و هلال احمر.

۶ > - انجام کار سرک بین حکومت کلان قلات و حکومت محلی شنکی .

۸ > - افتتاح کار میدان هوایی قندهار توسط ښاغلی حکیمی رئیس شرکت هوایی ملکی .

۸ > - ورود والا حضرت سردار محمد داؤد از مسافرت چین بکابل.

۱۰ > - حرکت ښاغلی وزیر زراعت جهت اشتراک درنهمین کنفرانس مواد خو را که بروم .

۱۱ > - افتتاح یک بسته خانه جدید در حکومت محلی وردک از طرف مامورین مخبرات

حکومت کلان لوگر.

۱۲ > - شرفیابی و کلاهی شورای ملی جهت تودیع بحضور اعلی حضرت معظم همایونی .

۱۲ > - گذارش سنگ تهداب پل بزرگ (جر خشک) واقع حکومت محلی بغلان توسط ښاغلی

مستوفی کفیل ولایت قطن.

۱۲ > - افتتاح یک ښونځی دهاتی ویک کورس اکابر در بگرامی از طرف ریاست دهکده .

۱۴ > - امضای قرارداد ماشین آلات پروژه اول کسانالیزسیون کابل از طرف

دوکتور سهیل کابل ښاروال و نماینده کمپنی (هالینمن) آلمانی.

۲۳ > بازدید اعلی حضرت معظم همایونی از فابریکه چینی سازی شاکر.

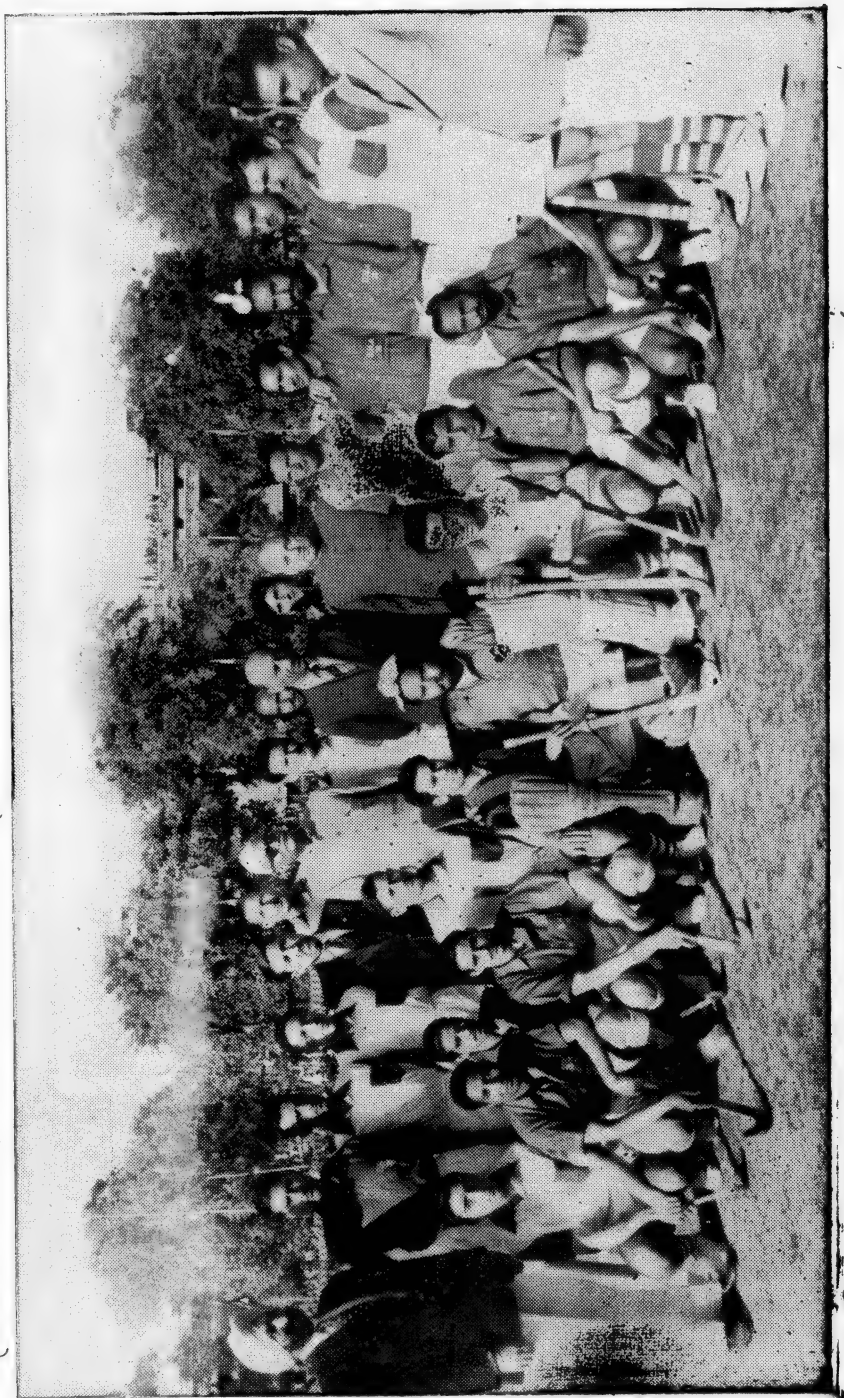
۲۴ > - افتتاح مکاتب مسلکی توسط ښاغلی سردار محمد داؤد صدراعظم.

۲۴ > - تاسیس کورس تربیه زنبور عسل از طرف وزارت زراعت.

۲۵ > - معاینه فابریکه نساجی و سمنت سازی توسط ښاغلی سردار محمد داؤد صدراعظم .

۳ قوس - معاینه اعلی حضرت معظم همایونی از جریان کار مسجد پل خشتی .

اکر شاهزادہ سفیر ذات شاہ نذیر در ہند

اعلیٰ حضرت ہمایونی با تیم ہا کی افغان و ہند قبل از شروع مسابقہ

اعلیٰ حضرت ہمایونی بین مسابقہ کنندگان «یولو»

۷ قوس - انجام کار سرک جدید بامیان و دره فولادی.

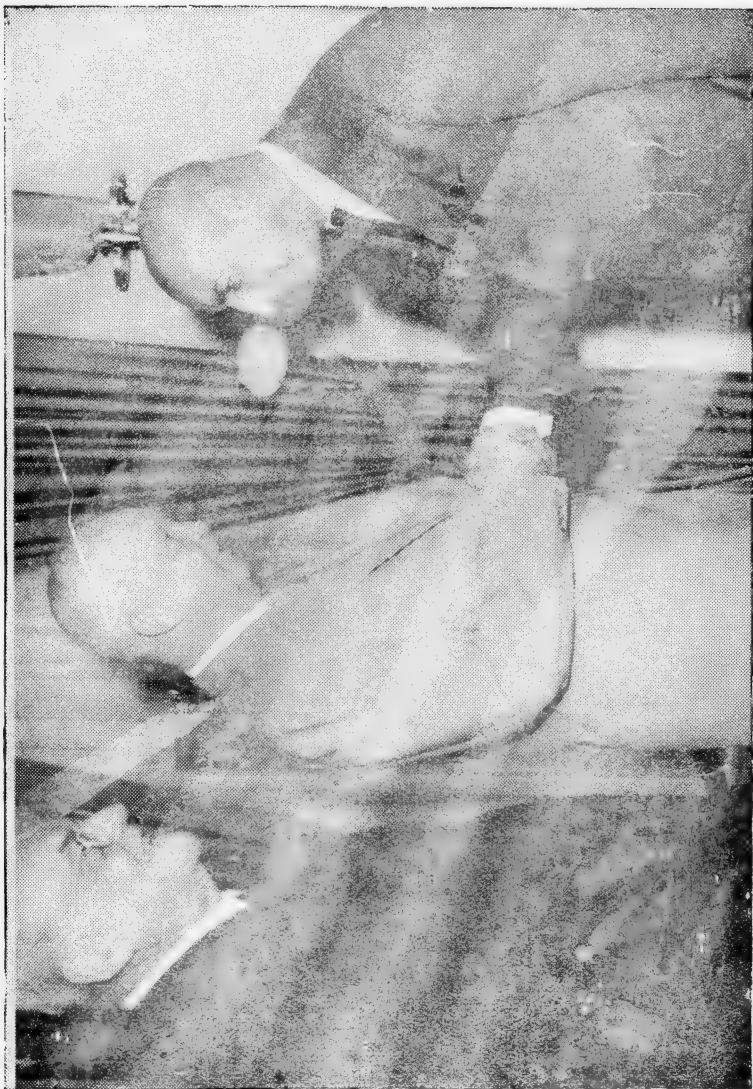
- ۱۰ - افتتاح سیلوی پلغمری توسط ښاغلی محمد کبیر کفیل وزارت فوائد عامه .
- ۱۶ - افتتاح پولیکلینیک دینیی اتحادیه شرکت قندوز.
- ۱۶ - آغاز مخابره تیلیفونی بین دایزنگی و شهرستان.
- ۲۴ قوس - امضای قرار داد تورید سامان مختلفه آبرسانی شهر کابل توسط ښاغلی دوکتور سهیل و ښاغلی (اکودا) نماینده کمپنی گاشوی جاپان
- ۲۹ - بازدید ښاغلی سردار محمد نعیم وزیر امور خارجه معاون دوم صدارت عظمی از پروژه های عمرانی جریان کار میدان هوا ئی بین المللی قندهار.
- ۴ جدی - افتتاح کورسهای زمستانی توسط ښاغلی دوکتور یویل کفیل وزارت معارف.
- ۴ - نصب و افتتاح دستگاه هواشناسی در جلال آباد.
- ۵ - بازدید ښاغلی سردار محمد نعیم وزیر امور خارجه معاون دوم صدارت عظمی از تعمیرات حکومتی اسلام قلعه.
- ۱۴ - باز دید اعلیحضرت معظم همایونی از امور عمرانی ولایت مشرقی .
- ۱۸ - انجام کار تمدید سرک جدید بین حکومت تیزین و قریه های سمت جنوبی.
- ۲۲ - افتتاح کورس اداره عامه توسط ښاغلی دوکتور یویل .
- ۲۴ - موسسه دندان سازی در بغلان .
- اول دلو - افتتاح سرک جدید قریه (نور اوبه) که ازخوست تا آنجا امتداد دارد.
- ۸ - اعطای نشان درجه دوم ستور از حضور ذات شاهانه به ښاغلی هرمن دلبرلس سرمهندس برق سروبی
- ۸ - انعقاد نخستین اجتماع انجمن دوستی افغان و هند .
- ۹ - اشتراك والا حضرت شاه دخت بلقیس در نمایش اتوم برای صلح در تالار حبیبیه
- ۱۰ - تهیه موفقانه نخستین فلم توسط شعبه فلم گیری ریاست مستقل مطبوعات، این فلم حاوی جریان مسافرت ښاغلی صدراعظم به جمهوریت مردم چین میباشد.
- ۱۱ - حرکت اعلیحضرت معظم همایونی جهت بازدید امور ولایت قندهار.
- ۱۱ - ارسال سند قبول و تصویب قبول موافقت تورید مواد علمی و فرهنگی با پروتو کول آن به مراجع بین المللی .
- ۱۲ - تشریف فرمائی اعلیحضرت معظم همایونی به پاکستان.
- ۲۰ - مواصالت ذات شاهانه از سفر پاکستان به قندهار .
- ۲۱ - بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از تونل بند کجکی و تعمیرات آنجا
- ۲۳ - تشریف فرمائی اعلیحضرت معظم همایونی به هند .
- ۲۹ - تشکیل موسسه جدیدی بنام گرځندوی .
- ۳۰ - ورود علما حضرت ملکه معظمه از موشن بکابل.
- ۷ - حوت - تشکیل اولین جلسه شورای موسسه گرځندوی.
- ۸ - انعقاد جلسه دوم روز صحت در افغانستان.
- ۹ - مواصالت اعلیحضرت معظم همایونی بکابل از سفر هند .
- ۱۵ - افتتاح سال تعلیمی از طرف ښاغلی دوکتور یویل کفیل وزارت معارف .
- ۱۶ - بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از فابریکه سمنت جبل السراج و فابریکه نساجی کلبهار.

- ۱۷ حوت- پيمان ثقافتى مصر و افغان به صبحه ذات شاهانه رسيد.
- ۸۱ » آغاز انتخابات وکلای شورای ملی در سرتاسر کشور.
- ۱۹ » تشکیل موسسه ساختمانی فابریکه برق و فابریکه سمنت سازی به سرمایه (۳۵۰) میلیون افغانی.
- ۲۰ » افتتاح ستنده یوی آرت و هنرهای ظریف و اکادمی صنایع مستظرفه و صنایع حرفه وی در کلپ وزارت معارف.
- ۲۳ » - تهداد بگذاری فابریکه نساجی سندهافی امید، توسط ښاغلی دوکتور محمد یوسف وزیر معادن
- ۲۵ » تشریف فرمائی اعلی حضرت همایونی جهت بازدید امور عمرانی ولایت ننگرهار بدان صوب.
- ۲۵ » افتتاح ښونځی نسوان در چاریکار.
- ۲۵ » تاسیس شعبه سپورت دمیر مشو خیره تولنه.
- ۲۶ » افتتاح کورس تعلیمی برای معلمات.
- ۲۷ » بازدید اعلی حضرت معظم همایونی از امور عمرانی جلال آباد.
- ۲۸ » تشریف فرمائی اعلی حضرت معظم همایونی به بریکوت بعد از معاینه سرکیکه جدیداً در نورستان احداث میگردد.

۱۳۳۷:

- اول حمل- تجدید سال روزنامه انیس
- » » ایراد بیانیه در رادیو کابل از طرف ښاغلی صدراعظم بمناسبت سال نو
- » » برگذاری مبله نهالشانى در باغ ابرشاه.
- » » اعطای شهادتنامه به ضابطان مسلکی پولیس
- » » انعقاد مجلس مسلکی در باره مجادله علیه تریاک
- » » توزیع شهادتنامه به فارغ التحصیلات مخفی شونځی بدخشان
- ۲ حمل- بازگشت اعلی حضرت معظم همایونی از سفر ولایت ننگرهار
- » » ورود پروفسور بنس رئیس مؤسسه تحقیقات جی بولوجی بغرض مطالعه و مذاکره در اطراف سروی جیولوجی افغانستان
- » » ورود پروفسور توائف مشاور مؤسسه تفحصات بطرول بکابل.
- » » انعقاد دعوت در تالار ستور باعزاز ښاغلی موران معین وزارت خارجه انگلستان.
- ۳ حمل: توزیع شهادتنامه به فارغ التحصیلان کورس زنبورداری در جلال آباد.
- ۶ » برگذاری سالگرة رحمن بابا شاعر شهر زبان پشتو.
- » » افتتاح سرویس رادیو تیلیفونی بین کابل و پاریس
- » » افتتاح موسسه گر خندوی (سیاحین)
- ۷ حمل: ارسال مبله یک هزار پوند اعانه افغانی سره میاشت به پناه گزینان الجزائری.
- » » تقرر ښاغلی پژواک بحیث نماینده دایمی افغانستان در م.م.
- » » آغاز سرویس مخابراته بی سیم بین کابل و هرات.
- » » مواصلت اگر بمان ښاغلی محمد هاشم میوندوال بحیث سفیر کبیر افغانستان در واشنگتن
- » » جریان مخابراته تیلیفونی گلپهار، سروبی.
- ۱۱ حمل: برقراری سرویس رادیو تلفونی بین کابل- آلمان، اتریش، هالند، پولند، برتانیای، سویس
- چکوسلواکیا از طریق پاریس.

از مناظر مسافرت بناغلی صدر اعظم در امریکا

ملاقات بناغلی صدر اعظم با جلالت‌آبای یزن هاور رئیس جمهور امریکا

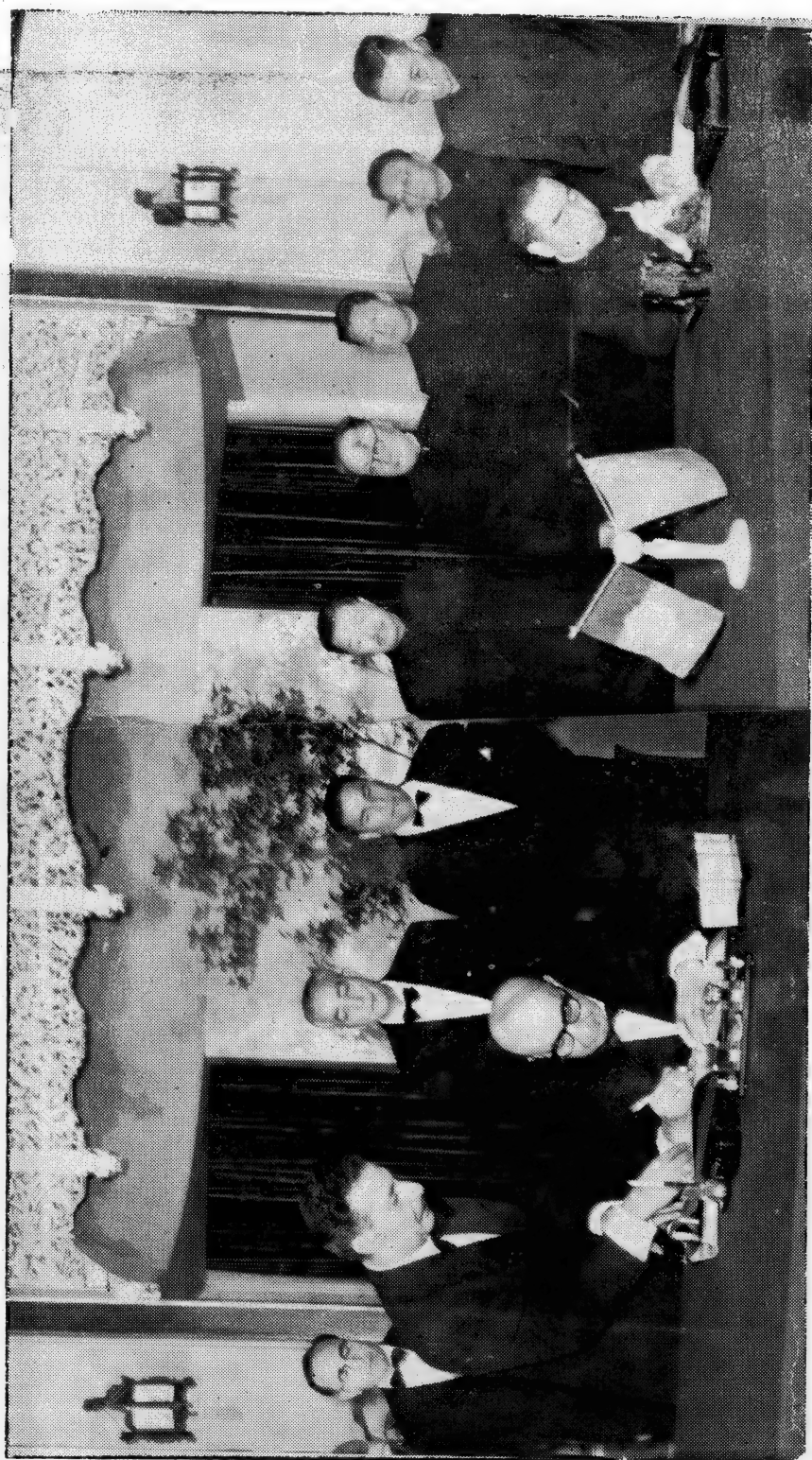
از ناظر سفر بنیاد علی صدر اعظم بجمهورية چین

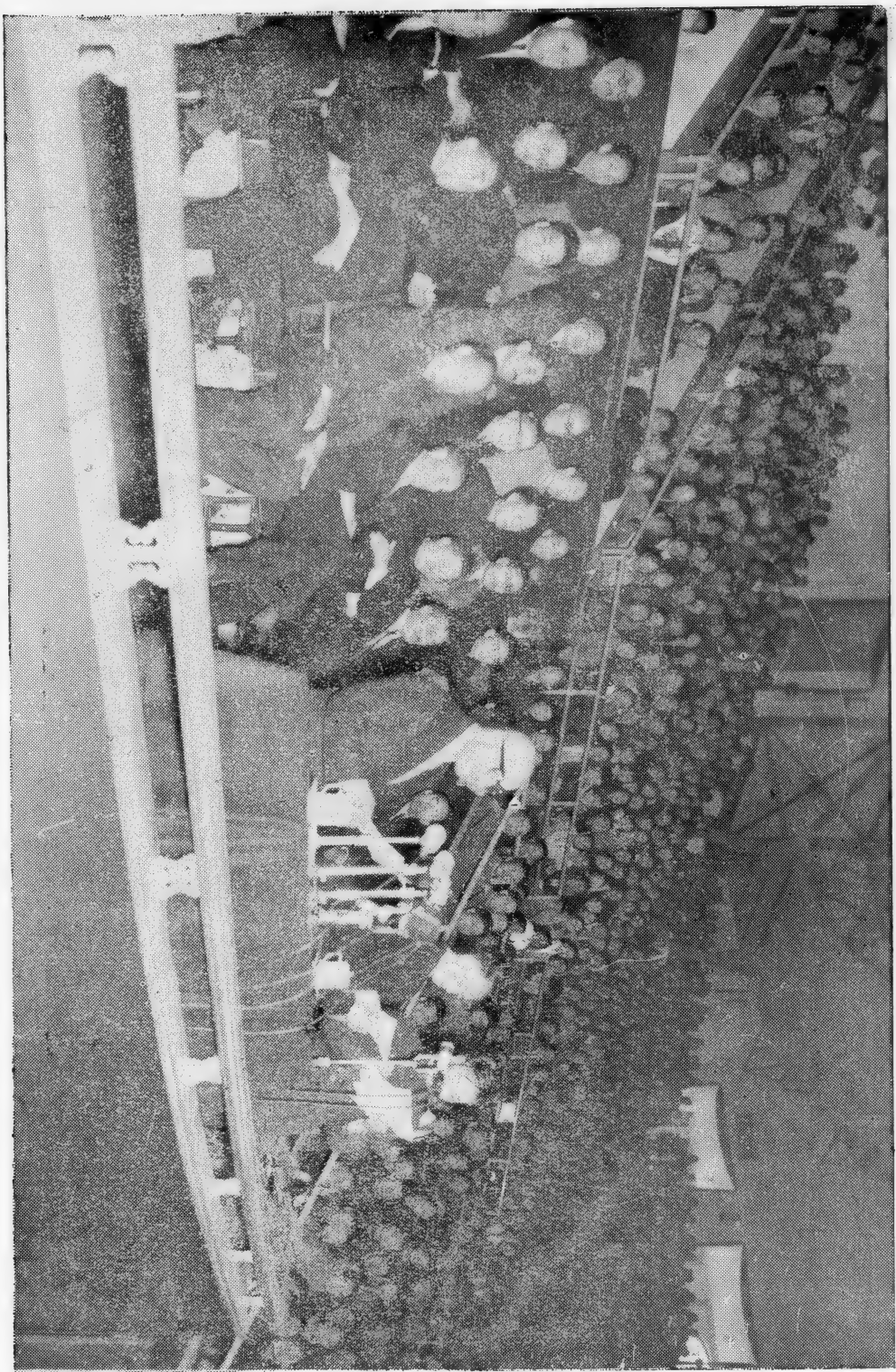
در دعوتی که با افتخار بنیاد علی صدر اعظم از طرف جلاله آباء رئیس جمهور و سر دولت چین ترتیب داده شده

از مناظر مسافرت بناغلی صدراعظم جمهوری مردم چین

بناغلی سردار محمد داؤد صدراعظم افغانستان با بناغلی چوئن لای صدراعظم جمهوری مردم چین در موقع امضای اعلامیه مشترک .

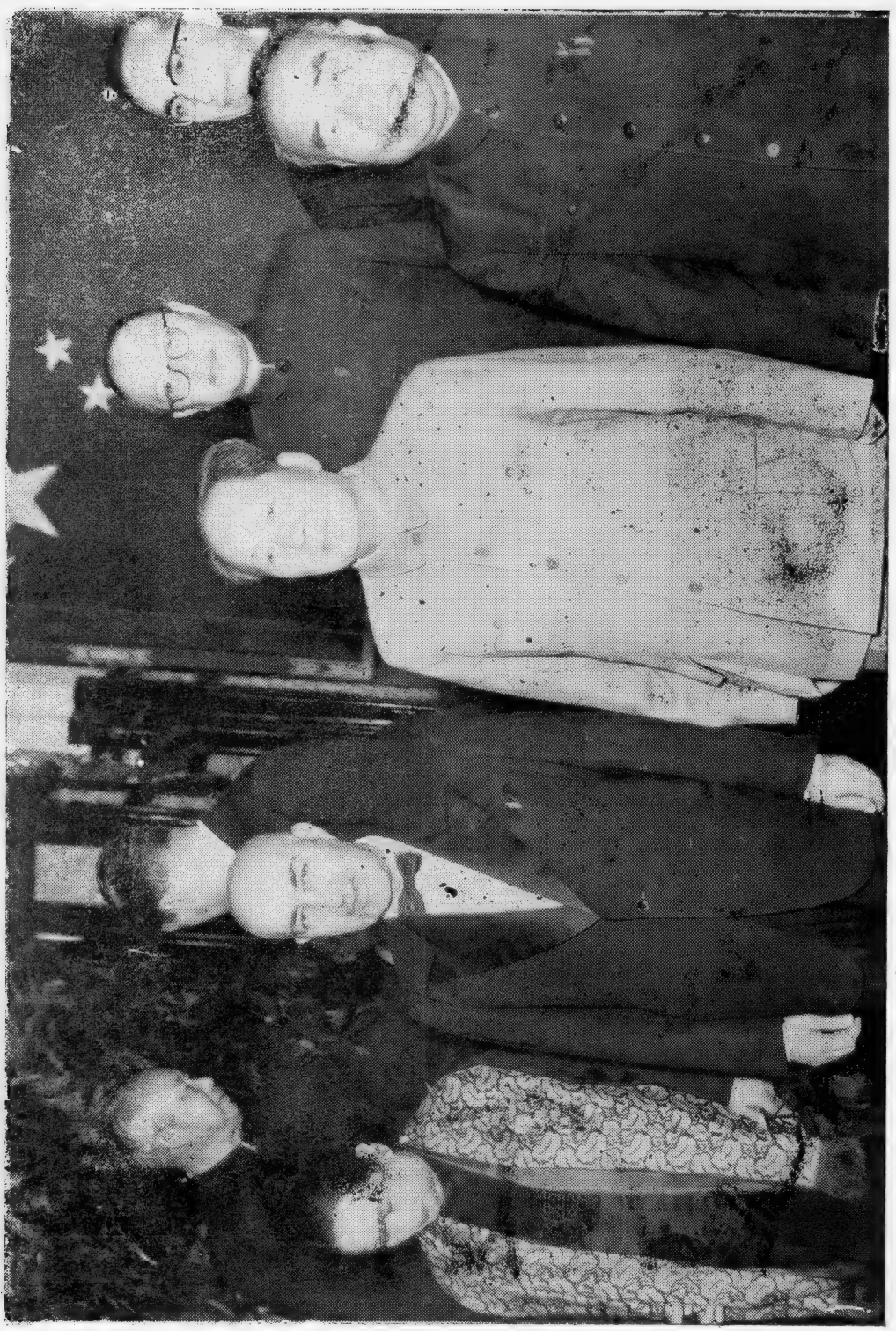

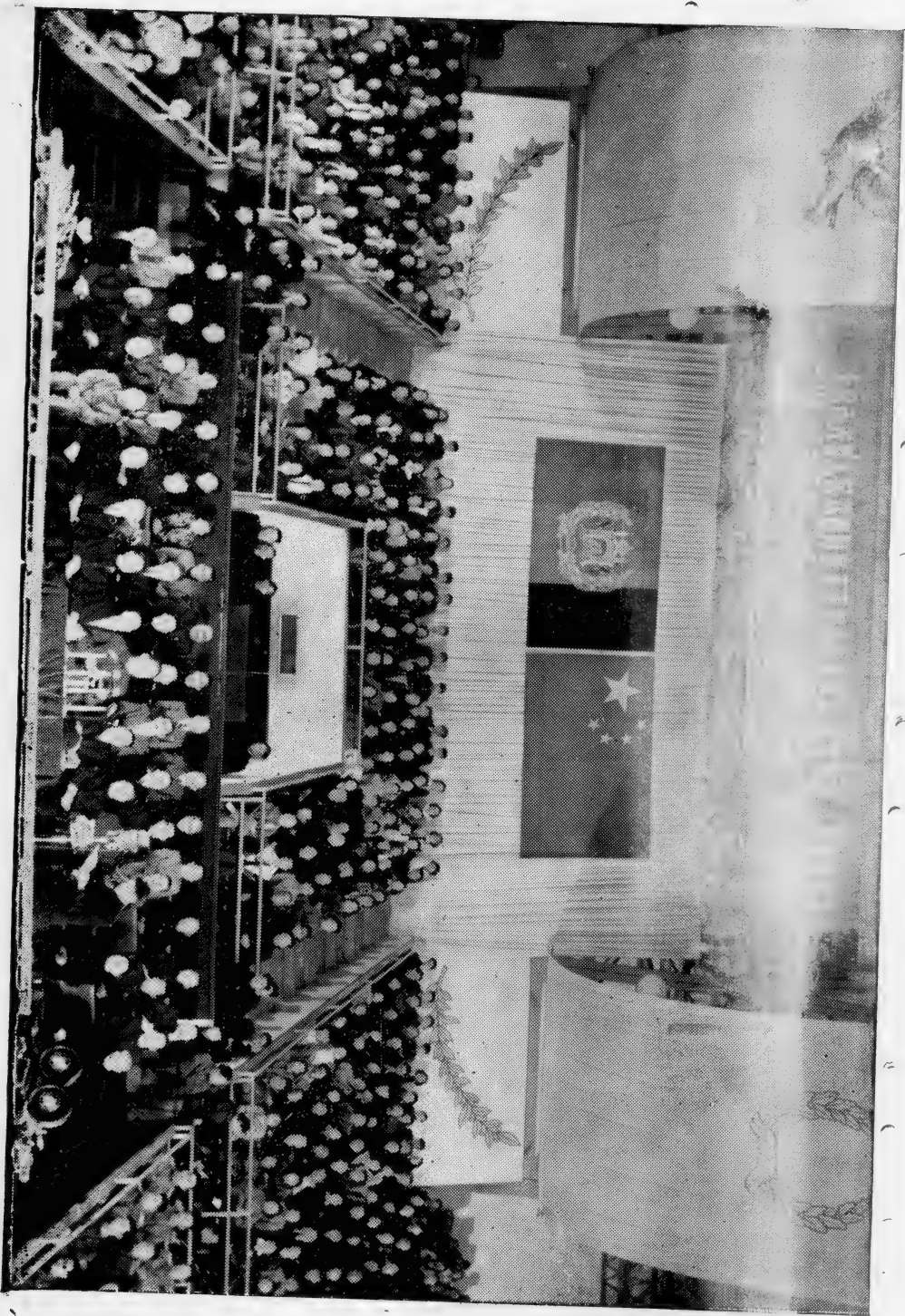
پنجاهی سردار محمد داؤد صدراعظم جن ایراد خطا بدو دعوت یکمک بناروال

- ۱۲ حمل: افتتاح کورس حمل منتظمین تعلیمات اساسی .
- » » بنونخی نسوان در مرکز غزنی
- » » منظوری ۱۵۲ هزار دالر کمک یونسف بغرض مجادله ملاریا برای افغانستان.
- ۱۳ » مواصت اگر یمان بناغلی دکتور غلام فاروق وزیر مختار افغانی در بن که در عین زمان سمت وزیر مختار افغانی را در « برن » نیز بعهده دارند .
- » » عزیمت بناغلی عبدالله ملکیار وزیر مالیه بغرض بازدید مؤسسات اقتصادی و صنعتی بجاپان .
- » » عزیمت اعضای هیات افغانی بغرض بازدید از مؤسسات اقتصادی و صنعتی جاپان به توکیو .
- ۱۷ » بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از کار ساختمان میدان هوایی بگرام .
- ۱۸ » : ختم قرآن عظیم الشان در قصر دلکشا بحضور اعلیحضرت معظم همایونی .
- ۲۱ » : تهدای بگذاری نندارتون بین المللی از طرف بناغلی صدراعظم .
- » » افتتاح کورس بانکداری در مرکز دافغانستان بانک .
- » » افتتاح دستگاه قالبین بافی در بنونخی نسوان اندخوی .
- ۲۴ » افتتاح بانک خون در شفاخانه مستورات کابل .
- » » : ختم کار تعمیر بند سرحوض میمنه که ۲۲۰۰۰۰ جریب زمین را آبیاری می نماید .
- » » » » : « پل قیصار حکومت اعلی میمنه .
- » » افتتاح بنونخی دهاتی در قریه یحیی خیل کنواز حکومت اعلای غزنی .
- ۲۶ » : کشف کتیبه های یونانی شهر کهنه قندهار .
- ۲۷ ثور: عفو ۵۱۹ نفر محبوس از طرف ذات شاهانه .
- ۳ » : افتتاح کورس هوایی ملکی توسط بناغلی حکیم رئیس هوایی ملکی .
- ۴ » : آغاز جرگه اخذ عسکری در کابل .
- ۱۳ » : مسافرت بناغلی سردار محمد داود صدراعظم بولایات شمالی .
- ۱۴ » : افتتاح دوره سوم کورس ریفریشر
- » » : بازدید بناغلی صدراعظم از قزل قلعه و معاینه تعمیرات .
- » » : افتتاح یک بنونخی دهاتی در ده سبز خاص
- ۱۵ » : معاینه مفصل فابریکه شرکت پخته توسط سردار محمد داود
- » » : افتتاح شفاخانه شرکت پخته توسط بناغلی سردار محمد داود صدراعظم
- » » : ملاحظه تعمیر دستگاه و بند برق خان آباد توسط بناغلی سردار محمد داود
- » » : افتتاح سرویس رادیو تلیفون بین افغانستان و انگلستان
- ۱۵ ثور: افتتاح فابریکه سمیت سازی جبل السراج توسط اعلیحضرت معظم همایونی .
- ۱۷ » : بازدید از حوزه فعالیت سرک سازی قوای کار - معاینه پروژه سرک قندز، بغلان، پشاور و معبر
- های جدید مربوطه توسط بناغلی سردار محمد داود صدراعظم افغانستان
- ۱۷ » : ملاحظه سرک جدید پلخمیری، کبیلگی، نقشه عمرانی شهر پلخمیری، تعمیرات جدید و تأسیسات فابریکه نساجی و اتحادیه زغال سنگ و افتتاح پل سردار محمد هاشم خان توسط بناغلی صدراعظم

- ۱۸ ثور: بازديد ښاغلي سردار محمد داؤد صدر عظم از شرکت قندسازي بغلان صنعتي،
 » قشنة نظامي درنهرين و پروژة تعميراتي شهر جديد بغلان .
 ۲۰: بازديد ښاغلي سردار محمد داؤد صدر اعظم از بندر کلفت وامور تعميراتي آن .
 » افتتاح ښونځي نسوان درفراه
 » حرکت ښاغلي صدر اعظم بعد از معاينه کار تعميرات مرکز ولايت مزار شريف و سرک تا شکندر بصوب حکومت اعلاي ميمنه .
 ۲۱: تاسيس کميته ملي احصايه هاي صحي وحياتي افغانستان .
 ۳۱: افتتاح دوره اول کورس عکاسي از طرف رياست مستقل مطبوعات
 اول جوزا : عزيمت هيئت افغاني براي اشتراك در يازدهمين جلسه اسامبله موسسه ملل صحي جهان .
 ۳: انتخاب ښاغلي سردار محمد نديم وزير امور خارجه ، معاون دوم صدر ارت عظمي بحيث رئيس
 افتخاري انجمن تاريخ
 ۳: ورود هيئت پاکستاني جهت مذاکرات در اطراف مسائل ترانزيتي بکابل
 ۴: آغاز مذاکرات هيئت ترانزيتي پاکستان با هيئت افغانستان
 ۶: برگذاري چهلمين سالگره جشن استقلال وطن در قصر دلکشا .
 ۱۰: امضاء موافقه نامه ترانزيتي بين افغانستان و پاکستان
 ۷: مواصلة اگريمان ښاغلي ميوندوال سفير کبير اعلي حضرت معظم همايوني متعین و اشنگتن
 که در عين زمان سرت وزير مختاري را در يودى ژنرونيز بعهده دارد از طرف حکومت برازيل
 ۱۱: عزيمت هيئت افغاني براي اشتراك در چهل و دومين دوره اجلاسيه کار و کارگر بين المللي
 بطرف ژينسو .
 ۱۳: تهديد گذاري عمارت موزيم باميان توسط حاکم محلي باميان .
 ۱۴: مشاهده ښاغلي دوکتور پوپل از امور تدريسي ښونځي خوشحال خان .
 ۱۵: موافقه استقرار روابط سياسي بين افغانستان و رومانيه
 ۱۷: انجام نصب ماشينهاي دستگاه جديد مخا بره هوائي، ملي درميدان هوائي قندهار
 ۱۸: افتتاح کورس ژورناليزم در رياست مستقل مطبوعات به بيانیه ښاغلي رشتيا رئيس مستقل
 مطبوعات .
 ۲۰: يرده برداري از يادگار شهداي ميوند از طرف ښاغلي سردار محمد داؤد .
 » انتخاب معين هاومنشي هاي دوره دهم شوراي ملي
 ۲۰: افتتاح اولين دستگاه هواشناسي زراعتي در فارم کاريز مير

سپاه‌نظامی صدر اعظم در مجلس بزرگ که از طرف یکنهک بنادوال بافتار ایشان ترتیب داده شده است

- ۲۱ جوزا - انتخاب اعضای کمیسیون های شورای ملی
 » » : افتتاح اداره نمایندگی شرکت آریانا در کراچی.
 ۲۲ » : خال کویی و اکسیناسیون (۱۵۰۰۰) نفر از اهالی علاقه های مختلف پاکستان شرقی توسط هیئت طبی افغانی .
 ۲۴ » : افتتاح يك باب بنوختی دهاتی در قریه ده نو خاص مربوط حکومت محلی جرم .
 ۲۵ » : افتتاح مجلس مدیران معارف توسط دو کتور پوپل
 ۲۰ » : بکار افتادن هشتمین دستگاه اساسی مخا بره بیسیم میدان هوایی میمنه .
 ۲۶ » : اهدا شیلد نقره می توسط ښاغلی حیات رئیس اتحادیه پهلوانی جاپان بحضور اعلی حضرت معظم همایونی
 ۲۷ » : افتتاح دهمین دوره تقنینیه شورای ملی با نطق ذات شاهانه
 ۲۹ » : امضاء پروتوکول منظمه موافقت نامه ترانزیت توسط ښاغلی شیرزاد وزیر تجارت ، رئیس هیأت افغانستان و ښاغلی سردار عبدالرشید وزیر تجارت و صنایع رئیس هیأت پاکستان در گلخانه صدارت .
 ۲۹ جوزا - تہداب گذاری عمارت جدید دوریو سهامی شرکت .
 ۳۱ » : مسافرت ښاغلی سردار محمد داؤد صدر معظم افغانستان بنا بدعوت ښاغلی آیزنهاور رئیس جمهور امریکا به آنصوب .
 ۳۱ جوزا - تقدیم اعتماد نامه ښاغلی نیکو لاسا جی سیلپو سفیر کبیر یونان بحضور ذات شاهانه .
 » » : عزیمت والا حضرت شہزاده احمد شاه ، جهت مشورہ طبی و توسعه معلومات بفرانسه .
 » » : عزیمت ښاغلی صدراعظم بنا بدعوت امریکا بآن صوب .
 اول سرطان - امضای موافقه نامه قریزی سرک کابل و تورخم .
 ۳ » : موافقت اگریمان ښاغلی غلام یحیی طرزی سفیر کبیر اعلی حضرت معظم همایونی درباریس که در عین زمان سمت وزیر مختار افغانی را در بروکسل نیز به عهده دارند .
 ۶ » : ترتیب محفل بزرگ بحضور ذات شاهانه در قصر دلکشابنا سبت روز اول عید اضحی .
 ۹ » : تصویب موافقه نامه ترانزیتی بین افغانستان و پاکستان در هفتمین جلسه عمومی شورای ملی .
 ۹ » : امضای قرار داد سه ملیون دالر بین ښاغلی ملکیار وزیر مالیه و رئیس کمیسیون انکشاف وادی هیرمند و ارغنداب و ښاغلی سنایدر مدیر اداره همکاری بین المللی امریکا
 » » : شروع امتحانی سرویس تیلیفونی بین کابل و بن
 ۱۴ » : تصویب موافقت نامه ترانزیتی بین افغانستان و پاکستان در مجلس عالی اعیان
 ۱۶ » : اعزام هیأت مدافعه برای امراض حیوانی به قطن
 ۱۶ » : ورود ښاغلی دیوان چمن لال رئیس انجمن دوستی افغان و هند بکابل .
 ۱۷ » : افتتاح سردار محمد داؤد واپ در جلال آباد مرکز ولایت ننگرهار

۱۷ سرطان: افتتاح کورس طباعت درمطبعة معارف

۱۸ » بازگشت ښاغلي محمد کبير کفيل وزارت فوايد عامه بکابل پس از ملا حظه امور سرکسازي

وعمراني ولايت قطغن

۱۹ » : تهدياب گذاري يارتمانهاى جاده جنوبى روضه شاه ولايت ماب درمزار شريف

۲۲ » : امضای قرارداد سروى هوائى و ترتيب نقشه هاى توپوگرافى *

۲۳ » : افتتاح لاهرا توار الاناح معنوعى دروزارت زراعت

۲۴ » : تصويب موافقت نامه همكارى بين افغانستان واتحاد شوروى (درباره عملیات و کشفیات

طبقات الارضى ، عکس بردارى هوايى راجع به کشف نفت) در شوراي ملي *

۲۴ » : ورود مشاور منطقوى حفظ الصحه محيطى بکابل

۳۰ » : بازگشت ښاغلي سردار محمد داود صدراعظم از مسافرت امريکا بکابل *

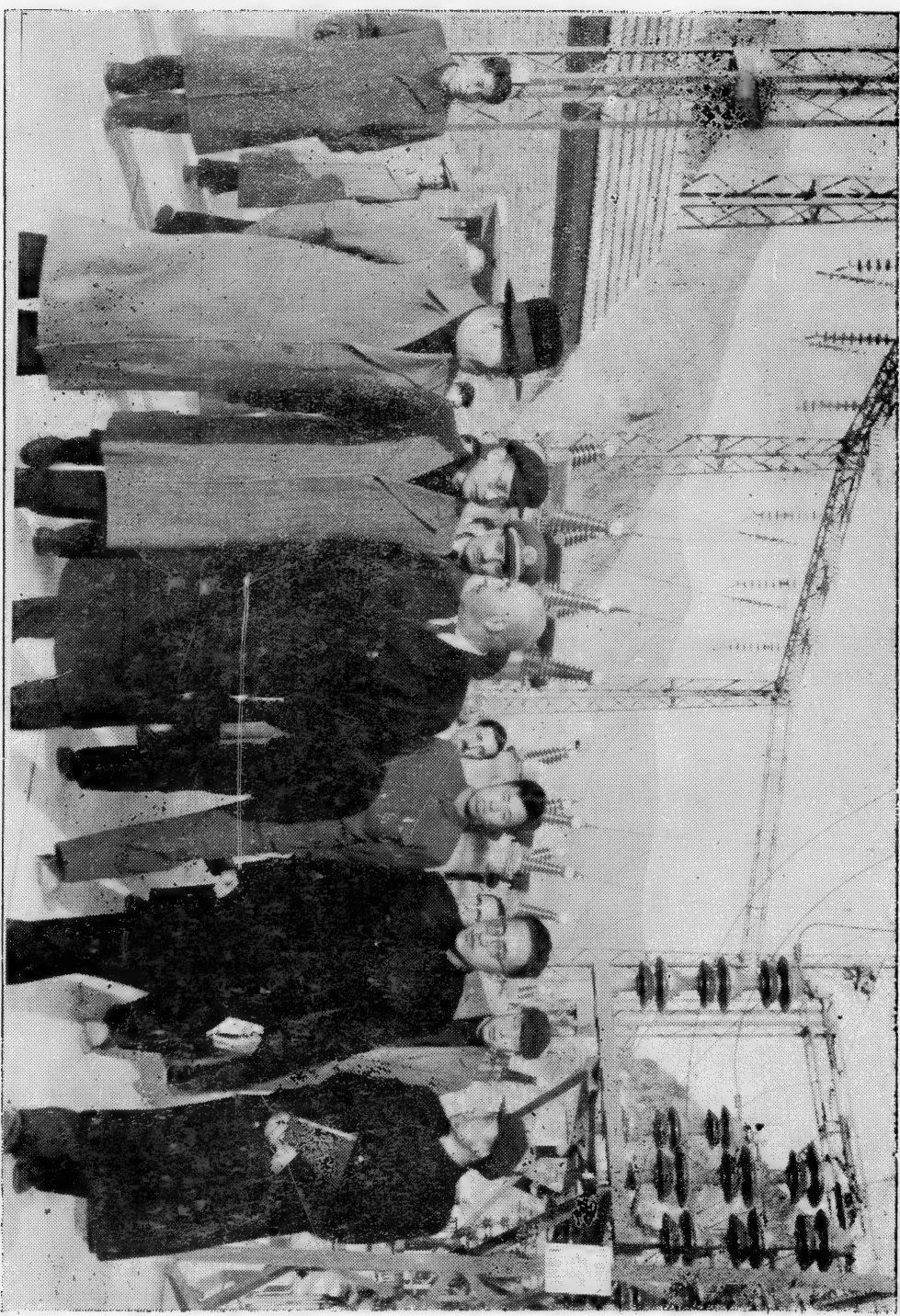
» : تصويب قرارداد راديو تلگرافى بين افغانستان و جمهوريت هند از طرف شوراي ملي

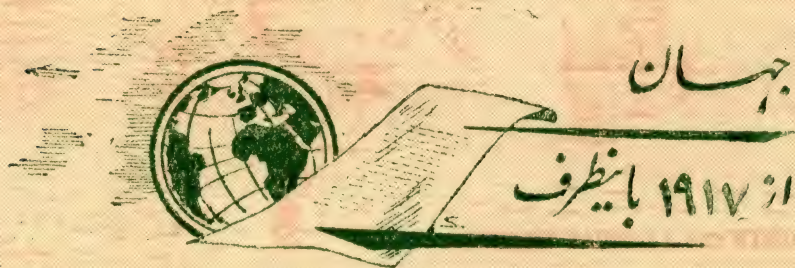
در دعوای که از طرف بناغلی صدر اعظم جلالتماب چوین لای صدر اعظم جمهوریت مردم چین ترتیب داده شده بود

از مناظر سفر پناعلی صدر اعظم بهجهوریت مردم چین

موقعیکه پناغله صدر اعظم از بند بزرگ نوره دین میفرمایند

۱۹۱۲ - ۱۲۹۵ - (۱۲۹۶)

۱۸ مارچ : شروع انقلاب روسیه .

۱۵ مارچ : زار روسیه نکولاس استعفاء می کند .

۶ اپریل : لینن و دیگر فراری های روسیه به پتروگرید می رسند ، برای شان اجازه داده می شود که در ریل سربسته از جرمنی عبور کنند .

۶ - ۷ نومبر : بالویک ها کرنسکی را ازین برده اقتدار را بدست می آرند .

۱۹۱۸ (۱۲۹۶ - ۹۷)

۸ جنوری : ویلسن ، رئیس جمهور امریکا ، مواد ۱۴ گانه خود را برای جهان اعلام می کند .

۳ مارچ : روسیه معا هدات علی حده را باقوای مرکزی دربريست - لیتاوسك امضاء می کند .

۱۶ جولای : زار روسیه نکولاس دوم وفامیلش بقتل می رسند .

۱۱ نومبر : جنگ عمومی اول بخت می رسد .

۱۹۱۹ (۱۲۹۷ - ۹۸)

۲۴ مارچ : سومین انترنیشنال افتتاح می شود .

۳ مارچ : افغانستان استرداد استقلالش را اعلام می کند .

۲۸ جون : معاهده وارسای بامضاء می رسد .

۱۱ آگست : بعد از اعلام قانون اساسی (وایمار) جرمنی از رژیم شاهسی به رژیم جمهوری مبدل می گردد .

۱۹۲۰ (۱۲۹۸ - ۱۲۹۹)

۱۰ جنوری : جامعه ملل شروع بکار می کند .

۱۶ جنوری : شورای جامعه ملل در پاریس ملاقات می کند . اعضای دائمی : انگلستان ، فرانسه

ایتالیه ، جاپان (جرمنی در ۱۹۲۶ و اتحاد شوروی در ۱۹۳۴ اعضای دائمی این شورا شدند) .

۱۶ جنوری : در اتازونی نوشیدن تمام مشروبات الکھولی غیر قانونی خوانده می شود .

۱۳ - ۱۷ مارچ : عمارت حکومتی برلین اختیار شاهي خواهان جرمنی میفتد .

۱۹ مارچ : سنای امریکا نسبت به مواد جامعه ملل معاهده وارسای را قبول نمی کند .

۲۵ اپریل : بین روسیه و پولیند جنگ آغاز می شود . معاهده ریکا ، تاریخ ۱۸ - ۱۹۲۱ سر حدات

پولیند و روسیه را تعیین می کند .

۱۹۲۱ (۱۲۹۹ - ۱۳۰۱)

۸ مارچ : نسبت به ندادن غرامات جنگ ، متحدین مناطق دوسلدرف ، دوییز برگ را اشغال می کنند

در نتیجه جرمنی اخطارشان را قبول کرده و تادیبه آن را در ۱۱ می آغاز می کند .

۱۷ مارچ : د راتر سياست جديد اقتصادي در روسيه سرمايه داري انفرادي مؤقتاً قانوني شمرده ميشود.
۱۹۲۲ (۱۳۰۰ - ۱۳۰۱)

۶ فروري : در معاهده که بين ۹ قوه صورت ميگيرد به تماميت چين ضمانت داده مي شود در همين معاهده نيروي قواي بحري بين امريکا ، انگلستان و جاپان به تناسب ۵-۵-۳ برقرار مي گردد .

۱۶ اپريل : معاهده را يالو ، همکاري اقتصادي را بين روسيه و جرمني برقرار مي سازد .

۱۵ جون : اولين مجلس دائمي محکمه عدلي بين المللي باز ميشود .

۲۱ ستمبر : قانون گمرک فوردني - مکامبر بلند ترين محصولات گمرکي را بر اموال خارجي در امريکا اعلام ميگند .

۲۷ آکتوبر : موسوليني بروم حمله مي کند

۱۹۲۳ (۱۳۰۱ - ۱۳۰۲)

۱۱ جنوري : نسبت به مشکلات در تاديّه غرامات جنگ فرانسه و بلجيم ، علاقه ور را دوباره اشغال ميکنند .

۳۰ آگست : نسبت بقتل چند نفر ايتالوي ، حکومت ايتاليا منطقه کارفور را در يونان اشغال ميکنند در

نتيجه مجمع ملل مداخلت کرده ايتاليا را وادار بتخليه مي سازد و يونان مجبور به تاديّه خساره مي شود .

۸-۹ نومبر : مظاهره ميونخ بايشوايي هتلر ، هتلر به پنج سال حبس محکوم مي گردد ، يک سال حبس را مي گذارند و کتاب معروفش (ماين کاميف) را مي نويسد .

۱۹۲۴ (۱۳۰۲ - ۱۳۰۳)

۲۱ جنوري : لينين مي ميرد ، مبارزه بين ستالين و تروتسکي جهت بدست آوردن اقتدار آغاز ميگردد .

۱۹۲۵ (۱۳۰۳ - ۱۳۰۴)

۲۶ اپريل : (هند بزرگ) رئيس جمهور جرمني انتخاب مي شود .

۱۹۲۶ (۱۳۰۴ - ۱۳۰۵)

۱۹۲۷ (۱۳۰۵ - ۱۳۰۶)

۲۰-۲۱ مي : لندن بزرگ براي اولين بار در فراز اقيانوس اطلس فاصله بين امريکا و اروپا را طي ميکنند .
۰۰۰ نومبر : تروتسکي از حزب کمونزم خارج مي شود .

۱۹۲۸ (۱۳۰۶ - ۱۳۰۷)

۲۷ آگست : معاهده کيلاک - برايנד امضاء شده ، در اثر آن پانزده و بالاخره ۶۲ مملکت جنگ را غير قانوني مي شمارند .

۱ - آکتوبر : اولين پلان پنج ساله اتحاد شوروي آغاز ميگردد .

۱۹۲۹ (۱۳۰۷ - ۱۳۰۸)

۷ جون : بانک بين المللي توسط پلان ينگ برقرار مي گردد ، در مقدار غرامات جنگ تقليل بعمل مي آيد .

۲۴ آکتوبر : مدهش ترين سقوط درمارکيت اقتصادي ، آغاز بحران اقتصادي را در امريکا بار مي آورد .

کرنیل پرون دکتاتور ارجمتائن باادولف هتلر در یکی از دعوت های رسمی پرون در آلمان .

مارشال پیتن که در تاریخ جنگ های فرانسه بنام فاتح محاربه وردون معروف است ، در حال مجادله دیده می شود . مارشال پیتن به اتهام سازشی که با آلمان ها نسبت به سر نوشت فرانسه کرده بود در یک محکمه خصوصی تحت مجادله قرار گرفت و محکوم به اعدام شد . می گویند این سرباز کهنسال تمام در موارد چه اعتراضات و چه مدافعات خاموش بوده و تعجبانه به خرف و کلای محکمه گوش داده بود .

بیون وزیر خارجه برتانیه و بیدو وزیر خارجه فرانسه بعد از هفت سال از فاجعه دونکرك يك قرار داد نظامی امضاء می کنند که برای منجاء سال اعتبار خواهد داشت. درین عدس وزیر خارجه هر دو مملکت را در حال امضای قرارداد مشاهده می کنید .

کنفرانس اوکارتو در سال ۱۹۲۵ درین کنفرانس رجال بزرگ و بنام اروپا اشتراک ورزیدند. مثلاً بویان ، چمبرلین ، موسولینی ، و وزیر خارجه ایتالیا در اندی کنور لوتسهر ، وزیر المان هتلری ، دکتور اشتویس من ، دکتور بینش

- ۱۹۳۰ (۱۳۰۹-۱۳۰۸) ۲۲- اپریل: پکت بحری بین امریکا، برتانیه، فرانسه، ایتالیا و جاپان امضاء میشود.
- ۱۹۳۱ (۱۳۰۹-۱۳۱۰) ۱۴ اپریل: الفانسوی ۱۳، هسپانیه را ترک میگوید. «آلکالا زامورا» رئیس جمهور آن مملکت انتخاب می شود.
- ۱۸ - ۱۹ ستمبر: نسبت به انقلاب در خط آهن مانچوریا، جاپان به اشغال مانچوریا آغاز مینماید.
- ۱۹۳۲ (۱۳۰۹-۱۳۱۰) ۲۸ جنوری: اشغال شانگهای از طرف جاپان صورت می گیرد.
- ۱۹۳۳ (۱۳۱۰-۱۳۱۱) ۳۰ جنوری: هتلر بحیث صدراعظم جرمنی مقرر می شود.
- ۲۷ فروری: در عمارت پارلمان جرمنی حریق واقع می شود. کمونسرها ملزم قرار داده میشوند.
- ۲۳ مارچ: پارلمان جرمنی هتلر را برای چهار سال اختیارات کامل می دهد.
- ۲۷ مارچ: جاپان خبر میدهد که مجمع ملل را ترک می گوید.
- ۱۹ اپریل: امریکا مقیاس طلارا ترک میدوید.
- ۱۲ جون ۲۷ جولای: کنفرانس اقتصادی لندن، منجر به ناکامی میشود.
- ۱۴ آکتوبر: جرمنی خبر میدهد مجمع ملل را ترک می گوید.
- ۱۷ آکتوبر: آیتشتاین از جرمنی به امریکا می رسد.
- ۱۶ نومبر: امریکا و اتحاد شوروی روابط سیاسی را با همدگر برقرار می سازند.
- ۵ دسمبر: تحریم مشروبات الکھولی در امریکا قطع میگردد.
- ۱۹۳۴ (۱۳۱۲-۱۳۱۱) ۳۰ جون: رژیم هتلر، آرنست رویم و پیشوایان دیگر نازی را محکوم به اعدام میکند.
- ۲- آگست: هند نبرگ میمیرد. هتلر پیشوای مطلق جرمنی میشود.
- ۱۹۳۵ (۱۳۱۲-۱۳۱۳) ۱۳ جنوری: منطقه «سار» در اثر ۹۰ فی صدای (برای اتحاد با جرمنی) بتاريخ اول مارچ، با جرمنی ملحق میشود.
- ۱۶ مارچ: هتلر علیه معاهده وارسای خدمت عسکری را در سر تاسر جرمنی برقرار میکند.
- ۲۰- آگست: انترنیشنال سوم فیصله میکند که اتحاد شوروی با دیموکراسی های غرب علیه فاشیست ها متحد شود.
- ۱۵ ستمبر: قانون نورمبرگ، یهودی ها را از ملیت «جرمن» باز میدارد.
- ۳- آکتوبر: ایتالیه بر حبشستان حمله میکند.
- ۷- آکتوبر: مجمع ملل ایتالیه را محکوم میکند.
- ۱۸ نومبر: مجمع ملل تحریمات اقتصادی و مالی را علیه ایتالیه مورد تطبیق قرار میدهد.
- ۱۹۳۶ (۱۳۱۳-۱۳۱۴) ۱۵ جنوری: جاپان از کنفرانس بحری در لندن دست میکشد، امریکا، فرانسه، برتانیه پکت بحری را بتاريخ ۲۵ مارچ امضا میکنند.

۷ مارچ: هتلر عسا کر جرمنی را به راینلینڈ می فرستد

۹ می: حبشستان به ایتالیه ملحق میگردد.

۱۹-۲۳-آگست: زینوینف و کامینیف در ررسیه به جرم همدستی با تروتسکی و فاشیست‌ها محکوم به اعدام می‌شوند.

۱۸ نومبر : ایتالیہ و جرمنی رژیم فرانکو را به رسمیت می‌شناسند .

۲۳-۱ نومبر کنفرانس بوینوس آیرس۔

۱۱ دسمبر: ادوار دھفتم استعفا می‌کند.

(1310-1314) 1937

۲۸ هی: چیمبر این بحیث صدراعظم جانشین بالدوین میگردد.

۳ جون : ديوك ونسار (ادوارد هشتم برتانيه) والين وارفيلد سمپسن امريکايي راعروسی ميکند.

۱۲ جون: دروسيه ما شال تو خاچڪي، وهفت جنرال ديگر بجرم جنايت محكوم به اعدام ميشوند.

۷ جولای: جاپان جنگ بدون اعلامیہ را، باچمین آغاز میکند.

۱۱ اکتوبر: ایتالیہ خبر ترک مجمع ملل را میدهد.

(1317- 1316) 1938

۱۲ مارچ: نازی ہا حکومت آستریا را بدست میاورند.

۲۹-۳۰ ستمبر: برتانیہ، فرانسه، ایتالیہ و جرمنی در کفرانس میونخ به خارج ساختن چکو سلواکیا موافقہ می کنند .

۱۳ نومبر: یہودی ہادر کامپ'۵۸ جمع آوری شدہ ونسبت بہ قتل «وام رات» مبلغ ۴۰۰،۰۰۰ دالر جریمہ می‌شوند.

(1318-1317) 1939

۱۵ مارچ: قوای ہتلمر داخل پراگ می شوند.

۱ اپریل: انقلاب ہسپانیہ بہ پایان میرسد .

۵ می: پولیندنخواست دانز يك را به جرمني بدهد.

۲۴ آگست: جرمنی و روسیه معاهده عدم تجا وز را برای ده سال امضاء میکنند.

۱ ستمبر : جرمنی بریولیند حملہ می آورد ودانزیک را اشغال می کند التیما تم فرانسه وانگلیستان

۳ ستمبر: برتانیہ و فرانسیہ اعلامیہ جنگ را میدهند.

• • : امریکا سیاست بیطرفی را اعلام می کند.

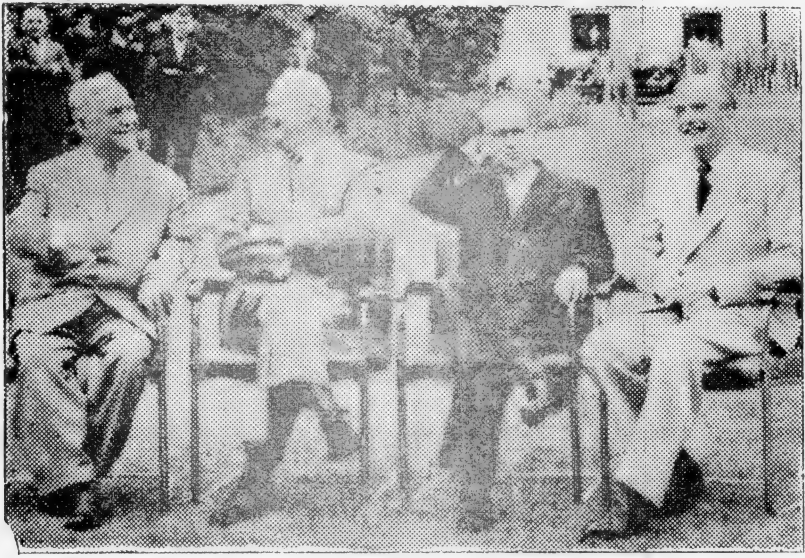
۷ : « روسیہ برپولیند حملہ می آورد.

قرارداد عدم تعرض بین آلمان و اتحاد شوروی که بتاريخ ۲۳ آگست ۱۹۳۹ در مسکو به امضاء رسید. هشت روز ازین قرارداد نگذشته بود که جنگ بین الممالی دوم آغاز یافت. درین تصویر مولوتوف وزیر خارجه آنوقت اتحاد شوروی در حال امضای قرارداد بدیده می شود مارشال ستالین و ریبین تروب و یکتین از صاحب منصبان روسی به نظر می رسد.

یکی از مذاکرات هتلر در پرشتگان بالاول (عکس طرف چپ) و باستیانی نماینده موسولینی.

کنفرانس بهران چار مملکت دنیا در چینوا که در ماه جولای ۱۹۵۵ منعقد شد - درین فوتو از چپ به راست : مارشال بولگانین ، ایزنهاور ، ادگار فورد نتونی ایدن در بیرون قصر جامعه ملل قبل از انعقاد کنفرانس دیده می شوند .

بهران سیاسی فرانسه که در اثر جنگ الجزایر، رو بشدت میگذاشت، افسران نظامی آن کشور را از بالیسی موجوده حکومت متصرف ساخته و در پی تشکیل جبهه امنیت داخلی برآمدند و در الجزایر رسمیت خود را اعلام کردند. درین عکس ژاک سومتیل و جنرال ماسو که شخص اخیر الذکر از فرانسه فرار کرده در الجزایر دیده می شود. این وقایع آخرین فصل جمهوریت حالیه فرانسه را تشکیل می دهد .

- ۲۸ ستمبر: بولیند بین جرمنی و روسیه متقسم می گردد.
- ۳۰ نومبر: روسیه برفنلیند حمله می آورد.
- ۱۴ «: اتحاد شوروی نسبت به حمله برفنلیند ازمجمع ملل خارج کرده می شود.
- ۱۹۴۰ (۱۳۱۹-۱۳۱۸)
- ۱۲ مارچ: فنلیند تسلیم می شود.
- ۹ اپریل: جرمن ها بردنمارک و ناروی حمله می آورند.
- ۱۰ می: جرمن ها بر هالیند، بلجیم و لکسمبورگ حمله می آورند.
- ۱۰ «: چیمبرلین استعفا کرد و چرچل صدراعظم انگلستان مقرر می شود.
- ۱۲ «: جرمن ها سرحدات فرانسوی را عبور میکنند.
- ۱۴ «: هالیند تسلیم می شود.
- ۲۸ «: پادشاه بلجیم عساکر آن مملکت را به جرمن ها تسلیم می کند.
- ۹ جون: ناروی تسلیم می شود.
- ۱۰ «: ایتالیه با فرانسه و انگلستان اعلان جنگ میدهد و بفرانسه حمله می کند.
- ۱۴ «: جرمن ها داخل پاریس می شوند.
- ۱۵ «: روسیه لتونی را اشغال میکند: لاتویا و استونی را بتاريخ ۱۷ جون اشغال مینماید.
- ۲۲ «: فرانسه و جرمنی معاهده صلح را در کامپین امضاء می رسانند.
- ۲۳ «: دوگول کمیته ملی فرانسه را در لندن تشکیل میدهد و اعلام میدارد که فرانسوی های آزاد به جنگ ادامه میدهند.
- ۸ آگست: اوفت و اف جرمنی حمله را بر انگلستان آغاز میکند.
- ۲۱ «: ترانسکی در شهر مکسیکو در اثر حمله قاتل میمیرد.
- ۲۲ «: امریکا فیصله میکند که کشتی های کهنه خود را به انگلستان بفروشد.
- ۲۸ آکتوبر: ایتالیه بر یونان حمله می آورد.
- ۱۹۴۱ (۱۳۱۹-۱۳۲۰)
- ۱۳ اپریل: روسیه و جاپان معاهده پنجاه ساله بیطرفی را امضاء میکنند.
- ۱۷ «: یوگوسلاو یا تسلیم می شود. جنرال میخولوویچ جنگ را ادامه میدهد تیتو بجیت پیشوای قوای نجات وطن مقرر می شود.
- ۲۷ اپریل: قوای جرمنی داخل آتن میگرددند.
- ۲۲ «: جرمنی بر روسیه حمله می آورد.
- ۴۱ آگست: منشور اتلانتیک.
- ۵۷ دسمبر: جاپانی ها بر پرل هاربر حمله میکنند.
- ۸ «: برتانیه و امریکا با جاپان اعلان جنگ میدهند.
- ۱۱ «: جرمنی و ایتالیا با امریکا اعلان جنگ میدهند.
- ۱۹۴۲ (۱۳۲۱-۱۳۲۰)
- ۲ جنوری: امریکا جزائر فلپائن را از دست می دهد.

۲۸ جنوای: تمام ملل براعظم امریکا، بامتفقین قطع رو ابط می‌کنند.

۱۵ فروری: برتانیه سنگا پور را تسلیم می‌کنند.

۳۰ می: قوای فضائی برتانیه شهر کالون را خراب می‌سازند.

۸ نومبر: امریکا و برتانیه قوای خود را در افریقای شمالی فرومی آورند.

۱۹۴۳ (۱۳۲۱-۱۳۲۲)

۱۴-۲۲ جنوری: کنفرانس کاسابلانکا، دائر می‌شود.

۱-۲۲ فبروری: قشون نمبر ۶ جرمنی در ستالینگراد تسلیم می‌شود، نقطه بازگشت جنگ در روسیه.

۱۲ می: بقیه قشون جرمنی در افریقا محاصره می‌شود. ختم جنگ در افریقا.

۱۵ می: انتر نیشنال سوم در ماسکو منعقد می‌گردد.

۲۵ جولای: موسولینی برطرف می‌شود. بادو کلیو صدراعظم ایتالیه مقرر می‌گردد.

۳ ستمبر: قوای متحدین داخل ایتالیه می‌شوند.

۱۰ ستمبر: نازی‌ها روم را اشغال می‌نمایند.

۱۹ اکتوبر: در کنفرانس ماسکو، نمایندگان امریکا، روسیه و انگلستان موافقه می‌کنند که از راه

اتحاد جنگ را بخت‌رسانند، وعده سیستم دیموکراسی را در ایتالیه و آستریا می‌دهند.

۲۶-۲۲ نومبر: کنفرانس قاهره: روزولت، چرچل، و چانگ کای شیک عهد نمودند که جاپان شکست بخورد.

۲۸ نومبر ۱- دسمبر: در کنفرانس تهران، روزولت، ستالین و چرچل پلان حمله بر قوای متفقین

را مورد بحث قرار دادند.

۱۹۴۴ (۱۳۲۲-۱۳۲۳)

۶ جون: روز «دی»: متحدین داخل فرانسه می‌شوند.

۱۵ جون: جرمن‌ها به بامباردی انگلستان آغاز می‌نمایند.

۲۵ جون: پاریس نجات می‌یابد.

۱۲ اکتوبر: قشون امریکائی فلپائن را اشغال می‌کنند.

۱۹۴۵ (۱۳۲۳-۱۳۲۴)

۱۲ جنوری: خطوط دفاعی جرمن‌ها سقوط می‌کنند.

۳ فبروری: قشون امریکائی شهر مانیلا را اشغال می‌کنند.

۱۱ فبروری: موافقه یالتا، توسط روزولت، چرچل و ستالین بامضا می‌رسد.

۱ اپریل: قوای امریکایی اوکاناوا را اشغال می‌کنند.

۲۵ اپریل: مجلس تشکیل ملل متحد در سانفرانسسکو صورت می‌گیرد.

۲۹ اپریل: ۳۳۰۰۰ مجوسین کامپ (اخو) توسط قوای امریکائی‌ها می‌یابند.

۳۰ اپریل: پرچم روسی بر عمارت شورای ملی جرمنی در برلین برافراشته می‌شود.

۱ می: ادمیرال کارل دونیتز بحیث قوماندان عمومی قوای جرمنی اعلام گردیده و مرگ هتلر

اعلام می‌شود.

۲ می: برلین بدست قوای متحدین می‌افتد.

۷ می: جرمنی تسلیم بلاشرط می‌شود (روز «ظفر»)

يك منظره از شكست سربازان متحدين در دونكر ك در سال ۱۹۴۰ :
 موقعيكه اردوى طوفانى جرمنى بر اروپاى غربى سرا زير شد و در دونكر ك اردو هاى
 متحدين را محاصره نموده درين محاصره ۳۲۵ هزار سرباز انگليسى و فرانسوى توانستند
 خود را نجات بدهند . در جنگ بين المانى دوم شكست دونكر ك باعث يك نيمه بزرگ
 تاريخ را تشكيل مبد هـ .

تریگولی نخستین سرمشی موسسه ملال متحد

داکتر محمد مصدق صدراعظم سل ۱۹۵۱ ایران که منابع نفت ایران را ملی کرد ، از بستر مرضی مملکت را اداره می کرد .

۲۶ جون: منشور ملل متحد در شهر سانفرانسسکو بامضاء می رسد؛ بتاريخ ۲۴ اکتوبر مورد تطبیق قرار داده می شود.

۲۸ جون: حکومت جدید پولیند تحت نظارت اتحاد شوروی برقرار میگردد.

۱۶ جولای: اولین آزمایش بم آتومی در صحرای آلمانا کرد و ایالات متحده (خبر آن بتاريخ ۶ آگست اعلام گردید)

۱۷ جولای - ۱۲ آگست: کنفرانس «پاتسدام»: ترومن، چرچل (اتلی بعد از ۲۸ جولای) و سالین شورای وزرای خارجه را تشکیل می کنند، تا معاهده های صلح را ترتیب نمایند و بر طرز حکومت جرمنی و غرامات جنگ بحث نمایند.

۲۶ جولای: اتلی صدراعظم جدید حزب کارگر شروع بکار می کند حزب کار محافظه کار چرچل مغلوب می شود.

۶ آگست: بم آتومی به شهر «هیروشیما» جاپان برتاب می گردد.

۸ آگست: روسها با جاپان اعلام جنگ میدهند.

۹ آگست: شهر ناگاساکی در جاپان با بم آتومی خراب میشود.

۱۴ آگست: جاپان تسلیم می شود.

۲۴ اکتوبر: ملل متحد رسماً تشکیل میگردد.

۱۵ نومبر: ترومن و اتلی درواشنگتن فیصله می نمایند که اسرار بم آتومی تاهنگامیکه ملل متحد برای کنترل آن تدابیری را سر دست نگیرد فاش نشود.

۲۷ دسمبر: کنفرانس ماسکو، مشترکین: بایرنیز، مولوتوف و بیون. پلانهای مقدماتی راجع به کنترل بم آتومی صورت میگردد معاهده صلح کوریاهم بامضاء می رسد.

۱۹۴۶ (۱۳۲۴ - ۱۳۲۵)

۱۰ جنوری: اولین کنفرانس عمومی ملل متحد در لندن صورت می گیرد.

۱۷ جنوری: اولین کنفرانس شورای امنیت ملل متحد در لندن باز شد اعضای دائمی این شورای:

اتازونی، اتحاد شوروی، انگلستان، فرانسه و چین

۲ فبروری: تریکولی بهیث اولین سرمنشی ملل متحد انتخاب میگردد.

۳ اپریل: اولین کنفرانس محکمه بین المللی عدلی در هاگ باز میشود.

۸-۱۸ اپریل: آخرین کنفرانس مجمع درجینوا، مجمع ملل را منحل می سازد.

۲۹ اپریل: اتازونی معاهده ی را بر وسیه، انگلستان و فرانسه پیشنهاد میکند که در اثر آن در جرمنی برای بیست و پنج سال تحریم اسلحه سازی صورت گیرد.

۳۱ می: امریکا و برتانیه انتخابات آزاد را در رومانیه تقاضا میکنند.

۱ اکتوبر: فیصله محکمه نو برگ: ۱۲ نفر از پیشوایان نازی (که از آن جمله یکی از آنها در غیبتش محاکمه شد) محکوم به آویختن در دار میشوند. ۷ نفر آن محکوم به حبس میگردند، و سه نفر هم مبری میشوند.

۱۵ اکتوبر: کوپرنگ فقط چند ساعت قبل از اینکه ۱۰ نفر نازی ها اعدام شوند انتظار میکند.

۱۹ دسمبر: جنگ در هند چین بین فرانسوی ها و کمونسنت ها آغاز میگردد.

۳۰ دسمبر: کمیسیون نیروی ذروی ملل متحده کنترول بم آتومی را هدایت میدهد. روسیه و پولیند از رأی دادن خودداری میکنند.

۱۹۴۷ (۱۳۲۶-۱۳۲۵)

۱ جنوری: برتانیه تمام معادن زغال سنگ خود را ملی میسازد.

۱۰ فبروری: معاهده صلح با ایتالیه، رومانیه، بلغاریه هنگری، فنلیند در بازبس بامضاء میرسد.

۱۲ مارچ: ترومن به کانگرس امریکا می گوید که مقدار ۴۰۰ میلیون دالر را برای کمک به یونان و ترکیه تصویب نمایند تا این دو مملکت از خطر کمونیزم رهایی یابند.

۵ جون: پلان مارشال: امریکا به یورپ وعده کمک اقتصادی میدهد.

۱۲-۱۵ جون ۱۵: نماینده مملکت ارویانی در پاریس اجتماع میوزرند تا بر پلان مارشال بحث بعمل آرند.

۱ آگست: شورای امنیت ملل متحده به اندونیزیایی ها و هالیندی ها میگوید تا از جنگ دست بردارند.

۱۵ آگست: هند استقلالش را بدست می آورد.

۳۱ آگست: هیأت تحقیقاتی ملل متحده هدایت می دهد که برتانیه باید کنترول فلسطین را از دست داده و ممالک عربی و یهودی برقرار گردد.

۵ آکتوبر: درماسلو تشکیل «کامن فارم» اعلام می گردد.

۱۴ نومبر: مجمع عمومی ملل متحده رأی میدهند که انتخابات عمومی آزاد در کوریا صورت گیرند.

۲۰ نومبر: الیزابت، شاهدخت انگلستان، با لوتانت فلیپ و انتیبیتان از دواج میکند.

۱۹۴۸ (۱۳۲۷-۱۳۲۶)

۱۷ جنوری: متارکه اندونیزی صورت می گیرد.

۳۰ جنوری: گاندهی بقتل می رسد.

۲۳ ۲۵۰ فبروری: در چکوسلواکیا کمونست ها قوه را بدست می آرند.

۲۱ اپریل: شورای امنیت رای می دهد که برای گیری عام در کشمیر بعمل آید. نادر اثر آن فیصله

شود که کشمیر با هند یا پاکستان ملحق گردد. هندو پاکستان هر دو موافقه نمی کنند.

۱۴ می: دولت اسرائیل رسماً اعلام می گردد؛ عساکر عرب آغاز به حمله میکنند.

۱۱ جون: در اثر تقاضای ملل متحده صلح موقتی در فلسطین بعمل می آید.

۱۸ جون: روسیه ترافیک بین برلین غربی و شرقی را منع قرار می دهد.

۲۱ جون: شروع مواصلات هوایی برلین از طرف قوای غربی. بتاريخ ۱۲ می، ۱۹۴۹. بیا یا ن می رسد.

۲۲ جون: شورای امنیت نتوانست که اسلحه آتومی را تحت کنترول آورد. رای مخالف روسیه.

۱۲ نومبر: فیصله راجع به محاکمه جنگ جاپانی! توجو و ۶ نفر دیگر محکوم به آویختن به دار

می گردند (بتاریخ ۲۳ دسمبر اعدام گردیدند). ۱۸ نفر آن محکوم به حبس می شوند.

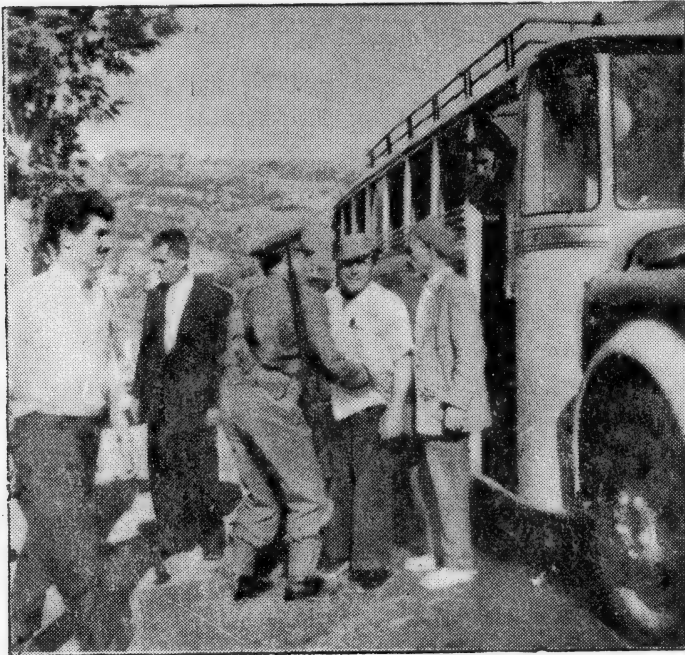
۱۹۴۹ (۱۳۲۸-۱۳۲۷)

۷ جنوری: ختم جنگ در فلسطین.

۲۰ جنوری: ترومن پلان نقطه ۴ خود را پیشنهاد می کند.

جنرال نجیب نخستین رئیس جمهوره مصر
بعد از کودتای معروف آن کشور

در بیروت، اغتشاشیون، امنیت و سلام آن شهر را برده اند و حالا قوای
حکومتی هر جا مضمونی را دیدند او را تلاشی می کنند و اگر سلاحی با خود داشت،
ضبط می نمایند

سفری که ریچارد نکسن به امریکای لاتین کرد، در اکثر آن ممالک
 با مظاهرات ضد سیاسی امریکا مواجه شد. درین عکس نامبرده
 وز نش با آیزنهاور رئیس جمهور امریکا دیده می شود که شرح
 مسافرت امریکای لاتین خود را می دهد.

جنگ الجزایر
 وفدا کاری مجاهدین
 آن ، یکی از فصول
 برجسته تاریخ سیاسی
 آن مملکت را تشکیل
 می دهد و جمله یو حیره
 دختر فدا کار الجزایری
 قیافه برا زنده این
 تاریخ است ، جمله یکی
 از دختران فدا کار
 الجزایری است که
 با هتمام و همکاری با
 آزادی خواهان الجزایری
 از طرف یک محکمه
 نظامی محکوم به اعدام
 شده بود ولی افکار عمومی

جهان ، فرانسه را ازین تصمیم بازداشت حالادریکی از محابس نظامی فرانسه
 بگری برد .

- ۸ فبروری: کازدینال مجارستانی، مندرتتی به حبس عمری محکوم می شود.
- ۲۴ فبروری: اسرائیل و مصر متار که صلح را امضای کنند.
- ۴ اپریل: آغاز پیمان اطلس (نیتو)؛ معاهده آن توسط دوازده مملکت امضای گردد.
- ۱۱ می: اسرائیل شامل ملل متحد می گردد.
- ۵۵۵ ستمبر: کمونست های چین حکومت مردم چین را اعلام می کنند.
- ۲۱ ستمبر: حکومت فدرال آلمان غربی تأسیس می شود.
- ۲۴ ستمبر: ترومن اعلام می دارد: که اولین انفلاق بم آتومی در اتحاد شوروی صورت گرفت.
- ۸ دسامبر: حکومت ملین چین به فارموسا نقل می کند.
- ۱۹۵۰ (۱۳۲۸-۱۳۲۹)
- ۱۳ جنوری: اتحاد شوروی از اشتراک در شورای امنیت ابای می ورزد چنان شوری نخو است که چین کمونست شامل ملل متحد گردد.
- ۳۱ جنوری: ترومن امر تقویه وانکشاف بم های دروچن را می دهد.
- ۱ مارچ: برطانیه داکتر کازفو شزرا محکوم به چارده سال حبس می نماید. او اسرار بم آتوم را به روس ها داده بود.
- ۲۵ جون: کوریای شمالی از خط عرض البلد ۳۸ عبور می کند.
- ۲۷ جون: ترومن به قوای هوایی و بحری امریکا امر می دهد که با کوریای جنوبی کمک نمایند.
- ۲۸ جون: کوریای شمالی سیول را اشغال می کنند.
- ۸ جولای: ترومن جنرال مکارتر را به حیث قوماندان عمومی ملل متحد در کوریا مقرر می نماید.
- ۲۶ ستمبر: مکارتر اشغال سیول را اعلام می دارد.
- ۷ آکتوبر: قوای سواره امریکایی از خط عرض البلد ۳۸ عبور می کنند.
- ۲۰ نومبر: فرقه نمره ۷ امریکا به سرحدات مانچوریا می رسند.
- ۲۶ نومبر: چینی ها بر قوای ملل متحد به حماه آغاز می نمایند.
- ۱۹۵۱ (۱۳۲۹-۱۳۳۰)
- ۱ فبروری: مجمع عمومی (۴۴-۷) چین کمونست را به حیث متجاوز محکوم می دارد.
- ۱۹ مارچ: پلان شومان مملکت اروپائی با مضاء می رسد.
- ۲۴ مارچ: مکارتر واضح می دارد که ملل متحد بر چین حمله خواهد کرد.
- ۱۱ اپریل: ترومن مکارتر را از وظیفه اش سبکدوش می سازد.
- ۳۳ اپریل: روسیه متار که کوریا را پیشنهاد می کند.
- ۱۰ جولای: مذاکرات برای متار که کوریا آغاز می گردد.
- ۲۱ اگست: امریکا ساختن اولین تحت البحری آتومی را امر می دهد.
- ۸ ستمبر: معاهده صلح جاپان توسط ۴۸ مملکت در سانفرانسسکو با مضاء می رسد.

۱۹۵۲ (۱۳۳۰-۱۳۳۱)

۶ فبروري: جارج ششم می میرد؛ دخترش بچیث الیزابت دوم ملکه انګلستان اعلام می گردد .

۲۰-۲۵ فبروري: کنفرانس پیمان اطلس تشکیل قشون اروپائی را تصویب می کنند هدف آن ۵۰ فرقه و ۴۰۰۰ طیاره برای اخیر سال ۱۹۵۲ .

۲۶ می: متحدین غربی و آلمان غربی قرارداد صلح را در بن بامضا می رسانند.

۲۷ می: معاهده جامعه دفاعی یوروپ توسط شش مملکت دریاریس بامضا می رسد.

۱۹۵۳ (۱۳۳۱-۱۳۳۲)

۵ مارچ: ستالین می میرد.

۶ مارچ: مالکافه صدراعظم اتحاد شوروی مقرر می شود؛ بیریا وزیر داخله و مولوتوف وزیر خارجه.

۱۰ اپریل: داگ هرشیلد بچیث سرمشقی ملل متحده شروع بکار می کنند .

۲۹ می: نله «ایورست» همایه توسط برطانوی های اشغال می گردد .

۲ جین: مراسم تأجیوشی ملکه الیزابت .

۸ : درپان مونچام موافقه بر محبوسین جنگ کوریا صورت می گیرد.

۱۷ : شورش در برلین شرقی .

۱۹: روز نبرگ اعدام می شود.

۱۰ جولای: بیر یادر روسیه محکوم به خیانت گردیده، بتاريخ ۲۸ دسمبر اعدام می گردد.

۲۷ : متارکه کوریا بامضا می رسد.

۲۰ آگست: مسکو و افلاق بم های دروجن را اعلام می دارد.

۱۹۵۴ (۱۳۳۲-۱۳۳۳)

۲۰ جنوری: امریکا اولین تحت البحری ذروی (نایتلس) را بکار می اندازد .

۷ می: دین بن فو بدست کمونست هامی افتد .

۲۶ اپریل: کنفرانس هندچین بشمول ۱۹ مملکت در جنبوا آغاز می گردد.

۲۱ مارچ: متارکه هندچین بامضا می رسد.

۶ ستمبر: آیزنهاور ذخیره ذره وی جهان را آغاز می کند. اتحاد شوروی اشتراک نمی نماید.

۸ : « معاهده حوزه جنوب شرق آسیا (سیاتو) درمانیلا بامضا می رسد .

۲۳ آکتوبر: به آلمان غربی آزادی داده می شود و شامل پیمان اطلس و اتحادیه اروپای غربی می گردد .

۱۹۵۵ (۱۳۳۳/۱۳۳۴)

۵ اپریل: چرچل از عهده صدارت برتانیه و پیشوای حزب محافظه کار استعفا می کند، انتونی ایدن جای نشین وی می گردد .

و قتی که هتلر و گوئرنگ و ریدر در قطار آهن تاریخی که معاهده
مشارکت جنگ بین‌المللی اول از طرف آلمان‌ها امضاء شده بود،
در قطار بالا می‌شوند تا عین این رویه را در مورد فرانسوی‌ها
اجرا کرده و قرار داد تسلیم بلا شرط را بر آن‌ها امضا نمایند.

مشمول این پکت ائتلاف شمالی در حین امضای معاهده مذکور ،
 این قرارداد در اپریل ۱۹۴۹ در واشنگتن از طرف دوازده کشور عضو پیمان به امضا
 رسید ترومن در باره این پکت گفته بود که اگر این پکت در ۱۹۳۹ و ۱۹۱۴ عقد
 می شد ، عملیات تعرضی را مانع می شد دو جنگ بین المللی اول و دوم رخ نپدید .

- ۱۲ اپریل: واکسین سالک از طرف اطباء امریکا برای مرض پولیو تصدیق میگردد.
- ۱۹ ستمبر: بیرون، دکناتور ارجنتائن، از مملکت خارج میشود.
- ۱۴: عضو دیگر در ملل متحده حق شمولیت داده میشود.
- ۱۹۵۶ (۱۳۳۴ - ۱۳۳۵)
- ۱۰ جنوری: نسبت به بحران شرق میانه، برتانیه ۱۶۰۰ هواپازش را امر می دهد که به قبرس بروند.
- ۹ مارچ: اسقف اعظم قبرس تبعید می شود.
- ۲۰ مارچ: در یک خطابه، خروسیف به ستالین «قاتل» خطاب میکند.
- ۱۲ جون: علماء برای اولین بار میگویند که تشعشع در اثر آزمایشات زروی به نسل آینده خطرناک واقع می شود.
- ۱۹ جولای: امریکا فیصله می کند که در تعمیر بند اسوان با مصر کمک نکند.
- ۲۶ جولای: مصر ملی ساختن کانال سوئز را اعلام میدارد.
- ۱۹ ستمبر: فرانسه و آلمان غربی موافقه میکنند که علاقه «سار» به آلمان غربی داده شود.
- ۱۹- اکتوبر: روسیه و جاپان موافقه‌ی را امضاء می کنند که در اثر آن «حالت جنگ» بین این دو مملکت به پایان می رسد.
- ۲۱- اکتوبر: کمونست های پولیند لادسلاو کاموکا را بحیث منشی اول حزب مقرر می کنند.
- ۲۴- » : عساکر روسی برای فرونشاندن اغتشاش در مجارستان در آن مملکت دست بفعالیت نظامی می زنند. امری ناژ بحیث صدراعظم جدید مقرر میشود.
- ۲۶- اکتوبر: ۸۲ مملکت در جامعه ملل موافقه میکنند که نمایندگی بین المللی نیروی زروی را برای استعمال آتوم بغرض صلح برقرار سازند.
- ۲۹- اکتوبر: اسرائیل بر مصر حمله میکند.
- ۳۰- اکتوبر: حملات هوایی انگلستان و فرانسه بر کانال سوئز آغاز می گردد.
- ۴ نومبر: مجمع عمومی ملل متحده رأی میدهد که قوای پولیس ملل متحده برای استقرار صلح در مصر تشکیل گردد.
- ۵ نومبر: برتانیه و فرانسه بر پورت سعید حمله می نمایند.
- ۶ نومبر: برتانیه و فرانسه از جنگ در پورت سعید دست می بردارند.
- ۲۱ نومبر: امریکا او لین دسته اول پناه گزینان مجارستان را اجازه میدهد که در امریکا مسکن گزین گردند.

۲۳ نومبر : امری ناڅ از صدارت بر طرف وبعوض وی جا نس کا دار مقرر میگردد .

۱۲ دسمبر : مجمع عمومی ملل متحده روسیه را نسبت به تجاوز در هنگری محکوم می دارد .

۲۲ دسمبر : قوای انگلستان و فرانسه مصر را تخلیه می کنند .

۱۹۵۷ (۱۳۳۵ - ۱۳۳۶)

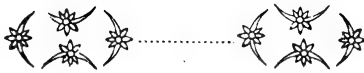
۵ جنوری : طرح آیزنهاور برای شوق میا نه اعلام میشود .

۹ جنوری : انتونی ایدن صدر اعظم برتانیه استعفا می کند .

۱- مارچ : اسرائیل و عده می دهد که صحرای غزه را تخلیه می نماید .

۶ مارچ : گانا بیست و نخستین مملکت نیکروها استقلالش را بدست می آرد .

۶ مارچ : بعد از تخلیه اسرائیل قوای ملل متحده مناطق غزه را گزمه می کنند .

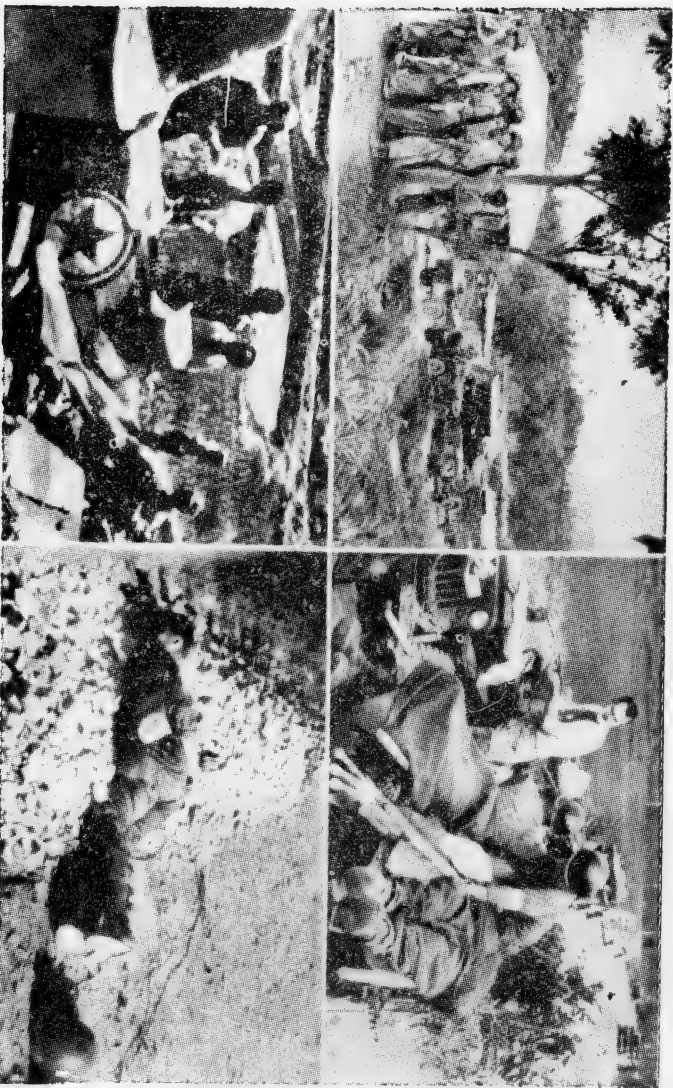

زهمیم مشهور هند، که استقلال هند مر هون
زحانات او و سایر زعمای آن کشور میباشد،

و قتی که قضیه ملی شدن نفت ایران در شورای
امنیت مطرح بحث قرار گرفت دا کتر مصدق
شخصاً شرکت ور زید. درین فوتو به جواب
مستقبلین پاسخ می دهد.

چند نفر از جنگ کو ریا

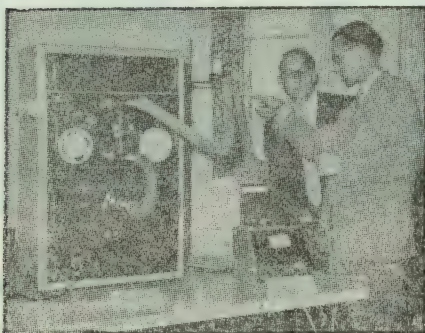

رطی سال ۱۳۳۶ علما و دانشمندان جهان برای آزمایش و تسهیلات بیشتر زندگی افراد بشر، یک سلسله اختراعاتی کرده اند که بلاشک در حیات جوامع بی تاثیر نیست. چون سالنامه هر سال درین رشته مطالبی نشر می نماید، اینک امسال نیز به رویه گذشته، بهترین اختراعات سال را با شما آئیکه مواد و منابع یاری کرده بچاپ میروساند:

ماشینی که خاک هوا را تجزیه می کند
اخیراً در مونیخ نمایشگاهی دایر شد و در آن کلیه اختراعاتی که مالک مشمول این نمایشگاه کرده بودند در معرض نمایش قرار دادند که بیشتر مورد دلچسپی واقع شد یکی از اختراعات دلچسپ ماشینی است که ذریعه شعاع برقی هوای پاک و با آلوده را تشخیص میدهد. لواهی را بر که بر و ن تمه بد یافته هوا را جذب میکند و خاکی که ازین هوا فیلتر شده باشد، مورد معاینه قرار میدهد و ذرات رادیو اکتیف را معلوم می سازد.

در خلال تحقیقاتی که از هوای شهر میونخ بعمل آورده اند، ثابت گردید که در هوای آن شهر در هر دقیقه بصورت متوسط یک هزار مولیکول ذرات آتومی صورت میگیرد، اما متوجه باشید که هیچ علتی برای تشویش موجود نیست.

احتیاط با ایزوتوپها

ایشکه آتوم کمک و مدد او هم کرده میتواند تمدنی غیر مکشوف بود. مردم فقط از اضرار آن آگاهی داشتند. ما به تاسف است که وجه منفی آن، به بیمانه افسانوی، اندیشه وحشت دارد، نسبت به تامین امکانات استفاده صلح آمیز آن، با وصف آن این حقیقت پر واضح است که ایزوتوپ تولید فرعی ذرات آتومی به حیث معاون و یا ویرانگر در علم و تکنیک بشری همیشه مقام برجسته ای داشته است، تنها در انگلستان در طی سال گذشته بیست و دو هزار ایزوتوپ رادیو اکتیف در سراسر جهان ارسال شده است، نصف این «فرستادگی ها»

په شفاخانه‌های پنجا مملکت، صورت گرفته در انگلستان محلیکه ایزو توپ‌ها تولید می‌گردد «آمرن هام» نام دارد. در این جا ایزو توپ‌ها در جعبه‌های آهنی گذاشته می‌شود بعد به مراجع محتاج از سال می‌گردد. با وصف آنکه مواد رادیو اکتیوی، اگر بصورت درست استعمال شود خدمت گزاران دلاور بشهر هستند، معینا، در موقع استفاده آن احتیاط فراوانی را ایجاب می‌نماید.

یک مقوله معروف است که می‌گوید: نیروی آتش، اگر از طرف آدمی رام شود و محافظت از آن بعمل آید، مدد خیر و نیکویی برای بشر خواهد بود، حالا آن مقوله با تمام جهات آن، در مورد آتوم و ایزو توپ‌ها صدق پیدا می‌کند.

دیوار شیشه‌ی ضخیم این لابراتوار چیرا از خطرات رادیو اکتیف در امان نگهداشته است در عکس دیده می‌شود که چگونگی این دختر در بنا دیوار شیشه‌ی، ذریعه انبورها بداخل راه می‌یابد و جعبه‌ها را مملو می‌کند

در عقب میز کنترل، در حالیکه در شیشه‌های بزرگ کار آنباشتن ایزو توپ هاجریان دارد، یک تغذیه‌گر قریبه خطر شعاع رادر دیوار کنترل می‌نماید (نقر چپ) اگر از مرحله خطر تجاوز کرد، زنگ خطر مراتب را گزارش می‌دهد.

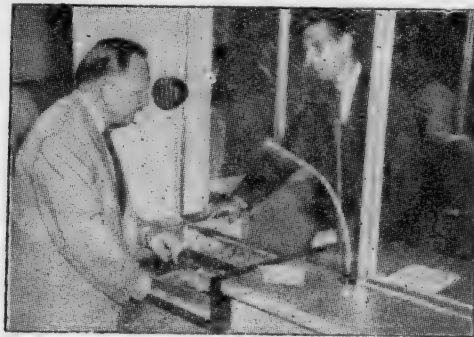
رادیوی بکسی، بدون گروپ و سیم:

اخیراً در آلمان غربی رادیویی به بازار عرضه کرده‌اند که خیلی کوچک و در عین حال بسیار اقتصادی است. چنانچه با استفاده سه عدد بطری عادی چراغ جیبی، می‌توان شش ماه تمام از رادیوی مذکور کار گرفت. این رادیو لود سیکر قوی دارد و نسبت به رادیوهای گذشته دارای مزایای زیادتری است.

شیشه های ضد مرمی

برای مراجعین و مشتریان یکی از بانك ها واقع شهر بournemouth از مدتی به این طرف نا ممکن ساخته شده باصرافان بانك مستقیماً تماس بگیرند چونكه خزانه داران بانك در پشت شیشه های قرار دارند كه در برابر مرمی ها تاب مقاومت دارد و پولیس هم این شیشه ها را مورد امتحان قرار داده است چنانچه بطوری كه ثابت شده وقتیکه ذریعه تفنگ گچه دارای کلیبر ۷،۶۵ و ۹ میلی متر از فاصله

۲/۵ تا دوازده متر شلیك کردند، نتیجه سودمند و رضایت بخش داد. این شیشه ها از پنج ورقه ساخته شده و بیست و پنج ملی متر ضخامت دارد. آخرین ورقه این شیشه طوری است كه هیچ مرمی پاشیده نمی شود هم چنان دروازه عقب ایطاق خزانه از شیشه فولادین تهیه گردیده است تماس و دار دستند بانك با مشتری یا نش از راه مخفی برهه متقابله صورت میگیرد.

مژده برای سنگین گوشان

اخیراً توسط مؤسسه شنوایی بین المللی جمیکا واقع نیویارك جنریتری اختراع گردیده كه در اثر شعاع آفتاب نیرو میگیرد و آله كمك شنوایی را بكار می اندازد این دستگاه مولد قوه دوازده پنج طول دارد و در كنار آله كمك شنوایی گذاشته می شود پنج پرده نازکی كه در روی دستگاه گذاشته شده شعاع آفتاب را جذب و آنرا به انرژی برق تبدیل می كند همچنان جنریترها روشنی آفتاب را اخذ و بعد بتری های آله شنوایی كوشش را دوباره پرمی نماید و وقتی آفتاب كه غروب كند كار میدهد.

حالا در تاریکی هم تلیفون کرده میتوانید

شرکت معروف جنرال تلیفون امریکا، اخیراً تلیفونی اختراع کرده و عقرب در معرض استفاده مردم خواهد گذاشت كه از خود نور بخش می نماید و در تاریکی شب به آسانی میتوان دایل را نور مزد و با محل مطلوب در تماس آمد، مزیتی كه اختراع جدید دارد این است كه صفحه دایل تلیفون با فاسفور پوشانیده شده و در شب درخشندگی خاصی دارد این صفحه به لامپ مخصوصی محتاج نیست و با كمتر از پنج ملی آمپیر جریان برق باز می افتد.

کانکریټ مایع

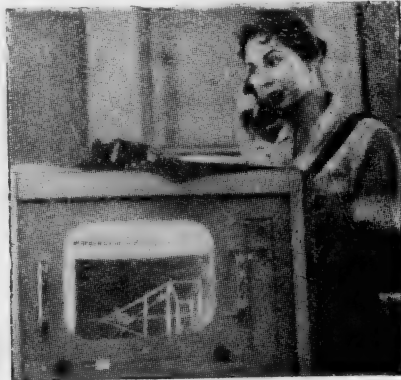
عمارت و منازل و پروژوهای بزرگ عمرانی، برای تکمیل کارهای خود بیشتر از کانکریټ کار میگیرند و امروز کانکریټ نقش بسیار برجستهای در پروژوهای عمرانی بازی می کند اما تنها مشکلی که در راه انکشاف تعمیم استفاده این امر وجود داشت همانا موضوع مخلوط نمودن سمنت با ریگ و سنگ دریای است و از طرفی هم سمنت ها هر کدام دارای خواص فزیکتی جداگانه ای هستند اینک کمپنی را بر امریکا متوجه این پرابلم شده راهحلی برای آن پیدا کرده است به این ترتیب که کانکریټ مایع فراهم کرده و آنرا توسط تانکهای رابری میتوان به هر نقطه ای که خواسته باشید نقل داد این تانکهای رابری ۳۵ فوت طول و ۱۴۰ پوند وزن دارند و می توانند سی هزار و هشت صد گیلن مواد مایع

را در یک بار نقل بد همد هم چنان یکی از مزایات دیگر این تانکرها سهولت کار است به این وجه که بعد از استفاده دومرتبه جمع آوری میگرد و جای کوچکی را اشغال می نماید.

خدمت تلویزیونی کتابخانه یی از دارالفنون ۵۱

یکی از شعبات موسسه فورد، به پوهنتون ورجینیا واقع ایالات متحده امریکا وسایل د لچسپ ترین یک تجربه را فراهم کرده است. کتابخانه مرکزی پوهنتون مذکور ذریعه تلویزیون و بوسیله جریان

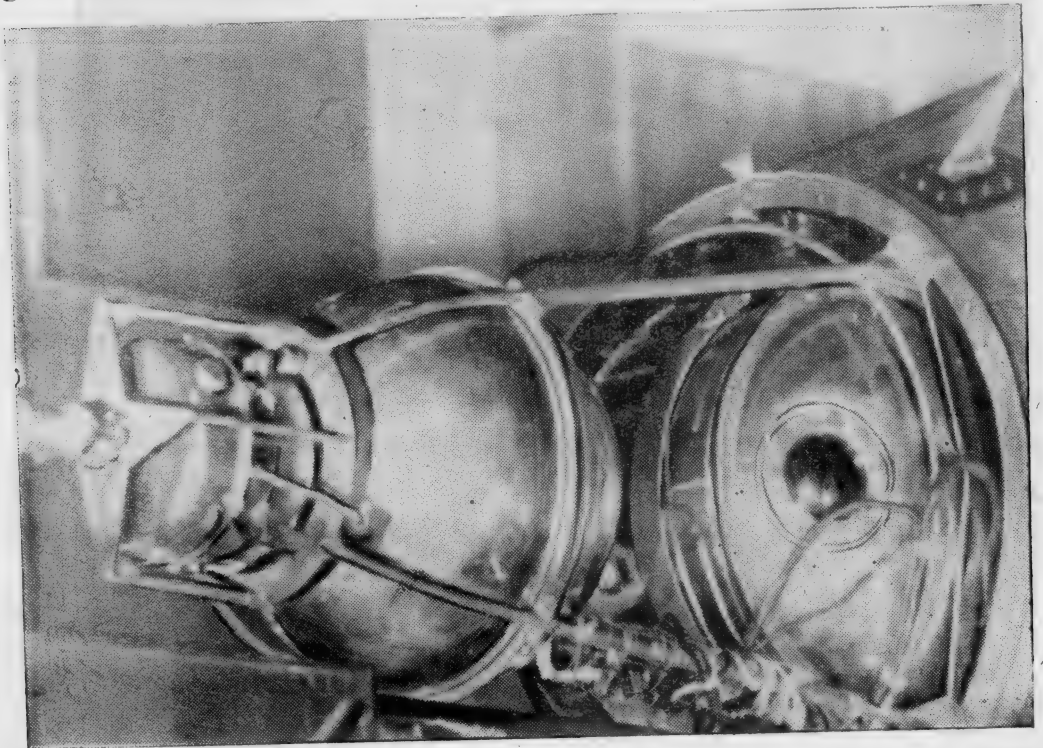
برق باش کتابخانه فاکولته های مختلف تماس برقرار کرده که عبارات درسی آن از یک دگر صدها متر فاصله دارند. تمام مطالعاتی که حالایک شاگرد انجام بد همد و در عین حال کتاب مطلوبه او را کتابخانه فاکولته اش نمیداشته باشد تیلفونی با کتابخانه مرکزی تماس می گیرد و کتاب مذکور را مطالبه می نماید در آن جایکی از اسبستان های کتابخانه مرکزی، تقاضای او را می پذیرد، ماشین را در جریان می اندازد که کتاب مطلوب را از کتلاگ های پیدا می نماید و بعد آنرا در برابر کامره

تلویزیون قرار می‌دهد و روی صفحه تلویزیون منعکس می‌گرداند و شاگرد فاکولته به این صورت صفحه و باعکس مورد ضرورت خود را جلو خود در تلویزیون می‌بیند و بعد به استفاده از آلاتی که ساخته شده می‌تواند، صفحه کتاب را، طوریکه خواسته باشد، ورق بزند به این وجه، طوریکه ملاحظه می‌کنید وقت و زحمت جستجوی منابع و مآخذ مطلوب تخفیف می‌یابد و هیچ بهید نیست که در آینده نزدیک همه مراکز المنور و فرهنگ آتونی، بتلویزیون کتابخانه مرکزی در تاس بیفتند و همه ازان اختراع جدید استفاده نمایند

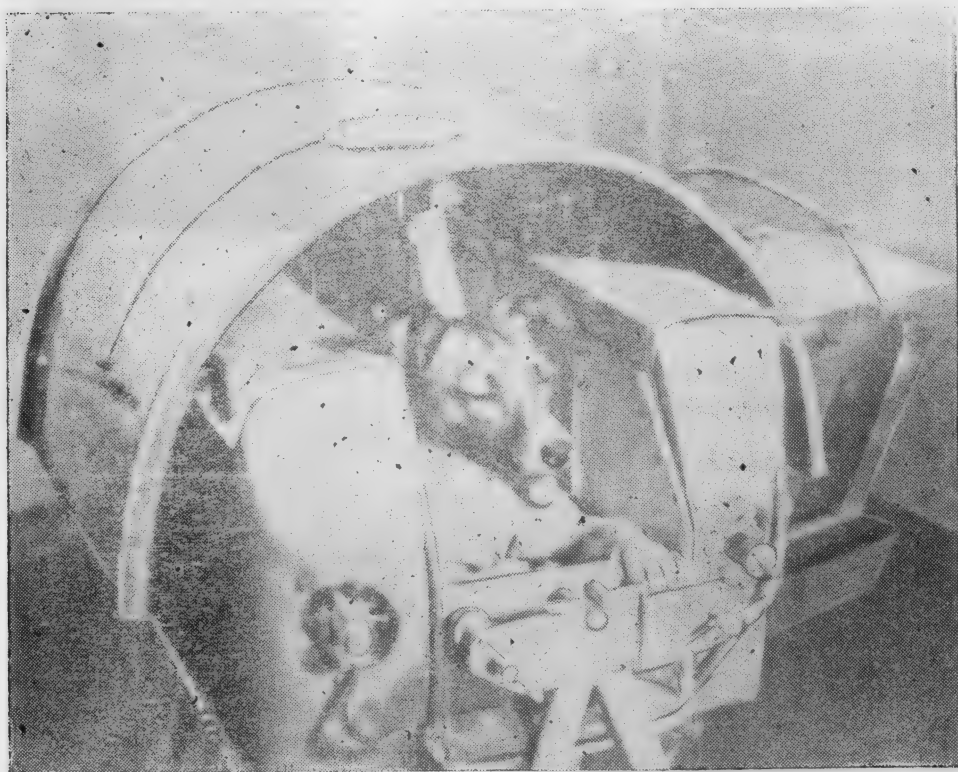
اقمار مصنوعی اتحاد شوروی و ایالات متحده آمریکا

بزرگترین اختراع سال گذشته که در عین حال می‌توان پیشرفت ساینس را در ممالک معظم روسیه شوروی و ایالات متحده امریکا، تعین نمود، به‌وایر تاب کردن قمر مصنوعی از طرف این دو مملکت است نخستین قمر مصنوعی به‌عنوان پروگرام سال جیوفزیک از طرف اتحاد شوروی به‌هوا رها شد بتاريخ

دومین سپوتینگ شوروی بتاريخ ۳ نومبر ۱۹۵۷ به‌فضایر تاب شد. این سپوتینگ ۵۰۸۱۳ کیلوگرام وزن دارد و باین ترتیب شش‌چندوزین تراز سپوتینگ اول می‌باشد. این فوتو قسمتی از راکت و خود سپوتینگ را نشان می‌دهد.

۴ - اکتوبر ۱۹۵۷ بود. بهواير تاب شدن اين قمر را نتیجه پيشرفت علم در آن کشور خواندند در حالیکه در ممالک اروپای غربی با تعبيرات گوناگونی مواجه شد خود را ديو مسکوه هم در ضمن تبصره در اطراف قمر مصنوعی اعلام داشت که اين امر مثالی از موفقیت های است که بشر در ساحه های مختلف علمی بدست آورده است.

سگ لا یکا در سو تنیک دوم شوروی برای مطالعه در اطراف تا ثرات مسایل طبیعی و بیولوژی ماورای جو، در باره حیوانات.

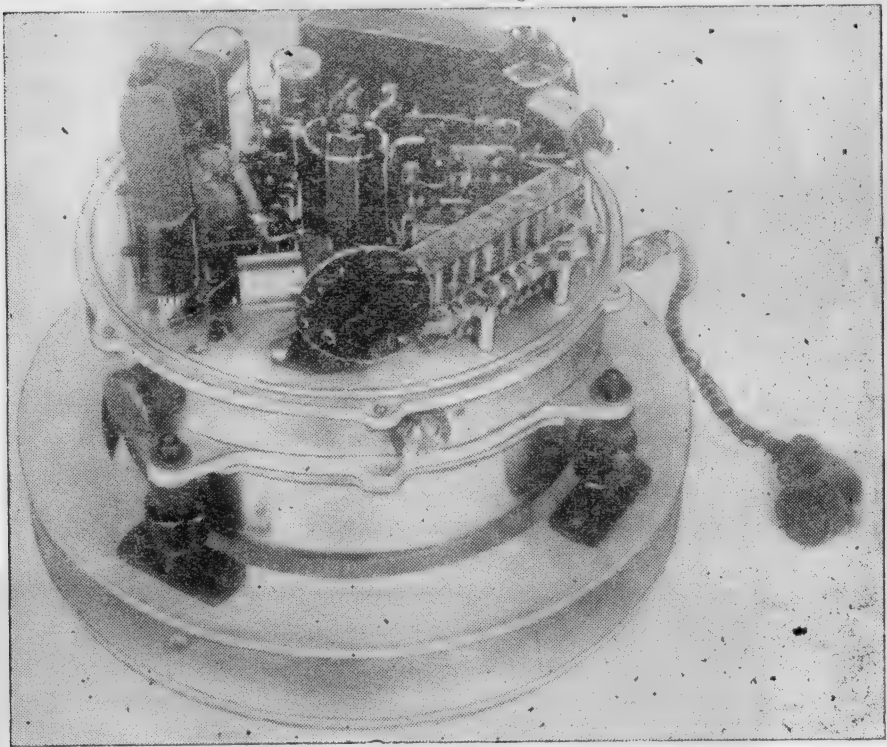
نخستین قمر مصنوعی که به تناسب اقامت بعدی ابتدایی و غیر کامل شمرده می شد، در ظرف دودقیقه یک بار بدور زمین بچرخیدن آغاز کرد و هوائیکه آنرا بجزکت می آورد قوه آن برا بر قوه بزرگترین دستگاهاى مولد برق ذره‌وى جهان بوده و وزن آن ۸۳،۶ کیلوگرام میباشد.

با بهوا رها شدن قمر مصنوعی، رصدخانه‌ها و دستگاهاى اخذ اکثر کشورهاى جهان سیگنل‌ها و اطلاعاتی را که بشکل مورس‌نشر میکند اخذ کرده و هم خود قمر مصنوعی در اکثر نقاط جهان دیده شد. سیگنل‌های آن روی موج کوتاه ۷۵، ۱۵ برود کاست میگردید.

در باره هدف به هواير تاب کردند قمر مصنوعی تعبيرات گوناگونی بعمل آمد ولی منابغ مربوط به این اختراع، ادعا کردند که معلوماتیکه تا اکنون در باره فضا بدست آمده بسیار محدود بود و راکت‌های هم به ارتفاع دهها و صدها کیلومتر فرمی گردید، معلوماتیکه ازین ناحیه از جو هوا بدست می آمد غیر کافی بود، چونکه راکت‌ها برای مدت کوتاهی در هوا باقی می ماند و البته نتیجه که از آن مطلوب بود،

میسر نمی‌شد. اما قمر مصنوعی برین منوال نیست، چونکه قمر مصنوعی در ارتفاع زیاد و برای مدت مدید در هوا باقی مانده می‌تواند و ازین لحاظ امیدواری بیشتر برای معلومات ارزنده میسر گردیده است. از آن جمله معلومات در اطراف اشعه کوزمیک است که بوسیله راکت‌ها تحلیل این تحقیقات ناممکن بود. همچنان از جمله خطراتی که در ارتفاعات زیاد متوجه پیلوت و حمله سفایین فضایی می‌شد، موضوع شهاب ثاقب و سایر حوادث جوی است و کره مصنوعی درین باره روشنی زیاد خواهد انداخت.

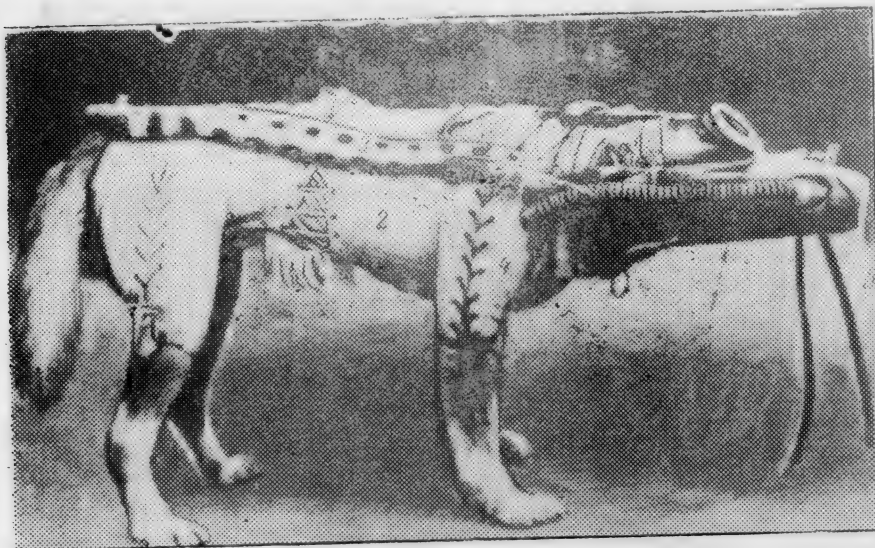
آلات دقیقه‌ای که در سیوتنیک دوم تعبیه شده و اوضاع ماورای جو را ثبت و بیخش می‌نماید.

هنوز خبر نخستین قمر مصنوعی شوروی و انعکاسات گوناگون آن فرو نرفته بود، که دومین قمر مصنوعی شوروی بتاريخ ۱۱ عقرب بهوارا شد، بطوریکه در بالا گفتیم هدف این قمر کسب معلومات در اطراف اوضاع جوی و مزید اطلاعات در سال جیو فزیک می‌بوده است.

این قمر دارای ۵۰۸،۳ کیلوگرام وزن می‌باشد که به این ترتیب نسبت به قمر مصنوعی نخستین شش مرتبه سنگین‌تر می‌باشد و در یک ثانیه هشت هزار متر فاصله را طی می‌کند و حد متوسط فاصله ارتفاع آن از سطح زمین تخمیناً یک هزار و پنجاه کیلومتر است و در هر یک ساعت و چهار و دو دقیقه یک مرتبه دورا دور کره زمین می‌چرخد.

در قمر مصنوعی دوم و یا سیوتنیک دوم آلات ساینستیفیکی متعددی برای مطالعه اشعه کوزمیک و اشعه ماورای بنفش و مراحل فزیک حیات در فضا تهیه گردیده است. برای تکمیل معلومات بیشتر اوضاع جوی، یک سنگ بنام لایکا طو ر آ ز م ا ی ش، در اطاق مخصوصی که اینرکنندیشن می‌باشد جا داده شده و غذای محفوظ برای وی موجود است و هم‌آلاتی درین اطاق نصب گردیده که از وضعیت زندگی و سایر اثرات تیکه در اثر

گردش قمر در مناطق مختلف جوی برسگ و اردمی گردد به مراکز معینه گزارش بدهد. زاویه گردش قمر مذکور سپوتنیک دوم از خط استوا تقریباً ۶۵ پنج درجه می باشد ،
بتاریخ ۱۵ ماه می (۲۵ ثور) سومین قمر مصنوعی اتحاد شوروی به فضا پرتاب گردید و به سرعت فی ساعت

بسیست و هشت هزار
کیلومتر به گردش
بدور زمین شروع
کرده. ماه جدید
دارای شکل
استوانه ای بوده
که مقطع سطح
با یانی آن ۱/۷۳
متر ارتفاع آن
۳/۵۷ سانتی بالغ
میگردد. وزن
عمومی آن با
وسایل مخابراتی
از قبیل رادیو

لایکا لباس مخصوص خود را پوشیده و آماده پرواز در مآورای جواست
ود یگر ادوات و ماشین آلات بالغ بر ۱۳۲۷ کیلو گرام می باشد قراریکه میگویند درین ماه
دوچند آلات و وسایلی است که در ماه دوم مصنوعی گذاشته شده بود و وزن عمومی آن
آلات بر ۹۶۸ کیلو گرام بالغ میگردد. تمام آلات و ماشین های آن توسط انرژی آفتاب و منابع الکتر

ونسک چارج
میشود.

یا بهوا پرتاب
کردن سپوتنیک
های شوروی
دا نشندان
امریکایی نیز
در تلاش افتاده
و پروگرام تهیه
و به هواها کردن
اقمار مصنوعی
خود را تسریع
بخشیدند. چنانچه

اطفال دماغه کارنیوال، که در بهلوی تخنیک دانها بسر می برند نیز در تیب
«قمر مصنوعی سازی، مبتلا و اغلب راکت های خود ساخت خود را بمکتب نیز می آورند

نخستین قمر مصنوعی امریکا موسوم به جهانگرد بتاريخ ۱۳ خوت ۱۳۳۶ به هوا پرتاب شد. و بدنبال آن دومین قمر مصنوعی ایالات متحده امریکا ذریعه قوای زمینی آن کشور بهوا پرتاب شد. باید توضیح دارد که نخستین مرتبه قوای بحری امریکا قمر مصنوعی خود را ذریعه راکت وانکار دبهوا پرتاب کردند، اما پیش از صعود راکت بهوا منفلق و به این ترتیب به ناکامی منجر گردید.

دومین قمر مصنوعی امریکا، نیز چون تا بعد از پنج ساعت پرتاب شدن علایم رادیویی ازان ثبت نگردیده از اوزر و یقین بعمل آمد که قمر مذکور، که یک پوند نسبت به قمر اوای و زین تر بوده، شاید به مدار خود نرسیده باشد. بعداً اعلام شد که دومین قمر مصنوعی که توسط راکت وانکار د بهوا رها شده بود، در مدار زمین قرار گرفته و علایم

جهانگردان در ساحل «کو کوا» مشغول تماشای آزمایشهای علمای امریکایی میباشند، رادیویی آن در اکثر نقاط امریکا ثبت گردیده. این قمر دارای شش انچ و یک ربع قطر بوده و وزن آن در حدود سه پوند میباشد. سرعت سیر این قمر هجده هزار میل در یک ساعت است و در هر دو ساعت ۱۵ دقیقه یک بار بدور زمین گردش خود را تکمیل مینماید، در قمر دوم امریکا که موسوم به وانکار د یک میباشد، یک دستگاه مخصوص اخذ اطلاعات جوی و یک دستگاه فرستنده نیز وضع گردیده که یکی از آنها از نور آفتاب قوه میگیرد.

میگویند، این قمر که توسط قوای بحری امریکا پرتاب شده و حامل آن راکت وانکار د بوده و قتی از زمین بطرف فضا صعود می نمود، نور نارنجی رنگی ازان متصاعد میگردد.

دانشمندان امریکایی پیشگویی می کنند که این قمر از پنج الی ده سال به گردش بدور کره زمین خواهد پرداخت.

بالون ها:

نظرس به شایعات مطبوعات ا ضلاع متحده امریکادرین تا زگی هاو بر اثر افوا هاتی که عوام مکرراً انتشار داده اند، یکی از مفروضه های قوه هوائی موسوم به دسته کرینیر بالون بزرگی را بهوا پرتاب نموده است - رهائی این بالون در موضع نیو انگلیند اتازونی بمنظور مطالعه جریانات هوائی ماوراء قاره و (قسمت علیای تموسفیر) صورت گرفته و در نوع خود بینظیره می باشد. درائشای ما های اخیر تابستان، مطابق به پروژه ای که در زمینه طرح شده علمامعتقدند که جریانات متذکره حرکت عادی خود را تابستانها از غرب به شرق تغییر داده هنوز هم باستقامت غرب بوزش می آید.

بعد از بالا شدن يك ارتفاع ۸ ميل بالون ها از اوج گرفتن بیشتر باز مانده و در ظرف پنج روز افزار آن بالون باستقامت آن کشور شناور می آید. چه پاراشوتی این حفاظت آلات را بعهد ده دارد. در قسمت زیرین بالون افزار مخصوصی گذارده شده است از جمله رادیوی بالون در هر پانزده دقیقه يك بار سیگنال هايش را بزمین فرستاده از ارتفاع بالون - سرعت و کثافت باد - حرارت و فشار اتموسفری (فضائی) بزمین مغایره مینماید. دانشمندان گویند که این اطلاعات محتوی ارزش مزید در مورد جریانات اتموسفیر

طبقات فوقانی و نیز موضوع پرواز بالون ها و طیارات آینده می باشد و همچنان بمطالعه هوا شناسی طبقات فوقانی فضای واقم بر فراز زمین کمک شایانی مینماید این وسیله تحقیقاتی بعد از هر پنج روز بصورت اتموماتیک رهاسدند برای حفظ ماتقدم پاراشوت ها نیز با آن ضمیمه بود تا تجهیزات بالون از سقوط ناگهانی وزیان آور نجات یافته بتواند.

بالون های ماقبل با ارتفاع کوه های راکی که در ساحل غربی اتازونی موقعیت دارد میرسید در حالیکه بالون های کنونی چندین بار بیش ازین ارتفاع میرود

تازه تخمیند انان دسته قوه هوایی کرینیر آمادگی میگرنند تا يك بالون تحقیقاتی را در موضوع هوا شناسی بهوا رها کنند این بالون یکی از جمله آن سلسله بالون هائی است که بمنظور مطالعه اتموسفر ما فوق قاره اتازونی بهوا پرتاب میشود و جریانات هوایی را در طبقات علیای فضائی مورد مطالعه قرار میدهد بالون های جدید هر کدام دارای سه ملیون مکعب فوت غاز هیلیم بوده قطر آن بالغ به ۲۰۰ فوت میگردد و حداکثر تا ۹۰ هزار فوت ارتفاع میرسد.

واحد بیستم سیاسی، که هر روز در یکی از گوشه‌های جهان اتفاق می‌افتد، برای خواننده اخبار کمتر موقع میدهد، به اتفاقات و اخبار غیر سیاسی که تراسر جهان را فرا گرفته متوجه و منبک شود. در حالیکه در دنیا آنقدر مطالب عجیب و دلچسپ سراغ می‌گردد که

از چار گوشه جهان

وقایع سیاسی کمتر میتوانند با آن رقابت کنند. زیرا وقایع سیاسی دنیا به حوادث گذشته است که با عکس العمل جدید دنیا را بار دیگر دستخوش هیجان و تشنج می‌گرداند. اینک حالامی‌پردازیم به ذکر چند خبر دلچسپ از چار گوشه دنیا:

بهرتر است کر باشم:

بیست سال قبل زنی در سوت‌ولد، واقع در ایالت سفولک انگلستان، در اثر یک بیماری طولانی حس شنوایی خود را از دست داد. اما دکتران، بعد از مساعی زیاد، موفق شدند نعمت از دست رفته را به او باز دهند. بیست سال تمام، این زن قدرت شنوایی نداشت ولی در طی این بیست سال آرزویی جز این نداشت که حس شنوایی را دوباره کسب نماید. و بعد از بوی داشته باشد. و قتی که صحت یافت شوهرش را بوی بزرگی برایش تهیه کرد. همین که زن سالخورده، برای نخستین مرتبه خبرهای جهان را شنید، متوجه شد که در همه جای دنیا، بسی نظم و قحطی و برادر کشی جریان دارد از این خبرها خفنی متأثر گردید و فوراً نزد اطبای سابقه مراجعت کرد و تقاضا نمود اگر میسر باشد بار دیگر او را بحال اولیه برگردانند و از نعمت شنوایی او را محروم گردانند.

دو جوان نوذو پنج ساله:

برخی تصور میکنند که با گذشت سالها، انسان رو به پیری گذاشته و نمیتواند مصدر فعالیت گردد، اما شواهدی موجود است که این ادعا را بسی اساس می‌پندارد که از آن جمله موضوع آدلین دیوالت رینولد بهترین گواه این ادعا است آدلین وقتی پدر آستانه پنجاه سالگی گذاشت خود را بیروناتوان می‌پنداشت مشاورا لیه وقت زیاد خود را وقف کرده بود که به حیث یک پیرزن کارشاقه را انجام بدهد تا وسایل معیشت چار طفل خود را فراهم نماید. وی معلم یک مکتب بود و در شصت و نه سالگی مکتب کار می‌کرد و از پهلای اجرت ناچیز آن، امرار معیشت میکرد.

محل شگفت نبود که در آستان پنجاه سالگی، دست از مأموریت رسمی بگیرد، معینا این تصمیم را نتوانست مدتی انجام بدهد اما وقتی که وارد مرحله شصت و هشت سالگی گردید، دفتابه پوهنتون با ر کسلی کلیفورنیا نامه‌ی نوشت و از ادامه بیشتر وظیفه‌اش عذر خواست.

سیس به مدرسه هنر پیشگی سری زد و در آن جا به شاگردان، اصول کهک‌های اولیه را می‌آموختند و از معاش آن احتیاج میرم خود را رفع میکرد به‌ددریثا ترها، نقش‌های کوچکی را به عهده میگرفت و ساعات فراغت خود را به مدل سازی صرف میکرد.

پوره هشتاد ساله بود که در هالیوود برای امور فلمگیری او را کشف کردند. و پانزده سال تمام در فلم، در تلویزیون، در رادیو و در صحنه، سخت مصروف فعالیت بود.

بای شرفتهای که برای او دست میداد، ساعات فراغت و سرگرمی‌های از را مضاعف می ساخت به این ترتیب چند سال پیش، یک کورس دوازده ماهه هوا بازی را در مکتب هوا بازی گرفت و حالا گاه گاهی در هوا

اولین دی‌والت در ۹۶ سالگی به پرواز های امتحانی می پردازد .

بیروازمی آید به عنوان اینکه «راز هواپیمایی را فراموش نکرده باشد» و در پهلوی آن علاقمندی خاصی به اسب سواری دارد و با اسبش همیشه در جوار «سان فرناندو» دیده می شود. دلچسپی و کنجکاوی که به کسب معلومات دارد، يك لحظه او را آرام نمیگذارد. ساعات دراز را در کتابخانه اش که در با شگاهش در ها لیوود تهیه دیده، سپری میکند. انسان میتواند با نامبرده چه در اطراف ادبیات کلاسیک ویا رومان های جنایی ویا موضوعات آتومی به بحث و جدل بپردازد.

نه تنها فعالیت ذهنی بلکه فعالیت جسمی این «مادر کلان» غیر قابل باور است وی بصورت مرتب و انقطاع ناپذیر، در ساعات تعلیم شمشیر بازی حاضر می شود، و مهارتی که از خود نشان میدهد، اسباب تعجب و شگفتی استادش میگردد، در پهلوی آن این فرصت را نیز بیدام میکند که به دوستان و آشنا یانش ناه به بنویسد و تماس خود را با آنها برقرار نگهدارد و این نامه نویسی را نه تنها به انگلیسی بلکه به فرانسوی و هسپا نوی نیز انجام میدهد. مهارتش در لسنه جرمی و روسی و چینی آنقدر زیاد است که محل معلم خود را در زبان ها کرده میتواند. و تازه در صد آن برآمده که نقش يك مادر کلان عاقل و هوشیار را در پروگرام تلویزیونی ایفا نماید. خلص اولین مادر کلان مصدر کارنامه شگفت انگیزی شده و آن اینکه افزایش عمر نتوانست او را از اجرای فعالیت های جسمی و ذهنی بازدارد.

اجتماع نخستین :

يك خبر از یلایموت حاکیست که تا چندی قبل دوازده کودک خانوده گراهام کجا نشده بودند زیرا که پدر و مادرشان نتوانسته بودند محل مناسبی برای پنهان کردن عایل بزرگ سراغ بجویند. نصف اطفال گراهام

پیش مادرانی که چنین اطفال را تربیت میکنند، سرمیبرند. درین اواخر گراهام توفیق یافت يك خانه ی که چهار اتاق خواب داشته باشد، بدست بیاورد اما يك آرزویش تا برآورده ماند و آن اینکه دسته جمعی برای گذشتاندن ایام تفریحی بسا حل بروند چو نکه گراهام بنا بر حادثه ای بیکار گردیده بودند نمیتوانست چنین هوس هایش را تأمین نماید، یکی از جراید معروف اذین جریان آگاهی یافت فوراً بیاری او برخاست و زمینه يك روز تفریح و خوشگذرانی را در ساحل بحر برای آنها بپاساخت. خانواده گراهام ذریعه دوعدد تا کسی

کلان انتقال داده شدند و برای نخستین مرتبه دوازده طفل گراهام زیر نظارت والدین، مشغول تفریح و بازی گردیدند. عکاس هم سعی بسیار کشید تا توانست همه را به ترتیب نوبت در جاهای شان قرار بدهد و بعد چنین عکسی بردارد.

آرزوی نهایی:

درجرایدلندن اخیر خبری چاپ شده که خیلی دلچسپ است. خوبست شما هم از آن آگاه شوید. جیرجی جرمن از هارن چارچ، انگلستان، بعد از بیست سال ژورنالستی موفقیت آمیز، دهنماً تلم و کاغذ را کنار گذاشت و به حیث عملی تنظیفاتی شهر، مشغول فعالیت گردید. یکتا از همکاران سابقه‌ی مطبوعاتی اش که میخواست با او مصاحبه کند، دید که جارو در دستش، در یکی از جادهای اساسی شهر، مشغول پاک کردن سرك است. در مقابل نگاههای تعجب آور رفیق همکارش گفت: آیا میدانید چرا این وظیفه معقول و شایسته پیروی را برگزیدم؟

در طی تمام سالهای که سیر تاریخ جهان را در اخبار خود منعکس می ساختم، به کار و مشغولیت این طبقه از روفتگران رشک میبرد. برای من چنین می نمود که این طبقه مسعود ترین مردم این دیار بشمار میروند و همیشه این احساس مرا تحت فشار قرار میداد، در جای آنها قرار بگیرم این هوس بالخاصه وقتی قوت می گرفت که اینها ساعات تفریح بعد از وظیفه‌ی خود را که اتفاقاً در یک روز چندین مرتبه اتفاق می افتد، چگونه با روح آرام و بی دغدغه سیری می سازند، در حاشیه سرك هامی نشینند و دروازه رگونه قید و تشریفات جای مینو شدند و مانند بچه خود را صرف میکنند. اکنون به آرزوی دل خود نایل آمدم.

من میتوانم به خوانندگان سابق خود فاش گردانم که هیچ شغل دیگر، نسبت به جارو گر سرك، معاً و ن و ممد اعصاب نیست.»

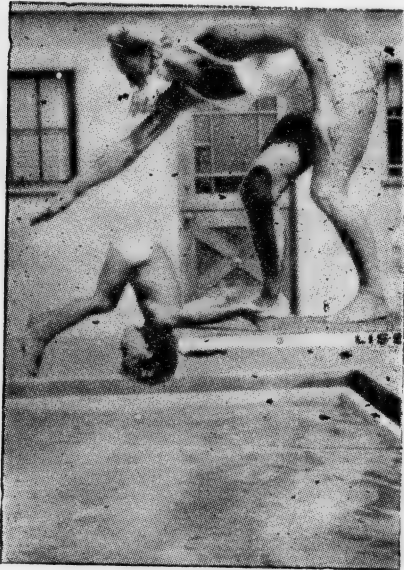
به این ترتیب جیرجی جرمن، جارو را با دیگر بدست گرفت و به ادامه کارش پرداخت.

شناوران خرد سال:

میرمن لیزا بینگتون، که اصلاً در سویدن بدنیا آمده، در مکتب شناوری و غواصی خود واقع شهر «شیرمن او آکس» ایالت کالیفورنیا، مصهر کار نامه عجیب و شگفت انگیزی شده است؛ شاگردان وی کلان سال و بانیمه جوان نیستند، بلکه همه کودکان خرد سالی میباشند که بیش از دو و چهار سال ندارند. اطفال دوساله بعد از طی یک دوره کورس سه ماهه، شناوران و غواصان ماهری بار آمده اند، در حالیکه، بیش از این حتی حوض شناوری را هم به چشم سر ندیده اند. اطفال سه و چهار ساله به حیث هنر پیشگان لایقی باومی آیندو جهیدن از مشکل ترین دیفها برای آنها یک امر کاملاً طبیعی به نظر می رسد، پایه اساسی کار میرمن و بینگتون برین نکته استوار است که شاگردان خود را از همان بدو مرحله از ترسیدن آب فارغ می گردانند و یا اینکه اصلاً به او موقع نمیدهند از آب اظهار وحشت نماید چنانچه روی همین اساس است که نخستین ساعات درس شاورى از زیر آب آغاز می گردد بطوریکه کودک دوساله مجبور می گردد با چشمان کشاده بعضی اشیاء را از بستر حوض شنا بیرون بکشد و از همین لحاظ می آموزد که غرق شدن و یاد زير آب فرورفتن کدام مفهوم اساسی ندارد. هم چنان مایه دلچسپی است که این شناوران خرد سال کمربند نجات و لباسا بروسایل کمکی بکار نمی برند.

اساسی ترین متود مکتب شناوری خردسالان این است که «از آب نترسید» و دیده می شود که میرمن

بینگتون چگونه از معقول ترین متود کار گرفته است
اگر چنین ادعا حقیقت ندارد پس لطفاً خود بگو بید که
کدام کودک دوساله توانسته است از دیف بجهد و یاد روی آب
به هر استقامتی که خواسته باشد، به آب بازی بپردازد.

میرمن ایضا بینگتزون سویدنی با تربیه شناوران دوساله
ساله مصدر عمل شگفت انگیزی گردیده است. اطفال
دوساله بعد از گذشتانیدن کورس سه ماهه شناوران ماهری

می شوند نسخه اساسی و مجرب میرمن نیز این است :

«از آب هراس نداشته باشید !»

ملکه و جاهت

زنان پیش خدمت سی و پنج خطه و ایمانی تمام جهان برای احراز ملکه زیبایی بین المللی سیتواردس در
فلوریدا مسابقه پرداختند. در پایان مسابقه اعلام شد که لقب
ملکه زیبایی سیتواردس په هارایل مربوط شرکت هو اییمایی
سویدن اصابت کرد. هارایل، در پویند در سال ۱۹۳۶ چشم
بدنیا کشود و او لدینش او را از بیم اینکه مبادا بقتل نرسد،
در محل نامون، پنهان کردند.

این دختر در پهلوی احراز لقب ملکه زیبایی، بیست هزار

دالار امریکائی، نیز جایزه دار بود. وقتی از او پرسیده شد که باین پول چه خواهد کرد و آیا از وظیفه اش استغفی
خواهد داد؟ خندید و گفت : من هم چنان به کار خود ادامه خواهم داد.

اعجاز عشق

نخستین برخورد من با او چنان بتعجب و شگفت بار آورد که میتوان آنرا «دیدار سر نوشت» نامید.

رینا لدر گبی، از طرف یکتن از دوستانش دعوت شد تا با از در یکی از مجالس رقص شرکت ورزد.
رینا لدیاسخ داد که من این دعوت را بکمال میل می پذیرم، اما من که همبازی ای ندارم.

رفیقش گفت: چندان مهم نیست، به دوست خود میگویم که یکتن از رفیقه های خود را بیاورد.

وقتیکه در مجلس رقص حاضر شد، دختری را که به او معرفی کردند، زیبا و دوست داشتنی دارای

چشمان قهوه ای بود. نام خود را پات نیوتن معرفی کرد.

وقتی که رینا لد او را دید در همان نگاه اول، به مفهوم (عشق دز نگاه نخستین) پی برد. با او بر قصیدن
پرداخت اما تمام سعی و کوشش او که پات نیوتن، را به اظهار یک کلمه و ابدا داد، به ناکامی انجامید و

پاسخ او راقط با لېڅند آرام میداد. تازه وقتی که اورا به جای اصلیش برگرداند، زینالد متوجه شد که دختر موصوفه اساساً گنگ و لال است و دوستش هم به وی توضیح داد که از موقع تولد چنین لال یا بسدنیا گذاشته. اطبا سعی فراوانی بعمل آوردند، که دیوار سکوت را فرو بریزند، اما همه کوشش ها به ناکامی منجر شد.

اما عشق برای ادای مفهوم خویش، محتاج زبان دانی نیست. زینالد روی پارچه‌ی کاغذی نوشت: آیا اورا دوباره خواهد دید؟ و بات نیوتن هم باشاره سر تأیید کرد و چند روز بعد بایک دیگر ملاقات کردند. ربتا به بعد تر گفت: آسان نیست که با چنین موجودی ساختن من چاره‌ای ندارم. اینک همیشه با او بخندم تا اینکه عضلات چهره‌ام را درد بگیرد.

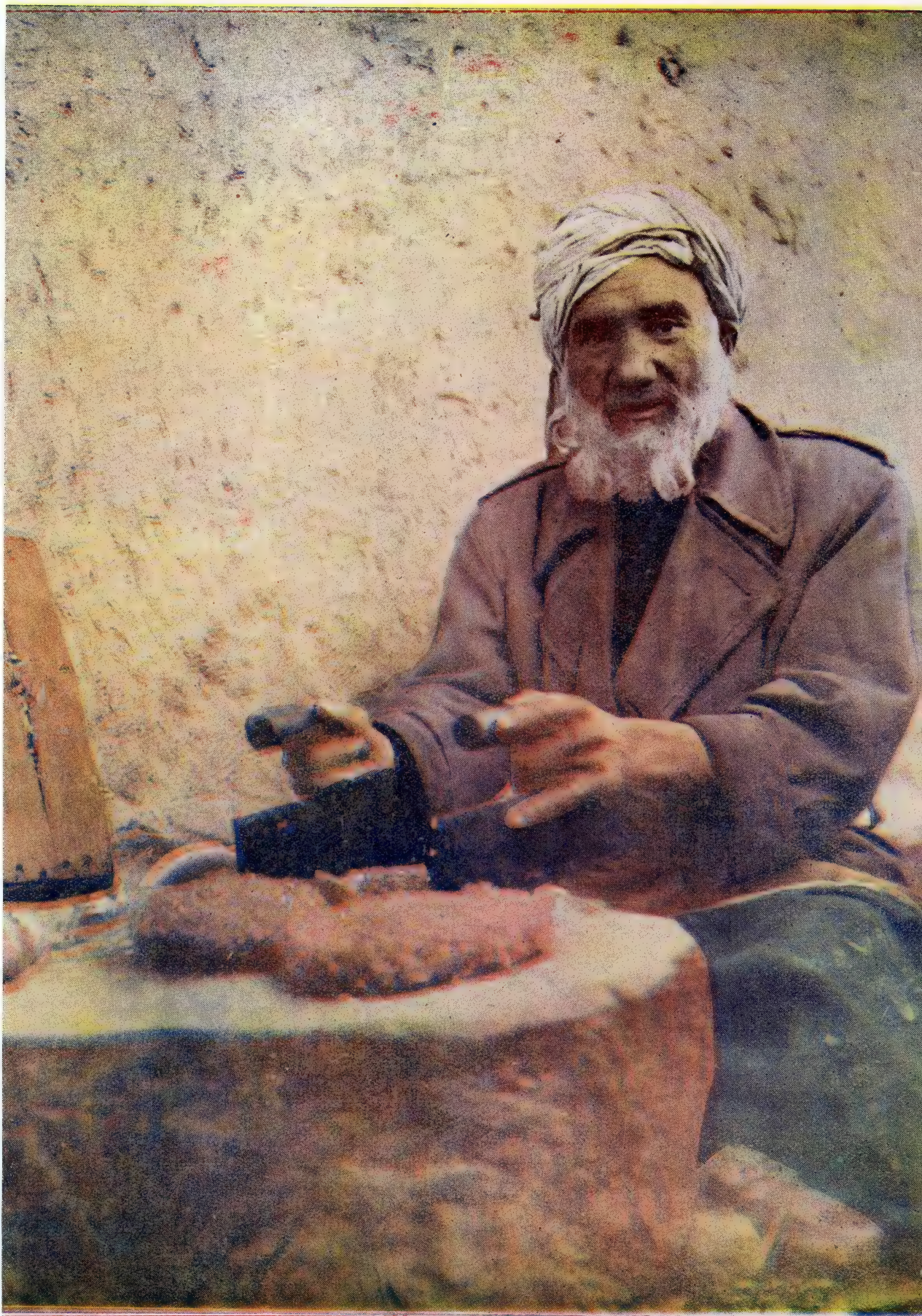
از هم هر دو رقصیدند و مشترکاً به سنیم او محافل تفریح رفتند، در هر برخورد زینالد می‌کوشید، او را حرف زدن بیاموزد. پات سعی می‌ورزید که حرف زدن را از حرکت دهان او فرابگیرد. دو سال تمام علیه سکوت و خاموشی او جنگید. آهسته آهسته سخن به رجا ابرسید که ابان اومی توانست صداها، و جملات را شکل ببندد.

بالاخره روزی فرا رسید که به فیروزی خود امیدوار شد و لهذا از پات پرسید که آیا می‌خواهی زن من شوی؟ و پات آهسته و با چشمان مشتعل پاسخ داد: آری عزیزم! دو هفته تمام زینالد متوجه این امر شد که به پات سوگند روز نکاح را بیا موزد و جلالتی را که سر نوشت زندگی طرفین را روشن می سازد، یاد بگیرد. چندی قبل هر دو وارد کلیسای سنت یاول واقع شهر رومفورد شدند. آهسته اما روشن و قاطع، پات مطالبی از خود برز داد که اورا به صفت همسر زینالد در می آورد.

اینک می بینید که عشق گاهی مصدر اعمالی می‌گردد که طبیب از اجرای آن پوزش می‌خواهد.

یادداشتها

اداره سالنامه افغانستان کوشیده است، علاوه بر وقایع چهل ساله کشور، اجرا آت و ایر، موضوعات سیاسی و سایر مطالب دلچسپ، برخی احصاییه ها و یادداشتها را جمع آوری نماید. چون این یادداشتها عموماً مستند بوده مربوط به جهان است، بناً نشر آنرا برای علاقمندان و مطالبان گرامی سالنامه خالی از فایده ندانسته در اینجا قسمتی از آنرا شرح مینماییم:

بزرگترین شهرهای دنیا

شهر - مملکت	نوس
لندن، انگلستان	۸۳۴۶۱۳۷
نیویارک، نیویارک، اتازونی	۷۸۹۱۹۵۷
توکیو، جاپان	۶۲۶۶۴۹۹
شانگهای، چین	۶۲۰۴۴۱۷
ماسکو، اتحاد شوروی	۴۳۸۹۰۰۰
شیکاگو، ایلینوی، امریکا	۳۶۲۰۰۰۰
بوینا سائرس، ارجنتائن	۳۵۵۵۰۰۰
برلین، جرمنی	۳۳۰۰۰۰۰
پاریس، فرانسه	۲۸۵۰۱۸۹
بمبئی، هند	۲۸۳۹۲۷۰
لنینگراد، اتحاد شوروی	۲۸۱۴۰۰۰
پکنگ، چین	۴۷۶۸۱۴۹
ریو دی جینیرو، برازیل	۲۷۲۵۲۷۴
تایپین، چین	۲۶۹۳۱۳۱
کلمکت، هند	۲۵۴۸۶۷۷
اوساکا، جاپان	۲۴۵۷۳۲۱
سؤاپالو، برازیل	۲۵۰۰۰۰۰
قاهره، مصر	۲۳۶۷۹۰۰
شهر مکسیکو، مکسیکو	۲۳۴۷۹۵۰
لاس آنجلس، کالیفورنیا، امریکا	۲۱۰۴۶۶۳

السنه د نیا

(السنه ایکه توسط ۵/۰۰۰/۰۰۰ یا اضافه مردم حرفزده میشو د)

لسان	تعداد محاورین
هندي امریکایی	۱۵۰۰۰۰۰۰
آما هاریک (حبشستان)	۵۰۰۰۰۰۰
آنامیز (هند چین)	۲۰۰۰۰۰۰۰
عربی	۶۵۰۰۰۰۰۰
بان تو (افریقای جنوبی)	۴۵۰۰۰۰۰۰
بنگالی (هند ، پاکستان)	۷۰۰۰۰۰۰۰
باربک (افریقای شمالی)	۶۰۰۰۰۰۰۰
بهاری (هند)	۳۷۰۰۰۰۰۰
بیسایان (فلپائن)	۹۰۰۰۰۰۰۰
بولغاری	۷۰۰۰۰۰۰۰
بر مایی	۱۳۰۰۰۰۰۰
کاتالان (هسپانیه)	۶۰۰۰۰۰۰۰
چینایی	۴۷۵۰۰۰۰۰۰
کوشیتیک (حبشستان)	۷۰۰۰۰۰۰۰
چکو سلواکی	۸۰۰۰۰۰۰۰
درلوا دی (هند)	۹۵۰۰۰۰۰۰
هالیندی	۵۰۰۰۰۰۰۰
انگلیسی	۲۶۵۰۰۰۰۰۰
فینو-آگریک	۲۱۰۰۰۰۰۰۰
فلیمش (بلجیم)	۵۰۰۰۰۰۰۰
فرانسوی	۶۵۰۰۰۰۰۰
جرمنی	۹۰۰۰۰۰۰۰
یونانی	۸۰۰۰۰۰۰۰
گجراتی (هند، پاکستان)	۹۰۰۰۰۰۰۰
ها سا (افریقای مرکزی)	۱۵۰۰۰۰۰۰۰
هندي (هند، پاکستان)	
هندک (آسامی، بنگالی، بهاری، گجراتی، هندي، لاهندا)	
ماراتی، آریا پنجابی، راجاستانی، سندی، سنهای)	۴۱۵۰۰۰۰۰۰
اندونزیایی	۱۰۵۰۰۰۰۰۰

۲۴۰۰۰۰۰۰	بلوچی، کردی، فارسی، پشتو
۹۰۰۰۰۰۰۰	ایتالوی
۴۱۰۰۰۰۰۰	جاوایی
۱۴۰۰۰۰۰۰	کاناریز (هند)
۳۰۰۰۰۰۰۰	کورپائی
۹۰۰۰۰۰۰۰	جایانی
۱۳۰۰۰۰۰۰	لاهندا (هند، پاکستان)
۶۵۰۰۰۰۰۰	مدراسی (اندونزی)
۱۴۰۰۰۰۰۰	میلی (اندونزی)
۱۴۰۰۰۰۰۰	میلی یالام (هند)
۲۷۰۰۰۰۰۰	ماراتی (هند)
۵۰۰۰۰۰۰۰	موند (هند)
۱۳۰۰۰۰۰۰	آریا (هند)
۱۲۰۰۰۰۰۰	فارسی
۳۰۰۰۰۰۰۰	پولندی
۶۳۰۰۰۰۰۰	پورتگالی
۲۲۰۰۰۰۰۰	پنجابی (هند-پاکستان)
۸۰۰۰۰۰۰۰	پشتو (افغانستان، پاکستان)
۱۷۰۰۰۰۰۰	راجستانی (هند، پاکستان)
۱۶۰۰۰۰۰۰	رومانیای
۲۰۰۰۰۰۰۰۰	روسی
۱۵۰۰۰۰۰۰	سار-بو-کروشین
۱۶۰۰۰۰۰۰	سیامی
۵۵۰۰۰۰۰۰	سن هالیز (سیلون)
۱۵۰۰۰۰۰۰	هسپانوی
۷۵۰۰۰۰۰۰	سودانی (افریقای وسیعی)
۱۳۰۰۰۰۰۰	سوندانی (اندونزی)
۸۰۰۰۰۰۰۰	سواهیلی (افریقای شرقی)
۷۰۰۰۰۰۰۰	سویدنی
۵۰۰۰۰۰۰۰	ناکالاگ (فلپائن)
۲۷۰۰۰۰۰۰	تامیل (هند)
۳۳۰۰۰۰۰۰	تیلو جو (هند)
۲۰۰۰۰۰۰۰	تیتو - بارمان
۴۵۰۰۰۰۰۰	سرکیک (قازاقی، تارتاری ترکی، ازبکی)
۲۰۰۰۰۰۰۰	ترکی
۶۰۰۰۰۰۰۰	ازبکی (افغانستان - روسیه)
۵۰۰۰۰۰۰۰	یهودی

ناحیه	نفوس تخمینې	مساحت تخمینې	فیصدی تمام	کثافت نفوس
	(۱۳۳۵)	(مربع میل)	اراضی	(مربع میل)
دنیای	۲۶۸۴۶۶۰۰۰۰	۵۸۳۳۳۰۰۰	۱۰۰	۴۶
آسیا				
(بدون روسیه)				
آسیای و بالاندونیزیا	۱۴۷۴۶۳۸۰۰۰	۱۰۵۹۹۰۰۰	۱۸۱	۱۳۹۱
و فلپائن	۲۱۷۹۰۹۰۰۰	۱۱۶۸۴۰۰۰	۲۰	۱۸۷
افریقا	۲۴۰۸۲۶۰۰۰	۹۳۵۵۰۰۰	۱۶	۲۵۷
امریکای شمالی	۱۲۶۳۵۷۰۰۰	۶۸۸۹۰۰۰	۱۱۸	۱۸۳
امریکای جنوبی	مسکن گزین ندارد	۶۰۰۰۰۰۰	۱۰۳	...
آنتارکتیکا				
اروپا (با آیسلند)	۴۰۹۲۹۵۰۰۰	۱۹۰۳۰۰۰	۳۳	۲۱۵۱
(بدون روسیه اروپائی)	۸۹۸۷۰۰۰	۲۹۷۴۰۰۰	۵۱	۳
آسترایا	۶۴۴۸۰۰۰	۳۳۰۰۰۰	۶	۱۹۵
اوشینیا (بانیوزیلند)				
و کالونی های انگلستان ، فرانسه				
وامریکا ، وغیره)	۲۰۰۲۰۰۰	۸۵۹۹۰۰۰	۱۴۸	۲۳۳
روسیه				

سیاحت ها و کشفیات

(افریقا)

مملکت و یا محل	واقعہ	سیاحت و یا کشف	تاریخ
سیارالون	دیدہ شد	هلنومادریانورد کارتجی	۵۲۰ ق م
دریای کانگو	کشف دهانه تون	کاؤ ، کشتی ران پورتگالی	۱۴۸۴ م
ساحل امید نیک	دور ادور آن رانده شد	بارتلومیودایز ، کشتی ران پورتگالی	۱۴۸۸ م
دریای گامبیا	سیاحت شد	مانگو پارک ، سیاحت سکا تیلندی	۱۷۹۵ م
صحرای اعظم	عبور شد	دنهایم و کلا پرتون ، سیاحتین انگلیسی	۱۸۲۲-۱۸۲۳
دریای زمبازی	کشف شد	لونگ ستون ، سیاحت سکا تولندی	۱۸۵۱ م
سودان	سیاحت شد	بارت ، سیاحت جرمنی	۱۸۵۲ - ۱۸۵۵ م
آبشار های وکتوریا	کشف شد	پرتون و سپیک سیاحتین انگلیسی	۱۸۵۸ م
دریای کانگو	کشتی رانی شد	ستائلی ، سیاحت انگلیسی	۱۸۷۷ م

(آسیا)

پنجاب	دیدہ شد	اسکندر کبیر	۳۲۷ ق م
چین	دیدہ شد	مارکوپولو ، مسافرا ایتالوی	۱۲۷۲ م

۱۳۲۵	آدوریک ، روحانی اتیالوی	دید ه شد	تبت
۱۴۴۰	کونتی ،	سیاحت شد	چین جنوبی
۱۴۹۸	واسکودا گاما ، کشتی ران پورتگالی	از راه ساحل دیده شد	هند وستان
۱۵۴۹	سینت فرانسیس زاویار	دید ه شد	جاپان
۱۸۶۳	نیبور ، سیاح جرمن	سیاحت شد	عربستان
۱۸۶۸	رختومن ، سیاینس دان جرمن	سیاحت شد	چین
۱۸۷۰-۷۳	رفالسلی ، سیاح روسی	سیاحت شد	مانگو لیا
۱۸۹۰-۱۹۰۸	هیدن ، سیاینس دان سوئدنی	سیاحت شد	آسیای مرکزی

(اروپا)

۳۲۵ ق م	پاتیس ، ازماسر سیل	دید ه شد	جزائر شتلیند
۸۷۰ م	اوتار ، سیاح نارویجی	دردورادور آن	ساحل شمال
۸۹۰-۹۰۰ م	یکی از اشراف نارویجی	بعیث کالونی در آورده شد	آیسلیند

(امریکای شمالی)

۹۸۵ م	کشتی ران نارویجی	ایریک « سرخ »	گرینلند
۱۰۰۰	لیف ایریکس ، سیاح	کشف شد	لا برادور ، نواسکا شیا (؟)
۱۴۹۲	دریانوردا تالوی	کشف شد کرسلف کولمبس ،	غرب الهند
۱۵۱۳	سیاح هسپا نوی	کشف شد	بحرا لکاهل

(امریکا ی جنوبی)

۱۴۹۸	کولمبس ، دریانورد اتیالوی	دید ه شد	بر اعظم
۱۵۸۸	آریلانا ، سیاح هسپا نوی	سیاحت شد	دریای آمیزن

(اوشینیا)

۱۵۲۶	مینزس ، سیاح پورتگالی	دیده شد	گینای جدید
۱۶۰۶	جانسنز ، سیاح ها لیندی	دید ه شد	آستر یلیا
۱۸۲۸	ستارت ، سیاح انگلیسی	سیاحت شد	آستر یلیا

(قطبین و غیره)

۱۵۱۹-۲۲	ما جیلان ، دورادوردنیا	کشتی رانی شد	سیاحت بحر
۱۹۰۹	پیری ، سیاح امریکایی	کشف شد	قطب شمالی
۱۹۱۱	آمنند سن ، سیاح نارویجی	کشف شد	قطب جنوبی

جزائر بزرگ دنیا

۸۳۹	موقعیت	جزیره
۸۷۲	اتلانیتیک شمالی	گرینلند ، (متعلق به ها لیند)
۳۱۲	بحرالکاهل جنوب غربی	آستر یلیا
۲۹۰۰۱۲	جنوب بحیره چین	بارنیو (جما هیر متحد ه اندونیزیا کالونی انگلیسی)

۲۲۷ ۷۳۷	نزدیک ساحل جنوب شرق افریقا	مد غا سکر (فرانسوی)
۲۰۱۶۰۰	نزدیک قطب شمالی	با فین (کانادایی)
۱۶۳ ۱۴۵	شمال شرق بحر هند	سوما ترا (اندونزیایی)
۹۱۲۷۸	بحیره جاپان	هانشو (جاپانی)
۸۸ ۱۴۰	نزدیک ساحل شمال غرب یوروپ	برطانیه کبیر (انگلیسی)
۸۰۴۵۰	نزدیک قطب شمالی	وکتوریا (کانادایی)
۷۵ ۰۹۳	نزدیک قطب شمالی	ایلسمیر (کانادایی)
۶۹ ۲۵۵	جنوب غرب، بحر الکا هل	سیلیبز (اندونزیایی)
۵۸ ۰۹۳	جنوب، بحر الکا هل	جزیره جنوب، نیوزیلیند
۴۸ ۵۰۸	شمال شرق، بحر هند	جاوا (اندونزیایی)
۴۴ ۲۸۱	جنوب بحر الکا هل	جزیره شمال، نیوزیلیند
۴۲۷۳۴	اتلانتیک شمالی	نیو فونډ لینډ (کانادایی)
۴۲ ۳۵۰	بحیر کیرابیان	کیوبا (جمهوریت)
۴۰ ر ۸۱۴	جزائر فلپائن	لوزان (فلپائن)
۳۹۶۸۸	اتلانتیک شمالی	آیسلینډ (جمهوریت)
۳۶۵۳۷	جزائر فلپائن	مینډانیوا
۳۴۰۸۴	بحیره جاپان	ماکیدیو (جاپان)
۳۱۸۴۰	غرب، انگلستان	آیرلینډ (حصه جنوبی آن جمهوریت)
		آئرلینډ و حصه شمالی آن آئرلینډ و انگلستان)
۳۰ ر ۷۵	بحیره کر بین	هسپانولیا (حصه شرق جمهوریت)
		دمینیکن، حصه غربی جمهوریت هیتی)
۲۶۲۱۵	در جنوب آسترلیا	تاسمانیا (آسترلیا)
۲۵۹۹۲	نزدیک قطب شمال	بانکز (کانادا)
۲۵۳۳۲	بحر هند	سیلون (جمهوریت)
۲۴۵۶۰	شمال جاپان	ساخالین (روسی)
۲۰ ر ۴۸۴	نزدیک قطب شمال	دیغان (کانادایی)
		تیرادیل فیوگو (حصه شرقی آن)
۱۸۵۳۰	حصه جنوبی امریکای جنوبی	متعلق به ارجنتائن، و حصه غربی
		آن متعلق به چلی)
۱۶۱۶۴	نزدیک قطب شمالی	میلفل (کانادایی)
۱۶۱۱۴	خلیج هند سن	سوت هایمپتن (کانادایی)

دریاهای معروف دنیا

طول تخمینی (میل)	مصب	منبع	دریا
۴۱۶۰	بحیره مدیترانه	جهیل و کتوریا	نیل
۳۹۰۰	بحر ااتلانتیک	جهیل‌های یخچالی یایرو	آمیزن
۳۸۹۱	خلیج مکزیکو	صخره سرخ، مانتانا	مسوری مسی‌سی
۳۲۰۰	خلیج آب	کوه‌های آلتای	آب
۲۹۰۰	آب‌دای تارتاری	شلیکا و آرگان	آمور
۲۹۰۰	بحر ااتلانتیک	بین‌غذیر نیا ساوتانگانیکا	کانگو
۲۸۰۰	بحر قطب شمالی	کوه‌های بیکال، روسیه	لینا
۲۸۰۰	بحیره قطب شمال	کوه‌های تاناروی، منگولیا و غربی	یینسی
۲۷۰۰	خلیج چلی	حصه شرقی کوه‌های کونلون، چین غربی	هاونگ‌هو
۲۶۰۰	خلیج گوینی	نزدیک سرحد سیرالیون	نایجر
۲۵۱۴	بحیره بیوفارت	حصه بالای دریای فنلان، کولمبیا برتانوی	میکنزی
۲۵۰۰	بحیره چین جنوبی	سطوح مرتفع تبت	میکانگ
۲۴۷۵	دریای مسی‌سی	صخره سرخ	مسوری
۲۴۷۰	خلیج مکزیکو	جهیل ابناسکا، مینیسوتا	مسی‌سی
۲۴۵۰	بحر ااتلانتیک	دریای گراند، برا	پارانا
۲۳۱۰	بحر هند	آلپ‌های آستریایی	مری
۲۳۰۰	دریای آب	کوه‌های آلتای، اتحاد شوروی	آرتش
۲۳۰۰	بحیره کسپین	سطح مرتفع والدا، اتحاد شوروی	والگا
۲۰۰۰	دریای آمیزن	دریاهای گالیور و مامور، نزدیک سرحد بولوویا و برازیل	مادیرا
۱۹۰۰	خلیج سنت لانس	دریای سینت لوئیس، فیسوتا، امریکا	سینت لارنس
۱۸۵۰	دریای آمیزن	جنوب غرب آمیزن، برازیل	یوروس
۱۸۰۰	خلیج مکزیکو	کوه‌های سان‌جوآن، کالورادو، امریکا	ریو گراند
۱۸۰۰	بحر ااتلانتیک	جنوب غرب میناس‌جیراس، برازیل	ساؤ فرانسیسکو
۱۸۰۰	بحیره پیرینگ	بندر لوئیس ویلی قریه یوکان	یوکان
۱۷۵۰	خلیج مارتا بان	حصه‌های جنوب کوه‌های کونلون، تبت	سالوین
۱۷۲۵	بحیره سیاه	جنگل سیاه جرمنی	دانوب
۱۷۰۰	خلیج فارس	کوه‌های دوملوداغ، ترکیه	ایوفرات
۱۷۰۰	بحیره عرب	همالیه	سند
۱۷۰۰	بحر ااتلانتیک	سیارایارما، نزدیک سرحد ویزویلا و برازیل	آرنسکو
۱۷۰۰	دریای پارا	نزدیک پیرونا پلس، جنوب شرق برازیل	توگما تیبز
۱۶۸۰	دریای کاندا	همالیه	براهما پوترا

۱۶۵۰	بحیره چین	سطح مرتفع یونان، جنوب غرب چین	سی کیانگ
۱۶۰۰	خلیج هدرسن	حصه بالایی دریا بوحصه غرب البرتا، کانادا	نیلسن
۱۶۰۰	بحر هند	حصه شمالی رودیشیا، افریقا	زامبزی
۱۵۴۰	خلیج بنگال	همالیه	گانگه
۱۵۰۰	جھیل اورال	سلسله کوه نکولاس، کوههای پامیر اتحاد شوروی	آمودریا
۱۵۰۰	دریای برانا	ماتوگرانسوه برازیل	پراگوی
۱۵۰۰	دریای آمیزن	اندیس، کولمبیا	پاپورا
۱۴۵۰	دریای مسیسیپی	کالورادوی وسطی، امریکا	آرکنزاس
۱۴۴۰	خلیج کالیفورنیا	پارک وسطی، کالورادوی شمالی	کالورادو
۱۴۰۰	بحیره سیاه	تپه‌های والدی، اتحاد شوروی	دنپیر
۱۴۰۰	دریای آمیزن	بین دریا‌های آرینو کو و آمیزن	نیگرو
۱۴۰۰	بحیره کسپین	حصه جنوبی کوههای اورال	اورال
۱۳۰۶	دریای مسیسیپی	سطح مرتفع درقریه پاتر، پنسلوینیا	آوهايو-الیگانی
۱۳۰۰	بحر اتلانتیک	باستو لینو، افریقا	آرینج
۱۲۵۰	خلیج بنگال	بین دریا‌های نمای و میل، برمای شمالی	ایراوادی
۱۲۱۴	بحر الکاهل	جھیل کولمبیا، کولمبیای برتانوی	کولمبیا
۱۲۰۵	جھیل ویشنیک	البرتای غربی، کانادا	ساسکاچیوان
۱۱۶۰	دریای مری	حصه مرکزی بلندی‌های شرقی، آسترلیا	دارلنگ
۱۱۵۰	دریای ایوفرات	کوه‌ها تاروس، ترکیه	تیگرس
۱۱۳۰	دریای آمو	مخزن سونگاری، مانجوریا چین	سونگاری
۱۱۰۰	بحیره آزوف	جھیل ایوان، اتحاد شوروی	دان

جھیل‌های معروف دنیا

نام جھیل و موقعیت آن	ساحه (مربع میل)	(طول میل)	(عمق تخمینی فٹ)	ارتفاع از سطح بحر (فٹ)
کسپین، روسیه-ایران	۱۶۹،۳۰۰	۷۹۵	۳،۶۱۲	۸۶
سوییریر، امریکا کانادا	۳۱،۸۲۰	۳۸۳	۱۰۲۳	۶۲۲
وکتوریا، افریقا	۲۶،۸۲۸	۲۵۰	۲۷۰	۳۷،۱۷
اورال، اتحاد شوروی	۲۶،۲۳۳	۲۸۰	۲۲۲	۱۱۵
هوران، امریکا-کانادا	۲۳،۰۱۰	۲۰۶	۷۵۰	۵۱۸
مشیگان، امریکا	۲۲،۴۰۰	۳۲۱	۹۲۳	۵۱۸
بی کال، اتحاد شوروی	۱۳،۳۰۰	۳۸۵	۵،۴۱۳	۱۰،۵۱۵
تاندا نهکا، افریقا	۱۲،۷۰۰	۴۲۰	۵،۷۸۰	۲۰،۵۳۴
خرسی بزرگ، کانادا	۱۲،۰۰۰	۱۹۵	۲۷۰	۳۹۱
غلام بزرگ	۱۱،۱۷۰	۳۲۵		۴۹۵

۱،۶۵۰	۲،۵۸۰	۳۵۰	۱۱،۰۰۰	ناما سا افریقای جنوبی
۵۷۲	۲۱۰	۲۴۱	۹،۹۴۰	ایبری، امریکا - کانادا
۷۱۲	۷۰	۲۶۰	۹،۳۹۸	وینی، بگ، کانادا
۲۴۶	۷۷۸	۱۹۳	۷،۵۴۰	آنتریو، امریکا - کانادا
۹۰۰	۳۶	۴۳۰	۷،۱۱۵	بالعاش، اتحاد شوروی
۵۵۰	۷۳۰	۱۲۵	۷،۰۰۰	لادو، اتحاد شوروی
۱،۱۲۵	۴۰۸	۱۴۵	۳،۷۶۴	آینکا، اتحاد شوروی
۱،۲۵۰		۱۸۵	۳،۴۷۵	روداگف، افریقای شرقی
۱۲،۵۰۷	۸۹۲	۱۲۵	۳،۲۰۰	تی تی کا کا، بلو-پیرو
۱۳۵	۲۰۰	۱۱۰	۳،۰۸۹	نیکاراگوا، نیکاراگوا
۶۹۹		۱۹۵	۳،۰۵۵	آنا باسکا، کانادا
۱،۱۵۰		۱۵۵	۲،۴۴۴	دین دیر، کانادا
۵۴۰۰	۲۳۰۰	۱۱۵	۲،۲۳۰	آیزک کول، اتحاد شوروی
۱۰،۰۰۰		۶۶	۲،۲۰۰	کو کیو نار، چین
۱۴۴	۲۹۲	۸۷	۲،۱۴۳	واوئر، سوئد
۸۳۱	۳۸	۱۲۲	۲،۰۸۶	وینگاسس، کانادا
۳،۷۰۰	۱۵	۶۰	۱،۹۰۰	بانلدیو، افریقا
۸۵۲		۷۰	۱،۸۷۰	ینی گان، کانادا

جبهیل‌های عمده دنیا

نام و موقعیت جبهیل	مساحه	طول (میل)	عمق تخمینی (فوت)	ارتفاع از سطح بحر (فوت)
ماشینو با، کانادا	۱،۸۷۰	۱۲۰	۱۲	۸۱۳
آرژیا، ایران	۱،۷۵۰	۸۰-۹۰	۵۰	۴،۱۸۴
آلبرت، یوگاندا، افریقا	۱،۶۴۰	۱۰۰	۵۰	۲،۰۳۷
روباونت، کانادا	۱،۶۰۰	۶۵	۱۵-۲۵	۵۰۰
نمک بزرگ، امریکا	۱،۵۰۰	۷۵	۲۵-۱۵	۴،۲۱۸
وان، ترکیه	۱،۴۵۳	۸۰		۵،۸۶۴

کانال‌های معروف جهان رانی دنیا

اسم	موقعیت	سال افتتاح	طول (میل)	عرض (میل)	عمق (فوت)
آبرت	بلجیم	۱۹۳۹	۸۰	۵۳	۱۶۲
آمستاردام - لاین	هالند	۱۹۵۲	۴۵	۱۶۴	۴۱
بیمانت - پورت آرتر	امریکا	۱۹۱۶	۴۰	۲۰۰	۳۴
چیزیکه و دلاویر	امریکا	۱۹۲۷	۱۹	۲۵۰	۲۷
هوستن	امریکا	۱۹۱۴	۴۳	۳۰۰	۳۴

کیلی	جرمنی	۱۸۹۵	۶۱۳	۱۴۴	۳۶
یادناما.	منطقه کانال امریکا	۱۹۱۴	۵۰	۱۱۰	۴۱
سالت سینت مری	کانادا	۱۸۹۵	۱۲	۶۰	۱۶۰۸
سالت سینت مری	امریکا	۱۹۱۵	۱۰۶	۸۰	۲۵
سویز	مصر	۱۸۶۹	۱۰۰،۶	۱۹۷	۳۴
ویلاند	کانادا	۱۹۳۱	۲۷،۶	۸۰	۲۵

صحراهای دجروف دنیا

صحرا	موقعیت	مساحه تخمینی	ارتفاع تخمینی (فت)
آناگاما	در شمال چلی	درازی ۴۰۰ میل	۷۰۰۰ الی ۱۳۰۵۰۰
آسترلای بزرگ	در غرب آسترلیا	نیم مساحه تمام براعظم	۶۰۰ الی ۱۰۰۰
تاری	ایبوتانا، هند	۱۴،۰۰۰ مربع میل	۵۰۰
تاکالا ماکن	جنوب وسطی سینکیناگ	درازی ۷۰۰ میل	۵۰۰
جهیل بزرگ نمک	بین ناو ادا دیوتا (اتازونی)	۴،۰۰۰ مربع میل	۴،۵۰۰
دشت کافر	جنوب شرق بحیره کسپین، ایران		۲،۰۰۰
دشت لوط	جنوب شرق کرمان، ایران		۱۰،۰۰۰

صحرای شمال غرب آفریقا ۳،۵۰۰،۰۰۰ مربع میل از ۴۰۰ تحت بحر الی ۱۱،۰۰۰ بالای بحر

صحرای رنگین	جنوب وسطی اتازونی	وسعت ۷۵ میل	۵،۰۰۰
هرستان بزرگ	اکثر حصص عربستان	درازی ۱،۳۰۰ میل	۵،۰۰۰ الی ۳،۰۰۰
قراقم (ریک های سیاه)	جنوب غرب ترکیه	۱۱۵،۰۰۰ مربع میل	
قزل قم	ترکیه وسطی	۷۰،۰۰۰ مربع میل	۱۶۰ الی ۲،۰۰۰
کالاهاری	آفریقای جنوبی	۱۲۰،۰۰۰ مربع میل	اضافه از ۳،۰۰۰
کالورادو	کالیفورنیای جنوبی	درازی ۲۰۰ میل	از چند فت الی ۲۵۰
گویی	اکثر حصص مانگولیا	۳۰۰،۰۰۰ مربع میل	۵،۰۰۰ الی ۳،۰۰۰
لیبان	شمال وسطی آفریقا	۵۰۰،۰۰۰ مربع میل	
موهاف	جنوب وسطی اتازونی	۱۵۰،۰۰۰ مربع میل	۴۰۰ تحت بحر الی ۱،۰۰۰
نوبیا	شمال شرق آفریقا		۲،۵۰۰

آبشارهای معروف دنیا

آبشار	موقعیت	دریا	ارتفاع (فوت)
انجیل	ویز ویلا	معاون کارونی	۳ / ۳۰۰
کوکینام	ویز ویلا (گینای برتانوی)	کوکینا	۲ / ۰۰۰
سادر لیند	نیوزیلند (جزیره جنوبی)	آر تر	۱۷۰۰۴
توجیلا	ناتال ، افریقای جنوبی	توجیلا	۱۴ / ۸۰۰
ریبان (یوسیمایت)	کالیفورنیا	کریک که بایوسیمایت متصل می گردد	۲ / ۶۱۲
یوسیمایت بالائی	کالیفورنیا	جوی یوسیمایت معاون میرسید	۲ / ۴۳۰
کافارنی	جنوب غرب فرانسه	کیف ده یو	۱ / ۳۸۵
ماکا کاو	کولمبیای برتانوی	معاون یوهو	۱ / ۲۰۰
اشکسن بیوه (یوسیمایت)	کالیفورنیا	معاون مرسید	۱ / ۱۷۰
ستا باک	سوئزرلیند	ستا باک (وادی لاتربروفن)	۹۸۰
ترومیل باک	سوئزرلیند	ترومیل باک	۹۵۰
کاسلاید وسطی	کالیفورنیا	جوی یوسیمایت	۹۱۰
ما لتنامه	آریگان ، امریکا	معاون کولمبیا	۸۵۰
فیتیفاس	ناروی	مارکیدولا	۸۵۰
کتنگ ادوار ۷	گینای برتانوی	کاران تین	۸۴۰
کارسویا	هند	شارواتی	۸۳۰
کیتور	گینای برتانوی	پاتارو	۷۴۱
کالامبو	تانگانیکا - رودیشای شمالی	.....	۷۰۵
فیری (هاریک مونت ریز)	ایالت واشنگتن ، امریکا	جوی سستیونز	۷۰۰
مارادالفاس	ناروی	جویکه به جیپل ایجکس دالفاند ختم میشود	۶۵۰
سکایکجینماس	ناروی	دروادی سکایکجینماس	۶۵۰
تیرنی	ایتالیا	ویلیتو ، معاون نیرا	۶۵۰
میلسونین	باسا تولینده ، افریقا	مالیسونین	۶۳۰
بریدی ویل	کالیفورنیا	جوی بریدل ویل	۶۲۰
فیو ادا	کالیفورنیا	مرسید	۵۹۴
ورنکفا س	ناروی	جوریا	۵۳۵
سکیجید الفاس	ناروی	تیبسا	۵۲۵
مارینا	گینای برتانوی	معاون کووری برانگ که خود آن معاون پاتارواست	۵۰۰
تیکیندا ما	کولمبیا	بوگو تا	۴۵۰
کتنگ جارجز	کپ پراونس ، افریقای جنوبی	آریشج	۴۰۰

آبشار	موقعیت	دريا	ارتفاع (فټ)
هرول کا سکیز	برازیل	۰۰۰۰	۴۰۰
ایلو لوتو	کالیفورنیا	جوی ایلو لوتو، معاون مر سید	۳۷۰
کرائیما (بارک مونت راینار)	ایالت واشنگتن، امریکا	جوی کرائیما	۳۵۰
سینلر آفسن	نیکو، جاپان	۰۰۰۰	۳۵۰
وکتوریا	ودیشیای جنوبی	زامپزی	۳۴۳
کامیت (بارک مونت راینار)	ایالت واشنگتن، امریکا	جوی وان ترمپ	۳۲۰
یوسیمایت سفلی	کالیفورنیا	جوی یوسیمایت	۳۲۰
ورنال (یوسیمایت)	کالیفورنیا	مر سید	۳۱۷
ورجینیا	شمال غرب، کانادا	ناهان جنوبی، معاون مکینزی	۳۱۵
یلوستون سفلی	وایومنگ، امریکا	یلوستون	۳۰۸
کرائند	لابردور، کانادا	هیملتن	۳۰۲
سلو تسکن (بارک مونت راینار)	ایالت واشنگتن، امریکا	پرادیز	۳۰۰
هفت آبشار کالو رادو، امریکا		۰۰۰۰	۲۶۶
تالولا	جارجیا، امریکا	تالولا	۲۵۱
شوشان	آیداهو	سینک	۱۹۵
نارانا (بارک مونت راینار)	ایالت واشنگتن، امریکا	پرادیز	۱۶۸
نیا کرا	نیویارک، آنتیرو	نیا کرا	۱۶۷
تاور (یلوستون)	وایومنگ، امریکا	جوی تاور سان یلوستون	۱۳۲

کتابخانه های معروف دنیا

کتابخانه	ملکت	کتب چاپی	نسخه های خطی
اور ویا :			
موزیم بر تانیه	انگلستان	۶۰۰۰ ۰۰۰	۶۰ ۰۰۰
کتابخانه ملی	فرانسه	۶۰۰۰ ۰۰۰	۱۵۵ ۰۰۰
کتابخانه مرکزی ملی	ایتالیا	۴ ۰۰۰ ۰۰۰	۰۰۰ ۰۰۰
کتابخانه وطن	برلین آلمان	۲ ۰۰۰ ۰۰۰	۰۰۰ ۰۰۰
کتابخانه ملی	آستریا	۱ ۰۰۰ ۰۰۰	۰۰۰ ۰۰۰
آسیا :			
کتابخانه شورای ملی	جاپان	۴۱ ۰۰ ۰۰۰	۰۰۰ ۰۰۰
کتابخانه بو هنتون کایانو		۱ ۸۲۰ ۰۰۰	۰۰۰ ۰۰۰
امریکا :			
کتابخانه کانگرس	اتازونی	۵۰ ۰۰۰	۱۱۰ ۰۰۰
کتابخانه هامه نیو یوک		۶ ۴۰۰ ۰۰۰	۰۰۰ ۰۰۰

مصائب

زلزله‌ها و آتش فشانى ها

سال	مملکت	واقعه	خساره
۷۶ (ب م)	ایتالیه	طغیان قله و سیویس	هزاران نفر هلاک شد
۱۷۵۵	یونانگال	یکی از مدهش‌ترین زلزله‌ها	بین ۱۰۰۰۰۰ الی ۲۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۸۸۳	اندونیزیا	طغیان قله کراکا توا	تخمیناً ۳۶۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۰۲	مارتینیک، غرب الهند	طغیان قله ییلی	۴۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۰۶	سانفرانسسکو	زلزله	۵۰۰ نفر هلاک شد و بین ۲۶۰-۳۰۰ میلیون دالر خساره
۱۹۰۸	میسینا، سلسی	یکی از مدهش‌ترین زلزله‌ها	۸۵۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۲۳	توکیو، جاپان	زلزله	۹۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۳۵	کویت، هند		۵۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۳۹	چلی	زلزله	۳۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۳۹	ترکیه شمالی	زلزله	تقریباً ۱۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۴۹	ایکوا دور	زلزله	۶۰۰۰۰ نفر هلاک شد و ۵۰۰۰۰ شهر را متکان داد
۱۹۵۰	آسام هند	زلزله	بین ۲۰۰۰۰۰ الی ۳۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۵۱	بایو ۱، گینای جدید	طغیان قله لامینکتان	۳۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۵۴	الجزائر	زلزله	۱۵۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۵۶	افغانستان	زلزله	۲۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۵۷	ایران شمالی	زلزله	۱۵۰۶۴ نفر هلاک شد

سیلاب‌ها، یخچال‌ها و مدوجزرها

سال	مملکت	واقعه	خساره
۱۷۲۸	فریزلند، ها کیند	سیلاب بحر	۱۰۰۰۰۰۰ غرق شد
۱۶۴۲	کینگ، چین	خراب ساختن دیوارهای بحر	۳۰۰۰۰۰ غرق شد
۱۸۸۷	هوان، چین	آب‌خیزی دریا	صد هزار نفر هلاک شد
۱۸۸۹	بنسلوانیا، آمازون	سیلاب	۲۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۸۹۶	سانریکو، جاپان	زلزله و مدوجزر	۲۷۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۳۹	چین (همال)	سیلاب	۱۰۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۴۷	جزیره هانشو، جاپان	سیلاب	۲۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۴۸	ترکیه جنوبی	سیلاب	صد هزار نفر هلاک شد
۱۹۴۸	فوجو، چین	سیلاب	۱۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۵۰	چین جنوبی و شرقی	سیلاب	۱۰۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد

دانستنی‌ها

سر یعتر بن عراده جات دنیا کد ام است ؟

طوریکه تا حال مشاهده شده سریعترین عراده جات هوایی طیاره هست که با بخا رویا گاز حرکت می کند ، یکی ازین طیاره ها بناش کسایل ریکاردو سرعت عراده جات هوایی راشکست ، این طیاره فاصله ۳۶۵۵-۱۹۵۳ کیلو متر را در یک ساعت طی کرد .

وسریعترین عراده جات زمینی ملیتون موبیل است که در سال ۱۹۴۹ یوهان کوپف فاصله تقریباً ۶۳۴ کیلو متر را در یک ساعت طی کرد .

چراغ در کدام زمان و توسط کدام شخص اختراع شد ؟

اولین تجربه با چراغ توسط دیوید در سال ۱۸۲۰ باسیم های بلاتین صورت گرفت کوبل در ۱۸۵۸ چراغ خوبیتری ساخت ، در سال ۱۸۷۹ ادیسین مخترع چراغ کاربونی شناخته شد و بالاخره در سال ۱۹۰۳ اولین چراغ باسیم های فلزی بوجود آمد .

اولین تکت پوست چه وقت بمیان آمد ؟

در انگلستان بتاريخ ۶ می ۱۸۴۰ برای اولین بار تکت پستی بمیان آمد

آیا حقیقتاً موی و ناخن انسان بعد از مرگ هم نمومی کند ؟

گرنچه جل این مسئله کار مشکلی است لیکن با آنهم علما موفق بشکست این رازیکه بعضی از اعضای بدن انسان بعد از مرگ نیز نمومی کند شیتوت رسائیده اند .

وزن ابرها :

بعد از بررسی های کامل در اوضاع غلام جوی با ثبات رسید که ابرهای بارانی ، بصورت اوسط تا ۳۵۰۰ هزار تن وزن دارد .

سرعت صدای شیر :

غرض شیر در شب موقعیکه هوا بکلی از گرد و غبار عاری باشد و صدای دیگری بگوش نرسد از فاصله پنج الی شش کیلو متر شنیده می شود پس صدای شیر از صدای گاو بیشتر است .

وزن بال پشه :

وزن تقریباً ۳۰۰۰۰ بال یک گرام است .

نموی مار :

مارهای بزرگ از هنگام تولد تا مرگ پیهم نمومی کند ، در حالیکه چشم هایشان بحالت اوای باقی مانده هیچگاه نمونکرده و بزرگ نمی شود .

باسرعت ترین مخلوق روی زمین: پرنده است بنام ومیل، که در هر ساعت فاصله تقریباً ۳۰۰ کیلو متر را با سرعت فوق العاده زیاد طی می کند و البته درین صورت فواصل بعید را بیک چشم زدن می گذرد و بجایهای دور خود را میرساند.

قطعه بازی: در کشورهای انگلون ساکسون سالانه در حدود نود میلیون درجن قطعه بازی بفروش می رسد که از آن جمله در ممالک متحده امریکا هشتاد میلیون درجن و در انگلستان ده میلیون درجن آن به مصرف می رسد.

کدام وحشت ناگهانی است؟ «زلزله یا بم اتموم؟» شدید ترین وخساره مندترین زلزله ای که تا امروز دماغ بشر پیدا دارد، زلزله ایست که در اول سپتامبر ۱۹۲۳ در جاپان بوقوع پیوست. که در اثر آن توکیو پایتخت چایائی و بندرگاه مشهور آن کشور و یوگا هاما بکلی ویران گردید و تلفات جانی به ۱۴۲۰۰۰ نفر بالغ شد، خسارات مالی بمبلغ بیش از بیست ملیار دلار وارد گردید، اگر از حقیقت نگذریم تلفات و خسارات این زلزله در مقابل تباهی که فو نایچه بر تاپ دویم اتموم که از طرف امریکا تیان در ۱۹۴۵ بر شهرهای هیروشیما و ناگا ساکی وارد آمد خیلی کمتر است.

روشنترین ستاره: روشن ترین ستاره ای که در آسمان هر شب می درخشد، سیرموس است که نور و حرارت این ستاره کم از کم ۲۶ مرتبه نسبت بگرمی و روشنایی آفتاب تفوق دارد.

غذای فیل دریائی: یک فیل آبی در یک روز ۷۵ کیلوگرام ماهی را می تواند بخورد و هم مقابل یک سنگی آنقدر مقاومت دارد که اگر دوماه تمام برایش غذا میسر نشود، میتواند بزندگی عادی خود دوام دهد.

عسل عجیب: اها لی تبت عادت ندارند بدن خود را با آب شستشو دهند بلکه هرگاه ضرورتی بفسل و یا ک کردن جسم خود احساس نمایند مقداری تیل یا «مسکه پاک» به دست آورده بدن خود را به آن چرب می نمایند.

کشور دوازده ساله: سرزمینکه در آن بیش از تمام نقاط دنیا حد اوسط عمر طولانیتر می باشد کشور هند است، درین مملکت اندازه وسطی عمر یک مرد بالغ به ۷۱ سال و حد اوسط عمر یک زن بالغ به ۷۳ سال می گردد.

اندازه وزن انسان از هنگام تولد تا ۴۰ سالگی:

زن	مرد	هنگام تولد
۳۰۰۰	۳۰۰۰	
۳۷۰۰	۳۷۰۰	یک ماه
۴۵۰۰	۴۵۰۰	دوماه

۵۲۵۰	۵۲۵۰	سه ماه
۶۰۰۰	۶۰۰۰	چهار ماه
۵۵۰۰	۶۵۰۰	پنج ماه
۷۰۰۰	۷۰۰۰	شش ماه
۷۵۰۰	۷۵۰۰	هفت ماه
۷۹۰۰	۷۹۰۰	هشت ماه
۸۳۰۰	۸۳۰۰	نه ماه
۷۶۶۰	۸۶۶۰	ده ماه
۸۹۶۰	۸۹۶۰	یازده ماه

۱۳۰۰	۹۵۵۰	یک سال
۱۱۴۰۰	۱۲۰۰۰	دو سال
۱۳۴۵۰	۱۳۲۱۰	سه سال
۱۴۱۸۰	۱۵۰۷۰	چهار سال
۱۵۵۰۰	۱۶۷۰۰	پنج سال
۱۶۷۴۰	۱۸۰۴۰	شش سال
۱۸۴۵۰	۲۰۱۶۰	هفت سال
۱۹۸۲۰	۲۲۲۶۰	هشت سال
۲۲۴۰۰	۲۴۰۹۰	نه سال
۲۴۲۴۸	۲۶۱۲۰	ده سال
۳۰۸۵۰	۳۱۰۰۰	دوازده سال
۳۸۱۰۰	۳۸۵۰۰	چهارده سال
۴۴۴۴۰	۵۳۳۹۰	شانزده سال
۵۳۱۰۰	۶۱۲۶۰	هجده سال
۵۴۴۶۰	۶۵۰۰۰	بیست سال
۵۵۰۸۰	۶۸۲۹۰	بیست و پنج سال
۵۵۲۴۰	۶۸۹۰۰	سی سال

جدول ساعات و قیام که کابل ساعت ۱۲ باشد:

ار و پا

۹ ر ۱۰	تن
۸ ر ۱۷	اسلو
۸ ر ۰۴	برن
۸ ر ۳۸	بر لن
۷ ر ۵۰	بروکسل

	۷ ر ۳۰	باریس
	۸ ر ۲۵	روم
	۷ ر ۵۰	لا هه
	۷ ر ۳۴	اندن
	۸ ر ۱۰	لز بن
	۷ ر ۴۸	مادرید
	۱۰ ر ۳۰	مسکو
	۸ ر ۳۶	وین
		آسیا :
	۱۲ ر ۱۲	کابل
	» ۱۱	تهران
	» ۹	انقره
	» ۱۱ و ۵۰	بخارا
	» ده و نیم	بغداد
	» ۱	بمبئی
	» ۹ ر ۵۷	بیروت
	» ۴ بعد از ظهر	توکیو
	» ۳	چین «پکننگ»
	» ۱۰	سوریه
	» ده و نیم	فلسطین
	» ۱۲	کراچی
	» یک و نیم	کلکتہ
		افریقا :
	» ۹۴۰	مصر
		امریکا :
	۳	کانادا
	۲۳۸ ر ۲	نیویورک
	» ۲ ر ۳۰	واشنگتن
	۱۵ ر ۳۰	آسترایای (غربی)
مقدار کا لوری در خورا کها (کا لوری مولده از هر صد گرام)		
	۳۶۵	گوشت گوسفند
	۱۰۰	گوشت گاو بدون چربی
	۱۲۰	گوشت مرغ

سجده لور	۰۶۷۷		
۷۷	۵۶۷۸	۱۹۰	دول
مه ک	۰۵۷۷	۲۲۲	منز
ن مڼا	۵۶۷۷	۱۵۳	تغيم مرغ
نڼا مڼا	۰۱۷۸	۲۵۴	ماهي
مڼو ۷۷	۸۳۷۷	۷۵۰	مسکه
مڼو ۷۷	۰۶۷۰۱	۲۵۰	شير
نڼو ۷۷	۳۶۷۸		
ليسا آ			
ليسا آ	۲۱	۲۷۰	نان
نڼا مڼا	۱۱	۸۳۰	مسکه کلاو
مڼو ۷۷	۶	۳۴۰	گند م
ليسا آ	۱۱ ۰۰۵	۴۰۰	پنير
ليسا آ	۰۰۵		
ليسا آ	۱	۳۱۲	کشمش
ليسا آ	۷۵ ۶	۱۹	خربوزه
ليسا آ	۳	۵۱	سبب
ليسا آ	۶	۷۸	انگور
ليسا آ	۰۱	۴۲	آ لو
ليسا آ	۰۰۵	۶۰	کلاس
ليسا آ	۲۱	۳۰	توت فرنگي
ليسا آ	۰۰۵	۷۹	کچا لو
ليسا آ		۳۴۰	جو
ليسا آ	۰۳۶	۴۰۰	قند
ليسا آ		۲۳۰	هسل
ليسا آ	۶	۸۴۶	روغن زيتون
ليسا آ	۸۶۷۲	۳۴۶	برنج
ليسا آ	۰۶۷۲۰	۱۵	کاهو
ليسا آ	۰۶۷۵۱	۲۸	لوبيا
ليسا آ		۱۹	زرد آ لو
ليسا آ	۵۳۶	۶۴۴	بادام خشک
ليسا آ	۰۰۱	۲۴۲	انجير
ليسا آ	۰۶۱		

نہایت نازک

۱۰۸

تو تہاں = تہاں تو
تو تہاں = تہاں تو

ن لث ر ا ه ت خ ت ي ل ع ث ل ا م ه ع م ن س ع ف ا ا ل م ع ا ن ل و ج ث ل ا م ه ت ع م

س: آیا به کمک ماشین موتو، ترمز سازی در مدت زمان ۵ دقیقه ۷۰٪ موتو به ازای قبل ترمز رفتار و موتوهای دیگر کمتر

سطح که از ای محصل و نفع و غیره استعمال می گردد تحویل جا می نمایی می نماید .

۷۵۱ هزار تن، تنها یکصد و بیست و یک هزار تن در صورت سبک تر و غیره در بود می شود - هرگاه

آنچه که در این کتاب آمده است، به شما نشان می‌دهد که چگونه می‌توانید با استفاده از این روش، به اهداف خود برسید.

«... که از طرف من - آری از این جهت که از چند گانه پیشین بزرگوارتر است -

... و ...

س. حوائط مرصوفه در این شهر رود به ...

[illegible]

در یکشنبه ۲۵ تیر فریادی جوانان خود را می شنودند

۵۶. ۱۲ تن ۱۹۷۷ از معادن استخراج شده و ۰۰۰ لیتر بنزین

لک الاچا کهای آن به عجبویه خانه الله تعالی می شود . ۱۳۰۶۰۵ لیالیجا

د راکړه ۱۰۰۰ ۴۴۰ ن. ۵۰۰ م. لور تر ۴۰۰ م. پورې په نیا چشم کښو ده و ۲۸۰۰ ۴ نفر به یا لې ۵۰۰ م

پلازمینہ لاہور۔ نیشنل شاہ ۰۰۰۳۶۳۶۵۱ ۲۵۶۷۲۸۷ ای سی اے ۱۰ ملحقہ مکان

٢٧١/١١٨١   ٢٣٣/٨٧١   ٢٧١/١١٨١

١٢١٥٠	٠٥٥٠٧٢	٠٠٠٧٢٥٦	٢٠٠٠	٢٠٠٠
-------	--------	---------	------	------

[illegible][illegible]

۱۳۳۷/۲۴ خرداد (تایید)

المبلغ المستوي ٥٠٦٤٨ من الميزانية العامة للمدينة ... م ٥٠٢ ... بالتقريب كما يبين

٢٠٣٦٣٦ ٢٠٨٧٨٨٠

الحمد لله الذي جعلنا من عباده الصالحين ... ١٢٢ ...

۲۰۰۶

٢٠٠٥٥٣٧ ٢٣٨٠١١١ ٢٠٠٥٥٣٧

...۷۷۳۷۹

Kali : ~~.....~~

١٨٨٨ = ١٨٨٨

١٧٩٥

نیپال

مکتبہ عربیہ اسلامیہ = ۱۰۱ لکھنؤ، مکتبہ عربیہ اسلامیہ = ۱۰۱ لکھنؤ، مکتبہ عربیہ اسلامیہ = ۱۰۱ لکھنؤ

اوزان وطنی:

۲۴ نخود = يك مثقال

۲۴ مثقال = يك خورد

۴ خورد = يك پاو

۴ پاو = يك چارك

۴ چارك = يك سير

۸ سير = يك من

۱۶ من = يك خروار

وسعت ممالك جهان آعداد نفوس، خود ممالك و پایتختهای شان

نام ممالك	وسعت بكيلو متر مربع	تفوس	نام پایتخت و نفوس آن
افغانستان	۷۰۳۱۰۰۰	۶۳ میلیون	کابل ۳۱۰،۰۰۰ نفر
ایران	۱۶۷۴۰،۰۰۰	۱۹ میلیون	تهران ۱۹۵۷۶۴۳ نفر
هند و بنګال	۱۵۰۰،۰۰۰	۷۸۰،۰۰۰	کولکاتا ۱۰،۰۰۰،۰۰۰ نفر
ارژن	۹۷۰،۰۰۰	۱۳۲،۰۰۰	عمان ۱۷۰،۰۰۰
ایطاليا	۳۰۴،۰۲۳	۴۷۶۶۵۲۳۵	روم ۱۶۰،۶۷۳۹
المان شرقی	۱۰۷۴۶۰	۱۷۱۸۸۰۰	برلین شرقی ۲۲۸۰
المان غرب	۲۴۵۲۸۹	۴۹۲۷۸۰۰	برلین غرب ۱۳۵۸۰۰۰
رومانیا	۲۸۶۴۳	۱۲۵۰،۰۰۰	تیرگوو ۸۰،۰۰۰ نفر
اسپانيا	۵۰۳،۰۶۱	۴۸۸۶۳۰۰۰	مادرید ۱۷۵،۶۴۱
استراليا	۸۳۸۵۳	۶۶۹۶۹۵۰۰	سیدنی ۱۷۶۶۱۰۲
اضلاع متحده امریکا	۷۸۲۷۹۵۲	۱۵۹۶۹۶۰۰۰	واشنگتن ۹۳۸۰،۰۰۰
ارجنتاين	۱۷۸۹۴۶۲	۱۸۹۱۹۱۷۲	بونس آیرس ۳۵۵۵۷۴۷ نفر
اکوادور	۲۷۰۵۶۰	۳۵۶۷۰۰۰	کیتو ۲۰۰،۹۰۰
الجزیره	۲۱۹۶۰۰۰	۹۱۴۰۰۰	الجزیره ۵۱۹۳۰۰۰
استراليا	۷۹۳۸۰۰۰	۹۰۹۰۷۳۸	کانبرا ۲۶۷۳۲۰
انګولا پرتګال	۲۰۵۹۰۰۰	۴۱۳۸۰۰۰	لسبون ۴۴۵۰۰۰
انګلستان	۲۴۲۶۰۶	۵۰۸۸۷۸۰۹	لندن ۸۳۴۰۰۰
رومانیا	۶۶۱۰۰۰	۲۹۲۵۰۰۰	بکوفین ۶۸۰۰۰
بجریم	۳۰۵۰۶	۸۸۴۰۷۰۴	پروکشل ۶۰۰،۰۰۰
بلغاریه	۱۱۰۸۴۲	۷۴۵۰۰۰۰	صوفیه ۴۳۰۵۰۰۰
برازیل	۱۵۱۹۱۸۹	۵۷۴۷۷۰۰۰	ریور دی جینرو ۲۹۰،۴۱۵۲
بولوویا	۱۰۶۹۰۹۴	۳۰۸۹۰۰۰	لاپاز ۳۰۰،۰۰۰
بھارستان	۹۴۷۶۶۳	۷۵۶۸۷۰۰۰	کراچی ۱۰۰،۴۴۱۲
بلجین	۲۹۶۳۰۰	۲۱۰۲۳۰۰۰	ماتیل ۸۲۹۰۰۰
وندا	۳۱۱۷۳۰	۲۶۷۸۰۷۸۱	واشنگتن ۹۵۰،۰۰۰

نام ممالک	مساحت	تعداد نفوس	پایتخت و نفوس آن	نفر
پورتگال	۱۹۷۰۹	۸۶۳۹۰۰۰	لیزبون	۷۶۰۴۳۴
پراگوی	۴۰۶۷۵۲	۱۴۶۴۰۰۰	آسونستیون	۲۵۰۰۰۰
ترکیه	۷۶۷۱۹	۲۲۴۶۱۰۰۰	انقره	۲۸۶۷۸۱
ترابلس	۲۷۵۹۴۵۱	۱۱۲۳۵۵۰	آییولی	۴۱۰۰۰۰
تونس	۱۲۳۱۳۰	۳۰۴۷۰۰۰	تونس	۳۶۴۵۹۳
جایان	۳۸۶۵۶۶	۸۸۲۰۰۰۰۰	توکیو	۵۳۸۵۷۱
چین	۱۰۰۱۸۰۰۰	۵۹۰۱۹۴۰۰۰	پیکن	۲۸۰۰/۰۰۰
چکوسلواکیا	۱۲۷۸۲۳	۱۲۹۴۸۶۹۰	براک	۹۳۲۰۰۰
چیلی	۷۴۱۷۶۷	۶۲۳۸۲۹۲	سانتیاگو	۱۳۵۰۰۰۰
حبشه	۱۳۴۱۴۰۰	۱۵۰۰۰/۰۰۰	ادیس بابا	۴۰۰۰۰۰
دنمارک	۴۲۹۳۲	۴۴۳۴۰۰۰	کوپن هاگن	۹۶۴۹۰۱
رومانیه	۲۳۷۴۲۷	۱۶۵۰۰۰۰۰	بخارست	۱۴۰۲۰۰۰
روسیه	۲۱۲۴۱۰۰۰	۱۹۳۲۰۰۰۰۰	ماسکو	۴۱۳۷۰۰۰
سوریه	۱۸۴۹۲۰	۳۶۶۹۳۰۰	دمشق	۳۳۵۰۶۰
سیام	۵۲۹۰۰۰	۱۹۵۵۶۰۰۰	بنکاک	۶۸۵۰۰۰۰
سویس	۴۱۲۹۵	۴۹۵۰۰۰۰	برن	۱۵۵۶۰۰
سویدن	۴۴۹۲۰۶	۷۲۴۶۰۶	هسته کلم	۷۷۶۹۲۰
زیلانده جدید	۲۶۷۸۳۵	۲۱۳۱۰۰۰	و میندون	۱۴۰۴۰۰
عربستان	۱۶۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰	ریاض	۶۰۰۰۰۰
عراق	۴۳۵۴۱۵	۵۱۰۰۰۰۰	بغداد	۲۶۰۰۰۰
فلسطین	۱۰۸۵۰	۱۷۱۷۰۰۰	بور شلم	۱۴۴۰۰۰
فرانسه	۵۵۱۶۹۵	۴۲۷۷۵۰۰۰	پاریس	۲۸۰۰۰۰
فیلند	۳۳۶۹۲۶	۴۱۶۸۰۰۰	هلستینگکی	۳۹۷۴۶۴
کوریاشمالی	۱۲۷۲۰۶	۹۰۰۰۰۰۰	یونگ یانگ	۳۰۰۰۰۰۰
کوریاجنوبی	۹۳۶۳۴	۱۹۵۰۰۰۰۰	لیون	۱۴۴۶۰۰۰
کانادا	۹۹۵۳۹۵۵	۱۴۷۸۱۰۰۰	آتاوا	۲۰۲۰۴۵
کولمبیا	۱۱۳۹۱۵۵	۱۲۳۸۱۰۰۰	بوگوتا	۶۳۸۵۵۳
گویان بریطانیان	۲۱۴۹۷۰	۲۵۲۵۰۰۰	جارج تاون	۸۴۷۹۴
فرانسه	۸۸۲۴۰	۲۸۵۳۰	کاین	۱۱۷۰۴
هالند	۱۷۳۸۴۰	۲۲۰۰۰۰	پاراماریبو	۸۰۰۰۰
لبنان	۱۰۱۷۰	۱۳۲۰۰۰۰	بیروت	۲۳۴۰۰۰
لئزامبورک	۲۵۸۷	۳۰۸۵۰۰	لئزامبورک	۶۱۵۹۵
کونگو بلجیم	۳۴۳۹۳۰	۱۱۷۶۲۰۰	سویولد	۳۸۰۰۰
لایبیریا	۹۵۰۰۰۰	۲۴۵۰۰۰۰	مونریا	۴۲۰۰۰
مراکش	۴۴۸۰۰۰	۸۹۹۳۰۰۰	کازابلانکا	۵۱۰۰۰۰

نام	مساحت په کيلومتر مربع	تعداد نفوس	پايتخت و نفوس آن	نسله شماری
مصر	۹۹۴۳۰۵۶	۲۲۴۶۹۰۰۰	قاهره	۲۲۰۰۷۶۰۰
نيپال	۱۴۷۲۸۲	۸۳۳۰۰۰۰	کاتمنډو	۲۸۷۶۰۰
ناروی	۳۲۳۲۱۶	۳۴۰۸۰۰۰	اسلو	۴۴۷۴۰۰
هندوستان	۲۹۴۲۳۵۴	۳۵۶۸۹۱۶۲۴	دهلي	۴۴۴۹۷۴۲
هالند	۳۲۴۶۵	۱۰۶۸۰۰۰۰	استرډام	۸۶۴۶۶۶
هنګری	۹۳۲۰۹۸۲	۹۶۰۰۰۰۰	بوداپست	۶۶۵۶۸۶
مکسیکو	۱۹۶۹۶۶۶	۲۸۰۵۳۰۰۰	مکسیکو	۱۰۶۰۰۰۰
یوګوسلاویا	۲۵۶۳۵۳۱	۱۷۲۸۸۷۵۶	بیلګراد	۱۰۶۰۰۰۰
یونان	۱۳۷۲۰۴	۷۹۰۰۰۰۰	آتن	۱۰۶۰۰۰۰
یوګینا	۶۹۴۶۶۶	۱۵۲۵۰۰۰	تیتو ګراد	۱۰۶۰۰۰۰
افغانستان	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	کابل	۱۰۰۰۰۰۰
استراليا	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	سیدني	۱۰۰۰۰۰۰
آلمان	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	برلین	۱۰۰۰۰۰۰
اتازوني	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	تاشکند	۱۰۰۰۰۰۰
انګلستان	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	لندن	۱۰۰۰۰۰۰
بلژیک	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	برکسل	۱۰۰۰۰۰۰
بلغاریه	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	سوفیه	۱۰۰۰۰۰۰
ترکیه	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	انکاره	۱۰۰۰۰۰۰
چکوسلواکیا	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	پراګ	۱۰۰۰۰۰۰
دنمارک	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	کوپنهاګ	۱۰۰۰۰۰۰
جاپان	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	توکیو	۱۰۰۰۰۰۰
سوېډن	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	سټاکهولم	۱۰۰۰۰۰۰
سوېس	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	سټاکهولم	۱۰۰۰۰۰۰
شوروي	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	موسکو	۱۰۰۰۰۰۰
عراق	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	بغداد	۱۰۰۰۰۰۰
مربستان	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	کابل	۱۰۰۰۰۰۰
فراڼسه	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	پاریس	۱۰۰۰۰۰۰
مصر	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	قاهره	۱۰۰۰۰۰۰
ناروی	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	اسلو	۱۰۰۰۰۰۰
هندوستان	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	دهلي	۱۰۰۰۰۰۰
یوګوسلاویا	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	بیلګراد	۱۰۰۰۰۰۰

۱۰۲

[illegible]

نمیشد، همه رادخترهای نیویورک خریده بودند. این

۱۰۰ ساله مان و این اثر را به نام «شوخ» در کتابخانه ملی ایران ثبت کرده است. این اثر را به نام «شوخ» در کتابخانه ملی ایران ثبت کرده است.

[illegible]

ماين مضمون بدرب منزل خود نصب كند انرا از مذكورين

آگاهی بزدان آینده... از امروز به بعد بجای کاردو پنجه بهره، دزین مزر به ارفا است. بی کلاه -

این همه را با شکر و کمال از خدا تعالی بخوان و هر روز از الواری طرف او است. اما این شیرین و دلخواه و با فیه و دو کتاب این همه

سببی است که بچه‌های سفیدسیاه در آن خوابیده‌اند که به نوبت احتیاج داشتید، بد و ن زحمت چوپه‌های

و بر روی قالی که در حوض شاهی قرار داشت و از آن پدید آمدن می نمود و صدای او را می شنیدند و از آنجا که این صفت است

[illegible]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شوخى مجلسى

پاریس-این نکته در یکی از هفته‌های گذشته در مجلس شورای اسلامی مطرح شد. بین یکی از وکلای باوزیر مالیۀ آن کشور

كهلا لايعة ما انا ان بر عبادت تاز مي از خديم مجلس انورده و دو ديوانه در دست من است يا - كه لا يعلو

وکیل از جواب وزیر پرستید
نیستیم از کجای سفلت خود را بکشت قلیسین
بقی بفرست که فرمودی
کوه نورادو ما شایسته این است
مستطبه لعدان لآء و بدله اعنا

مجاہدین و اہل تشیع کے ساتھ ہونے والے مظالم و ستموں کی اطلاع پر وزیر ممالک نے ایک وفد کو لے کر لیس سالہ اسحاق اقبلی کو گرفتار کیا۔ یہی وفد

چه فرقی دارد؟

معتمد مملکتیہ اعلیٰ عدالت کے جج صاحبان کے سامنے پیش کیا گیا۔

نفتنا اذ تقع هذه في البحر، واما $K=0$ فالحل هو $\phi=0$ ، فنتيجة من هذا ان $\phi=0$ هي حل في $K=0$ و $K \neq 0$ ، فنتيجة من هذا ان $\phi=0$ هي حل في $K=0$ و $K \neq 0$.

[illegible]

فرقش اینست که یک نفر کوهنورد، بعد از مدتی بالا رفتن پائین می آید، در حالیکه مالیات هماره تنها فقط بالا میرود.

احصائیه تخت خواب

لندن - احصائیه که اخیراً در باره میزان تخت خواب های شفاخانه های کشور های بزرگ منتشر شده چکایت دارد از اینکه در فرانسه برای هر ۷۰ نفر یک تخت خواب وجود دارد در سوئد برای هر ۹۰ نفر در امریکا ترکیه هر ۱۲۰ نفر در ایتالیا برای هر ۱۴۳ نفر و در انگلستان برای هر ۱۸۵ نفر به موجب این احصائیه معلوم میشود که ترکیه و مصر برای هر هزار نفر از بند گان خدا، یک تخت خواب می رسد و این رقم در هندوستان بر ۲۵۰۰ بالغ میشود. ضمناً بموجب همین احصائیه، در فرانسه برای هر ۱۴۰ نفر یک نفر طبیب وجود دارد، در حالیکه در امریکا و آلمان و ایتالیا بهر ۷۵۰ تا ۸۰۰ نفر یک طبیب می رسد.

زن ایراد گیر

ایتالیا - اگر به زنان ایراد گیر و بهانه جوی دنیا نمره بدهند و اگر هم خدا کثرت این نمره ها ۱۰۰ باشد، بی شبهه این خانم که اصلاً از میلان است، نمره «۱۰۰» را خواهد گرفت. شوهرش که حواس پریشانی دارد، بیک روز ظهر بخانه برگشت، خانم برای اینک ایرادی از او گرفته باشد پرسید: - حتماً یادت رفته، کاغذی را که صبح بتو دادم تا به صندوق پست بپندازی؟ شوهر با ترس و لرز گفت: - نه، اتفاقاً یادم بود کاغذ را انداختم.

کاملاً مطمئن استی؟

- کاملاً حتی یادم است که از مغازه سگرت فروشی، تکت پوسته را خریده و آنرا پشت پاکت چسباندیم. زن غرضی کرده گفت: دیدی باز دروغ می گویی... من اصلاً امروز صبح کاغذی بتو ندادم که پست بپندازی!

از هر گوشه

پر تکامل - بزودی اولین خط راه آهن زیر زمینی در لیبیون افتتاح خواهد شد. ساختمان این راه آهن شصت سال قبل آغاز شده و طول آن هفت کیلو متر است. واشنگتن - طبق آخرین احصائیه، در سال گذشته ۴۸ میلیون پسر مردانه از جاپان وارد امریکا شده و بفروش رسیده است. قیمت متوسط هر پسر در حدود پنجاه افغانی است. مدیران مؤسسات پیراهن دوزی امریکا اعلام خطر کرده اند.

سنگ دیوانه

امریکا - این شکایت در «دترویت» بابتخت صنایع موبیل امریکا، سروصدای زیادی برپا کرد: دو صد نفر بسته چی های این شهر، اعتصاب کرده اعلام داشتند که تا امراض آنان معالجه نشود حاضر ادامه کار نخواهد بود آنان ادعا می کنند که تا بحال هر یک حداقل پنجاه مرتبه بوسیله سکه های مختلف مردم در حین انجام وظیفه گزیده شده و این حمله های متوالی سکه ها، آنان را با مراضی مبتلا ساخته است که اگر معالجه نشوند، دیوانه خواهند شد.

یک قرن در بین جهان

واشنگتن - در کنگره تجسسات علمی مربوط به افزایش طول عمر بشر که در پای تخت امریکا برپا شده بود، شاعلی «چالز اسسو تلند» نماینده وزارت صحت امریکا اعلام نمود که طبق احصائیه های دقیق، اکنون در اضلاع متحده امریکا، پنجهزار نفر که عمرشان از صد سال گذشته است، بسر میبرند و در نهایت

سلامت و استقامت باین عمر دراز خود ادامه میدهند. درین گنگره اعلام شد که با آنکه تاکنون کشورهای اروپای مرکزی از حیث داشتن اشخاص کهنسال در جهان رتبه اول را داشته اند، باز در هیچ جا نسبت به امر یگانا دوهده صدساله های شان افزودی قابل ملاحظه ای بعمل نیامده است.

تخم مرغ

لندن- يك دانشمند انگلیسی كه سالها عمر عزیز خود را بمطالعه در اطراف تخم مرغ و تخم سایر موجودات صرف کرده است، اخیراً موفق شده است تحولی در جهان تخم مرغ بوجود آورد. اختراع او اینست که چون تخم مرغی بدنیا آمد، پوستش را میشکند و تخم مرغ را در ظرف مخصوص پلاستیکی شفافی که به قالبهای کوچک یخ یخچالهای برقی شباهت دارد، جامیدهد، بی آنکه زرده و سفیده آن مخلوط شود یا تغییری در ماهیت تخم بوجود آید. فایده اینکار اینست که اولاً تخمهای مکعب شکلی را که باین ترتیب بدست می آید، با آسانی میتوان روی یکدیگر چید. ثانیاً اینگونه تخم ها با آسانی نمیشکند و اگر بزمین بیفورد، تخم با برونی آورد. ثالثاً چون این غلاف پلاستیکی غیر قابل نفوذ است، تخم مرغ خیلی دیرتر فاسد می شود.

پشت بد شمن

پاریس- لافونتن شاعر معروف فرانسه را یکی از ژنرالهای معروف فرانسه دعوت کرده اما لافونتن بدون دلیلی باین مهمانی نرفت. روز بعد که باو خبر دادند جنرال خیلی عصبانی و خشمگین شده است. خیلی دستیازه شده فوراً برای عذرخواهی بمنزل جنرال رفت. جنرال تا او را دید، پشتش را بوی کرد و لافونتن گفت: مستشكرم، حضرت جنرال. عده ای از بدگویان بمن گفته بودند که شما از من رنجیده اید در حالیکه حالاً میبینم ابداً اینطور نیست. ژنرال حیرت زده بی آنکه رویش را برگرداند گفت:

از کجا شما چنین کشفی کردید؟

- آخر جنرال پشت شانرا بمن کردند ومن میدانم شما سر بازی بشجاعت که هرگز پشت بد شمن

خود نخواهد کرد.

جنرال خندید و شاعر را بخشود.

مرد امریکایی

نویسار که مرد امریکایی خود را آزادترین مردم جهان میداند ولی هر مرد امریکایی يك آمر دارد که هر چه بگوید بی چون و چرا اطاعت میکند و این «آمر» مادر امریکایی است که امریکائی ها او را «مام» میگویند. یکی از علمای اجتماعی امریکا میگوید: بزرگترین بلای اجتماعی در این مرض دما میسم، و یا علاقه مردان بمادر و اطاعت چشم و گوش بسته از اوست... ولی مصیبت بزرگ مرد امریکایی موقعی است که زن بگیرد زیرا میان محبت مادری و محبت او برنش جدالی پدید می آید و هر يك سعی میکند مرد را از دیگری جدا کند. احصائی نشان میدهد دوسوم این نزاها بنفع مادر تمام میشود و یکی از علل عده کثرت طلاق در امریکا نیز همین نفوذ مادران بر زندان است.

انتحار

لندن- يك دانشمند انگلیسی اخیراً کتابی محققانه در باره «انتحار» و سابق آن در تصاویر پررشته تحریر گشوده است. اینست چند نکته جالب آن:

درهند قدیم انتحار یکی از کارهای افتخار آمیز بشمار میرفت و مردم آنرا برای تقرب بدرگاه خدا انجام میدادند. بنا کسی که میخواست اقدام بخودکشی کند، برای آنکه دیگران را نیز در ثواب شریک نماید، دزکنار سرک استاده با صدای بلند مردم را به انتحار تشویق میکرد. مردم نیز به تدریج با و میوستند و آنگاه گروه افتخارکنندگان دسته جمعی بطرف رودخانه برافزادند و یکدسته موزیک نیز پیش ایشان بحرکت درمیآمد. در آنجا هر کدام سنگی بزرگ بگردن یا پامی بستند و میان فیرهای تشویق آمیز و کف زدنهای متدحاضران، خود را آب می انداختند.

یونانیها و رومیهای قدیم نیز برای انتحار اهمیت زیادی قابل بودند. ژرمنها نیز مرگ عادی را تنگ آفر می شمردند و آنرا «مرگ پیرزن» میخواندند.

دورقرون وسطی برای جلوگیری از انتحار، کلیساها مقررات سختی وضع کردند که از همه جا اب تر این بود که اگر کسی را چنین انتحار میدیدند، از عمل او جلوگیری میکردند، سپس او را به جاکمه میکشیدند و بعد بجا زدن این عمل بدارش میزدند!

میهه فروشی

پاریس - در یکی از شهرهای جنوب فرانسه، مردی جلو بساط میوه فروشی استاد و بطرف سبب های او چشم دوخت. بعد خمش سبب ها را یک یک بواکشید، دست مالی کرد و سرانجام گفت:

«این سبب ها فرانسی است یا ایتالوی؟»
فروشنده فروش آهی کشید گفت:

«این سبب را برای خوردن یا میخواهید یا میخورید، با آنها صحبت کنید؟»
از سرانجام

لندن - طبق احصائیه ای که اخیراً منتشر شده، در سالهای میان ۱۹۵۳ تا ۱۹۵۵، ۱۰۰۰ زن میان ۳۰ تا ۳۹ ساله در هر سال ۱۰۰ نفر مرد مجرب درمدرسه اند. در جای که در همین میزان، عدد مردان زن دار که رخت برآی باقی کشید ه اند، بیش از ۴۶ نفر بشود. طبق همین احصائیه از میان ۲۰ هزار نفر مردی که سن ایشان بین ۶۰ تا ۶۹ سال بود، ۵۸۰ نفر مرد بی زن و ۵۹۶ نفر مرد زن دار پدرود حیات گفته اند.

تعارف عجیب

۱۰ بادیس - این روزها کشیدن و کندن موی سر، معمولاً علامت انزوم یا شغف و دشمنی است، در حالیکه در زمان قدیم در فرانسه این عمل نشانه احترام دوستی بود و بزرگان و پادشاهان وقتی میخواهند بکسی اظهار لطف کنند، یک موز سرخود میکنند و او میدادند، یادسته ای او موی سر او را کش میکردند. شتی کم کم کار بجایی کشید که در موقع معرفی سلام نیز، مردان با گمال احترام و آداب، مویی از سر خود میکنند و تقدیم زن یا مردی که موز محبت ایشان واقع شده بود، میکردند و در نتیجه تحقیقات معلوم شد که اصولاً رسم کلاه برداشتن بعلامت احترام نیز یادگار همان روزگار موندن و دسته مو تعارف کردن است.

عینک بیداری

۱۱ واشنگتن - احصائیه نشان میدهد که اغلب تصادفاتیکه در شب واقع می شود در اثر چرت زدن و خواب آلودگی رانندگان موقع راندن است. و اخیراً یک مخترع کوچک امریکایی اختراعی کرده است که این ناراحتی را

برطرف نموده است. دستگاهی که این مخترع بوجود آورده اصلاً مانند عینک است. شیشه های بین و کاملاً شفاف. درین شیشه ها سلولهای فوتوالکتریکی بسیار دقیقی تعبیه شده و همینکه چشم را نبیند بیش از چند ثانیه بسته ماند، زنگ خطری را بصدامی آورد و طبعاً را نبیند را بیدار میکند. این عینکها در تاریکی مطلق نیز بکمک یک نور افکن کوچک که در کنار آن جای دارد و اشعه ماوراء قرمز از خود میپراگند بخوبی روز کار میکند.

اشتباه

برلین - بعضی ها تصور میکنند که درممالک پیشرفته جهان هرگز اشتباهی رخ نمیدهد. چندی قبل دولت آلمان شرقی بمناسبت صدمین سال مرگ ابرت شومان آهنگساز معروف آلمان تکت های انتشار دارد که روی آن تصویر آهنگساز و در زیر نوت یکی از آهنگهای او چاپ شده بود. دوات، دو روز بعد این تکت ها را جمع و از جریان خارج کرد، زیرا معلوم میشد، نوت آهنگی که بنام یکی از ساخته های شومان معرفی شده بود، متعلق بیکی از آهنگهای شوبرت بوده است! اکنون هر یک ازین تکت ها هزا ران برابر قیمت اصلی ارزش دارد!

سنگینی گوش

بن - بموجب تجربیاتی که دانشمندان آلمانی کرده اند، معلوم شده است که انسان بین ساعت ۲ و چهار بعد از نصف شب بهتر و دقیق تر از سایر ساعات شب و روز میتواند شنید. برعکس بین ساعت ۴ تا ۵ بعد از ظهر قوه شنوایی آدمی از سایر ساعات کندتر و سنگین تر است.

نامزدی عجیب

روم - میان ساکنان مجمع الجزایر بسمارک رسم است که پسران و دختران را از آوان طفولیت نامزد میکنند و مراسم عجیبی دارند، منجمله اینکه وقتی در خانواده دختری متولد میشود مردیکه میخواهد آن دختر را برای پسر خود بگیرد، طفل خرد سال را بخانه نوزاد میبرد، پسرک ظرف آبی رز همراه میاورد، و با آن آب، دختر نوزاد را شستشو میکند و پس ازین «غسل» دخترک عروس او محسوب می شود.

خواننده ناراضی

واشنگتن - جایاب ترین نامه که بیک روز نامه معروف امریکایی رسید، این است: «بنا غلی محترم! هنگامیکه سال گذشته میخواستیم به روز نامه شما مشترك شوم بمن گفتند که اگر در طی یکسال روز نامه شما نپسندیدم، میتوانم در آخر سال پول آمو نان خود را پس بگیرم... و حال تقاضا میکنم پول مرا بمن برگردانید.»

و در پایان نامه اضافه شد: «بود که:

«من که خوب فکر کردم، دیدم قطعاً برای شما اسباب زحمت میشود که پولم را به آدرس من بفرستید، بنا بران لازم نیست زحمت بکشید، لطفاً پول را نزد خود نگهدارید و در عوض آن، یکسال دیگر برایم روز نامه بفرستید.»

عجیب ترین وصیت نامه سال

واشنگتن - اخیراً در یکی از ایالات امریکا، مرد ثروتمندی با سم جانی در گذشت. وقتی وصیت نامه او را باز کردند، از عجیب ترین وصیت نامه ها بود. زیرا این مرد تمام دارایی خود را

«سگها یش بخشید» و برای او لادش يك بیست و پنج پولی هم لوث نكنداشته بود.
 «نجا» در پایان وصیت نامه مرحمت بزرگی نسبت به اولاد خود کرده و نوشته بود: «اگر از سگها
 پرستاری كننده میتوانند دستبزدی ازین راه در یافت نمایند».

ازهر گوشه

— در آلاس (فرانسه) وقتی مهمانی از غذا و طرز پذیرایی میزبان خوشش آمد، در پایان
 غذا دستمال را «فات» کرده روی میز میگذارد و معنی این حرکت در میان مردم آنجا اینست که
 خیلی دلم میخواهد، یکبار دیگر نیز مرامهمان کنید!

— در حیاط معبد «شیواثیت» در دهلی، ستونی از آهن هست با ارتفاع ۱۸ متر و قطار ۴۰ سانتی.
 بطوریکه تحقیق کرده اند، این ستون بی آنکه بجایی بند باشد یا تکیه کرد، باشد، مدت
 ۴ قرن است که همچنان ایستاده است. دانشمندان این موضوع را یکی از اسرار علم و طبیعت
 دانسته اند.

— مغز انسان بطور اوسط ۱۴۰۰ گرام وزن دارد و وزن مغز اسپ ۶۰۰ گرام یعنی در حدود صد
 گرام بیشتر از وزن مغز میمون... بزرگترین مغزها از نهنگ است که ۷ کیلو وزن دارد!
 — پوشیلی یکنوع لوبیا وجود دارد که بزبان محلی «گاما» خوانده میشود.
 ۲ اندازه هر لوبیا (البته لوبیای سبز) بقدر دست يك مرد (از آرنج تا نوک انگشتان) است.

حماقت

بن — این اعلان روی يك تابلوی بزرگ دریکی از جادههای وسیع موشن دیده میشود:
 «حد اکثر سرعت برای رانندگان ۲۰ کیلو متر در ساعت... برای اسبها ۱۰۰ کیلو متر در ساعت...»

اشتباه

روم — چند ماه قبل، «باگیرا» سراینده معروف ایرای ایالتا لیا، برای یکسفر کوتاه یونان
 رفت و در مبدان طیاره آتن، با کمال تعجب دید سه نفر مرد که قفس آهنین بزرگی نیز همراه
 دارند، با استقبالش آمدند. البته ورود او قبلا بوسیله تلگراف به آتن اطلاع داده شده بود.
 مشهور خواننده هنر مند نمیدانست که اسم او بزبان یونانی «پلتنگ سبا» معنی میدهد.

نظری بجهان سیاست

در ۱۸ ماه

درین مدتی که مورد نظر است دنیا ناظر تحولات بزرگی بوده که در عالم سیاست رخ داده است ، این تحولات گاهی فضای سیاسی جهان را روشن و وقتی تیره ساخته ، روزی احتمال صلح ، آشنی ، موافقت و همکاری را خیلی تقویه نموده ، وقتی بر خطر تصادم و جنگ افزوده است و یا سونا امیدی را بر مردم جهان مستولی گردانید .

درین مدت گذشته از اینکه يك سلسله سوالات و مسایل بین المللی که مخصوصاً بعد از جنگ عمومی دوم بوجود آمده از دم حل فصل آن احساس میشد ، توجه حلقه های سیاسی جهان را بخود معطوف داشته است ، حوادث بزرگی در گوشه و کنار جهان رخ داده و بر معضلات سیاسی عالم افزوده است و یا راه را برای حل یکسلسله سوالات جهانی که سالها مردم جهان بجل آن قادر نشده بودند باز نموده است .

مسایل سیاسی :

مسئله خلع سلاح و تقلیل اسلحه ، وحدت المان ، کوریا ، الجزائر و کشمیر ، پشتونستان ، ایران غربی قبرس ، برسمیت شناختن جمهوریت مردم چین ، تبعیض نژادی افریقای جنوبی و یک سلسله مسایل خرد و ریزه دیگر بدون اینکه به نتیجه برسد ، با اندک تغییرات و تحولات لاینحل باقیمانده بلکه بیشتر تحت شعاع حوادثی قرار گرفته است که در طول ۱۸ ماه گذشته یعنی از حمل ۱۳۳۶ الی سنبله ۱۳۳۷ واقع شده است .

حوادث سیاسی :

مهمترین حوادث سیاسی که مسایل سیاسی جهان را پیچیده تر ساخته و مسایل جدیدی بوجود آورده است ، در شرق میانه اتفاق افتاده و گویا شرق میانه در طول ۱۸ ماه گذشته بیش از همه نقاط ، مرکز حوادث بزرگ سیاسی عالم بوده است ، اما جریان حوادث بزرگ تنها به شرق میانه منحصر نمانده برنگ های مختلفی در سایر نقاط جهان از قبیل شمال افریقا ، جنوب شرق آسیا ، و مراکز بزرگ اروپا از قبیل لندن ، پاریس ، مسکو و در مقوموسه ملل متحد نیویارک بروز کرده انتظار مردم جهان را شدیداً متوجه گردانیده است .

حوادثی که درین مدت دنیا را بخود مشغول داشته است ، اگر از نظر تاریخ و محل مورد مطالعه قرار گیرد ، دیده میشود که در شرق میانه اهم حوادث سیاسی عبارت است از اختلافات مصر و شرق اردن ، اختلافات سوریه و ترکیه ، ناآرامی هادر لبنان ، مسایل سقط و عمان نهضت ملیت عربی ، تشکیل جمهوریت متحد عربی ، تشکیل اتحاد عرب ، غتاشات لبنان ، کودتای عراق و تغییر رژیم در عراق و بالاخره پیاده شدن عساکر انگو امریک در لبنان ، واردن است .

در افريقا ملت های آزاد و مستحق برای حصول آزادی خود در مجادله بوده مجادلات الجزایر با قربانی بیشتری ادامه داشت و تونس مورد حمله و تجاوز فرانسه واقع شد تونس و مراکش برای اخراج قوای فرانسه از خاک شان مجاهدت کردند. کنفرانس اکرا برای او این بار تشکیل شده در جنوب شرق آسیا اوضاع اند و نیز با اغتشاشات داخلی بحرانی گردید در اروپا کمیته فرعی خلع سلاح در لندن نا کام شد. اتحاد شوروی قمر مصنوعی بیو ارها کرد کنفرانس فوق العاده سران ۱۵ کشور عضو پیمان اطلس در پاریس تشکیل گردید. اندناور مجدداً در آلمان رویکار گردید. خروسیچف زمام صدارت شوروی را در دست گرفت و د و گول بر فرانسه مسلط گردید. در موسسه ملل متحد مسئله خلع سلاح الجزایر قبرس ایران غربی، تبعیض نژادی در افريقا مورد بحث قرار گرفت و فیصله هایی بعمل آمد.

شرق میانه:

در اوایل سال ۱۳۳۶ مصر هنوز نتوانسته بود خساراتی را که از ناحیه تجار و مملکت ۱۹۵۶ و حمله انگلیس در مصر بر سر قضیه کانال سوئز متحمل شده بود جبران کند. در بنادر مصر مساعی برای تلافی خسارات و در کانال سوئز کوشش جهت تصفیه کانال جاری بود. درین وقت جمیز ریچاردز، نماینده خصوصی آیزنهاور برای دعوت از مملکت شرق، جهت قبول پلان آیزنهاور، به ۱۸ مملکت شرق میانه سفر کرد و در پایتخت های این مملکت حسن استقبال گردید.

آنگاه که علائق دول عربی مخصوصاً در اثر تجار و زوات مکرر صهیونیسم نسبتاً مستحکم شده بود دفعه در اثر بعضی تملکات روابط در بعضی مملکت عربی در زوای تولید شده آهسته آهسته مناسبات مصر واردن که قبلاً بین خیلی بهتر شده بود روبه تیرگی گذاشت.

اختلافات مصر و اردن:

اردن که چند ماه قبل از آغاز سال ۳۶ مرفق شد بمأموریت گلوب پاشا انگلیس در آن مملکت خاتمه بدهد و متعاقب آن با اخراج قوای انگلیس از خاک اردن و تخلیه پایگاه های انگلیسی توفیق یا بدو چنانکه ملک حسین در موقع اخراج قوای انگلیس از آن مملکت گفت:

« آزادی اردنیه تکمیل شد، حالا با تخلیه قوای انگلیس از اردن، مردم اردن خود را صاحب خاک خود میدانند » محبوبیت خاصی در میان دول عربی کمابسی کرد، طوریکه دول عربی خوش بودند از اینکه خساره را که اردن از ناحیه عدم قبول معاوضات انگلیس متقبل شده است، جبران میکنند.

سلبان نا بلوس صدراعظم وقت اردن شیخصتی بود که بیشتر منافع عرب ملیت عربی را بهره تر جیح میداد، ولی عواملی از قبیل سفر ریچاردز در شرق میانه، تملکات ایجاد کرد که باعث سقوط نابلسی گردید. با سقوط نابلسی مناسبات دوستانه مصر و اردن رو بخرابی گذاشت. مصر از دادن کمک به اردن امتناع ورزید و خرابی مناسبات دو دوست قدیم ناصرو ملک حسین و دو رقیب جدید در خرابی اوضاع اردن و نا آرامی این منطقه موثر افتاد.

اختلافات سوریه و ترکیه:

سوریه که از چندی برای تقویه بنیه اقتصادی و دفاعی خود با مملکت شامل بلک شرق و رابط

جسسه برقرار داشته بود و از کمک های اقتصادی و نظامی مما لك مذکور ظاهراً بدون قید و شرط سیاسی استفاده میکرد، این امر در مملكت همسایه سوریه یعنی تركیه هراس تولید كرد. و چنین گفته میشود احتمال دارد سوریه به تركیه تجاوز كند و لذا روی این احتمال تركیه با اقدامات دفاعی متشبث شد و عده از عساکر خود را در سرحدات سوریه و تركیه متركز نمود كه تعداد این عساکر در اوایل به پنجاه هزار نفر و بعد به صد هزار نفر میرسید. این اقدام در سوریه انعكاس عجیبی تولید كرد و با مداخلات دول بزرگ روابط سوریه و تركیه مخصوصاً در ماه سنبله ۱۳۳۶ خیلی رو به تیرگی نهاد. طوریکه احتمال تصادم بین دو مملكت همسایه می رفت. با لآخر موضوع به مجلس امنیت ویت نام ده و با موافقه هر دو طرف جهت حل مسئله از راه مسالمت آمیز، این کشیدگی و اختلافات پایان یافت.

نهضت ملیت عربی:

حس ملیت عربی كه بعد از جنگ عو می دوم دوز بروز در میان ملل عرب انكشاف میكرد و جهان عرب در پرتو روشنی ملیت عربی اتحاد عرب را می خواستند، در نیمه دوم سال ۱۳۲۶ در وادی نیل بیشتر تقویه شد و مجاهداتی درین راه بعمل آمد. اولتر از همه فكر اتحاد مصر و سوریه زنده شد و تمایل شدیدی كه اعراب این دو منطقه برای نزدیکی بیشتر با همدیگر داشتند، سبب شد شكری القوتلی زعیم و رئیس جمهور ری سوریه درین راه صرف مساعی نماید و با قبول ایشار و فداکاری بروی مرام عالی اتحاد عرب با مقاصد مصری در تماس آید و لذا بتاريخ اول دلو ۱۳۳۶ هر دو زعیم قوتلی و ناصر به تشکیل جمهوریت متحد عربی شامل مصر و سوریه به موافقه رسیدند و این موافقه را اعضا كردند. با اساس موافقه مذکور مصر و سوریه هر دو دارای يك بیرق، يك پارلمان، يك كابينه، يك قوه عسكری بوده مركز مملكت شش ماه سال قاهره و شش ماه دیگر دمشق تعیین گردید.

تشکیل جمهوریت متحد عربی در تاریخ شرق میانه يك صفحه جدیدی باز كرد و ملل عربی شرق میانه با يك روحیه جدید در پی اتحاد استحكام پایه های اتحاد عرب افتادند و دیری نگذشته سومین كشور عربی یعنی یمن بحیث دا و طلب

شمول درین اتحادیه ابراز آمادگی كرد و ولیمه دین بقاهره رفت و با اجمال ناصر ملاقات كرد و طرفین درباره الحاق یمن به موافقه رسیدند.

در انتخاباتی كه طبق قانون اساسی جدید جمهوریت متحد عربی، از اوایل حوت ۳۶ در هر دو ایالت مصر و سوریه آغاز شد و بتاريخ ۴ حوت پایان رسید، جمال عبدالناصر یگانه كاندید ایالت جمهوری جمهوریت متحد عربی، اولین رئیس جمهوری جمهوریت انتخاب گردید.

مذاكرات یمن و جمهوریت متحد عربی كه قبلاً به موافقه رسیده بود، نتیجه داد و بتاریخ ۱۸ حوت الحاق یمن به جمهوریت متحد عربی رسماً ابلاغ شد.

باین ترتیب یمن حیثیت سومین ایالت جمهوریت متحد عربی و احاصل كرد بر طبق موافقه بین دوز عیم یمن و جمهوریت متحد عربی قوانین هر دو مملكت در مالکشان محترم برده اتباعشان دارای حقوق مساوی خواهند بود. سیاست مشترك خارجی و قوه مشترك نظامی خواهند داشت. اختیارات و امتیازات امام یمن محفوظ خواهد ماند.

بالا الحاق یمن جمهوریت عربی، حیث کشوره معظم عربی با ۳۸ میلیون نفوس عرب در شرق میانه عرض وجود گرفته

فدراسیون عرب:

تشکیل جمهوریت متحد عرب بالا انعکاس نماند. ملک حسین که با ناصر میانه خوشی نداشت با اعلان جمهوریت متحد عرب بفکر تشکیل فدراسیون عراق و اردن افتاد و پیشنهادی برای اتحاد این دو مملکت بملک فیصل نمود. بعد از تشکیل جمهوریت متحد عربی، هر دو پسر عم ملک حسین و ملک فیصل به تشکیل فدراسیون عرب موافقه کردند و فدراسیون عرب اعلان گردید.

با اساس موافقه جانین و قانون اساسی فدراسیون عرب که بعد تعیین شد، این فدراسیون دارای یک پارلمان یک اردو و یک برق بوده رئیس اتحادیه پادشاه عراق و درغیاب آن پادشاه اردن ریاست اتحادیه را بعهده خواهد داشت، ولی امتیازات سلطنتی شاهان هر دو مملکت محفوظ خواهند بود.

مقامات جمهوریت متحد عربی تشکیل این اتحادیه را حسن استقبال کردند ولی موقعی که جمال عبدالناصر برای اولین بار به دمشق مسافرت کرد و با جوش و خروش عجیب ساکنان دمشق را، بروشد، طی سخنرانی که ایراد نمود، حملاتی به این فدراسیون کرد و از آنوقت به بعد سلسله تبلیغات بین هر دو طرف جریان یافت اینک مردم این اتحادیه تا کجا با تشکیل فدراسیون عرب موافق بودند، چیز است که حوادث ما بعد در آن روشنی انداخت.

اختلاف مصر و سودان:

در موقعی که جمهوریت متحد عربی بمیان آمد بعضی از مصرین باین عقیده بودند که منجبت روابط نزدیک که بین مصر و سودان از نظر نژاد، زبان، کلتور دین و تاریخ مشترک و علایق کثونی موجود است، سودان از جمله اولین کشورهای خواهد بود که جمهوریت متحد عربی الحاق خواهد شد.

شاید مساعی هم درین قسمت بعمل آمده اما نتیجه این مساعی به نفع جمهوریت متحد عربی بنظر نرسیده بلکه موقعی که در مصر و سوریه انتخابات جهت تعیین رئیس جمهور بعمل می آمد دو رزیدنت از انتخابات جمال عبدالناصر بیک دسته از عساکر خود امرداد تا بطرف منطقه خلایب که در شمال سودان واقع است و مصر مدعی بود این منطقه که ۶۰۰ میل مربع طول دارد و مربوط جمهوریت متحد عربی است برای انتخابات آمادگی بگیرد و از این جهت مصر بحکومت سودان اخطار داد که باید درین حصه مواخمت نکند. حکومت سودان نه تنها باین اخطار جواب رد داد بلکه شکایتی بموسسه ملل متحد به هم رسانید. پیش کرد و این شکایت اختلافات مصر و سودان را شکل جدی داد، گرچه هنوز اختلافات مصر و سودان بر سر این مسئله و آب های مشترک طرفین رفع نشد است ولی آن فضای نا مطلوب که برای چند روز در پایان سال ۱۳۳۶ بین مصر و سوریه بوجود آمده بود شکل بهتری گرفت.

اختشاش لبنان:

شرق میانه روزهای اول سال ۱۳۳۷ را با مخالفت های شدیدی که در لبنان بین حکومت پریسین کار و مردم لبنان بوجود آمده و این مخالفت ها که ریشه آنرا در یکسال پیش می توان یافت یعنی مقارن موافقت دولت کامل شمعون و حکومت سامی المصلح به پلانهای این نهادهای چیمز پاجارنی آغاز شده بود، با تقویه حس ملیت عربی در بین مردم لبنان روز بروز کسب شدت کرد تا بالاخره موقعی که کامل شمعون می خواست با ترمیم قانون اساسی لبنان زمینه را برای ادامه کار خود بمقام ریاست

جمهوری مساعد گرداند بتاريخ ۲۱ ثور با مظاهرات عملاً میان آمد و با قتل مدبر جریده تلگراف لبنان که از طرفداران ملیت عربی و از مخالفین حکومت سرکار بود، منجر باغتشاش گردید، این اغتشاش که هنوز هم خاموش نشده است بیش از ۳ ماه دوام کرد و ملت لبنان با قبول هرروزه ۵ ملیون فرانک خساره، اغتشاش لبنان را ادامه داد.

حکومت لبنان درین باره شکایت های از جمهوریت متحد عربی بمجلس امنیت و جامعه عرب پیش کرد و چنین وانمود که اغتشاشیون لبنان با اسلحه و داوطلبان ایالت سوریه جمهوریت متحده عربی تقویه می شوند مجلس امنیت يك عده ناظران سیاسی را جهت مراقبت سرحدات لبنان و جمهوریت متحد عربی تعیین نمود که تعداد این ناظران به ۱۰۷ نفر میرسد و پس از تحقیق هیئت ناظران ملل متحد طی راپورتی که همیشگی دادند ادعای حکومت لبنان و مبنی بر مداخله جمهوریت متحد عربی در اغتشاشات لبنان تکذیب کردند. اغتشاشات لبنان، که توسط يك عده از زعمای آن مملکت مخصوصاً صائب سلام یکی از صدراعظمان سابق و کمال جمبلات رئیس قبیله دوروزی پیش برده میشد، مقارن کودتای عراق شویاده شدن عسکر امریکادر لبنان یعنی بتاريخ ۲۳ سرطان را برت مرفی معاون وزارت خارجه امریکا و نماینده خصوصی این نهاور بلبنان آمد و طی چند روز اقامت در لبنان باسران حکومت لبنان وزیر غنای اغتشاشیون مذاکراتی بعمل آورد و درین وقت که تاریخ آغاز انتخابات لبنان بر ای مقام ریاست جمهوری نزدیک شده بود. توانست رقبلی را بازی کند که مردم لبنان بشمول اغتشاشیون به انتصاب فواد شهاب وزیر دفاع آن مملکت بحیث رئیس جمهوری لبنان موافقت کنند چنانچه در اثر انتخابی که بعمل آمد فواد شهاب رئیس جمهوری لبنان تعیین شد و با تعیین فواد شهاب اوضاع در لبنان شکل نسبتاً عادی گرفت و اغتشاشیون از فعالیت های مزید دست گرفتند.

ولی هنوز که این سطور را می نویسم اوضاع لبنان آرام نشده است و اغتشاشات لبنان پایان نیافته است.

کودتای عراق:

بزرگترین واقعه که یکبار دیگر اوضاع شرق میانه را عوض کرد و بحیث زنگ خطری شرق و غرب را شدیداً متوجه شرق میانه و تمینات مردم شرق میانه نمود، کودتای عراق است.

این کودتا با موافقت يك عده افسران بتیاد بر کد عبدالسلام عارف و بر کد عبدا لکریم قاسم که از طرف دولت عراق مامور تقویه قوای اردنیه ها شمشه شده بودند، صبح ۲۳ سرطان در عراق اتفاق افتاد، با قتل ملک فیصل پادشاه، و امیر عبدالاله نائب سلطنت و نوری السعید صدراعظم عراق منجر به تغییر رژیم شاهی بجمهوری گردید جنرال عبدالکریم قاسم بسمت صدراعظم عراق و جنرال عارف معاون صدر اعظم بصحنه بر آمدند و نجیب الراوی سفیر کبیر آن مملکت در عربستان سعودی، بحیث رئیس شورای انقلابی نظام امور عراق را در دست گرفتند.

حکومت جدید عراق بلافاصله از طرف جمهوریت متحد عربی و متعاقباً از طرف اکثریت ممالک جهان بشمول امریکا و انگلیس و ممالک عضو یکت بغداد، بر سمت شناخته شد و انقلاب عراق بخاموشی تکمیل شد و زمامداران جمهوری عراق سیاست غیر جانبدارانه ذهنیت همکار و تواضع بین المللی را با تمام ممالک جهان اعم از شرق و غرب تقویه کردند. جنرال عارف با جمهوریت متحد عربی معاهده دماعی بامضا رسانید ولی از الحاق عراق بجمهوریت متحد عربی تاواخر اسد خیری

پیاوړه شول قوای امریکا در لبنان و قوای انگلیس در اردن :

همان روزی که واقعاً عراق رخ داد و فدراسیون عرب باشکست و وېرو شو، اولین عکس العمل که دو دولت بزرگ غربی نشان دادند، پیاوړه شول قوای امریکا در لبنان و قوای انگلیس در اردن بود؛ این حرکت که با مخالفت شدید دول عربی رو برو شو، بلاک شرق را نیز تحریک کړد و خبرهای از مانوره های نظامی شوروی در بحیره سباه و در نزدیکی سرحدات عراق و ترکیه شنیده شو. تهدیداتی که پیوسته از هر طرف بعمل می آمد، فکر پیاوړه شول قوا، و داد طلبان شوروی و جمهو ریت مردم چین را در سرحدات اردن و لبنان نزدیک بود قطعیت بخشید. این حوادث اوضاع شرق میانه را چنان دگرگون کړده بود که هر آن خطر جنگ بین شرق و غرب آنهم جنگ مدهش ذرویی و هاید روژنی احساس میشد اما در همین دقایق خطرناک با استقرار رژیم جدید عراق در آن مملکت خرو سچف صدراعظم اتحاد شوروی پیشنهاد مسالمت آمیزی بدول غربی تقدیم کړد و درین پیشنهاد خواهش تشکیل کنفرانس اضطراری سران دول بزرگ را در ژنو پیش نمود. این پیشنهاد بر آتش جنگ که نزدیک بود با حرکات نظامی طرفین شعله وړ شو، آتش افکند.

دول بزرگ غرب پیشنهاد خرو سچف را بدقت مورد مطامعه قرار دادند و بالاخر به تشکیل کنفرانس عالی در شوروی امنیت موافقه کړدند. تنها جنرال دوگول صدراعظم فرانسه از اول با تشکیل که این کنفرانس در شوروی امنیت متردد بود. موقعی که خرو سچف به نظر دول غربی راجع به تشکیل کنفرانس عالی در شوروی امنیت ابراز موافقت نموده بود و مناقشه بر سر محل تشکیل کنفرانس و اعضای آن ادامه داشت، خرو سچف به پیکنگ رفت و ماوتسی تنگ بمذاکره پرداخت و در موقع بازگشت به تشکیل کنفرانس عالی در شوروی امنیت بشرایطی که دول غربی پیشنهاد نموده بود ندد مخالفت کړد. پیش نهاد تشکیل و جلسه فوق العاده مجمع عمومی را نمود که از طرف ایژنهاور حسن استقبال شو.

مجمع عمومی و شرق میانه.

بتاریخ ۲۲ اسد مجمع عمومی ملل متحد بدعوت دول بزرگ در نیویارک تشکیل شو. درین مجمع آیزنهاور بیچیت او لین ناظم، سخنانی کړد و بلانک فقه وی شامل حفظ آزادی و امنیت لبنان و اردن، انکشاف اقتصادی ممالک شرق میانه، تمرکز یلیس بین المللی در شرق میانه، طرح سیستمی جهت جلوگیری از تجاوز مستقیم و غیر مستقیم و جلوگیری از مسابقه تسلیحات مجمع عمومی ارائه داشت و بلانی از طرف کر و میکو که مطا لیه اخراج انگلو امریکا را از شرق میانه می نماید و بلانیهای از طرف سایر نمایندگان پیش شو که تا اواخر اسد هنوز قرار مجمع عمومی در آن باره معلوم نبود.

نزدیکی جمهوریت متحد عربی و عربستان سعودی :

روابط جمهوریت متحد عربی و عربستان سعودی که در اوایل سال ۱۳۳۶ بشکل عادی و دوستانه جریان داشت (حوت ۱۳۳۶) تیرگی عجیبی اختیار کړد. بطوریکه بتاریخ ۱۸ حوت اعلان شو که پادشاه عربستان سعودی تو طه جهه از بسین بر دن جمسال عیدال انسار صر چیده است. عا مل این تو طه و مجلس اداره اطلاعات قوای نظامی سوریه بوده است که ملک سعود اعطای یک میلیون و ۹۰۰ لک یوندسترلنگ را در بدل این کمار باو وعده کړده بود. گرچه این خبر از طرف منابع عربستان سعودی جد آنکذیب شد معذلک روابط این دو کشور در عربی جمهوریت متحد عربی و عربستان سعودی چندان گوارا نشود. سپس از جمله اعلان شو که پادشاه عربستان سعودی بامیر فیصل و لیه هد آن مملکت که صداوت

وزارت خارجه را بعهده دارد، در سیاست مالی و داخلی اختیارات کامل داده. اختیارات بیشتر امیر فیصل که به طرفداری ناصر شهرت دارد در حسن روابط عربستان سعودی و جمهوریت متحد عربی اثر بارزی تولید نمود، طوریکه در اواسط ماه اسد ۱۳۳۷ مار شال عبدالحمید عامر معاون رئیس جمهور و قوماندان قوای مسلح جمهوریت متحد عربی، به عربستان سعودی سفر کرد و با امیر فیصل و زعمای عربستان سعودی مذاکره نمود و متعاقب آن امیر فیصل بقاهره رفت و با جمال عبدالناصر مذاکره نمود و در ضمن مذاکرات اعلان شد که هر دو دولت در امور خارجی یک سیاست مشترک را تعقیب خواهند کرد.

مبصرین، این دید و بازدیدها را مقدمه نزدیکی بیشتر و احیاناً الحاق عربستان سعودی بجمهوریت متحد عربی می‌خوانند.

مسقط و عمان :

در مسقط و عمان احساسات آزادی خواهی و مخالفت علیه قوای استعماری در حال نمودن بود و مخصوصاً در ماه‌های اول سال ۳۶ این احساسات منجر بزد و خورد گردید.

قبرس :

مجاهدات مردم قبرس برای آزادی و اختلافات یونانیان و ترکان قبرس برای تثبیت حقوق شان و احیاناً انقسام قبرس بدو قسمت یونانی زبان و ترکی زبان دوام داشت. مقامات انگلیسی یا قبرسیان و یونان و ترکیه از کجدار و مریز کار می‌گرفت.

میکاریوس که قبلاً از قبرس به جزیره سیسل تبعید شده بود، از تبعید معاف گشت دید اما اجازت ورود بقبرس برایش داده نشده بود.

در اوایل سال ۳۷ در اثر خرابی اوضاع قبرس و شدت تقاضای مردم آن جزیره، مک میلن صدراعظم انگلیس برای قبرس پلانی طرح کرد که با اساس این پلان اداره قبرس طور مشترک از طرف انگلستان ترکیه و یونان تا ۷ سال صورت گرفته و سیاست خارجی قبرس با انگلستان متعلق بوده بعد از ۷ سال برای قبرس آزادی داده خواهد شد. این پلان بازگشت میکاریوس را بصورت مشروط قبول می‌کند.

پلان نه موافقت مردم قبرس را حاصل کرد و نه از طرف ترکیه و یونان تأیید شد و لذا مسئله قبرس هنوز لاینحل باقیماند.

در آفریقا :

در مالک آفریقا نهضت آزادی خواهی در ۱۸ ماه گذشته بشدت جریان داشت و مردم آفریقا قدم بقدم بسوی حصول و یا تکمیل آزادی خویش پیش می‌رفتند، مهمترین واقعه که در تاریخ جدید آفریقا صفحه برجسته را تشکیل می‌دهد، بتاريخ ۲۶ حمل ۱۳۳۷ در اکرا مرکز گانا اتفاق افتاد که نگر و ما صدراعظم گانا کنفرانس ممالک آزاد آفریقا را که در آن نمایندگان، حبشه، لیبیا، لایبیریا، جمهوریت متحد عربی، سودان، تونس، المغرب و گانا اشتراك نموده بودند، افتتاح کرد.

این کنفرانس ۸ روز دوام کرد و درباره اتخاذ سیاست مشترک در امور اقتصادی سیاسی و کلتوری مذاکره کردند و موافقت خود را ابراز داشتند، تخمینات ملی مردم الجزایر را تأیید کردند و تصمیم خود را بجهت آزادی الجزایر و مجادله با تبعیض نژادی ابلاغ نمودند.

در شمال افریقا :

مجادلات آزادېخواهی در شمال افریقا بیشتر متبازر بوده است. ملیون الجزایر برای تأمین آزادی و تمامیت به خاک خود مجاهده و قربانی بیشتر پرداخته و حکومت فرانسه با همه مقاومت الجزایریان آزادی خواه، نه تنها در راه تأمین تمینات ملی شان قدم برنداشت بلکه با فشار بیشتر با آزادی خواهان مجادله کرد ولو که چندین حکومت فرانسه بر سر این مسئله سقوط کرد.

تعداد کشتگانی که الجزایریان درین سال دادند، خیلی زیاد بود. چنانچه قرار يك احصائیه قربانیان راه آزادی الجزایر بدو ن مجادلات شان تا اسد ۱۳۲۷ به ۶۲ هزار نفر می رسد.

تشکیل حکومت آزاد الجزایر همواره مورد نظر بوده اما قدم موثرتری که درین راه برداشته شد و از نظر همکاری دول افریقا مخصوصاً در مالک شمال افریقا اهمیت بیشتری دارد، تشکیل کنفرانس طنجه است که متعاقب کنفرانس بشمول نمایندگان حزب دستور جدید تونس و حزب استقلال المغرب نمایندگان هیئته ملی الجزایر، دایر شد و در ختم کنفرانس فیصله بعمل آمد که مالک مذکور برای استقلال الجزایر هر نوع کمک مادی و معنوی نمایند.

به تشکیل حکومت آزاد الجزایر و تشکیل اتحادیه شمال افریقا موافقه بعمل آمد.

تونس :

تونس که از بدو آزادی آن مملکت پیوسته در صدد بود نیروی ملی خود را تقویه کند و آخرین ریشه های استعمار فرانسوی را از کشور خود برچیند، میگوید اسلحه مورد ضرورت خود را از دول بزرگ بدست آورد حبیب بورقیبه که از دوستان بزرگ غرب بشمار میرود، با وجودیکه از آمادگی بلاک شرق برای دادن اسلحه بتونس مطمئن بود، ترجیح داد از امریکا و انگلستان اسلحه بگیرد. لذا طبق موافقه که در نیمه دوم سال ۱۳۳۶ یعنی در اواخر عرقرب بین امریکا و انگلستان از یکطرف و تونس از طرف دیگر بعمل آمد، دو دولت بزرگ غرب هلی الرغم مخالفت فرانسه دوست غربی شان بمنظور جلوگیری از خطر احتمالی که در اثر مسابقه شرق و غرب در شمال افریقا احساس میشد، به تونس اسلحه دادند.

این امر در منابع سیاسی فرانسه چنان تاثیر ناگوار تولید کرد که نزدیک بود مناسبات دوستانه فرانسه و دو دولت متحد غربی آن بر سر این مسئله برهم خورد.

هنوز این کشیدگی بین تونس و فرانسه و امریکا و انگلستان و فرانسه رفع نشده بود که واقعه ناگواری رخ داد. باین تفصیل که ۲۵ طیاره فرانسوی بتاريخ ۴۰ دلو بربیک قصبه تونس که در جوار الجزایر واقع است بنام قصبه سیدی یوسف حمله جارحانه نمود و قصبه مذکور را با خاک و خون یکسان کرد و عده از ساکنین بی دفاع آنجا را که در آن زنهار و اطفال نیز شامل بودند بقتل رسانید.

این واقعه در تمام مالک جهان بحیث یک واقعه فجیع استقبال شد در شمال افریقا انعکاس شدیدی نمود. در تونس حبیب بورقیبه سیاست جدی علیه فرانسه پیش گرفت و اخراج قوای فرانسه را از خاک تونس جداً مطالبه کرد. این وضع آنقدر مناسبات تونس و فرانسه را تیره ساخت که هر آن احتمال تصادم بین طرفین می رفت تونس با زهم راه مسالمت آمیز اختیار کرد و بنای شکایت بمجلس امنیت گذاشت دول امریکا و انگلستان نگذاشتند موضوع بمجلس امنیت فیصله شود و پیشنهاد میانجی گری بین تونس و فرانسه را پیش نمودند که این پیشنهاد از طرف تونس و فرانسه پذیرفته شد، مرفی معین وزارت خارجه امریکا و بیل یکی از شخصیت های مهم انگلستان بحیث میانجی آن دو مملکت تعیین شد.

این دو میانجی غازم تونس شدند؛ با حبیب بو رقیبه مذاکره بعمل آوردند. همچنان بیاریس رفته بسا فلکس گایار صدراعظموز عمای فرانسه مفاهمه کردند. میانجیگری دوماه و هفده روز را در بر گرفت و بالاخره به این نتیجه رسید که ظاهراً به نفع مدعیات تونس معلوم میشد. این مسئله در فرانسه انعکاساتی نمود و احتمال داشت گایار با مخالفت خود ناکامی مساعی مرفی و بیلی را بار آورند ولی در فرصتی که آخرین کوشش مرفی و بیلی در بیاریس ادامه داشت. آیزنهاور پیامی به فلکس گایار فرستاد و بوی به ترتیبی توصیه کرد که کوشش کند مذاکرات مرفی و بیلی ناکام نشود.

فلکس گایار که میخواست با نتیجه میانجی گری مرفی و بیلی، همنوایی نشان بدهد، از پارلمان فرانسه رای اعتماد خواست. پارلمان فرانسه عدم اعتماد خود را بوی ابراز داشت و باین ترتیب یکی از مقتدرترین صدراعظم های فرانسه ناکام شد و استعفی داد.

حبیب بو رقیبه مساعی خود را ادامه داد تا وقتی که دو گول در فرانسه بر سر کار آمد و بسا خراج قوای فرانسه از خاک تونس موافقت کسرد.

مراکش :

واقعه که انتظار مردم جهان را بیش از همه جا بطرف مراکش جلب کرد واقعه افیننی است، باقیام عساکر آزادی مراکش علیه مقامات هسپانوی قبرس که در اول ماه قوس آغاز شد، ۱۵ روز دوام کرد و ۱۵ روز بعد در اثر عقب نشینی عساکر هسپانیه معطل شد. مراکش در طول ۱۸ ماه آخر همیشه در صدد بود موقع یا بد قوای فرانسه را که هنوز خاک مراکش را تخلیه نکرد، ببرد، از خاک خود اخراج کند، مجاهدات تونس جهت اخراج قوای فرانسه، روی کار شدن دو گول زمینه را مساعد ساخت تا قوای فرانسه خاک تونس را ترک بگوید.

جنوب شرق آسیا:

در جنوب شرق آسیا مهمترین واقعه که در ۱۸ ماه گذشته رخ داده است:

وقایع اندونزی :

اندونیزی کشور سه هزار جزیره با داشتن ۸۵ میلیون نفوس، از نظر طبیعی وضعی دارد که این وضع طبیعی اندونیزی سیستم اداره آن مملکت را پیچیده میسازد. از این جهت این کشور جوان که مرکز یک سلسله فعالیت های سیاسی نیز قرار گرفته است همیشه با اغتشاش و ناآرامی روبرو بود و گو یا حکومت مرکزی اندونیزی کمتر توفیق یافته است ریشه عناصر مختلف و مختل کننده اوضاع را از بیخ بر کند. مشکل دیگری که اندونیزی پیش رودارد و این مشکل از وقت آزادی اندونیزی مخصوصاً از ۱۹۵۰ به بعد لاینحل باقی مانده است، مسئله ایریان غربی و الحاق آن سرزمین به اندونیزی شده که در اثر مخالفت این آرزوی اندونیزیایی ها برآورده نشده.

مسئله ایریان غربی چند بار به موسسه ملل متحد نیز راجع شده چنانچه سال گذشته نیز موسسه ملل متحد در آن باره غور کرد ولی بدون اینکه فیصله بنفع اندونیزی بعمل آید و ارسى موسسه ملل متحد پایان یافته.

اندونیزی برای اینکه لااقل تا الحاق اندونیزی خود نیز، از زیر نفوذها آیند که هنوز در اندونیزی پایان نیافته بود، مخصوصاً تا مین استقلال اقتصادی اندونیزی دکتور سکار نود را و آخر ماه قوس بملی ساختن بعضی موسسات هالندی اقدام کرد ولی هنوز این اقدامات بجائی نرسیده بود که در جا گارتاسو، قصدی علیه جان دکتور سکار نود رئیس جمهور

اندونیز یا صورت گرفت و چون درین سوء قصه، عمال هالیند دست دا شتند، این امر بر افروختگی بیشتر تولید کرد و حکومت اندونیز یا تصمیم گرفت با خراج ۴۵ هزار اتباع هالیند از خاک اندونیز حکم بدهد و در ملی ساختن موسسات هالیندی بیشتر انهماک ورزد.

متعاقب این وقایع خبر های شنیده شده که یک عده عناصر اخلاص گر در سوماترا به بهانه مطالبه دویکار شدن دکتور محمد عطا سابق معاون رئیس جمهوری اندونیز، قیام کردند و به تشکیل حکومت پرداختند، این دسته به تهدید حکومت مرکزی واقعی نگذاشت. لذا حکومت مرکزی علیه اغتشاشیون دست بسلاح برد تا بالاخره توانست پس از مدتی جنگ و اتلاف خساره چندین ملیون پوند، اغتشاشیون را شکست بدهد و در مناطق دور دست آن مملکت فرازی گرداند. گرچه هنوز هم این دسته بکلی از بین نرفته اند اما تاثیر خود را از دست داده و دیگر نمیتوانند بمقابل حکومت مرکزی اظهار موجودیت نمایند.

در اروپا

لندن

پس از تجاوز انگلو فرانس در ۱۹۵۶ بمصر، شنیده میشد بین لندن و واشنگتن در مسایل شرق میانه اختلاف نظر موجود است و این اختلاف نظر روز بروز افزایش میافت. در اوایل سال ۳۶ در لندن تمایلاتی جهت مذاکره با واشنگتن در مسایل مورد اختلاف افزون بنظر میرسید در اولین روز سال ۱۳۳۶ مک میلن صدراعظم انگلستان بعزم بازدید ایزن هاور بطرف امریکا رفت و در برمودا کنفرانس بین ایزن هاور و مک میلن تشکیل شد و در این کنفرانس که چار روز دوام کرد موقف امریکا و انگلستان را در مسایل شرق میانه نزدیکتر ساخت و چنانکه گفته شد در خلال این کنفرانس دوزعیم بزرگ توانست اختلافات ذات البینی خود را از بین ببرد.

در ۶ ماه اول سال ۱۳۳۶ نظر مردم جهان بیشتر مصروف فعالیت های بود که در کمیته فرعی خلع سلاح در لندن صورت میگرفت، درین کمیته پس از یک سلسله مذاکرات ممتد تا اواخر سنبله دوام کرد و باز نزدیک شدن وقت تشکیل مجمع عمومی ناکام شد و خاتمه یافت.

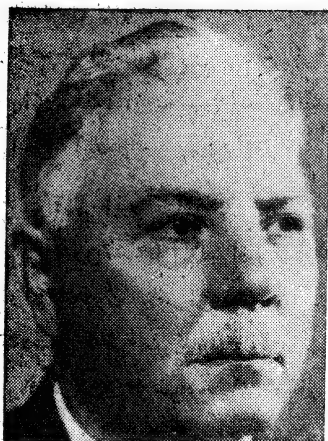
در اواخر سال ۳۶ و اوایل سال ۳۷ لندن ناظر یک سلسله فعالیت های بود که از طرف حکومت جهت تأسیس پایگاه های راکت قاره پیما و تأسیس مخازن اسلحه ذروی صورت میگرفت و این فعالیت ها بامخالفات های شدید طبقات مردم و مظاهرات مکرر مقابله میشد.

مسکو:

۱۳ سرطان ۳۶ از مسکو اعلان شد که بر حسب فیصله شورای عالی، اتحاد شوروی بتاریخ ۷ سرطان فیصله کرده اند که مولوتف، مالنکوف، کاونیچ از عضویت شورای عالی و هیئت عامل اتحاد شوروی برطرف شدند. همچنان شیلوف منشی کمیته مرکزی و وزیر خارجه سابق به نسبت مخالفت دیرین با سیاست بین المللی و مخالفت با فیصله دوره ۲۰ به اجلاسیه حزب کمونسٹ در مسایل بین المللی برطرف شده است و بعوض شان مارشال ژوکوف وزیر دفاع و کوزننین عضویت شورای عالی و هیئت عامل اتحاد شوروی پذیرفته شده اند. شب ۱۲ میزان در اتحاد شوروی واقعه بزرگی اتفاق افتاد که یکبارگی دنیا را بطرف موفقیتهای مهم اتحاد شوروی در ساحه علم و تخنیک متوجه گردانید و یک دوره جدیدی را در فعالیت های علمی و سیاسی بوجود آورد، این واقعه بزرگ بهوارها نمودن اولین ماه مصنوعی اتحاد شوروی است.

اولین ماه مصنوعی شوروی ۲۳ انچ، قطر، ۲۰۰ پوند وزن بوده دارای آلات قوی رادیوی است.

و از مشاهدات زمین بوا سطه دستگاه اخذ اطلاع میدهد، قمر مذکور ۱۶ صد میل بلند در هوا بگردش برداخته در يك ثانيه ۵ میل حرکت نمود در يك ساعت و ۳۵ دقیقه به تمام دنیا میچرخد. در ماه عقرب از مسکو خبر داده شد که مار شال ژوکوف وزیر دفاع اتحاد شوروی از وظیفه اش بر طرف شد و بعوض مالو نوفسکی باین عهده مقرر گردید. در پایان سال ۱۳۳۶ انتخابات عمومی در سرتاسر اتحاد شوروی آغاز گردید.

و در اثر این انتخابات از طرف شورای عالی اتحاد شوروی مار شال وار شیلوف مجدداً بحیث صدر هیئت رئیسه اتحاد شوروی انتخاب گردید و در اثر پیشنهاد مار شال وار شیلوف بناغلی خروسچف بحیث صدراعظم اتحاد شوروی و منشی اول حزب کمونیست شوروی انتخاب گردید.

قطع یکطرفه آزمایش های ذروی :

هنوز چند روز از انتخاب خروسچف بحیث صدراعظم اتحاد شوروی نگذشته بود که بناغلی خروسچف بکاری دست زد که از تمینات دیرین مردم جهان بود، یعنی آزمایش های ذروی را در اتحاد شوروی بصورت یکطرفه قطع کرد و از دول بزرگ دعوت نمود تا به تاسی ازین رویه اتحاد شوروی، آزمایش های ذروی خود را قطع کنند، اما این اقدام عملاً مقابله نشد.

درپاریس :

پس از اینکه اتحاد شوروی اولین قمر مصنوعی خود را به هوا رها کرد، این عمل آتقد ر حلقه های دفاعی غرب را بیدار ساخت که فوراً در صدد تلافی خلائی که از این ناحیه در بلاک غرب ایجاد شده بود، افتادند. بتاريخ ۲۴ قوس درپاریس کنفرانس سران ۱۵ کشور عضو پیمان اتلانتيك تشكيل شد و سران ممالك امريكا، انگلستان، فرانسه، جمهوريت اتحادی آلمان، ایتالیا، بلژيك، ناروی، دنمارك، سوئیدن، لكسمبرك، پرتگال، یونان، تركيه اشتراك كردند. شمول ایزن هاور در این کنفرانس بر اهمیت كنفرانس بسیار افزود. كنفرانس ۳ روز دوام آورد و در پایان، درباره اتحاد بیشتر ممالك عضو و در مورد تاسیس مراکز پرتاب راکت های قاره پیمای و ذخیره اسلحه اتومی در نقاط مختلف اروپا و بهبود امور اقتصادی و اجتماعی دول عضو موافقه نمودند.

بحران سیاسی فرانسه :

فرانسه که همیشه به سقوط کابینه و بحران سیاسی روبرو بود، در طول ۱۸ ماه چندین صدر اعظم در آن مملکت انتخاب و مجبور به استعفی گردید ولی بعد از سقوط فلکس گایار (۲۷ حمل) يك بحران عجیب سیاسی در فرانسه حادث گردید، طوریکه برای چندی فرانسه بدون صدراعظم ماند تا بالاخره فلم لن بر سر کار آمد. درین وقت صدای دو گول بگوش میرسید و عساكر فرانسه کم کم پناهی مخالفین را با فلم لن گذاشتند و تقاضای رویکار شدن دو گول را نمودند. جنرال ماسو در الجزایر کمیته

نجات ملی تشکیل داد و زمام الجزایر را در دست گرفت و عدم تعلق خود را با حکومت مرکزی فرانسه غیر از دو گول ۲ اعلان کرد. در جزیره کورس نیز متعاقب الجزایر کمیته ملی تشکیل شد.

نزدیک بود در فرانسه یک جنگ داخلی حادث شود، پس از ۱۵ روز حکومت فلمان سقوط کرد. رئیس جمهور و فرانسه از جنرال دو گول دعوت کردند تا کابینه فرانسه را تشکیل کند. باین ترتیب دو گول بتاریخ (۹ جوزا) بحیث صدراعظم فرانسه رویکار شد. دروازه پارلمان فرانسه را به تصویب پارلمان برای شش ماه بست و در صدد اصلاح قانون اساسی برآمد. دو گول دوبار به الجزایر سفر کرد و باتونس و مراکش برای اخراج قوای فرانسه از ممالک مذکور بموافقه رسید و همچنان اختلافات بین فرانسه و جمهوریت متحد عربی را حل کرد.

کنفرانس عالی:

مقارن تشکیل کنفرانس سران کشورهای عضو پیمان اتلس در پاریس، مارشال بولگا نین صدر اعظم دولت شوروی به سران کشورهای بزرگ غربی نامه‌های فراستاد و در آن خواست اتحاد شوروی را جهت تشکیل کنفرانس سران دول برای حل اختلافات شرق و غرب ابراز داشت، این پیشنهاد بدقت مورد مطالعه قرار گرفت و بالاخره سران ممالک غربی به اساس تشکیل چنین کنفرانس موافقه نمودند و ای متذکر شدند که به تشکیل این کنفرانس در صورتی موافقت دارند که مقدمات تشکیل کنفرانس تهیه دیده شود و وزیر خارجه و سفرای دول بزرگ مقدمات تشکیل کنفرانس را تهیه به بیند. پس از رد و بدل شدن یک سلسله مکاتیب و گذشتن ۶ ماه، این پیشنهاد مورد موافقه واقع شد و در اوایل ۱۳۳۷ مذاکراتی بین سفرای دول بزرگ غربی و وزیر خارجه اتحاد شوروی شروع گردید و با واقعات شرق میانه و پیاده شدن عسکر امریکا و انگلیس در آن منطقه و پیشنهاد تشکیل کنفرانس اضطراری سران دول معطل گردید.

کنفرانس ژنو:

در اثر موافقه دول شرق و غرب بمنظور مطالعه جنبه‌های فنی قطع آرمایش‌های ذروی که از طرف اتحاد شوروی پیشنهاد شد، کنفرانس شامل متخصصین شرق و غرب در ژنو دایر گردید که این کنفرانس تا اواخر اسد ۳۷ موقفانه ادامه داشت.

پلان راباسکی:

در نیمه دوم سال ۱۳۳۶ راباسکی صدراعظم پولیند، پیشنهادی بموسسه ملل متحد ارائه داشت که در این پیشنهاد ممالک پولیند، چکوسلواکی و آلمان شرقی بحیث یک منطقه بیطرف پیشنهاد شده اما این پیشنهاد موافقتی حاصل نکرد.

مجمع عمومی موسسه ملل متحد:

مجمع عمومی ملل متحد بتاریخ ۲۶ سنبله ۳۶ شروع و بتاریخ ۲۳ قوس ۳۶ پس از سه ماه اجلاس خاتمه یافت و در آن موضوعاتی که مهمترین آن موضوع خلع سلاح و الجزایر، ایران غربی، کشمیر، قبرس بود طرف غور قرار گرفت و توصیه‌هایی صادر شد، اما در خلال این اجلاس قرار فوق العاده که در جریان سیاسی جهان اثر بارزی نموده باشد، بنظر نرسید.

سایر وقایع:

در شرق . در ترکیه جلال بایار مجدداً رئیس جمهور و عدنان مندرس صدر اعظم ترکیه

انتخاب شدند در هند در اواخر حمل ۳۶ را چند را پرساد بهیث رئیس جمهور و بناغلی نهرو صدر اعظم هند انتخاب گردید . در پاکستان بتاريخ ۱۹ ثور دکتور خان صاحب توسط شخصی به ضرب پیش قبض بقتل رسید . بتاريخ ۸ سنبله ۱۳۳۶ ملایا آزاد و استعمار انگلیس خاتمه یافت .

در اروپا:

در اوایل ثور ۳۶ ادناور مجدداً در انتخابات موفق شد و بهیث صدر اعظم جمهوریت اتحادی آلمان رویکار گردید و اعلیحضرت پادشاه هاکن بعمر ۸۵ سالگی وفات کرد .

نوت: در موقعیکه صفحات سالنامه بسته میشد از نیویارک اطلاع رسید که جلسه فوق العاده مجمع عمومی که چته وارسو به بحران اخیر شرق میانه دایر شده بود با اتفاق آراء فیصله نامه دول عربی که توصیه میکند مؤسسه ملل متحد و هم شیلد در اطراف مسایل شرق میانه غور و راپور به جلسه دایمی ملل متحد تقدیم کند، به اتفاق آراء به تصویب رسید .

ذواتکے درتبیہ مواد سالنامہ

ہمکاری کروانا

معرفی همکاران سالنامه:

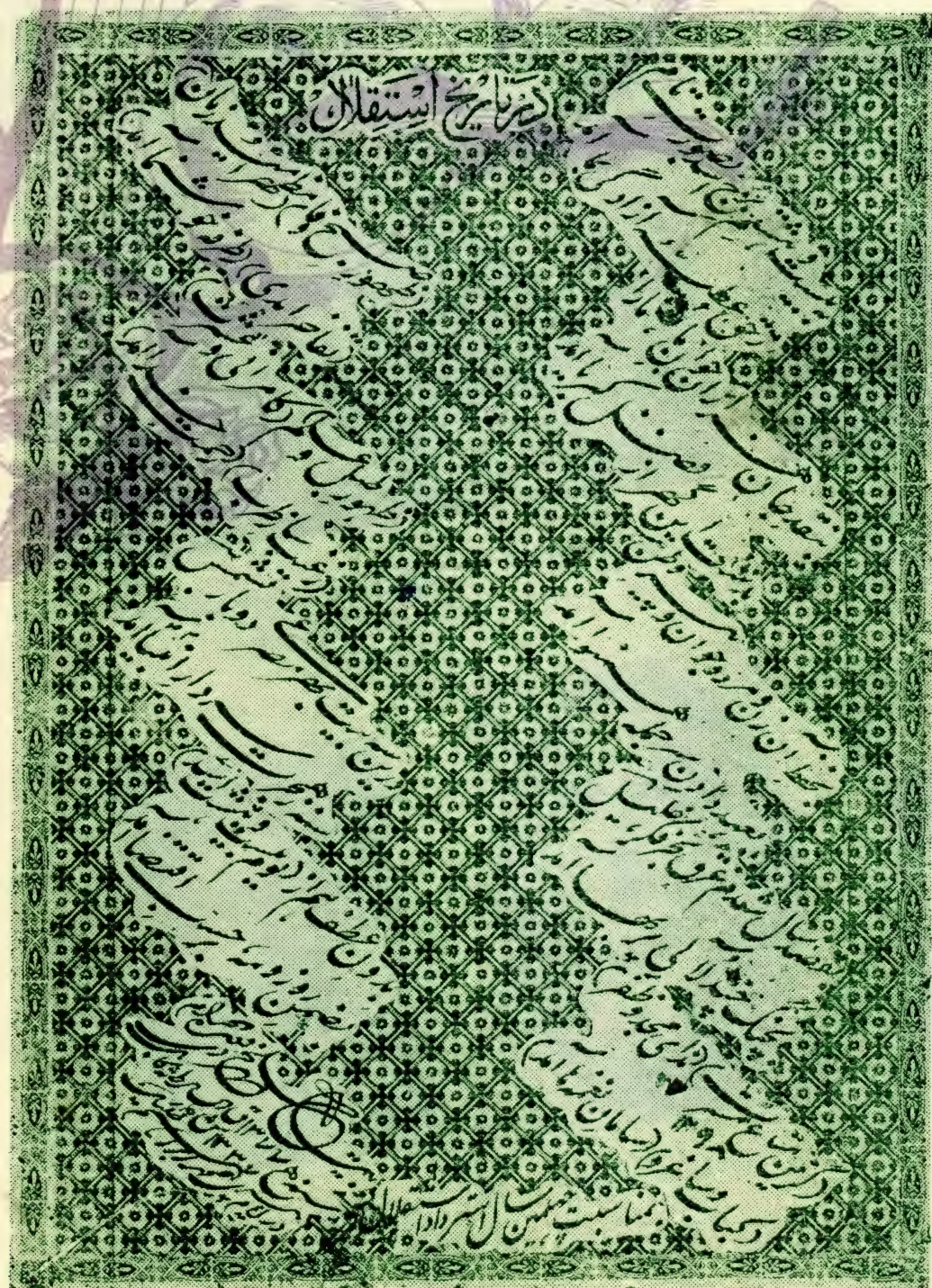
۱- بناغلی پروفیسر عبدالحکیم ضیایی	در تهیه مضمون (تقریبات چهل ساله) همکاری کرده است
۲- «بناغلی احمدعلی کهزاد	» (حفريات و باستان شناسی)
۳- «محمد ابراهیم عباسی	» (نظری به جهان سیاست)
۴- «محمدحیدر ژوبل	» (ادبیات معاصر افغانستان)
۵- «دکتور محمد احسان رفیق	» (انکشاف زراعت)
۶- «سید فقیر علوی	» (اختراعات سال)
۷- «صباح الدین کشککی	» (ژورنالیزم در افغانستان)
۸- «عبدالحمید مبارز	» (رویداد های داخلی)
۹- «غلام حضرت کوشان	» (سره میاشت ها)
۱۰- «محمد حسین بهروز	» (امور معادن)
۱۱- « فضل احمد زیار من	» (انکشاف مخابرات)
۱۲- « شاه ولی اکبر شهرستان	» (امور مالی کشور)
۱۳- « سید سلطان احمدی	» (تجارت افغانستان)
۱۴- « محمد شریف نسیم	» (زراعت در چمن سال)
۱۵- « سید عزیز الله مر موز	» (صنایع و فابریک ها)
۱۶- « یوسف روشنفکر »	» (وقایع داخلی و دانستنی ها)
۱۷- « عنایت الله صورتگر	» (عناوین و تونها)

همچنان: بناغلو سید گل احمد «میر بچه» و غلام نبی «صمیم»
اعضای نشرات داخلی در امور تصحیح سالنامه همکاری نموده اند.

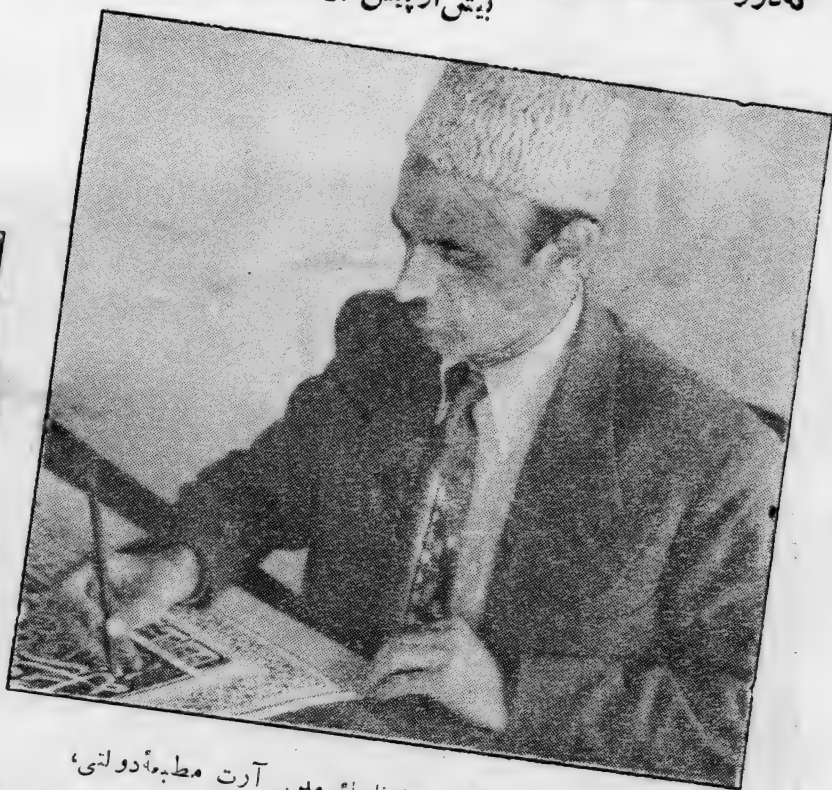
بناغلی چراغ علی مدیر حروفچینی
همکار فنی ما

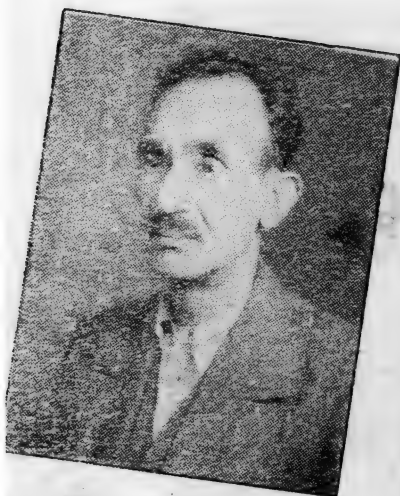

همکاران فنی و طباعتی ما
 که در رشته های خطاطی - رسامی - رنگ و گرافیک - تیپو گرافیک و در قسمت طبع و صحافت در کابل کارانی
 بیش از پیش ابراز مساعدی نموده اند:

نباغلی عزیزالدین «وکیل» فوکلزائی مدیر آرت مطبعه دولتی،
 یکی از همکاران سابقه دار سالنامه

نباغلی داد محمد مدیر
 زینگر گرافیک

نباغلی عبدالحق «صبقل»
 مدیر اتسه

نباغلی محمد کریم مدیر
 آفسیت

نباغلی رجب
 مامور طبع حر

فهرست مندرجات

صفحه	موضوعات
۱	ارشادات ذات شاهانه
۵	دشهنزاده احمدشاه وينا
۷	د دربار وزارت تشكيل
۸	د دارالتحرير شاهي تشكيل او اجرا آت
۱۱	د بناغلي صدراعظم وينا
۱۵	ترقيات عمومي افغانستان
۲۵	انكشاف زراعتي
۳۷	فعايتنهي باستان شناسي
۴۹	معارف درچهل سال
۶۷	امور صحي كشور
۷۹	مخابرات درچهل سال اخير
۸۹	ژورناليزم در افغانستان
۹۹	دملي شورا تشكيل او اجرا آت
۱۱۶	د عالي اعيان دمجلس تشكيل او اجرا آت
۱۰۱۸	د صدارت عظمي تشكيل او اجرا آت
۱۲۹	د خارجي چارو دوزارت تشكيل او اجرا آت
۱۳۴	د عدل وزارت تشكيل او اجرا آت
۱۳۸	د فوايد عامي » » »
۱۵۳	د روغتيا » » »
۱۶۲	د پوهني » » »
۱۹۴	اجرا آت رياست پوهنتون
۲۲۴	د مخابراتو دوزارت تشكيل او اجرا آت
۲۳۰	د تجارت » » »
۲۴۲	د كرهني » » »
۳۴۸/۱	د مالي » » »
۲۴۹	د داخلې » » »
۲۵۴	د پلان » » »
۲۶۱	د مطبوعاتو دمستقل رياست تشكيل او اجرا آت
۲۶۸	د كابل د پښار والي » »

(ب)

۲۷۳	دسری میاشتی دریاست تشکیل او اجراآت
۲۷۸	دکابل دولایت تشکیل او اجراآت
۶۸۰	دهرات » » »
۲۸۷	دیروان داخلي حکومت » »
۲۹۲	دگرشك » » » »
۲۹۴	دغزنی » » » »
۲۹۶	دفره » » » »
۲۹۸	دقندهار دولایت » »
۳۰۱	امور ولایت مزار شریف
۳۰۳	دقطن دولایت تشکیل او اجراآت
۳۰۵	امور حکومت اعلي بدخشان
۳۰۶	د دولتي مطبعي دریاست تشکیل او اجراآت
۳۰۹	تاریخ چهل ساله معادن
۳۲۲	انکشاف صنایع درچهل سال
۳۴۱	تجارت افغانستان
۳۷۳	اویات معاصر افغانستان
۴۰۱	امور مالی کشور
۴۱۳	روپداد های کشور درچهل سال
۴۲۳	وقایع مهم داخلی
۴۳۳	دنيا از ۱۹۱۷ باینطرف
۴۵۵	اختراعات سال
۴۴۵	از چهار گوشه جهان
۴۶۱	یاد داشت ها
۴۶۹	د انستینها
	نظری بجهان سیاست

بايك سلسله فوتو ها و تصاویر مختلف

شرح فوتوی روی جلد : مناظر مختلف تاریخی، عمرانی، سورتی و غیره

شرح پشت جلد : قالین بافان کوچک در حال فعالیت

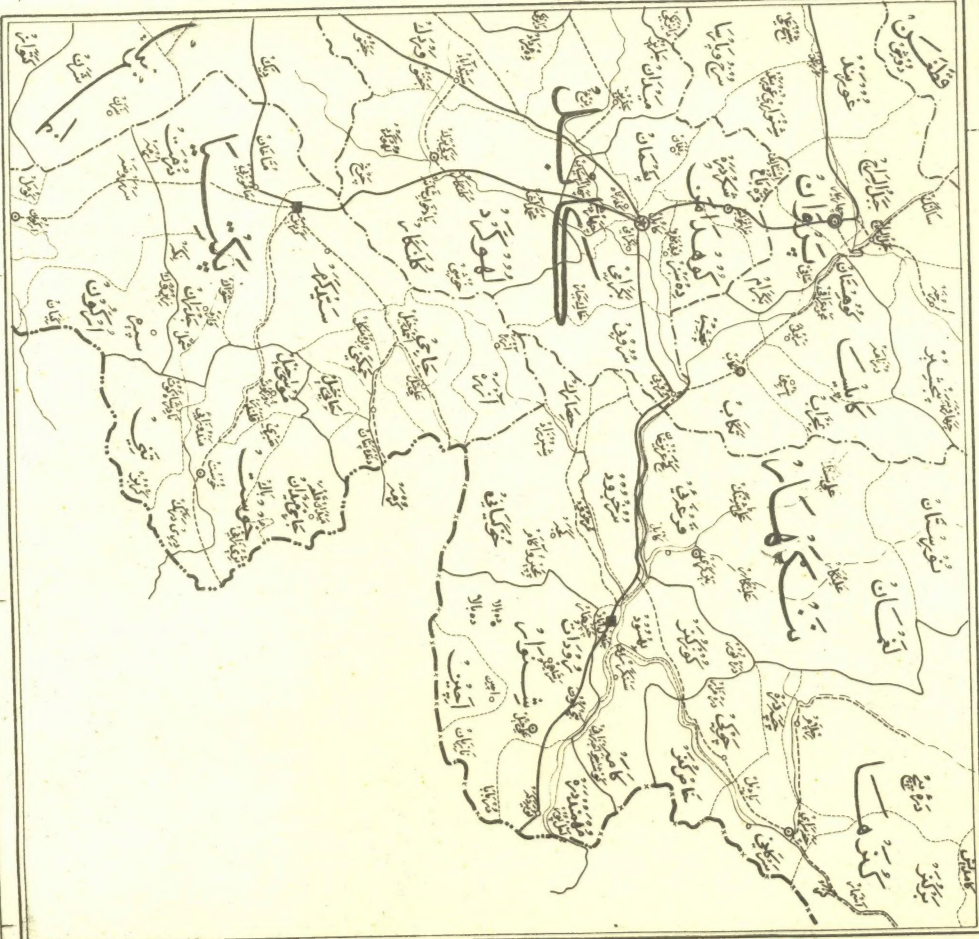
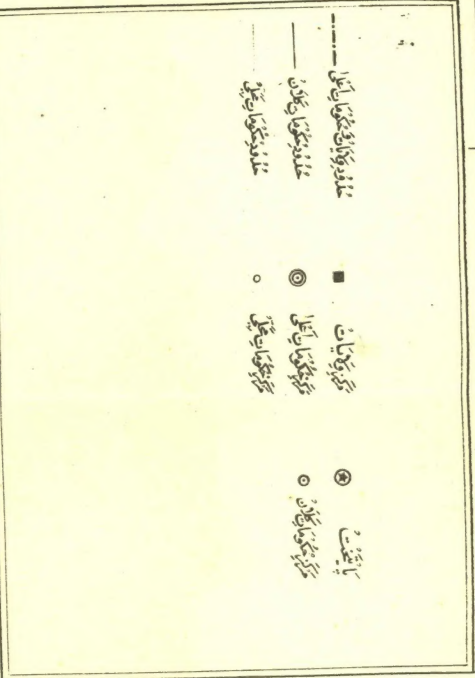

روی جلد دوم: کامدیش (یکی از قریه های نورستان که بر سینه
صخره ی بنایافته و باد رختان کاج و قتل پر برف آن، طبیعت زیبایی
را مجسم میسازد)
پشت جلد دوم: دختران خردسال کامدیشی

14797 • 1
ACM-1

البركة

今